חסידות · האדמו״ר מפיאסצנה

דרך המלך

רבי קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דרך המלך

רבי קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דרך-המלך/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

קונטרס תפארת בנים 5
הקדמה 5
בראשית 6
תולדות 8
ויצא 8
וישב 10
ויחי 13
שמות 14
וארא 16
בא 17
בשלח 19
יתרו 20
משפטים 21
תצוה 21
כי תשא 22
ויקרא 23
שמיני 24
קדושים 25
שבועות 25
בהעלותך 29
הוספה לשמות 29
תורה 30
בראשית 30
נח 35
חיי שרה 40
תולדות 54
ויצא 60
וישלח 69
וישב 78
מקץ 87
ויגש 98
ויחי 111
שמות 120
וארא 126
בשלח 131
יתרו 137
משפטים (שקלים) 142
פרה 150
החודש 160
צו (שבת הגדול) 170
במדבר 177
נשא 180
בהעלותך 188
שלח 201
בלק 206
פנחס 209
שבת חזון 212
ואתחנן (שבת נחמו) 214
עקב 218
האזינו 221
חגים 225
ראש השנה 225
שבת תשובה 283
יום כיפור 303
סוכות 316
שמיני עצרת 323
שמחת תורה 341
חנוכה 349
פורים 382
פסח 387
שבועות 420
שיחות, מאמרים ומכתבים 459

דרשת שבת תשובה 459
מסירת מודעה 468
רשימות הזוהר 478
מאמר שנשאר מספר חובת האברכים . 479
מאמר יסוד לספר חובת התלמידים . . 485
סיום הש"ס 487
מכתבים 487
שיחה עם תלמידי הישיבה 491
ענין השקטה 492
מכתב לפני הימים הנוראים 494
מכתב לפני חג הפסח 494
מאמר חינוכי שנכתב לתלמידי
הישיבה 495
דרוש על האסיפה הגדולה 503

קונטרס תפארת בנים

הקדמה

קונטרס

תפארת בנים אבותם

לקוט דברי תורה מאת אדמו"ר הצה"ק מוהר"ר אלימלן מגראזיסק זצלה"ה אשר לא נדפסו בספריו אמרי אלימלך ודברי אלימלך

הכת"י הנ"ל הגיע לידינו עם גמר הדפסת הספר דרך המלך, ראינו בזה אות ההשגחה העליונה לצרף דבריו של אדמו"ר הצה"ק מוהר"ר אלימלך מגראזיסק ביחד עם דברי בנו מרן הקדוש האדמו"ר מפיאסעצנא זצלקה"ה.

בחסדי השי"ת ובהשגחתו הגדולה כאשר ממש בגמר הדפסת הספר הנוכחי דרך המלך, אינה ה' לידינו כת"י דברי תורה ממרן הקדוש והטהור מורינו ר' אלימלך מגראדזיסק זצלה"ה שנכתבו בידי אחד מחסידיו כמובא להלן לשונו.

וראינו בזה אות ההשגחה העליונה שיבואו דברי קודש ממרן זצוק"ל בכרך אחד עם מאמרים מכבוד קדושת אביו זצלה"ה, מאמרים שלא נדפסו עד כה בספריו אמרי אלימלך ודברי אלימלך, ובטח יהא זה לנחת רוח ולרצון נשמותיהם הקדושות והטהורות.

וקראנו הקונטרס בשם תפארת בנים אבותם.

וזה לשון הכותב בכתב היד :

לקוטי תורה

אתן לא-ל שבח והודי'ה אשר זיכני לדברי מתוקים אלו, להוציא מפי אדומו"ר מק"ק גראדזיסק באספקלריא המאירה אשר כל איש יפלו נחלי דמעות בראות את דברי קדשו ובפרט איש נבון וחכם ויראת ד' בו הוא לו כאוצר נחמד.

דוד יהודה מגלאוונא

הרב החסיד המפורסם ר' דוד ליב בערגהאלץ מגלאוונא (ברז'ין) העתיק הכתבים הנ"ל ממורו הקדוש ר' בערל עילוי זצ"ל הנזכר בספר אמרי אלימלך וז"ל:

והנה נתפזרו הגליונות וכו' ובפרט הנמצאות במגילות סתרים של המנוח האברך החריף חסידא ופרישא מהר"י בערל זצ"ל מפק"ק אשר ביראתו הקודמת לחכמתו כתב לעצמו מה ששמע מפי,

לעילוי נשמת נכדו הרה"ח ר' יחיאל פנחס ז"ל בן ר' אברהם חנוך ז"ל, ובתו שרה אסתר הי"ד קוטיינר נלב"ע כ"א מרחשון תשנ"א

בראשית

פרשת בראשית

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וגו', נראה לפרש ע"ד ששמעתי מאאמו"ר שפי' הפסוק זאת תורת העולה ע"ד ששמע ממורו ורבו הה"ק ממעזבוז זצלה"ה שאמר מיד וראשית התחלת האדם בימי נעוריו לקבל עליו עול עבדות השי"ת, בל ימנע מלעבוד בשביל גלות השכינה באומרו כי עבודה הגבוה והרמה הזאת אינו שייך רק לגדולי ערך ולצדיקים הגדולים ולא לפחותי ערך כמוני, ומי אנכי לבא עד הלום, כי באמת אינו כן, כי כל אדם צריך להשתתף בצערה ולסייע בפדיונה ולאקמא שכינת' מעפרא, וז"פ זאת היא מלכותא קדישא כנודע, יהי' תורת העולה, תיכף בתחילת עלייתו לעולה יראה להעלותה ולהקימה עכדה"ק דפח"ח והנה ענין גלות השכינה מבואר בספרים כי היא החיות והשפע אשר ירד ממקור חיי החיים א"ס ב"ה ונתלבש במשכא דחוי' הרחוק מאור פני המלך בתכלית ההרחק, ונתלבש במדריגות התחתונים בחומריות וגסות העוה"ז, וכל אדם צריך לברר זה החיות והשפע הקודש ולהעלות אל מקום הרמתה ולשורשה, והנה זה הוא ג"כ ענין המתקת הדינים, כי נודע כי בשורשן המה אורות רוחניים זכים ובהירים וחסדים גמורים, רק בהשתלשלותן לעולמות התחתונים נעשו מהם דינים וגבורות, וכשהאדם יודע ומבין את זאת שהכל מהקב"ה ומלכותו בכל משלה, ושב בתשובה שלימה לפניו ית', בזה הוא מעלה הגבורות והדינים לשורשן ושם נמתקו הגבורות בחסדים, כי במקומן ושורשן המה תסדים גמורים ועפ"י כל הנ"ל נבוא לביאור פי' הפסוק שהתחלנו, בראשית, ר"ל מיד וראשית כניסת האדם לעבודה, ברא אלקים, צריך אדם ללבן ולזכך תוקף אודם הדין ולהעלותן למקור מחצבתן ושם יומתקו, [וברא הוא כמו מצות ה' ברה] את השמים ואת הארץ ר"ל בין שהאדם העובד הוא בבחי' שמים מדרגה רמה ומעלה עליונה, ובין שהוא בבחי' ארץ מדרגה תחתונה, עכ"ז החוב מוטל עליו למתק הגבורות בתסדים ולהעלותם לשורשם, ושמא תאמר כי מי אנכי לבא עד הלום להכניס עצמי לעבודה גבוהה כזה ואיככה אוכל לפעול דבר גדול כזה, לזה בא הכתוב ואמר והארץ היתה תוהו ובוהו וגו', וירצה הלא מאז כשהיתה הארץ עדיין תוהו ובוהו עכ"ז ורוח אלקים מרחפת על פני המים, מזה חזינן גם כשהית' הארץ בחי' תוהו ובוהו בשפל המדרגה מ"מ ההשגחה האלקית ורוח ושפע אלקי מרחפת בו, כן האדם גם שהוא בחי' ארץ מצב ודרגא התחתונה, עכ"ז יכול למשוך ע"ע הקדושה עליונה וחיות ושפע אלקית, ולהיות לאל ידו להעלות הדינים והגבורות לשורשן ולמתקן אכי"ר.

או יאמר כי הנה אמרו חז"ל ישראל עלה במחשבה תחלה, וירצה כי עיקר כוונת הבריאה הי' מחמת שעלה ברצונו הפשוט השעשועים והתענוג והנח"ר שיקבל מנשמת ישראל ע"י בחירתם הטוב, שיבחרו בטוב וימאסו ברע, ועי"ז יוכל להיטב להם כי מדרך הטוב להיטב, וסוף מעשה במחשבה תחילה, נמצא ראשית הרצון ותחלת המחשבה הי' הבחירה שצפה והביט שיבחרו בטוב, וז"פ בראשית, ר"ל ראשית הכל ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ר"ל ברא השי"ת בחי' בחירה טוב ורע ושכר ועונש כנ"ל.

בפסוק וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ, ותרגם אונקלוס ותב ה' במימריה וגו', נראה לפרש כי הענין נודע מהבעש"ט זצלה"ה שפי' הכתוב לעולם ה' דברך נצב בשמים, כי התיבות והאותיות שאמר השי"ת יהי רקיע בתוך המים הם נצבים ועומדים לעולם בתוך רקיע השמים והם חיותם וקיומם, וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ובחי' דצח"מ חיותם וקיומם הם האותיות מעשרה מאמרות כדכתיב ודבר אלקנו יקום לעולם, ואילו יצוייר ח"ו העדר והסתלקות האותיות כרגע וחוזרות למקורן היו כל העולמות כאין ואפס ממש והיו כלא היו כמו קודם ב"ע, והנה שמעתי מאאמו"ר זצללה"ה ששאל אח מורו ורבו הה"ק הנ"ל מה שאמר אלי' בתיקוני זוהר במאמר פתח אלי' וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארו כולהון שמהן כגופא בלא נשמתא, ושאל הוא ז"ל הלא אם יצוייר העדר והסתלקות חיותן וקיומן הנשפע מאתו ית' א"ס ב"ה היו כלא היו כלל ואין ואפס ממש ואשתארו כולהון גם בלא גופא, והשיב לו מורו ורבו הקדוש זצ"ל כי יש ב' מיני חיות מהבורא ית' לנבראים, א' הוא החיות מהאותיות עשרה מאמרות שמתלבשים בהנבראים כנז' בשם הבעש"ט זצ"ל, והאותיות של העשרה מאמרות הם שורש וחיות וקיום אך למצב ויסוד בחי' גולמו וחומרו של כל דבר נברא, אולם יש עוד השגתה ושפע אלקי לחיות וכח נעלם שבכל דבר בחי' חיות נפשי, וזאת החיות נשפע מאתו ית' בלחי הפסק רגע כמ"ש ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ועל החיות וההשגתה הזה היתה כוונת אלי' שבאם אנת תסתלק מנייהו אשתארו כולהון כגופא בלא נשמתא עכ"ד הקדושים. ועפ"י דברים האלה אפשר לכוון כאן בכוונת התרגום והוא עפ"י המבואר במדרש כי נחמתים כי עשיתים ונח אלא שמצא חן בעיני ה', וזה ג"כ כוונת התרגום ותב ה' במימרי', וירצה שהשי"ת הי' רוצה להשיב ולהחזיר למקורן ושורשן החיות והאותיות של עשרה מאמרות, וממילא הי' ביטול והעדר גם לנח ולכלל העולם והיו אין ואפס ממש כמו קודם ב"ע, לזה בא הכתוב ואמר ונח מצא חן בעיני ה' כלומר ולכן לא החזיר השי"ת חיות המאמרות כיון שאז הי' ביטול גם לנח,

והוא מצא חן בעיני ה' ואך הי' מסתלק מהם החיות ושפע הב' ומשתארין כולהון כגופין בלא נשמתין ולכלל העולם לא הי' ביטול והעדר והיו קיום לנח ובניו והבן.

תולדות

פרשת תולדות

א"י דהנה איתא בספר עבודת ישראל על מה שאמרו ז"ל הדבק במידותיו מה הוא רחום אף אתה רחום, ואיך שייך מידת יראה כביכול אצלו ית"ש, ואך שהענין הוא שהבורא ב"ה חפץ חסד הוא וזהו תענוגו כשמשפיע לעמו ב"י כ"ט, ועי"ז שייך אצלו ית"ש בחי' יראה היינו שירא שלא יחטא אדם ח"ו ולא יוכל לקבל השפעות טובות והנה בהתבונן האדם במעוז שכלו איך שאין לשער ואין לספר כמה וכמה הוא גודל ועוצם אהבת הבורא ית"ש לכל איש ואיש הישראלי, שע"י גודל אהבתו להאיש הישראלי שייך אצלו כביכול בחי' יראה כנ"ל, וכמה וכמה צריך להיות בגודל היראה והפחד והרעדה לעשות שום דבר קטנה או גדולה שהוא ח"ו נגד רצון אלקים חיים ומלך עולם ב"ה אשר כ"כ הגדיל אהבתו ית"ש אליו, וזהו ויזרע יצחק, מצות ומע"ט נקראים בשם זריעה תולדותיהן של צדיקים מעש"ט היינו שע"ז וכל האדם לבוא לבחי' יצחק בחי' יראה. בארץ ההיא, מרומז לבחי' מלכות בחי' יראה. ההיא מרומז לבורא עולם ב"ה, היינו שתתבונן ותדע שאצלו ת"ש כביכול שייך בחי' יראה והוא רק בשביל גודל אהבתו להאיש הישראלי ועי"ז תוכל לבוא לבחי' יראה וכנ"ל.

ויצא

פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, כבר נאמרו ונישנית מקדושים אשר בארץ המה כי מתחילה צריך אדם לתקן את כל מידותיו ולקשט את מלא קומתו בתורה ועבודה ולא לשום פני', ואך בלתי לה' לבדו, ואח"כ צריך לתקן מה שקלקל ומה שחטא נגד יוצרו, כמו שנשמע מפה קדוש אאמו"ר זצללה"ה על פסוק כי תקנה עבד עברי עפ"י משל ששמע מפה קדוש אא"ז ההמ"ג זצללה"ה [המשל מובא באמרי אלימלך פרשה זו באיש מלחמה הנרדף מאיש גבור חייל והוכה בפצעים כאשר יעמוד לרפאות פצעיו ישיגהו ויכהו נפש, לכן צריך אך להמלט נפשו עד שיהא בטוח כי לא יירא עוד מהמבקש נפשו אז יעשה מזור למחלתו, קודם צריך לצאת משבע תועבות ואח"כ יתקן פגמיו, וזה אפשר לכוון כאן בפי' הכתוב, ויצא יעקב מבאר שבע, וירצה אחר שיצא מלתקן את שבע המדות לבל יהי' שום מגע נכרי במלא קומתו לשבע מדות תועבות, הפכיים לשבע מדות הקדושים זי"ה, כי זה לעומת זה עשה אלקים, גבול הרשעה לעומת גבול הקדושה, אז

כשכבר קישט את מלא קומתו ותיקן את כל מדותיו וילך חרנה, ר"ל יתקן החרון אף ר"ל, מה שחטא והעוה נגד יוצרו ית' ועשה חרון אף. ויפגע במקום, ירצה ע"ד ששמעתי מאמו"ר זצ"ל שפי' הפסוק ואני אראה בשונאי שר"ל ואני אראה ואתחשב בעיני השי"ת [כמו רואה אני את דברי אדמון] בשביל שונאי ע"י עבירות שעשיתי, כי זדונות נעשו כזכיות, וז"פ ויפגע במקום, ר"ל אחר שעשה תשובה ותיקן החרון אף, והזדונות נהפכו לזכיות, ואז ע"י הזכיות האלו יש לאל ידו לעמוד לפני ה' ית' לבקש ולהחנן אליו ית'. וזה ויפגע במקום, ע"י המקום עצמו שעשה החרון אף ר"ל, עתה כחו רב וזכות בידו להתפלל אליו ית' כי נהפכו לזכות ורחמים, וילן שם כי בא השמש, וירצה שיעקב אבינו ע"ה הי' כמתרעם ומיצר וחשש כאשר בא השמש והוא יעקב, אולי לא יהי' מצב והעמדה לכח זה לדורות הבאים שיהי' לאל ידו גם להם, וכוחם חזק שיהפכו גם המה החרון אף לרחמים וחסדים, [כי וילן לשון וילינו], ויקח מאבני המקום ר"ל שלקח זה הכח והזכות מהבנין והפעולה אשר פעל ועשה וישם מראשותיו לדורות הבאים להגן עליהם ולשמרם בגלותם מתיות רעות ומכל צורריהם המעיקים אותם. ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ור"ל שהשי"ת הראה לו בנבואה שגם לדורות הבאים לכל א' מישראל עם קדושו אף שמוצב ארצה בתוך ארציות וגשמיות עכ"ז ידיו רב לו וכחו חזק בגבהי מרומים וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים, ויש לכ"א מישראל כח בידו להעלות הנ"ק המפוזרים בכל חלקי המדריגות הנמוכים, ויורדים בו ומורידים עי"ז חיות ושפע לכל העולמות אכי"ר.

בפסוק וישא יעקב רגליו וגו', ירצה שיעקב אבינו ע"ה תיקן את כל מלא קומתו מראש עד רגל אפילו מדריגות ובחי' העקביים שלו העלה והרים אותם למעלה. וילך ארצה בני קדם, ר"ל ועי"ז הי' ידיו רב לו וכחו יפה לילך אל מקום הקליפה והטומאה להוציא מהם בולעם ולברר מהם אורות ההתפשטות אשר נתפשטו מרום המעלות ונפלו לתוך הקליפות, כי ארץ בני קדם מרומזים למקום הקליפות כמבואר בזהר. וירא והנה באר בשדה, הוא נביעת השפעה הנשפע מאתו ית'. ובשדה רומז לחקל תפוחין קדישין, ושלשה עדרי צאן רובצים עלי', המה השלשה קליפות רובצים עלי' ומונעים ההשפעה מלכת לקדושה והמה יונקים ממימי השפע ונוטלים חלק בראש. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים שלהם ויונקים מנביע הלז. והאבן גדולה עפ"י הבאר, ר"ל ולא יניחו הורדת השפע מבאר ונביעה זו ונאספו שמה כל העדרים, רומז לכ"י שהם כללות כל העדרים ורצה כי כאשר נאספו ויקרבו הכ"י ע"י מעשיהם הטובים וגללו את האבן מעל פי הבאר לבל להמניע חשרת מים מימי החסדים, ואך להיות מקום ההתפשטות ליהנות מזיו

נועם קדושתו ית' [וכאשר אין כן] אז מוליכין הקליפות השפעה הלז ר"ל דרך עקלתון למקום אשפה וטומאה והשקו את הצאן, צאן שלהם והמה יונקים מחיות ושפע ההוא, ושפחה תירש גבירת' ר"ל, והנה כאשר ראה יעקב אע"ה את כל הרעה הזאת, כי שתים רעות עשו כי עזבו את מימי מקור מים חיים ועכבו מלהיות מקום ההתפשטות ליהנות מרב טובו, ולא עוד אלא שמוליכין את החיות והשפע הקדושה דרך עקלתון שחצוב להם בורות נשברים למקום אשפה וטומאה ר"ל, ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם, ר"ל מאיזה כח אתם, אם אתם מבחי' גבורה, מאין לכם כח לינק ממימי החסדים ממקור מים חיים, ואם אתם מבחי' חסד, א"כ למה אתם מונעים מלהשפיע חשרת מים מימי החסד לכ"י וליהנות מזיו נועם השפעת קדשו ית', ויאמרו מחרן אנחנו, ר"ל ע"י החרון אף ר"ל שהם גורמים ע"י מעשיהם אשר לא טובים המה עי"ז יש לנו כח לשתי אלה הפעולות יחד, ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור, וירצה אם הכח שלכם מחמת לבן בן נחור המפורסם ברשע והוא עושה החרון אף ר"ל והוא הגורם את כל הרעה הזאת, ויאמרו ידענו, מחוברים אנחנו עמו, והוא הגורם ונותן לנו כח לעשות חיל, ויאמר להם השלום לו, אם יש בו חיות ונ"ק לאותיות התורה, ויאמרו שלום, מלובשים אצלו חיות ושפע אלקי ואותיות התורה בבחי' שבי', וראי' והנה רתל בתו באה עם הצאן, וירצה כי הנה רחל הצדיקת באה ממנו, וכיון שראה יעקב כי כל טוב אדונו בידו ונ"ק ושפע אלקי המה נמצאים אצלו, ועי"ז כחו חזק וידיו רב לו לגרום את כל הרעה הנ"ל לכן ראה יעקב להיות אצלו בכדי לברר וללקט הנה"ק ממנו ולהוציא בולעו מתוך פיו וכחו יחליף ויעבור אכי"ר.

וישב

פרשת וישב

בפסוק ותשא אשת אדוניו עיניי' אל יוסף ותאמר שכבה עמי, כי הנה מדרך ערמת היצר בראותו כי לא יוכל להפיל לאדם לחמורות, אז מתחכם נגדו להפילו ברשת העצבות, באמרו כי כל עבודתו ותורתו אינו במחשבות טהורות וזכות והמה מלא פניות ומחשבות רעות, ואיש המשכיל צריך להיות איש חיל לעמוד נגדו ולהתחזק ולאזור כח בשמחה נגדו, ואף את אמור לו הלא הקב"ה אינו דן על המחשבה כמעשה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ואם הגם כי עכ"פ תורתו ועבודתו אינו בדו"ר כראוי וכל פקודא דלאו איהו בדו"ר לא פרחת לעילא, לזה יש ג"כ מזור ותעלה, בהתחזק מכאן ולהבא בעבודה בדו"ר בכל אשר לאל ידו, אזי יש תיקון ועלי' ג"כ לראשונות הגם שלא היתה בדו"ר כראוי, וזה אפשר לרמז בהכתוב, ותשא אשת אדוניו, הוא היצה"ר כמבואר

בספרים, אל יוסף, הוא הצדיק, בראותו כי לא יוכל לו, ותאמר שכבה עמי, ר"ל שתאמר לו טענות ודין ודברים כנ"ל, וכל כוונתה בכדי להפילו ולהשכיבו בעצבות ומ"ש, ובזה חשבה כי יהי' עמו, כי ע"י עצבות יוכל לבא לכל רע ר"ל כנודע, וימאן ויאמר הן אדוני לא ידע אתי מה בבית, ר"ל כי האדון המלך ה' צבאות אינו דן על מה שיש אתי בביתי ר"ל בפנימית מחשבתי, כי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וכל אשר יש לו נתן בידי, ר"ל הכל נתן השי"ת בידי לתקנו כנ"ל, ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי, ר"ל לפעמים תפס היצר אותו להפילו ולהשכיבו ברשת העצבות ומ"ש, ע"י עבירות ובגידות שעשה ר"ל, ויעזוב בגדו אצלה וינס ויצא החוצה, הכוונה שגם מזה בל יפול לב האדם וכמו שכתבתי לעיל פ' ויצא בשם אאמו"ר ז"ל כי העיקר שלא להשגיח כלל במה שעשה מקודם, ואך להתחזק מעתה בתורה ועבודה ולתקן מדותיו, ולנוס בכל כחו החוצה מפתוי היצר, וזהו ויעזוב בגדו אצלה וינס ויצא החוצה כמובן, ואח"ז כשכבר תיקן כל מדותיו, ויראה את עצמו רחוק מתאות וחמדת היצר ונכון לבו בטוח שלא ישוב עוד לכסלה, אזי יראה לתקן מה שפגם מקודם בעונותיו.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען וגו' נראה לפרש בעזה"י כי הנה נודע מספרי קודש כי היראות הרעות וסבות אשר לא טובות המה ר"ל הבאים לאדם, המה לבושים לבחי' יראת ה' המשתלשל מלמעלה מגבהי מרומים דרך העולמות עד עולם העשיה הלז, והמה שלוחי דין מלמעלה אשר המה באים לעורר לאדם ליראה האמיתית בחי' יראת ה', ואיש המשכיל כשמבין את זאת, ושם אל לבו להתעורר עצמו ליראה את השם אזי היראות החיצונית חלפו ועברו והי' כלא הי', כי כבר עשו שליחותן. והנה יעקב אע"ה כשראה אלופי עשו תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן כמאמרם ז"ל, והי' לו איזה בחי' יראה חיצונית מהם, והבין שזה הוא רק לבוש ליראת ה' לעוררו ליראה האמיתית, ומיד הי' פושט הלבוש, והי' מדבק עצמו בהשורש פנימית היראה יראת ה', ועי"ז הי' לו ישיבה וקיום ושקט ושאנן באין מחריד מבחי' יראה החיצונית כי חלפו ועברו כנ"ל, וזה בא הכתוב להורות לנו להיותנו אוחזין מעשה אבותינו בידינו, וסיפר לנו עצת יעקב אע"ה, וזהו וישב יעקב שהי' לו ישיבה וקיום כנ"ל בארץ מגורי אביו, ע"י שהשכיל לידע ולהבין שבחי' יראת הארציות והחיצונית, הם מגורי אביו, ר"ל שנתלבש בהם הראת אביו שבשמים יראת ה', ובא הכתוב להורות לנו איזה הדרך ישכין אור יראת ה' ואמר, בארץ כנען, וירצה ע"י הכנעת הארציות וענוה יוכל לבא לבחי' יראת ה', כמ"ש עקב ענוה יראת ה', ועתה סיפר לנו הכתוב עוד משבח מעלת הענוה ואמר ואלה תולדות יעקב יוסף, והכוונה כי מי שמתגאה בקרבו כל דרך ישר בעיניו, ומעט התעסק בתורה

ועבודה, די והותר בעיניו, והתברך בלבבו לאמר, כי עובד השם אנכי, וממילא לא יוסף אומץ בעבודת ה', וכיום כן מחר, אמנם ע"י הכנעה וענוה כל יום יוסיף אומץ בעבודתו, מחמת כי מוצא תמיד גרעון בעבודתו ופוסל את הראשונות, והשכיל לידע כי עוד לא יצא ידי חובתו, כי מעט ומזער הוא העסקו בעבודה, ועי"ז מוסיף תמיד בעבודתו ית', וזהו אלה תולדות יעקב, ר"ל תולדות מה שנצמח מעקב וענוה, יוסף, שמוסיף תמיד עי"ז בתורה ועבודה, בן שבע עשרה שנה ר"ל ועי"ז הוא בונה ותיקן את כל שנותיו כולן שוין לטובה, את שבע עשריות שנה כי ימי שנותינו שבעים שנה, וסיפר הכתוב עוד ממעלת הענוה, ואמר הי' רועה את אחיו בצאן, וירצה ע"י הכנעה וענוה הוא מחבר עצמו לכל איש מגדול ועד קטן באתוה וריעות, ועי"ז יכול להשפיע גם להם מקדושתו, וזה היה רועה שיכול לרעות ולהשפיע להם מחמת, את אחיו בצאן, כי הוא מחובר באחוה וריעות בצאן קדשים כללות ישראל, והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה, ר"ל כי ע"י ענוה הוא מחובר ומדובק אפילו עם פחותי ערך קטני ישראל, ועי"ז הוא משפיע להם מקדושתו אכי"ר.

בפסוק ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים וישימני לאב לפרעה, מלת ועתה לכאורה אינו מובן, ונקדים לפרש הפסוק עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר והוא עפ"י מאמר הזוה"ק פ' ויקרא וז"ל אבל הא כתיב זבחי אלהים רוח נשברה וגו' זבחי אלקים כתיב ולא זבחי ה', ודאי הכי הוא קרבן אלקים לא כתב אלא זבח אלקים דהא זביחא דא בגין אלקים ההוא סטר גבורה דיתבסם ויתבר רוחא דדנא לתברא חילא דדינא קשיא למהוי ההוא רוחא תקיפא נשברה עכ"ל הצריך לעניינו והנה באמת ענין כוונת תקיעת שופר לאו כל מוחא סביל דא וראיתי בני עליה והמה מועטים, אמנם על דרך כלל, דבר השוה לכל נפש, עקר כוונה הוא לעורר לבו בתשובה שלימה לפניו ית' ולהיות לו לב נשבר ונדכה, כמ"ש לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה וע"י שבירת לבו באמת, יתבר חילא דדינא קשיא כהנ"ל וגם ע"י לב נשבר ונדכה, יתמשך עליו השראת קדושה עליונה, כמ"ש אשכון את דכא ועי"ז לא יהיה רשות לשטן להסטין ולקטרג, כיון שהשי"ת שורה באיש ההוא ונמצא כי קדושת השי"ת שורה ג"כ בהבל השופר היוצא מפיו, והרי הוא כאלו השי"ת עצמו כביכול תוקע בהשופר, וממילא אין שטן ואין פגע, וזה עלה אלקים בתרועה, ר"ל שנסתלק חילא דדינא ע"י תרועת ושבירת לבו, ה' בקול שופר ר"ל גם כי קדושת השי"ת שורה בקול שופר ע"י שבירת לבו באמת, ובדרך זה נוכל לפרש הכתוב שהתחלנו כי נודע כי אין ועתה אלא תשובה, וירצה כי עיקר התשובה הוא לא אתם, שתהיו אתם בחי' לא ואין, מדת שפלות וענוה ושברות רוח, ועי"ז שלחתם אותי הנה,

ר"ל עי"ז אתם ממשיכים השראת קדושתי אליכם, כי האלקים וגו', יבואר עפ"י ששמעתי בשם אאמו"ר הה"ק זצללה"ה שאמר כי בדור הזה עיקר עבדות להיות לו מדת שפלות ונוכל להבין קצת דבריו הקדושים עפ"י מאמר הזוה"ק הנ"ל, כי מחמת בדור הזה נתרבה בעו"ה גזירות רעות ר"ל, ושורה גבורות ודינים על העולם, לכן צריכים אנחנו למתבר חילא דדינא קשיא ע"י שפלות ורוח נשברה, וזהו כי האלקים, וירצה גם כי שורה על העולם מדת הדין ר"ל, צריכים ג"כ לאחוז במדת שפלות ואין, ובזה וישימני לאב לפרעה, ר"ל עי"ז יהי' לו לאב ולפטרון על מדת הדין אכי"ר.

ויחי

פרשת ויחי

בפסוק ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו' [ופרש"י אחד מן המגידים] ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך וגו', ופרש"י ויגד המגיד, וצריך להבין השינוי לשון רש"י ז"ל, שלעיל פי' א' מן המגידים, וכאן פי' המגיד, כי ודאי כל דבריו הקדושים המה בכוונה מדויקת, ונראה לפרש בדרך השכל ומוסר, כי איתא מצוה גוררת מצוה, כי ע"י עשיית מצוה שאדם עושה, עי"ז זכות המצוה מסייעתו, ואור קדושת המצוה מביאו להאדם העושה לב טהרה ורוח נכון לעשות תשובה שלימה לפניו ית', וזהו ויהי אחר הדברים האלה, כי אפשר לרמז כי תיבת אלה מורה על התשובה, כי כ"מ שנאמר אלה פוסל את הראשונים, וירצה כי אחרי הדברים הגורמים לבא לבחי' אלה בחי' תשובה, ויאמר ליוסף, היא הנפש כמבואר בספרים, וירצה, כי זכות וקדושת המצוה מסייעתו לאמר לו הנה אביך חולה, ר"ל ראה כמה עון גורם וכמה אתה צריך לשוב בתשובה שלימה לפניו ית', כי ע"י עון מתיש כח של מעלה אבינו שבשמים כביכול, ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים, ר"ל וע"י תשובה שלימה כהוגן יכול לתקן ולהעלות כל תורתו ועבודתו עד עתה שעשה בלא דביקות ה' ובלא דו"ר וזה אפשר לכנות בשם מנשה, לשון שכחה, ואת אפרים, ר"ל גם מה שהפרה והרבה בעשיית הרע, הכל יוכל לתקן כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה, ויגד ליעקב, ר"ל עיקר התשובה היא למשוך עצמו לבחי' עקב וענוה ולהיות לו לב נשבר ונדכה, ולכן לעיל פי' רש"י ויאמר אחד מן המגידים, כי באמת הרבה ריוח והצלה לפניו ית', ויש כמה בחי' שונות מעניני הרהורי תשובה, מינים ממינים שונים, ואך שזה התעוררות התשובה שכתוב כאן הנה אביך חולה הוא אחד מן המגידים, אחד מהתעוררות הרהורי תשובה הנצמח בקרב איש, אמנם כאן פי' ויגד המגיד, כי באמת זה הוא עיקר גדול ויתד שהכל תלוי בו, כי כל אדם החפץ בעבודה צריך לשית עצות בנפשו, להמשיך אליו בחי' עקב וענוה, ואך כי

לכאורה אם באמת כאשר עשה אדם החובת גברא המוטל עליו, באיזה דרך יוכל להחזיק עצמו כאין, הלא ידע בנפשו כי בכל כחו עבד את אביו שבשמים, לזה בא הכתוב ואמר, הנה בנך וגו', ור"ל כי באמת אינו כן, ואך כי הנה בנך, פי' כי בכל מה שאתה מתבונן יותר בעבודתו ובגדולתו ית', יוסף בא אליך, תשכיל ותדע כי עוד צריך שתוסיף יותר ויותר בעבודת ה', כי אין סוף לגדולתו ועבודתו, ותכלית שנדע שלא נדעך, וא"כ כל מה שתוסיף להתבונן יותר בעבודה תשכיל ותבין יותר, כי עדיין לא יצאת ידי חובתך ממה שנתחייבת בעבודתו ית', וא"כ תוכל בודאי לבא לבחי' עקב וענוה, ואך לפעמים ע"י שפלוח יתירה יוכל לבא לבחי' עצבות ומ"ש, ולרפיון ידים מעבודה, לזה יגיד הכתוב באזהרה, ויתחזק ישראל, ר"ל שצריך שוב לחזק עצמו, כי אעפ"כ הוא בבחי' ישראל, זרע קודש מחצבתו, נשמת חלק אלקי ממעל, וישב על המטה, ר"ל ולסמוך עצמו על השכינה הקדושה או וישב על המטה, ירצה שיהי' לו ישיבה וקיום בבחי' הטיה, שיוכל להטות עצמו לכל צד, פעם למדת הכנעה ושפלות, ופעם למדת התחזקות ולהיות גבה לבו בדרכי ה' והבן

בפסוק ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ופרש"י בקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, נראה לפרש כי הנה יעקב אע"ה ע"י גודל קדושתו והשראת השכינה עליו, ובצירוף קדושת י"ב שבטי י"ה, הי' כחו חזק וידיו רב לו להמשיך הגאולה בזמנו, ולברר וללקט את כל אורות הנ"ק תיכף ומיד הצריכים להתברר כל ימי משך גלותינו, וזהו ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ר"ל האספו כולכם באגודה אחת, ואז בצירוף אור קדושתכם, ואגידה לכם, ר"ל אמשיך לכם היום, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ר"ל הגאולה אשר יקרא אתכם באחרית הימים, אמשיך לכם היום, הקבצו ושמעו בני יעקב, ר"ל תקבצו את הנ"ק המכונים בשם בנ"י, ושמעו אל ישראל אביכם, ר"ל תקבצו את הנ"ק לשורשם ישראל סבא כנודע [ושמעו הוא כמו וישמע שאול כ"ז הי' כחו חזק לקרב עת דודים, בעת אשר השראת השכינה הי' חופף עלי ראשו, וידיד ה' הי' שוכן עליו כל היום וזה ביקש יעקב לגלות את הקץ, וירצה כי ביקש יעקב לגלות שתהי' תיכף ומיד הקץ, ונסתלקה ממנו שכינה, ושוב לא הי' בכחו ובעוצם ידו לפעול זאת והבן

שמות

פרשת שמות

בפ' ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, י"ל הפי' בעזה"י דהנה עיקר העבדות האיש הישראלי צ"ל שיתקן בחי' מלכותו ית"ש, שעיקר בריאת כל העולמות העליונים

ותחתונים הי' רק כדי שיתגלה מלכותו ית"ש וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור וכו' ויאמר כל אשר נשמה באפו וכו' ומלכותו בכל משלה ולא ברא שום דבר כדי שיזכה האדם לעוה"ב רק שע"י עבודתו יתגלה מלכותו ית"ש שהכל ברא לכבודו, וע"י מה יוכל האדם לבוא לזה היא שיתבונן האדם במעוז שכלו איך אין שום ענין חיות בשום דבר רק לכבודו ית"ש ואף אם ח"ו חטא האדם ומ"מ ע"י תשובה יוכל להתתקן העשי' זאת שע"י זה גופא יתתקן ויתגלה בחי' מלכותו ית"ש, וכמו שאמר אבי ז"ל פיר' הפסוק ואני אראה בשנאי, שר"ל שבאותם הדברים בעצמם שהייתי ח"ו משנאי בהם ע"י תשובה יתתקן שאראה בהם היינו שנעשה מהזדונות זכיות, וכשאדם התנדב לבו שישוב בתשובה צריך להאמין באמת שאף מה שעשה ח"ו נגד רצונו ית"ש גם זה הי' בידיעת הבוב"ה וכדי שע"י בחי' תשובה יתתקן הדבר ההוא שע"י יתגלה בחי' מלכותו ית"ש, וכמו שמבואר ברמב"ם דידיעה אינו מכחיש הבחירה, וכשידע האדם ויתבונן בגודל רחמנות ואהבת הבוב"ה אליו שאף [אם] ח"ו מרד באלקים חיים ומלך עולם ב"ה ולא חס על עצמו והפיל א"ע מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ומ"מ מגודל אהבת הבוב"ה אליו יוכל עוד להתתקן הדבר ההוא ושיהי' קשוטין למלך מלכו ש"ע שיתתקן ויתגלה מלכותו ית"ש ע"י, וכמה וכמה יתמלא בגודל הבושה וכלימה בהתבונן כן, וזהו ותתצב אחותו מרחוק, אחותו מרומז לבחי' מלכ' היינו שעל זה צריך להיות האיש הישראלי שתתצב אחותו ר"ל שיתקן הבחי' מלכות מרחוק ר"ל ואף ממה שח"ו נדחק ממנו יח"ש ומ"מ ע"י עשית תשובה יתקן הדבר שע"י זה גופא יתתקן בחי' מלכות וכנ"ל, וע"י מה יוכל לבוא לזה לדעה מה יעשה לו ר"ל שידע ויתבונן מה יעשה ר"ל שכל מה שנעשה בעולם הוא רק לו כ"ז בשבילו ית"ש שהכל ברא לכבודו ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ולזה הי' בריאת הכל רק שיתגלה מלכותו ית"ש וכנ"ל.

א"י דהנה כל איש ואיש הישראלי צריך לתקן א"ע בבחי' נרנח"י שהם נגד ד' עולמות עויב"א וכנגד ד' אותיות הוי' ב"ה עם קוצו של יוד וע"י שאדם מברר טוב מרע עי"ז זוכה לבחי' נפש וע"י לימוד התורה זוכה לבחי' רוח ואח"כ יוכל לזכות לבחי' נשמה ומ"מ אף שזוכה האדם לבחי' נר"נ צריך להיות עוד בגודל הרצון והשתקקת שיזכה לבחי' ח"י בחי' חכמה וע"י מה יוכל אדם לזכות לזה ע"י שיראה שלא יעשה שום דבר רק להשלים רצון הבוב"ה, ואף לא בשביל עוה"ב רק כל כוונתו בכל עשיותיו רק בשבילו ית"ש, וע"י זה זוכה לבחי' ח"י בחי' הכתר, וזהו ותתצב אחותו מרחוק, אחותו הוא לשון אחוה והתחברות, מרחק מרומז לבחי' חכמה כמבואר בזהר ובספרים, היינו שצריך האדם לראות שיתחבר לבחי' רחוק בחי' חכמה בחי' ח"י, וע"י מה יבא לזה, לדעה מה יעשה

לו היינו שכל מה שיעשה יהי' כל מגמתו רק לו ר"ל בשבילו ית"ש ועי"ז יוכל לזכות לבחי' ח"י וכנ"ל.

א"י לדעה מה יעשה לו, דהנה כשיש לשום איש הישראלי שום צער ח"ו מגיע הצער כביכול אליו ית"ש כמ"ש בצרתם לו צר, וכשמשפיע לעמו ב"י כל השפעות טובות מגיע מזה גודל החדוה והתענוג והשעשועים כביכול למעלה, הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, וממילא כשיתגלה זאת בכל העולמות שכמו שנעשה למטה באיש הישראלי ככה יתעורר כביכול למעלה אליו ית"ש, עי"ז ממילא נמשך לישראל כל השפעות טובות כדי שלא ימשך הצער ח"ו כבי' אליו ית"ש, וזהו לדעה מה יעשה לו, היינו שיתגלה וידעו כל העולמות העליונים ותחתונים שמה יעשה, ר"ל שכל מה שיעשה למטה באיש הישראלי, לו, ר"ל שמגיע ג"כ הדבר אליו ית"ש. יהי רצון שימשיך לעמו בני ישראל תמיד רק כל השפעות טובות ויסיר מב"י כל מיני יסורים וכל מיני חולאים רק תמיד ישפיע כ"ט.

וארא

פרשת וארא

וארא אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם וגו' פרש"י הבטחתים הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי ושמי לא נודעתי להם, לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי שעלי נקרא שמי ה' שהרי הבטחתי ולא קיימתי עכ"ל. ולכאורה הלא בברית בין הבתרים הי' הבטחת הארץ בשם המיוחד, דכתיב אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את ארץ כנען לרשתה, אמנם כי זה מכוון עפ"י מאמר זוה"ק לך, שמבואר שם כי לא הי' [אברהם אבינו] אלא בדרגא דשם שדי דכתיב שם הי' דבר ה' אל אברם במחזה, כמ"ד מחזה שדי יחזה, שקודם שנימול לא הי' ממלל עמי' אלא דרגא חדא דשם שדי ע"ש, עיין במזרחי שהקשה על פרש"י דמאי נ"מ מזה שהבטיח להם בשם שדי ע"ש. ונראה עפ"י ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל שאמר בשם מו"ר הה"ק ממעזבוז על מאמרם ז"ל שדי שאמר לעולמו די, כי העולם כל מה שהי' מתפשט יותר, נתרחק יותר מהמאציל העליון ונתצמצם יותר מקדושה עליונה, וראה השי"ת כי כאשר יתפשט הארץ יותר, יתרבה גשמיות הארץ מאוד, ויתמעט חיות ושפע אלקי ממנה ושוב לא יוכל הארץ לחזור ולדבק בשורש עליון המאציל ית', ולא יהי' קיום לעולם, ולכן אמר די שלא יתפשט יותר. והנה רש"י פי' ולא לחנם שלחתיך כ"א לקיים דברי לאבות הראשונים, ולכאורה הלא הבטחת הארץ לא הי' אלא לאחר ד' מאות שנה שיהי' בארץ לא להם, אמנם נודע דקושי השעבוד הי' משלים, וצריך להבין למה באמת עשה ה'

ככה לדחוק את הקץ ולרדותן בפרך בקושי השעבוד בחומר ולבנים, אמנם כבר מודעת זאת כי ישראל הי' במצרים משוקעים מאוד בטומאת גלולי מצרים במ"ט שערי טומאה, ואלו הי' מתעכבים עוד כמעט רגע ח"ו לא הי' להם תקומה עוד לצאת חפשי מטומאת וקליפות מצרים, כי כבר הי' נכנסים בשער הנו"ן משערי הטומאה, ולא הי' באפשרי עוד להם לחזור ולדבק בשורש קדושה העליונה, לכן מיהר הקב"ה את הקץ וגזירת ד' מאות שנה ה' שלים בקושי השעבוד, ואת אורות הנ"ק הנצרכים להתברר במשך ד' מאות שנה, הי' נתבררים ע"י קושי השעבוד כנודע. ועפי"ז נוכל לומר דזה הי' כוונת השי"ת במה שהבטיח להם ירושת הארץ בשם אל שדי, לומר דגזירת ד' מאות שנה היא על תנאי באם יהי' באפשרי להם להיות ד' מאות שנה לא כן אם יהי' ישראל במצב רע ח"ו באופן שאם יהי' מעוכבים עוד, יאבדו תקותם ח"ו ולא יהיה יכולת להם לחזור לשרשם, אזי מיד יגאל אותם ויכניסם תחת כנפי קדושתו לארץ הקדושה, ויאמר לצרותיהם די. אמנם אם הי' מבטיח להם בשם הוי' ב"ה המורה על מדת האמת, אז אפשר הי' מוכרחים להתעכב ד' אות שנה כפשוטו, וזה וידבר ה' אל משה ויאמר אליו אני ה', הנאמן בהבטחתי, ולא תאמר כי הבטחתי לא הי' אלא על אחר ד' מאות שנה שיהי' במצרים [כאשר באמת שאל משה להקב"ה ואמר למה הרעות כו' ולמה זה שלחתני, כיון שבע"כ הוצרכו להתעכב עד ד' מאות שנה כמבואר בספרים] כי הלא וארא אל אברהם כו' באל שדי, נמצא דהגזירה של ד' מאות שנה לא הי' אלא על תנאי כנ"ל ושמי ה' לא נודעתי להם, לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי שהרי הבטחתי להם ולא קיימתי, וירצה כיון שהבטחתי להם באל שדי המורה שיאמר לצרותיהם די ולבל יתעכבו יותר באם יהיו בענין רע כאשר באמת המה עתה וכנ"ל, א"כ זה הוא מדת אמת שאגאל אותם מיד. וגם הקמותי את בריתי, וצריך אני לקיים. וגם אני שמעתי, אני ר"ל הנ"ק שהם חלק אלקי ממעל. שמעתי [כמו וישמע שאול] את נאקת ב"י אשר מצרים מעבידים אותם, וירצה הנ"ק הצריכים להתברר במשך ד' מאות שנה, קבצתי אתם ע"י נאקת ב"י וגו' ע"י קושי השעבוד כנ"ל, לכן אמור לב"י אני ה' המורה על מדת האמת וזה היא מדת אמיתית שאגאל אותם תיכף ומיד ולא יתעכבו עוד, שלא יאבדו ח"ו בטומאת גלולי מצרים והבן

בא

פרשת בא

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו' נראה לפרש בדרך מוסר עפ"י ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר בשם אא"ז הה"מ זצ"ל על מאמרם ז"ל בכ"י ב"ק יוצאת מהר חורב ואומרת שובו בנים שובבים, ואמר כי מזה הקול נמשך לאדם הרהורי תשובה, כי הגם דאיהו

לא חזי מזלי' חזי, רק לאיזה אנשים [כש]יוצמח בקרבם איזה בחי' הרהורי תשובה מסבת הרגשת הב"ק, נדמה להם שהוא בחי' מ"ש ועצבות והכבדת הלב, ומחמת זה יסיחו דעתם ממנו עכדה"ק. וזה נראה לרמז בא אל פרעה, ר"ל כי ידוע תדע כי באמת תוכל לבא בכ"י אל התגלות קדושה עליונה מכח הרהורי תשובה הנמשך לנפש האדם בכ"י. כי אני הכבדתי את לבו ר"ל כי תדע נאמנה שאין זה בחי' עצבות והכבדת הלב, ואך כי אני הממשיך לו מקדושה העליונה לעוררו לתשובה הנדמה לו להכבדת הלב ומ"ש, כמ"ש אני ישינה ולבי ער קול דודי דופק וכו'. למען שתי אותותי אלה בקרבו, כדי שאשית אני את אותיות התורה בקרבו ויהי' כלי זך ונקי לשרות בו קדושת התורה, כי לרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. ולמען תספר באזני בנך ובן בנך יפורש עפ"י מה דאיתא בזוה"ק כי משכן הנשמה במוח, ומוח הוא בחי' חכמה המתפשט מחכמה עילאה כמ"ש בתיקונים חכמה מוחא, ומשכן הנפש בלב והיא בחי' בינה כמ"ש שם בינה לבא ובה הלב מבין. נמצא הנשמה ומוח המה בחי' כלי לבחי' חכמה עילאה, והנפש והלב המה בחי' כלי לבחי' בינה. והנה מבואר ברש"י משלי חכם מבין מה שלמד ונבון מבין דבר מתוך דבר. ועפי"ז יפורש למען תספר כו' לשון ספיר ובהירות. וירצה כי אני שולח לנפש האדם הרהורי תשובה בכל יום כמו שנרמז בפסוק הקודם כנ"ל, בכדי שע"י התשובה תמשיך בהירות הקדושה העליונה. באזני בנך, ר"ל למוח ונשמה אשר המה אזנים וכלים לבחי' חכמה. ובן בנך, היינו להנפש והלב שהם כלים לבחי' בינה והבן. את אשר התעללתי במצרים וירצה כי הנה איתא למה נקרא פסוקי דזמרה שמזמרין הקליפות, ובודאי אין הכוונה על אותן ב"א שלא זיככו והוטהרו ממדותיהם ומזמרין וצועקים ולבם בל עמם, כי לא דברה תורה מאנשים כאלה, ואך הכונה על ב"א שכבר קדשו וזככו עצמן ממדותיהם הגשמיות, וע"י שמשבחין ומפארין למלך הכבוד, עי"ז נתעלה הקדושה, וממילא נשפלו ונתבזו הסט"א ויתפרדו כל פועלי און, וזהו את אשר כו' וירצה כי ע"י התשובה והזדככות הנפש והנשמה כנ"ל תגרום ג"כ את אשר ר"ל ע"י אשוריו ותהלותיו של זה האדם שמשבח ומפאר לפניו יתי התעללתי מצרים, ר"ל אבזה ואשפיל הקליפות, ואת אותותי אשר שמתי בם ור"ל גם ע"י אור קדושת אותיות התורה אשר שמתי בם, ע"י הרהורי תשובה כנ"ל תגרום ג"כ את כל הנ"ל הנרמז עד הנה, ועי"ז וידעתם כי אני ה'. והבן.

בפסוק כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים וכו' ומת כל בכור כו'. ולכאורה הו"ל למכתב אני בא למצרים, אמנם יובן הענין כי איתא בזוה"ק דעד חצות הם תגבורות הדינים, ומחצות הלילה ואילך הוא עת רצון ורחמים גוברים כנודע, ובחצי הלילה ממש

הוא עת שליטת דין ורחמים יחד. והנה איתא בזוה"ק שהשכינה וכל רתיכא קדישא ירדו עם יעקב למצרים, והנה בלילה הזה עת גאולת מצרים הי' הקב"ה צריך לפעול ב' פעולות יחד, דהיינו דינים וגבורות על מצרים, ורחמים ורצון יחולו על ראש ישראל לגאול אותם ואת השכינה הקדושה מתוך קליפת וטומאת מצרים, וזהו כחצות הלילה, ר"ל כמו שחצות הלילה היא בחי' שניהם יחד דין ורחמים כנ"ל, כמו כן גם אני אפעל בלילה הזה בשני המידות יחד, כי אני יוצא, ר"ל אני הוא השכינה יוצא ממצרים, בתוך מצרים, ר"ל עם כל הנ"ק אשר המה בתוך מצרים והוא פעולות רחמים ורצון. ומת כל בכור, והוא פעולת דין. והבן.

בפסוק ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד הבוקר. אפשר לרמז כי נודע שאין רשות לאדם לתפוס דרך העבודה הגבוה אשר היא למעלה ממדרגתו, כי לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, וזה יגיד הכתוב באזהרה, ואתם אל תצאו איש מפתח ביתו, וירצה לבל תדחקו עצמיכם לצאת מפתח גדר קדושתכם עד הבוקר עד שתבקרו ותבדקו היטב אם ראויים אתם לכך לצאת ולעלות מזאת המדרגה לאחוז ולתפוס את הדרגא היותר גדולה. והבן.

בשלח

פרשת בשלח

ויהי בשלח פרעה את העם וגו', נראה לפרש עפ"י אמרם ז"ל צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלוה, ור"ל בתחלתו כאשר אינו מרגיש עוד מתורתו ועבודתו נועם זיו קדושתו ית' ליהנות מזיו נעימות ידידות אורו, ואור קדושתו עדיין לא נגה עליו, ועי"ז אין כחו חזק לדחות מעליו חלקי הרע ותאוותיו הגשמיות, ולהתחזק ולעמוד על נפשו ללחום נגד היצר ולגרשו מאבריו, ועי"ז נפשו מרה לו ויש לו יסורין גדולים, ואוי לו מיוצרו ואוי לו מיצרו, כמאמרם ז"ל, ובהיות כן יוכל לבא ח"ו לידי רפיון ידים, בראותו כי לא יוכל לו, ומאד רע ומר לו ונפשו עליו תאבל בתשבה כי בודאי אינו חפץ בו השי"ת ותורתו ועבודתו אינו לרצון לפניו ית', לזאת בא הכתוב לחזק מתניים ולאמץ כח, כי באמת גם זה הוא רצונו ית' ובהשגחתו שיעבוד אותו באופן זה וזה הוא לו לרצון ולנח"ר, וזהו ויהי בשלח כו', וירצה כי באמת הוא כן דב"א המתחילים בעבודה, בא להם בצער גדול [כי כ"מ שנאמר ויהי אינו אלא צער] לשלח ולגרש מעליהם בחי' פרעה הוא היצה"ר. ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, וירצה כי האדם העובד כנ"ל אשר מלחמת היצר עוד תסובבהו, ועדיין לא זיכך עצמו כראוי, לפעמים כאשר בא עליו מקרי ופגעי הזמן, וסבות אשר לא טובות המה, מדינים וגבורות אשר שורין עליו ר"ל, יוכל בקל ח"ו ליסוג אחור

ולהדחות ולהתגרש מלהסתפח בנחלת ה' מתורה ועבודה ח"ו [כדאיתא בזוה"ק ויצא והי' לי לאלקים אר"א אמר יעקב השתא לא אצטריכנא לדינא כד איתוב לבית אבא אתכלילנא בדינא ואתקשר בי'] לזאת יגיד הכתוב עצה נכונה לאחוז ולתפוס מדת הענוה ושפלות ועי"ז יודחה מעליו כל הגבורות והדינים [כמ"ש בזוה"ק ויקרא ע"פ זבחי אלקים כו', העתקתי לשונו לעיל פ' ויגש ע"ש] כמ"ש קרוב ה' לנשברי לב, ובזה הוא משלחם אלי ארץ גזירה אל האומות ושונאי ישראל, כי שם מקומם. וזהו ולא נחם אלקים כו', ר"ל ע"י מדת לא ואין, שיהי' בעיניו כאין, יוליך וינחם הדינים והגבורות, ד"א פלשתים, ר"ל על האומות, כי קרוב הוא, כי השי"ת קרוב לו כנ"ל. כי אמר אלקים, וירצה כי ע"כ הורה לנו השי"ת עצה נכונה לדבק עצמינו במדת ענוה כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, וירצה פן כאשר יבאו מלחמת היצר עליהם, ומלחמת הדינים והגבורות ר"ל, ושבו מצרימה לבחי' הרע ח"ו כנ"ל, ולכן צריך האדם לראות ולקנות לעצמו מדת הענוה והשפלות ולהיות לו רוח נשברה בכדי לדחות מעליו כל בחי' הרע ודינים ר"ל. אכי"ר.

יתרו

פרשת יתרו

ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. לכאורה ויחנו במדבר מיוחד, וגם מעקרא קורא הכתוב מדבר סיני וכאן מדבר סתם. וגם מה שפי' רש"י להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למ"ס בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה. לכאורה מה בעי קרא להשמיענו בזה ומאי נ"מ לנו בזה, אמנם כבר מודעת זאת וזכרתי לעיל פ' ויצא בשם אאמו"ר ע"פ כי תקנה עבד עברי עפ"י משל מאא"ז הה"מ זצ"ל, כי העיקר הוא מקודם לתקן המדות, ואח"כ כשנכנס ויצא בשלום ותיקן כל המדות, יתקן מה שפגם והעוה ע"י חטאותיו. ע"ש באריכות. והנה איתא שוב יום א' לפני מיתתך, כי איש הנלבב צריך להתיישב עצמו ולשום אל לבו, כי מבלעדי שפעו וחיותו אשר הוא ית' משפיע ומשגיח בכ"י תמיד לא הי' לו קיום כלל כמ"ש ובטובו מחדש בכ"י תמיד מע"ב, ואדם צריך לידע ולהבין כי באמת בכל יום אין לו אלא אותו יום בלבד, ועי"ז ישוב בתשובה שלימה לפניו ית', וזהו ביום הזה, ר"ל ע"י שישים האדם אל לבו שאין לו אלא יום הזה בלבד, וירא וידאג אולי בא יומו ועי"ז ישוב בתשובה לפניו ית'. באו מדבר סיני, עי"ז באו למדרגה וקדושה עליונה המכונה מדבר סיני, בחי' קבלת התורה. ויסעו מרפידים, ר"ל דהכתוב בא להורות לנו איזה הדרך ישכון אור התשובה, ואמר דהעיקר רק ליסע מרפידים בחי' רפיון ידים מתורה ועבודה,

ולא להשגיח כלל על מה שעשה עד הנה. ואין להם אלא ליסע ולברוח מבחי' רפידים, ולהתחזק מכאן ולהבא בעבודה, עד אשר, ויבאו מדבר סיני, בחי' הזדככות וקדושה כנ"ל, ואז יתקן את פגמיו, ויחנו במדבר, ר"ל אם יעשה בדרך הזה וכסדר הזה, אזי יהא לו תני' וקיום גם ע"י עונותיו, בחי' מדבר מקום ציה ושממה מדור הקליפות, כי העושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות, כמו שהזכרתי לעיל בשם אאמו"ר זצ"ל על פסוק ואני אראה בשנאי, וגם ויחן שם ישראל נגד ההר, ר"ל וגם עי"ז יהא לו חני' וקיום נגד ההר, נגד היצה"ר הנדמה להר כמבואר בגמ', לא כן אם יעשה תשובה קודם שיתקן המדות אז צריך לירא ולדאג מהיצר האורב עליו כנ"ל בהמשל של אא"ז ז"ל.

ועפי"ז יפורש היטב מה שפי' רש"י להקיש נסיעתן מרפידים כו', וכוונתו כי בודאי לא הותרה הרצועה שלא יהא נפשו מרה לו על חטאותיו ולא יהרהר בתשובה כלל כל עוד שלא תיקן מידותיו, כי באמת ידע ויבין כי רע ומר עזבו את ה' אלקיך, ומאד יהא נפשו מרה לו, ואם הי' באפשרי לתקן מיד את כל פגמיו, אזי מה טוב ומה נעים, אמנם מה אעשה כי כן מוכרח הדבר לבל לשנות סדרי התשובה, וזהו להקיש כו' מה ביאתן למ"ס בתשובה, וירצה כי האדם אשר כבר בא לבחי' מ"ס ותיקן את כל מדותיו, אז בודאי צריך לשוב בתשובה ולתקן את כל חטאותיו ופגמיו, אף נסיעתן מרפידים בתשובה, כמובן. והבן.

משפטים

פרשת משפטים

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד וגו'. אפשר לרמז בפסוק הזה, כי שמעתי מאאמו"ר ז"ל שהוכיח לאדם א' על אשר חטף לאכול איזה דבר מאכל בש"ק, והשיב לו שכוונתו לכבוד ש"ק, ואמר לו כי כל עוד שלא תיקן את מדותיו, ולהיות נמאס אצלו גשמיות המאכל בתכלית המיאוס יוכל להתדמות לו שאוכל לכבוד שבת, ובאמת כבוד עצמו הוא דורש. וזה כי תקנה ע"ע וירצה אם תרצה לתקן שהא כל העבדות שלך זך ונקי בלי תערובות מחשבות חוץ, ואך בלתי לה' לבדו שש שנם יעבוד יראה מקודם לתקן השש מדות, ובשביעית יצא לחפשי חנם, ר"ל כשתבא למדה השביעית היא חסד ממטה למעלה, והוא בחי' אהבת ה', אז יהא לבו נכון בטוח בה' שכבר יצא חפשי מכל בחי' היצה"ר הנק' חנם, כמבואר בזוה"ק שהיצה"ר נקרא חנם. אכי"ר.

תצוה

פרשת תצוה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור. נראה לפרש עפ"י מ"ש בזוה"ק ויחי דף רל"ד, וז"ל שם, כל צלותין דעלמא צלותא, וצלותא דד לא עיל קמי מלכא קדישא אלא בחילא תקיפא דעד לא אעלת כו' אשגח בה קוב"ה ואסתכי בתובוי ובזכותי' דהאי ב"נ מה דלא עביד כן בצלותין דסגיאין כו' ולא אשגח בחובייהו בג"ד פנה אל תפלת הערער מהפך ואסתכי בה ואסתכי במה רעות אתעבד ומאן ההוא ב"נ דצלי צלותא דא ומאן אינין עובדוי כו', הנה בודא תועלת צלותא דצבורא הוא ג"כ לאותן הראוין וזכאין שיקובל תפלתם אפילו בתפלת יחיד שע"י התכללותם בצלותין דסגיאין יעלה תפלתם יותר לרצון ולנח"ר לפנ השי"ת מול זה בא הכתוב באזהרה לכל בר ישראל מקטן ועד גדול, ואמר ואתה תצוה את בני ישראל וירצה שאתה תחבר עצמך ולהיות בצוותא חדא עם כל בנ"י ויקחו אליך ר"ל והם יגרמו אליך, שמן זית כנוי לחכמה כנודע, וירצה שגם אם אתה בבחי' חכמה מ"מ יקחו ויגרמו אליך, זך, שתפלתך יהי' יותר זך ונקי ויקובל יותר לרצון ולנח"ר כתית, ר"ל ומי אשר עדיין אינו בבחי' זאת והוא בבחי' כתית שנדחה ונכתת קצת מקדושה, למאור, מועיל ג"כ התפלה בצבור להאיר את תפלתו ביתר שאת ויתר עוז ממה שהוא מתפלל ביחיד.

כי תשא

פרשת כי תשא

בפסוק כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לד' בפקוד אותם. נ"ל פירש דבר זה בעזה"י דהנה עיקר העבדות האיש הישר צ"ל רק על הקמת המלכות כמ"ש מקים מעפר דל, דהיינו שצריך לקדש ולטהר א"ע בכל מידותיו שלא לעשות בהם כי אם שיחשוב מקודם אם הוא רצון הבוב"ה דעיקר היחוד הוא בדעת, שהמעשה שהוא ח"ו נגד רצון הבוב"ה היא נפרד מן הדעת כמ"ש אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, והמעשה זאת גורם פירוד וקיצוץ ח"ו והוא ח"ו השפלת המלכות, וכשאדם מייחד המעשה עם הדעת אזי הוא גורם הקמת המלכות ובאיזה אופן יבא אדם לבחינה זו לייחד המעשה עם הדעת הוא ע"י בחינת יראה, והנה יש כמה בחינות בענין היראה, יש יראת עונש ואף שמבואר בזוהר שהוא רצועה בישא לאלקאה מ"מ להכניע החומריות צריך יראת עונש, וגם יש מדרגת יראה שהיא מבחי' אלקים שהוא דין ומ"מ הוא טוב כמבואר בכ"מ, וביארנו פירושו דהיינו שיחשוב אדם גודל רחמנותו ואהבתו ית"ש אלינו, וכשיש לאיש הישראלי ח"ו צער מגיע ח"ו הצער כביכול אליו ית"ש כמ"ש בכל צרתו לו צר, ואפ"כ כתב עונשים בתורה מזה יבין וישכיל גודל הפגם שגם אליו כביכול מגיע ח"ו הצער ע"י זה, וממילא כמה צריך להיות מלא יראה ופחד ובושה וכלימה שלא לעשות

שום דבר נגד רצון הבורא ב"ה, וגם זה אינו עיקר מדרגת יראה ויש מדרגה למעלה מזו דהיינו שיהא היראה רק מבחי' חסד, שיחשוב אדם שעיקר תענוג ורצון הבורא ב"ה הוא רק להיטיב לישראל ועיקר בריאת עולמות הי' בשביל זה שיוכר חסדו וטובו בעולם, ובחטא גורם ח"ו מניעת החסד ומונע התענוג מבורא ית"ש, וכמה צריך להיות מלא יראה ופחד שלא לגרום ח"ו מניעת התענוג ממנו ית"ש וזהו עיקר היראה, וכשבא אדם לבחינה זאת ממילא הוא ירא לעשות שום דבר מה שלא בדעת, וע"י זה הוא מייחד המעשה עם הדעת והוא גורם הקמת המלכות. וזהו פירוש כי תשא את, תשא הוא לשון הרמה ובחי' מלכות יקרא את, דהיינו כשתרצה לרומם קרן המלכות, ראש בנ"י לפקודיהם, ראש הוא בחי' דעת ובני ישראל נקרא המידות ולפקודיהם הוא לשון התחברות כמו חייב אדם לפקוד וכנ"ל.

ויקרא

פרשת ויקרא

א"י מעם הארץ וגו' דהנה הבוב"ה גודל רחמנותו ואהבתו על כל איש ואיש הישראלי הוא בלי שום שיעור, ואף אם האדם עושה תשובה במדרגה פחותה היינו שהוא בגודל הבושה והכנעה ממה שמתבונן גודל ועוצם שפלותו, והאיך לא יהי' בגודל הבושה וכלימה כשמתבונן האיך הוא רחוק מן התכלית, שעיקר תכלית האדם לקרב עצמו בכל פעם ופעם יותר ויותר לאלקים חיים ומלך עולם ב"ה והאיך הוא רחוק מן התכלית שהוא מלוכלך בגודל חלאת חטא ועון וח"ו מלכלך א"ע בכל פעם יותר, שהלא כשיגרור ויסחב אותו בשווקים וברתובות באשפתות אזי בודאי יהי' מ"ב [מלא בושה], והאיך לא יהי' בגודל הבושה וכלימה שנפשו שהוא המחשבה והוא חיותו ואיך היצה"ר גורר וסוחב אותו תמיד בחלאת חטא ועון, ואף שבח' הכנעה זו הוא מדרגה פחותה ומ"מ הבוב"ה בגודל רחמנותו ואהבתו עלי' נחשב אלי' כאילו עשה תשובה מאהבה ונעשה מהזדונות זכיות, וזהו מעם הארץ עם הו' לשון הכנעה מלשון גתלים עוממות, וארץ מרומז לארציות וגשמיות היינו כשהוא בבחי' הכנעה רק מפני שיודע ומבין בגודל הארציות והגשמיות וכנ"ל ואף שהוא מדרגה פחותה מ"מ בעשותה אחת ממצוות ד' וגו' היינו שמגודל רחמנותו ית"ש נחשב כתשובה מאהבה ונעשה מאשר לא תעשנה כאחת ממצות ד' וד"ל.

א"י ואם נפש אחת וגומר. ע"פ פשוט דהנה אחז"ל דהעושה תשובה מיראה זדונות נעשה לו כשגגות וע"י תשובה מאהבה זדונות נעשה לו כזכיות, וזהו ואם נפש אחת נפש לשון רצון כמו אם יש את נפשכם, היינו אם אדם זכה לבטל כל רצונותיו ואין לו כי אם רצון ותשוקה אחת להבוב"ה דהוא בחי' אהבה, אזי עי"ז תחטא בשגגה תחטא הו' לשון חסרון

כנ"ל היינו שהו' מחסר גם השגגות, מעם הארץ כמו שאחז"ל יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, מפני מה בעשותה אחת ממצות ד' אשר לא תעשנה היינו העבירה אשר לא תעשנה נעשה כאחת ממצות ד' וממילא נחסרין גם השגגות וד"ל.

שמיני

פרשת שמיני

בפסוק זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. י"ל הפירוש בעזה"י דהנה איתא בזוה"ק [בלק קצ"א] על פסוק גבורי כח עשי דברו לשמוע בקול דברו דלפעמים הבחי' מלכות בחי' ה' היא בחי' נקודה קטנה ואז אומרת אל תראוני שאני שחרחורת, וכשהצדיקים מבינים זה הם צועקים לבוב"ה והבוב"ה מרחם עלהם ונתעלה הבחי' מלכות ונעשה בבחי' ה', וזהו גבורי כח עשי דברו, ר"ל גבורי כח הם העושים ובונים דברו היינו הבחי' מלכות, לשמוע בקול דברו ר"ל שע"י שהבחי' מלכות נתעלה עי"ז נתגלה וניכר הנהגת המלכות, וע"י מה יוכל האדם לעורר זה שיהי' תיקון ובנין המלכות הו' ע"י בחי' יראה, היינו שיראה כל איש ואיש הישראלי להתבונן במעוז שכלו ודעתו איך שהאדם הוא בבחי' לבוש והתגלות אלקים, היינו שאם האדם זוכה לקדש ולטהר א"ע ברמ"ח אברי' ושס"ה גידים הוא נעשה בבחי' לבוש להתגלות אלקית, ואם האדם ח"ו עושה שום דבר נגד רצונו ית"ש עי"ז נעשה ח"ו לבושים צואים, ובהתבונן כן תמיד כמה וכמה צריך להיות בגודל הבושה וכלימה ובגודל היראה והפחד איך שהאדם השפל הקרוץ מחומר יוכל לזכות להיות בבחי' לבוש כביכול אליו ית"ש, וכשח"ו הוא פוגם כמה וכמה מגיע גודל הפגם על ידו ח"ו, וזה זה הדבר אשר צוה ד' תעשו, ר"ל זה שיהי' הבחי' מלכות בחי' דבר מצוה ומנהגת, שח"ו כשהוא בגודל ההעלם אזי אינו מצוה ומנהגת, וכשנתעלה לבחי' ה' אזי הו' מצוה ומנהגת, וזה תעשו היינו שאתם האישים הישראלים צריכים לעשות זה שיתתקן ויתבנה בנין המלכות, וע"י מה תוכלו לעורר זה וירא אליכם כבוד ד', כבוד מרומז לבחי' לבוש שר"י [שר' יוחנן] קרא למאנא מכבדותא היינו שתבואו לבחי' יראה מזה שתדעו ותתבונ' שאליכם כבוד ד', ר"ל שהלבוש הבוב"ה כביכול הוא בכם ועי"ז תבואו לגודל היראה וכנ"ל, ויתתקן ויתבנה בנין המלכות א"י זה הדבר וגו', דהנה צריך כל איש ואיש הישראלי להדמות ליוצרו, כמו שהבוב"ה ברא העולם דינא ברחמי, דבחי' חסד הוא התפשטות בלי גבול לכך ברא בחי' גבורה שיהי' גבול וצימצום להשפעה, וכמ"כ צריך האדם להיות עבודתו אלי' ית"ש באהבה ויראה, היינו שמגודל אהבה ותשוקה אליו ית"ש ולבו בוער בקרבו כלפיד אש עד שכמעט הוא בטל ממציאות ממש, והבחי' יראה יהא בחי' צמצום ואם האדם זוכה לזה

אזי נתגלה שכל העולמות אצילות בריאה יצירה עשיה הכל נבראו רק בשביל הישראל ומוכרחים לעשות מה שברצונו, וזה זה הדבר אשר צוה ד' תעשו, ר"ל שבזה הדבר אשר הבוב"ה ברא כל העולמות היינו חסד וגבורה, וזהו אשר צוה ד' דהכל נברא במאמר, פי' תעשו ר"ל שגם אתם תראו לעבוד אליו ית"ש באהבה ויראה, וירא אליכם כבוד ד', ר"ל שיתגלה שאליכם כבוד ד' ר"ל שכל כבוד הוא רק אליכם היינו בשבילכם וכל העולמות העליונים ותחתונים מוכרחים לעשות רצון ישראל ויסור מאתנו כל היסורים והמניעות אמן.

קדושים

פרשת קדושים

בפסוק ואהבת לרעך כמוך אני ה' ופרש"י אר"ע זה כלל גדול בתורה. ולכאורה הלא כל מצוה ומצוה הוא כלל גדול בתורה, כמו שאנו אומרים בכל מצוה ותרי"ג מצות התלוין בה, ונראה לפרש כי הנה כתיב ונתן לך רחמים ורחמך, ופי' הרמב"ן דהכוונה שהשי"ת יתן בקרבך מדת הרחמנות שאתה מרחם על אחרים ועי"ז ורחמך, ירחם השי"ת עליך, כי במדה שאדם מודד מודדין לו, וגם נודע המדרש על פסוק ה' צלך, כמו הצל מה שאדם עושה, השי"ת עושה עמו, כי ה' ית' מתנהג עם האדם מדה במדה. וזה אפשר לכוון בפסוק הזה, ואהבת לרעך, שהכתוב יצוה באזהרה על מדת אהבת רעים, כי ידוע תדע, כמוך אני ה', כי אני ה' מתנהג עמך כמוך, כמו שאתה מתנהג, וממילא אם אתה אוהב לרעך, תעורר שגם אני אאהב אותך כי ה' צלך כנ"ל ואל זה בא ר"ע ואמר זה כלל גדול בתורה וירצה הגם כי בהכתוב לא נרמז זה אלא במדה זו של אהבת בין אדם לחברו אעפ"כ הוא זה כלל גדול בכל התורה ובכל המדות והנהגות כמו שאדם מתנהג בין לטב בין לביש כמו כן השי"ת מתנהג עמו.

שבועות

לחג השבועות

בפסוק אשת חיל מי ימצא וגו'. דהנה כל איש ואיש הישראלי צריך לראות לתקן דירה נאה בלבי' וכמש"כ ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, וע"י מה יוכל האדם לזכות לזה הוא בהתבונן האדם במעוז שכלו איך שאין שום תענוג ושום חיות בעולם רק התדבקות לבורא עולם ב"ה שהוא מקור כל התענוגים, וכל החיות בעולם העליון בג"ע גם שם כל ההתדבקות אליו ב"ה, וההיפך בגיהנום עיקר הוא ההתרחקות מבורא עולם ב"ה ח"ו, שאין שום רע ומר בעולם כמו התפרדות מאלקים חיים ומלך עולם ב"ה, וכשאדם יודע ומבין זה תמיד עי"ז יכול לזכות להיות משכן לשכינת עוזו ית'. וזהו אשת

חיל מי ימצא ר"ל מי הוא זה שזכה ומצא לבחי' אשת חיל להיות שוכנת בתוכו וכנ"ל, ורחוק מפנינים מכרה, מכרה הוא לשון חילוף ופנינים מרומז לפנינים עילאין כמבואר בזוה"ק, היינו שמי שעושה ח"ו נגד רצונו ית"ש עי"ז ח"ו הוא רחוק מהפנינים עילאין קדישין, ואיך הוא גודל רע ומר שח"ו נתרחק מהפנינים עילאין קדישין מאלקים חיים ומלך עולם ב"ה וע"י שתדע ותתבונן זה תמיד עי"ז תוכלו לזכות להיות משכן לשכינת עוזו ב"ה

א"י דהנה בליל שבועות שנתגלה בחי' כתר שהו' בחי' רצון ורחמים, וכל הדינים נתעלו ונמתקים, אזי אף מי שח"ו עשה נגד רצון הבוב"ה מ"מ מכיון שנתגלה גודל הרצון והרחמים אף האדם כזה יוכל לבקש ולהתחנן אליו ב"ה שיופיע עליו מגודל הרצון ויתקרב לב"ע ב"ה, וזהו אשת חיל מי ימצא, תיל בגימט' מ"ח ב' פעמים כ"ד, והוא רק שני שלישים מהחסד כמבואר בכהאריז"ל, ועיקר השלימות הוא כשבחי' מלכות הוא עם שלשה פעמים כ"ד שההוא בגימט' ע"ב והוא בחי' כתר, שהכ"ד הו' כ"ד קשוטי כלה, וזהו אשת חיל מי ימצא ר"ל כשהבחי' מלכות שהוא בחי' חי"ל מרומז לב' פעמים כ"ד וכנ"ל, מי ימצא ר"ל שנכלל בחי' כתר שהו' בחי' רצון ורחמים, וזה מי שמרומז לבינה, אזי ורחוק מפנינים מכרה ר"ל שאזי אף מי שנתרחק מהפנינים עילאין מ"מ מכרה ר"ל שמגודל הרצון והרחמים הבוב"ה יקנה אותו ויקרב אליו ית"ש.

א"י בטח בה וגומר. דהנה או' ד' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא, היינו דעיקר השלמות הוא כשבחינת מלכות נתעלה לבחי' חכמה, והכל תלוי בעבודת האיש הישראלי, דכשאדם מתבונן תמיד במעוז שכלו ודעתו איך שאין שום חיות בשום ענין משום דבר שבעולם רק ממה שנשפע ממנו ית"ש, וכל חיות רמ"ח אברי' ושס"ה גידי' והחיות מחשבותיו והרהוריו וחושיו וחיות נפשו רוחו ונשמתו הכל ממנו ית"ש שהוא מקור החיים וזהו העקרא ושרשא דעלמא, וע"י שהוא מתבונן זה במחשבותיו תמיד על ידי זה הוא בא לגודל היראה והפחד ורעדה מבורא עולם ב"ה ומקבל עליו עומ"ש שלימה, וכשאדם הוא במדרגה זו עי"ז הוא מעורר שיתעלה בחי' מלכות לבחי' חכמה, שכיון שמה שהוא בא לקבל עליו עומ"ש הוא ע"י בחי' מחשבה, היינו שהוא מתבונן במחשבתו כמה וכמה ראוי להיות בגודל היראה מבורא עולם ב"ה, וע"י זה נתעורר שבחינת מלכות יתעלה לבחי' חכמה, וזהו בטח בה לב בעלה, דהנה ענין הבטחון נמשך רק ממה שאדם יודע ומבין איך שאין בו שום חיות רק מה שנשפע מבורא עולם ב"ה שהוא מקור החיים וע"י זה נתדבק אליו ית"ש, וע"י זה הוא במדת הבטחון שאיך שייך לירא שח"ו ימשך לו דבר רע ממנו ית"ש כיון שכל חיותו הו' רק ממנו ית"ש, וכמו שכל

האברים הם [קשורים] אל הלב והמוח וכי שייך לומר ששום אחד מאברים יתיירא שלא יגיע לו שום היזק מהמות והלב, שמסתמא מכיון שחיות כל האברים נמשך מהמוח והלב איך שייך לומר שיגיע להם שום היזק מכיון שהם דבר אחד, וכמ"כ הוא האדם כשהוא יודע שאין בו שום חיות רק ממה שנשפע אליו מהמקור החיים ובוודאי כל מה שנשפע עליו מהמקור החיים הוא רק כל טוב וממילא הוא במדת הבטחון, וכשאדם בא למדרגה זו הוא מעורר שיתעלה הבחינת מלכות לבחי' חכמה וזהו בטח בה לב בעלה, לב הוא בגימט' כבוד שמרומז לבחי' חכמה כמבואר בספרים, היינו שע"י שהאדם בא לבחי' בטחון, וכנ"ל על ידי זה מרומז לבחי' מלכות, לב בעלה היינו שנתעלה בחי' מלכות לבחי' חכמה וכנ"ל, ושלל לא יחסר, דהנה איתא בחכמה איתבירת, היינו דעיקר בירור והעלאת הניצוצות הוא ע"י בחינת חכמה, וכשאדם מתבונן תמיד במחשבתו כמה וכמה ראוי לירא מפניו ית"ש וכנ"ל עי"ז נתבררו הניצוצות, וזהו ושלל לא יחסר ר"ל שעל ידי שמתבונן במחשבתו וכנ"ל עי"ז נתברר ונתעלה כל הניצוצות מהקליפות וממילא כל השלל לא יחסר שיתעלה הכל.

בפסוק גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה, י"ל הפי' בעזה"י דהנה הבוב"ה מגודל רחמנותו לעמו ב"י משפיע להם כ"ט, אף למי שעדין אינו ראוי והגון, שאצלו ית"ש שהוא היה הוה ויהיה והכל שווין אצלו ממילא כיון שסופו להתקרב אליו ית"ש עי"ז משפיע לו כ"ט, וזהו גמלתהו טוב ולא רע, היינו שהקב"ה גומל תמיד לעמו ב"י אך כל טוב. כל ימי חייה, שחייו הם כל ימיו, ר"ל תמיד שהיה הוה ויהיה שווין אצלו ית"ש, וממילא כיון שכל איש ואיש הישראלי בתכליתו וסופו בוודאי יתקרב אליו ית"ש עי"ז הוא ית"ש ישפיע אך טוב לישראל.

א"י דהנה ביארנו פיר' מה שאנו מתפללים ראה נא בעניו והיה לו לומר ראה עינינו, וביארנו דהנה בוודאי כל איש ואיש הישראלי בפנמיות נקודת לבבו בוודאי עיקר היסורים על זה שח"ו אינו מקרב את עצמו לאלקים חיים ומלך עולם ב"ה, ואך מפני גודל ותוקף הגלות והצער והיסורים ח"ו הם המונעים שעי"ז אינו יכול להוציא מכח אל הפועל, וזהו ראה נא בעניו ר"ל בפנמיות שבעניו, והנה טוב נקרא טוב הגנוז כמבואר בכתבי הר"י, ואיתא ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים, ובוודאי כל איש ואיש הישראלי בפנמיות נקודת לבבו בוודאי עיקר חפצו וחשוקתו שיזכה לעשות רצון הבוב"ה וישפיע אליו ית"ש תענוג ונחת רוח. אך שמגודל תוקף הגלות הוא בהסתר, וזהו גמלתהו טוב ולא רע שבנ"י גומלים אליו ית"ש טוב הגנוז וכנ"ל, ועי"ז כל ימי חייה,

היינו שהבוב"ה ישפיע להם תמיד אך בחינת יום שהיא חסד ויסיר מעמו ב"י כל הצער והיסורים והמניעות, ועי"ז גם הם ישפיעו אליו תענוג ונחת רוח ובחי' חסד נגלה.
בפסוק היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. דהנה דרך ההולכים לחוף אוניות שהולכים שני או שלשה חדשים בשנה ואח"ז הם שבים לביתם, ומ"מ כל השנה הם אוכלים ושותים ושמחים שבוטחים שבשני חדשים שילכו לחוף אוניות ירווחו כנגד כל השנה, ואף שעדיין אינו מרוויח מאומה וכמ"כ הי' כביכול הבוב"ה שמשפיע לעמו ב"י כל השפעות טובות, ואף שח"ו אינו ראוי והגון מ"מ הוא ית"ש הוא היודע שבתכליתו וסופו בוודאי יתקרב אליו ית"ש כנ"ל, עי"ז משפיע לו כל השפעות טובות, וזהו היתה כאניות סוחר היינו שכביכול הוא ית"ש הוא כמו אוניות סוחר, ממרחק תביא לחמה ר"ל שאף מי שח"ו הוא ממרחק ממנו ית"ש ומ"מ תביא לחמה היינו שהוא ית"ש משפיע לו כל השפעות טובות, כיון שהוא ית"ש היודע שבתכליתו וסופו בוודאי יתקרב אליו ית"ש והוא כביכול כמו אניות סוחר.
וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם. דהנה בוודאי כל איש ואיש הישראלי צריך ליראות ללחום מלחמת היצה"ר, ובתחבולות יעשה מלחמה נגדו, ושלא לנוח אף רגע אחת מלבקש עצות ותחבולות במחשבתו ללחום נגדו, וכמו שאם עומד נגדו אדם שונא גזלן ומבקש להרגו אזי בוודאי כל מחשבותיו וחושיו הן בטילין רק להפחד ההוא ותמיד יבקש עצות ותחבולות שילחם מול השונא הגדול הזה, וכמו"כ צריך האדם תמיד לבקש עצות ותחבולות במחשבתו להלחם מול השונא הגדול היצה"ר שמבקש להרגו מיתת נפש ואינו מניתו אף רגע אחת, ואם ח"ו ינום האדם אף רגע אחת יכול ללכוד במצודתו ח"ו, וצריך האדם תמיד לשים עצות ותחבולות במחשבתו לקיים בכל דרכיך דעהו שלא יעשה רק מה שהוא רצונו ית"ש, ועי"כ הי' מעורר שיתייחד השם הוי' י"ק בו"ק שיהי' באשר שבחי' ו"ק מרומז בחי' מדות וי"ק מרומז לבחי' מחשבה' מוחין. וזהו וביום הביכורים בהקריבכם, בכורים מרומז לבחי' חכמה בחינת מחשבה, היינו שאם האדם יקרב א"ע בכל מדותיו אליו ית"ש ע"י בחי' בכור שהו' מחשבה, היינו שתמיד ישים עצות ותחבולות לנפשו במחשבתו שע"י יקרב א"ע בכל מדותיו לבורא עולם ב"ה, ועי"ז מנחה חדשה לה' בשבועותיכם היינו שיתעורר שיתייחד השם הוי' ב"ה שיהי' ביושר ובמנוחה בשבועותיכם כנ"ל.
א"י דהנה כשאדם זוכה לקשט א"ע בכל מדותיו עי"ז נעשה בחי' כלי מוכן לקבל השפעות אלקות שנשפע מבורא עולם ב"ה, שמדה הו' לשון מדה המחזיק, ואך כשאדם ח"ו אינו מעורר א"ע לשוב בתשובה ולתקן את מדותיו, ואך שהבוב"ה ברוב רחמנותו ואהבתו

אליו שולח לו הרהורי תשובה שיעורר א"ע לתקן את כל מדותיו, ומ"מ אע"פ שאינו בהתעוררותו ורק שהבוב"ה משפיע מהאוצר מ"ח, ומ"מ נעשה בחי' כלי מוכן לקבל ע"י מדותיו, וזהו וביום הביכורים בהקריבכם בכורים מרומז לבחי' אוצר מ"ח, היינו שאף מה שתקריבכם ר"ל שתקריבו עצמיכם אליו ית"ש יהי' רק מבחי' ביכורים דהיינו ע"י שהבוב"ה משפיע בכם מהאוצר מ"ח וכנ"ל, ומ"מ מנחה חדשה לה' בשבועותיכם שבועותכם מרומז לשיה"ב שהם המדות היינו שתהי' כלי מוכן לקבל כל השפעות חדשות שהבורא משפיע ע"י מדותכם, שהבורא ברוב רחמנות ואהבתו לעמו ב"י ישפיע התעוררות שיקרב א"ע בכל מדותיו אליו ית"ש ושתהי' כלי מוכן לקבל כל השפעות טובות.

בהעלותך

פרשת בהעלותך

בפסוק עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם והי' לך למקרא העדה ולמסע את המחנות. י"ל הפירוש בעזה"י דהנה איתא ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך בשני יצרך ביצ"ט וביצה"ר, ואיתא וייצר שני יצירות יצ"ט ויצה"ר, וצריך כל איש ואיש הישראלי ליראות שיהי' מהשני יצירות בחי' פרצוף אחד, ובוודאי מקודם צריך כל האיש הישראלי ליראות שיקבל עליו עומ"ש בחי' יראה שלא יהי' היצה''ר המונע מעבדות הבוב"ה, ואך שע"י בחי' יראה עי"ז אינו נתעורר שיהי' בבחי' פרצוף אחד, עד שגם היצה"ר ישתוקק לעשות רצון הבוב"ה, ואך ע"י שהאדם בא לגודל אהבה ותשוקה אליו ית"ש עי"ז נתעורר שגם היצה"ר יכסוף וישתוקק לעשות רצון הבוב"ה, ויהי' מהשני יצירות בחי' פרצוף אחד, וזהו עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה, חצוצרות הוא חצי צורות, וכסף הו' לשון תשוקה כמו נכסוף נכספתי, ומקשה הוא לשון היקש היינו שתראה לעשות ממה שלך שתי חצי צורות היינו היצ"ט והיצה"ר ויהי' כסף, מקשה ר"ל ששניהם יהי' בשוה בגודל הכסיפה והתשוקה לבורא עולם ב"ה, והיה לך למקרא העדה היינו שתהי' במדרגה זו שיהיה בכתך להרים עדת ישראל ולמקרא הוא לשון יוקר כנ"ל, ולמסע את המחנות למסע הו' לשון משא שסמך וע' נתחלפו באותיות אחה"ע בומף זסשרץ היינו שתנשא ותרומם [המוני] בני ישראל, יהי' רצון שנזכה לדבק בו ית"ש והוא ית"ש ינשא וירומם הבני ישראל ויכירו וידעו הכל שאוריתא וקוב"ה וישראל אינון חד ויסור מהב"י כל הצער והיסורים ויהא אך טוב לישראל.

הוספה לשמות

לפ' שמות

בפסוק ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, י"ל הפ' בעזה"י דהנה בוודאי כל איש ואיש הישראלי צריך לעורר א"ע לשוב בתשובה, ושיתבונן בדעתו למה הי' תכלית ביאתו לעוה"ז, ובמה הוא מבלה ימיו וכמה וכמה חלפו ועברו עלינו צרות ותלאות בגלות החל הזה, ומעתה נקבל עלינו עומ"ש שיתגלה מלכותו ית"ש, ואך אם ח"ו אם האדם אינו מעורר א"ע לשוב בתשובה הקב"ה ברוב רחמיו חשב מחשבות לבל ידח ממנו נידח שולח לו הרהרי תשובה אך כיון שאינו בהתעוררותו אינו דבר המתקיים אצלו, ומבואר ברמב"ן על פסוק את האהבה עד שתחפץ [שאם באים לו הרהורי תשובה] שילך מיד ללמוד או לעשות איזה מצוה שיהי' כלי להתעוררות, ואך שבעת שבא לאדם הרהורי תשובה שאין לך אדם שאין לו שעה אזי יתבונן במעוז שכלו בגודל החסד ואהבת הבוב"ה עליו, שאף שהוא בעצמו לא חס על נפשו והשפיל א"ע מאיגרא רמא לבירא עמיקתא והפריד א"ע מחי החיים למקום המות והחושך ח"ו, ומהיכל המלך למקום אופל וצלמות, ומ"מ הפלא חסדו ית"ש עליו שגם לשם משפיע בו הרהרי תשובה כדי שיוכל לחזור להתדבק למקור החיים, וכמה צריך להיות בגודל הבושה וכלימה מפניו ית"ש בראותו אשר כ"כ הפליא חסדו ית"ש עליו ועי"ז יתקיים אצלו הרהרי תשובה, וזהו ותתצב אחותו מרחוק, אחותו הוא לשון אחוה והתחברות, מרחוק מרומז לאוצר מ"ח בחי' חכמה כמבואר, היינו שע"י מה יוכל האדם לעשות מעמד ומצב באחותו ר"ל בהבחי' התחברות שהוא מרחוק, ר"ל שהבוב"ה משפיע בו מבחי' אוצר מ"ח לדעה מה יעשה לו היינו שידע ויתבונן מה יעשה ר"ל בגודל ועוצם החסד שהבוב"ה עושה לו ר"ל בשבילו מגודל רחמנותו ואהבתו עליו וכנ"ל

א"י דהנה בוודאי נצרך להשפיע לעמו ב"י כל השפעות טובות מאוצר מ"ח, ואך מ"מ עקר תיקון השלימות כשהם ראויים בחי' מדה במדה, היינו ע"י שמתקנים א"ע בבח' נרנח"י, והם מתתקנים בבחי' דיוקן אדם עליון שם מ"ה שקיא דאלנא שמ"ה בגמט' [המשך המאמר לא זכינו וזה סוף הקונטרס]

תורה

בראשית

דרך המלך

חלק א

על פרשיות

פרשת בראשית תר"צ

בראשית ברא אלקים וכו'. פרש"י ז"ל בראשית בשביל התורה ובשביל ישראל שנקראים ראשית. ונבין נא, הלא יש עוד דברים שכתוב בהם ראשית, בראשית ממלכת יהויקים כפרש"י. וכן נבין נא קושית ר"י לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה וכו'. ולמה לא יתחיל בבריאת העולם שקדמה לנתינת המצוה של החודש וכו' אמנם איתא מהבעש"ט ז"ל על הפ' מציץ מן החרכים. שכשהאדם בא לעשות עבירה או דבר מכוער ח"ו נופל עליו יראה ואומר הלואי שלא יראני אדם כדאיתא בגמרא, זאת היא התלבשות ניצוץ אלקות, שהוא ית' מצמצם את יראתו על האדם לשמרו מן דבר המכוער והאדם אינו יודע שד' ית' מביט עתה עליו במדת יראתו ונדמה לו שאיש מביט עליו דרך החלון, הפתח וכו' והוא מסתתר ואומר הלואי שלא יראני האדם עכ"ל הק'.

כי ד' ית' הוא לעילא מכל שמהן וכינוין ומשגיח בישראל אשר בעולם הזה ע"י מדותיו הקדושות, לכן כל מדותיו נמצאות בעולם רק שהן נסתרות מן האדם מפני שהאדם מסתיר אותם, אך כשבא לפגוע בהן ולכבות מדה מן המדות היא מתעוררת מתוך לבושה. למשל גחלת עוממת, כיון שמכוסה באפר אין האדם יודע שיש אש לפניו. וכשבא לכבותה במים היא מרתיחה ומשמיעה קול. כן מדות הקדושות נמצאות בכל דבר בעולם ובאדם, רק שמכוסות בהעפר שדרך האדם עליהן בשטויות ובהבלים שראשו ולבו של האדם מלאים, וכשבא לעשות דבר מכוער. שהוא ענין סילוק שכינה מקרבו בדבר הזה אז מתעוררת המדה, והאיש מרגיש יראה.

ובאמת גם אהבה וכל המדות היה צריך האיש להרגיש אז, כי את כולן הוא פוגע עתה. רק כיון שהיראה היא מדה הראשונה שהאדם נכנס בה כנודע בחי' בזאת יבא אהרן אל הקודש, הבחי' שנקראת זאת, לכן מרגיש מתחילה את מדת היראה והשאר נשארות עוד מכוסות ממנו. כי גם את היראה עודו מרגיש מלובשת בלבוש גס, ביראה מן האדם, שלא יראני האדם.

ואם מתבונן ביראה זו ואומר הלא ד' מביט עתה עלי ביראתו. ומתגבר ומתקרב לד' ביראה זו אז מרגיש יראה טהורה לד' בלא לבוש, ולא יראה בלבד רק גם שאר המדות. כיון שהסיר מעט את הלבוש מן מדותיו. ולא במי שבא לעשות דבר מכוער בלבד, רק בכלל. כי איתא בספ"ק שאף מי שהולך בדרך הישר ג"כ אל יחזיק טובה לעצמו כי הרבה מן טובו שהוא הולך בו בא מפני שמתבייש בפני בנ"א, ובפרט מי שמרגיש בקרבו בפועל ממש פניות ח"ו, צריך הוא להתבונן כנ"ל שזה הכל הבטת ד' שמביט בו ומתלבש ראיית ד' בלבוש של פניה ויראה. לאמר הלא אנשים רואים אותי. וכשידע זאת יוכל להסיר את הלבוש ולירא לפני ד'.

לכן ראשית כל צריך הישראל לדעת שד' ית' אינו מתנהג עמו כמו שהוא מתנהג עם ד'. ואף שהוא התרחק ממנו. ד' קרוב אליו ומצמצם את מדותיו לכל ענייניו. ובכל דבר שבא לפני האדם הן במחשבה רצון ומעשה יכול לגלות את מדות הקדושות, כנ"ל שאפי' כשבא לעשות דבר מכוער ח"ו גם אז יראת ד' לפניו, וכמו שאמרה הגמ' בכל דרכיך דעהו אפי' לדבר עבירה, שגם אז יכולים לדעת ולהכיר אותו ית', וזהו כל יכולתנו להתפלל לד' ע"י שד' ית' בנו תמיד.

וכשבא האיש ישראל להתפלל צריך לגלות מקודם את הבחי' שכינה שירדה עלינו בגלות והיא נמצאת גם בקרבנו רק שהיא מכוסה בלבושים, והוא מוציאה ומגלה אותה בתפלתו בחי' ממעמקים קראתיך ד', כמו ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור. כן קורא אני את ד' שיעלה מן המעמקים שלי, פין מיין טיפעניש ריף איך דיך ארוים ד'. ובהאלקות שמגלה מקרבו מתפלל לד', ואז התפלה שמתפלל היא כמו שאיתא בקדושת־לוי על ויקרא ה' ה', שד' ית' קורא לד'.

וצריך להפריש עצמו קודם התפלה מן העולם ולכוון שהוא מתקרב עתה לדבר עם ד'. כביכול. וכשמפריש את עצמו מן העולם ושאונו. אז גם הלבושים שחלק אלקות מלובש בהם בכחו מחשבותיו רצוניו וכל מעשיו חולפים. והאלקות שבהם מתגלה, לפי הפרשתו עתה מן העולם והתקרבותו לד'. ובשעת התפלה צריך לשעבד את כל כחו שיפעלו האהבה היראה, ובכלל גם בכח גופו יעבוד. בחי' כל העונה אמן בכל כחו. ואפשר זה הענין לפי ענינינו בעבודה, הא דאיתא בר"מ בהר ק"ט ב' שהקרבנות א"א להקריב בזמן הגלות מפני שהקרבן עולה עד בחי' יצירה ובריאה. ושם יש פגם ביחוד בזמן הגלות, משא"כ תפלה עולה עד לאצילות ולשם לא הגיע הפגם לכן גם בזמן הגלות יכולים להתפלל, ע"כ. כי אלמלא חטא האיש בדבר מדברי העולם כי אז לא היה נפגם ונתרחק כ"כ, כי כל ענין החטא נשתלשל מן השבירה, והשבירה היתה מפני שקבלו יותר מכפי יכולתם לקבל כנודע. ע"פ פשוט יכול להיות כיון שגם את הכלים והצמצום עשה ד' וגם הם מאלקותו ית' האציל ד'. לכן לא יכלו לצמצם כ"כ וקבלו בלא צמצום והגבלה, וכשנשברו ונפלו ושם בהתרחקותם יכול היה להתוסף עליהם לבוש וצימצום יותר עד שמחל' החיצוניות שבהם נעשה סט"א ר"ל יכול היה גם מן הטוב שבהם לברא עולם התיקון שהוא בצמצום והגבלה שיקבלו רק כפי יכולתם לקבל.

לכן גם האדם שפוגם ח"ו, אם פגם רק בעצמו כיון שגם הלבוש וההסתר שעשה בזה מעצמו הוא, והוא טרם שחטא עוד לא התרחק כ"כ, לכן א"א לו לעשות מעצמו הסתר

גדול, משא"כ כשחטא עם דבר מדברי העולם, שחלק קדושתו ונפשו שבקרבו התרחק ממנו לעולם, יכול להעשות שם קליפה גסה והסתר גדול ח"ו. ותשובתו יותר קשה.
והגמ' אומרת על עשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו מיד, וכנ"ל מפני שעבר על עשה שלא עשה אותה ולא פעל ועשה בדבר מדברי העולם ולא זז משם חלק קדושתו וכל הלבוש וההסתר עם עצמו עשה, לכן מוחלין מיד. משא"כ בלא תעשה שעשה פגמו עם דבר מדברי העולם, נעשה מיץ שבירת הכלים ולבוש גס נתוסף על חלק נפשו והאלקות שיצא ממנו, תשובתו חמורה. וגם חטאת באה על לא תעשה, כין שזז משם והלבוש וההסתר עשה עם דבר מדברי העולם. צריך הוא להקריב דבר מדברי העולם לד' ולבטל בזה את חלק העולם והלבוש לד'. ולא על העבירות שעשה בפועל ממש עם העולם צריך קרבן כפרה, רק גם על הרהור הלב שהרהר עם העולם צריך קרבן, כמו העולה. אף שהוא דורן מ"מ מכפרת על הרהור הלב. וכן התמידין אמרו חז"ל שהן לכפר, תמיד של שחר מכפר על עבירות הלילה ושל בין הערביים מכפר על עבירות היום.
וכיון שהקרבן הוא תיקון העולם. ובהעולמות אין אור אלקי שופע עתה בזמן החורבן ביחוד שלם. לכן אסור להקריב. משא"כ התפלה שהיא תיקון האדם בעצמו ואת האלקות שבקרבו הוא מגלה בתפלה ובהאלקות הזה מתפלל. בחי' ויקרא ה' ה', לכן גם בזמן החורבן יכול להתפלל, כי תפלת ד' שבקרבו עולה למעלה מן העולמות עד בחי' האצילות, למקום שלא פגע הפגם בהיחוד. גם הקרבנות עתה הם בחי' ונשלמה פרים שפתינו, שע"י הדבורים שמדבר מן הקרבן בתפלה יכולים לתקן מה שלא יכולים עתה בזמן החורבן לתקן בקרבנות בפועל. הקרבנות בעולם עולים רק עד יצירה ובריאה וכיון ששם אין היחוד בשלימות לכן אין יכולים להקריב. משא"כ התפלה שעולה עד האצילות, אז דבורי הקרבן שאומר ג"כ עולין עמהם עד האצילות, ושם היחוד שלם והקרבן נתקבל.
אלא שהתשובה בקרבן בפה היא יותר קשה מאשר לפנים, בקרבן בפועל. משל לבן שחטא נגד אביו. ואף שבמעשיו שעשה לא גרם נזק לאביו מ"מ כועס עליו אביו מפני שפגם באהבתו ובהתקשרותו אליו. כי אילו היה אוהבו אהבה שלמה לא היה עושה נגד רצונו. לכן אם אינו מוסיף עתה אהבה יתירה על זו שהיתה לו בשעה שחטא ולא נתעלה למצב שהוא למעלה מן החטא. ורק שמפייס את אביו שלא יחטא עוד. נשאר עדיין פגם וטינא באביו אף שכיפר לו על חטאו. משא"כ אם מעורר בקרבו אהבה יתירה על זו שהיתה לו מקודם ועולה למצב שלמעלה מן החטא אז כל החטא נמחק כיון שהוא עתה במצב שלמעלה מן החטא, ולמצב הזה אין החטא נוגע ופוגע.

לכן התפלה והתשובה שצריכות לעלות עד למעלה מן פגם היחוד צריך האיש גם בעצמו להתעלות למעלה מן הפגם שלו. כי האהבה והיראה שיש לאיש ישראל יש בהן גם כן מדרגות. אהבה שבעשיה. למשל אם אהב את ד' רק בשביל הטובות שעשה עמו בעוה"ז שבאה אהבתו רק מן העשיה. וכן יראת העונש שלא יענש בעוה"ז. ויש אהו"י למעלה מזה. אם אוהב את ד' בשביל שעזרו לנצח את יצרו וירא מעונש של גיהנום. והיא בחי' אהו"י של יצירה וכו' ויש אהו"י טהורה, שבשעה שמתבונן בד' נפשו משתוקקת באהבה רבה אליו בלא שום טעם רק סתם נפשי חולת אהבתך. ומזה מתעורר ביראה לד' יראה טהורה, כמו שמרגיש האיש בקרבו לפעמים בזמנים של מוחין דגדלות שלו, והיא אהו"י של אצילות בקרבו. והיא אהבה רבה כנ"ל בחי' חולת אהבה, נכסוף נכספתי, לא לפי ערך הטובות שעשה ד' ולא כפי שאוהבים ג"כ לאיש שעשה טובות, רק אהבה טהורה לד', אהבה שלמעלה מן מצבו שלפנים בעת חטאו.

לכן אם כששב, אינו מתעורר לשוב באהבה יתירה ע"ז שהיתה לו בשעה שפגם ונשאר באהו"י של בריאה יצירה ועשיה שלו, אז כמו שאת הקרבנות בפועל א"א להקריב כן גם דבורי הקרבנות אינם עולות, משא"כ התשובה שלו שעולה עד האצילות יכולה להעלות גם את הקרבנות שלו שבדבור. וכן התפלה שעולה עד האצילות צריך גם הוא לעלות בה עד בחי' האצילות שלו, שהיא התעוררות שלמעלה מן העולמות. ואם מתעורר רק מדבורי התפלה ואינו עולה מהם ולמעלה וגם התגלות האלקית שבקרבו לא גילה יותר רק כפי דיבורי התפלה של צרכיו, הגם שזו ג"כ תפלה מ"מ נשארה תפלתו בבריאה יצירה ועשיה, וע"ז הן פסוקי דזמרה לספר שבחי ד' ולהתעורר מהם. וחסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפלה, להתעורר למעלה מן הדבור בכלל, ובדברם אח"כ דבורי התפלה היו מורידים את אור האצילות והתעוררות אהו"י ותפארת של אצילות גם לדבריהם. אף לדברי התפלה של צרכי עוה"ז, ובכל העולמות האירו אור העליון, והכל היה לשם ד'.

ואפשר זו גם העצה. איך יכולים לבא להתעוררות ולהתגלות חלק אלקות שבקרבו בלא התעוררות של צרכי עצמו. אף למעלה מן הדבור ע"י שוהין שעה אחת קודם התפלה. כי כנ"ל באמת יש בכל איש ישראל בכל עניניו חלק אלקות, רק שהאדם מסתיר זאת במחשבותיו רצוניו וכל עניניו. עד שגם הקדושה ואף מדה קדושה כיראה כשמתגלית לו ע"י עניניו נראית לו יראה שלא יראהו איש. ובאם היה האדם מעמיד ומפסיק על שעה את כל שטף מחשבותיו ורצוניו, היה חלק אלקות נראה לו בלא לבוש. רק כיון שהאדם רודף אחר מחשבותיו, מה יעשה מחר איך יתפרנס איך יתכבד, לכן כל מחשבותיו

שוטפות בלי הפסק. וזה שאמרה המשנה ושוב יום אחד לפני מיתתך. שיחשוב בדעתו שאין לו ח"ו מחר ואין לו לחשוב על מחר ולא יטריד במחשבותיו. וזה שוהין שעה אחת קודם התפלה. שוהין והוא נשאר עומד בדעתו ומחשבותיו. ואז אהו"י טהורה של בחי' אצילות שלו תתגלה לו.

והנה על בראשית אומר רש"י ז"ל שאין המקרא אומר אלא דרשני. כי תיבת בראשית זו אינה סמוכה כבראשית ממלכת יהויקים וכו' ולכן דרשו חז"ל בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית, כי אם אומרים בראשית דבר זה. אז רק מן קצה הראשון שלו מדברים, כי בראשית ממלכת יהויקים אין מדברים מרגע קודם שמלך רק מן הזמן שכבר מלך, רק מראשית ממלכתו. ואם היתה כוונת התורה בבראשית על בראשית בריאת שמים וארץ אז היו מדברים מן הזמן שכבר התחילה הבריאה. וכיון שזאת א"א מפני שהמים קדמו כפרש"י ז"ל. ותיבת בראשית אינו סמוך לאמר בראשית בריאת העולם כנ"ל כי המים קדמו לא השמים. ובראשית תיבה לעצמה היא. א"כ מדברים מן הראשית לעצמו ראשית שקדם לבריאת השמים וארץ ומהו הראשית שקדם לבריאת העולם. התורה וישראל. ואף שהתורה הרבה אחר הבריאה ניתנה וכן ישראל, מ"מ כיון שבשביל התורה וישראל נברא העולם הם הראשית לו. וקודם לו. בחי' עלה במחשבה. לכן יכולת הישראל לעלות בתפלתו גם אל בחי' אצילות למקום שהקרבנות מן העולם אינם יכולים לעלות. כי הם תחת הבראשית בהעולם והישראל הם בחי' בראשית. אצילות שאיהו וחייהו חד בהון כנודע.

וע"ז מקשה ר"י, כיון שלא באה התורה להורות לנו את סדר הבריאה רק להורות לנו את הראשית שקדמה לעולם היה צריך להתחיל במצוה ראשונה. שישראל הם ראשית העולם. ולמה מפני התורה והמצות שקבלו. א"כ רק בשעה שקבלו את המצוה ראשונה נתגלה הראשית שלהם. ובה היה צריך להתחיל. אלא משום כח מעשיו וכו'.

נח

פרשת נח תר"צ

אלה תולדות נח. נח וכו., ונבין נא. אם הואיל והזכירו סיפר בשבחו למה הוצרך לכפול את שמו ולא היה די אלה תולדות נח איש צדיק וכו'. וכן ענין היש דורשין לשבח ולגנאי. אמנם איתא מהרבי ר' דוב זצ"ל. שהא דנודע מהאר"י זצ"ל שאחר התפלה הרצויה נשאר רשימה מן המוחין. זאת היא ההכנעה שנשאר בהאדם. היינו אף שא"א שיהיה האדם בכל היום בהתגברות המוח והלב כמו בתפילה מ"מ המוחין היינו ההכנעה נשארת בו עכ"ל הק'.

ע"פ פשוט הוא. מה היא רשימה. כשכותבים אות ומוחקים אותה נשארת רשימה, היינו שלבנונית הניר אינו ניכר כ"כ בגלל שחרות האות שהיתה כאן. ולולא שחרות האות שמקודם היתה הלבנונית ניכרת. רק שהלבנונית נכנעה ונתבטלה מעט להשחרות שעליו. וזה הוא ענין הכנעת אמיתית שבאדם. אם היא מן האור ששוכן עליו יכולה להיות הכנעה. ואם לאו אין זאת הכנעה, וסימן לגסות הרוח עניות בתורה. שבאם הוא עני בתורה ואין אור של קדושה בו א"א לו שיהיה נכנע והוא גם הרוח, ואפילו אם נדמה לו שהוא נכנע ושפל רוח אין זאת הכנעה ועניוות אמיתית רק בערות וריקות היא, כי יש אדם שבכלל אין בו רוח דעת ורצון חזק והוא בשפלות רק כמו חולה ח"ו ששפל הוא לא מפני מדת ענוה רק מפני שאינו מרגיש בקרבו רוח וכח ואבריו מתפרקים. שבירה היא שבירת עצמותו. אבל דרך התורה היא אדרבה הוי עז כנמר. איש חזק במוח ורצון חזק לעבודה ועם כל זה יהיה בהכנעה. לא מפני שהוא ריק, רק מפני האור ששוכן עליו ונתבטל ונכנע עצמותו, עד שאינו ניכר. בתפילתו ותורתו שהאור בו הרבה נתבטל יותר ונכנע לקדושה, וגם אחר התפילה רשימה עוד עכ"פ נשארה ועודו נכנע.

ותלוי אם בתפלתו האור מקיף את כל גופו וחודר בכל פנימיותו והאור העליון נכתב ונחקק על כל גופו וכחותיו, אז גם נכנע בתפלה וגם לאחר התפילה מן הרשימה שנשארה בו, משא"כ כשהקדושה לא הקיפה את כל גופו ולא נכנסה בו בכל פנימיותו מבית ומבחוץ אף שבמחשבה כיון את תפלתו מ"מ גופו לא נתרגש וכתב עליון באש לבנה לא נכתב בגופו שיכנע וניכר גופו. לכן כל ענין הכוונה מוזכרת בגמרא בלשון כוונת הלב, אם כיון לבו, אף שעיקר הכוונה הוא במחשבה שהיא במוח אבל בכוונת המוח בלבד לא די, רק גם בכוונת הלב שכולל את כל הגוף הדבר תלוי.

וזה הוא ענין ההתפעלות בתפלה, למשל כשמביאים לאדם דבר שאינו יקר כ"כ בעיניו. אינו מתפעל ממנו מפני שיקרת הדבר לא פעלה עליו כ"כ לבטל את כל עצמות רוחו ונפשו אליו, משא"כ כשמביאים לפניו דבר יקר ערך מאוד ומכש"כ כשבא לפניו בנו שלא ראהו זמן הרבה מתפעל כולו מפניו עד שישכח בשעה זו גם לאכול לשתות ולישן. מפני שיקרת בנו פעלה עליו כ"כ עד שכל עצמותו רוחו ונפשו נתבטלו אליו וגם רעבונו וכו' נתבטלו עתה אל הדבר. כן איש ישראל אפי' איש הפשוט כשמתפלל לד' על צרכיו וחושב במחשבה חזקה איך שעומד הוא עתה לפני ד', אשר בידו כל חיות העולמות, ולו הכח והממשלה להושיעו בכל צרכיו בגוף ונפש. וכל חיותו חיות ב"ב וחיות כל ישראל וכל שאר צרכיהם תלויים על שעה זו שמתפלל ומתחנן לפני ד' אז נפשו משתפכת כ"כ לד' עד שמתפעל כולו, וכל כחותיו משתעבדים ומתבטלים לד'. ומכש"כ האיש שיש לו

לב ומוח להתפעל גם בשעה שאינו מבקש את צרכיו רק בשעה שאומר ברוך אתה ד' בלבד. ומתבונן כמה קרוב אני לד' עתה עד שאומר אליו בלשון נוכח אתה, ונדמה לו שדרך כל העולמות מסכים ומחיצות המפסיקות נפרץ לו פתח ישר אל ד' והוא עומד עתה לפני הדר קדושתו ונוראת מלכותו ואומר אליו אתה ד' ברוך. כמה מתלהב ומתפעל הוא מזה, כל כחי גופו בטלים ונכנע כולו אליו ית' מאור קדושתו ששורה עליו, עד שגם אחר התפלה רשימה מן הקדושה ששרתה ונחקקה עליו נשארת בכל היום ונשאר בהכנעתו.

והנה הכנעה כגון זו. הכנעה מפני שאור עליון נכתב עליו כמשל הנ"ל, היא עיקר ההכנעה בעבודה. כי אפי' מי שמכניע א"ע רק ע"י שמדבר אל עצמו איך הוא קרוץ מחומר בריה שפלה מלא גשם ומדות רעות וכו' אף שבהתחלה שבא האדם להכניע א"ע טובה היא, וצריך האדם להכניע א"ע גם בזה. מ"מ קשה לו להאיש להעלות א"ע על ידה כי נדחק הוא עי"ז לנמיכיות, וחוץ מזה שאין האיש משתוקק אחריה לגדלות וכל מה שעושה מדברים קדושים בתורה עבודה ותפלה אפי' רק מקצת מהם כבר די לו. באומרו מה יש לבקש מאיש נמוך כמוני, והאם אפשר שאעלה ואתקדש במדרגות גבוהות וקדושות, אין כל המדרגות לפני. כמו שכבר דברנו מזה. אבל חוץ מזה. כל מדרגה קדושה וכל חידוש אמיתי שבתורה ועבודה באים מן השמים. ד' נותן את התורה והאדם רק ממשיכה אליו. ולהמשיך מדרגה או תורה ממרום צריך גם האיש להתרומם להגיע אליה ולקבלה בחי' משה עלה למרום והוריד עוז מבטחה, ואם מכניע א"ע דעתו ורוחו ופוסק עליו את הדין ומחליט בדעתו שהוא שפל מגושם ונמוך אז נשאר בשפלות וא"א לרוחו ודעתו להתעלות ולקבל שום דבר עליון ולהמשיכו אליו, ואפי' כשמחדש איזה חידוש בתורה בנגלה אין זה חידוש אמיתי. משא"כ כשנתרומם בקדושה ומדבק את דעתו בד' כנ"ל, אז בשעה זו שנתרומם יכול להשיג איזה השגה ולהמשיך אותה אליו, ואפי' כשלומד אח"כ וצריך לעבוד בשכלו לחדש איזה חידוש לא בדעתו לבד הוא מחדשה עתה, רק הוא כבר המשיכה מקודם בשעה שנתרומם ועתה מורידה לשכלו ועובד בדעתו להבין מה שהשיג.

לכן איתא בספרי כ"ק אא"מ זצ"ל בשם זקני הה"מ זצ"ל מקאזניץ המשל שמי שנפצע במלחמה ברגלו לא יעמוד עתה הרבה לחבוש את רגלו כי יכול ח"ו עוד להפצע בראשו רק צריך לרוץ הלאה. ובבית־אהרן איתא שהחשבונות שצריך האדם לחשוב בדעתו את מצבו הנמוך בגשמיותו אל יחשוב תמיד רק לפעמים, היינו כנ"ל כדי שלא ישאר תמיד בשפלותו. וצריך איש הישראל לחשוב איך שאני נמצא מ"מ אני ישראל, וד' ית' זכני

לומר לפניו ברוך אתה ד' ודרך כל המסכים נפרץ לפני פרצה לעמוד נוכח ד' ולאמר לפניו ית' ברוך אתה ד', וע"י שמתרומם וממשיך אור עליון ע"ע גם הוא מתהפך לדיוקנא קדושה.

למשל מי שבמחשבתו איזה ציור חדש לבנות בית ומצייר את הצורה הזאת על הנייר, שאף שבדעתו ובמוחו לא היה שום ציור גשמי וכתב מ"מ ממש אותו הציור שצייר על הנייר הוא הוא שהיה במחשבתו, עד שיכולים לומר שהמחשבה שהיתה במוחו נתגשמה לציור הזה שעל הנייר. כן האור ששורה עתה לא מלמעלה מראשו ולבו רק בו בראשו ולבו עד שמתבטל ומתפעל כולו ממנו. וגם אחר התפלה נשאר בו רשימה כנ"ל באות שנכתב על הנייר. מעשה הציור נעשה בו, שאור העליון נתגלם למוחו לבו והתפעל כוחותיו ואור עליון נתגלם לציור הזה למוחו ולבו וכח התפעלותו וחכמת אדם תאיר פניו וכל הדיוקן שלו נתהפכה לצורה של קדושה. והקדושה נתגלמה לצורה זו שעליו על שאמרו בזוה"ק שבהאי דיוקנא של האדם בעוה"ז קיים בה בעולם העליון. מפני שצורתו בעוה"ז צורה קדושה היא שאור עליון נתגלם לצורה זו.

וזה ענין דבורי התורה והתפלה שיוצאים מן האדם בחי' כל עצמותי תאמרנה לא במחשבה לבד רק גם תאמרנה בדבור פה, כי הדיבור הוא חיתוך אותיות וכיון שאורות קדושות מתגלות בו בצורתן שנתגלמו בו. כל ניצוץ אור בצורתו. מתגלים בו אותיות שונות (כלומר צורות אורות אלו שנתגלמו בו. הן הם אותיות רוחניות ממרום) שבצירופיהן נעשות לתיבות בדבור. וכיון שכנ"ל האור שורה על כל גופו לכן דבורו שבפה לא מחשבה קדושה לבד באה במחשבתו. והפה מלבישה בדבור רק גם הדיבור נתגלה לו. ולא הפה לבד מדבר רק הקדושה שבכל הגוף שנצטיירו בצורות כחי ואברי גופו הן הם אותיות הדבור שלו כל עצמותי תאמרנה וכו'. וזה שמרגיש האדם לפעמים כשבא לאמר או לכתוב דבר שחידש בתורה. אז בשעה שמדברו או כותבו נתוסף לו חידושים על חדושו שהיה במחשבתו מקודם עד שלפעמים כל החידוש נשתנה בדברו מאשר היה במחשבתו, וזה הוא כנ"ל שחוץ מן החידוש במחשבה גם הדיבור חידוש לעצמו הוא ועתה נתחדש ונמשך אליו אור חדש.

וחוץ מץ הפשוט בוכל העם רואים את הקולות. שפרש"י שראו את הנשמע. עוד ירמז לנו כנ"ל שכיון שפסקה זוהמתן. ונתעלו ונתקדשו ישראל כ"כ נתהפכו לאותיות של מעלה מדבר ד' שדיבר אליהם בקבה"ת כ"א כפי שורשו. ובהצטרף כל ישראל יחד ונצטרפו האותיות לדבור ראו את הקולות שדיבר ד'. היינו בהישראל ראו. וזה וכל העם רואים את הקולות וכל העם יחד ראו. ע"י שנצטרפו יחד מאותיות לדבור. והם חשבו שהם בעצמם

יתבטלו לגמרי ותחתיהם יתגלו אותיות של מעלה. ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה, לא שיהי' רואים את הקולות שאנחנו נתבטל רק ונשמעה. ואל ידבר וכו' כנ"ל שלא נתבטל לגמרי. ויאמר משה אל תראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים. כפרש"י להרים אתכם. ולא שאתם תתבטלו ואותיות של מעלה יבאו תחתיכם. רק שאתם תתעלו ותתהוו לאותיות של מעלה כנ"ל.

ואפשר זה הוא ענין התנועות שמתנענע האיש ישראל בדברו דברי תורה ותפלה. כנודע מזוה"ק שאלה זו ותשובה עליה. ולמה דוקא בשעה שמדבר ולא בשעה שחושב. אבל להנ"ל הדבור אינו התלבשות המחשבה לבד רק התגלות אותיות בגופו ובהצטרפם נעשות לדבור. ונודע שצירוף האותיות היא תנועות האותיות למשל אותיות א' ב' ן' כשהם מפוזרות ונפרדות אין תיבה שלימה וכשמתנענעים ומתקרבים אחד אל אחד נעשה תיבת אבן. וכשמתנענעים באופן אחר שאות אחרונה באה ראשונה ואות ראשונה הולכת לסוף נעשה תיבה אחרת נבא וכדומה. וכיון שבשעה שמדבר מתנענעות האותיות בצרופיהן והאותיות צורות ודיוקן של גופו וכחותיו הן לכן גם בפועל גופו מתנענע, משא"כ כשאינו מדבר רק חושב ואין גופו שהן צורות אותיות הדבור מתנענע ומצטרף. גם גופו בפועל נח. וזה שה תפלה לא דיה בכונת הלב בלבד רק צריכה לדבור. מפני שהדיבור ממשיך את אורות של מעלה לצורת אותיות ומצטרפות למעלה וגם בו ליהודים קדושים.

וזה ענין הכוונות בתפלה. חוץ מן כוונה הפשוטה שבפירוש המלות והאותיות בעצמן כוונה להן. כנודע מזוה"ק והאר"י ז"ל איך כל אות מרמז בצורתו במלואו בהגמטריא שלו ושלובי אותיות באותיות וכו' ואפי' מי שאינו יכול לכוין כונת האר"י ז"ל וליחד יחודים ג"כ צריך לדעת שלא בפירוש המלות בלבד תלוי ולא כשמכוין בפירוש המלות בלבד יצא רק גם האותיות קדושה לעצמן הן. וכמו שאיתא מהמגיד הגדול זצ"ל עה"פ צהר תעשה לתיבה. לתיבה שאתה מדבר בתפלה, תעשה צהר. אור. גם התיבה והאותיות בעצמן קדושה לעצמן הן, וכשמתפלל בקול ובכמה שכל אות ותיבה חתיכה של עולם העליון היא. אבר מאברי המרכבה. אז יתרגש בדבור כל אות ותיבה ישמח ויתפעל מן חלקי המרכבה שעוברים עתה דרך פיו. והגמרא אומרת השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך. אף שיודע הוא מה שהוא מדבר וגם קודם שדיבר היה הדבר במחשבתו כי רק מה שבמחשבתו הוא מדבר ומוציא בה' מוצאות הפה, אבל כנ"ל גילוי אותיות הדבור הן לעצמן חוץ מן הגילוי אשר במחשבה.

נחזור להנ"ל. אורות עליונים מתגלמים לצורות אלו שלו עד שחכמת אדם תאיר פניו, ובדיוקנו של עוה"ז הוא עומד בעולם העליון, וזה גם אחד מהענינים לפי מצבנו שאיתא בזוה"ק בהצדיקים שנכפלו שמם יעקב יעקב וכו' חד לעילא וחד לתתא, כי דיוקנו בעוה"ז גם לעילא הוא. ולא בו בלבד מצטיירים האותיות מאורות של מעלה, רק גם שאר אנשים שמכניסים את דבריו בלבם ונפשם ומתנהגים כן אז אורות אלו גם בגופם ודיוקנם מצטיירים בפועל.

אלה תולדות נח נח. חד לעילא וחד לתתא, ולא בעצמו בלבד רק גם בדורותיו עם הדורות שבהם נצטיירו, ואיך הלא בני הדור רשעים היו, רק ויולד נח וכו' ובבניו נצטייר. ויש דורשים לגנאי בדורותיו וכו' כי אברהם גייר גרים את הנפש אשר עשו, והוא רק בבניו נצטייר, והיש דורשים לשבח אילו היה בדור של צדיקים היה צדיק ביותר. היינו יותר מבניו.

חיי שרה

פרק א

פרשת חיי שרה

ויהיו חיי שרה וכו'. המדרש אומר יודע ד' ימי תמימים. כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים. בת כ' כבת ז' וכו'. ואומר היפ"ת שזה ב' פשטים וגורם ד"א בת כ' כבת ז' וכו'. והמדרש הזה הוא בכמה מקומות. והסיום שלו שהקב"ה ממלא שנותיהם וכו'. ואם ע"פ פשוט שביום שנולדו נסתלקו, הלא כמה צדיקים נפטרו לא ביום שנולדו. וכן במדרש ר"ע היה דורש והצבור מתנמנם וכו' אמר מה ראתה אסתר וכו'. ולמה יעוררם דוקא בזה, בטח גם מקודם אמר ר"ע דברים יקרים ומדוע לא נתעוררו ורק בזה עוררם.

אמנם איתא מהה"ק רל"י זצק"ל בעל הקדושת לוי. על נושא עון וכו' כי היצה"ר הקב"ה מתחרט עליו בכל יום שבראו כנודע. לכן הקב"ה נושא עון כביכול על עצמו ואומר אני חייב בדבר. וזה נושא עון כביכול על עצמו ובזה ועובר על פשע. וכששב האדם בתשובה וד' מוחל לו ונעשה מזה זכיות אז ד' אומר שזה מעשינו. וזה ישוב ירחמנו, כשהאיש שב וד' מרחמו אז יכבוש עונותינו. שד' כובש עונותינו שלנו כדי שיהיה הזכות לנו. עכ"ל הק'.

אבל גם זה צריך להיות מדה במדה, ומתי ד' נושא את העון לעצמו ואומר כביכול אני חייב בדבר, כשהאיש אומר אני חייב בדבר. משא"כ כשח"ו האיש אומר ד' כביכול (היינו שהיה מצטייר גם באחרים. לא רק בבניו). חייב, אז אומר ד' אתה חייב ח"ו. אין כוונתי עתה דוקא בעבירות בפועל, אך כמה פעמים אין האיש מתבונן אפילו איך

התפלל היום, האם למד היום ואיך למד, כמה מחשבות עברו במוחו בשמ"ע, ומכש"כ להתפלל בדחילו ורחימו ובהתעוררות התפילה מזה אין לדבר וזאת אינו מבקש מעצמו כלל וכלל, כאילו זאת נצטוו מין ישראל אחר והוא מין אחר מבני ישראל.

ועוד ישנם הרבה דברים שאין האיש מתבונן עליהם כלל, ואף אם מתבונן עליהם פעם אחת ביובל אז נמצא לו תיכף תירוץ בצידו, ומה אעשה הלא טרוד אני, הלא יש לי עגמת נפש מזה ומזה ורגלי כואבת לי. ומחשבות של תרוצים אלו דקים הם ומתגנבים תמיד בלב האדם, ואף אם רואה כבר חובה לעצמו ג"כ אינו חף מלתרץ את עצמו, והא ראיה שאינו כועס על עצמו אם עושה פגם כמו על אחרים אם רואה אותם בפגם הזה. ובאמת התרוצים האלו הם כאילו ח"ו ד' חייב בדבר על אשר אינו נותן לו מן, ואינו מושיעו מכל דאגותיו. ויוכל להיות שזה פירוש הפסוק, הנני נשפט אתך על אמרך לא חטאתי. אתה נשפט על מעשיך, ודע כי באם אתה אומר לא חטאתי אתה משלח החטא עלי ח"ו, ואתה ממשיך את המשפט גם עלי, וזה הנני נשפט אתך ולא כתיב הנני שופט רק אני כביכול ג"כ נשפט. והכל על אמרך לא חטאתי. לכן אל תמהר לאמר כן, כי בזה אתה מוסיף חטא על שאתה מושך גם אותי במשפט. וכנ"ל גורם בזה שד' אומר אתה חטאת, וח"ו אינו נושא עון.

הסיבה לזה שאין האיש רואה חובה לעצמו, הוא מפני שאינו מרגיש את החטא רק מבינו בשכל. כמו למשל בגשמיות, אם יתחב מי יתד ברגלו, יכול מזה להגיע מחלה ללבו אם לא יוציאו את היתד מרגלו. הדם סובב מהלב לגוף ומכל הגוף אל הלב. לכן אם ישאר היתד ברגלו ויעשה מוגלה או תוכל המוגלה להמשך עם הדם אל הלב. אבל האם בגלל השכליות הזו האיש ממהר להוציא את היתד מרגלו, לא, הוא אינו צועק בגלל השכל ואינו ממהר להוציאו בגלל המורא שלא תגיע המוגלה ללבו, רק פשוט בגלל ההרגשה שמרגיש בהרגשה לבדה בלי שכל שרגלו כואבת לו.

כן הוא בענין החטא, החוטא עושה פגם למעלה בבחי' הקב"ה הוא לבן של ישראל, אבל חוץ מזה גם הנשמה נפגמת. ובראשית צריך האיש להרגיש את כאב נפשו שנפגמה, ואז לא יצטרך להשתדל שיראה את חטאיו ויראה חובה לעצמו, רק הוא מרגיש כעס על עצמו וצועק מתוך כאביו ויסוריו שמרגיש, למה תחבתי יתד בנשמתי. משא"כ מי שאינו מרגיש פגמיו ואין לו צער ויסורים פנימיים על גודל שברו רח"ל. רק הוא מתבונן בשכלו לבד שחטא והחטא יכול לגרום פגם למעלה כי ד' אמר שלא יחטא. ואם פגם בתפלתו מתבונן הוא הלא את דברי תפילה אלו אני שולח למרום ואם פגומים הם יכול אני לגרום ח"ו פגם למעלה וכו'. לכן יען שאת חטאיו רואה בשכל בלבד לכן ממציא לו

השכל שכליות שקר שאין הוא חייב בדבר. כי כבר דברנו איך שהשכל משועבד לרצון האדם, ואם רצונו לא טוב. אז ממציא לו שכלים לא טובים ג"כ. כי גם לגנב יש שכליות שצריך הוא לגנוב. והוא מפני שרצונו לגנוב. וזהו בחי' אין אדם רואה חובה לעצמו. אם אינו מרגיש את החטא רק מבינו ורואהו אז אינו רואה חובה לעצמו, רק כנ"ל כביכול מטילו למעלה.

ודוד המלך ע"ה בקש, חנני אלוקים כחסדך כרוב רחמיך מחה פשעי וכו' כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. לך לבד חטאתי וכו' למען תצדק בדבריך תזכה בשפטך (תהלים נ"א) אשר ע"פ פשוט יש לדקדק שאומר הטעם חנני וכו' יען כי פשעי אני אדע, האם יען שהוא כבר יודע שחטא לכן יחננו. לך לבדך חטאתי וכו', הלא כל הפשעים הם נגדו ית' ולולא דבר ד' לא היו חטאים. אבל כנ"ל. אף שדוד המלך היה במדרגה גבוהה הרבה. מ"מ גם למצבנו רמז בתהילים. כי תהילים תיקן עבור כל ישראל. אף שאיני ראוי לפי מדת מדה כנגד מדה שתשא עוני ותאמר כביכול אני חייב. מ"מ חנני בבחי' מתנת חנם, כי רש"י פירש בואתחנן אין חנון בכל מקום אלא מתנת חנם. ומפרש למה הוא צריך למתנת חנם, כי פשעי אני אדע, בדעת בלבד ולא בהרגשה פנימית. וחטאתי, שאדע שזה חטאתי ואני חייב בדבר. זהו נגדי תמיד. בבחי' מתנגד. כי איני רואה חובה לעצמי ויש לי תמיד תירוץ כנ"ל ואיני מרגיש דיו את הפגם והיתד שתחבתי בנשמתי רק לך לבד חטאתי והרע בעיניך עשיתי, לכן אני מבקשך חנני וכו' בחי' מתנת חנם. למען תצדק בדברך תזכה בשפטיך. שלא תהיה ח"ו נשפט עמי בבחי' הנני נשפט אתך וכו', לכן מחה פשעי שלא תהיה אתה כביכול נשפט כנ"ל.

אמנם אף אם אין האיש מרגיש את פגם נשמתו אין הפירוש שגם נשמתו אינה מרגשת, הנשמה מרגשת בצערה רק הוא האיש אינו מרגיש בצערה של הנשמה. הוא דר עם הנשמה כמו בין שכנים בבית אחד. שאחד אינו מרגיש בצערו של חבירו מפני שאינו קשור ומתיחד עם חברו. ויכול להיות שהנשמה יושבת ובוכה על פגמיה מכותיה ותחלואיה שגרם לה האיש, והוא עם הנפש הבהמית שלו שמחים עמה שמחה של הוללות. ולו יפתח אז האדם את עיניו יראה את צערה. איך היא יושבת וראשה חפוי על רוב פצעיה.

לכן האיש הישראלי צריך להיות עם הנשמה מעורב. לא כב' שכנים שהוא רק התקרבות מקום. כלומר אין זה לזה שום שייכות רק המקום שהם נמצאים בו יחד קרוב. אך התקרבות העצם שתהיה נשמתו נמשכת ומעורבת בבשרו ודמו. כי באמת למה אינה מעורבת. ומי הדיחה מאבריו אשר נפחה ד' בהם. נפש העולם הדיחה. כי כל איש מרגיש

איך שהעולם מעורר בו איזה התפעלות. פעם אהבה לדבר שרואה. פעם שנאה וכעס וכו'. וזהו מפני שלכל דבר מהעולם יש נפש, והנפש מהדבר שנתעורר ממנו נכנסת בו ע"י הראיה או שאר חושים. לכן לולא ראה זאת לא היה האיש מתעורר. כי לא מנפשו נתעורר. רק מנפש הדבר שנכנסה עתה בו. ויש מי שמתעורר מהקדושה שיש בעולם וממצותיו. ואז אין נפשו שנמצאת בו נדחקת לצאת מאבריו וחושיו, רק מתפשטת לאבריו ומעורבת בהם. משא"כ מי שאינו שומר א"ע בהתעוררותו מן העולם שתהיה בקדושה, ונפש גשמיות העולם נכנסת בו, אז נפשו נדחקת ונרדפת מגופו ונבדלת ממנו כנ"ל.

ויוכל להיות שזה פשט המדרש. כי נודע מספ"י שיש עולם שנה נפש בחי' והר סיני "עשן" כולו, ומה שיש בזה יש בזה וצריכין שלשתן להיות. נפש ועולם ידועים, אבל שנה מהו. לכאורה נראה שרק השם שנה נמצא ולא עצמותה, כי מהו שנה. בשלמא יום ע"פ פשוט החמה הולכת ממזרח למערב וזה עצם שיש לו מציאות בעולם, אבל שנה מהו, כי אין לאמר שיבת השמש למקומה בהקיפה הגדול כי הלא בנ"י מונים ללבנה והשמש לא שבה עדיין למקומה כשאנו גומרים ומחדשים את השנה. ושנות העיבור הוא שלא להרחיק את שנות הלבנה מהחמה יותר מדי וע"פ רוב בראש השנה שלנו או שאר יו"ט לפי שנות החמה חול הוא. ומהו שנה כך וכך ימים וחדשים. נמצא לפ"ז שרק הימים נמצאים ולא עצם שנה, רק שאנו מכנים אותם מספר הימים והחדשים שנה, כלומר הימים נמצאים אף לולא כינינו אותם ימים כי גם בלעדי זאת השמש סובבת את הארץ, אבל שנה לולא לא היינו מכנים למספר של ימים וחדשים שנה אז לא היתה נמצאת, כן נראה לכאורה.

אמנם באמת גם עצם שנה נמצאת רק שהוא דבר רוחני. עצם בלתי נראה ונמצא בארץ, ונמצאת בשמים, זמן הרוחני. וכשהאיש שומר את הימים שהם מן העולם שהם מן הילוך השמש ומתקנם ומחברם לנפש, היינו עולם ונפש שאין הנפש נדחה מפני העולם, אז נותן ד' להם גם את השנה. וזה שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום. אם הם תקנו הימים אז ד' ממלא השנים. ועל כמה אנשים אמרו חז"ל ימים האריכו שנים לא האריכו. כי נפשם חסרה מהם. ולא התחברו עולם נפש, וממילא לא נתן ד' להם את השנה ונשאר רק בימים.

ויכול להיות שזה ענין גילגול. כי כשקצבו בשמים לאיש חיים כך וכך שנים משכו לו, והוא חוזר בימים ולא בשנים. מוכרח לשוב לחיות ולהמשיך השנים שלו. ויש שהאיש חי שנים. אבל לא כל שניו שהקציבו לו. אבל בשרה אמנו אומרת התורה, שני חיי

שרה, שהקכ"ז שנים היו כל שנותיה. ולא השאירה בשמים שנים שנקצבו בעדה שלא המשיכה אותם.

וזה ענין תפלה בציבור ג"כ. לכאורה גם שם "צבור" הוא שם לבד, התאספות אנשים שהאנשים הפרטים נמצאים, ואנו מכנים אותם בשם צבור. ואם לא היינו מכנים אותם בשם צבור גם אז היו האנשים הפרטים נמצאים אבל לא הציבור. אבל כנ"ל הציבור הוא עצם לבדו, והוא נמצא בשמים. בחי' כנסת—ישראל כנודע, וכשבנ"י מצטרפים יחד לעבוד את ד' אז ד' יתּ' מוריד להם את בחי' צבור כנסת ישראל לפי חלקם. לכן אף שכל איש ישראלי קדוש ומחויב לעבוד את ד' מ"מ אינו רשאי להתפלל כל התפילות כמו הצבור, היינו קדושה וברכו וכו'. מפני שלצבור נמשך קדושת הצבור. חוץ מקדושת כל אחד, ויכולים להוסיף תפילות. וכן כשאתה אומר דבר תורה לצבור. ג"כ צריכה להיות כונתך להמשיך נשמת הצבור, חוץ ממה שמעורר נשמתם הפרטי.

לכן כשהיה ר"ע דורש והיה הצבור מתנמנם. כל אחד לעצמו היה ער רק נשמת הצבור ישנה. למה. יען שכ"א חשב הלא די לי אם את נשמתי עוררתי, כי צבור הוא שם לבד ואין לו מציאות בפני עצמו. לכן אמר ר"ע מה ראתה אסתר וכו' שחייתה קכ"ז שנים וכו' שלא חייתה ימים לבד רק שנים כנ"ל, שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום. ומזה אתם רואים שגם עצם צבור נמצא אך צריכים להמשיכו כמו שנה, לכן גם את הצבור עורר והמשיכו וק"ל.

פרק ב

פרשת חיי שרה תרצ"א

ויהיו חיי שרה מאה שנה וכו' ופרש"י ז"ל לכך נכתב שנה וכו' בת ק' כבת כ' וכו' ונבין נא, למה התורה מרמזת זאת בשרה יותר מבשאר הצדיקים. ובכלל נראה שהרמז בא להודיענו שאת השנים בעצמן תיקנה שרה. כי הגמרא [במדרש ב"ר פנ"ח] אומרת ר"ע היה יושב ודורש וכו' תבא אסתר וכו' שחיתה קכ"ז שנה ותמלך על קכ"ז מדינות. ונראה שעוד מקבלת שכר על חיותה שנים הללו עד שנכדתה תמלך בשביל זה על קכ"ז מדינות. ולמה עוררן ר"ע בזה יותר מבשאר דרשותיו.

אמנם איתא במד"ר בראשית פ"י ויכל וכו' מלאכתו, א"ר ברכיה בשם ר"ס. לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו ואת אומר מכל מלאכתו אתמהא, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא כולו בעמל וביגיעה וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא כולו בעמל וביגיעה. ומה נברא בו לאחר ששבת. שאנן ונחת שלוה והשקט עכ"ל המדרש.

המדרש אומר דרשני, כי בקושיתו אומר שנברא לא בעמל ויגיעה. ומסיים להפרע וכו' וליתן שכר טוב וכו' שנברא בעמל ויגיעה. ואם באמת נברא שלא בעמל ויגיעה איך יפרעו מהם לאמר שנברא בעמל ויגיעה. והאם ח"ו כתבה התורה מלאכתו שיהיה משמע שנברא בעמל כדי להפרע וכו' אף שלא נברא בעמל ויגיעה. ובעשרה מאמרות שאמרה המשנה כדי ליתן שכר טוב וכו' ולהפרע. באמת נברא העולם בי' מאמרות שייך כדי ליתן שכר טוב ולהפרע. ובפרט לפי דברי התוי''ט שם שמה שאומרת המשנה ומה תלמוד לומר אלא וכו' לא שמשום זה בראו ד' בעשרה מאמרות כדי ליתן שכר ולהפרע, רק כן רצה ד'. ושאלת המשנה היא מה תלמוד לומר מה למדין אנחנו מזה שנברא בי' מאמרות. משא"כ כאן שמסיים המדרש שנברא בעמל כדי להפרע וליתן שכר טוב. ואומר מתחילתו שנברא בלא עמל ויגיעה.

אבל המדרש מסיים בבת אחת, ומה נברא בו לאחר ששבת שאנן ונחת שלוה והשקט. שע"פ הפשוט קשה להבין איזה שייכות זה לזה. ונראה מזה שתרוצו של המדרש שנברא כולו בעמל ויגיעה לא בעמל ויגיעה פשוטה שהוא מלשון עבודה כונתו. רק בעמל ויגיעה שהם היפך מן השאנן ונחת השלוה והשקט. שעמל הוא מלשון ואת עמלנו אלו הבנים, ויגיעה מלשון כל הדברים יגיעים, והן עבודה שאין לו להאדם קורת רוח בה רק דאגה ועצבות. וזה שמתרץ המדרש הן אמת שעמל ויגיעה פשוטה בכח לא היתה אצלו ית', אבל עמל ויגיעה זו שהן היפך של הנחת ושלוה שנברא בשבת זאת היתה ובשביל זה כתיב מלאכתו, אבל לא אצלו ית' היתה העמל והיגיעה הזאת רק כשנשתלשל העולם לבחירת טוב ורע לרשעים וצדיקים נעשה העולם בעמל ויגיעה, ולא מן העולם בעצמו רק מן גשם העולם. וירא ד' כי רבה וכו' ויתעצב אל לבו עמל ויגיעה, והוא ית' את הכל ראה מראש. כי גם כתות מהמלאכים אמרו אל יברא. אבל ד' אמר הכל כדאי בשביל איש אחד אשר יעבוד אותו ית'. וכמו שאומרת המשנה על הלומד תורה לשמה שכל העולם כולו כדאי הוא לו. וכיון שעולם כזה, לא העולם בעצמו רק גשם העולם והטוב והרע שבו קשה לד' לברוא ומ"מ בראו, והרשעים מאבדים עולם כזה שנברא בעמל ויגיעה נפרעים מהם. ולצדיקים נותנים שכר על שמקיימין עולם כזה.

וזהו עמל ויגיעת העולם. אדם לעמל יולד תרי גווני עמל, עמל של עבודה ועמל של דאגה. ותלוי בזה מה רוצה האיש לקחת מן העולם, מי שרוצה לקחת ממנו עולמיות וגשמיות אז כיון שנברא גם בעמל של דאגה גם לאיש הזה כל ימיו כעס ותמרורים, לא דוקא שיש לו צרות, רק שבכלל בפנימיותו אינו שבע־רצון ואין לו נחת מן העולם. ותמיד מבקש להרגיע את נפשו המתיסרת, והן הנה התאוות שהוא להוט אחריהן כדי להשביע את

עמי נפשו. משל למי שמריח ריח רע מבקש לו בשמים ושאר דברים מריחים להפיג את צער אפו מריח רע. משא"כ מי שאינו מריח את ריח הרע אינו מבקש את הבשמים. אבל איש הישראל שיודע שלא לעניני גשם העולם שלחו ד' לעולם הזה. ותמיד זוכר הוא שבזמן הקצר הזה שימצא בעולם לא יאבד את קיום הנצחי של נשמתו בעולם העליון ורק לקנות תורה ועבודה בא לעולם וזאת הוא מבקש מן העולם אז הוא למעלה מן העמל והיגיעה. בבחי' שאנן ונחת שלוה והשקט הוא.

לא שאומרים אנו בזה שלאיש העובד את ד' אין שום יסורים בעולם. כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אבל הגמרא אומרת שלשה פתחו באף ונאבדו באף נחש קרח והמן. הנחש פתח ואמר אף כי אמר וכו' פשוט נראה לכאורה שבתיבה זו, אף, לבדה פתחו אבל בכהן שאמרו חז"ל לפתוח ראשון וכו' ועוד במקומות נראה תיבת פתיחה היא על דבר שנמשך גם הלאה רק הוא התחיל בה, הוא והמסובין אוכלין רק הוא היה המתחיל. כי האיש ישראל נמצא בעולם ויש בו גם טוב של קדושה גם הרע של העולם, והאיש ישראל שהקדושה היא העיקרית אצלו. ובה הוא מתחיל ופותח. אז מרגיש את השלוה והנחת, את הטוב ואת עונג העליון ורואה את כל אשר עשה ד' כי טוב הוא. ואת עמל העולם רואה רק כדבר שצריך למתק, כתבואה שצריכה לטחון כדי להוציא ממנה את הקמח. משא"כ הם גשמיות העולם היה עיקר אצלם ופגעו בעמל ותלאות העולם ופתחו באף, לכן התאוו תאוות כשאול שאינו שבע וכל דבר מעט לו להרגיע את נפשו המעונה ביסודי העולם.

וזה ענין עצבות ושמחה. יכול האיש לטעות ולאמר שאנשי עוה"ז בעלי תאוות והוללים הם בעלי שמחה, ואיש העובד הוא ברוח נכאה וח"ו בעצבות. ואיך באו הם למדריגה גבוהה של שמחה אשר איש ישראל צריך לעבוד עליה כ"כ עד שיגיע אליה. אבל כל הוללותם ותאותם מן הפנימיות שלהם היא, בנפשם פנימה יש מין דאגה של עמל ותלאה ורוצים להשתכר ולהפיג זאת בהוללות בבחי' תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ולהאיש העובד בפנימיותו שלוה והשקט, ואף דאגותיו שסובל הן שלו הן של שאר ישראל. כולם מין מוץ התבואה אצלו, וכשבא לעשות לעצמו תמצית ומושג מן העולם, בא אל הוירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, יש תורה ותפלה ישנן מצוות ומע"ט שבת פסח שאר ימים טובים זהו העולם. והכל טוב הנאה ועונג, ורק שיש גם מוץ וקשין שצריכים להטפל גם בהם.

והנה איתא בגמרא חגיגה ה'. על הפסוק במסתרים תבכה נפשי והא אין עצבות לפני המקום ומשני הא בבתי גואי יש עצבות, הא בבתי בראי אין עצבות. ובמדרש איכה

איתא, שהמלאך לא רצה שיבכה ד', ואמר הקב"ה אכנס במקום שאין לך רשות לכנס ואבכה. ומשמע אדרבא שכל שלמעלה יותר יש עצבות, ולפי הנ"ל העמל ויגון שהוא בחי' דאגה רק למטה במקום שיש גם רשעים ולמעלה רק נחת ושלוה השקט ובטח יש. אבל בחדושי אגדות שם איתא. בתי גואי ה' ראשונה בתי בראי ה' אחרונה. היינו בינה ומלכות. בבינה יש גם עצבות ולא נשתלשלה למטה עד מלכות, כי גם על עוה"ז אמר ד' כי טוב מאד רק שהאנשים בבחירתם עושים אותו לרע ולעמל אם אינם בוחרים בטוב, היינו שד' ית' נתן להם רק את היכולת שיוכלו לעשות מן העולם עמל ויגיעה, ולא שנשתלשל לעולם הזה עמל ויגון. כי באם היה נשתלשל לעוה"ז לא היה אפשר לעשות את ההיפך כמו שא"א לעשות מן האבן עץ, אך רק בחירה ואפשרות ניתן לו. ותלוי בו אם למשוך את עולם העליון יחד עם השלוה והנחת או לפתוח באף. והמלאך שהוא בחי' וברוח פיו כל צבאם רק חיצוניות ההשתלשלות הוא כמו כל העולם, רק שאינו סוף ההשתלשלות שבעולם העשיה רק למעלה ממנה בחי' יצירה. בחי' ואו מהשם הק', אין לו רשות לכנס לבתי גואי שהיא בינה ה' עילאה, לכן גם בחירה אין לו כי רחוק הוא מן העמל ויגיעה ורק בשמחה וקדושה הוא, בהשתלשלות שא"א לשנות, אך לא בהשתלשלות של ההסתר רק בהשתלשלות של קדושה.

ואיש הישראלי שמקורו בחי' מחשבה עילאה שהוא בחי' חכמה ובחי' בינה בחי' שימני כחותם על לבך, בינה לבא. ובבינה גם הכשרה של עצבות של עמל ויגון נמצא לכן יש להם בחירה ואפשרות, וכיון שהמציאות של מעלה באיש ישראלי נמצא לכן עיקר הבחירה שלו בהבחי' בינה שלו מצויה. לעבוד את ד' יכול גם איש הפשוט. ואם רק מקיים את התורה בכל לבו ומעט השגתו כבר עובד ד' הוא. ובתד"א איתא שאף מי שאינו יכול ללמוד תורה ואומר בכל היום את הפסוק בתורה ואחות לוטן תמנע גדול הוא אצל הקב"ה. גם דעת התורה חסרה לו ורק מה שיכול עושה לשם ד' ואומר בכל היום ואחות לוטן תמנע עובד הוא את ד' בזה. משא"כ להיפך. להרע יכול האיש רק ע"י חכמים הם להרע, ומי שאין לו סיבה למשל כשאינו נמצא בין אנשים רעים או שאר סיבה. לא יתחיל להתקלקל בלתי אם בדעתו מתחיל לחשב מחשבות לא טובות אם של פגם אמונה או של שאד עבירות ר"יל, ואף אם יכשל ח"ו ישוב אם לא יתחיל הפגם בדעתו. גם ההשתלשלות של עוה"ז טובה היא. כמו שאמר הפסוק וירא אלקים וכו' והנה טוב מאד. וכמו שאמר המדרש בראן משבחן מי מגנן, ורק בבתי גואי בבינה היא הבחירה ובבינה שלו יכול לבחור בזה או בעצבות ועבירה.

לעבוד את ד' יכול אפילו בפשטות, אבל רק להיות עומד יכול בלא עבודת המחשבה. אבל להיות הולך מדרגא לדרגא יכול רק בדעת ועבודת המחשבה. כי זה כחה של החכמה לאחוז גם בדברים הרחוקים. וגם בבינה היא הבחירה וכדי ללכת מוכרח להיות בוחר בכל פעם יותר למעלה. ומי שאין לו בחירה אינו יכול לעלות. לכן האיש הפשוט אינו כ"כ בסכנה שלא יתקלקל מפני שאינו כ"כ במקום הבחירה. הוא כבר הולך בדרכו בכל יום, תפלתו במדה אחת. מעט תורתו ומצותיו וכו' הכל במדה אחת. ואיש ישראל ההולך תמיד נמצא תמיד במקום הבחירה בבחי' בינה שלו. והוא יכול ליפול ולבחור ח"ו גם בלא טוב. והיצה"ר בת"ח יותר כדברי הגמ' כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. ואפשר זהו ענין יגע ר' בון בכ"ח שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה. כי צדיקים אין להם מנוחה לא בערה"ז ולא בעוה"ב כי ילכו מחיל אל חיל. כמו שבעה"ז עבודתו בהליכה ועליה שבחר תמיד עוד למעלה ועוד למעלה כך עבודתו בעולם העליון ללכת. ובזה הדבר תלוי. אם בעה"ז את כל כח בחירתו אשר לו הוציא לבחור וכל שהיה יכול בחר בקדושה. אז בעולם העליון אין לפניו ב' דרכים בחי' בחירה. רק עבודה של הולך לו. משל למי שכבר החליט ללכת למקום ומכיר הוא את כל הדרך שמה. אז אף בעוברו על פרשת ב' דרכים אין דרך האחר נמצא במוחו וק את הדרך אשר ילך בה. מפני שכבר מסר את כל דעתו לדרך הזה. משא"כ מי שלא גמר בדעתו אז בכל פרשת דרכים ב' הדרכים במוחו. אף כן מי שבעוה"ז הוציא ומסר את כל בחירתו לבחור בטוב אז מנוה"ע עולה ורק דרך אחת לפניו. משא"כ מי שלא הוציא את כל בחירתו וכח נפשו אז שם לפניו ב' דרכים. ואף ששם ח"ו אין שייך רע ובחירה רעה אבל במקום הבחירה נוגע, מקום שגם עצבות ועמל נמצא. מקום הדין שיכולים לדקדק עמו כחוט השערה ולענשו. ועל ר' בון אמרו שיגע לא כבן שלושים שנשאר בו כח ונפש לבחירה, רק יותר מתלמיד בן מאה. וריב"ז בכה ואמר ולא עוד אלא שיש לפני ב' דרכים וכו' ואיני יודע להיכן מוליכין אותי. לא אמר שיהיה לפני ב' דרכים. רק שיש לפני. בענותנותו חשב שעתה יש, לפניו עוד ב' דרכים ולא מסר את כל עצמו נפשו ובחירתו בבחירת טוב. וגם שם יהיו לפני אותן הב' דרכים ואיני יודע וכו' כנ"ל מפני שעודו נוגע במקום עמל.

נחזור להנ"ל. העובד יכול להיות בפשטות ובלא מחשבה. ולעלות יכולים רק במחשבה. אז מגיע למקום הבחירה. קרוב לשכר וגם להפסד ח"ו הוא וכל הגדול מחבירו וכו'. וכשמתגבר עולה. לכן העולה צריך להמשיך את עבודתו ואת עלייתו אל העבודה ואל הפשטות ותמימות. פשוט שכל שמוסיף מחשבה יוסיף עבודה גם בפועל. אבל גם בזה,

שאת המחשבות ואת ההשגות ילביש בעבודת העשיה, כמו שרואים בספרי המגיד זצ"ל מקאזניץ איך ממשיך דברים גבוהים בקבלה ומפרשם בעניני עבודת האדם.
וכן מי שמרגיש ח"ו לפעמים נפילה בעניני עבודת המחשבה התפלה וכו' אז ישלשל א"ע לפשטות ויאמר הנני עתה עבד פשוט של ד' ואומר אדון עולם וכו' כבן כפר עם פירוש המלות פשוטות, כי כיון שבענינים הגבוהים של המחשבה נכשל לשעה מפני שאז הוא בבחי' הבחירה והב' דרכים, יקטין א"ע להפשטות לבתי גואי ששם אין עצבות.
והנה נודע שאיש הישראלי צריך לקדש את העולם בעבודתו, ואת הזמן מקדשים ע"י מצות שהזמן גרמא. כיון שבזמן תלויים. והנה הא בכלל שיכול איש הישראל לכוין כמות של דברים עליונים. הוא מפני שכיון שד' צונו לעבדו והעבודה צריכה למחשבות אלו, לכן נצטוינו לחשוב מחשבות אלו. נמצא ששרה שהיתה פטורה מן המצות עשה שהזמן גרמא כי מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, יכלה לקיים בלא כוונות הגדולות, ואת חלק הזמן קדשה בעבודה של תמימות. והגם שקודם קבה"ת היתה, מ"מ האבות כל עבודתם לא למענם בעצמם היתה רק לטובת ישראל, וכשיעקב צלע על ירכו נעשה מזה מצוה שלא לאכול גיד הנשה. לכן גם בהם חילוק בין מצות שנצטוו ללא נצטוו.
לכן ר"ע שהיה דורש דברים גבוהים ולא יכלו כל האנשים לעלות עמו ונרדמו ולא שמעו לגמרי, כי חשבו שכיון שר"ע דורש כ"כ דברים גבוהים א"א להם לקיים ולעבוד בהם בתמימות. ביקש לעוררם וכו' תבא אסתר וכו' שחיתה קכ"ז וכו'. היינו שעל חיות שנותיה עוד מגיע לה שכר מפני שתיקנה את הזמן, ובמה בעבודת התמימות כנ"ל, וגם אתם עבדו עכ"פ בתמימות.
ויהיו חיי שרה וכו' בת ק' כבת כ' וכו'. לא מבעי האבות, אבל גם שרה שהיתה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא. מ"מ את כל שנותיה תיקנה וקידשה.

פרק ג

פרשת חיי שרה תרצ"ג

ויהיו חיי שרה. ואיתא במדרש רבה יודע ד' ימי תמימים זו שרה שהיתה תמימה במעשיה, ונחלתם לעולם תהיה שנאמר ויהיו חיי שרה. מה ענין ונחלתם לעולם תהיה לויהיו וכו'. וכן ר"ע היה דורש וכו'
אמנם איתא במדרש תהלים ק' ל"ב עה"פ אשרי אדם ד' לא יחשוב לו עון, פלוגתא בין ר"א בן יעקב לרבנן בענין עבירות שהתודה עליהם בשנה שעברה אם יחזור ויתורה עליהם או לא. רבנן אומרים שיחזור ויתודה וראב"י אומר אל יחזור ויתודה. ושואל המדרש לראב"י

שאומר אל יחזור ויתודה הא כתיב וחטאתי נגדי תמיד. ומתרץ שיהיה כנגד לבו ודעתו אבל אינו מזכירן בפיו עכ"ל הק'

החילוק הפשוט בין להזכירן בפיו שאוסר ראב"י. ובדעתו ולבו כן מזכירן. אפשר. כי התוס' אומרים על חציף עלי מאן דמפרש חטאוי. כי הגמרא אומרת כל שעבר עבירה ומתבייש בו נתכפר לו, והוא שמפרש אותם לרבים נראה שאינו מתבייש בו לכן חציף הוא. ואפשר זהו גם בענין הוידוי. לכן בפעם הא' אפשר מתודה כדי שיתבייש לכן מתכפר לו, אבל בפעם הב' הלא כבר יודעים הם וכבר אפשרי להתבייש על ידי ידיעתם ולמה אתה כופל בזה, אלא ודאי שהדבר הזה לא דבר של בושה אצלך ורק ככלב שב על קיאו הוא.

אבל צריכים להבין את הפלוגתא של ראב"י ורבנן. ונבין מה הוא ענין וידוי בכלל בפה, כי רואים שגם לפני ד' בעצמו צריכים להתודות, בין אם צריך לפרט החטא בין לא. מחויב להתודות. והכהן גדול התודה בשביל ישראל שאין זאת להתבייש בפני אנשים כי על חטאי זולתו התודה. ולמה אין החרטה והתשובה בלב דיה, כי התפילה צריכה להיות בפה אף שנקראת עבודה שבלב. גם מפני שצריכה להמשיך אור וישועה לעולם הזה, ובדבר ד' שמים נעשו, והדבור הוא צירופי אותיות אלו שהם כלים לאורות אלו ובהפגם צירופיהן לצירופים רעים ח"ו האורות נתמעטים, לכן בתפלה שמתפלל בדיבור על דבר זה עושה בזה כלים וצינורות להמשיך את ההשפעה.

אבל מהי התשובה ומהו הוידוי. אבל כבר דברנו שראשית התשובה היא שינוי מכפי שהיה, כלומר הכח שיוכל האיש להתגבר ע"ע ולאמר רוצה אני בחדשות. לא כמו שהיה עד עתה. ותשובה כזו לא בחוטאים בלבד, רק בכלל גם בעובד. ויפה שעה אחת בתשובה וכו' שאין לומר שרק החוטאים יכולים לזכות לשעה גדולה כזו הטובה מכל חיי עוה"ב. מי שאין לו כח זה לבטל את העבר, אז עומד תמיד על מקום אחד. אם בחסרונותיו ואפי' אם אין לו כ"כ חסרונות נשאר במצבו הנמוך, ורק מי שיש לו כח התשובה יכול לעלות בעבודתו. והתשובה קדמה לעולם. וממילא קודמת להחטאים, כי זאת עיקר התשובה לא על חטאים בלבד רק כח עבודה לבטל את הקודם.

ותשובה עילאה בחי' בינה היא כי נודע שבבינה מתחלת התגלות הבריאה שהיא בחי' בראשית ברא אלקים, כנודע שהשם אלקים היא מ"י אל"ה, בחי' מ"י בינה עולם הנסתר שבא לראשית התגלות שקיימא עכ"פ לשאלה ברא אל"ה' עולם הנגלה. להנ"ל שגם עיקר העולם בחי' בינה תשובה היא, לחדש את אשר לא היה. והמדרש אומר שבנה עולמות והחריבן וכו' דין הניין לי יתהון לא הניין לי. והגם שזהו ענין שבה"כ. סודות שאין לנו

לדבר עתה בזה. אבל להנ"ל אפשר ב' בחינות התשובה ברא ד' בעולם בשביל האדם. תשובה של עובד שאף שגם עד עתה טוב היה מ"מ יוכל לאמר לא די לי כך מוכרח אני להוסיף ולעבוד מחדש, והיא בריאה הא' שאף שגם קודם בריאת העולם הכל טוב היה מ"מ ברא וחידש העולם. אבל גם לחוטא ברא תשובה שיוכל לבטל את המקודם. זה לא טוב רק זה. ובנה עולמות והחריבן יתהון לא הניין ודין הניין.

יסוד כל העולם היא תשובה וגם החטא יסודו כח התשובה הוא. תשובה מקולקלת. באם לא היה כח הזה לו לא היה יכול לבטל את דרכו הטוב ע"ע ולחטא. רק כיון שבו כח התשובה נמצא. קילקל את כח הזה והפכו לרע. לא טוב לו דרך הטוב של עד עתה רק הרע ר"ל והפסוק מייסר שובו בנים שובבים. כי כשאומרים שובו לחוטאים אומרים, ואמר

להם לא כ"כ קשה לכם לשוב כי גם עתה אתם בתשובה, גם בחטאיכם בתשובה אתם תשובה מקולקלת, שובו בנים שובבים, שגם עתה שובבים בתשובה א"כ רק להפוך את תשובה המקולקלה לטובה עליכם לעשות.

נחזור להנ"ל, התשובה כח התחדשות בעצמו מין בריאה בעצמו היא, כי למשל שני בני אדם המזמרים מטוב לבם כל אחד משמחתו השונה משמחת חבירו, אז אע"פ שניגון אחד שניהם מזמרים מ"מ כ"א שמחתו לעצמו מגלה. ובשמחתו חלק עצמותו מגלה. כן ענין נפש האיש. כ"א במעשיו וכל הנהגתו נפש ותוכן כזה מגלה, וכשמדברים מאיש ומדרכו מן עצם תוכן ונשמתו מדברים. האיש הזה הוא איש במצב ותוכן כזה מפני מעשיו אלו שבכל חייו, וזהו איש גדול יותר מפני הנהגתו היותר טובה, והמגיד מקאזניץ גילה עצמות קדשו ע"י מעשיו הקדושות.

לכן מי שבא להתגבר על מעשיו ולאמר לא אסתפק במעשי של עד עכשיו, ובפרט מי שבא לבטל את מעשיו של ע"ע. לא את מעשיו לבד הוא מבטל ולא עליהם בלבד הוא צריך להתגבר רק גם על עצמו, כנ"ל שמעשיו הם עצמותו, וכשבא לבטל את מעשיו את עצמו שהיה בא לבטל. ובמה יתגבר על עצמו הלא צריך הוא לכח הגדול מעצמו.

אבל נודע שיש ה' חלקי הנפש. נ'ר'נ'ח'י'. וכד אתיליד ב"נ יהבין ליה נפש, זכה יתיר יהבין ליה רוח, לכן כשבא לשוב מוכרח הוא להמשיך בקרבו חלק נפש הגדול מעצמו, חלק כזה שלא נמשך עוד אל קרבו וכיון שגדול הוא מעצמו יכול להתגבר בה על עצמו, וזהו בחי' תשובה, "מ"י" בינה, "מי" דבר שלא התגלה בו עוד.

ותלוי במהות תשובתו, העובד שתשובתו רק להוסיף התחדשות בקרבו אינו צריך למשוך אור כ"כ נסתר וגדול כיון שאינו בא לבטל א"ע בחי' בונה עולמות והחריבן ואינו

צריך לכח גדול כ"כ הרבה מעצמו ותשובתו מצויה תמיד. משא"כ מי שבא לשוב על חטאים, ובפרט מי שמשוקע בשטותים ומורגל בהם שצריך כח גדול לחזק ולבטל א"ע, צריך כח יותר גדול ונעלם מקרבו כדי שיוכל להתגבר ע"ע. ואף שכח גדול שלו עוד פחות הרבה מכח שאינו גדול של העובד שממשיך בתשובתו. וכמו שהתקרה של הדר במרתף עוד נמוכה הרבה מן רצפת הדר בדיוטה הרביעית, ואם התגבר טיפס ועלה אל התקרה שלו לערך הדר בדיוטא הד' נמוך הוא עדיין, מ"מ לפי ערכו כח עשה ונתעלה. כן גם הבעל־תשובה לפי ערכו ממשיך כח יותר גדול בתשובתו מהצדיק בתשובתו, ותשובתו יותר קשה לו.

אבל חז"ל שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים וכו', לא אמרו במצב או במדריגה שבע"ת וכו' רק במקום. כי מקום הוא דבר שאינו מוחלט רק תלוי בהדבר שנמצא במקום הזה ולפי ערכו. למשל הכוס עומד על השולחן אז מקום השלחן שהכלי עומד עליו מקומו. וכשנעביר את הכלי ונשאל סתם מהו מקום, נשיב שסתם מקום אין כי בלא הכלי אין מקום, רק שלחן הוא והשלחן ג"כ נמצא במקום, ולא על השלחן לבד רק גם כשהכוס באויר האויר הוא מקומו. כמו שנודע מספ"ק בזה שלכן מקום בחי' מלכות דלית לה מגרמה כלום. ורק לפי הדבר הנמצא בה צורתה. גם המ"ד שאומר במקום שבע"ת עומדים וכו' ג"כ מרמז שלא, שבאמת מצב הבע"ת גדול כ"כ מן הצדיק רק מצבו לפי ערכו גדול יותר, וגדלותו היא שהתגבר בכח כ"כ להמשיך אור יותר נסתר וחלק נפש יותר עליון מאשר הצדיק, והוא כבחי' עולם התוהו שקודם שבה"כ ובונה עולמות והחריבן, ובחי' עולם הזה שלאחר החורבן והתיקון.

המלאכים הם מן הטוב שבעולם התוהו שעלה ולא שלטה בהם השבירה והפגם. לכן אף שגדולים וקדושים הם הרבה מן האדם שהוא בעולם הזה שלאחר השבירה והתיקון. מ"מ בהאדם נתגלה כח יותר מאשר בהם. היינו שלפי ערך האיש יותר גדול הוא. רצון לעצמו. חפשי עם עבודה בבחירה. אף שעבודתם בהתבטלות יותר קדושה מן בחירת האדם מ"מ בחי' במקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בזה גדול הוא האדם מהמלאכים.

ומעתה כ"א צריך למדוד בעצמו ערך תשובתו וכחו אשר צריך הוא לעורר בקרבו לזה. ואפי' מי שבא לתקן את מדותיו. לא מבעי כשפעל במדות רעות לנקום למשל בכעסו בחבירו וכדומה, רק גם אם רק הכעיס, ולא עוד אלא גם כשלא נתפעל בכעסו רק שבא לתקן הכעס הנמצא בו או הגאות ושאר מדות רעות. לא תיקון בלבד הוא רק גם תשובה. ותשובה בונה והחריבן הוא כיון שאת עצמו הוא בא לבטל, הכעס אשר בו.

והגמרא אומרת המקדש את האשה וכו' אעפ"י שרשע גמור וכו' שמא הרהר תשובה וכו', רק הרהר תשובה. ובתלמיד חכם אומרת הגמרא אם ראית ת"ח שעבר וכו' שמא וכו' ודאי עשה תשובה. אם בהרהור תשובה לבד די למה הת"ח צריך לעשות תשובה ולא די בהרהור לבד. וכנ"ל סימן זה יראה האיש בעצמו, אם הרצון לשוב ולעשות טובות מעתה בא לו ברצון ומחשבה קלה וקלושה סימן הוא שתשובתו קשה וצריך הרבה לסתור את עצמו, וכיון שצריך אור רב למשוך בקרבו אשר נעלם ממנו לכן המחשבה קלה כאור הבא מרחוק ודרך מחיצה. והוא רק הרהור תשובה. משא"כ בת"ח אדרבא עיקרו הוא הטוב והקדושה. והפגם הוא שנכשל בו. ולא א"ע הוא צריך לסתור רק את החטא. לכן מחשבת התשובה באה לו בחזקה עד שכל עצמו מתפעל ממנו. ולא שמא רק ודאי. ולא הרהור רק עשה תשובה. וזה רשעים מלאים חרטות. כיון שהוא הרהור בלבד אם אינו מתחזק ומרחיב את ההרהור ומביאו לגופו ח"ו נאבד ממנו.

ואפשר, דבר זה להביא את ההרהור תשובה לפועל ולא יאבד, תלוי בהמרירות שיש לו ע"ע נמיכיותו וחטאו, כי הרהור התשובה בא מן חלק נשמתו המוסתרת, וכשמתמרמר ובוכה מעורר למעלה בחי' מסתרים שאין המלאכים יכולים להכנס כנודע שאמר ד' אל המלאך אכנס למקום נסתר שאין לך רשות [להכנס]. ואפשר זה הרמז בתשובת מנשה שחתר לו הקב"ה מתחת כסא כבודו לקבלו בתשובה, תחת כסא כבוד, כנ"ל הבכיה לפניו ית' אינה לפי הכבוד כמו שאמרה הגמרא גנאי לארי שיבכה בפני השועל, ונכנס למקום סתרים שאין רשות למלאך ואז מקבלו בתשובה. שחתר וכו' תחת כסא הכבוד מפני המלאכים כדי לקבלו בתשובה. וכשמתמרמר בבכיה מעורר גם למעלה רחמנות ע"ע ומתחזק ומתקשר בהרהור התשובה שלו ואז יכול גם לגמור תשובתו, משא"כ כשאינו מתמרמר ע"ע ואינו רואה את נמיכיותו, רק אדרבא מצדיק א"ע. יכול ההרהור לעבור מע"ע ח"ו בלא עשיית תשובה.

אבל רק בתשובה על עבירות חילוק הנ"ל הוא בין העובד למשוקע בחטא, שהעובד אין מחשבת תשובתו באה בהרהור לבד רק במחשבה חזקה, משא"כ בשאר עניני עבודה אל יסתפק העובד במחשבות החזקות לבד שכל גופו מתרגש מהן, רק יתפוש בקרבו כל מחשבה אף כל ברכה שמתברך בעצמו, אילו היה כך וכך אילו היה כצדיק הזה וכדומה טוב היה לו, וישתדל להמשיך את המחשבה הזו אל קרבו ויעבוד בה את ד' כי גם לו חלקי נשמה אשר ממעל לו שצריך להמשיכם אל קרבו, ורק בבא לשוב על חטא אמרה הגמרא ודאי עשה תשובה ולא הרהור, כיון שלשוב על חטא אינו צריך לסתור א"ע וכח הגדול ממנו כנ"ל.

נחזור להנ"ל, התשובה היא בריאה חדשה להמשיך חלק נשמה הנעלמה בו, לכן צריך גם להתודות בפיו, כי בדבר ד' שמים נעשו, וממשיך את חלק הנשמה הנעלמה אל קרבו וגופו. וצריך לשנות את הצרופים הרעים לטובים ע"י שמתודה החטאים בתשובה, וזהו בפעם הא' אבל עבירות שהתודה וכו' שכבר שינה אותם לגופים טובים למה יוסף לדבר, ורק בלבו ודעתו צריך להמשיך יותר מחשבות קדושות לעומת החטא העבר. ורבנן סברי כיון שבמחשבתו צריך להוסיף להמשיך מחשבות קדושות לפיהן גם את הצרופים הטובים צריך להוסיף.

וזהו גם ענין דרך הצדיקים שצריכים ללכת בהם. כי העשיה שלהם בחי' הרהור ומחשבה לנו שצריכים לעבוד להמשיכה. מ"מ כיון שמחשבה זו כבר נמשכה והיתה בעשיה של הצדיק יקל גם לנו להמשיכה. וזה יודע ד' ימי תמימים זו שרה, שלא במחשבה לבד היתה צדקת רק גם במעשיה היתה תמימה. ונחלתם לעולם תהילא עבר בלבד רק גם לעולם. ויהיו חיי שרה. לעולם יהיו. שיכולים אנו לעבוד ולהמשיכם.

וזה ר"ע וכו' והציבור מתנמנם. שאצלם דברי ר"ע היו רק כמחשבה קלה ודקה כמו שמתנמנם, מין דרמוטא. ביקש לעוררן. שיעוררו וימשכו את דבריו ודרכיו גם לגופם ולעשיה. אמר מה ראתה אסתר וכו'. שחיי' של שרה נמשכו גם באסתר, כן גם דרכו של ר"ע יעשה להם דרך ועבודה.

תולדות

פרשת תולדות תר"צ

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. ונבין נא למה מבאר הפסוק עוד שאברהם הוליד את יצחק מה שכבר נאמר בפרשה הקודמת. ורש"י פי', וע"פ פשוט היה צריך לבאר זאת מקודם בלידתו של יצחק.

אמנם איתא מהרבי ר' אלעזר זצ"ל בהה"ק הרבי ר' אלימלך זצללה"ה. על הגמרא שאמר המן לאחשורוש ואת דתי המלך אינם עושים. דמפקי לכלא שתא בשבת היום ופסח היום וכו' והקשה איך זה כלא שתא, שבת הוא רק יום בשבוע ופסח שבוע בשנה. ואמר בקדשו, שהיה כקוץ בעיני המן אותן ההכנות שעושים ישראל קודם כל מצוה. וממש כל השנה עוסקים בהכנות פסח וכל השבוע בהכנות שבת עכ"ל הק'.

כי כל מצוה גבוה היא וא"א לו לישראל שיבא אליה בפעם אחת, ורק כיון שעושה אליה הכנות כל הכנה היא עליה והתקרבות אל המצוה עד שבא אליה. משל למי שעולה להר גבוה, האם רק בשעה שנמצא כבר על ראש ההר נאמר שעלה, גם כל פסיעה ופסיעה שפוסע עליה היא. ואף כשעומד עוד באמצע ההר כבר עלה להר למעלה מכל העם

הנמצאים בארץ ובאם לא היה ההר גדול יותר כבר היה עולה להר, נמצא שהוא כבר עלה להר רק שעתה יש לו עוד לעלות להר השני שנמצא מעל ההר שעלה כבר. כן כל ההכנות שעושה הישראל למצוה עשיות ועליות הן, רק שהמצוה עוד יותר גבוה, ושוב עושה הכנות וכו' עד שבא למצוה.

כי איתא במדרש וכי מאי איכפת ליה להקב"ה בין שוחט ואוכל לנוחר ואוכל, הא לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות. שעיקר המצוות הן לזכך ללבן ולגלות את הישראל האמיתי, משל לבעל הגן שעליו לעשות מעשים אלו בגנו לחרוש ולנטוע לנכש ולהשקות ותכלית כל מעשיו היא להוציא את השושנה. ואם יעשה הכל ואת השושנה לא יעלה לא פעל כלום. כן העיקר הוא להוציא את איש הישראל האמיתי.

בעוה"ע יש הרבה קדושה. וגם הנשמה בעצמה שם עיקר קדושתה ותפארתה נגלה. רק שצריכים לגלות מין קדושה זו גם בעולם הזה בגוף מן האדמה, לא הרכבה בלבד שיהיו הנשמה והגוף דרים יחד הנשמה בקדושתה והגוף בנמיכיותו. כי זהו בחי' רשעים בחייהם קרוים מתים, כי הנשמה גם קודם שבאה לעוה"ז חיתה רק שגם הגוף צריך לחיות בשעה שהנשמה נמצאת כאן. ואם הגוף אינו זולת לבוש להנשמה בלבד א"כ אינו חי. כי גם הלבוש בשעה שלובשים רואים שהוא ג"כ מתנענע ומ"מ לא נאמר עליו בשביל זה שהוא חי כיון שכל תנועותיו הם רק מן האדם שנמצא בו. רק שע"י התחברות גוף ונשמה יתגלה מין קדושה שלא נמצאת גם בעולמות העליונים. הנשמה וגם הגוף נתהפכו לקדושה, קדושה אחת נעשה מהם. משל לנר הדולק, מה יש באש הזה שמן ופתילה, אבל האם קוראים לאש שמן ופתילה, הן בתחילה היו בו שמן ופתילה אבל עתה נתהפכו לאור. אור אחד שמאיר. ואלמלא חטא אדה"ר לא היה שייך מיתה ופירוד בין הנשמה והגוף כי לא היה הרכבה מב' דברים רק אור אחד, ואחר שחטא אמר לו ד' כי עפר אתה ואל עפר תשוב שנראה שזה נתינת טעם למה אל עפר תשוב מפני שעפר אתה, א"כ לכאורה גם קודם שחטא היה מוכרח למות כי עפר היה, אבל כנ"ל אז לא היה עפר כי נשתנה לאור כמו השמן באור כנ"ל, ורק כיון שחטא ועפר אתה ורק הרכבה מגוף ונשמה לכן אל עפר תשוב. וגם עתה אף שא"א לחיות לעולם זהו רק כעין חלק שמן שנשאר שא"א שידלק ויתהפך לאור, אבל כל הגוף כוחותיו רצוניו מחשבותיו צריכים להתהפך לאור וקדושה אחת עם הנשמה.

נמצא שעיקר המצוות הן להוציא את איש הישראל האמיתי מן קדושה אחת שהיה בה מתחילה גוף ונשמה ועתה אור אחד הם, מין קדושה כזו שאין דוגמתה גם בעולמות העליונים וקדושה זו נקראת איש ישראל. ועכו"ם ששבת חייב מיתה אף שג"כ עשה

את המצוה. אבל אין פוטרים א"ע בהעשיה לבד רק התגלות עצם הישראל הוא העיקר ועשיית העכו"ם לא כלום הוא, לכן ההכנות למצוה אינן הכנות לעשיה בלבד שתהיינה הן מכשירות בלבד רקניות בעצמן, רק ממש עשיה הן שאיש ישראל עשה דבר לד' והוא מזדכך וחלק מחלק ישראל יוצא. ושוב מכין ושוב אבר מחלק ישראל יוצא, עד שבא למצוה וכל חלק הזה של ישראל נתגלה. וזה ענין שאותיות ישראל נוטריקון יש ששים רבוא אנשים לישראל, יש ששים רבוא אותיות לתורה. לא שמספר אנשים מישראל הם ורק נרמזים במספר אותיות התורה, אלא שאנשים מישראל הם עיקר אותיות התורה כי כל התורה והמצוות הן רק לגלות את האנשים מישראל. הישראל האמיתי הוא עיקר האות רק שהאותיות שבכתב ועשיות המצוות הן המוציאים. בבחי' לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות. ובשביל זה מספר האותיות כמספר הישראל ומספר המצות כמספר אברי וגידי האיש.

ואפשר זה רמז הגמרא (שבת פ"ט.) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות א"ל משה אין שלום בעירך א"ל כלום יש עבד שנותן שלום לרבו א"ל היה לך לעזרני. מיד א"ל ועתה יגדל נא כח ד' וכו'. ע"פ פשוט נבין נא מה ענין שלום בשעה שקושר ד' כתרים לאותיות, ומה ענין כתרים לאותיות. רש"י ז"ל פי' תגין לאותיות. ולמה קוראים אותם תגין בלשון תרגום ולא כתרים כמו שאמרה הגמ' כאן, ומה ענין תגין בכלל ע"פ פשוט בעבודה.

אבל ישראל נקראים עטרת תפארת ישראל. שהם מעטרים ומפארים אותו ית' בקדושה שהם מגלים מקרבם בעבודתם עד שגם המלאכים יכולים לעטרו רק עם ישראל, כתר יתנו לך מלאכים וכו' רק עם עמך ישראל קבוצי מטה, כיון שישראל הם בראשו של מלך בחי' מחשבה הם יכולים לעטרו וליתן כתר מלכות בראשו כביכול וגם התפילין דמארי עלמא שנקראין פאר מישראל הם וכתוב בהם מי כעמך ישראל. כמו שאמרה הגמרא. וזה ענין בחי' כתר ובחי' מלכות, ספירת כתר היא בראש ומלכות שהיא כנסת ישראל היא בסוף. ובאמת אחת הן כתר ומלכות, כיון שכנסת ישראל הם בראשו של מלכות לכן גם ישראל שהם בסוף בעוה"ז יכולים לעטרו בכתר יתנו לך, וכיון שהאותיות שבכתב הם המגלים את ישראל לכן צריכים הם להיות כצורה שהם מגלים, היינו כישראל עם כתריהם עטרת תפארת ישראל, כי לא את קדושת ישראל בלבד מגלים רק ישראל עם כתר, שמעטר אותו ישראל בו, וצריכים האותיות לכתרים ותגין.

והנה איתא בסתרי תורה בפרשת לך. שכשרוצה ד' לדבר עם ישראל שלא יתקנאו המלאכים מדבר עמם בלשון תרגום כי אין מלאכי השרת נזקקים בלשון תרגום. ולכן

אברהם עד שלא נימול כתיב אחר וכו' במחזה שהוא לשון תרגום. כדי שלא יתקנאו על שדבר עמו ד' קודם שנימול. נמצא שכאשר מתגלה עצם קדושת ישראל שגם המלאכים רואים את גדלותם כמו בקבה"ת שהודו המלאכים למש"ר. אז אין צריכים לדבר בלשון תרגום רק בלשון הקודש. לכן כשהאות נכתב, שעוד לא נתגלה עצם הישראל. כי האות נכתב שיגלה את הישראל, ובשעה שנכתב עוד לא נתגלה, אז הכתר שהוא כתר שישראל יתן בראשו של מלך עד שגם המלאכים יהיו משועבדים לו לעטרו רק ע"י ישראל, מוכרחים לקרא בלשון תרגום תגין כדי שלא יקנאו המלאכים כנ"ל בס"ת. משא"כ כשעלה משה למרום בקבה"ת שאמרה הגמרא שהודו המלאכים למש"ר וראו את גדלות ישראל מרמזת הגמרא שאז לא היה הדבר בסתר רק מצא להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות. לא תגין בתרגום. ורש"י ז"ל פי' שזה תגין שאנו קוראים. והמשנה מרמזת המשתמש בתגא חלף. הן אמת שלענין כתיבה הם נקראים תגים מפני שבשעה שכותב עוד לא נתגלה הישראל האמיתי וצריכים להשמר מקנאת המלאכים, אבל להשתמש בפועל ולעשות העטרות צריכים להיות בחי' כתרים, לא תגין, ולא יקנאו המלאכים בראותם את איש הישראל האמיתי.

ומש"ר שידע שהוא בא עתה לקבל את התורה לישראל, ולא קבלו עוד ולא נתגלה עוד בכל ישראל ישראל האמיתי. ואין ראוים להשתמש עוד בכתר רק בתגא, לא אמר כלום. ואמר לו ד' משה אין שלום בעירך, אף שאתה שלום בבחי' כתר לא רצית לעזרני מפני שבעירך היינו שאר העם אינם שלמים. מ"מ היה לך, לעצמך לעזרני ולתת כתר, מיד אמר ועתה יגדל וכו' שיתגדל ויתקדש שמה רבא.

נחזור להנ"ל, באם היתה העשיה של המצוה עיקר המצוה כי אז ההכנה לא היתה כלום בלתי הכשרה בלבד כיון שעוד לא עשה את המצוה. אבל כיון שהעיקר הוא עצם הישראל שיוצא בה לכן בכל חלק עשיה ובכל חלק ישראל שיוצא והתקרב לד' חלק מצוה עשה. לא הכנה והכשרה לבד רק גם חלק מצוה עשה כמשל הנ"ל בעולה על ההר. וזה שאמר המן דמפקי לכלא שתא בשה"י ופה"י. ע"י ההכנות שמכינים א"ע לשבת ופסח.

וזה שמעתי מכ"ק חותני הה"צ הק' זצללה"ה שאמר בשם הקדושת לוי זצללה"ה. שכשעבר קודם הפסח לפני הנשים שניקו את הכלים לכבוד הפסח אמר יה"ר שהמלאכים היוצאים מן קשר"ק קראצי"ן שאבי"ן ראבי"ן כשרי"ן יעלו וימליצו טוב בעדנו. עכ"ל הק'.

כי כמו שמן כל מצוה נברא מלאך כן גם מן ההכנות למצוה, כי המלאכים הם ביצירה ונשמות ישראל בבריאה וחיה יחידה באצילות, וכיון שהם מתחלקים לעולמות המלאכים בעולם היצירה והנשמות בבריאה משמע שהשתלשלותם ג"כ כפי העולמות היא. וכמו שהתגלות עולם היצירה מן הבריאה היא באצילות האור. כמו למשל כל אור מאציל מקרבו הארה, ואף שבמקום רחוק מן האור אין האור נמצא מ"מ נאצל ממנו הארה שהיא פחות מן האור, ובמקום יותר רחוק ההארה יותר פחותה, כן אור עולם הבריאה מאציל הארה גם למקום רחוק רק שההארה פחותה מן האור שבעולם הבריאה והיא רק בחי' יצירה. וכיון שהנשמות בבריאה והמלאכים ביצירה, הארת המלאכים מנשמות ישראל היא ג"כ באצילות האור.

נשמות ישראל מאצילות הארה מהן. ובמקום רחוק ביצירה נעשה מזה מלאכים. כלומר ההארה שהיא פחותה מן האור שבנשמות הן הנה המלאכים. וכל עוד שלא נתגלה העצם ישראל לא נתגלה המלאך. רק כשעשה את המצוה ונתגלה העצם ישראל ומאיר הארה למרחוק ג"כ נברא המלאך. והיא היא הארה. לכן גם מההכנה למצוה שנתגלה מהם גם חלק ישראל ונעשה הארה ג"כ מלאך נברא, אף שפחות הוא מן מדרגת המלאך שנברא בעשיית כל המצוה מפני שאז חלק יותר של ישראל נתגלה.

ולכאורה מן עשיה אחת של מצוה היו צריכים להבראות מלאכים בלי הפסק. לא מלאך אחד בלבד, כי אם מן העשיה לבד היה המלאך נברא שפיר שייך לומר מכל מצוה מלאך, וכשגמר את המצוה שוב לא יברא מלאך, אבל כיון שבריאת המלאך היא מה שעצם הישראל מאיר מקרבו א"כ כיון שנתגלה חלק עצם ישראל היה צריך להאיר מלאכים בלא הפסק. אבל זה אינו, כי למשל כשמדליקים אור בבית נתמלא כל הבית אורה, ואין נתוסף הארה יותר מפני שכל מה שהיה יכול להמלאות אור כבר נתמלא אור, רק כשפותחים החלונות והדלתות נתוסף אור גם לחדרים הסמוכים שהיו עד עתה חשכים, כן כשהישראל עושה מצוה ומגלה את חלק עצם ישראל כבר מתמלאים המקומות שיכולים להתמלא אור ואין שייך אח"כ תוספות הארה ומלאכים, ורק כשבא איש שהיה עד עתה בקרבו חושך תוהו ובוהו ופותח את הדלתות וחלונות אל נפשו ומקבל בקרבו מן הארה זו שמילא איש ישראל מקודם בתורתו ומצותיו. אז נתוסף אור למלאכים.

וכשאנו מקרבים א"ע אל הצדיקים שבעולם האמת ומקבלים בקרבנו קדושתם ודרכם דרך הקודש. אז כיון שפתחנו מקום חדש לכן נתוסף עתה מלאכים. מלאכים מנשמתם בגנזי מרומים, והן הם נעשים מליצים ישרים בעדנו. וח"ו כשמתרחקים מהם ובמקום שהיה שם אור מנשמות הצדיקים נתחשך ח"ו והמלאכים נכלים או נפגמים אז נעשה

ח"ו מקטריגים. והתלמיד שגלה מגלים את רבו עמו, שזהו ענין דין על הרב שמוכרח לגלות, והדין הוא מפני שהתלמיד חטא ונפגמו מלאכיו שנאצלו מאור נשמתו של הרב. היוצא לנו מדברינו, שאיש הישראל שמכין דבר למצוה צריך לדעת שלא את העשיה לבד מכין רק גם את עצמו, ולא הכשרה לבד היא, רק ג"כ מצוה היא שחלק ממנו מתגלה וכשיעשה את המצוה כל אותו החלק יתגלה, לכן גם המצוות שאינן צריכות הכנה כפסח ושבת צריכים ג"כ להכין א"ע להם. כמו רבא ב"ר הונא רמי פוזמקי ומצלי. למה משום הכון לקראת אלקיך ישראל, שאתה צריך להכין את עצמך וא"א להחלק שלך שיצא בפעם אחת בשעת המצוה וצריך אתה לעשות הכנות שיצאו חלקים ממך, ואז תבא למצוה.

וההכנה צריכה להיות בכל מחשבה דבור ומעשה של האדם, כי מי שחושב שהמצוה היא ככל עשיה שעושים לצרכי המלך הרי שיכול משרת כזה להיות בביתו כמו שהוא וכיון שעושה הדבר הזה למשל שגובה את המסים למלך די לו, משא"כ מי שיודע כנ"ל שעיקר המצוה היא שהוא יתגלה, עצם ישראל יתגלה, אז יודע שבאם יהיה שקוע כל היום בנמיכיותו ושטותיו לא עשה ולא כלום אף אם במצוה עשה ככל הדין.

וזה ששמאי הזקן בכל יום אכל לכבוד שבת, כל רצוניו ודעתו של הגוף השקיע בשבת ובהכנותיו, אם הבהמה טובה היא ורצון של האיש בה, הקדיש את הרצון לכבוד שבת, ואם מצא אחרת טובה הימנה והנאתו ורצונו בה יותר הקדיש גם זו לשבת. וכנ"ל אפשר להבין יותר את הגמרא שבכל יום אכל לכבוד שבת הלא אכל את זו שלא השאיר לשבת. ורש"י ז"ל פי' כיון שאכל אותה והשאיר את הטובה ממנה לכבוד שבת היה אוכל לכבוד שבת. ולהנ"ל אפשר עוד כיון שגם ההכנה חלק המצוה וחלק ישראל יוצא בה א"כ בהמה הא' שהכין לשבת חלק מצוה היא וחלק ישראל יצא בה. וכשאוכלה ע"י שמצא טובה הימנה אכל בהמה שחלק מצוה של כבוד שבת נעשה בה.

נחזור להנ"ל מן נשמת ישראל מתפשט אורו והארה בכל מקום שיכול להתפשט. וכשבא איש אחר שלא קיבל בקרבו אור עד עתה ורוצה לקבל בו אור מן הנשמה שנתגלה ע"י תורה ומצות ועבודה שעשה איש ישראל אחר מקודם. אז מין מקום חדש עשה להוסיף אור כבמשל הנ"ל בפתיחת החלונות. ורש"י ז"ל פי' על אלה תולדות נח וכו' שתולדותיהם של צדיקים מע"ט. והכתוב מרמז זאת בתולדות ממש של ויולד נח וכו' כי גם בהולדת הבנים כוונת הצדיק שתמשך הארתו ותתפשט למקומות וגופים חדשים. וכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו כיון שגם בו מתפשט אורו כמו בבניו.

והנה באם היה יצחק אבינו באותה בחי' כמו אברהם חסד. ורק שאורו של אברהם התפשט, היה רק אברהם המוליד והמאיר. אבל כיון שאברהם היה בחי' חסד ויצחק גבורה ובלבוש ודרך הגבורה הרחיב את אורו של אברהם. א"כ הוא יצחק עזר לעשות דרך ומקום חדש להתפשטות אורו של אברהם. אלה תולדות יצחק וכו' אברהם הוליד את יצחק, מה שאברהם הוליד את יצחק גם פעולת יצחק היתה.

ויצא

פרק א
ויצא תר"ץ

ואנכי לא ידעתי, ופרש"י אילו ידעתי לא ישנתי. ונבין הא רש"י פי' שאמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ויהיב דעתי' למהדר וכו' וא"כ ידע טרם שישן. וידר וכו' לאמר אם יהי' וכו', הלא ד' הבטיחו שיהי' עמו. ומה הלאמר, והי' די וידר יעקב נדר אם יהי' וכו'.

אמנם איתא מזקני הק' הרבי ר' אלימלך זצלל"ה עה"פ (שמות כ' א') וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי וכו'. שכל הדברים שדיבר אלקים וכל המצות הם לאמר אנכי וכו' שידע האיש את האנכי ד' וישיג את מציאותו ית'. עכ"ל הק'. כל תכלית התורה ומצוות הוא שנדע את ד'. ולכאורה ישאל השואל ולמה צריכים כ"כ הרבה מצוות ע"ז. הלא בדיבור אחד שאומרים לנו שד' ית' נמצא, כבר יודעים אותו. אבל רק מי שאינו יודע מה זאת ידיעת ד' יכול לדמות שידיעת ד' קל להשיג ולשאול שאלה הנ"ל. בכל משך ימי חיינו אנו צריכים לעבוד שנזכה לידיעה זו, וכולי האי ואולי. ולא על עומק השגותיו בלבד צריכים יגיעה רבה במשך כל ימי חיינו. רק גם על ידיעה פשוטה שד' ית' נמצא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.

וחז"ל תקנו לנו (ברכות י"ג) שכאשר מכונים בק"ש להמליך אותו ית' שהוא למעלה ן למטה ובד' רוחות העולם נכוון גם במסירת נפשינו אליו ית'. כי דא ודא אחת היא. כי I ישנה ידיעה שנמצאת במוחו של האיש יחד עם שאר ידיעותיו. הוא יודע מכמה דברים וגם מדבר זה יודע, ואין ידיעה זו פועלת על שאר ידיעותיו, וכשחושב בידיעה אחרת יכול לשכוח את זו. ויכול גם סתם לשכוח אותה לגמרי. וישנה ידיעה שיותר בולטת ויותר מתפשטת היא בו עד שפועלת גם על שאר ידיעותיו, למשל מי שראה בספר איזה דרך חדש בדרוש או בחסידות ונתפעל ממנו ונהנה, אז איזה זמן שלאחריו כל מה שמסתכל בתורה נדמה לו שהכל מרומז לדבר הזה שראה, ואף שאינו יכול להוציא את הדבר אל הפועל וליישב את המקרא לפי הענין שראה בספר מ"מ דעתו רוצה לאחוז ולקשר את

הדבר בקרא הזה, וזה מפני שידיעה זו שנכנסה עתה בקרבו התפשטה במוחו הרבה i ופועלת על כל ידיעותיו עד שכולם נמשכים אחר ידיעה זו שראה בספר.
ענין הדבר הוא, כי כל כוחות האיש מתגלים מן הנפש ע"י כלי הגוף, הראי' ע"י העינים. השמיעה ע"י האזנים וכו', וגם דעת האנושי לא מהנפש לבדה הוא רק מהנפש שגילו אותה כלי המוח. ובכל פעולה מפעולות כוחותיו ישנה פעולה שאינה חודרת אל תוכיות נפשו ונשארת בחוץ בחיצוניות הכלים, כמו כל ראיה פשוטה שאינו מתפעל ממנה ונעלמת ממנו אחר שראוה. ויש פעולה שנכנסת אל פנימיות נפשו יותר, שמתפעל ממנה לאהבה לפחד ולשמחה וגם אחר שעבר הדבר מנגד עיניו עודו בדמיונו לנגדו מגודל התרגשות נפשו. רק מנגד עיניו שהן חיצוניות הכלים עבר, אבל בפנימיותו נשאר. כיון שנכנס הדבר יותר אל נפשו ונתפעל ממנו, ובנפשו אין חילוק אם היא לנגד עיניו או לא. וכן הוא בענין הידיעה. ישנה ידיעה שהיא רק בחיצוניות. היינו בכלי המוח. ולא נכנסה כ"כ אל נפשו ואין היא פועלת על נפשו ועד מהרה יכולה להשכח ממנו. משא"כ ידיעה שיותר נכנסת אל נפשו ופועלת עליו, אז כיון שנפשו קלטה ידיעה זו לכן גם שאר הידיעות שכלי המוח מגלים מנפשו נמשכים אחר ידיעה זו. וכל שרואה בתורה דומה לו שהכל נרמז אל הידיעה שבנפשו, כיון שנפשו התפעלה מן הידיעה הראשונה.
ומכש"כ ידיעת עצמו שבאדם שמלאה את כל האדם ופועלת על כל שאר הידיעות. עד שכמעט בכל דבר שרואה או שומע מתנוצצת הידיעה של עצמו וחושב איזה טובה יהי' לו מזה והאם אין זה מזיק לו, עד שעבודה גדולה צריך האיש לעבוד עד שיתרחק מן הפניות גם כשבא לעבוד את ה', מפני שכל דעתו ומחשבתו מתפעלים מן ידיעה זו של עצמו. כנ"ל מפני שידיעה זו לא פעולת חיצוניות הכלים בלבד היא רק עצם נפשו ופועלת על שאר הידיעות. ואפי' כשישן ג"כ נמצאת עמו, כי רק פעולת כלי המוח שובתים בשעה שישן ולא עצם הנפש שידיעה זו תלוי' בה.
וכן צריכה להיות ידיעת ד' שידע האדם. לא פעולת חיצוניות המוח בלבד שנמצאת בו ככל שאר הידיעות, שלא פועלת על שאר הידיעות ונעלמות בו ונשכחות ממנו כשחושב מידיעות אחרות, רק שתכנס אל נפשו ותתאחד בעצמותו כמו ידיעת עצמו, תהי' עמו תמיד בין ער ובין ישן ותפעל גם על כל שאר ידיעותיו, שבכל ידיעות יכיר את ד'.
לכן כדי להכניס את ידיעת ד' דרך כלי הגוף אל נפשו. ולקשרה בנפשו פנימה. צריך האיש ישראל בכל עת שזוכר את ד' לחברה עם עצמו. לא מחשבה בלבד שחושב מד' יחשוב רק יחשוב תיכף ומה אני עושה לפניו. ואיך אוכל להמצא במצבי כזה לפני אל רם ונשא, וכדומה מן המחשבות עד שתתפעל נפשו מהם ואז מחבר מחשבות אלו עם נפשו

כנ"ל, ותהי' ידיעה זו עכ"פ לא פחותה מידיעת עצמו. וקודם שמתחיל ללמוד יחשוב שבא עתה להכניס את מחשבה ורצון ד' ית' שבתורה, אל נפשו וגופו, ואם יזכה יהי' כמו שאיתא בסוף ת"ז (תיקון י') פומך איהו סיני קלין והבלין דנפקין מפומך עלייהו אתמר וכל העם רואים את הקולות וכו' ואנת הוא בדיוקנא דמארך דבזמנא דפתח באנכי. ומה מאוד יתפעל כלו מזה עד שאף השכל בתורה לא ישאר אצלו שכל פעולת כלי המוח בלבד רק יכנס דרך כל הגוף ולבושיו אל נפשו ויתיחד עם נפשו.

והמשנה מרמזת (אבות ג') הא אינו חייב עד שישב ויסירם מלבו ולא אמרו ממוחו אף שהשכל במוח הוא. כי רק מי שמסיר אותם מלבו ונפשו שוכח הוא, ואם נכנסת התורה ללבו ומתחברת ומתיחדת עם נפשו זוכר אותה.

לכן לדעת את הד' לא בידיעת המחשבה בלבד די. ולא בעיון התורה בלבד רק צריכים גם למצוות מעשיות שיעשה בגופו. כי כנ"ל לדעת את ד' לא די בידיעה חיצונית רק שתכנס הידיעה בנפשו ותתאחד בעצמותו, לכן בכל כחות שיוצאין מן הנפש צריכים לאחד ידיעה זו ועל ידיהם לבא עד עצם הנפש. כי אלמלי הי' די בידיעה חיצונית לבד בפעולתי כלי המוח כי אז לא היו צריכים יותר, אבל כיון שצריכים לעבור את חיצונית הפעולה ולבא עד עצם הנפש, בכל החלונות והחורים שיכולים לבא עד עצם הנפש צריכים לבא על ידיהם. וזה וידבר אלקים וכו' לא מר אנכי שאמרנו בשם הרבי ר"א זצוק"ל שכל התורה ומצות הן שנדע את האנכי ד' וכו'.

אבל התורה מרמזת לאמר אנכי. לא לדעת את האנכי בלבד, רק גם לאמר אנכי, לא שידע האיש ישראל אתה' ידיעה שלעצמו בלבד, רק גם שיוכל לאמר לאחרים. כי האדם קורא לכל אמירה שיוצאת מפה האדם. אמירה ודבור, ואפי' אם הדבר ספק לו לאדם ורק ע"פ שכל קטן או גדול משער את הדבר ואומרה, ג"כ קוראים אמירה, והנה לכאורה קשה להבין למה התרגום על ויהי האדם לנפש חי' מתרגם לרוח ממללא, היינו שרוצה להגביל את הסוג של האדם שהוא מדבר, כי כן נקרא האדם מדבר. והלא עיקר חשיבותו וסוגו של האדם הוא מה שהוא בר דעת. ולמה לא נקרא חכם ולא תירגם ויהי האדם לבר חכים. כי רואים שגם השוטה מדבר הוא. והדיבור נראה בכלל כאילו הוא רק מין תשמיש האדם שיוכל למסור לזולתו את מחשבותיו ורצונו, כמו כח ההליכה ושאר תשמישי האדם שהם רק אמצעים ולא עצם האדם, ועצם האדם הוא הדעת שבו.

אמנם באמת עיקר הדיבור שבאדם הוא מה שמגלה את ידיעת עצמותו והכרתו של עצמו שמכיר בלא שכל רק בראיית עצמו ואומר אני יודע ומכיר. כי כשאומר לחבירו דבר ידיעה שכל ידיעתו היא רק בשכל אז השומע אינו משגיח על האומר רק על השכל ואפי'

אם שמע זאת מבהמה אם הי' השכל נראה לו הי' מקבלו. כמו בלעם שלא הי' יכול לעמוד בתוכחתו של האתון מפני שדיבר בסברא ההסכן הסכנתי וכו'. ודיבור כזה הוא רק מין תשמיש לאדם ולשכלו ואין ערך להדבור כמו שאין מקבל הצדקה מעריך את היד שנתנה רק את המעות שקיבל. ועיקר הדיבור הוא מה שמגלה האדם את הכרתו ואת ודאות עצמותו, כמו שאמרו חז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. שבהדברים נותן את לבו וכמו שאמר הבעש"ט ז"ל על נפשי יצאה בדברו. וזה אפשר בדיבור וזה ערכו של הדיבור חלק עצמותו שנותן בו.

וזה אפשר רק אם מתחילה הידיעה אצלו באה עד נפשו כנ"ל לא בחיצוניות הכלים בלבד, אז אם מתפשטת יותר ונעשה עצמותו יוכל גם לדבר דיבורים שלבו וודאית ראיית נפשו בהם. ואפשר שלזה רמזו חז"ל על אנכי של עשרת הדברות שהוא נוטריקון אנא נפשאי כתבית יהבית אף שהרבה פעמים [נכתב] בתורה אנכי ולא נרמז בהם נוטריקון הנ"ל, כי חז"ל אמרו על אנכי וכו' אשר הוצאתיך מאמ"צ, ע"מ כן פדיתיך, והוא שכל וטעם שלכן אנכי וכו' מפני שע"מ כן פדיתיך, ויוכל מי שהוא לטעות ולאמר שרק שכל וסברה אמר ד' באנכי, לכן רמז ד' אנא נפשאי כו' שעצם המדבר בחי' נפשאי נתן ד' בדיבור הזה דיבור אמיתי שהמדבר וראייתו נתן בו.

ולא על עשרת הדברות בלבד נאמר אנא נפשאי כו' רק על כל התורה. אף שחוץ מעשה"ד מש"ר כתבם. אבל כיון שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו (של משה) והאלקים יעננו בקול בקולו של משה. שדיבור האמיתי עצם המדבר נתגלה במשה לכן כשכתב משה את התורה את האנכי נפש העליון כתב בה. ומש"ר ביקש בשעת החטא של ישראל ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. כי כל הגדולה נתן ד' למשה בשביל ישראל כמו שאמרו חז"ל שבשעת החטא אמר לו ד' רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל וכו'. ואם לא ישא ד' לחטאתם וירד חייו משה או גם האנא נפשאי יתבטל ח"ו מהתורה כיון שעצם המדבר לא יתגלה במשה. והרמז הוא מחני נא. יחד עמדי שתמחה גם את האותיות נ"א תמחה מן אנכי. שנוטריקון שלהם אנא נפשאי וישאר רק כתבי"ת. בתחילה הי' אנא נפשאי כתבית יהבית ועתה מחני נ"א וכו' כתבת. וישאר אך כתבי"ת, כתבת, ועל יהבית לא יכל לאמר כיון שדברים אלו דיבר כשכבר שיבר את הלוחות וכבר ממילא לא הי' אז רק אנא נפשאי כתבית, ואמר מספרך אשר כתבת מחה את הנ"א אנא נפשאי.

נחזור להנ"ל, דיבור האמיתי הוא שמגלה את עצם הכרת וידיעת המדבר, ידיעה לא בחיצוניות הכלים בלבד רק בעצם המדבר ובנפשו ורק היודעה בידיעה שנכנסת אל

נפשו יכול לדבר אח"כ כשמתאחזת ידיעתו בעצם נפשו כנ"ל. וחז"ל שנתנו שכל בתורה שבע"פ לא שכל בלבד נתנו, רק גם את עצם ידיעתם מנפשם הקדושה נתנו בה רק כשנמשכה הידיעה זו גם לכלי המוח נעשה מזה שכל ג"כ. לכן אמרה המשנה עשה לך רב. אף שהתורה כבר כתובה ואף תורה שבע"פ כתובה, מ"מ צריך אתה לשמוע גם דברים היוצאים מן הלב ותגלה את העצם המדבר ועצם הדיבור אז תוכל לשמוע גם מהתורה הכתובה לא שכל בלבד רק גם את עצם הראי' שלהם שהוא עצם נפש התנאים ואמוראים ז"ל וכו' לפי מצבך מעט.

לכן חברים המתחברים יחד וכ"א מתוך אהבה מורה את חברו בדרך ד' אז כיון שלא דבורים חיצונים בלבד מדברים זא"ז רק מתוכיות נפשם לכן עי"ז מתיחדים באהבת חברים כיון שכ"א את נפשו נותן בחבירו, וזהו שהתחברות נקרא גם בשם אמירה כמו עשה בה מאמר האמור בקדושין מפני שע"י מאמר האמיתי היוצא מן הנפש ג"כ יכולים להתחבר. ואיוב יסר את חבריו על שמוכיחין אותו רק בדברים יפים ושכליים ואין אחד נותן בהם את נפשו מה נמרצו אמרי יושר ומה יוכיח הוכח מכם, האמרי יושר טובים הם אבל מה יוכיח הוכח מכם מה דיבר עוד מי דברו מעצמו מכם בעצמכם.

והנה בענינו של יעקב אבינו אין לנו השגה אבל כל איש ישראל צריך לדעת מרמיזת התורה אליו ואל מצבו, ולהנ"ל מרמזת שיעקב אמר, אכן יש ד' במקום הזה זה ידעתי מכבר כי אמר אפשר עברתי וכו', אבל ואנכי לא ידעתי הידיעה לא חדרה אל פנימיותי ואל עצמי ופירש"י אילו ידעתי לא ישנתי. כי בזה תלוי הכל. כל איש יודע שד' הוא האלקים. אבל רק מי שהידיעה אינה פעולת חיצונית המוחין ובאה אל עצמו היא פועלת עליו ועל כל שאר ידיעותיו והרגשותיו. ואנכי לא ידעתי כי אילו אנכי ידעתי לא ישנתי. וידר יעקב נדר לאמר אם יהי' אלקים עמדי וכו'. אם יהי' אלקים עמדי שאהי' אני בחי' ואנכי ידעתי, ולא לעצמי בלבד רק לאמר אם יהי' אלקים עמדי עד שאוכל לאמר גם לאחרים. כי זה עיקר הישראל כנ"ל.

פרק ב
ויצא תרצ"א

ויצא וכו' אכן יש ד' וכו' ואנכי לא ידעתי. ונבין נא ע"פ פשוט הא רש"י אומר שיהיב דעתי' למיהדר מפני שאמר אפשר עברתי וכו'. וכן אין זה כי אם בית אלקים, מה בעי למעט באין זה. אם יהי' אלקים עמדי. הא ד' הבטיחו כבר, בשלמא בשובו חשש אפשר יגרום החטא אבל עתה קודם שהלך למה אמר אם יהי'.

אמנם איתא בב"ר פ' כ"ד עה"פ גלמי ראו עיניך. אר"י בר"ס עד שאדה"ר מוטל גולם לפני מי שאמר והי' העולם הראה לו דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור דור וסופריו דור דור ומנהיגיו שנאמר גלמי ראו עיניך, גולם שראו עיניך כבר הם כתובים על ספרו של אדם הראשון ע"כ לשון המדרש. ונבין נא למה דוקא בשעה שעודו הי' גולם הראה לו הקב"ה את כל זה, ולמי הראה לגולם, שע"פ פשוט גולם הוא דבר שלא נגמר ועוד לא הי' בו חיות. וכן הלא המדרש אומר שכשהי' אדה"ר גולם, ומביא ראי' מהפסוק גלמי וכו' גולם שראו עיניך כבר היו כתובים על ספרו של אדה"ר משמע שעל גלמי הנשמות של דור דור וחכמיו וכו' קאי, וכן משמע מן מתנות כהונה שעל הנפשות קאי ע" ש.

אמנם איתא בשם המגיד הגדול זצ"ל עה"מ וחילופיהן בגולם, כשרוצים להחליף דבר יכולים רק כשמביאים אותו אל מצב הגולם ומסירים ממנו את צורתו הפרטי. למשל הגרעין יכול להשתנות לעץ לפרי וכו' רק כשצורתו צורת הגרעין בטלה ממנו כשנרקב בארץ. וכל עוד שצורתו הפרטי בו ועודו גרעין א"א שיתהפך לדבר אחר. וחילופיהן בגולם, החילוף יכול להיות רק בגולם עכ"ל הק'.

וגם בענינים עליונים כן הוא. הספירה שעולה לספירה יותר עליונה באה מקודם למצב הדורמיטא שהיא ביטול עצמותה מעט. כי לעולם הספירות אחת הן, אור ד' שמתלבש בהן, ורק בצורות הפרטיות מחולקות מעט זו מזו, בזו נתגלה חסד יותר ובזו גבורה וכו'. וכשעולה גבורה לחסד מוכרחה מקודם לבטל את צורתה הפרטי, ואז מתיחדת עם חסד. וכן הוא באיש ישראל. על בעל גאה אומר ד' אין אני והוא יכולים לדור כאחד, כי למשל העץ פרטיותו היא צורתו שמובדל בה משאר דברי העולם. וכשמוסיפים לו עוד צורה על צורתו ועושים ממנו כלי אז נבדל גם מן שאר העצים לפרטיות עצמותו לבד. והאיש ישראל בעצם קדושת אלקות בו, רק כפי שמבליט את עצמותו הפרטית ואת צורתו לעצמו באופן יותר בולט. מובדל ומתרחק הוא מן כלל הקדושה. ובספ"ק איתא עה"פ אנכי עומד בין ד' וביניכם. האנכיות של האדם זה עומד ומבדיל בין ד' וביניכם. ובמדה שמבטל את האנכיות הפרטיית שלו במדה זו מתקרב אל הפשטות והקדושה.

העניוות ושבירת הלב שמתקרב האיש על ידה להקדושה לתורה ולעבודה סימן הוא שעניוות טובה היא. שפשט מעט אחד מן לבושיו הפרטיים והתקרב לקדושה. ואם נשאר על עמדו ולא התקרב עניוות רמוי' היא. ואפשר עוד מין גסות היא שמתגאה לאמר עניו אני. וכמו ששמעתי בשם התפארת שלמה זצ"ל על דברי רש"י זצ"ל כתית למאור ולא כתית למנחות. שהאיש צריך להיות כתית בעניוות ושבירת הלב באופן שיאיר ממנה ולא כתית למנחות שישאר מונח.

וגם בעניוות טובה שהיא לעבודה יש חילוק בין סתם עניוות שהיא ראשית העבודה או ראשית ההתחזקות לעבודה אחר הנפילה. לבין העניוות בשעה שקבוע הוא כבר בהעבודה, ובשעת הגדלות שמרגיש בקרבו התרוממות וקדושה. כי בפסוק כתוב ויגבה לבו בדרכי ד', והמשנה אומרת הסתכל בג' דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת וכו' שהיא עניוות. אבל זה החילוק, מי שבא לחזק א"ע לעבודה ועוד הוא צריך לרחל, א"ע מעבירה הוא צריך לעבוד במדת ענותנותו ולזלזל א"ע מאין באת וכו' ולאן אתה הולך למקום עפר וכו' משא"כ מי שכבר קבוע בעבודה בשעה של הגדלות שמרגיש את הקדושה אף שג"כ עניו הוא מ"מ אינו צריך לזלזל א"ע רק העצמות שלו בטל ממילא לפני הקדושה, והחושך נדחה מפני האור, ואת הישות אינו מרגיש מפני קדושת ד' אשר בקרבו. כשהוא בדרכי ד' אז ויגבה לבו והוא אז בתכלית העניוות, וכשעודו במצב של עבודה של ואין אתה בא לידי עבירה אז צריך להסתכל מאין באת וכו'.

נמצא שהגסות והאנכיות גידול עצמיותו הוא והתבדלות מן פשטות הקדושה בעצמותו היא, לכן אמר ד' אין אני והוא יכולין לדור וכו'. והעניוות התפשטות מעט מן הלבושים של עצמותו היא.

אבל חוץ מן העניוות. בשעה שיעלה האיש מוכרח לבוא לבחי' גולם. למשל מי שלומד ומחדש יכול להיות בעניוות שיודע שנגד הגדולי ישראל הוא אין וחדושיו אפס. ובכלל נגד התורה ועבודה שמחויב האיש ישראל ללמוד וללמד לשמור ולעשות מה פעל ומה עשה, ומ"מ כיון שקשור הוא בחידושיו. לא יחדש יותר. וגם קשה שיראה איזה חסרון בחידושיו ולתקנם. וכדי שיחדש יותר צריך להתפשט רגע מהם ויסתפק אפשר אין זה אמת. מתחילה הי' דעתו מלובש כלו בחידושיו. וכל כמה שרצה לעיין בהם לא הי' יכול להסתכל ולשפוט אותם כאיש זר, מפני ששכלו רק על ידיהם הי' מסתכל ובדרכי החידושים הלך שכלו ורק את צדקתם ראה. וצריך הוא לבא על רגע לבחי' גולם בלא צורה לגמרי, לא את עצמו ולא את חידושיו מכיר, מן הכל התפשט, ובשכל ערום בלא התלבשות מסתכל רואה ומחדש יותר.

וכן בעבודה. בשעה שעובד לא טוב שיסתפק האדם אם עבודה זו טובה אם רצוי' אפשר אין ההתלהבות שלו שבתפלה זו אמת. וכן בתורה בשעה שמעיין לא יחקור להסתפק אפשר אין זה לימוד לשמה. כי ע"י ההסתפקות יפול ממדרגתו לא יתלהב ולא יכוון. כי מתפשט הוא מן כל עבודתו רצונו ומחשבותיו. וכל תפלתו ותורתו רק יסבך במחשבות אלו.

בשעת עבודה צריך הוא לעבוד בבטחון ובהתחזקות שד' יקבלה, רק אחר העבודה, או בכלל צריך האיש לעשות לו זמנים להתפשט מכל התלבשות עבודתו ויעמוד כגולם ערום בלא לבוש ויסתפק אפשר ח"ו טועה אני בכל. ומי יודע אפשר כל עבודתי שעבדתי בכל שנותי להבל ולריק. ומי יודע אם אחר מאה ועשרים שנה שאקוה שעכ"פ אחרי קבלת עונשי יגיע לי מה, וארא שאין כאן לא תורה ולא עבודה, כל החיים רק חיים של טעות הי', ומה יש לעשות אז, הכל אבד ח"ו ואין עצה, ומכל החיים של תקוה נשאר רק השלכה והתרחקות ח"ו.

ואם יש לו זמנים כאלה אדרבה מסתכל בלא נגיעה על עצמו ועל דרכו. וחוץ מזה שרואה יותר את האמת בדרכו, אף זאת כיוון שמתפשט בה את לבושו יותר מאשר בהעניוות, מתקרב יותר אל הקדושה ויותר יוכל לעלות בקדושה, כנ"ל שגם בספירות מוכרח להיות דורמיטא בשעת העלוי.

ואפשר זהו הענין בדניאל והאנשים אשר עמו לא ראו אבל חרדה נפלה עליהם, שע"פ פשוט אם עליהם נפלה חרדה עד שברחו שלא ראו. הוא שראה חרדה יותר גדולה היתה צריכה ליפול עליו ולמה לא ברח כמוהם. אבל הלשון חרדה נאמרה לפעמים גם על אימה כזו שאינם יודעים ממי להתירא כמו ביצחק ויחרד יצחק חרדה גדולה ויאמר מי איפה. וכן גם כאן עד שלמדה הגמ' מזה שאע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי, כי לא ראו.

להצדיק בשעה שיש לו עניוות יש לו גם יראה. ולפי מדת הקדושה שבקרבו במדה כזו מתבטל ובמדה זו מתירא לפני ד'. נמצא שיראתו לפני מדרגת הקדושה שקשור הוא בה מתירא. ומשה רבינו שהי' קשור במדרגה הכי גדולה שיכל האיש להתקשר הי' עניו מכל וכו' וגם יראה מלתא זוטרתא לגבי'. ולפעמים הי' בא לחרדה ונשבר לבו בקרבו יותר, כמו שמספרים מצדיקים שלפעמים הכניעו כ"כ א"ע, ונפל עליהם יראה כ"כ עד שגם האנשים שעטרו אותם אז, נבהלו אף ברחו מפניהם, לא שרק בזמנים אלו יראו והיו ענווים, תמיד היו, רק שבזמנים אלו באו לבחי' חרדה וגולם, ועלו יותר.

יראה היא לפני מדריגת הקדושה שנפשו רואה ומרגישה, וכשנפשו היתה בחי' גולם. ביטול הצורה, קדמה חרדה. דניאל שהיה גדול מהם בזה שעלה עד שראה את הנבואה. רק יראה היתה לו כמו שנראה מן הפסוקים. והם שלא יכלו להתעלות אל הראי' נשארו בחרדה.

והנה נודעת קושיית הרמב"ם ז"ל על הידיעה והבחירה שסותרות זו את זו, ואומר שידיעת ד' למעלה מידיעתינו. כי הוא ודעתו חד. נמצא שכאשר ד' הראה לאדה"ר כבר היתה מוכרחת. כיון שלא במצב הזה של ידיעת ד' שהוא ודעתו חד הראה לאדה"ר,

כי זאת לא הי' יכול אדה"ר להשיג, רק שנשתלשלה ידיעתו ית' לאדה"ר, והרי זה כמו שאיתא באלשיך ז"ל שאף שהידיעה אינה מכרחת מ"מ הדיבור מכריח. כיון שנשתלשל יותר. בשלמא במש"ר שג"כ אמרו חז"ל שהראה לו ד'. כיון שמש"ר נתעלה לבחי' ותחסרהו רק מעט מאלקים וכו' הי' יכול להסתכל בדעת עליון שאינו מכריח משא"כ לאדה"ר.

ואומר המדרש עד שאדה"ר הי' מוטל גולם הראה לו וכו' שנאמר גלמי ראו עיניך. גלמי שראו עיניך כבר היו כתובים על ספרו של אדה"ר. רק את הבחי' גולמי שבנשמת הצדיקים שזהו יסוד לצדקתם ולעליותם הראה לו ד', בעוד שלא לבשו את הצורה ולא הוכרחו בזה. וכיון שכל הנשמות היו כלולות בנשמת אדה"ר ואת הבחי' גולם שלהם ראה. נמצא שע"י הבחי' גולם של עצמו ראה אותם בבחי' גולמי וכו'.

והנה הגמרא אומרת אין טפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולות מלמטה כנגדן. וזהו גם באיש הישראל, אוצר של קדושה הוא שרוצה להתגלות בלבושים של רצוניות מחשבות וכו' של קדושה, רק כשנתייבש או מתכסה באבן לב האבן אינו מרגיש מאומה ודומה לו שהוא איש ריק ח"ו, וכשרואה בספ"ק או שומע דברי קדושה טפיים שכנגדו עולה, והוא מרגיש גם אחר ששמע וראה התעוררות וטהרה. לא בהענינים שדברו אתו או שראה בספר בלבד מתעורר רק גם בענינים שלא ראה ושמע, ולפעמים גם בדרכים אחרים שבקדושה. כי מה שראה ושמע הי' בחי' טפה של מעלה ועתה הטפיים שכנגדו עולה. וזהו גם בלימוד פשט התורה. כי כ"א יודע שעיקר הפעולה יכול הנער לקבל מן לימוד עצמו. ומ"מ מוכרח ללמוד אצל הרב. כי הלימוד של הרב הוא בחי' הטפה של מעלה ולימוד עצמו בחי' הטפיים שכנגדו שעולה. וזה הסימן יכול האיש לדעת בעצמו אם אחר ששמע או ראה בספר מתעורר, ואף גם בענינים שלא שמע, סימן הוא שפעל אצלו. ואם לאו. אף אם בשעה ששמע וראה נתעורר אין ראי' שהוא נתפעל מזה.

וזה ענין למה הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה וכו'. אף שענין מש"ר ושדיבר אתו ד' אין לנו השגה, אבל רק מאשר מרמז לנו אנו מדברים, ההפסקות היו משמשות ליתן ריוח למשה לעצמו שהוא יתבונן. וחסידים הראשונים שעה של אחר התפלה כ"כ היתה נחוצה להם עד שביטלו בה מהתורה כמו ששואלת הגמ' וכי מאחר וכו' תורתן היאך וכו', ורק שע"פ הנס היתה משתמרת. כנ"ל לעלות הטפיים שלמטה היו צריכים את השעה של אחר התפלה, כי זה העיקר.

ואחר קבה"ת אמר ד' למש"ר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכו', ופרש"י להתיר להם וכו', וע"פ פשוט צריכים להבין הא ד' אמר רק וקדשתם היום ומחר, ויום הג'

שהוסיף משה הי' מפני שהיום כמחר וכו' לילו עמו. או כמ"ש התוס' שאין זה דרשא גמורה רק מדעתו ממש, ורק יום הזה הוסיף, אבל אחר קבה"ת למה הי' צריך להתיר ומי אסר. אבל כנ"ל הזמן של אחר קבה"ת לא רצה ד' שיהיה ריקני שד' חדל לדבר אליהם התורה לכן הם שבים. גם הזמן הזה של החדלה עבודה היא, עבודה של עליית הטפיים מעצמם, לא שהולכים מפני שאין מה לעשות יותר אצל ההר, רק עבודה היא שד' אמר שובו וכו', ולא אמר ד' מה יעשו בבתיהם עתה רק מעצמם יעשו ויעלו הטפיים.

וגם עליית הטפיים בבחי' הגולם תלוי. אם משליך את פרטיות עצמותו מע"ע ופושט את לבושו לגמרי מע"ע אז לא בלבד ששומע רק גם מעצמו אורו עולה כיון שהטפה של מעלה ששמע היתה יכולה לבוא אל תוכיות עצמו באין לבושו ע"ע, ולעורר את הטפיים ממנו לעלות.

ויעקב אבינו שעסק בתורה כל אותן הי"ד שנים ועתה יצא ללבן הי' ירא מן ההפסקות אלו. אם יקדש א"ע בטפיים שאחריו. וכשחלם ג"כ שד' נצב עליו עוד לא התקררה דעתו. ויאמר אכן הן אמת. יש ד' במקום הזה לכן נתגלה ד' לי אבל ואנכי מה אני בעצמי עוד לא ידעתי, אין זה כי אם בית אלקים וכו' לא ממני ומעצמי. וידר יעקב נדר, אם יהי' אלקים עמדי עם עצמי, ושמרני בדרך אשר אנכי הולך גם שם וכו'. וזה שבשובו אמר עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי, אף שם אף בהפסקות.

וישלח

פרק א

וישלח תרפ"ט

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו וכו'. אמנם איתא בספה"ק עה"פ כל עמה נאנחים מבקשים לחם וכו'. שלכן הם נאנחים וצריכים לבקש את הלחם ואין הלחם מחזר אחריהם מפני שנתנו מחמדיהם באוכל. ולא בסוד הנעלם באוכל. והם פוגמים בסוד וקדושת הלחם. ע"ד ע"ה אסור לאכול בשר עכ"ל הק'. לא שאין האיש צריך לאכול רק על שאת מחמדיהם נתנו באוכל. האיש צריך לאכול רק מפני ההכרח, מפני שא"א לו לחיות בלא אכילה אבל לא שיחמד ויתאוה לה. אדרבה כשבא לאכול יחשוב כמה מאושר הי' אם בראו ד' שלא יצטרך לאכול לשתות וכו'. ואפי' איש הישראל שכבר מכוון כוונות אכילה. ואכילתו עבודה היא, אם אין כונתו באכילה שהוא אוכל מפני ההכרח שכן בראו ד'. א"א לו לכוין ולעבוד את ד' באכילתו. כבר דברנו על הפ' בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית, זהו לבושו של עשו שהוא נכנס ומתלבש

בהם. החמודות אשר אתה בבית. התאוות. לא של איסור דוקא, רק גם תאוות ביתיות כגון אכילה ושתי' של היתר בגדי עשו הם.

אבל גם בעניני תאוות חילוק יש. והפסוק מרמז כאן נתנו מחמדיהם, נתנו, זה יותר גרע מחמדת האיש שרוצה דבר ברצון חלש אז רק רוצה. ועוד הדבר בידו להתגבר על תאותו למשול עלי' לשברה ולתקנה. אבל מי שיש לו תאוה חזקה עד שכולו נמסר בידי תאותו זהו בחי' נתנו מחמדיהם. כמו הנותן שכבר אין הדבר נמצא בידו, נתנו מחמדיהם עד שכבר קשה שיתגברו ישברו ויתקנוה. וזה הוא הכי רע ר"ל, את כל רצונו נותן להתאוה ולא רצונו בלבד רק גם כל עצמותו. בחי' טבעתי ביון מצולה. כולו ח"ו נטבע. כ"כ נטבע ונתון כולו בידי התאוות ר"ל עד שגם דעתו ומחשבתו שקועים בהם. אינו חושב ולא רואה תכלית ודבר אחר בעולם זולת התאוות גופניות.

והנה הסבה היא פשוטה, מי שיש לו רצון ותכלית חזק אשר מקיף וממלא את כל חייו, אז שאר הרצונות הם אצלו רק חצוניים. שאינם צודים את נפשו ואינם יכולים להניע אותו מדרכו ותכליתו, ומי שאין נפשו שקועה באיזה תשוקה ואין לו תכלית בכל חייו. אז כל רצון בזוי ושפל מוליך אותו שניתן ונמסר לתאוותו בחי' נתנו מחמדיהם. משל לילד כיון שאין לו שום תשוקה ותכלית שיקיף את כל חייו ומעשיו אז כל רצון אצלו אם אינו ממלא אותו נוגע לו עד נפשו ובוכה על כל דבר. והגדול כיון ששקוע הוא ברצון או לכבוד או לממון או פשוט בפרנסה אין רצונות הקלושות צודות תיכף את כל נפשו. לכן מי שיש לו רצון תשוקה ותכלית לד', אז אף אם רוצה לפעמים איזה דבר מדברי העולם, רק רוצה הוא. ולא שיהי' נתון ומסור בידי התאוה, משא"כ מי שאין לו תשוקה דרך ותכלית בכל חייו לד' אז כל תלאה קטנה ורצון בזוי צודה את כל נפשו ונמסר כולו אלי' עד שקשה לו להתגבר ולצאת ממנה. כלומד ההתגברות על תאוות תליי' איך התקרב האיש אלי' ונכנס בה מתחילה. אם מקודם הי' לו רק רצון אפשר להתגבר עלי'. ואם הוא בחי' נתנו מחמדיהם באוכל קשה שיתגבר אח"כ עליהם, וזה תלוי אם יש לו תשוקה חזקה ותכלית לד' כנ"ל.

וזה החילוק בין רצון לתשוקה ותאוה, רצון אינו לוקח את כל נפשו ברצון, ותשוקה לוקחת ומלבשת את נפשו. לכן על רצון ד' דבריאת העולם, רצון נאמר, עלה ברצונו הפשוט וכדומה, ולא שהשתוקק. כי הלשון תשוקה היה משמע שכל אלקותו הי' מוקף בתשוקת העולם ומתלבש בעולם, ובאמת חוץ מן ממלא כל עלמין עיקר אלקותו ית' הוא סובב ומקיף כל עלמין שהוא למעלה מכל העולמות. לא שאומרים אנו בזה שרק חלק ממכ"ע רצה בבריאת העולם, ולא בחי' העתיקות שהוא בחי' סובב ומקיף כל עלמין. זהו

א"א לומר, כי אין פירוד והרכבה ח"ו בו ית', הרצון הוא גם במקיף רק שאינו בחי' נתנו מחמדיהם רק בחי' רצון, היינו שרצונו ית' בבחי' מקיף הוא שיתלבש בחי' הממלא. היינו לא התלבשות בחי' תפיסה שהוא נתפס במקום הזה כהתלבשות האיש רק בחי' מלא כל הארץ כבודו. כנודע. נמצא שלכן רק רצה נאמר ולא תשוקה, מפני שהעולם אחיזתו רק כממלא כל עלמין. לכן בתפלת הצדיקים נאמר שהקב"ה מתאוה לתפלתן של הצדיקים. בזה כבר נאמר תאוה, כיון שהצדיקים אפי' בשעה שמתפללים על צרכי עולם תכלית תפילתם היא צרכי שמים לא צרכי עולם והתפלה עולה גם עד בחי' סובב כל עלמין יכול להיות גם בחי' תשוקה ותאוה.

נחזור להנ"ל האיש ישראל צריך להשתוקק לא לרצות בלבד, ואם אינו נמסר כולו בתשוקה לד' יכולה כל תאוה בזוי' לחול על נפשו לצודדה ולמשכה אל אחד הבורות ח"ו. ובאמת התשוקה של ישראל. לא לבד רצון להתקרב היא רק התשוקה בעצמה התקרבות היא, כי בלא שום סבה הוא משתוקק. וכ"כ למה. מפני שד' אמר ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד מישראל ד' שוכן, וחלק אלקות שבתוכם משתוקק לעלות ולהתקרב אל מקורו. ותמיד הוא משתוקק, רק אנו אינם מרגישים תמיד. היינו כשהאיש רחוק מנפשו ונשמתו מפני שטמונה היא תחת תל האשפה ושטותי העולם אשר בקרבו אינו מרגיש אז את תשוקת חלק האלקות שבו. וכשמגביר את נפשו ומסיר את המחצלת של קנים מרגיש הוא אז את תשוקתו. וזה הכל בתשוקה ולא ברצון.

אבל גם ברצון לא כל רצון שוה, כי רצון האמיתי א"א להיות אם לא הרגיש מקודם תשוקה. כלומר התשוקה היא, שהאיש מרגיש התפעלות והתלהבות התשוקה ורצון עד שכל עצמו מתבטל. אם מעט ואם הרבה. הכל כפי חוזק תשוקתו. עד שא"א לו לשכח ממנה מפני גודל ההתרגשות. והרצון הוא שג"כ רוצה אבל לא בהתרגשות והתפעלות. רק רוצה. ויכול גם לשכח ממנו מפני שאינו מרגיש שום התפעלות בקרבו שלא יניחנו לשכוח. וברצון זה ישנם ב' מינים. הרצון האמיתי ג"כ מן התשוקה באה, והרי זה כמו מי שהי' לו שמחה ושמח ורקד בהרגשת השמחה בפועל. ואז גם אחר עבור השמחה איזה שבועות או ימים אחדים שמח עדיין. לא שיש לו שמחה בפועל כמו אז. רק השמחה שבכח שמאז משפיעה שמחה גם אחרי'. והרי זה כמו אם אור בחדר אחד. גם בהחדר השני פג החושך אף שאינו מאיר כ"כ כמו בחדר הא' מפני שאין עצם האור עומד ולא מגיע שמה. אבל מן האור שבחדר נמשך הארה עד למקום החושך. השמחה בפועל פעלה להאיר גם במקום החשוך מהשמחה.

התשוקה שבפועל אור היא ומאירה גם למקום ומצב חשוך כשאין לו הרגשות ההשתוקקות בפועל. ומי שלא הרגיש תשוקה גם רצון אין לו. ורצונו שרוצה כי כל איש ישראל כאשר נשאלהו אם רוצה להתקרב לד' יענה שרוצה. אבל אין זה רצון. והרי זה רק כמו מי שמימיו לא שמח שמחה בפועל ושמע שחבירו שמח שמחה בפועל עושה חתונה וכו', ורוצה גם הוא לשמוח. שאין זו שמחה אפי' בכח ולא בפועל רק רצון לשמוח כחבירו הוא, הוא שמע שיש תשוקה ורצון לד' ורוצה גם הוא לרצות אבל שום אור הארה והרגשה אין כאן.

וזהו החילוק. רצון אמיתי אפי' אם אינו תשוקה עכ"פ רצון מתשוקה הוא. ורצון בלא תשוקה גם רצון אינו רק רצון לרצון. בחי' החפץ אחפוץ. שאפי' חפץ לחפוץ אין לו לד' במות המת. יכול אין זה כלום לא אור לא הארה ולא הרגשה. ורק מי שהרגיש תשוקה יכול לרצות, התשוקה חודרת בכל חייו מחשבתו רצונו ומעשיו. אפי' בשעה שאינו משתוקק רצון מתשוקה יש לו עכ"פ, והרי זה כמו הלב ששולח חיות לכל האברים ע"י גידים וצנורות דקים שיש כ"כ דקים בהם עד שגם אינם נראים מקטנותם. ותשוקה עם רצון זה כשנמצאים בכל חייו א"א לו כבר להתמכר ולהמסר לתאוות באופן של נתנו מחמדיהם באוכל שיהי' כולו בידיהם. תשוקה ותכלית יש לו בכל חייו שכל נפשו משועבד לה. ואפי' בשעה שאין לו תשוקה אהו"י בפועל עכ"פ רצון שהוא בחי' גידי התשוקה והזכירה ממנה. והיא משעבדת את כל נפשו לד' עד שלא תוכל כל תאוה בזוי' להניעו ולהמשיכו אל אחד הבורות.

רצון יראיו יעשה לא תשוקתם בלבד רק גם כרצונם יעשה וכו'. כי שומר ד' את כל אוהביו. בחי' זכור ושמור שגם שמור הוא זכירה שד' זוכר ברצונו את האהבה והתשוקה בפועל שהי' לאיש הזה. לכן גם רצונו אינו כרצון אחר גם זה מין תשוקה ואהבה היא. וכרצון יראיו יעשה.

אבל מה יעשה האיש מעתה. כל אחד מצדיק א"ע שאף אם אין לו תשוקה אהבה ויראה בהרגשות הלב בפועל ממש, עכ"פ רצון יש לו ורצון הזה מקשרו בד'. אבל כנ"ל מוכרח הדבר להתחיל בתשוקה נגלית, ואם אין לו תשוקה נגלית כפעם בפעם גם רצונו אין רצון, והוא רק כשמחת העני שלא ראה שמחה מימיו שרק רוצה לשמוח כחברו העשיר השמח. ומה יעשה אם אין עוד לבו ברשותו שיוכל להבעיר תבערה באש של מעלה בתשוקה אהבה ויראה לד', ולפ"ז גם רצון לא יהי' לו.

אבל הידיעה זו בעצמה שידע האיש שרצון בלא תשוקה אינו כלום, ג"כ מועלת. כי בכלל כל איש ישראל באם ידע את מצבו הנמוך באמת. כי אז א"א הי' שלא תתגבר נפשו

על כל עצמות הגופנית שלו. להתקרב לד' וכל עיקר הסיבה על גודל התרשלותו היא מפני שמצדיק א"ע תמיד, בכל פעם מוצא לו זכות הלא יש לי זכות זה וזה וכדומה. ויש לפעמים שהיצה"ר כשרואה שהאיש אינו יכול להצדיק א"ע כבר, וכבר מתחיל להתבונן בעצמו איפה אני. במה אני מבלה את חיי לריק ודחקתי א"ע מד', ובטח תשתוקק נפשו לד' וישוב, אז מניחו היצה"ר לעשות איזה מצוות כהוגן או להתפלל ולהתנהג איזה ימים כראוי. לא לטובתו רק כדי שישוב ויצדיק א"ע וישאר שוב ברשותו של היצה"ר ח"ו. והי' אם איש מבין הוא ישראל הזה. ואומר כיון שכבר התחלתי לעשות מצוות להתפלל ולהתנהג כראוי. תהי' בהסכמת היצה"ר. אבל מ"מ הלא התפללתי אז אאחוז במצוה ועבודה גם תמיד ולא אשוב לידי היצה"ר עוד, אז הוא בבחי' וידו אוחזת בעקב עשו. ועשו צועק הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים את בכורתי לקח ועתה לקח גם את ברכתי, הגם שידע עשו שתיכף כשנולד קראו שמו יעקב אף טרם שלקח בכורתו. אבל כך דרכו של יעקב הוא אוחז בעקב עשו. ובמצוה שרוצה עשו לרמס אותו ולשפו עקב. אוחז בעקב עשו זה. וע"י לוקח את הבכורה ואת הברכה את הקדושה ואת העבודה כי העבודה היתה אז בבכורים. ואם אין האיש יודע לאחוז בעקב עשו ומן המצוה זו שיניחו עשו לעשות כהוגן מתחיל שוב להצדיק א"ע ועשו דורך אותו ח"ו במצוה. עליו אמר הפסוק ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי וכו' ותשלך דברי אחריך. גם המצוות אחריך היית משליך.

וכן בעת רצון כל זמן שיכול האיש להצדיק א"ע. ולאמר הלא רצון עכ"פ יש לי. לא הי' כולו אפי' פעם אחת בתשוקה. משא"כ כשיודע את מצבו שלא די שאינו עובד את ד' ואינו מתקרב אליו, אלא גם רצון אין לו. וכל כך אין לו בעצמו ממשלה ע"ע וכ"כ הוא נתון בידי זרים עד שא"א לו לרצות. אז א"א שנפשו לא תתפרץ בתשוקה והשתוקקות רבש"ע מתי אזכה לחזות בנועם ד'. והתשוקה הזו מין פדיון שבוים היא. כי מי שאין לו רצון היינו שלא היתה לו תשוקה רוצה להשתוקק ואינו יכול, סימן הוא שכולו נתון הוא בידי זרים ר"ל. כי הרצון בא מעצמיות הנפש בחי' כתר שלמעלה מן חכמה ובינה הוא. וכשאין לו רצון סימן הוא שגם נפשו בידי זרים. וכשמכיר א"ע ותשוקה מתפרצת ממנו בחי' פדיון שבוים הוא שעצם נפשו נפדה מידי זרים. וישראל אחרי שנפדו לגמרי ממצרים היינו אחר שספרו ז' שבועות אמרו רצוננו לראות מלכנו ורק אז יכלו לאמר זאת, הרצון בעצמו שיש לנו. כבר לראות למלכנו הוא.

היוצא לנו מדברינו שהעיקר ההרגשה שנדע ונרגיש את ההתרוממות אלקות אשר בנו מן האבות, וההתרוממות זו היא התשוקה שמחיה ומאירה גם את מקום החשוך ע"י

הרצון. וזהו בחי' פנים ואחור, וגם בבחי' אחור במקום החשוך כשאין התשוקה. ג"כ הבחי' פנים והתשוקה מאירה להרצון. ותמיד גם בעת הנפילה. למעלה הוא דבוק ע"י הרצון והתשוקה.

והנה עשו אמר יקרבו ימי אבל אבי וכו'. וא"כ עתה שהי' עדיין יצחק חי לא הי' צריך לצאת לקראת יעקב בד' מאות איש. אלא שחשב הלא יצחק ברכו והי' כאשר תריד ופרקת וכו' וחשב כיון שהי' יעקב ובניו אצל לבן בטח כבר נפל ממדריגתו ואז גם בחייו של אביו יוכל לשלוט בו. כי כן אמר לו אביו והי' כאשר תריד וכו'. לכן שלח יעקב מלאכים לפניו וכו' ואחר עד עתה. שלח לו מן בחי' לפניו בחי' פנים ובחי' אחוריים ואחר עד עתה. ואשלחה וכו'. שתדע שגם בעת הנפילה ד' עמי ואני גם בני ואנשי מרגישים את התרוממות ד'. ואין בנו שום נפילה ושום בחי' כאשר תריד. ויחץ את העם וכו' לשני מחנות. ויאמר אם יבא וכו' והי' המחנה הנשאר לפליטה. ב' מחנות עשה. תשוקה ורצון לגדלות ונפילה לפנים ואחוריים. ואם יכה עשו באחוריים אז הבחי' פנים שנשאר לפליטה יציל גם את הבחי' אחוריים כנ"ל כי ישפיע לבחי' אחוריים.

וע"ז התפלל יעקב אבינו קטנתי מכל החסדים וכו'. אף אם גרם החטא ובני בנפילה הלא קטנתי וכו' כבר לקחו קטנות המשכתי והארתי, ואין בכלל נפילה בהם, ע"י הב' מחנות שעשיתי כנ"ל. וע"ז ברכו המלאך לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, לא שיעקר יעקב וכו' (ברכות י"ג). שניהם יהיו עקריים ואור של ישראל. וגם מי שיהי' בחי' יעקב יקבל מישראל ויהי' תמיד עם ד'.

פרק ב
וישלח תר"ץ

וישלח יעקב וכו' עם לבן גרת"י וכו'. פרש"י ותרי"ג מצות שמרתי. להבין האם ימצא בשביל זה חן בעיני עשו. ויירא וכו' קטנתי מכל החסדים וכו'. נתמעטו זכיותי. וא"כ למה ביקש ואתה אמרת היטב וכו' הלא נתמעטו זכיותיו. ואם כי ד' אמר לו ושמתי וכו' כחול וכו' א"כ למה אמר מקודם נתמעטו זכיותי.

אמנם איתא מתלמידי הבעש"ט זצ"ל עה"פ אשרי הגבר אשר תיסרנו י־ה, ר"ל שהוא מיסר את הקב"ה כביכול שינהג עם בניו ברחמים וחמלה עכ"ל הק'.

כי הקב"ה מתאוה לתפלתם של ישראל. למה הקב"ה מתאוה לתפלתם. אהבתו שאוהב אותם עוררה בו רצון פשוט להתפשט ולהמשך אליהם. וכל ההסתר שברא ד' היתה מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של ישראל ורוצה שעי"ז יתפללו אליו. רק כיון שכבר הדין נברא אז בזמן שישראל חוטאים ח"ו יש כח ביד המקטריגים לקטרג שישתמשו עם

הדין להענישם ח"ו, ולולא שנברא הדין לטובה מחמת אהבת ד' לישראל שרוצה לשמוע תפלתם ורוצה להתפשט ולהמשך עליהם, לא היו יכולים המקטריגים להשתמש עם דין אף בעת החטא. כי לא הי' הדין נברא ונמצא בעולם כלל. והצדיקים הגדולים רועי ישראל ומליציו טוענים להקב"ה האם לכוונה זו בראת את הדין. ואיך משתמשים בדבר שבראת לאהבת ישראל, להרע להם ח"ו.

וכל איש ישראל כשח"ו יסורים באים עליו אפי' ע"י חטא. אם רק מתעורר ע"י היסורים להתפלל לה' מעומק הלב והנפש ולהתקרב אליו ידע שראשית ותכלית ההסתר נתגלה בו. היינו שהקב"ה מתאוה לתפלתן כנ"ל. ורצון עליון זה מעוררתו שיתפעל ויעבוד ויתקרב אליו. ואז כשמסתכל האיש על ראשית ותכלית זה של ההסתר שנתגלה בו מפני שהקב"ה מתאוה יאמר, אם את רצונך אני ממלא בזה ואם למענך אני מתיסר מפני שמתאוה אתה לתפילתי אז למענך אני סובל הכל, והש"י עונה לו כנגדו, אתה סובל למעני ואני אסבול למענך וגם את החטא אסבול, בחי' נושא עון, כמו שאיתא בספ"ק שהקב"ה נושא את העון ע"ע כביכול ואומר אשר הרעותי ובראתי לו יצה"ר. ואם ח"ו אינו מתעורר לעבודה ולתורה ולתפלה ע"י היסורים. יתאונן ע"ז בעצמו. למה כ"כ נתרחק מד' עד שלא ירגיש את ראשית ההסתר ורצון ד' של בחי' הקב"ה מתאוה לתפלתן של ישראל. וזאת יכאב לו יותר מכל היסורים, בחי' נתנני ד' בידי לא אוכל קום ח"ו, כי לולא שמסרו ד' בידי המקטריגים ולא נתרחק ממנו ית', אז גם ביסוריו הי' מרגיש את אהבת ד' ורצונו שיתפלל ויתקרב והי' מתעורר להתפלל ולהתקרב.

והנה ענין שהקב"ה מתאוה לתפלתן של הצדיקים וישראל הוא שיעוררו בחי' מ"נ, וזה גם ענין תפלת ישראל והצדיקים שמתפללים גם על צרכי ישראל צרכי עוה"ז, כי האור שד' משפיע נתגלה בכל עולם כפי אותו העולם שבא בו, בבריאה יותר רוחני וביצירה כבר נתגשמה מעט ובעוה"ז כבר נעשה ממנו עולם כזה. וכיון שכנסת ישראל שהיא בחי' מלכות שלית לה מגרמה כלום רק מה שד' משפיע בה ע"י המדות משתוקקת שישפיע ד' בה. וחלקים של בחי' כנסת ישראל נמצאת גם בכל איש ישראל ומשתוקקת בו שישפיע ד' לה מאורו. ובעוה"ז האור נתגלה בדברים וצרכי עוה"ז כנ"ל. לכן הם מתפללים גם על צרכי עוה"ז.

תשוקה פנימית הוא בהאיש ישראל להאור הפנימי שבדברי עוה"ז ותשוקה הפנימית זו שבקרבם ובתפלתם בחי' עליות מ"נ ואתעדל"ת היא שמעורר את האדל"ע. לכן היסורים שאיש פשוט מרגיש אותם לישראל. העובד מרגיש אותם לרצון ותשוקה להתפלל. כי כל רצון ותשוקה שבאדם אם הוא מרגיש שתשוקתו נתמלאה לו אז נעשה לו מזה עונג

והנאה. משא"כ כשאינו מרגיש שנתמלאה לו מצטער ממנה. כמו מי שרעב. אם מתחיל לאכול אף שלא שבע עוד ועודו מרגיש את רעבונו אז בשעה שאוכל נהנה. ולולא שהי' רעב ורצה לאכול לא הי' נהנה, משא"כ כשרעב ואין לו לאכול מצטער. כן הצדיק כשד' משפיע לו טוב עוה"ז יודע הוא שזהו אור עליון שנתלבש בצרכי עוה"ז וכאשר ח"ו חסר לו או לאחר מישראל דבר ומתפלל עליו ועליהם יודע הוא שזהו חוסר אור עליון הוא, ובתפלתו זו שמתעורר מחוסר הזה מרגיש שנתקרב כבר בשעה זו ע"י תפלתו זאת, ואור עליון מתחיל להאיר בו אז נעשה לו מזה עונג והוא תענוג התפלה. משא"כ מי שאינו יודע ומרגיש שזהו חוסר אור עליון ודומה לו שרק מחסורו אשר יחסרו לו ואינו מתקרב ואינו מרגיש התקרבות והתמלאות תשוקתו זו. אז מן רצונו זה ותשוקת נפשו הפנימית תשוקה בלתי נודעת לו נעשית רק יסורים שמצטער עליהם. לכן בים שכוונת ד' היתה כדי שיתפללו ישראל אליו ולא ח"ו להרע להם, אבל ישראל כיון שלא עמדו בנסיון ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וכו' אמר להם משה ואתם תחרישון. מוטב שלא תדברו מאומה והוא התחיל להתפלל. ויאמר ד' מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. כיון שבנ"י לא עמדו בנסיון לכן אין הזמן להאריך בתפלה כי יכול מן הסתר זה של הקב"ה מתאוה וכו' להתהוות הסתר ודין ח"ו.

והנה רצון הזה שבתוך לב הישראל שהוא בחי' תשוקת הכנס"י אל דודה שמתגלה גם בצורך גופני, לא בצורך גופני לבד מתגלה כי ישנם צדיקים שכלם מלאים תשוקין וכסופים נגלים להקב"ה בחי' נפשי חולת אהבתך, רק כיון שבחי' כנ"י והתשוקה מתפשטת בכל איש ישראל כפי מצבו אם מעט ואם הרבה ואפי' בחלק גופו לכן גם בעניני גופו מתגלה. ובכל דבר שבאיש ישראל מתגלה תשוקה זו ובפרט ברצונו לתורה רצון הבחי' כנ"י שבו לתורה היא. וזה רמז הגמ' מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהם עזים, כי המשנה אומרת הוי עז כנמר אף שעזות פנים לגיהנם. אבל זהו החילוק בין עז בלבד לעזות פנים. באמת הנסיונות שעומד בהם כל איש ישראל והמניעות שיש לו לכ"א בעניניו שמונעים אותו להתקשר בד' ובתורה א"א להבין בשכל איך הוא עומד בהם ומתגבר עליהם, וגם הוא בעצמו לא בשביל השכל שמבין שצריך להיות יהודי עומד בהן. רק ע"י תשוקה הפנימית שבו שהוא תשוקת הכנסת ישראל שכוחה למעלה מכל כחי הגוף ומניעותיו. וזהו עזותו וכח גבורתו של איזה גבור הכובש את יצרו, ומי שהוא רק לענין התגברות זו סימן הוא שלא עורר בקרבו את רצון ותשוקה זו. ורק בשכל רוצה הוא להיות יהודי עובד את ד', וכיון שלא נתגלה בו כח זה שגדול מכחי הגוף אף העולם לכן מרכין הוא א"ע לפני מניעות גופו ושל העולם. וזהו עזות ישראל הוי עז כנמר

שיש בקרבו כח גבורה שגדול מכל העולם ואינו כורע לפניו, אף שבפניו אינו ניכר בו שום עזות אדרבה רך הוא בטבעו ורחמן ועניו בפני כל האדם מ"מ בקרבו נמצא כח עז של ענין עבודה, לא יחת מפני כל ולא יכרע לפני כל. משא"כ העזות־פנים שבפניו ניכר עזותו. לא שבקרבו פנימה נמצא עזות מכח עליון שבו, אך בטבעו הוא עזות פנים עד שניכר בפניו עזותו כמו שכל טבעו ניכרת בו, זה לא טוב. הוי שפל רוח בפני כל אדם בהפנים שלך שיש לך ככל אדם תהי' שפל לא עזות פנים, אבל בעצמותך ובקרבך פנימה תהי' עז כנמר. עזות כזו שגדול מכל כח גופני עד שיוכל בכח הזה להשליך את כל עצמו וגופו אל האש לפני ד' בעת הנסיון. ומי שאינו עומד בנסיוני גופו יצרו ומניעות העולם, הסיבה היא מפני שלא גילה בקרבו את כח תשוקה עזה זו בחי' כי עזה כמות אהבה.

וזהו עיקר מעניני העבודה להגביר את תשוקתו ועזותו זו, ותמיד יתגלה בו כח פנימי זה וכח הזה גדול הרבה מכל כחי הגוף ומכל המניעות והנסיעות. מפני שרצון הזה התשוקה הפנימית שתתפשט קדושתו ית' היא, ומי משתוקק הבחי' כנסת ישראל שהיא בחי' מלכות דלית לה מגרמה כלום, ורק לית לה אבל היא בעצמה נמצאת כי באם כל עצמותה לא היתה נמצא לא הי' מי שישתוקק, וכנודע מספ"ק שיש ב' בחי' בנין במלכות. ומציאת גוף עצמותה מחכמה היא כנודע שאבא יסד ברתא ורק הארה משאר ספירות צריכה לקבל. וע"פ פשוט הוא כיון שעלה ברצונו הפשוט להתגלות ולמלוך לכן במחשבה זו כבר גוף המלכות נבראת, ואיך נתגלה המלכות שמים, ע"י אור עבודה שממשיכים ע"י הספירות ומדות.

נמצא שע"י המחשבה להמליך אותו ית' כבר נתגלה גוף של בחי' מלכות, וכבר יש מי שישתוקק, ואיש הישראל במדה שגילה בקרבו את הבחי' גוף המלכות במדה זו מרגיש את התשוקה וכח העז כנמר, שגדול מכל כחי הגוף והעולם. ולגלות את בחי' גוף המלכות תלוי עד כמה משקיע את מחשבתו בקדושה כנ"ל אבא יסד ברתא הן בתורה ותפלה לשם שמים שיתגלה מלכותו וקדושתו ית' עליו והן פשוט במחשבה שחושב ומתפלל לד' זכינו כדי שתשרה שכינתך עלינו. ואפי' אם אין מחשבה זו בתשוקה גדולה כ"כ, ג"כ מגלה היא חלק מן בחי' גוף המלכות ומתחיל להשתוקק.

נחזור לענייננו, העובד את ד' יודע שגם טוב עוה"ז הכל הוא אור אלקי שנשפע, רק שבעוה"ז נתלבש בדברי עוה"ז וכשח"ו נחסר לו יודע שאור אלקי נחסר לו ונעשה לו מזה תשוקה ורצון להתפלל.

וישלח יעקב וכו' עם לבן גרתי' ותרי"ג מצות שמרתי ויהי לי שור וחמור וכו'. התרי"ג מצוות ואור העליון היו לי לעשירות. אור עליון נתלבש בהם. וא"כ לא תוכל לי. וכן

בתפלתו אמר יעקב אבינו קטנתי מכל החסדים וכו' ועתה הייתי לשני מחנות וכו'. יודע אני שכל הטוב של עוה"ז לא טוב בעצמו הוא רק קטנות והמעטה מכל החסדים ומכל האמת וכו' מכל האור שד' משפיע. ובאמת לא הי' צריך יעקב אבינו לירא, כי אין שייך אצלו הסתר כי גם ההסתר נעשה אצלו רק רצון להתפלל מפני שיודע שהכל התגלות או המעטת האור הוא, רק כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים, על הנשים והילדים ירא אולי אינם עוד במצב כזה שמכל הסתר יתהוו מהם רצון להתפלל ותשוקה עלאה. אבל אתה אמרת וכו' ושמתי את זרעך וכו' א"כ למעני אתה צריך להושיע גם אותם.

וישב

וישב תר"ץ

וישב יעקב. פרש"י ז"ל ביקש יעקב וכו' צדיקים וכו' לא דיין וכו' אלא שמבקשים וכו'. ונבין נא. ולמה באמת לא ישבו בשלוה גם בעוה"ז. וכן הלשון ברש"י אלא שמבקשים. תיבת אלא ע"פ רוב סותר את שנאמר מקודם, וכאן ע"פ פשוט דבר אחד הוא לא דיין וכו' והיה צ"ל עכ"פ אלא עוד מבקשים. וכן המחלוקת יוסף עם אחיו מה היתה כי בטח לא פשוטה היתה. וכן נבין נא ענין חנוכה, וקושית הב"י למה עושים ח' ימים חנוכה והנם היה רק בז' ימים כי על יום אחד היה להדליק.

אמנם איתא בספ"ק עה"פ ויקח מאבני המקום. שע"פ פשוט הי' צריך להיות ויקח אבנים מהמקום. אבל הקב"ה נקרא מקום, ויעקב אבינו לקח קדושת ד' ועבודה גם מהאבנים. פשוט שגם מן דברי העולם לקח קדושה ועבודה. וגם כי בספ"י נקראות האותיות אבנים כמו שאיתא שם ב' אבנים בונות ב' בתים וכו' וגם מהם מן האותיות לקח קדושה ועבודה, עכ"ל הק'.

ובאמת שניהם דבר אחד הוא, מי שזוכה לקחת אור מן האותיות יכול לקבל אור גם מכל דברי העולם. ואם מקבל אור מכל דברי העולם מקבל אור גם מן האותיות בעצמם חוץ מן הדבורים ומהכונה שבדבורי התורה. כמו מן האותיות של גדילים תעשה לך, חוץ מן המצוה לעשות ציצית. מן האותיות בעצמם גדילים ג"כ מקבל קדושה. כי האיש ישראל אף שהוא גדול מן העולם צריך הוא לקבל קדושה גם מן העולם. ואיזה קדושה יכולים לקבל מן העולם. פשוט. עבודה לעבוד את ד'. כי העבודה אינה רק כמו שרות למלך בו"ד להבדיל שהוא רק אמצעי למלא את רצונו בלבד ועודו רחוק ממנו, אלא שהיא בעצמה התדבקות במלך מה"מ הקב"ה. כי הקב"ה לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. כל המעשים שנעשים גם עתה בעולם הוא לבדו עושה.

ע"פ פשוט סימן לכל דבר שהוא חי הוא אם עושה. ואם אינו עושה אינו חי, ואפי' הצומח עושה הוא שהוא מתגדל ומתרחב. וכיון שאין לו עשיה אחרת רק גידולו, לכן מיד שפוסק לעשות ולצמוח מתחיל להתיבש ולמות. כי כח החיות שבו הוא ניצוץ חיות אלקות שברצונו ית' להתפשט וכיון שנתלבש בלבוש גופני מוכרח גם הגוף לעשות ולהתפשט. וכשחודל הצמח להתפשט ואינו עושה פוסק חיותו. והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים (י"ג עקרים). כח האלקות רוצה להתפשט והצמח עושה ומתגדל. מין עשיה של בריאת העולם היא. עשיה והתפשטות אלקית. רק שיש בזה מדרגות רבות יש רק חצוניות החיות ועקביים דעקביים, שהעשיה שלו הוא רק של עוה"ז להתפשט ולהתגדל או לאכול כדי שיתגדל ויתפשט גופו. וכן לסחור שגם זה מין עשיה של התפשטות הגוף הוא כדי שירויח ויהיה לו לאכול ולהתפשט. ויש חיות אלקית במדרגה יותר נגלה דקדושה והן עשיות המצוות ועבודה.

וכמו שהגוף החי סימן החיות שלו הוא עשיית הגוף. כן חיות של קדושה יותר נגלה א"א להיות בלא עשיית המצוות. ומה המה כל העשיות. שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. קדושתו ית' מתפשטת. והצמח בחיותו הפשוט והאיש בחיות הקדושה מוכרחים לעשות בעשיות הגוף ובעשיות המצות. בכלם ד' ית' עושה. רק שעושה על ידם. הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. אבל לא ברגש של הרחמנות בלב לבד. רק במעשה הרחמנות מה הוא מבקר-חולים וכו' כמו שאמרו חז"ל. וע"י שנותן פרוטה לעני מתדבק במדותיו ית'. מפני שעשיה זו ד' עושה על ידו וחיות הקדושה מתגלה בעשיה זו. בכלל. החיות מוכרחה לעשות וחיות הקדושה מוכרחה לעשיה של קדושה.

עשיות המצוות והתורה שהאדם לבדו עושה לא היו פועלות כ"כ במרום. רק ד' ית' עושה ע"י הישראל. והאיש רק מכשיר א"ע שיוכל ד' לעשות על ידו. וכמו שאמרו חז"ל הקב"ה מקיים את התורה, היינו שאפי' אכילת מצה ומרור ד' מקיים. כנ"ל ע"י הישראל. ובראשית נתינת התורה אמר ד' אנכי ה' אלקיך ועל כל התורה נאמר האנכי. זכור את יום השבת לקדשו וכו' כי כל התורה ומצות אנכי ד' אלקיך עושה. וכדי להכשיר א"ע שד' ית' יקיים גם בו את המצוות מעשיות. ובדברי עוה"ז לא עשיה גופנית וחיות מסותרת לבד תתגלה בהם רק גם חיות ועשיה קדושה. צריך האיש להכשיר א"ע וגם את העולם שיהיו מוכשרים לזה. כי אם לאו איך יעשה ד' העשי' קדושה על ידו במצוות מעשיות של דברי עוה"ז בציצית מצמר וכו' וגם הוא בעצמו לא יתקדש אם גם העולם לא יתקדש כיון שהוא מוסגר במחיצת העולם.

והנה מי שכל עשיותיו אינן לעצמו רק לשם ד' מוכשר הוא לעשיה זו. כיון שבכלל אין לו עשיה לעצמו וכל מעשיו לשם שמים הנה. לכן גם האיש שאינו עוד בבחי' עשיה זו. צריך הוא במצוות שעושה להתבשר שכל עשיותיו גם הרשות לא תהיינה לעצמו רק לשם שמים. וכמו שאמרה הגמ' תינוק בן יומו חי אין צריכים לשמרו מן החולדה והעכברים. עוג מלך הבשן מת צריכים לשמרו מן החולדה והעכברים, כל זמן שיש בו חיות טובה אין בעלי החיים המזיקים שולטים בו, ורק כשאין בו חיות טובה ח"ו בעלי החיים המזיקים שולטים בו. כשמגלה האיש בקרבו עשיה שהיא חיות דקדושה אין חיות אחרת מסט"א מתגלה בו, ורק כשאין חיות דעשי' דקדושה מתגלה בו אז כיון שיש בו באדם בחירה לעצמו, לא שנשאר בחיות דהסתר כמו כל העולם רק עוד שולט בו חיות דעכברים מזיקים של הסט"א ועשיה של תאוות ועבירות ר"ל.

והאיש ישראל כשבא לעשות מצוה, יכוין שמבטל עתה ממנו עכ"פ לשעה זו שעושה המצוה כל עשיה וכל רצון לעשי' שאינה לשם ד'. ואם מרגיש איזה פניה בקרבו יצטער עלי' ויתפלל לד' הלא אין הפניה מעצמותי כי הלא מצטער אני עליה. ורק יצרו בא אליו ומזהם אותו ואת עבודתו הטהורה בפניה זו והוא מבטל א"ע ואת יצרו עתה, לשם ד', ועכ"פ עתה בשעת המצוה יתגלה בו עשיית ד' וחיות הקדושה ע"י שד' עושה על ידו, ובמדה שתתגלה בו חיות הקדושה ישמר מן החולדה והעכברים ועשיה של תאוה גם בכל דברי העולם וכל מעשיו יהיו יותר לשם שמים.

ובכלל. עבודה כזו מועלת למחשבה שלא תתבלבל בשטותים בעת התורה ותפלה. כי הרבה פעמים באות מחשבות זרות באדם לא מפני החטא ולא מפני התאוה לחטא ח"ו רק מפני חסרון טבעי. כי טבעה של המחשבה היא שאינה יכולה לנוח. ואם חושבת איזה זמן באיזה מחשבה ואינה רואה בה חדשות אז מניחה היא לה. וכיון שא"א לה לנוח לכן חושבת בדבר אחר ועפה ממחשבה זו למחשבה הדומה לה ומן השני' לשלישית וכו'. ועי"ז באות במוח האדם מיני מחשבות גם של שטוחים רקנים ולפעמים גם של עבירות שגם הוא ממאסם. ענין הדבר הוא מפני שאין המחשבה נאחזת ונדבקת בדבר זר וכיון שאינה נקשרת להדבר שחושב לכן מעופפת למחשבה אחרת וכן הלאה. משא"כ מי שמחדש איזה דבר בתורה, אדרבה תמיד רוצה לחשוב בדבר הזה עוד פעם ועוד פעם עד שצריך להסיע את מחשבתו ממנו בע"כ. מפני שבכל חידוש דבר שכל, נולד חלק חדש בעצם השכל של המחדש. רק שנתלבש בצורת המושכל שחושב בו. וכיון שנתאחר עצם שכלו בדבר שחושב בו כמו שפרש"י ז"ל על והיו לבשר אחד שבולד נעשים לבשר אחד. לכן נתקשרה מחשבתו בהדבר שחושב בו ואינה עופפת ממחשבה למחשבה עד שקשה

לו לחדול ממנה. וכן אף מי שאינו מחדש שכל שלם רק שמבין את הגמרא והתוס' יותר מאשר מבינו זולתו. תוספת ההבנה היא ג"כ מתוספת חלקי עצם השכל שנולד עתה בו. ואם לא נולד חלק שלם בעצם שכלו עכ"פ אברים נתוספים ונולדים בעצם שכלו שע"י מבין הבנה יתירה ומרגיש טעם יותר בגמרא והתוס' ונקשר שכלו בהם עד שאין מחשבה אחרת מבלבלתו במוחו. וכל מה שהאדם מבין יותר יותר נקשרת מחשבתו ויותר ניצל מן בלבולי המחשבה. משא"כ בתפילה ועשיות המצות שאינו מוסיף עצם השכל ואין מחשבתו נקשרת בהם. מתבלבל ופוסע מן מחשבה למחשבה.

לכן כנ"ל מי שכל עשיות מצותיו ותפלותיו הן עשיות ד' על ידו. וחיות חדש של קדושה נברא בו עד שמרגיש הוא במצוה תוספת אהבה יראה התפעלות והתלהבות מן הקדושה שנתוספה ע"י עתה. אז כיון שאתו עמו ברא ד' עתה חיות חדש של קדושה במצוה תורה ותפלה זו. נתאחד הוא עם המצוה ושקוע בכל נפשו רוחו ונשמתו בהן עד שאין מחשבתו עופפת ומתבלבלת במחשבות אחרות. וכל מה שיש בו יותר אהבה יראה והתפעלות בתפלה ומצוה יותר נשמר מן בלבול המחשבות.

נחזור להנ"ל. כדי שיזכה שיהי' ד' עושה על ידו עשיה של קדושה בהמצוות מעשיות ויתגלה בו חיות לא חיות מסותרת בלבד רק גם של קדושה. לא די מה שמקדש את עצמו בלבד רק גם את העולם צריך הוא לקדש. כיון שבדברי העולם עושה המצוות ודברי העולם צריכים להתבשר שד' ית' יעשה עמהם מצוות. כי בדבר ד' שמים נעשו. ואני הייתי כלי אומנתו היינו בכ"ב אותיות התורה כנודע. כי אות היא גם בבחי' שאל לך אות מעם אלקיך. וכמו אות ורמז שנותנים לאחד למען יבין את מחשבתו שאינו אומר לו. ומי מבין את האות והרמז מי שקרוב למחשבות החושב ונותן הארת ומכיר אותם רק שאינו יודע את צרופם עתה. למשל מי שרוצה לבנות בית באופן חדש אז רושם רשימות ואותיות על הנייר. ומי מכיר בהם. הבונה שיודע מן מחשבת הבית ענייניו כותליו וכו' רק שאינו יודע איך רוצה הוא עתה לצרפם. איך יהי' הסדר שלהם כמה חלונות וכו' אז מכיר ברשימות אלו את צרופי המחשבה אשר באיש שרשם אותם. ולא רשימות ואותיות רואה עתה בשעה שמביט עליהם רק את כל המחשבה שהיתה במוחו של הרושם הוא רואה וגם במחשבתו רואה עתה הבנין המפואר שהי' במחשבת הרושם. ומי שכל עצם המחשבות לא ידע לא ידע בכל הרשימות כלום. ואפי' במחשבות פשוטות כמו שנותנים סימן לשדה שנחרש שלא ללכת בה שנועצים מקל בארץ ועל ראשו קושרים קש וכדומה. רק כיון שיודעים אנו שחורשים שדה ושדה שנחרשה מקלקלים כשדורכים עלי' אז

בסימן שנותנים כבר יודעים שכאן נחרש ואסור ללכת. ואם לא ידענו מכל ענין החרישה וקלקול השדה כדריכה. לא ידענו בהסימן מהו מרמז.
כן האותיות. כל אות צורתה משונה מחבירתה, רשומה אחרת ואות אחר הוא. אות ורמז שרשם ד' לנו שנדע ונכיר גם את הדברים ומחשבות עילאות שא"א לדברם לנו לעוה"ז. כנודע ששורש האותיות גבוה למעלה מן הדיבור. והאיש שמסתכל על האותיות וחושב שאותיות רק לבדן ולעצמן הן. הרי זה להבדיל כמו מי שמסתכל ברשימה ואותיות הבית שעל הנייר וחושב שהן לבדן ואינו מסתכל על ידן במחשבת הרושם ואינו רואה לפניו עתה כל צורת הבנין שבמחשבת הרושם והבונה. ע"י האותיות צריכים להסתכל במחשבה של מעלה שמציירים לנו האותיות. ומי יכול להכיר אותם. רק מי שמכיר את המחשבות של מעלה לפי ערכו רק שאינו יודע את צרופם עתה בתיבה זו ובפסוק זה. אז כשמביט בתורה רואה את צרופם ורואה את הבנין של מעלה לפי ערכו ואת עולמות הקדושה שנצטיירו בזה. ומי שאינו מכיר את המחשבות של מעלה ורחוק מהם אז גם באותיות לא ידע.
וזה ענין הצרופים וצרופי שמות. ויודע הי' בצלאל לצרף את האותיות שנבראו בהם שמים וארץ. לא ידיעה בצירוף לבד הוא אשר יוכל לדעת גם אחר אם אמר לו בצלאל. כי צריכים להכיר בעצם המחשבות עילאות ורק שאת צרופם אינו יודע ואו יכיר בהם גם את צרופם. וכל הלמוד בהבנת התיבות והדיבורים בתורה הוא כדי שנכיר את עצם המחשבות כ"א לפי מצבו ונכיר גם את האותיות שהן המחשבות ובנינים של מעלה שא"א לדברם בתיבות ודבורים של עוה"ז. כשלומדים בפשט התורה אז יודעים בפשט מה מרמז כל אות כמו שדרשו חז"ל על כל אות ועל כל קוץ וקוץ תלי הלכות. וגם איש הפשוט רואה בגמ' רש"י ותוס' איך שכל ו' וכל שאר אות מרמז כונה מיוחדת בפשט. וכשמביטים בסוד אז לפי ערכו יודע גם בסוד איזה בנין עליון מרמז כל אות, ולא רמז לבד רק מביט בנפש הקדושה שלו על ענינים עליונים ומיני קדושות. כאן הוא רק אות וקוצו של אות ורשימה ולמעלה הוא דיבור ובנין שלם. שא"א לדברם. וד' רמז למש"ר והי' וכו' לקול אות הראשון והאמינו לקול האות האחרון. איזה קול יש לאות. אבל לא למעשה המופת בלבד רמז ד', רק בנ"י בשעה שהיו במצרים ולא היו ראוין לקבל התורה ולהשיג בקרבם אמונה ואהבת ד' הוצרכו לצמצם את הדבורים לאותיות ורשימות. ולא בכתב רק לאותות שנעשו ע"י מש"ר אז. ולא את האותות והרמזים בלבד יראו רק גם את הקול שנתצמצם להם לאותות לקול האות הראשון ולקול האות האחרון.

והנה לא לאחר בלבד עושים רשימות שידע ע"י את אשר אין אומרים לו. רק גם לעצמו עושה האדם רשימות שיוכל להבין את אשר קשה לו להבין. כמו הציורים שעושה האדם לעצמו במסכת עירובין. וכן לפעמים נופל איזה דבר עמוק במוחו של האדם וקשה לו להבינו עד שרושם לו רשימות וציורים ומעט מעט מבינו ע"י ציורים ורשימות אלו. ענין הדבר הוא. לעולם הבנת כל הענין כבר נמצא בו רק שלא ירד עוד למחשבה שיבינו על בוריו. והוא עוד בקדמת השכל שלו. בבחי' מלכות שבבינה. או בכתר שבחכמה שלו. ועושה לו רשימות ומצייר לו חלקים חלקים חלק משכל זה ברשימה זו. וזה ברשימה זו. ואח"כ מצרף את כל הרשימות ואותיות שרשם ומבין עי"ז גם את כל עצם הענין. ובאמת לא את חלק ההבנה שרשם בפרטיות לבד ידע בשעה שרשם רק גם את כל הענין ידע. כי אם לא ידע אז את כל הענין לא הי' יכול לרשום גם חלק ממנו כי אפשר זה שרושם סותר לכל הענין. רק שכל הענין ידע, ואיך. הלא אם ידע לא הי' צריך לרשום, אבל מקדמת השכל שלו מהבחי' מלכות שבבינה או כתר שבחכמה שלו נמשכו רשימות אלו, קדמת השכל רושם ע"י מחשבתו וידו את הרשימות. ואח"כ מצרפם ומסתכל ע"י בכל הענין שהיה למעלה משכלו.

ולא ברשימות על הנייר הנראות לעין בלבד. רושם האדם לעצמו. רק לפעמים מרגיש האיש ישראל מין התעלות הנפש ואינו יודע מה היא, ואם לא ידע מה היא. נאבדת ההרגשה בלא כוונה וידיעה. ואז הנפש רושמת במחשבתו רשימה וציור והוא מסתכל עי"ז בעליות נפש בשעה זו. אבל לא רשימה של דמיון וציורי דמיונות רושמת, רק ג"כ רשימה של מחשבה, למשל כל איש ישראל מדליק נרות בחנוכה על הנס שעשה ד' לנו אז, אבל אם אין לו תפיסה וציור של מחשבה במחשבתו. אז קשה שירגיש מה מן עליות הנפש. ורק נר פשוט מדליק זכר לנס כמו שעושה לפעמים זכר גם לשמחתו של עצמו שמכבר. ואפי' רוצה לכוין באיזה כוונת האר"י לפי דעתו ג"כ רק כוונות יבשות של אותיות וגמטריאות של תיבות ודיבורים הם לו. ח"ו.

משא"כ האיש שנפשו מתחילה להתעורר ומצייר לו אז רשימה של מחשבה פשוטה, כגון איך הוא וכל ישראל בכל השנה נרדפים אחר פרנסתם ושאר צרכי גופם. ומוכרח הוא להשתדל בהם בכל עצמותו, וכל מעשה רודפת מעשה ודומה לו שבאם לא יעשה זאת יפסיד, וכשיוסיף להשתדל ולעשות עוד זאת וזאת יוסיף להרויח. אז מעט מעט דומה לו שהכל תלוי בעשיותיו ובעצמו. ועשיות ד' והנהגותיו מסתתרת מלבו ומחשבתו ומתרחק מעט ח"ו, ורק שבע"כ בכח אמונתו שבלבו צריך הוא להזכיר וללמד לעצמו שגם בכל עשיותיו תלוי הוא בד' ראשית כל מחשבה שעולה בו הוא אני צריך לעשות כך

כדי להרויח וכו' ואחר שעברו עליו הרבה מחשבות מזה מזכיר הלא הכל תלוי בה' יעזר לי ד', וכיון שאמונת ה' מסתתרת מלבו מעט. שידע ויראה תמיד ברור שהוא וכל מעשיו גם הפרטיים תלוים רק בד' בלבד. ובכלל כיון ששקוע בכל היום בדברים גופנים לכן הוא וכל העולם יורדים יותר לחשכת הגוף והנפש ר"ל, כמו שהגמ' אומרת עה"פ לא בשמים היא ולא מעבר לים אין התורה מצויה בתגרים. ורבים מישראל עוד מתרחקים ח"ו לגמרי מד'. וכמו שהי' בימי היונים שפגמו וקלקלו את רעת ואמונת ישראל עד שהעיזו לומר לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל ח"ו כידוע.

ואז בגודל החשכה הזאת שדומה שח"ו אין מבוא לצאת מכל החשכות וצרות הגוף והנפש ד' ית' נתגלה עליהם באור קדושתו בישועה שלא כדרך הטבע גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. לאמר להם ראו כי אני ד' והכל תלוי בי. וע"י ששבר ד' את כל המסכים המסתירים וכל מחיצות חשך ענן וערפל ובא פתאום לישראל ברב אורו וקדושתו נפשות ישראל שוב עלו ונתקדשו באור של מעלה וע"י שיבה ועלי' זו גם לגופם וגם לנשמתם היתה תשועה גדולה. וכיון שרואה עתה שאין עוה"ז הסתר ודבר לעצמו ח"ו רק הכל מן עולם האצילות ועד תחתית העשיה הכל קדושה אחת מוקף באור רצון והשגחת ד' רואה מעתה שאין נרות הללו של חנוכה רמז וזכר לבד רק צימצום אור של מעלה הוא והחנוכה עם נרות הללו שאנו מדליקים מין התגלות והתקדשות עצמותו ואת כל העולם הוא, אור עליון נתגלה בנרות הללו בימים הללו שגלה ד' אורו לעוה"ז וללבות ישראל וכמו שאיתא מהאר"י ז"ל שאור שבנרות חנוכה נמשך למטה אף למקומות הנמוכין. וישועה גופנית ורוחנית באה גם לנו.

ואז בציור של מחשבה זו יכול להתרגש ולעלות ולהבין גם הכונות לפי ערכו שאינם רמזים יבשים ח"ו בלבד רק אברים מן האורות שבאו לעולם וללבו ונפשו. כי כל העולמות מתערבים עתה עולמות הקדושים העליונים בעוה"ז. ועוה"ז בעולמות עליונים. וכן שאר מיני ציורי המחשבה שעולים באיש ישראל בחנוכה ובשאר מצוות כמו בענין שלש סעודות שרשמתי בקונטרס של בני מחשבה טובה.

ומה המה כל הסתכלויות אלו, רשימות הנפש שרשמה רשימות דקות מצומצמות מן אור עליון שרואה ומבטת, ואז לא מחשבות האלו בלבד תשארנה לו רק גם יסתכל ע"י למעלה לכל האור שהגיע לנפשו. אבל בראשונה צריך להיות לו רשימות הנפש כנ"ל, ובאיזה אופן עושים רשימה במחשבה, אבל כנ"ל לא המחשבה עושה את הרשימה וצורת האותיות רק הנפש רושמת אותיות ותגין מכל אורה ובמחשבה שהיא למטה ממנה נעשה מזה ציור מחשבה כזו. אבל כל רושם צריך לנייר ולמקום שירשמו עליו,

וכיון שהנפש רושמת עתה על המחשבה שלו. צריך האיש להתעלות למחשבה, ומי ששקוע רק בעניני הגוף וכל מחשבותיו בהם. אין לנפשו נייר על מה לרשום. וכיון שרשימה וציור זה אין לו להאיש קשה לו שיתעלה עוד לראות ולהשיג איזה השגה יותר עליונה אפי' אם מכוין איזה כוונות כנ"ל הכל ביבשות ורקות אצלו ח"ו.

וזה הוא ענין העולם בכלל. ישראל הם בחי' מחשבה עלאה רק שנאצלו לעוה"ז, וחלק של מחשבה עלאה נמצא בעוה"ז, וכדי להשפיע מן אור העליון לחלק הזה האציל ד' רשימות מן עולם העליון והם אותיות התורה כנ"ל, וכיון שגם כל גופו של ישראל וגם הבהמיות שלו אינה בבהמיות של כל העולם רק מפני שור שבמרכבה כנודע, וגם גופו של ישראל צריך להתקדש, לכן צימצם ד' ית' מרשימות אותיות התורה רשימות ואותיות יותר נמוכיות והם דברי עוה"ז. ובכ"ב אותיות התורה ברא ד' את העולם, וגם דברי העולם אותיות הם אותיות יותר נמוכיות אותיות התורה שנתצמצמו ונתגשמו יותר. ובמדה שנפשו רואה באותיות התורה וגם בצורותיהן אורות של רשימה של מעלה רואה גם גופו אותיות קדושות בדברי העולם, וכשרואה אח"כ בספ"ק כוונות וחיות כל דבר גופני מבין שאין זה רק רמזים בלבד רק רשימות משמות ואותיות דקדושה ויודע שאין העולם עולם של הפקר ח"ו למלא תאוה בו רק גם בהם צריך להתקדש. וזה ויקח מאבני המקום שאמרנו בשם ספ"ק, גם מהאבנים שהם אותיות כמו שנקראים בס"י וגם מעוה"ז בפשיטות לקח קדושת המקום ב"ה.

ואפשר זה פשט הכתוב מקודם ויפגע במקום וכו' ויקח מאבני המקום. יעקב אבינו התפלל ע"ז שיזכה לקבל קדושה מן האותיות וגם מן העולם. כי חוץ מה שצריך האיש להתקדש כנ"ל שיהי' ראוי לקבל ולראות קדושה זו צריך גם להתפלל ע"ז. כי לצמצם בצמצום יותר נמוך צריכים לעורר יותר רצון. למשל כשמדברים דבורים לאחד אז יש לו להמדבר רצון להודיע למי שמדבר. אבל אם אין הוא מבין לא יוסיף להתצמצם ולעשות אמתלאות לרמז רמזים ורשימות עד שיבין. בלתי אם יש לו רצון יותר חזק לעשות אמתלאות ורמזים. וזה שאמרו המלאכים חמדה גנוזה אתה מבקש לתנה לבו"ד. כי המלאכים ראו את התורה בשמים שאין צריכים לצמצמה כ"כ ברשימות וגם ברשימות נמוכיות של דברי עוה"ז ולא נתגלה להם רצון יותר חזק כמו שנתגלה בנתינת התורה לעוה"ז, ותוספת רצון הזה נגנז מהם, חמדה גנוזה. ויפגע במקום וכו' ויקח מאבני המקום שהתפלל שיעורר ד' רצונו שגם מהאותיות וגם מדברי עוה"ז יוכל לקבל את קדושת המקום ב"ה.

וישב יעקב פרש"י ביקש יעקב לישב בשלוה בעוה"ז וכו', הנה בענין יעקב אבינו ובמדרגתו אין לנו השגה, אבל כנ"ל למצבנו בעבודה מרמז כיון שיעקב אבינו קיבל קדושה גם מהאותיות וגם מעוה"ז ואין הסתר אצלו יכול הי' גם לישב בשלוה בעוה"ז. צדיקים מבקשים לישב וכו' אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לע"ל, באמת לא די וגם צריכים לשבת בשלוה בעוה"ז. אלא שמבקשים וכו', לפי גודל צדקתם נחשב זה להם לפגם מה שהם מבקשים, כי הם אינם צריכים לבקש זאת בעצמם.

ואפשר כנ"ל היתה המחלוקת בין יוסף לאחיו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. כי יעקב אבינו הי' בבחי' ויקח מאבני המקום לא מן התיבות והדבורים בלבד, רק גם מאותיות מצורתיהן וגם מן העולם לקח קדושה. וכל תורתו לימד ליוסף כפרש"י על כי בן זקונים הוא לו, ולמדו ג"כ עבודה זו והתרעם יוסף על אחיו על שכל עבודתם הוא רק לקבל מן התיבות דבורים והכמה שבהם. את דבתם מלשון דכה ודיבור זאת הוא רעה אל אביהם שהי' בחי' מאבני המקום. וישראל וכו' כי בן זקונים ולמדו כל תורתו ג"כ לקח מאבני המקום ועשה לו כתונת פסים, ואמר במדרש פס יד היינו שהנטריקון של פסים יד. ובטח ג"כ על איזה עבודה מרמז בזה שתיקן יעקב ליוסף. ואף שע"פ פשוט הנטריקון פסים, אבל נודע שצורת אות ם הוא ד', ד' שנכפלה כזה ם, לכן במי שעבודתו רק בתיבות ודיבורים מרמז פסים אבל כיון שלמדו איך לקבל גם מצורת האותיות וצורת ם היא ד מרמז פסים פס יד. ג"כ.

וזה ענין אותות ומופתים שעושה ד' לצרכן של ישראל. כל דברי העולם אותות ורשימות הם, והאיש ישראל שמשיג אותם לאותות ורשימות נשתנים צרופי אותיות העולם שמתנהגים בסדר אחד תמיד, לצרופים אחרים כפי צרכיו. ומובנת הגמ' מחוץ לפרוכת העדות יערך. וכי לאורה הוא צריך אלא עדות וכו', אף שגם בלא זה עשרה נסים נעשו תמיד במקדש, אבל כל הנסים שבמקדש נעשו לצרכי עבודה כמו לא כבו אש של המערכה וכו' חוץ מן לא הפילה אשה שזה הי' נס בהעדר שלא הפילה ולא נס בפועל ואין זה נס ניכר כ"כ כי מי יודע אם התאוה אשה כ"כ לבשר הקודש, משא"כ בנס של נר המערבי שראו שנתן בו שמן כמדת חברותי' וממנה היה מדליק וכו'. וכיון שכל שאר הנסים שבמקדש היו לעבודה אין זה רבותא כמו נס של המנורה, כי אצלו ית' אין טבע ואין השתנות הטבע רבותא משא"כ נס של המנורה שהי' לצרכן של ישראל כדי שיהי' עדות שהשכינה שורה בישראל, רבותא היא שנראה שאותיות של העולם מתנהג לצרכיהן וכשהם מקבלים קדושה גם מאותיות העולם משתנים הצרופים לצרכיהם.

ואפשר שזהו הענין שמדליקין נרות דחנוכה בימים אלו בלבד על הנס שנעשה במנורה. ואין עושים זכר לנס שנעשה תמיד במנורה בנר המערבי, כיון שמימות שמעון הצדיק כבה נר המערבי. איך נעשה אנו עתה זכר לנס של נר המערבי אם בסופו של המקדש לא נעשה. משא"כ כשעושים זכר לנס חנוכה שנעשה בימי מתתי' ואז גם נס של נר המערבי היה. עושים זכר לנס של נר המערבי. לכן אף שהנס של חנוכה הי' רק ז' ימים עושים ביום הראשון זכר לנס המערבי של המנורה שנעשה אז ג"כ לצרכן של ישראל. עדות היא וכו' שהשכינה שורה בישראל.

[כי אף שהי' כבר אחר שמעון הצדיק מ"מ הגמ' אומרת רק שאחר שמעון הצדיק לא הי' דולק תמיד, רק פעמים דולק ופעמים כבה (יומא ל"ט.). ובטח בימי חשמונאים הי' דולק, כי אם נעשה נס שבא ברכה בשמן של יום אחד על ח' ימים. כש"כ הוא שנתרבה השמן על יום שלם. ועוד, כיון שע"פ הגמ' (שבת כ"ב) לולא נר המערבי לא היו צריכים לכל המנורה. וכי לאורה הוא צריך, אם לימי חשמונאים לא שב הנם ולא נעשה המצוה בתקונה בתכליתה להראות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. לא הי' הנס חנוכה נעשית כיון שבין כך עיקר המצוה לא נעשית כתיקונה. ועי' באוהב ישראל בהלקוטים לחנוכה שאמר שהיונים רצו לבטל עדות זו של נר המערבי שהיה דולק יותר. והיינו שבימי חשמונאים לא הי' כבה.]

מקץ

פרק א

פרשת מקץ

ויהי מקץ וכו'. היינו סוף ב' שנים שנתוסף ליוסף בשביל שבטח בשר המשקים שיזכירהו. וכמו שאמר המדרש אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים וכו'.

להבין קושית הספ"ק, האם ח"ו בטח בשר המשקים הלא כל בטחונו היה בד' ושר המשקים היה רק האמצעי שעל ידו יושיעהו ד'. ומה בכך. וכן הלשון אשרי הגבר וכו' זה יוסף, משמע שיוסף בטח בד'. ומסיים ע"י שאמר וכו'. וכן להבין ענין חנוכה ומה שאיתא בספרי כ"ק אא"מ זצקללה"ה מהאר"י הקדוש ז"ל שבחנוכה נתקן ספירת "הו"ד" שנתהפך "לדו"ה", מה רמז בין הו"ד לדו"ה. וכן לשנה האחרת קבעום ועשאום בהלל והודאה המוזכר בגמרא ולא כתיב לשנה שניה וכו'.

אמנם איתא בזוה"ק בראשית ל"ח א', אר"ש דכד ברא קב"ה עלמא גליף בגילופי דרזא דמהימנותא גו טהירין ברזין עלאין וכו'. לא באתי בזה לפרש את דברי הזוה"ק כי מה אני

וכו'. אבל כל איש ישראלי יש לו אחיזה בתורה הקדושה והתורה מלמדתו בפרדס. ומה שמבין באחד מעניני פשט רמז או ד"ס לא יתפאר שמבין הוא את עצם התורה, רק את אשר לימדה התורה אותו, ועצם התורה תתגלה לעת קץ. למשל האב מלמד את בנו כפי מצבו של הבן. אם עודנו קטן האב מלמדו דרך שלא יתגלגל באשפתות וכו' וכשיגדל יותר מלמדו איך יתנהג עם שאר בני אדם ומתחיל להרגילו בתורה וכו'. נמצא שאין הבן שומע את עצם כוח אביו אלא כשכבר הלבישו בנפש בנו, מתחילה שעצם בנו דעתו ורצונו היו נמוכים ורצה להתגלגל באשפה וכו' אז הלביש אביו את רעיוניו רצונו ודעתו בנפש בנו הנמוך, והבן שמע את תורת אביו מלובש בנפש עצמותו. וכן הלאה.

וזה ענין כל פשט התורה שהאדם מבין. לא את עצם התורה רק מה שהתורה מרמזת לו. התורה שנתלבשה בנפשו דעתו ורצונו. ויכול האדם להכיר בחדושיו שהוא רואה בתורה את מצב נפשו. כמו שאם שומעים שאב מלמד את בנו אל תתגלגל באשפה נדע שלבנו הקטן מלמד. ואם מלמדו מדוע לא עמדת היום בבוקר ולא למדת גמרא ותוס' וכו' יודעים אנו שלבן גדול מלמד וכו' מפני שכל מה שמלמד רק בלבוש נפש בנו מלמד. כן החידושי תורה שכ"א מבין את נפשו יכול להכיר בה. ומובן לי בזה מה שאנו מבקשים ותן בלבנו בינה וכו' ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולמה לא אמרו ללמוד לשמור ולעשות וללמד כי בתחילה צריך הישראלי לעשות ואח"כ יכול ללמד לאחרים ולא להקדים הללמד ללעשות. וכנ"ל יכול להיות שהלשמור ולעשות אין הכונה על עצמו שהוא יעשה כי זה כבר נכלל בללמוד כי כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, רק הכונה שהאיש שאני מלמד אותו הוא ג"כ יעשה כפי שאני מלמדו, כי אם לאו אז אף אותי פוגם כיון שאני את שרמזה התורה לי ע"י נפשי למדתי אותו ובתורתי שלמדתיו ונכנסה בו יש חלק נפשי וכשהוא פוגם גם את נפשי פוגם, לכן מבקשים ללמוד וללמד לאחרים לשמור ולעשות שגם הם יעשו.

ובענין הזוה"ק יכול להיות. גליף בגלופי דרזא דמהימנותא גו טהירין ברזין עילאין, שאת האמונה חקק ד' ברזין עלאין עד שגלה את האצילות. כי המלאכים קטרגו שלא יברא ד' את האדם מפני שעתיד למחטא קמיך. ואמת אמר אל יברא שכולו דובר שקרים כנודע. וכשד' בראו לא אמר ד' שהוא בורא אותו מפני שיודע שלא יחטא ורק יעבוד אותו, כי חוץ מזה שישנם הרבה חוטאים ומ"מ בראם ד' אבל אף מי שאינו חוטא בבחירתו בוחר את הדרך הטוב, כי הידיעה אינה מכרחת את הבחירה כנודע, לכן אם בדרך טובה יבחר לכן יודע ד' שלא יחטא, ואם יבחר האדם את הדרך שלא טוב אז יודע ד' שיחטא מפני שהבחירה חפשית כל ימי היות האדם על הארץ, וכשבראם ד' היה בבחירתם לחטא

ג"כ. נמצא שכשד' ברא את הטובים והרעים לא בשביל ידיעתו שלא יחטאו בראם, רק שהאמין בהם והיה בטוח באמונתם שלא יחטאו. ואפשר זה מרמז הזוה"ק, כיון שכל עיקר הבריאה הוא האדם ואת האדם ברא ד' בשביל שהאמין בו. נמצא שבהאמונה חקק ד' באורות לברא את העולם. וזאת ישים האדם תמיד על לבו. אף הרמאי אם רואה שאחד האמין בו ומלוה לו מעות קשה לו להפוך את הקערה על פיה ולכפור וחזקה אין אדם מעיז פניו, וכשד' ית' האמין בי ובטח שאהיה טוב איך אחטא ח"ו.

וזהו החילוק בין מחשבה לאמונה. ישראל עלו במחשבה היינו נשמת ישראל החלק שד' נותן להם, אבל באמונה האמין ד' שאנחנו נעבוד אותו כלומר שאנחנו נבחר בטוב ונעבוד אותו ית'. נמצא שלא החלק שנתן ד' ית' עלה עתה, רק שלנו שאנחנו נבחר עלה באמונתו בבחי' על ישראל אמונתו. במחשבה עלה חלק נשמתנו ובאמונה עלה חלק עצמותינו כנ"ל. לכן כל עבודתנו את ד' תלוי באמונה. אם אנחנו מאמינים בד' ית' אז האמונה ממשכת את אמונת ד' בנו שאנחנו נעבדהו ונתגלה עבודתנו, משא"כ אם פגומה היא האמונה ח"ו ואינה מעוררת את אמונת ד' אז כל עבודתנו חסרה כל שורש וא"א לה להתקיים ח"ו. וזה החילוק בין מחשבה לאמונה אף באדם, כי כל מחשבה קדושה שעולה על לבו ומוחו של אדם אף שטובה היא מ"מ אין האדם בטוח שזהו מעבודת עצמו בבחירתו, כיון שישראל עלו במחשבה ואנחנו היינו במחשבתו ית' ובמוחא דאבא, לכן יכול להיות שאף עתה באים עוד לנו מזה מחשבות קדושות והן הנה הארת מחשבת אלקי' ית' ולא מחשבתנו, כמו שנודף מכל דבר שהיה בין הבשמים ריח טוב אשר לא ממנה נודף הריח רק מן הבשמים שהיה הדבר נמצא בו. משא"כ אמונתנו בו ית', אף אם נאמר שזה מן אמונתו ית' עלינו. אבל מה היתה אמונתו שאנחנו בבחירתנו נעבוד אותו. נמצא שבין כך ובין כך עבודתנו בבחירתנו היא.

וזה הרמז באברהם אבינו שהיה ראש המאמינים שהתורה מפארתו והאמין בד' ולמה התורה מפארתו דוקא באמונה, מפני שויחשביה המחשבה קדושה שהיה לאברהם לו צדקה, יכול להיות שהיא צדקה מד' משא"כ האמונה כנ"ל, והמשנה באבות מרמזת כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. אשר לכאורה הלא העיקר הוא שיהיה לו יראת חטא ומה נפקא מינה מי הוא הקודם. ומה בכך אם קדמה החכמה ואח"כ באה היראה. אבל איתא בזוה"ק שיראה היא אמונה. והמשנה מרמזת אם קדמתו היראה שהיא עבודת האדם אז החכמה ומחשבות קדושות ג"כ בטוח ששלו הם מעבודתו. חכמתו שלו מתקיימת. ואם החכמה קדמה אף שג"כ טוב הוא אבל אין חכמתו שלו מתקיימת. שאפשר אתערותא דלעילא היא כנ"ל. וגם זאת מרמז הפסוק.

והאמין בד' ואח"כ ויחשבה לו צדקה לא"א, אבל אם היה קודם מחשבה ואח"כ והאמין, לא היה צדקת א"א רק של מעלה כנ"ל.

נמצא מעתה למה בראנו ד' מפני שהאמין בנו. וחיותי תלויה ונקשרת באמונתי שאני מאמין בד' שזוהי המשכה מאמונת ד' ית' שלכן בראנו. לכן אין האדם צריך להחליף אמונה במחשבה. וכששואלים לאדם איך ומה אתה מאמין בד' אומר במחשבתי ובלבי אני מאמין בד', אבל לפי"ז כל אמונתך מחשבה היא, ולפי הנ"ל מחשבה היא ענין אחר ואמונה היא ענין אחר. והאמונה היא עצם החיות והכח, לא ענין מחשבה לבד.

אין אנו מדברים עתה מצדיקים גדולים שמחשבתם עצם וכח פועל הוא, רק מכל איש ישראל. אשר במשל גשמי אנו רואים החילוק בין מחשבה לכח, כשהאדם חושב שהשלחן ינוע ממקומו לא יפעל בזה מאומה, רק כשיוסיף למחשבה זו כח ע"י ידו או שאר אבריו אז יתרחק השלחן ממקומו, כן כפי שאיתא בספ"ק כל אלו הקדושים שמסרו נפשם על קדושת ד' לא בשביל דעתם ומחשבתם שהבינו שד' הוא אלקים מסרו נפשם רק בשביל אמונתם, כי ליקח את עצמו ולהשליך את עצמו לאש עבור ד' לזה צריכים כח לא מחשבה בלבד, והכח הזה היתה האמונה. וכל חוסר היכולת לעמוד נגד היצר בכל תאוה קטנה היא מפני שאין האמונה אצלו אלא ענין מחשבה ולא כח, הוא חושב שמאמין כנ"ל וכשחסר לו הכח א"א לעשות רק לחשוב כנ"ל במחשבתו שינוע השלחן. וצדיק באמונתו יחיה. שאין האמונה אצלו מחשבה בלבד רק חיותו וכחו, מפני שכל חיותו שהוא חי הוא בשביל האמונה שד' האמין בו, ומזה נמשכת אמונתו. ומה היא אמונה, בכח, לא במחשבה לבד.

ואיך באים לה בראשית העבודה ג"כ. אבל במשל הנ"ל ראינו החילוק בין דבר במחשבה ובין בכח, ושיבא הדבר לידי פעולה ועשי' צריכים כח. ויכולים לאמר כך לכל כח צריכים כח נגדי, למשל לדחות סברה די בסברה לא בכח, אבל לדחות שלחן צריכים כח ולא במחשבה לבד, יען כי בשלחן ג"כ יש כח וכובד ורובץ במקומו, וכמה כח צריכים נגדו זה תלוי לערך כחו של השלחן אם מעט ואם הרבה. ואלמלא לא היה כח בשלחן כי אז לא הכרחתי להוציא כחי נגדו והיה די במחשבה לבד. אך כח השלחן הוציא את כחי ועשה מן מחשבה שלי להניע את השלחן כח להניע. וכשרצה ד' ית' שאמונתנו לא תשאר במחשבה לבד רק יעשה ממנו כח בבחי' וצדיק באמונתו יחי' נתן ד' לו יצה"ר שיפתהו לעשות עבירות בכחו, אין לטעות שכוונתי בזה בכח לא בפועל, לא. רק בכח כוונתי עתה לא במחשבה וממילא אין חילוק עתה בין בכח לבפועל. והישראלי כשמדחהו ומבטלו צריך הוא לעשות מאמונה במחשבה אמונה בכח, להדוף את כח היצה"ר, ונעשה אצל

הישראלי כל כח אבריו וגידיו הכל כח אמונה. כמו שמוסר נפשו לד' אפילו כח האצבע קטנה שלו הכל באמונה לד' מפני שהאמונה נעשה אז כחו. ובכלל אין האיש הזה מרגיש את כחו שהיא שלו. רק כמו החלש שנתמך על בני־אדם זולתו כן הקרוץ מחומר מרגיש שאת שיש לו אינו שלו כיון שכחו הוא על שבוטח וסומך בד'. כי באמת אין לאדם אלא מה שד' משפיע לו כח בכל רגע ורגע. רק כיון שד' נותן לו תמיד את כחו נעשה האיש מורגל ונדמה לו שזהו כח עצמו. משא"כ מי שאמונתו הוא כחו לא מחשבה אז מרגיש בכל עת ורגע שכחו נתמך על ידי ד'.

נמצא שמי שמוציא את אמונתו מן מחשבה לעשיה בכח עי"ז דוחה כח היצה"ר שמפתהו לעבירות בכח ובעשיה ח"ו. אבל לפ"ז פתויי היצה"ר וכחו קדמו לכח אמונתו כי הם שהוציאו את האמונה שיהיה כח ולא מחשבה, ולפ"ז היצה"ר גדול מכח האמונה שלו ויכול עשו בנו הגדול ח"ו להתגבר עליו. אמנם האם היצה"ר בא מן החוץ לפתות לאיש היצה"ר דר באדם וממתין עד בא ההזדמנות ואז הוא מתעורר לפתותו. נמצא שבקרבו היצה"ר אף כשאינו מפתהו נמצאים תמיד כל התועבות אשר יכול לפתות עליהם בכל עת והזדמנות. ומי שלבו ברשותו והוא אדון לעצמו מרגיש ששוכן בו דבר לא טוב דבר זר ומנוול והוא מתגבר ומוציא את אמונתו מן מחשבה לכח, ופועל לדחותו אף טרם התגבר עליו, ומוציא את כחו נגד כח היצה"ר והעבירות, אך מי שאינו שומר את נפשו בטהרה אינו מרגיש את היצה"ר הרובץ בו כמו שאיש מזוהם אינו מרגיש ברפש וטיט מעט אשר עליו.

והגמרא מרמזת איזה אל זר שבגופו של אדם זה יצה"ר. אל ישן האדם עד בא היצה"ר אצלו ח"ו בעבירה רק ירגיש תיכף את הדבר הזר והמזוהם אשר בקרבו. ולעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, לא רק בשעת הפתוי בעת נתגלה כח יצרו או יחפוץ להרגיז את היצ"ט לדחותו, אלא לעולם תמיד ירגיז אפילו שלא בשעת הפיתוי ואז יעשה מאמונה במחשבה אמונה בכח, ולא יהיה עשו בנו הגדול כי כח העבירה לא קדם לכח אמונתו. מפני שעוד טרם נתגלה כח היצה"ר והעבירה עשה מאמונה במחשבה לאמונה בכח כדי לדחותו ליצה"ר. וזה שצעק עשו הכי קרא שמו יעקב ויעקבני וכו' הלא ידע שקרא שמו יעקב על שהיה ידו אוחזת בעקב עשו. אבל זאת ידע עשו שאין הוא גדול כבר מיעקב ויעקב יאחז בעקבו ויתחיל בכחו כשהוא כבר עשה את כל מעשהו, כי יעקב לקח את הבכורה והוא המעורר את כח אמונתו לדחות ולבטל את עשו טרם התעורר הוא לפתותו.

נחזור לענינינו. שמי שאמונתו כבר כח אצלו לא מחשבה לבד, זהו מפני שאת אמונת ד', שבראו על שהאמין בו המשיך, וחיותו זהו אמונתו, וממילא מגיע לו להישראלי הזה גם טוב עוה"ז. כי כבר דברנו שיש לפעמים שיש ישועה בשביל ישראל וקשה לה להמשך לעוה"ז מפני שקדושה היא הרבה מן עולם העשיה, והמביא מעשר אמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים, לא אמר משמים כמו שאומר ממעון קדשך. כי זאת היתה עיקר מבוקשו הן אמת שבשמים יש הרבה ברכות וישועות לישראל וכל הצרות נראות רק הטוב שבהם, אבל השקיפה וכו' מן השמים למטה לארץ איזה צרות יש לנו, רבים מאותם שרואים בשמים כי טובים הם אנו מרגישים כי מרים הם ורבים מהם שאין נמשכים כ"כ. אבל מי שמן האמונה נעשה אצלו כח ואינה נשארת במחשבה אז גם ישועתו נמשכת למטה, וגם אינו צריך לאמצעי אשר תתעקם הישועה על ידו בירידתה, ולא הישועות אשר למענו לבדו רק גם לאחרים ממשיך בתפילתו ישועות כיון שגם האמונה לא נשארה אצלו במחשבה רק נתגלה לכח של עוה"ז.

לכן אמר יוסף הצדיק כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך. כל החלומות הולכים אחר הפה ותלוי בהאיש הפותר. ולפי הנ"ל גם ענין חלום הוא דבר שצריך לרדת למטה רק היא מרחפת בעולם המחשבה ואינה יורדת. ומי שאמונתו שנמשכת מאמונה ובטחון בד' נמשכה למטה, הוא בדבורו ממשיכו לעוה"ז. או אם האיש הפותר הוא בבחי' זה לעומת זה להיפך מן הקדושה. לכן אמר לו יוסף אל תדמה שבאמת חלומך טוב הוא, לא. כל טובו הוא מפני שאני פותרו לך. לכן אני פותרו רק אם זכרתני. ואומר המדרש אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו. שאמונת ד' ובטחונו בו בהאיש. זה יוסף שלא פגם באמונתו בד' וממילא גם אמונתו היתה בכח. לכן נחשב לו לחטא למה אמר לשר המשקים כי אם זכרתני וכו' כיון שישועתו לא היתה צריכה לבא ע"י אמצעי כנ"ל.

לכן איתא בספ"ק שנם חנוכה היה בהוד. שנהפך לדוה ע"י היונים, וע"י הכהנים החשמונאים שהם בהוד נתהפך שוב להוד. כי נודע מספרי כ"ק אא"מ זצלה"ה שנצח והוד הוא אמונה. ולפי הנ"ל, יש אמונה למעלה שד' מאמין בנו ואמונתנו בד' וכבר דברנו איך שהקדושה ד' המשיך לאותיות וכל אות מאיר לאות של אחריו א' לאות ב' וכו' ואיתא בזוה"ק איך שכל אות מחובר באותיות למשל א' הוא ב' יודין ווא"ו באמצע. ב' הוא ג' וואוין וכו' ה' הוא ב' ווין ויוד או ואו משמאל. גמצא שכל אות מאיר עם סוף האות שנכלל בה להאות של אחריו למשל הא' מאיר ביוד לב' וכו'. לכן הוד מרמז על אמונה שלמה. ה' שאמונת ד' היא למטה שמאמין בישראל וגם ממשכת האמונה לישראל ע"י האות האחרון שבה' היינו ו' או יוד. ואח"כ יש ד' שחסר ממנה האות האחרון של הה'. מפני

שאנחנו למטה אין אמונתנו למטה ממנו ח"ו לעולם ולהטבע רק למעלה לד'. משא"כ כשח"ו נעשה דו"ה מורה על להיפך שאמונת ד' למטה פגומה. כי חסר ממנה האות האחרון שע"י מאיר למטה. ולמטה הוא עם האות האחרון שח"ו אמונתנו עוד למטה מאתנו בטבע. וזה היה פגם היונים בפילוסופיא שלהם. אבל ונצחום בית חשמונאי ונעשה שוב הו"ד ונתגלה האמונה שלמה. וממילא כיון שבחנוכה נתגלה האמונה שלמה לכל ישראל נמשכות הישועות ג"כ למטה בבחי' השקיפה וכו' מן השמים כנ"ל. וזה שמרמזת הגמרא לשנה אחרת קבעום ועשאום בהלל ובהודאה. לא לשנה השניה בלבד רק לאחרות לכל השנים האחרות. ולא לבד לאמר הלל רק ועשאום בהלל והודאה שיעשה ניסים וישועות גם לנו ונאמר לפניו הו"ד והודיה אמן.

פרק ב

פרשת מקץ תר"ץ

ויהי מקץ וגו'. ואמרו במדרש קץ שם לחושך, שכ"ז שהיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם וכו'. קץ שם ליוסף כמה שנים יעשה באפילה וכו'. ונבין נא מה ענין ויהי מקץ לקץ שם לחושך ולישיבת יוסף בבית האסורים. וכן המדרש, אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה וכו' ע"י שאמר וכו' נודעת הקושיא שמתחיל המדרש שיוסף שם ד' מבטחו ומסיים ולא פנה וכו'.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא פ' בראשית, לא בראו הקב"ה שנקרא צדיק וישר את האדם בצלמו אלא כדי להיות צדיק וישר כמוהו, וא"ת למה ברא יצה"ר וכו' אתה אומר שהוא רע וכו' אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע וכו', עכ"ל הק'.

כמה יחרד האיש ויפחד מזה. כי דרכו של האיש להצדיק א"ע ולומר ומה אעשה הלא יש לי יצה"ר. אך המדרש אומר שהקב"ה אומר שהאדם עושה ליצה"ר רע. א"כ לא לבד על עצמנו אנו עתידים ליתן את הדין שקלקלנו ופגמנו א"ע. רק גם על היצה"ר שעשינו אותו רע. כי את היצה"ר ברא ד' רק לצורך טוב שבאדם לצורכי גופו. וכמו שאמרו בגמ' (יומא סט:) שכשבטלו את היצה"ר ליום אחד לא מצאו ביעתא בת יומא. לצרכי הגוף לשם עבודה ברא ד' את היצה"ר. וכמו אלמלא היצה"ר חדותא דשמעתא לא הוי, שבאמת למעלה בג"ע שם עיקר השמחה של התורה רק שגם הגוף ישמח זה מעורר היצה"ר. אלא מכיון שהיצ"ט מעורר לעבודה עצמה לכן נגד זה נקרא היצר שמפתה לצרכי הגוף בשם יצה"ר, אבל לא לפתות לעבירות ותאוות רעות בראו ד', רק שהאיש עושה אותו רע.

ובמה עושה אותו האיש לרע, כלומר אם גם היצה"ר אינו מפתה לרע מהו הדבר שמכוחו האיש מקלקל א"ע ואת יצרו, הלא אין דבר שיפתהו לרע כיון שגם היצה"ר אינו מפתהו,

והאיש בעצמו בלתי היצה"ר בטח אין בו עצם רע לפגום א"ע ואת יצרו. אבל המדרש הקדים לזה ואמר לא בראו הקב"ה שנקרא צדיק וישר את האדם בצלמו אלא כדי להיות צדיק וישר כמוהו. דהיינו שצדקתו ויושרו של האדם לא תהיה עשיה לבד, רק מעצמותו תהיה. הקב"ה צדיק וישר ואת דמותו וצלמו זה נתן באדם וזהו דמותו וצלמו של האדם, לא שיעשה מעשי צדק ויושר בלבד רק להיות צדיק וישר. וכשיהיה צדיק וישר אז מעשה הצדק והיושר תהיה עצמותו מנפשו כמו ששואף אויר בריאותיו וכמו שהלב דופק מפני עצמות חיותם. וזהו דמותו וצלמו של האדם.

כי דמות וצורת כל דבר שבעולם משונה מחבירו מפני שעצמו ונפשו של כל דבר משונה מחבירו. וגם הצורה החיצונית בכל דבר מעצם הנפש היא. הבהמה אוכלת את התבואה ומשתנה צורת התבואה לצורת הבהמה. והאדם אוכל את הבהמה ונתוסף כח ובשר לאדם האוכלה ונשתנה שוב צורת הבהמה לצורת האדם. מפני שצורת התבואה והבהמה והאדם ג"כ מנפשם הפנימית היא. וכמו שכח הגוף מן הנפש הוא וסוס בגוף גדול כוחו פחות מן כח האריה הקטן ממנו מפני שכח הגבורה אשר בנפש הסוס פחות מן כח הנפש אשר באריה, והנפש אף שאינה גופנית מ"מ נצטמצמה עד לכח גופני שבגוף עד שיכולים למדוד את חלק הנפש הזה שנתצמצם לכח גופני משקל כמה לטראות ישא הסוס וכמה האריה ויכולים לומר שלסוס יש כח של סכום ליטראות אלו ולאריה יש כח מספר ליטראות כזה, כן נצטמצמה הנפש למדת הגוף ותוארו החיצוני ג"כ עד שחכמת אדם תאיר פניו גם פניו הגופני, וכיון שעצמות נפשו של הישראל צדק ויושר של מעלה לכן גם צלמו ודמותו גם של גופו צדק ויושר הוא. ובזוה"ק איתא שבהאי דיוקנא של האדם בעוה"ז עומד במרום בג"ע. וצדיקים הגדולים הכירו באיש בצורתו את מעשיו, ואם פגם באיזה דבר הכיר שצורתו נפגמה.

ורש"י ז"ל פי' בפ' חקת על וישלח ד' וכו' את הנחשים השרפים ונשכו וכו' יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. כיון שעשו מעשי נחש ונשתנה חלק עצם נפשם לעצם נפש הנחש בפועל נתוסף כח וגם גופים של נחשים. והתיקון היה עשה לך שרף ושים אותו על נס. חוץ מן עצם הענין שאין לנו ידיעה בו, מרמז כנ"ל כיון שהנחשים באו ע"י צורת נפש הנחש שהם הוסיפו, לכן יעשה צורת נחש ובזה יפריש למעלה את צורת הנחש מן גופי הנחשים ויתבטלו הנחשים. והגמרא אומרת (ראש השנה כט.) בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבן לאביהן שבשמים היו מתרפאין. ישראל שבו לד' ויכל מש"ר לעזור להם ולהעלות את חלקי נפשם שנשתנו לצורת נחש ונתבטלו גופי הנחשים שנבראו אז.

וכזאת צריכה להיות תשובת ישראל תמיד, לא לאמר בלבד אני שב ולא אעשה עוד כזאת וכזאת. רק גם צורת נפשו שנשתנה לצורה רעה ר"ל ולסט"א תהפוך לטוב. ואיך יהפכה לטוב. ע"י שישנה א"ע לטוב. וצריך האיש להסתכל בקרבו בכל פעם אם באמת נזדכך ואם באמת רוצה אחרת מאשר רצה עד עתה, לא שיתבטל יצרו מכל וכל שלזה רק בני עליה זוכים כמו שאמר דוד המלך ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצה"ר, רק שעכ"פ יתוספו בו רצונות ומחשבות טובות מעצמו ומנפשו, כי כל כמה שיתוספו בו רצונות ומחשבות טובות נתוספו חיל וכח נגד היצה"ר, כיון שמהקדושה שנתוספה בו המחשבות והרצונות הן. וגם, כיון שמוסיפות הרצונות והמחשבות לכבוש את מוחו ולבו, אינן נותנות מקום להיצה"ר להתפשט בהם. וגם היצה"ר בעצמו יזדכך שלא יהיה נמוך כ"כ, כמו שכבר דברנו כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, שכיון שהוא נתוסף במעלה גם היצה"ר נזדכך ואין לו יצה"ר נמוך לדברים נמוכים. כי גם בפשטות רואים שאין היצה"ר מפתה לאיש בדבר שרחוק ממנו אלפי פרסאות אף שיודע ממנו, ואפי' שיחשוב בדבר הנמוך שרחוק ממנו אין היצה"ר מפתהו, מפני שהיצה"ר מפתה רק בדברים ומחשבות ששקוע האדם בהם. ואם נמצא שקוע במחשבות ורצונות טובות אז היצה"ר מפתהו ג"כ רק בעניני עבודה, למשל שילמד תורה שלא לשמה שזהו ג"כ מיצה"ר רק שיצה"ר מזוכך הוא.

נמצא שכל מעשי הצדק והיושר שעושה הישראל. מעצמו הם. ולא מעצמו בלבד רק מד' ית' על שנברא בצלם ודמות של הצדיק והישר ית'. לכן עשיית המצוות של ישראל בוראים מלאכים, כי לא עשיה לבד היא רק צלמו ודמותו של הקב"ה הם מגלים בזה, ודבר נמצא הוא. צלמו ודמותו ית' נתגלה ונברא האדם, והאדם שעושה ומגלה הצדק והיושר שוב נבראו צדק ויושר לעצמם והם המלאכים. ולכן מוכרח איש הישראלי להיות תמיד במצוה, כי עצמותו היא צלם אלקים שבכוחו לברוא ואם לא יברא בקדושה מלאכים, ח"ו בורא דבר לעצמו ברשות עצמו.

האדם וגם היצה"ר אינם רעים בעצם, רק האדם מהפכם לרע. ולא בעבירה מתחיל הרע כי מי יפתנו לרע מתחילה כשגם היצה"ר אינו רע בעצמו. אבל אם עושה האדם דבר שאינו במצוה וכיון שכנ"ל בכל מעשיו בורא האדם, אז נברא דבר לעצמו שאינו מצוה והוא הרשות, כלומר רשות לעצמו. וממנו יכול להתהוות גם רע כיון שנעשה דבר ברשות לעצמו מחוץ לרשות הקדושה. מתחילה לא היה הרשות נמצא רק הכל במצוה, וד' צוה לאדה"ר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ וכו', גם על העץ שיאכל נצטוה אף שגם

מעצמו יאכל אם לא יאסר, אבל העולם והאדם נבראו בלא רשות לעצמו והכל צריך להיות במצוה.

ואפשר שזה רמז של פיתוי הנחש, שהתורה מרמזת איך נתהווה הרע ושהיצה"ר יתהווה ליצה"ר לעבירה, ע"י שהרחיק את הרשות שלא יהיה מצוה. ואמר אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן. ואמר שמכל עץ הגן לא צוה ד' רק על העץ אשר לא יאכל, ועל העצים אשר יאכלו לא צוה ד', והם רק רשות. אף כי אמר וכו' לא תאכלו מכל עץ הגן בלבד. ועל אשר תאכלו לא צוה. ונכשלה חוה ואמרה מפרי עץ הגן נאכל, מעצמנו. ומפרי וכו' אמר אלקים לא תאכלו וכו'. לא אמרה ד' אמר מפרי עץ הגן נאכל, ואת מצות ד' אמרה על העץ אשר לא יאכלו. אחר שכבר אמרה מקודם מפרי עץ הגן נאכל שהרחיקה את הרשות לעצמו שאינו במצות ד'. וכיון שעשתה רשות לעצמו בהעץ אשר יאכל נתהוה גם רע ויצה"ר לעבירה ר"ל. לכן האיש הישראלי גם את הרשות שלו צריך להכניס למצוה, כנודע מספ"ק. ראשית כל איך צריכים לשבור כל תאוה אשר בו להם. אבל גם האיש שלא שבר עוד את תאותיו ולא תיקן א"ע עוד, ג"כ צריך בכל דבר הרשות שלו לכוון שהוא בא עתה לקיים את מצות ד', ד' בראו שיאכל וצוהו מכל עץ הגן אכל תאכל והוא בא לקיים עתה מצוה זו. אין כוונתנו בזה שירמה האדם א"ע לאמר שאוכל הוא לשם ד' בעוד לבו מלא תאוות, ואבי זקני הרה"צ הק' ממאגליניצה זצ"ל אמר שמי שאין המאכל אצלו מאום כהדבר הכי מאוס בעולם אל ירמה א"ע לאמר שאוכל לכבוד שבת, אבל כוונתנו שידע האיש שהוא בא לקיים מצוה רק שהיצה"ר מפתהו ומפגלו שיאכל לתאוה, וידאג ע"ז. והאם מי שבא לאכול מצה בליל א' דפסח והוא אוכל לתאוה, האם בגלל זה לא יכוין לגמרי שיאכל עתה מצה של מצוה. למשל הגמ' אומרת שחייב אדם לרחוץ את פניו בכל יום לכבוד קונו שנאמר בצלם אלקים עשה את האדם אף שפניו הגופניים הוא רוחץ וגם הוא מעצמו נהנה מזה שרוחץ את פניו. מ"מ זהו דבר לעצמו, הוא נברא בצלם וצריך הוא לרחוץ את פניו. האיש צריך לדעת ולכוון שהכל אצלו מצוה. האכילה. שתיה וכו' רק שיצה"ר מפתהו לתאוה וידאג ע"ז. ואדרבה. אם לא ידע ויכוון שהכל אצלו מצוה אז לא ידאג כ"כ על תאוותיו וגם לא ירגיש אותם, משא"כ כשידע שהכל מצרה ידאג על המצוה שמטנף וידע וירגיש בכל תאוה העולה בו. כמו שבכל היום שהאיש בשוק אינו יודע מכל מחשבותיו שעוברות בקרבו חוץ ח"ו ממחשבה גרועה מאד, ואינו מתאונן עליהם. מפני שדומה לו שאינו פוגם כ"כ במחשבותיו בשוק. משא"כ כשעומד בתורה ותפלה ויודע שכל נדנוד רע ואפי' בלבול מחשבה בעצמה פגם גדול הוא אז מרגיש בכל דבר העולה במוחו ולבו כואב עליהם ומשתדל להרחיקם. כן כשדומה לו האדם שהכל

רשות אז אינו דואג על תאוותיו ויש תאוות העוברות בקרבו שאינו מרגיש אותם כלל. משא"כ כשידע שהכל מצוה ידאג על כל דבר נמוך וירגיש כל דבר אשר עובר בקרבו. ואפשר זה רמז הפסוק והאספסוף אשר בקרבו וכו'. אשר ע"פ פשוט למה באמת גם בני ישראל שהם הטובים שבישראל בכו ג"כ על בשר. ובפרט שרש"י ז"ל אומר שהיה להם בשר ורק עלילה בקשו, ולמה עוד בכו על זה, וכי שייך שמי שמבקש עלילה עוד יבכה על עלילותיו. והקושיא הנודעת איך אמרו זכרנו וכו' חנם בלא מצוות, כפרש"י ז"ל. וכי שייך שמי שהוא יגלה עוד שרצונו עוד באכילה בלא מצוות. אבל בנ"י הטובים כשהרגישו בקרבם תאוה לבשר התחילו לבכות ולשוב בתשובה על חטאם זה. והצטדקו א"ע שלכן באו לידי תאוה מפני שזכרנו וכו' חנם בלא מצוות, באם ידעו שכל אכילתם מצוה לא היו מתאוים. אבל כיון שבזכרונם ובמחשבותם עוד ממצרים אכילה פשוטה בלא מצוות ודומה להם שהיא רשות והפקר לכן לא הרגישו ולא תיקנו את תאוותם אשר בקרבם. אבל מי יאכילנו בשר. יאכילנו הוא לשון הוה שהוא תמיד. מי הוא שהתיר להם ונותן להם בשר הלא הקב"ה הוא וא"כ הכל מצוה היא כנ"ל. וצריכים לתקן את תאותם. לכן שבו ובכו. ואפשר שזה מרמז המדרש ויהי מקץ, שנאמר הלשון קץ, קץ שם לחושך. כי מי שיודע שמלא כל הארץ כבודו והכל אלקות גם דברי עוה"ז אז אין שייך אצלו יצה"ר כי גם הוא אינו רע כנ"ל, אבל מי שחושב שיש גבול וקץ, עד כאן קדושה ומכאן ואילך רשות והפקר ח"ו. מזה נעשה יצה"ר. קץ שם לחושך. הקץ עושה את החושך. ונעשה יצה"ר. שכל זמן שהיצה"ר בעולם וכו' גם בעולם לא בך לבד רק גם שדומה לך שבעולם יש קץ ורע. זהו חושך וצלמות. נעקר היצה"ר מן העולם. לא ממך לבד רק גם מן העולם, אין אופל וצלמות בעולם.

וזה היה ענין יוסף, אף שאין אנו מבינים את יוסף הצדיק ואת עניניו אבל לפי השגתנו לצורך עבודתנו. באם לא היה קץ בעולם וידענו שהכל קדושה, לא היינו צריכים לשום השתדלות באיש לטובתנו כיון שהכל אלקות ובטל אליו וכרצונו ית' כולם יעשו. אבל כיון שעוד יש קץ, רשות לעצמו ולאדם בחירה לעצמו, אז אף מי שבוטח בד' משתדל לפעמים באיש לצרכיו. שגם האיש הזה יחפץ להיות שליח ד' ויטיב לו. אשר הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף. שבאמת בטח בד', רק ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני שפנה אליו בהשתדלות נתוסף לו ב' שנים. ולמה. מפני שעוד קץ ואופל בעולם. ויהי מקץ, מפני שיש קץ אופל וצלמות בעולם היה יוסף משתדל אצל שר המשקים ונתוסף לו וכו'. ונתן לו קץ ב' שנים שישב בבית האסורים. כי זאת היא עיקר עבודת ישראל שידע שהכל קדושת ד'.

ויגש

פרק א

פרשת ויגש תרפ"ט

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך וכו', איתא בספרי תלמידי הבעש"ט ז"ל, עה"פ מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו. אשר לכאורה תימה כפל הלשון מי יעלה ומי יקום למה לי. ע"פ פשוט, כי אם לא יעלה בודאי לא יקום. ואומרים בקדשם, שיש מי שמתלהב לפעמים ונופל אח"כ לנמיכיותו, ולא די שההתלהבות נפסקה ממנו רק בכל מצבו נשאר שוב איש נמוך וגרוע כמו שהיה ר"ל. ואז מצבו יותר רע מאשר בראשונה טרם עלה, כמו מי שעולה אל מקום גבוה שהנפילה יכולה להזיק לו ח"ו יותר מאילו לא הלך ולא עלה. לכן מרמז הפסוק מי יעלה בהר ד'. ואף אם עולה לפעמים ומתלהב לפעמים בניצוץ של קדושה ואור עליון ומי יקום במקום קדשו שלא יפול ח"ו שוב, עכ"ל הק'.

כי באמת הלואי רק יעכב האיש לעצמו כל ניצוצי הקדושה אשר מתנוצצין בנפשו במיני התעוררויות הרצון אהבה ויראה ותשוקה, כי אז כבר היו דיים לו להתקשר על ידם בד' ועבודתו ית', ולא היה צריך לחזר אחר עצות ואמתלאות איך לעורר ולהלהיב ולקדש את עצמו. ועיקר החסרון הוא שעד מהרה יכבה האש והניצוץ שהתנוצץ בקרבו, עד שיש כמה פעמים שאינו מרגיש שהוא בן איזה הרגשה וניצוץ טוב. מפני שנכבו טרם נתודעו בגופו.

סבה גדולה היא לזה. על שאין האדם בכלל מכיר מהו ניצוץ קדושה בו. כי ע"פ רוב באה בלבו מין דאגה על מצבו הנמוך. ואינו חושב שדאגה זו מין התגלות קדושה היא. ודומה שכמו העני ר"ל כאשר מכיר את רישו ודואג עליו שאין לומר שדאגתו זו עשירות היא. כן גם הוא שדואג על עניות נפשו חרבנה והתרחקותה איך יחשב את דאגה זו למין התגלות של קדושה. לכן כאשר באה לו דאגה כזו נשאר יושב ודומם. ולפעמים עוד מין יאוש עולה בו. לאמר כבר רבו פגמי. ובכלל כל מצבי גס עד שגם אני ששקוע בה עד צוארי ג"כ רואה זאת ואפי' אם מאה שנים אחיה האם אוכל לעלות מן רפש הזה עד שיגע עכ"פ בתחתית הקדושה. ולא ידע שגם דאגה זו ושבירת הלב זה מין התרוממות הוא. הוא דואג אם יוכל בכל שנותיו ליגע בתחתית הקדושה. וכבר עתה שכינה הקדושה בתוכו והכביכול אוחז בבגדו. מלשון בוגד. בהפגם בעצמו ובדאגתו על נמיכותו ר"ל אוחז ד' ואומר לו חזור בך. והוא צריך לאמר לנפשו אם ד' אצלי אחזתיו ולא ארפנו אתדבק עתה בקדושתו ית' ויקל לי לשוב ולהטהר. ובאורו ית' אסע ואלך.

כי ראשית ההתגלות בבעל תשובה ובכלל באיש במצב נמוך. יכולה להיות רק באופן זה. בבחי' אחזו הקב"ה לירבעם בבגדו ואמר לו חזור בך. רק בבגדו כנ"ל מלשון בוגד. בזה שיראה את מצבו הנמוך. וכפי שדברנו. הרבה פעמים באה הדאגה אף בלא תשובה. לא שבא לו רצון שישוב על כל פגמיו ועל נמיכיותו, רק דאגה גרידה שרואה את עניו. ואדרבה דאגה שרק מבכה את מצבו ואת אבדתו שיאבד לפי דעתו בדלות ושפלות הגוף והנפש, רק בבגדו אוחז הקב"ה. בעוד שהוא רחוק מן התשובה ואומר לא בעינא. כי למשל אם מדבר איש אל חבירו אז שומעים קול אחר. קול המדבר ולא קול השומע. מפני שמחוצה לו בא הדיבור מהמדבר שעומד חוצה למדבר אליו. משא"כ כשבאה התגלות לנביא שבאה ההתגלות גם מפנימיותו של הנביא בבחי' התדבקות רוחא ברוחא והתגלה ד' בו כתיב והאלקים יעננו בקול ודרשו חז"ל בקולו של משה. כיון שמפנימיותו באה ההתגלות שנתלבש קול של מעלה בקולו של משה. אבל לא בענין נבואת משה רבינו אנו מדברים כעת כי מי ישיגהו, רק בניצוץ התגלות של ישראל שאינו נביא. ורק ניצוץ של ניצוץ הארה דהארה זורח עליו במוחו ולבו. וכיון שהיא התגלות בפנימיותו במוחו ולבו, אז רק מחשבותיו והרהורי לבו יכול הוא לראות, רק שהם מתיצבים ומתראים בו כפי רוח ד' שנתלבש בהם, וכמו חלום שאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו ומ"מ לפעמים רוח נבואה נתלבש בהם. ואמרו חז"ל ע"ז כשם וכו' כך א"א לחלום בלא דברים בטלים. וצריכים לפתרו להסיר את התבן ואת הציורים שבאים מרעיונותיו של עצמו. ולהבין את רוח הנבואה שבהם שהעמיד את רעיונותיו ומחשבותיו באופן זה דוקא.

ואפשר להבין בזה איזה דיוק בדברי יוסף אל פרעה שאמר חלום פרעה אחד הוא, ופתר לו את חלומו שבע פרות שבע שנים. ואח"כ הוסיף לאמר ועל השנות החלום פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו. שלכאורה ע"פ פשוט כל אלה שאמר מקודם חלום פרעה אחד הוא ומה שאמר אח"כ ועל השנות החלום וגו' דבר אחד הוא, היינו לעולם דבר אחד הוא ולמה נשנה פעמיים כי נכון הדבר וגו'. ולמה הפסיק הענין בפתרונו. ולא אמר לו יחד חלום פרעה אחד הוא ועל השנות וגו'. אבל להנ"ל יש ב' דברים בחלום, רעיונות האיש, וגם רוח הנבואה שבהם, ועל שניהם היה קשה בחלום פרעה למה הראה ד' לו ב' פעמים רוח נבואה אחת, ואפי' אם רצה ד' להראותו ב' פעמים למה בב' מיני מחזות וציורים בפרות ושבלים, ולא נשנה ב' פעמים הדבר שכבר ראה. וזה היה טעותם של החרטומים שפתרוהו לב' דברים. אבל יוסף הפריד זאת לב' דברים, חלום פרעה מה שהוא חלום פרעה היינו הציורים אחד. ואין צריכים לתרץ קושיא זו למה נשתנו מפני שחלום פרעה הוא ורעיונות אלו היו במוחו מהרהורי דלבא לכן ראה

גם שניהם, ועל השנות החלום בה' הידיעה היינו עיקרו של החלום שהוא חלק נבואה זה הוא באמת קשיא למה נשנה פעמיים, על זה הוצרך לתרץ כי נכון וגו' וממהר האלקים. ולולא שב' מיני מחשבות היו בפרעה כי אז חלום פרעה שהוא חלק הציורים לא היו שונים והיה חולם לו ב' פעמים פרות או ב' פעמים שבלים כנ"ל.

נמצא שההתגלות הבאה בפנימיות האדם נראה לו ברעיונותיו. וכיון שהאדם המתחיל לשוב עודו שקוע כל היום בשטותים והבלים היפך רצון ד', לכן את ניצוץ התעוררות עליון יכול הוא לראות שוב רק ברעיונותיו, שטותים מתראים לפניו והוא רואה ומכיר את שפלותם ונמיכיותיו שנמשך אחריהם, כי באיזה אופן אחר יראה זאת, הכל ע"י רעיונותיו, ורעיונותיו רחוקים המה מד' ועוד היפך רצונו ח"ו ומוכרח להיות גם התגלותו ורוממותו ג"כ ע"י לבוש עכור כזה, ואם ח"ו עושה היפך רצון ד' גם בפועל אז ההתגלות של ההתנגדות מתגלה ונאחזת ג"כ כהתנגדות בפועל ע"י שונאים וכדומה שגורמים לו דאגה ח"ו. והיה אם יודע האיש שגם מרירות הזאת והראות פגמיו ודאגה זו אתעדלע"ל היא בחי' תפסו הקב"ה ואמר לו חזור בך, והוא מתחזק ואומר בה' אשר בי עתה אוכל לשוב ולהתקדש כנ"ל אחזתיו ולא ארפנו אז מתעלה ומתקדש. ואם לאו נופל ח"ו. וזה מי יעלה בהר ד', ואף אם אינו עולה רק שבמקומו שהוא נמצא מתגלה אליו ד', עכ"פ יקום במקום קדשו, שבמקומו שנמצא ישאר מקום קדוש.

בספרי כ"ק אא"מ הה"ק זצללה"ה איתא איך שבכל איש ישראל מתעורר בכל יום הרהור תשובה. כמו שאיתא מהבעש"ט זצללה"ה שזהו הב"ק שיוצאת בכל יום מחורב. ומלמד לנו כ"ק אא"מ זצ"ל איך שצריכים שלא לעזוב את ההרהור לריק רק יעשה תיכף בה מצוה. ואנו שיורדים בדור הזה יותר לעקבתא דמשיחא ירידה יותר לבחי' עקביים. צריכים למצא את קדושתו ית' בעמקות ומקומות יותר נמוכין בבחי' בכל מקום שגלו שכינה עמהם. כ"ק אא"מ אמר שהרהור תשובה שבאה בלב הישראל התעוררות עליון הוא, ואנו צריכים למצוא שאף טרם התעורר בו הרהור תשובה ורק חסרונותיו מתגלים לנגד עיניו, אדרבה ראיה כזו אשר עלול הוא ליפול לידי יאוש ח"ו אם לא ידע לאמר אחזתיו ולא וכו' ג"כ התעוררות עליון הוא, ורוח הקודש נמשך לו עד הלום.

ולא ישיגוהו משיגי הגוף. אותם שמשיגים רק את הגוף ודברים גופניים ממלאים את מוחם ולבם יכולים להשיג את קדושתו רק בבחי' "לא". איך שהם אינם קרובים אליו. ולא. ישיגוהו משיגי הגוף. וזהו גדלותו ית' שיכול להתצמצם גם למקומות הנמוכין, מה גדלו מעשיך ד' מאוד עמקו גם במקומות הנמוכין והעמוקין. ומהו העמקות וההשפלה.

שאיש בער "לא" ידע. שידע אותו ית' ע"י ה"לא" שרחוק מד' וגם זאת תהיה ידיעה. גם שמה כבודו ית' מתפשט מה גדלו וגו' מאד עמקו.

כי בכלל ביאתו של הישראל לעוה"ז הוא לגלות ולפשט את אלקותו ית' בכל המקומות אף הנמוכין. מין שליחות מד'. כי יש התגלות חיות של כלים חיות גופנית לבד. ויש התגלות חיות פנימית בחי' אורות וכלים כדאיתא בספ"ק. וגם הכלים יש להם חיות רק שהוא חיות של הכלים לבד. למשל באדם גם לרגל וליד יש חיות רק שהוא חיות גופני לבד בחי' דיו לחי שהוא חי ולא יותר, משא"כ במוח ולב נתגלה גם המחשבה והרצון שהוא יותר מחיות לצורך קיום הגוף לבד. והנה בעולם יש חיות אבל רק חיות של דיו שהוא חי, ובישראל נתגלה גם מחשבות קדושות תורה ורצון שהוא עצם קדושתו ית'. וכיון שהוא ית' אין בו פירוד והרכבה, א"א שתתפשט חיותו למקומות השפלים של בחי' מלכותו בכל משלה בלתי אם גם קדושתו תתפשט, כי אם לאו הרי זה כעין פירוד. חיות הכלים יש ולא האורות. לכן נשלחים בני ישראל למקומות השפלים ג"כ ונר אלקים בידם. ובקדושתם פושטים את האורות והקדושה לכל המקומות. כי לי כל הארץ רק ע"י ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, על ידכם. ואפי' אם הוא נשקע עד הצואר בשפלותו ד' עמו, איך ע"י בחי' "לא". ע"י בחי' תפסו בבגדו כנ"ל.

וזאת כל יכולתינו להתקבל בתשובה. כי הן אמת שבכל מקום שהאיש ישראל נמצא צריך להיות יהודי ולא יטה אף כמלא נימא מדרך ד'. אבל בשמים מלמדין זכות עליו, הלא אם לא היה במקומות אלו לא היה חוטא, ורק מפני שנשלח לנמיכיות, ולמה נשלח לא לצרכיו רק לשם ד'. והגמרא רמזה גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, זו גדלותה של תשובה, מפני שנוגעת גם למעלה. הלא לצרכי שמים נשלח שמה ועי"ז נכשל חייו. נחזור להנ"ל, מי יעלה בהר ד' ואם לאו עכ"פ מי יקום במקום קדשו, שבמקומו שהוא נמצא ישאר קודש, כי תמיד ד' עמו אף בראותו את נמיכיותו ובסבלנותו את דאגותיו, וזה כל עיקר יכולת תפלתנו לפעול במרום, כי ד' מתפלל "ד' שבנו" כי תמיד הוא עמנו, איך שאנו נמצאים, ותפילת ד' היא שנתלבשה בקולנו. וכמו שאיתא מהקדושת לוי זצ"ל. על הפסוק ויקרא ד' ד' שהאלקות שבנו הוא הקורא לד'.

והנה על דבורי יהודה ליוסף איתא במדרש, תפוחי זהב במשכיות כסף וכו' שבדבורו טמונות כוונות. ולהנ"ל אפשר נרמז גם זאת, שכשראה יהודה את צרתו אמר בי אדוני, יודע אני שגם עתה בי ד' ית', וממילא ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני תתקבל תפלתי, בחי' ויקרא ד' ד', כנ"ל.

כי כמוך כפרעה. כי כל המלוכה של מצרים נקראת ע"ש פרעה וכשרצה יוסף לאסרם שלח לפרעה שישלח לו גבורים, ואמר לד' כי כמוך כפרעה, פרעה לא בידו ולא ברצונו גורם לי דאגה רק כמוך הוא, כמו שאתה אומר לו, ואתה הוא שמדבר אלי ע"י יסודי פרעה וגם עתה אינני רחוק ממך, בי בקרבי אדוני, ויכנסו דברי באזניך ואושע בכ"ע.

פרק ב

פרשת ויגש תר"ץ

ויגש אליו יהודה וכו', ונבין נא, הא גם עד עתה עמד אצלו ודיבר עמו. וכן כי כמוך כפרעה. וע"פ פשוט היה צריך לומר אתה כפרעה. וכן הא דפרש"י ז"ל על ויפול על צואריו וכו' שקרא ק"ש. למה דוקא עתה. ואם זמן ק"ש היה למה יוסף לא קרא. אמנם איתא במדרש רבי תנחומא פ' נח שלעתיד ישראל יעבדו אותו ית' בשמחה שנאמר עבדו את ד' בשמחה, אבל העכו"ם יהיו עובדים ברעדה. כגון אדם שבנו משרת לפניו משרת בשמחה אומר אם אקלקל מעט לפני אבי לא יכעס עלי שהוא אוהב אותי לכן עובדו בשמחה, אבל העבד הנכרי משרת ביראה אומר אם אקלקל לפניו כועס עלי לכך עובדו ביראה, עכ"ל המדרש.

והנה אף שרעדת העכו"ם יראה מחטא היא שמא יקלקל, מ"מ נראה מהמדרש ששמחת ישראל בשעת עבודה יותר טובה היא. ולא על העתיד בלבד נאמר רק גם על עבודה של עתה מרמז המדרש. האיש הישראלי צריך תמיד ובפרט קודם עבודה לירא ולרעוד, ולומר אני איש הקרוץ מחומר שפל הברך ובכל מעשי פועל אני למעלה, אם עובד אני עבודת הקודש גורם אני ג"כ למעלה. מתקן תקונים ומעטר אותו ית' בעטרין עלאין, ואם ח"ו להיפך שאיני עושה כשורה גורם פגמים אני, פגמים בשמות הקדושים וקילקולים בעולמות עליונים, הן שמים לא זכו בעיניו ובמלאכיו ישים תהלה ואיך אוכל אני להימצא לפניו ית' הן בעוה"ז ומכש"כ בעולמות העליונים שכולם קדושים. וכ"כ ייראו ויפחד עד שירא לגשת אל העבודה, כמו שפרש"י באהרן שהיה ירא ובוש לגשת אל המזבח.

וביראה ובושה זו יהיה קודם שפותח בעבודה. משא"כ כשפתח בעבודה אם גם אז יפחד ויתבייש לא יוכל לעבוד מאומה. לכן אז צריך לחזק את לבו ולאמר, בין כך ובין כך ד' בחר בי לעובדו והעבודה והתפילה אינן למעני לבד רק גם צרכי שמים למלא את רצונו ית' שרוצה שאעבדהו ואתפלל אליו, שמפני אהבתו אלינו מתאוה לתפלתם ועבודתם של ישראל, ואני ממלא בזה את רצונו ואהבתו ית' לכן בטוח אני בד' שיקבל את עבודתי ותפלתי, ואפי' אם אחר כל אלה רוחי לא תהיה נקיה לגמרי כמו שצריכה להיות לפניו ית' ג"כ לא ימאסנה בגלל זה ואת הטוב שבה יקבל. משל גופני. אם מביאים לאיש

לאכול איזה דבר, אז אם אין רצונו עתה לאכול ורק מכריחים אותו שיאכל אז אם נמצא באוכל איזה שמץ מיד מואס בו ואינו אוכלו. משא"כ אם מתאוה הוא עתה לאכול אז אף אם יש בו איזה שמץ מוציא את השמץ ואוכל את היפה. העכו"ם כיון שאין אהבת ד' אליהם עד שיתאוה לתפלתם ועבודתם, ותפלתם ועבודתם רק לצרכיהם לכן אם יקלקלו יכעס ולא יקבלם. משא"כ ישראל שאהבת ד' אליהם חזקה עד שרוצה הוא ית' בעבודתנו ותפלתינו, גם אם יש איזה פגם ח"ו את הטוב שבעבודתנו יקבל. ולכן הם בשמחה כמו שאומר המדרש.

ואפשר זה הרמז בפסוק שאמר מש"ר לישראל אל תיראו וכו' ובעבור תהיה יראתו על פניכם וכו' ונודעת הקושיא שאמר אל תיראו ומסיים ובעבור תהיה יראתו על פניכם וכו' וכן למה קורא הפסוק את ישראל בלשון עם. ויעמוד העם מרחוק, אחר שקבלו את התורה ויראו כ"כ מד'. ולהנ"ל כיון שהם יראו גם בשעת קבלת התורה. ויעמוד העם מרחוק, אמר להם מש"ר עתה בשעת העבודה וקבה"ת אל תיראו יראה כזו שתרחק אתכם מן העבודה כי לבעבור וכו' ובעבור תהיה יראתו על פניכם, מלשון מלפניכם, כמו הפנים שהוא לפני האדם. קודם העבודה תיראו יראה כזו עד שתהיו בושים ומפחדים לגשת אליה אבל בשעת העבודה תתחזקו ותבטחו בד' שיקרבכם אליו ויקבל את עבודתכם. וזאת היא שמחת החסיד. לא שמתגאה לאמור צדיק אני ואיני מביט בחסרונותי, אדרבה עיקר וראשית החסידות היא להיות מכיר א"ע ולא לרמות ע"ע ומכש"כ את זולתו. ולא שאינו מרגיש בדאגותיו הפרטיים, מרגיש הוא, רק החסיד יכול לפעמים לקפוץ מכל בשרו ועורו ולהשליך מע"ע את כל דאגותיו עם כל חסרונותיו ולעמוד מחוץ להם איזה זמן. והמשנה אומרת (אבות ה') שלי שלך ושלך שלך חסיד, וע"פ פשוט תמוה האם מפקיר החסיד את כל הונו וכשיגזלהו מי האם לא יפריעוהו, אבל המשנה מרמזת לנו את כל תוכן רוחו של החסיד שיכול לפעמים להשליך מע"ע את כל האנכי שלו ואת כל עצמותו.

לכן יש לפעמים שהאיש מרגיש בקרבו איזה התעלות והתקדשות רצונות תשוקות והתלהבות עילאה. ומשתאה על עצמו איך באתי אני איש המגושם למצב עליון כזה, ואומר בטח רק מרמה אני א"ע. אכל זה הכל במי שאינו חסיד שבאמת א"א לו לעלות למעלה מפני שקשור הוא בקרבו לעצמותו ונמיכיותו אינו נותן לו לעלות. משא"כ החסיד שיכול לאמר לעצמו משליך ומפקיר אני את כל עצמי ובשרי ואני קופץ עתה קפיצה למעלה מהם, יכול הוא על שעה לעלות מהם באמת בלא רמיה. ואף שנופל אח"כ מ"מ יכול לבא אח"כ אליה באמת כמו ביצ"מ. לא שאומרים אנו בזה שלא יביט החסיד

ע"ע ולא יתקן את חסרונותיו. אדרבה רק החסיד יכול לראות באמת את חסרונותיו ופגמיו ולתקנם. כי מי שאינו חסיד קשה שיראם באמת. כי כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו וכיון שאינו יכול להפריש מן עצמותו ולצאת מהם על שעה עכ"פ. אינו יכול להביט ולראות בקרבו את כל חסרון כמו שרואה בזולתו. ובגמרא (ברכות ד') על דוד המלך שאמר ע"ע ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם וכו'. ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי ואומר לו מפיבושת רבי יפה דנתי וכו'. כל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם היינו שהם מאוגדים ומקושרים אל הכבוד ואל ההנאה שלהם עד שאינם יכולים לפרוש מהם, ואני אינני מאוגד להם ויכול להשליך מעל עצמי את כבודי להשפיל א"ע ולהיות ידי מלוכלכות וכו'. ובשביל זה יכול אני להסתפק בעצמי אם מעשי ודיני טובים הם. אבל הם כיון שמאוגדים אל עצמם אינם מרגישים שום חסרון בעצמם ולא שום ספק עד שישאלו ע"ע אם טובים הם וכל מעשיהם.

וכיון שמשליך החסיד מע"ע את כל עצמו עכ"פ על שעת העבודה והתפלה הרי עבודתו לא לעצמו היא רק לשם ד' כיון שבשעה זו אין עצמו ומרוחק ממנו הוא, ואף אם לא בא עוד למצב של עבודה שלא לקבל פרס מ"מ שעות ורגעים טובים עולות בו. וכיון שיש בו זמנים של עבודה לשמים, מקבל ד' את הטוב שבהם אף אם יש בהם עוד איזה פגמים, כנ"ל במדרש שישראל עובדים בשמחה מפני שאומרים ואף אם אקלקל מעט לא יכעס עלי.

ובכלל השמחה בעצמה אשר בעבודה מועלת להעלותה. כי עוז וחדוה במקומו, ובואו לפניו ברננה. ואין לבא בשער המלך בלבוש שק ועצבות. פשוט הוא, השמחה היא החיים ועצבות היא מסטרא דמותא ר"ל. הילד שמח. והזקן מתחיל להתעצב אם אינו שמח בעבודה. החיות המרובה אשר ממלאה את הילד על כל גדותיו לבו ומוחו וכל גידיו מלאים חיים הרבה זאת היא השמחה שמרגיש בקרבו. וכשמתמעטת חיותו מלבו ומוחו וגידיו לעת זקנתו וחלקים מתחילים מהם להתמעט מתנועות חיותם מתחיל להתעצב. והדאגה מעצבת רק מפני שרוח נכאה תיבש גרם והחיות נתמעט, ולהיפך שמועה טובה תדשן עצם ומוספת חיותו לכן מרגיש שמחה. ואם חסיד הוא, יכול גם בשעת דאגתו להגביר את חיות נשמתו של הקדושה ולהיות בשמחה של עבודה וקדושה. והכל מפני שיכול להשליך מע"ע את גופו ואת עניניו ואינו נכנע לפניהם.

וזה גם ענין לימוד תורה. כי נודעת הגמרא (ירושלמי פאה פ"א) על וכל חפציך לא ישוו בה. אפי' חפצי שמים, שאפי' המצוות אינן שוות לתורה. ונודעת הקושיא. הרי התורה

רק פרטי המצוות שכלותיהם והלכותיהן היא. אבל ע"פ שכל אנושי רואים שהאב המצווה לבנו עשה כך וכך מפני השכל וטעם אשר במוח האב. אז השכל קודם במוח האב. וממנו מוציא את הציווי לבנו. ואם הבן מקיים רק פקודתו של האב או הוא מגיע רק למדריגה התחתונה אשר מתגלה מאביו בהציווי, ואם מחפש בגנזי אביו לבוא עד השכל אשר במוחו עולה.הוא למדרגה העליונה מהצווי למוח האב. ולכן השכל בתורה שאיש ישראל הוגה בה. למעלה מן העשיה גרידה היא. ומ"מ יש עוד לעיין בדבר. למשל אילו לא עלה במוח אביו המצוה מקודם ולא ידע שיכול הוא לצוות לבנו. אז גם השכל של הצווי לא היה עולה בו. ורק מפני שיודע מקודם שיכול הוא לצוותו והוא יקיימה לכן חושב בשכלו מה טוב עבורו ומה יצווהו, נמצא שהצווי קודם להשכל והוא שגילה את השכל. אבל זהו החילוק, אם את השכל חושב אביו רק בשביל בנו כדי לצוות את בנו. למשל שעולה בדעתו אם ילך בנו במקום הזה יפגע בנערים פוחזים ויתפלש עמהם בעפר ומצווהו אל תלך בדרך זו אלא בזו. אז לולא לא ידע שיכול לצוות לבנו וישמע לו לא היתה מחשבה זו נמצאת בו כלל והצווי עורר את המחשבה. משא"כ כשאביו לומד לעצמו ומחדש סברא בגמרא ורוצה שגם בנו ידע וישיג את חידושו ומצווהו לך למוד אצל איש זה שהוא יודע את חידושי והוא בעל מסביר ויכול להסביר לך את חידושי, אז לא הצווי גורם את השכל אשר באביו כי גם בלעדו חישב את החידוש לעצמו, ואז אם רק הולך ולומד ואינו משיג את השכל רק במדריגה תחתה שנתגלה באביו נגע ואל התגלות עצם מוח אביו לא הגיע, ואם משיג את השכל ג"כ במדריגה עילאה נגע. וכיון שגם הקב"ה לומד תורה בישיבה של מעלה, וכן בשביל ישראל צימצם את מצותיו כדי שיזדככו ויעלו לבחי' תורה של מעלה כ"א לפי ערכו ועליתו. נמצא שלא המצוה עוררה את שכל התורה ושכל התורה הקב"ה בעצמו לומד והוא למעלה מהמצוה. ורק אם הוא בבחי' בן שמחפש בגנזיא דמלכא לבוא עד שכל התורה מתחילה בפשט ואח"כ ברד"ס. אז הוא בא למדריגה של למעלה מן המצוות . לכן כל חפצים לא ישוו בה אפי' חפצי שמים. יתלוי איך הוא לומד תורה, אם קשור הוא רק בעצמותו אז גם התורה רק את השכל אשר במצוות שניתנו לו לומד ואינו בא לשכל התורה של הקב"ה והוא רק בחי' ובתורתו יהגה יומם ולילה, השכל והתורה שלו של מצותיו, אך אם הוא מסיר כנ"ל שיכול להשליך את עצמותו ממנו אז גם התורה שלומד לא של עצמו בלבד היא רק בחי' בתורת ד' חפצו.

והנה גלות מצרים התחילה ביוסף ונסתיימה במש"ר. כי כל עיקר הגלות היתה להוציא משם חלקי התורה שהיו שקועים במצרים, כנודע. וכנ"ל ההתקדשות בישראל יכולה

להיות ע"י דילוג וקפיצה כמו שהיתה בשעת יצ"מ, בחי' מדלג על ההרים כנודע, אבל כל עוד שהיו מקושרים אל הבלי העולם ותאוותיו ודאגותיו ולא יכלו להפקיר ולהשליך א"ע מעל עצמם לא יכלו לדלג כנ"ל, לכן הוצרך יוסף הצדיק לבוא מקודם למצרים, וגם כל הקשרים שיקשרם פרעה כדאיתא במדרש שפרעה קשרם בכשפים למצרים, ויוסף הצדיק שהוא בחי' יסוד והתקשרות יתיר את קשריהם ויוכלו להתקשר לקדושה ולעשות הדילוג עכ"פ לשעה.

והנה איתא במדרש תפוחי זהב וכו' שדברי יהודה עם יוסף הרבה משמעויות היו. כי אף שבפועל לא ידע שהוא יוסף מ"מ נפשו ונשמתו הרגישו את צידקת יוסף. וכנ"ל כיון שראה א"ע בצרה ותפילותיו דימה שאינם מועילות, חשב אפשר מפני שבמצרים בקליפה זו של מצרים ופרעה נפגם ונתקשר עד שא"א לו להתגלות ולהתפלל. לכן חוץ מהפשט. ויגש אליו יהודה התחבר עם יוסף, שנפשו הרגישה ביוסף שהוא בחי' התקשרות דקדושה וינתק מהתקשרות זו של פרעה, ואמר ידבר נא עבדך דבר, ורמז שע"י שאני מקורב אליך אוכל לדבר ולהתפלל, כי כמוך כפרעה, אתה שקול כנגדו ומתקן את התקשרות הרע שלו.

ואפשר זה בדברי רש"י ז"ל על הפסוק ויפול על צואריו אבל יעקב לא נפל שקרא ק"ש. כי ק"ש הוא מסי"נ. ולענין הנ"ל היה בשעה זו מפקיר ומשליך את כל עצמותו לפני ד', כי יעקב בבואו אז אל הגלות וראה איך ישקעו בנ"י בה ובשאר גלויות ראה שאין עצה אחרת רק המסי"נ וההשלכה על שעה, ואז זוכים לדילוג.

פרק ג

פרשת ויגש תרצ"א

וירא את העגלות אשר שלח יוסף וכו', ואמרו חז"ל שהזכירו שכשפרש ממנו בפ' עגלה ערופה למד אתו. לאיזה ענין הוצרך הסימן הזה, ולא היה די העגלות בעצמן ששלח. וכן אח"כ כשראהו ויפול על צואריו וכו' פרש"י אבל יעקב לא נפל על צואריו יוסף מפני שקרא שמע, ולמה עתה דוקא קרא שמע ולא מקודם. כי בטח גם יוסף קרא שמע.

אמנם איתא בב"ר פרשה מ"ג עה"פ מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. צדקה היתה צווחת ואומרת אם אין אברהם אין מי שיעשה אותי, עכ"ל הק'. כי כמו שהאיש הישראלי צריך לעשות את התורה ומצוות. כן צריכות התורה ומצוות שיעשה אותם האיש הישראלי. ואם לא יעשה אותן אינן מצוות, כי מה היא הסוכה או הצמר אם לא יעשה האיש הישראלי אותם למצות סוכה וציצית. ולא חלק העולם אשר במצוות וגוף המצוות בלבד צריך שיעשה אותו איש הישראל, רק גם המצוה כשהיא לעצמה נעשית

ונתגלית רק כשהאיש ישראל עושה אותה. המלאכים טענו חמדה גנוזה וכו' תנה הודך על השמים, ולמה זה המתינו בטענה זו עד שבא הקב"ה ליתן את התורה לישראל, ולמה לא בקשו את ד' מעת שנבראו שיתן להם את התורה, כי אף גם קודם שנתנה לישראל לא היתה להם התורה. אבל ע"ז קראו את התורה בשם חמדה גנוזה, גנוזה היתה ונעלמה, ורק ע"י ישראל עתה נתגלתה.

כי הנה הוא ית' הוא בלי ראשית, קדמון לכל נמצא, והעולם מחודש הוא שד' בראו, וקודם שהיו עולמות היה הוא ית' ורצונו נמצא. ונבין נא ומה רצה אז, כיון שלא היה דבר פרטי שירצה, כי גם העולמות העליונים לא היו אז שירצה אותם. ואם תאמר שכיון שאצלו ית' העתיד ההוה והעבר שוה, רצה את העולמות שעלו לפניו שיברא אח"כ, זה לבד א"א, כי אם נאמר שלא היה הרצון רק ע"י העולמות שיברא, ח"ו אומרים שהעולמות הוסיפו שלימות ברצונו ית', הס מלהזכיר.

אמנם אנו פרטיים ומורגלים אנו בפרטיות ולא בפשטות, ולאמר שרוצה דבר זה או זה זה כבר השתלשלות וצמצום הרצון בדבר זה, והשתלשלות הזאת נעשה אח"כ כשעלה ברצונו לברוא את העולם. ומקודם היה רצונו ית' נכלל בו ובפשטותו והיה רוצה את עצמו. כלומר הרמב"ם ז"ל אומר על ידיעתו ית' גם אחר הבריאה, בידיעת עצמו יודע את הכל. כי אין ידיעת ד' ידיעה שחוץ ממנו, ואין הידיעה מוספת בו שלימות, רק בידיעת עצמו יודע הכל. כל דברי העולם מן אלקות בראם ד' וכשיודע את עצמו יודע את הכל. וגם קודם הבריאה ידע את עצמו, ואין חילוק בין ידיעתו קודם בריאת העולם לידיעתו אחר בדיה"ע. בחי' אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם, כמו שהיה קודם הבריאה כן גם עתה ואין חילוק והשתנות בו ית'. כמו שאיתא בספ"ק. רק שעתה הארת עצמותו נצטמצמה לפרטיות ולידיעה פרטיית ומקודם היה בהעלם. מה שאין השגתינו הפרטית יכולה להשיג, וגם עתה אחר בריאת העולם, ידיעתו ית' בפשטות היא. רק שבעוה"ז נשתלשלה לפרטיות.

וכענין הזה גם הוא ברצון. גם עתה רצונו אינו רצון שחוץ ממנו, והעולמות שרוצה ית' ומתקיימות ברצונו, את עצמו הוא ית' רוצה, כנ"ל בהידיעה, וקודם הבריאה וכן גם עתה בעולמות העליונים, רצונו ית' פשוט הוא ולא נתגבל ונתצמצם לפרטים לרצות דבר זה וזה. ועתה בעולמות שברא נשתלשל ונתגבל לפרטיות לרצות זה וזה, ונברא זה וזה, היינו העולמות שרוצה.

להאדם קשה לצייר זאת, כי הרצון הפרטי שבאיש לאיזה דבר, הדבר הפרטי כבר נמצא. והוא רק מעורר את רצונו מצמצמו ומלבישו בדבר הפרטי הזה. ואצלו ית' שאין שום

דבר זולתו והכל נעשה מרצונו אין שייך לומר שרוצה דבר זה. כי אין דבר הזה, רק שמצמצם את רצונו ית' לפרטיות לרצות דבר זה ועי"ז דבר הזה נברא. באיש מתחיל העסק בהדבר. והוא רוצה את הדבר. ואצלו ית' מתחיל בו וברצונו הוא רוצה. ומצמצם את רצונו לפרטיות ועי"ז הדבר נברא וזה קיומו של הדבר. בהאיש רצונו והדבר הם ב' דברים וברצונו רוצה את הדבר. ואצלו ית' הכל ברצונו. את רצונו פרט לפרטיות. ופרטיות רצונו זהו הדבר שנמצא, ואת עצמו רוצה. נמצא שאין זאת התלבשות בלבד שנתלבש רצונו ית' בעולם [כי התלבשות שייך רק באיש שרצונו והדבר הנרצה הם ב' דברים] רק מן הרצון נעשה זאת. ומה שאומרים על העולם התלבשות רצון העליון היא רק כהדין קמצא דלבושיה מניה וביה כנודע, היינו כיון שאין בעולם כ"כ התגלות קדושתו כמו בתורה שיש בה התגלות קדושה לכן העולם נקרא לבוש, אבל לא לבוש הוא זה רק כמו לבוש הקמצא שלבושיה גדל עמו והוא ממנו. וענין לבוש פשוט שנאמר על העולם, כמו שרואים לפעמים בספ"ק שעוה"ז הוא לבוש גם וגשם. זה הוא רק בערכנו, שאנו הגשמנו את עצמנו ובדעתנו שהעולם שברא ד' כאילו הוא יש וגשמי לעצמו. והאלקות שנמצא גם בגשם הזה בסוד ומלכותו בכל משלה אומרים בשם נתלבש. מתחילה היה אדה"ר ערום. כי גם גופו היה חלק מן העולם שברא ד' ויקח וכו' עפר מן האדמה. וכיון שכל העולם לא היה אז התלבשות רק הוא הוא חלק מרצון ד' שנתצמצם לפרטיות גם אדה"ר לא היה בהתלבשות. כי חלק מרצון ד' היה. ועליותיו בעבודה לעולמות יותר עליונים לא היתה קשה עליו. כי כמו בעולמות העליונים ובספירות גם בו לא היתה עליה לדבר זולתו. משא"כ כשחטא ונתגשם ובדעתו התחיל לחשוב ולהסתכל גם על העולם כעל גשם. ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים תחת אשר מקודם ראתה אותו לקדושה ופרטיות רצון ד'. אז נעשה גם בפועל התלבשות. קליפה לפרי מוץ ותבן לתבואה. וגם הם התלבשו בדבר שחטאו כמו שדרשו חז"ל תאנה היתה שנאמר ויתפרו עלי תאנה בדבר שחטאו וכו'. ועי"ז עבודתו קשה לעלות, כי העליה מן הגוף אל הקדושה עליה לדבר זולתו היא, הקדושה התלבשה בגוף והיא רוצה לעלות מן הגוף אל העצם ועבודה קשה היא.

היוצא לנו מדברינו שהעולם שברא ד', צימצום רצונו הפשוט לפרטי הוא. וכעין זה הוא בתורה. העולם רצון ודעת ד' הוא כי כולם בחכמה עשית, והתורה רצון ודעת ד' היא, רק שהעולם הוא במשל באדם רצון ודעת של כח הגוף לברוא עולם וכח גופני, והתורה עבודה וישראל הם בחי' מחשבה רצון ודעת של עצם הקדושה. אין אנו אומרים בזה למה ואיך הוא כך, אם כדרך שאמרנו בשבוע העבר. או בענין אחר. אבל מ"מ כן

הוא שבעולם נתגלה כח ד', ובתורה ומוח ולב של איש ישראל נתגלה קדושה. לכן גם התורה ומצוות הרצון והדעת היו פשוט. ונעלם. ורק בעוה"ז ובגופות אנשים שהוא סוף הצימצום ופרטיות נתצמצם ונתפרט לפרטים. שזאת וזאת תהיה רצון ד' ומצוה. אבל בעולם העליון הכל בהעלם וגם המלאכים לא ידעו מהתורה. וגם עתה הצדיקים הגדולים שעולים ולמרום בעבודתם. ע"י התורה ומצוות עולים, ע"י מצות סוכה של עוה"ז עולים למדרגות העליונות במצוה זו וכו'. כי בלא המצוה של עולם הזה אין פרטיות ורצון פרטי של עבודה זו או זו. הצדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב וכו' מחיל אל חיל (ברכות ס"ד.). דייקא לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, כי זולת עוה"ז אדרבא בעולם העליון עיקר מקום המנוחה הכל אלקות והכל רצון. ורק עולם הזה נתגלה ונתפרט רצונו ית' לפרטיות. רצון זה וזה זה רצון ומצוה. וזה היפך הרצון ועבירה, וע"י עוה"ז נתפרט להם עבודה ומצוות עד שגם בעוה"ב עובדים ועולים ממדרגה למדרגה. וזה החילוק, עתה צמצום והתגבלות מיעוט וירידה היא. כי נעשה גשם ויצה"ר, אך מקודם לא היה הצמצום ירידה. אדרבא תכלית המדריגה שבאים אליה היה. למשל מי שחושב מחשבה לבנות לעצמו בית ומתחיל לפרט את המחשבה בפרטיות. כמה חדרים. רוחב כל חדר. חלונותיו. פתחיו אף ציוריהם וכו'. האם נאמר שגמר המעשה ירידה היא מן המחשבה. הן אמת שהמחשבה יותר למעלה מן העשיה היא, מ"מ גמירת הבית אינה ירידה לה, אדרבה תכלית המחשבה היא. ואפשר גם זהו אחד מהענינים שבחי' מלכות נתגלה תחילה בבריאת העולם, וגם לעתיד יהיה כן בחי' אשת חיל עטרת בעלה, שאף שהוא סוף הצמצום והפרטיות אדרבה זהו התכלית ולא הירידה ח"ו. בחי' כתר מלכות. כתר הוא מתחילה והמלכות בסוף ואחת היא. כי הראשית נתגלה בה.

וזה רמז הגמ' הנ"ל. בשעה שעלה משה למרום אמרו מלה"ש מה לילוד אשה בינינו וכו' חמדה גנוזה וכו' אתה מבקש ליתנה לבו"ד. כי הם ידעו שהתורה חמדה גנוזה היא. נעלמה, ומתגלה בעוה"ז בישראל. א"כ אין נתינת התורה לישראל ירידה לתורה. כי אין מצב של ישראל ירידה. אדרבה התכלית היא. אבל כשראו שבשעה שעלה למרום בא אליהם, שאלו מה לילוד אשה בינינו. בשעה שעולה. אדרבה הלא עיקר העליה היא אצלם. דאם העליה אצלנו והירידה אצלם א"כ תנה הודך על השמים. כי נתינת התורה להם ירידה היא לתורה ח"ו. והשיב מש"ר מה כתיב בה וכו'. שבין כך ובין כך מוכרחה התורה להינתן לישראל אף אם ירדו למצב הנמוך.

היוצא לנו מדברינו שעשיית המצוות גם צורך המצוות היא, ולא של גופי המצוות בלבד כצמר הציצית ועור התפילין. רק צורך גם עצם המצוות שבמרום. לכן התורה

ומצוות מלמדות זכות על ישראל, כמו שאומר המדרש צדקה היתה צווחת ואומרת אם אין אברהם אין מי שיעשה אותי, ואם אין מי שיעשה אותה נשארה בהעלם כמו קודם קבה"ת. וזה הכל באיש שהעיקר אצלו הקדושה ואור אלקי, ועוה"ז והתורה ומצוות סוף רצון ד' הוא, ואז בעשייתו מתגלית המצוה ומלמדת עליו זכות. משא"כ מי שעוה"ז בעיניו דבר בפני עצמו ועוד עיקר הוא אצלו, א"כ אור אלקי בעוה"ז רק נתלבש בו בלבד קשה שהמצוות שלו יפעלו הרבה. ואך מעט וניצוץ של קדושה יכולה לעורר, רק גורמת קדושה היא, כמו כל דבר שפועל על דבר זולתו שרק גורם בו. לא כן מי שהעולם של קדושה העיקר אצלו ועוה"ז רק סוף וסיום ופרטיות עוה"ז, הנה לא גורמת בלבד היא עבודתו. רק פעולה ממש ובה נתגלה התגלות של קדושה. התגלות אף במרום. כי שם היא רק חמדה גנוזה כנ"ל.

ובאמת מי הוא האיש ישראל שעוה"ז העיקר אצלו. אם כל ישראל מוכן למסור נפשו לד', ואת כל העולם אף את חייו נותן לד'. האם יש עיקר קדושה יותר מזה. ולא עוד אלא שכבר דיברנו במק"א. שלא בלבד בעת נסיון מוכן האיש הישראלי למסור את נפשו לד', רק כל חייו חיים של מסירות נפש הוא. הוא מוסר את נפשו לשמור שבת ואינו מביט ע"ז ששכנו המחלל שבת ירויח יותר. מוסר נפשו לגדל את בניו לתורה, הבנים והתלמידים מתענים ומסתגפים ללמוד תורה וכדומה. כל החיים של עוה"ז אצל איש ישראל הם חיים של הפקר והבל לעומת הקדושה, הקדושה היא העיקר והחיים של עוה"ז הסוף והטפל. ומה שנכשל לפעמים בדבר עבירה ח"ו אם בלשון הרע ורכילות או בשאר דברים. או שאינו עושה את המצוה כתיקונה, אף שכל חייו מסורים לד', זהו מפני מיעוט ההתבוננות ועצלות המחשבה, כי אם היה שואל אותו אז איש או הוא את עצמו. האם תחטא בזה לד' ותשלך מאתו לשאול תחתית ח"ו. או האם תעמוד להתפלל ותחשוב מחשבות אחרות ותנאין בזה את שמו הגדול אשר אתה מוסר נפשו לו, כי אז בטח היה עומד בכל הנסיונות. אבל לא זולתו שואל אותו, ולא הוא א"ע ואינו מתבונן בזה כלל. לכן במדה שהאיש ישראל קובע את הנ"ל בדעתו. איך רק הוא ית' הנמצא היחידי בעולם ומחוץ לעולם, וכל העולם, רק סוף מחשבתו ופרטיות רצונו ית' הוא. והעולם לולא שהאדם מגשם אותו אינו רע בעצם אדרבה בחי' כתר מלכות הוא כי זהו התכלית כנ"ל, אז יקל לו לעורר את מחשבתו לעמוד בנסיון בכל דבר מצוה ועבירה ח"ו. לכן בעשיות המצוות של כל איש ישראל המצוות מתגלות ומתתקנות ע"י עשייתם, כיון שאצלו רצון ד' הוא העיקר וכל העולם לא גשם לעצמו הוא רק סוף רצונו כנ"ל, והמצוות בעצמן מלמדות זכות על ישראל. כמו שאומר המדרש באברהם אבינו שהצדקה

היתה צווחת אם אין אברהם אין מי שיעשה אותי. וכמו שאנו אומרים בסליחות, תורה הקדושה התחנני בבקשה.

וזה הוא גם לענין לימוד התורה מרב. כי הגמרא אומרת (חגיגה ט"ו) אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. ולהנ"ל באם הרב קשור בקדושה בעיקר. ואצלו עוה"ז לא גשם ולבוש לעצמו הוא רק סוף של רצון ד' והתפרטותו לפרטיות. אז התורה שהוא מקיים שליח מד' הוא לגלות ולפרט את רצונו ית' למצוות פרטיות ולדקדוקי מצוות. ואם הוא מלאך ושליח ד' בתורתו לגלות גם לעוה"ז למקום פרטי. אז גם לתלמידיו יכול להאיר. משל למי שהנר בידו להאיר. גם לזה גם לזה יאיר. משא"כ מי שעוה"ז אצלו גשם בפני עצמו ובקיום התורה לא שליח ומלאך ד' הוא. רק הוא לעצמו עושה. ובעשייתו צריך לעבוד ולפסוע ולהתעלות מן הגשם לעצמו. לאור התורה. קשה לו שיוכל ללמד לאחר ולהאיר לו באור התורה. משל למי שאין האור בידו להאיר, רק צריך להתאמץ להביט באור ממקום אפלתו, ומה יועיל בזה לאחרים, אם אין הרב דומה למלאך ד' צבאות אל יבקשו תורה מפיהו.

והנה יעקב אבינו בראותו שע"י צרותיו נסתלקה ממנו שכינה, תמה א"כ למה אין השכינה בעצמה מתפללת עליו. כנ"ל שהיתה צדקה צווחת וכו'. ולא ע"ע בלבד תמה רק גם על כל ישראל למה אין השכינה והתורה מתפללת עליהם שלא יתענו, כיון שא"א לעבוד את ד' מתוך עצבות ואם לא ישראל אין התורה ומצוות מתגלות. וחשב שח"ו אין תורתו בחי' מלאך ד' צבאות שהוא יגלה אותה כנ"ל. אבל כשראה אח"כ שהכל היה לטובה, ותחי רוח יעקב אביהם, ושלח לו יוסף העגלות להזכירו שלמד אתו וגם עתה יוכל ללמד כי מלאך ד' צבאות הוא, ושלח את יהודה לפניו להכין לו בית תלמוד. וכן כשראה את יוסף קרא שמע. כפי שכבר דיברנו. שכל איש ישראל אומר שמע ישראל, להשמיע לעצמו ולאחרים ולהכניס גם בהם אמונת ד'. וכשראה את יוסף ושהכל היה לטובה, קרא שמע לאחרים והתחיל שוב להכניס בישראל קדושה ותורה.

ויחי

פרק א

פרשת ויחי תר"צ

ויחי יעקב. פרש"י ז"ל ולמה פרשה זו סתומה, אלא כיון שנפטר וכו', ד"א שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו. ולמה נרמז זאת בסתימת הפרשה. אמנם איתא בזוה"ק פקודי (רמ"ד ב') אר"ש הא תנינן באינון היכלין דאינון קיימין לסדרא שבחא דקב"ה. בין סדורא דקיימא במלה ובין סדורא דקיימא ברעותא. בגין דאיתא סדורא דקיימא במלה

ואית סדורא דקיימא ברעותא וכו' לאסתכלא לעילא לעילא וכו' וכמה דאהו סתים כך מילוי סתים. עכ"ל הק'.

והנה דברים נסתרים אלו יכולין להיות רמז גם לנו בענין עבודה. כי ראשית כל עבודת הישראלי היא לקיים את מצוות ד' ית' בעשיה. שניתנו לנו להיות סור מרע ועשה טוב. והגם שעבודה זו כבר די' לו לאדם על כל ימי חייו, והלואי שנקיים באלו ולא נהיה ח"ו כעבר שמרד באדוניו, אבל האם בקיום המצות מעשיות בלבד די לנו, ולמה אמר ד' והייתם לי סגולה. בעיני תינוק יכול כל דבר שטות להיות לו סגולה אוצר נחמד אבל לבר דעת רק דבר משובח ומצוק סגולה לו. לפניו ית' להיות סגולה לא די להיות במצב כזה אשר שאלת הנהר גינאי (חולין ז' ע"ב) תהיה נשאלת עליו בלא פתרון. ולאו דוקא נהר גינאי אלא גם צבא השמים נאמר בהם ששים ושמחים לעשות רצון קונם, ובמה שהם נצטוו הם עושים, ומה שנצטוינו אנו עושים, הם אינם יכולים למלא את רצונו במצוותינו אבל גם אנו לא נוכל לקיים את מצוותם. ומה סגולתנו לו ית'. הן אמת שזולת האדם אין לכל בריה בחירה ואין רבותא אם הם עושים רצון קונם ולנו יש בחירה ומ"מ עושים, אבל הרי זה דומה לאחד שיש לו ב' בנים אחד שוטה ר"ל והשני חכם גדול, ואת השוטה סוגר האב בחדרו שלא יצא החוצה ויזיק, והאם תספיק שלימותו של הבן החכם במה שאינו שובב בחוץ, ויושב תחת התנור כמו הבן השוטה, האם מספיק תירוצו של החכם שהשוטה א"א לו לרוץ כי סגור הוא והוא אף שיכול הוא מ"מ יושב בביתו. אבל במה חכם אתה, במה תהיה לי סגולה שאמר ד'.

אמנם בני אדם נולדים בעוה"ז. והצדיק נעשה ולא נולד. נעשה לא מן האדם דוקא ולא מן עוה"ז דוקא רק מן הטוב והקדושה שבכל העולמות. כ"ק חותני הה"צ הק' זצ"ל דרכו היה להראות את הפיוט של קודם שבועות וז"ל שם: טוב (נ"א טיט) עוה"ב שחסידים ממנו נצמחים. ועשיית צדיק דומה למלאכת צייר ופסל שלוקח חומר של עפר וטיט שמפוזר בעולם ועושה מהם צורת אדם ואף שחומר מצא ועשה אבל מ"מ עשייה מחדש היא, כי לא היה מתחילה דבר זה גוף וצורת אדם. כל איש ישראל צריך להיות הולך בדרך ד' ולתקן א"ע, אבל חוץ מזה צריך לצבור טוב וקדושה מכל העולמות ולברוא מהם מין בריה רוחנית, ואלמלי היה יכולת דבר רוחני להתגלות בעוה"ז בלא גוף היה גם זה הדבר מתגלה לעצמו, רק כיון שא"א. לכן מתגלה באדם אם בעצמו של האיש או לפעמים הרבה בני ישראל עובדים ועושים בריה כזו אשר נתגלה באדם אחד המוכשר יותר לזה. המשכן, לא בלבד שהכתלים נתקדשו והיה מין עץ של קדושה. רק נתגלה בו במשכן קדושה לעילא מן עוה"ז, קדושה של כל העולמות ולעילא מן העולמות. מי הביא והמשיך

קדושה זו על המשכן. ישראל. כי בכל איש ישראל יש קדושה של לעילא מן העולם. ומהאר"י הק' ז"ל איתא, שיש על כל איש ישראל אור מקיף אשר לא יוכל להיכנס בקרבו. וכיון שרק ניצוץ מקדושה זו חודר אל תוכו לכן אין הישראלי מרגיש בקרבו כ"כ את העילאיות את מה שהוא למעלה מן ההגבלה ואינו יכול למששו בקרבו. וכשכל ישראל קידשו את המשכן נמשך במקום הזה אור של לעילא מן העולם בשביל כל ישראל.

והאיש הזה שנתעבר בו הבריה אשר בראו רבים מישראל. נקרא "חסיד" ולא "צדיק". חסיד הוא שעושה לפנים משורת הדין, לא בשביל שהוא רוצה להיות מחמיר ע"ע בלבד. הן אמת שהוא מחמיר ע"ע והוא מדקדק במצוות אבל משום זה בלבד היה נקרא מהדר. בחי' מהדרין מן המהדרין. אבל חומרות של החסיד מפנימיותו באים. מפני שנתעבר בו מיץ בריה לא מה שנתגדל ונתעלה מן איש הזה של עוה"ז. רק מין קדושה מבוררת מכל העולמות. לכן אף מעשיו ומצוותיו אינם יכולים להיות מוגבלים בעוה"ז בלבד והוא מוכרח לעשות לפנים משורת הדין והרבה וגדול מחוקות המשפט אשר לפני כל העולם. ומעתה אם רבים בונים בית. האם אין כולם נקראים בונים. צדיקים אין כולם נקראים וחסידים כולם נקראים. צדיק הוא איש שהולך בדרך נכוחה ואת עצמו מתקן ומקדש. לכן אף מי שסייעו לזה איזה שייכות לו להיקרא צדיק. הלא רק מסייע לדבר טוב הוא. מפני שעתה מאיש שנתגדל קאמרינן ואתה איש אחר והוא אחר. אבל חסיד כפי שאמרנו הוא לא איש שנתגדל רק שכולם בראו קדושה של כל אבי"ע. אך מפני שא"א לה להתגלות בלא גוף נתגלתה באחד א"כ הלא כולם חסידים הם. כי האם זהו דבר של עצמות האיש שנתגלה בו. האם עצמות גופו ונפשו היא. ירושלים לא נתחלקה לשבטים. אף שכל א"י קדושה היא. אבל ארץ קדושה היא והארץ נתקדשה ושייכת לאותו שבט שחלק הארץ שלו. משא"כ בירושלים ובבהמ"ק לא שהארץ לבד נתקדשה רק מין בריה של קדושה של למעלה מן העולם המשיכו ובראו בה כל איש ישראל ולכולם שייכת.

נחזור להנ"ל. חסיד הוא לפנים משורת הדין. ורבים מישראל מגלים זאת באיש אחד והוא חסיד לפנים משורת הדין מפני שהוא איש של כל העולמות. לא מוגבל בעוה"ז. לכן דעתו ורצונו ג"כ לא מוגבלים הם. הוא מביט בעולם ג"כ לא ראיה מוגבלת. הוא אינו יכול להביט בעולם כעל דבר נמוך רק כעל עצם גשמי. אך כמו שדברנו בשם הבעש"ט ז"ל כשאתה מביט בעולם אתה מביט בהקב"ה והוא מביט בך. וכמו שדיברנו (בשבת חנוכה) ממין ראיה זו איך שהבטה בעולם היא אצלו הסתכלות במחשבה ממחשבת ד' יוד, מפני שהחסיד הזה הוא כולו לפנים משורת הדין והצמצום וראייתו ג"כ לעילא מן הצמצום הוא. ומכש"כ כשבא לתורה, לא די לו פשט התורה בלבד וכן פשט

הקבלה הוא מוכרח לראות בהכל ראיה בלתי מצומצמת ראיה של לפנים משורת הדין, ורצונו רצון בלתי מוגבל בעוה"ז הוא והוא אינו מסתפק. ואין רצונו נשתק לעולם כי רצונו גדול מהתגלות העולם הזה ותמיד הוא בתשוקין וכסופין להקב"ה. וכן גם בו יש עליות וירידות, כשנתגלה בו החסיד הוא רואה מביט ורוצה דרך כל העולם לא ראיה מצומצמת. וכשנעלם ממנו הוא איש לעצמו בראיה אנושית. והזוה"ק מרמז דאית סדורא דקיימא במילה, ואית סדורא דקיימא ברעותא בגין לאסתכלא לעילא לעילא, והוא רעותא שלמעלה מן הדיבור.

בנ"י היו בטוחים ואמרו על מש"ר קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ד' וכו' ושמענו ועשינו. בטוחים היו שישמעו ממש"ר. מפני שד' אמר למש"ר כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל. וכן החסיד הנ"ל דעתו ורצונו של לפנים משורת הדין על כל סביביו פועל. מפני שגם דעתם ורצונם הם. אלא שאצלם אין הדבר בא לכלל התגלות כמו אצלו, וכמו שדיברנו מענין שכל הגוף משיג. רק כיון שבכל הגוף חלק [ההשגה] בו מעט הוא בא לידי התגלות רק במוח. ומי שיש לו חלק בחסיד כלומר מי שג"כ חסיד על ידו הוא. זהו מבין אותו. ויש אחר שהוא חכם יותר ממנו אך אינו מבינו ונדמה לו שמדבר דברים נגד השכל או דברים פשוטים. כי לא בהדיבורים ובשכל הדבורים היוצאים מפיו ונשמעים להשומעים נמצא כבר הכל מה שהוא מגלה מפנימיות דעתו ורצונו, רק בהאותיות בעצמם שנכנסים ונקלטים להשומעים נמצא זה הדעת והרצון הבלתי מוגבל לא של האדם רק של החסיד אשר בו.

כי נודע מהאר"י הק' ז"ל, ששורש האותיות ממקום גבוה עד שאינם יכולים להצטמצם לשכל האדם. רק בגזירה וחוקה כך הוא. ואפשר שלכן מתחילים בתינוקות בלימוד האותיות. לא בתיבות שלימות כמו שרוצים עתה בחדרים "מתוקנים", כי מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ד' ית' אין שני לו ואל מי תדמיוני ואשוה וישראל עמו אין שני לו באומות וגם תינוק ישראל אין דומה לו. התינוק הישראלי אין לו שכל אבל לא מפני שהוא כבהמה רק כמו שאמר המדרש, יבאו טהורים היינו תינוקות ישראל ויעסקו בטהורים היינו בקרבנות. תינוק ישראל נשמת וקדושת ישראל שבו לא נצטמצמה ולא נמשכה עדיין לשכל אנושי, מפני שהתינוק בעצמו אינו מצומצם ולא נמשך עוד לגשם העולם. יבאו א"כ טהורים ויעסקו בטהורים. וכיון שבו נתגלה קדושה שלמעלה מן הדעת המצומצם. לכן לומדים עמו האותיות שהיא ג"כ קדושה שאינה יכולה להצטמצם בדעת האנושי.והגמרא אומרת בשבת (דף קג ע"א) אתי דרדקי דאמרי מילי וכו', ומה אמרו. אלא שגילו קצת רמזי האותיות אלף ב' אלף בינה וכו' ומי יכול לגלות רמזי האותיות,

דרדקי. מפני ששרשם אותיות שלמעלה מן הדעת הוא בבחי' אגברו חמרי אדרדקי כי היכא דלימרא מילא. כיון שיי"ן בגימטריא סו"ד כנודע מגמרא.
ואגב יכול להיות שזה היה ויכוחו של מש"ר עם המלאכים שאמר מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. ופי' רש"י ז"ל מפני שהבל פה שאין בהם חטא הוא. ונבין נא הלא גם במקבלי התורה יש הבל פה שאין בהם חטא, של תנוקות של בית רבן. וכן הקושיא הנודעת האם לא ידעו המלאכים שעיקר רק ישראל יוכלו לקיים את התורה, ואורייתא וישראל חד. אכן חוץ מקיום התורה יש לימוד התורה, ובאמת לולא הצטמצמה התורה לכל עשיה והיתה נשארת כמו בחי' אותיות שהתשב"ר לומדים היו יכולים גם הם ללמדה. אבל כיון שנצטמצמה לשכל של עשיה אין הם יכולים ללמוד את עיקר התורה שנתקבלה. כי נודע שביום חופתו וביום שמחת לבו זה קבה"ת. שרק תורה זו היא בשלימות. וזה אמר מש"ר מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם שיאמרו הלא יש לכם תורה בשביל התשב"ר הבל שאין בהם חטא, תורה של אותיות. לכן כל התורה כן תהיה ונוכל גם אנחנו עכ"פ ללמדה, ואמר ד' למש"ר אחוז בכסא כבודי וכו', כי זהו כל כבודו ית' שנתלבשה תוה"ק אף למקומות הנמוכים ולשכל מצומצם ג"כ. וכפי שהיה נרשם אצלי על מסכת ברכות יש ראיה שעיקר היחוד ישראל והתורה היא ע"י שכל התורה שמעיין בה, כי ר' יהודה שאמר שאפילו מי שאינו טהור מברך לפניהם ולאחריהם ואמרו בגמרא שעשאום כהלכות דרך ארץ. ואסור לו ללמוד בשכל רק כהלכות ד"א, ומ"מ הברכות מותר לו לאמר אפילו בשמות, ורואים מזה שבלא השכל אינו מתייחד עם התורה כ"כ עד שאף שאינו טהור מותר ואילו הלימוד בשכל אסור.
היוצא לנו מזה שבאותיות יש קדושה יותר מאשר בהמאמר, ומה שא"א להתגלות במאמר ובתוכן המאמר נתגלה באותיות. לכן הזוה"ק שאמר שיש סדורא דקיימא במילה ויש סדורא דקיימא ברעותא, לא שאיש הזה אינו צריך לאמר בפיו רק שיותר מזה שנתגלה במילה נתגלה אצלו ברעותא. והרעותא נתגלה באותיות בהתורה שנתאוו לה המלאכים, וכל אות מתורה ותפילה שהוא מדבר חתיכת אש אצלו, וכמו שאיתא מהבעש"ט ז"ל שצריכים להתקשר באותיות התורה בבחי' שאל לך אות. והחסיד שאמרנו לכן הוא בחי' לפנים משורת הדין מפני שכל דעתו ורצונו אינם מוגבלים והוא קדושה מכל העולמות, ומי שיש לו חלק בו מבינו, לא רק את דבריו אלא יותר קולטים בעצמם מהאותיות אשר בדבריו מאשר מדבריו. ואף מי שאינו מבין את שכל דבריו ג"כ צריך לשמוע ולהשיג מהאותיות אשר בדבריו רצון טוב והתעוררות מפני התורה שבאותיות שלמלעלה מהשכל כנ"ל.

ונודע שכל אות בתורה מוכרח הקלף להקיפה. ואם נגעה באות אחרת פסולה מפני שאין הקלף מקיפה. מפני שיש אור יותר שאף באותיות א"א להתלבש ומוכרח להתלבש בהחלק בהקלף הנשאר. אבל גם הקלף המקיף יש איזה צמצום בו. כעין צמצום האות. כי צורת מקיף של א' אינו דומה לצורת מקיף של ב'. כי כשמקיף בדיוק את האות דומה להאות. לכן פרש"י ז"ל בריש ויקרא ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה. ולמה לא נכתב בתורה את אשר התבונן מש"ר, אלא מה שאמר לישראל היה יכול עוד לכתוב בתיבה באות או לרמוז עכ"פ במקיף של אות. משא"כ מה שהתבונן מש"ר לעצמו לא היה יכול רק בקלף חלק. הפסק בין פרשה לפרשה. חלק בלא צמצום כעין אות.

ויעקב אבינו ביקש לגלות את הקץ. את הסוף והקץ והגבול רצה לגרש. לגלות בבחי' גלות שלא יהיה כבר קץ וצמצום. ותורתו שנרמזה בהפסק בקלף חלק ילמדו כולם ולא יכנף עוד מוריך וממילא גם צרות לא יהיו. ונסתם ממנו. והרמז הוא שההפסקה של הפרשה נסתם. ונשאר גבול וצמצום כדי שיעבדו ויתקנו זאת בנ"י.

פרק ב

פרשת ויחי תרצ"א

איתא בב"ר (וירא מ"ח) עה"פ והוא עומד עליהם. הכא את אמר והוא עומד עליהם ולהלן אמר נצבים עליו, אלא עד שלא יצא ידיהם נצבים עליו כיון שיצא ידיהם והוא עומד עליהם אימתו מוטלת עליהם מיכאל מירתת גבריאל מירתת. היינו קודם שקיים את המצוה של הכנסת אורחים לא היה א"א גדול מהם, רק הם נצבים עליו. כיון שעשה את המצוה עמד הוא עליהם למעלה מהם והמלאכים פחדו ממנו.

ורואים מזה שכל דבר שהאיש עושה לשם ד' אם כונתו רצויה לד' טוב הוא. כי כל המצוה של צדקה והכנסת אורחים בין אדם לחבירו היא להנות את חבירו, וכיון שהמלאכים באמת לא אכלו ורק נראים כמו שאוכלים לשמח את א"א א"כ למה נתעלה עוד ע"י המצוה זו, הא לא נעשית ולא הנאה את מישהו, אבל כוונת אברהם אבינו היתה לשם ד'. והשתדל בכוחו ובמעותיו לד', וכבר גדול הוא.

ומי שמתאפק מאיזה דבר הרשות לפעמים, אם לא תזיק לו מניעת הדבר לבריאותו, אף שאין זו תאוה, אז אם כוונתו לשם שמים כי חושב הוא בלבו מה אעשה לשם ד'. ונפשו חשקה לעשות, ועושה זאת שמתאפק עתה מדבר זה, מעשה טוב עשה. לשם ד' הוציא וביטל חלק גופו. ואפשר שלכן אמר א"א לד' אל נא תעבור מעל עבדך, דלכאורה אם נתעלה א"א במצוה זו כ"כ עד שעלה על המלאכים למה היה צריך לבקש מד' אל

נא תעבור מעל עבדך אדרבה הלא נתקרב יותר לד' עי"ז, אבל אף שחשב שהם אנשים מ"מ נפשו של א"א הרגישה שמלאכים הם ואותם הלא אינו מהנה, וביקש מד' אתה אל תעבור מעל עבדך, כי עבדך אני ולך אני עובד בזה.

נחזור להנ"ל. רק במצוה השיג א"א את גדלותו. וכן במלאכים אומר המדרש לקמן (פרשה נ') עד שלא עשו המלאכים את שליחותן קראן אנשים משעשו את שליחותן קראן מלאכים, כי הכל תלוי בעבודה. ואף בצדיקים הכי גדולים שיש להם מדרגות גדולות, עיקר גדלותם היא העבודה הגדולה שעובדים לד'. בלעם התפאר אשר מחזה ש' יחזה, הראיה היתה גדלותו, ולהבדיל במש"ר מכל גדלות נביאותו שמנה ד' עליו סיים ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה, פתח בעבדות לא כן עבדי משה וסיים בעבדות, ורק בשביל זה כעיקר היה לכם לירא ממנו ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה. מספרים מצדיקים שרצו מהשמים להביאם למדרגות, ומיאנו, ורצו לבוא אליהם בכח עצמם, כי גדלות המדריגות אצל הצדיקים היא ג"כ בשביל העבודה שיעבדו לבוא אליהן, וכשיבואו אליהן יוכלו לעבוד את ד' באופן יותר גדול עבודה יותר קרובה אל ד', לא כבן שפחה שעובד ג"כ למלך אבל עבודתו היא אחר הרחיים בהסתרת פנים. וזהו גם בכל איש ישראל. ישנם זמנים שהאיש מרגיש בקרבו יותר רוח טהרה וקדושה. אם בשבת ויו"ט, או בחול באיזה שעה וזמן מרומם שבאה עליו אתערותא דלעילא. אז אם שמח הוא בזה מפני שיוכל יותר לעבוד את ד' ובאמת מוסיף הוא בעבודה, סימן יפה לו. משא"כ אם שמח הוא על הגדלות לבד ולא מן העבודה שיוסיף ואינו מוסיף עבודה, אז זה רק ראיה ח"ו בחי' אשר מחזה שדי יחזה.

ואפשר זה ענין האמור בפסיקתא: זכור את יום השבת לקדשו. הכא כתיב זכור ולהלן כתיב שמור. ר"י ר"א בשם רשב"ל למלך ששלח את בנו אצל חנוני ומסר לו איסר ונתן לו צלוחית. שיבר את הצלוחית ואיבד את האיסר. תלש בשערו וצרם באזנו ונתן לו פעם שניה ואמר לו הזהר שלא לאבד את אלו כשם שאבדת את הראשונות. כך ע"י שאבדו ישראל את זכור במדבר נתן להם שמור. לכך נאמר זכור ושמור, עכ"ל הק'. אשר ע"פ פשוט תמוה למה נתן להם הקב"ה אח"כ שמור ולא זכור כבראשונה. כמו במשל שהמלך נתן שוב לבנו איסר כמו שנתן לו מקודם. אבל זכור הוא לזכור מעשה שכבר היה. ושמור אף שג"כ ענין זכירה הוא מ"מ נאמר גם על עשיה, כמשה"כ ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט, לא אמר וזכרו רק ושמרו שהיא לעשות צדקה ומשפט. האיש בזה לבד שמרגיש את קדושת השבת ואינו עושה ופועל מאומה רק בחי' זכור היא שזוכר ששבת היום וד'

שבת בו. ועוד יכול ליפול בזה כמו במדבר כי היא ראיה בלא עבודה. והתיקון לזה היא השמור בעבודה.

זהו יסוד כולם. העבודה. אף יסוד נבואת הנביאים. העבודה ביטול עצמותו לד' היא וככל שמוסר א"ע יותר לעבודה יותר מבטל א"ע לד'. לכן יכול להיות שני ב"א שנכשלים ח"ו בפגם אחר ומ"מ אחד נענש יותר בדבר מזולתו. כי זה קיבל ע"ע לעבוד את ד' ומסר א"ע לעבודה בכ"ע אף בדבר הזה. ונשמר בדבר רק שנכשל. אם מפני התרשלות המחשבה כמו שכבר דיברנו בזה או מפני סיבה אחרת. והשני אף שג"כ לא עשה במזיד רק בשוגג אבל לא קיבל ולא מסר א"ע לעבודה ונענש יותר. וזה איך לא אשא להם פנים והם מדקדקים עד כזית ועד כביעא, אם כ"כ מוסרים ומבטלים א"ע לד' בעבודה עד שמדקדקים כ"כ לכן אף אם ח"ו יש עליהם איזה פגם ד' נושא להם פנים.

אבל גם חוץ מזה מה שע"י העבודה מבטל א"ע גדולה העבודה על הכל אף על הראיה. כי ד' ית' הוא אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא. מלך בו"ד מולך רק מפני שהמליכוהו בנ"א ולולי בני מדינתו לא היה מלך. א"כ מלכותו אינה בו בעצם רק דבר שחוץ ממנו דבר הנקנה. משא"כ הוא ית' מלך אף בטרם כל יציר נברא. והחילוק הוא רק שלעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא. ר"ל שאחר הבריאה גם נקרא מלך, ומקודם היה ג"כ מלך רק שלא היה נקרא מלך כי הקוראים לא היו. נמצא שמלכותו ית' אינה דבר מחוצה לו דבר שנקנה ע"י זולתו, רק דבר שבו בעצם עצם אלקות של קודם ההשתלשלות, כי גם קודם שנשתלשל ונתגלה העולם היה מלך. וכשאיש ישראל עובד אותו ית' ומגלה את מלכותו על עצמו אז לא דבר שחוץ ממנו ולא מדה של צמצום הוא מגלה רק חלק עצמותו ית' מגלה בזה.

במצוות ישנם חוקים בלא טעם, וגם המשפטים איתא מהאר"י ז"ל שג"כ לא בשביל טעמם שאנו מבינים בהם צריכים אנו לעשותם רק בשביל גזירת המלך, ובתורה אדרבה כל מה שמתאמץ יותר להבין יותר משובח, כי המצוות נקראות אברי דמלכא כנודע והתורה בחי' חכמה כי אורייתא מחכמה נפקא. ומקור התורה למעלה מן מקור המצוות שהתורה בחכמה והמצוות באברים. ולפי הנ"ל. המצוות שעושה מפני שגזירת המלך הן מגיע ע"י להבחי' שלמעלה מן ההשתלשלות והבחי' אברי דמלכא בעצמן מתגלה לו, אך אינו מבינם מפני שלא נשתלשלו אליו והבחי' אשר מלך בטרם כל יציר נברא שלמעלה מן השתלשלות אליו נגלתה. משא"כ התורה. אף שמקורה למעלה מן המצות בחי' חכמה, אבל לא עצם התורה וחכמה של מעלה נמשך לו רק בחי' נובלת חכמה של

מעלה תורה כמו שאיתא במדרש, היינו השתלשלות מן התורה מה שיכל להצטמצם עד שהוא יבין אותה.

המצוות אין צריכים להבין. כיון שאברין דמלכא מה שלמעלה מן העולם של אשר מלך בטרם כל יציר נברא נתגלה לו ואיך יבינו בשכלו שהוא משכל העולם. וכשעושה מצוה הרבה קדושה יש בו יותר ממה שמבין. והתורה אף שמקורה למעלה מן המצות אבל רק נובלת ממנה והשתלשלות נמשך לו. ואם אינו מבין אין בו אור. כיון שלמעלה מן ההשתלשלות אין נמשך לו רק ע"י ההשתלשלות ורק הנובלת. משא"כ מי שלומד תורה לשמה לשם ד'. כיון שגם זאת עבודה אצלו ובא עמה עד לבחי' אשר מלך בטרם כל יציר נברא למעלה מן ההשתלשלות. וכיון שהוא עוסק עתה בעבודה של תורה שהיא בחי' חכמה אז בא לעצם החכמה ולא לנובלת בלבד. וב' המעלות לו. מקורה למעלה ממקור המצוות וגם לא בהשתלשלות ונובלת רק בעצם. והמשנה מרמזת (אבות פ"ו) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. לא למעלת התורה בלבד רק להרבה דברים גם למעלות התורה גם למעלות המצוה וכו'. ומגלין לו רזי תורה. לא מה שהוא משיג בשכל האנושי בלבד רק גם סודות שלא עלה משכל האנושי מגלים לו. כיון שבא אל עצם החכמה כנ"ל.

נמצא שעיקר התורה היא שיש עמה עבודה. לכן כל מה שמתיגע ומוציא כוחו בתורה יותר מתגלין לו רזי תורה, כיון שבא יותר אל האשר מלך בטרם כל יציר נברא. ועיקר התורה היא שתהיו עמלים בתורה, וכמו שאיתא מהאר"י ז"ל שכשלמד אף פשט התורה היה מתיגע כ"כ עד שזיעה כיסתה אותו. ובנ"י בקבה"ת שהתגלה ד' להם כ"כ עד שראו את אלוקותו ית' ויראו את אלקי ישראל. ידעו שא"א שישארו תמיד במצב גדול כזה. וגם כי מתחילה אמר ד' להם וקדשתם היום ומחר ולא נצטוו על הפרישה לתמיד, רק הבינו שהראה להם את המצב אשר הם יכולים לבא אליו כדי שיוכלו לבא אליו. וכמו שאיתא בשל"ה ז"ל על הגמרא מלמדין אותו כל התורה כולה קודם שנולד. ולמה מלמדין אותו אם בא מלאך וסטרו ע"פ ומשכחהו. ואמר בקדשו. כדי שיוכל לבא אל התורה בעוה"ז ואלמלא למדוהו מקודם לא היה יכול לבא לה אח"כ. כן ידעו בנ"י שרק מש"ר יוכל להישאר בואתה פה עמוד עמדי ויהיה תמיד במצב של קבה"ת. אך הם נתקדשו עתה ונתעלו כדי שמצב הזה יהיה תכליתם לבא אליו. וחשבו שתמיד עבודתם תהיה ע"י אתדל"ע כמו שהיתה ההתגלות עתה ע"י ד'. ואם תהיה בלא עבודתם הרי לא יגיעו אל עצם הקדושה ורק לנובלת ממנה כנ"ל לכן אמרו הן הראנו וכו' רק הראנו באתדל"ע בלא עבודתנו. היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את 'האדם רק ד' המדבר. ועתה למה נמות

וכו' אם יוספים אנחנו רק לשמוע וכו' כי ניפול רק לנובלת וכו'. לכן קרב אתה ושמע ושמענו ועשינו. שבהתגלות גדולה כזו בטלות כל פעולותינו ועשיותנו אבל כשנשמע רק ממך אז גם אנחנו נוכל לעשות.

היוצא לנו מדברינו שהעבודה מעלתה שיכולים לבא אל עצם הקדושה שבה אבל מקורה היא רק בחי' אברין והתורה מקורה יותר גדול אך באים דרכה רק אל הנובלת. משא"כ בתורה שהיא בעבודה באים אל שניהם אל מצב עליון של בחי' חכמה ואל העצם. לא נובלת בלבד. וזה בחי' אברהם חסד יצחק גבורה בחי' עבודה של עשה ול"ת כנודע. ויעקב הוא בחי' תורה. שההורה שהיא בעבודה היא העיקר ובו ביעקב זכה מש"ר להיות בחי' דעת דעת התורה. כנודע שיעקב מלבר ומשה מלגאו. וע"י האבות זכינו אנו לעבודה ולתורה ויקרא בהם שמי ושם אבותי או"י.

יעקב אבינו לא מת וכו' מקרא אני דורש וכו' מה זרעו בחיים וכו' (תענית ה' ע"ב). כי יש פשט רמז דרוש סוד כנודע, וכנ"ל, הפשט לבד רק נובלת תורה היא. וככל שאיש ישראל עולה עולה אל העצם ומגלה את בחי' יעקב אבינו שהוא העצם התורה שאחר העבודה. מקרא אני דורש, כבר אני בדרוש א"כ את צורת יעקב העצם אני מגלה, כי מה זרעו בחיים אף הוא בחיים באופן כשזרעו מגלים את עצמותו הוא נתגלה. וכשאני בחי' דרוש נתגלה צורת יעקב אבינו.

שמות

פרשת שמות תרפ"ט

ואלה שמות בנ"י וגו'. ונבין נא, הלא כבר כתיב בויגש ואלה שמות בנ"י הבאים מצרימה. ורש"י ז"ל מתרץ אע"פ שמנאם בחייהם וכו', ע"פ פשוט קשה להבין הלא גם עתה אמר הכתוב בעת שהיו בחיים כי אמר אח"כ וימת יוסף וגו' וכן הלשון ואלה שמות, ולא ואלה הבאים וכו'.

אמנם איתא מהמגיד הק' מקאזניץ זצ"ל על המשנה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, כי בבית ראשון ידענו מה נעשה למעלה ע"י האורים ותומים, ובבית שני שנחסרו האו"ת ידענו ע"י הבת קול, ועתה שגם הבת קול נחסר לנו יכולים לדעת ע"י הסתכלות בספר. ווה דע מה למעלה, הידיעה מה שלמעלה היא ע"י עין רואה, היינו בבית הא' ראו באורים ותומים. ואזן שומעת בבית ב' ששמענו בת קול, ועתה וכל מעשיך בספר נכתבים, ותוכל לדעת ע"י שרואים לפעמים בספר, עכ"ל הק'.

וכעין זה רואים בגמרא שאמרו לינוקא פסוק לי פסוקך. אבל הפסוק לי פסוקך ופתיחת הספר לסימן, לא באופן מקרה בעלמא קאמרינן. שיכול לפגוע בפסוק אחר ג"כ כאשר

יכפל להסתכל בספר או כשיאמר לינוקא אחר פסוק לי, כי בכלל לא בהכתוב בספר בלבד קאמרינן, רק כמו הכהן ששאל באו"ת אף שכל האותיות היו נחרתים לפניו מ"מ רק אחדים מהם היו מתנוצצים לפניו לפי צורך תשובתו. כן כשפותח את הספר אף שרואה את הכל, מ"מ דבר זה וזה מתנוצץ לנגד עיניו ומנענע את נפשו. והוא כבר מרגיש מה הדבר שנוגע אליו. וכן כשעולה לתורה וקוראים את הפרשה לפניו, שומע הוא את כל הפרשה ואיזה תיבות מגרים ומרגשים אותו והוא יודע כבר איזה דרך מרמזים לו מן השמים, הן לצורך עבודתו והן בעניני העוה"ז שמסתפק בהם.

לכן אף שאין אנו יודעים ומשיגים את שאלת ותשובת האו"ת. מ"מ רואים בגמרא שהיה צריך הכהן השואל להיות בעל רוח הקדש. כלומר אף שלא ברוה"ק שבו בלבד ידע את שאלתו. כי אם רק ברוה"ק שלד ידע כי אז לא היה צריך להאו"ת, ומ"מ אם לא היה לו רוה"ק לא היו משיבים לו מן השמים. כן ידיעה זו שהיא השתלשלות אחר השתלשלות של ידיעת האו"ת וסתר המדריגה של רוה"ק. ג"כ רק אם שואל הוא והולך בלבו בספק בדבר זה וזה, ורק בשעה שניצוץ של התרוממות מתנוצץ בקרבו יודע ומרגיש לפעמים תשובתו ע"י הספר. דבר זה וזה נוגע עד לבבו וכמו שהבריק בו הדבר פתאום והאירו עיניו. ואם לבו מטומטם אז בקטנות המוחין נסתם הדבר ממנו אין קול ואין עונה, וא"א לבאר הדברים בדבורים יותר רק ידע אינש בנפשיה לפי מצבו ידיעות כאלה.

אבל לא בספר תורה שבכתב בלבד יכולים לדעת בחי' וכל מעשיך בספר נכתבים. רק כל ספר שמחבר איש ישראל אם רק ראוי הוא להיות בעל מחבר ספר לעבודת ד' יכולים לראות ולדעת בספרו. כי לכאורה יכול האיש לטעות ולאמור שספר אינו עצם לעצמו רק מין צירוף של רשימות במקום אחד כמו ההר שהוא רק צבור של הרבה גרגרי חול. אבל לא כן הוא הספר עצם לעצמו הוא, כי הפסוק אומר, כי לא יעשה ד' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. וכמו שאיתא בספ"ק ע"ז, כי לעולם ד' דברך נצב בשמים. וא"א לדבר ד' שהוא לעילא מן עוה"ז הרבה שירד לעולם עכור ומגושם כ"כ, ורק הנביא שהוא ג" כ מעוה"ז ונתקדש נעשה הוא מין היכלא דנשקו שמיא וארעא והוא מחבר שמים וארץ ועל ידו דבר ד' והשפע יורד מן השמים לארץ. כי לא יעשה וגו' כי אם גלה סודו. ועי"ז דבר ד' יורד לעוה"ז.

אבל הנביא לא רק את העתידות לבד של דברי העוה"ז היה צריך לגלות מן השמים. רק עיקר מלאכתו של הנביא היתה שיורה דרך ד' לישראל שיקדשם ויקרבם אליו ית'. וגם בזאת היו צריכים לנביא, כי כל רצון טוב באיש ישראל וכל מחשבה של קדושה. וכל מין השגה בעניני התורה ועבודה מין התגלות מלעילא היא בו, וא"א שתתגלה בלתי ע"י

נביא שהוא בחי' נשקו שמיא וארעא. לא שא"א לשום איש ישראל לרצות ולחשוב וכו' זולת מה שיאמר לו הנביא או הצדיק, רק שכל איש ישראל צריכים למחבר שיחבר את השמים והארץ. עולם העליון עם העוה"ז, ואז האורות והקדושה יורדים לכל איש ישראל לכ"א כפי מצבו וכפי שהכין א"ע. וכמו שמספרים מן הרבי ר' זושא זצ"ל. שכשפתח המגיד הגדול זצ"ל את פיו הק' לאמר תורה ואמר את הפסוק שרצה לאמר עליו תורה כבר התחיל הרבי ר"ז לרעום ולרעוש. ואמר שכאשר הרבי ר"ד זצ"ל אומר את הפסוק פותח הוא את שערי האורה והתורה.

לכן אף שהנבואה וב"ק נחסרו לנו בעונותינו הרבים, רק הנבואה של עתידות עוה"ז נחסרה. אבל הנבואה של ההדרכה והתגלות אורות וקדושה ממעל לא נפסקה ח"ו. וכמו שרואים שנתגלה תורה שבע"פ, הזוה"ק האר"י הבעש"ט זי"ע. הטעם פשוט הוא, כי נבואה של עתידות היינו מה יעשה ד' בעוה"ז צריך הדבר להתלבש בגופנית העולם ג"כ. ולפעמים צריך כ"כ השתלשלות של דבר ד' בעולם עד שישנה את הטבע. כמו המופתים שעשו הנביאים. וכיון שהעולם ירד יותר לשפלות ולנמיכיות. נעשה הסתר עד שגם הנביא א"א לו להוריד. וכמו שיצא בת־קול יש כאן מי שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך. הדור ירד. וכל זה הוא רק בהתגלות הקדושה שצריכה להתלבש בעוה"ז משא"כ נבואה של הדרכה והתקדשות ישראל. כיון שאף אחר שירדה לעוה"ז נשארה בקדושתה ואינה צריכה כ"כ להתלבש בגופנית עוה"ז, כי גם כשנשתלשלה לכאן נשארה מחשבות קדושות השגות אלקות רצון לד' ולעבודתו ית' וכו' אז אין הסתר לפניו ולא פסקה מין נבואה זו, כלומר לעולם למעלה גם עתה אין הסתר, וכל ההסתר מן עוה"ז נסתר. לכן הנבואה שאינה צריכה לירד לגופניות העולם לא פגע בה כל כך ההסתר.

נמצא שכל רעותא דלבא השגה ורעיון של קדושה שבא בלב ומוח הישראל, מין נבואה והתגלות מן השמים הוא, אשר ע"י איש מן עוה"ז שנתקדש ומחבר שמים וארץ יכולים להתגלות, לכן הצדיק שהוא צריך להיות הצנור שע"י קדושה העליונה תתגלה צריך לגלות שיעור קומה של קדושה מעצמו, לא גוף אברים וגידים גופנים בלבד יהיה בורק גם גוף אברים וגידים של קדושה, כלומר חוץ מזה שגופו ואבריו יתקדשו צריך לגלות מקרבו שיעור קומה אברים וגידים אשר החומר והעצם שלהם קדושה יהיו, כי צריך הוא להיות איש של מעלה ושל מטה יחד, איש שמן הקדושה עלאה לא יהיה נפרד רק תכנס בו וגם אנשים מעוה"ז יקבלו ממנו את אור העליון.

ואת שיעור קומה רוחנית שלו שצריך לגלות. מגלה אברים אברים, עוד רעיון של קדושה עוד דרך לעבודה עוד דבר תורה ועוד רצון. וכל אחד מהם אבר הוא ובין כולם נתגלה

שיעור קומה שלו של קדושה בצורה זו. ועל ידו ד' מגלה את נבואתו של קדושה שלעילא מן התלבשות גופנית ממש. לישראל. לכן מוכרח האיש הזה לדבר ולרשום עכ"פ את תחתית רעיונותיו לבני אדם, כיון שלא לעצמו הדבר נוגע ולא די לו קבלתו את הקדושה לו לבדו רק גם לשאר ישראל שהם יקבלו ממנו, וצריך השיעור קומה שלו שנתגלה ע"י אברים ומחשבות ורצוניות אלו לה תגלה גם לזולתו וגם הם יאחזו בו, ויקבלו אורות קדושים ממעלה חוץ ממה ששומעים ממנו. רק ישר מן עולם העליון אל לבם ונפשם.

נמצא שכל המחשבות דרכים וכו' שאומר איש הזה אברי שיעור קומה הם. לכן כמו על גוף הגופני אף שאנו רואים אברים אברים מ"מ לא נאמר רק צבור אברים יש כאן ורק אנו כינינו אותם בשם אחד גוף, כדי להרויח דבורים הרבה שלא נצטרך לפרט אברים גידים עצמות וכו', רק באמת איש וגוף אחד יש שכולל רמ"ח אברים ושס"ה גידים ואשר כולם עובדים לתכלית אחד ולעצם אחד, כן כל הרעיונות מחשבות השגות ורצונות של קדושה שמחדשם איש זה לא צבור של חלקים בודדים הם. רק אברי שיעור קומה אחת של האומר ומחדש אותם. לא על רמ"ח אברי הנשמה כונתינו בזה כי אברי הנשמה לבדה מקומה במרום ואינם יורדים לגוף להתלבש בו כנודע מהאר"י ז"ל שנשארים מקיפים למעלה, רק על העבודות התגליות שנולדים ממנה למטה, בעבודה שעל הגוף לעשות והמחשבות שעל המוח והלב לחשוב ולהתלהב, שמקומן במרום ומגיעים עד לארץ ומחברים שמים וארץ. קדושה הנולדה ונבראה בדמות שיעור קומה שלו צריך הוא לחדש ולהוליד מעצמו אשר כל העבודות וכו' רק אברים ממנה וע"י נביאות של העבודה מתגלה. והספר שבו כולל מאמריו רעיונותיו חדושיו לא רק צבור רעיונות דרכים חידושים הם, רק עצם השיעור קומה הקדושה שהוא בדמות הדה. בהספד נתגלה. ספר ומצוות, המצוות מגלים רק אברים והספר מגלה את העצם והשיעור קומה שלו שהמצוות אבריו הם. בני עשו וישמעאל שאלו מה כתיב בה, לא את הספר רצו לקבל וממילא לא את עצם בעל שיעור הקומה רצו לקבל רק מצוות בודדות לכן פתח ד' בהם במצות לא תרצח וכו' משא"כ ישראל שאמרו כל אשר דבר ד' נעשה, דייקא כל כדי שנקבל את עצם נותן התורה, פתח ד' להם באנכי והוא ית' נתגלה.

לכן המביט בספר או שומע דברי תורה אם מביט ושומע דבר אחד או שנים, ובפרט מי שרוצה לראות ולשמוע רק דבר טוב או דרוש בלבד, רק אבר מאבריו שמע ואת שיעור קומה שלו לא ראה ואת המגלה נביאות לא פגע. וממילא לא ידע האיש רק מה ששמע, כי את הצינור של נביאות לא פגע, ונשאר בכל דבריו בספיקות והעדר הידיעה כמו מקודם. לכן כשמביטים בספר צריכים לקחת ספר אחד או שנים כפי הפנאי שיש לו

לאיש ולעיין בו הרבה. וכששומע מאיש צריך להוסיף ולשמוע, כי ע"י צירוף האברים נתגלה עצם הבעל שיעור קומה שעל ידו ד' מגלה נבואתו. ולא מה ששמע בלבד יודע רק גם מעצמו יגלה מחשבות דרכים והשגות כנ"ל.

ואפשר זה רמז המשנה. מה דוד המלך שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וכו'. הדיוק בלבד הוא אפשר שכיון שלא למד רק ב' דברים לכן לא למד ממנו רק ב' דברים, משא"כ מי שלומד פרק וכו' אז חוץ ממה שלומד ממנו נפתח לו שער התגלות התורה שהיא שער הנבואה שמעצמו ידע מעתה.

נמצא שהתגלות נבואית היא ההסתכלות בספר, הספר מגלה לא דברים בודדים רק גם את העצם בעל שיעור הקומה ועל ידו נתגלה לו נביאות, לא של עתידות שחדלה מעת החורבן רק הנבואה של ההדרכה ושל התקרבות והתקדשות ישראל. וכל איש יודע ומרגיש זאת שלפעמים כשמרבה להסתכל בספר פתאום מתפעל מאיזה דבר ונרתע לאחוריו. והדבר הזה נוקב והולך בלבו לא ינוח ולא ישקוט כמה שנים, עד שיש ביכולת הדבר הזה להפכו לאיש אחר לקדשו ולהעלותו. ומה ועל מה הוא זה, למה כבר כשיסרוהו בני אדם וכבר הסתכל בספרים מזה הענין ולא קם ולא זע מהם ועתה פתאום כ"כ הדבר נוקב בלבו ומנקר את מוחו. אבל מין ראיה של אורים ותומים היא, כל האותיות כתובים ואחדים מהם נוצצים לעיני הכהן אבל רק להכהן בעל רוה"ק, וכהן אחר אם אינו בעל רוה"ק העומד בצדו לא ראה.

וזהו החילוק בין וכל מעשיך בספר היינו הנבואה ע"י הספר והנבואה שהיתה ע"י עין רואה באורים ותומים, היינו חוץ מזה שכבר דברנו החילוק שבאו"ת גם נבואה של עתידות גם להתלבש בעוה"ז נמשכה, אלא אף בנבואה של עבודה וקדושה חילוק יש. הנבואה של הספר שנתגלה ע"י שיעור הקומה של בעל המחבר, באיזה אופן גילה המחבר את אשיותו בזה, ע"י אבריו. ע"י עניני העבודה שלו מחשבות והשגות שחידש ובין כולם עצם שיעור הקומה שלו נתגלה וע"י נבואתו. משא"כ באו"ת לא היה נכתב שום עבודה דרכים וחידושים רק עצם שמותיהן של השבטים ראובן שמעון וכו' עצם נשמותיהן עצם שמותם ומהם נתגלה הכל, רק אז שהיו הדורות קדושים ובמקדש היו, יכלו גם את עצם נשמותיהן לגלות ולהמשיך עד לארץ ולחבר עי"ז שמים וארץ. משא"כ עתה בדורות השפלים עצם נשמת המחבר נשארת מקיפה למעלה כנ"ל ורק מה שמחדשים ומגלים לעבודה נמשך להם לארץ, מין הארה מעצם נשמתה. ועצם הנשמה א"א לה שתמשך לארץ.

ואלה שמות בנ"י וגו' כיון שעדיין לא היה להם תורה ירדו עצמות השמות של שבטים שהן עצמות נשמותיהן למצרים עם ישראל כדי להורות להם דרך ד" כמו באו"ת. את יעקב שהיא בחי' נמוכה. באו גם עצם שמות השבטים שהיא עצם נשמותיהן.

והנה איתא במדרש בראשית, ששה דברים קדמו לעולם יש מהם שנבראו ויש מהם שעלו במחשבה להבראות. ומונה המדרש למשל כסא הכבוד וכו' נבראו, וישראל וכו' עלו במחשבה להבראות. היינו הדברים שלא נבראו בפועל כמו ישראל עליהם אומר המדרש שעלו במחשבה, ועל כסא הכבוד וכדומה אומר שנבראו. ואח"כ אומר המדרש וכן התשובה. נמצא שגם התשובה אף שלא חטא האדם עלתה במחשבה לפניו ית', וכן צריך להיות באיש ישראל, מחשבת התשובה צריכה להקדים בו גם קודם החטא.

לכן חוץ מיראת שמים צריכים לעורר בעצמו גם יראת חטא, כי הרמב"ם ז"ל ממשיל את היראה לאיש שעומד לפני המלך. ואמר שכן נתאר את עצמינו ומיד יגיע אליו היראה כמובא בש"ע א"ח ס"א. אבל העומד לפני המלך אינו חושב ביראתו אז שירא לחטא ולמרוד במלך, כי אז אינו עולה בדעתו שום חטא ומרד במלך ורק פחד של גדלות המלך לנגד עיניו. והאיש ישראל אם רק יראת שמים לו בשעה שמצייר לעצמו שעומד הוא לפני ד' אז אח"כ כששוכח זאת אם מחמת טרדה או מפני שאר מניעה יכול ח"ו להכשל בחטא. וצריך גם ליראת חטא, שיעורר בקרבו שנאה לחטא וגיעול נפש אליו עד שיפחד וירתת שלא יכשל ח"ו. ויחשוב ויתבונן כמה היה מצטער ומתחרט אם היה נכשל ח"ו, את בשרו היה רוצה לקרע מע"ע, את כל היסורים ח"ו היה רוצה לקבל ע"ע על שנשתגע וחטא. והיה אם תקנן יראה זו יראת חטא בו קודם שיחטא אז גם כשבא דבר עבירה לידו יראתו הקודמת מצלת אותו.

ומאין יכול לזכות להרהורי החרטה והיראת חטא שהן מחשבות התשובה אף קודם שיחטא, מן מחשבת התשובה שקדמה לעולם. לכן רק המאור שבה מחזירו למוטב והתורה מצלת מן החטא יותר מן המצוות, כי המצוות הם רק אברים דמלכא. והתורה היא בחי' המלך בעצמו כנ"ל בחי' ספר, שמתגלה בו אנכי. וכשעוסק בתורה ומתדבק באנכי לפי ערכו אז מרגיש מחשבת התשובה שנתגלה בו ית', ההרהורי תשובה שקודמת להחטא.

והמצרים שרצו להחטיא את ישראל אמרו הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל. החכמה ומחשבת התשובה שהיא בחי' הכנה והזמנה קודם החטא שבאה ממנו ית', בזה נפגע ח"ו. והתיקון הוא רק כמו שאמר ד', תעבדון את האלקים על ההר הזה בתורה,

כנ"ל כי רק בתורה יכולים לשוב ולקבל את הרהורי התשובה שקדמה לעולם ויצא הדעת מגלות כנודע.

וארא

פרשת וארא תרפ"ט

וידבר אלקים וגו' ויאמר אליו אני די. ונבין נא מה אמר ד' לו בזה, כי אפי' לפרש"י שדיבר אתו משפט צריכים לדעת איזה משפט, כי אם מענישים למישהו זה הוא משפט, אבל מה משפט בדבור לבד. וכן קושית רש"י דיל. הלא גם להאבות דיבר ד' בשם הוי'.

אמנם איתא מן הה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זצ"ל עה"פ אם בחקותי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם, והקשה ומה מדה כנגד מדה הוא. ואמר בק' שלפעמים בעת התורה ותפלה שלו אין האדם יכול ללמוד ולהתפלל כראוי, ואחר עבור התפלה ותורה יגבה מוחו ודעתו פתאום ושופע עליו אור המאיר וצר לו על שלא היה כן בזמן התורה והתפלה, ולזה הבטיח ד' אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם היינו האור השופע מלמעלה שהוא כעין גשמים אתן בעתו, בזמן תורה ותפלה עכ"ל הק'.

הנה לא על פי' המלות כפשוטן ולכוון מה שלומד בלמוד תורתו מתכוון בזה. שנאמר שנצטער על שלא כיון פי' המלות ולא היה מצמצם דעתו לדעת את פשט הפשוט של הגמרא, וע"ז הבטיח ד' ונתתי וגו'. כי זה בידו של אדם כמו שבידו לבחור בטוב ולהתרחק מן הרע בכ"ע. ואף אם בלבול הראשון שלא תבא לו איזה מחשבה של חול בעת תורתו ותפלתו קשה לו לעצור בעדו, מ"מ אם תשאר מחשבה זו או לא זה הוא כבר בידו, ואם פחד אלקים לנגד עיניו ורצונו חזק להיות קרוב לד' אז מיד שבא לו בלבול כזה במוחו ולבו ח"ו יתבטל ויהיה לאין. ובכלל הרבה מחשבות ובלבולים באים לאדם באמצע עבודתו לא ע"י יצה"ר ותאוה ח"ו רק מפני קלות דעתו, משל למי שרצונו חזק לסחור ולהרויח אז כל מחשבתו שקועה במסחר וקשה שתבא בו מחשבה אחרת, משא"כ אם אין מחשבתו ורצונו שקועים וקשורים באיזה דבר אז דעתו קלה ובאים בו מחשבות שונות, כמעשה הילד שחולפות במוחו אלפי מחשבות אחת מושכת את חברתה ואחת נסבכת בחברתה.

לכן לא על התרחקות מחשבות כאלה הבטיחה התורה ונתתי גשמיכם בעתם שיעזור ד' לו שיתפלל היינו שיכוון פי' המלות או יצמצם א ת דעתו לעיין בתורה. כנ"ל כי זה תלוי בבחירתו. ודברי האוהב ישראל מכוונים על האור המתנוצץ באיש הישראל בשעת תורתו ותפלתו. שגם אור העליון השורה עליו לא יחסר לו, כי גם בתורה אף שנדמה לו שרק ענין השכל הוא, אור מן השמים שורה עליו ונכנס בו.

וזה הוא כל ענין תורה ותפילה באיש ישראל, מין יחוד הוא. וכמו שאנו מתפללים ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך. כל עבודתינו יחוד הוא. כי נודע מהרמב"ם ז"ל וספרי המקובלים שד' ית' הוא היודע והוא הידוע, אשר הפשט הפשוט הוא כי האיש כשיודע איזה דבר אז יש יודע, האיש, ויש דעת שהוא ידוע, כלומר את הדבר הזה יודע, וא"כ דעתו של האדם, נשלם בדבר זולתו היינו בהידוע, והאדם דעתו מורכבת ונעדרת שלימות בעצמה. משא"כ ד' ית' כיון שאת השכל הידוע שהוא ית' יודע ג"כ אלקות הוא. א"כ הוא היודע והוא הידוע ואינו יודע דבר בדבר שחוץ ממנו רק בידיעת עצמו יודע. וכיון שהארת כבודו ית' נשתלשל למטה לישראל לכן נסתעף היודע ונכנס בישראל. והידוע בתורה. דבר אחד הם גם עתה רק המקבלים שהם מן הפירוד לא יכלו לקבל את האחדות שיתגלה גם בהם היודע והידוע, ונתפרד לקבלו הם היודע והתורה את הידוע. אבל לא שחלק דעת עליון שבאדם או שבתורה חל בו עתה פירוד ח"ו. גם עתה אחדות הוא. והרי זה כעין משל גופני אף שאינו דומה לו לגמרי, משל לאדם אחד שראה מרחוק אש ומספר לחברו שראה דבר המאיר, והשני שהוא עיור ר"ל מישמש בו ומספר שנכוה היום באיזה דבר. אשר לא שהאש נתפרד אור לבדו וחום לבדו רק הם כיון שכלי השגתם מצומצמים זה מפני שהוא עיור וזה מפני שעומד מרחוק, לכן כ"א משיג חלק נפרד בשעה ששני הדברים שהשיגו אחד הם.

לכן את אור העליון ישראל בגופם לא יכלו להשיג רק חלק יודע, וחלק תורה שירדה לעוה"ז שהיא רק נובלת חכמה עליונה כדאיתא במדרש קבלה רק חלק ידוע. וזה הוא כל תשוקת ישראל לתורה, ובשעה שאינו מבין דבר מצטער וכשנודע לו שמח ומתענג. החיפוש וצערו הקודם היה בחי' משל לבעל אבדה שאבדה לו אבדתו כמו שאמרה הגמרא בעל אבידה מחזר על אבדתו, אחר עצמו מחזר, וכשיודע מתענג מן היחוד שנעשה, הוא עצמו נתיחד, עצם מעצמו ובשר מבשרו. לכן גם לימוד התורה צריכה להשראה מן השמים שחלק היודע יאיר בו. ואז חלק הזה יחזור אחר חלק הידוע. ואם רוצה האיש ללמוד תורה בדעתו לבד אז חוץ מזה שטועה הוא הרבה ומטהר השרץ בק"נ טעמים מעוקלים, אלא אף בשעה שיודע רק מקרה ופגיעה הוא לא ידיעה ולא טעם טעם בה.

וזאת היא תפלה, הארה והשראת אור היא, השראה שלמעלה מן השכל. בתורה שורה בו אור שנמשך לשכל והוא נעשה בו יודע שיוכל להשיג את הידוע שבתורה, ובתפלה מתלהב ומתפעל ואין לו דבר שיבין בשכלו, אבל לפי הנ"ל אחת הם. רק שבתפלה באה ההארה לעצם נפשו כל עוד לא חל בה הפירוד ולא נפרד היודע מן הידוע, כי לא נכנס

האור כ"כ לכלי הגוף שיקח לעצמו רק בחי' יודע לבד, לכן אין שייך שיתן בה הבנה רק אור שמתלהב ממנו. כלומר האור שבא לו בשעת התפלה לומדו אח"כ בלימודו. בתפילה בא לו אור שלא נתחלק בו היודע מן הידוע, אור ונצוץ הוא היודע והוא הידוע. ונשתלשל אח"כ לגופו ודעתו ומבין בתלמודו מה ששרה עליו בתפלתו והתלהבות התפלה נתגלה בתורתו בשכל, וכיון שבשכל היינו מוחו ודעתו א"א שיתצמצם גם היודע וגם הידוע לכן נתפרדו, בו היודע ובתורה הידוע.

והגמרא אומרת על חסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת וכו' ומקשה הגמרא וכי מאחר וכו' תורתן האיך משתמרת ומלאכתן האיך נעשית. ולמה לא אמרו גם על תורתן האיך נעשית. כי שמירה היא על דבר שיש כבר. ואם לא למדו קשיא האיך נעשית כמו ששאלו על מלאכתם האיך נעשית. אבל כנ"ל. אם התפללו כ"כ הרבה ט' שעות ביום כבר נמצאה התורה בלבם. והקושיא היא רק האיך משתמרת ונכנסה באבריהם.

גם האדם וגם התורה מוסיפים אור ע"י תפלת ישראל. האדם מקבל את היודע והתורה את הידוע. ומי גילה את התורה שבע"פ אם לא ישראל, הם השפיעו אור בתורה שבכתב עד שנתפשטה לתורה שבע"פ ג"כ. גם הבנתו בתורה לא חקירת ויגיעת השכל לבד היא רק התגלות אור והתלהבות התורה, ואם לא השיג אור בתפלה ובא לעיין בתורה בשכלו בלבד. הרי זה דומה לעני בעל חשבון שיודע לחשב כמה זה חמשים פעמים חמשים אלף זהובים. ואין לו לא זהובים ולא עונג בלתי אם חשבונו היבש. וכן גם הוא שלא המשיך בו אור בתפלה עיונו בתורה רק חשבון יבש הוא. לא אור ולא מאור לא עונג ולא התגלות. ולהיפך תפלה בלא תורה, אור אמנם המשיך אבל למעלה ממנו ולמעלה מן העולם נשאר האור. כי לשכלו לא הגיע ולא נשתלשל ונכנס באבריו. וכיון שלא נמשך למטה אז רק בשעת התפלה שהתעלה הוא מעט מן העולם אל תפלתו, נגע באורו. וכשאחד התפלה ירד שוב לעולם גם מאורו נתרחק.

במקום רנה שם תהא תפלה. כי א"א לזה בלא זה, והתלהבויות והרגשיות שונות צריך האיש הישראל להרגיש בתורתו ותפלתו. כי כל התלהבות ועונג רוחני שמרגיש איש הישראל מין הרגשות עונג ג"ע היא, ויפה שעה וכו' מכל חיי עוה"ב רק שבעוה"ז הרגשה זו קטנה בערכה בחי' ניצוץ בלבד ובג"ע עונג רב והתלהבות מרובה יש והנשמות עם הג"ע מלאים אור מעונג.

והנה בבחי' ג"ע רואים בגמ' שתי בחינות א' צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל. והב' של צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. והננו רואים שהג"ע של בחי' "ילכו" אין להם מנוחה. והג"ע של

בחי' "יושבים" נהנים. לא שבבחי' ילכו אין להם מנוחה ואין עונג ח"ו. כי לא ג'יהנם הוא רק ג"ע.

אבל אם בג"ע של מעלה אין לנו השגה. אבל בהארת ג"ע בעוה"ז שהיא הארת עולם העליון נמצאים הנה ב' בחינות. בתפילה בא האור לעילא מן ידיעתו והוא מתענג ומשתוקק לדעת את האור שבא בקרבו למעלה מהשגתו. מין אין להם מנוחה היא שלא השלים את אשר רוצה. בא לו אור ואינו משיגו וממשמש בו ואינו מכירו, וכ"כ למה מפני שעתה הוא בחי' "הולך" ואור חדש שופע עליו. צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. ואנחנו מכירים רק את הג"ע שבעוה"ז שהוא עונג עם העדר מנוחה יחד. מפני שילכו מחיל וכו' מפני שעתה בחי' ילכו הוא.

אבל בתורה, שכבר השיג האור בתפילה. ורק שאור התפלה נבלע עתה באבריו ומבין מה שהשיג מקודם אדרבא עונג גרידא יש, וצדיקים יושבים כשהם יושבים לא הולכים. כי כבר דברנו החילוק שדבר עונג צריך ישיבה ודבר שאינו עונג עמידה וכן איתא בזוה"ק. לכן תורה שהיא עונג בשכל בחי' צדיקים יושבים ואז נהנים, לא אין להם מנוחה, והכל מפני שעטרותיהם בראשיהם, העטרה שהיא למעלה על הראש עתה בישיבה זו נעשה בראשיהם, בתוך הראש ונכנסת בהם כנ"ל.

כפי האור שנתגלה לו בתפלה. כן מבין בלמודו, וכפי תשוקתו והעדר מנוחתו על האור וקדושה שמחבק ואינו יודע מה בידו בתפלה. כן תענוגו בתורה. התפלה היא אור למעלה ממנו ובתורה ממשיכו לעולם ולקרבו, ואם אינו לומד נשאר האור רק לשעת תפלה כשהתעלה עצמו לתפלה ואח"כ נשאר בלא אור כי לא המשיכו לקרבו. ואם אין כל אדם מרגיש ואת בתפלתו אשר בכל יום. עכ"פ מרגיש בשבתות ימים טובים ר"ה יוה"כ וכו'. שמרגיש בו קדושה שנתקדש ולמחרתו של היו"ט שוב נופל למצבו, וכל זה בגלל שלא למד אל קרבו את אור התפלה שהיתה למעלה ממנו ונשאר אור התפלה רק לשעת התפילה.

וזה יפה שעה אחת בתשובה וכו' בעוה"ז. כי מגמרא נראה שהתפילה צריכה לשהות שעה. כמו שאמרה בחסידים הראשונים ושוהים שעה אחת ומתפללין. אבל כנ"ל צריכים להמשיך אור השעה לעולם, ויפה שעה אחת וכו' כשהיא בעוה"ז. ומובנים לנו עי"ז דברי רבא שאמר על רב המנונא כשהיה מאריך בתפילתו, מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, שכיון שהיה מאריך בתפלתו ולא חש ללמוד תיכף א"כ נשאר אצלו רק שעה, ולא עולם, ומפריד בין עולם לשעה של יפה שעה אחת בעוה"ז וכו'.

אבל לא בלמוד בעיון בלבד ממשיכים את השעה לעולם ואת אור וקדושת התפלה לתורה. כי החכמה של האדם היא רק אחד מכוחות האדם. ואף שהוא המובחר שבו מ"מ רק חלק ממנו וגם שאר כחות נמצאים בגופו ואם לא ימשיך את אור התפלה בלתי בדעת התורה, רק לחלק גופו ומוחו המשיך ולא לכל גופו ולא את כל כח תפלתו, לכן צריכים לעבודת הגוף. פשוט שצריך לקיים את המצוות המעשיות בפועל ממש.

אבל חוץ מזה צריך הוא ליגע א"ע. לא דיה העשיה לבד רק צריך ליגע א"ע הן בתורה והן במצוות, כי היגיעה מוציאה כח הגוף. ובתורה אם אינו לומד מן השפה ולחוץ רק עובד ממש בכל אבריו וכן במצוות. אז הוא מוציא כח גופו ומחליפו בכח הקדושה שחופף על ראשו מתפילתו, ואם אינו מתיגע ואינו מוציא כח הגוף בתורה ומצוות אז אין מקום לכח הקדושה של התפלה שיכנס בו.

ובכלל התורה צריכה שנזהר בה תמיד בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. ואף בשעה שישן, והה כזה רואים אנו דבר שנוגע לנפשו של אדם דרכו להיות נזהר בו תמיד כמו שגם בשעה שישן אינו נופל ממטתו. משא"כ דבר שאינו נוגע לעצמו רק מין מותרות אינו נזהר בו רק בשעה שדעתו עליו, וג"כ לא תמיד. לכן מי שתורתו וקדושתו נעשה עצמיותו כי החליף כח גופו לכח קדושה היינו כנ"ל שכל עבודתו היא ביגיעה, אז כיון שהקדושה והתורה עצמו ונפשו הוא נזהר בהם תמיד. משא"כ אם אין עבודתו ביגיעה רק בקלות מהיכא תיתי כשכבר ישן ח' או ט' שעות וקם אומר ברכת התורה ותהילים וכו' אבל שישכים בבקר ויעבוד. זה לא, וכן כשלומד מהיכא תיתא דברים קלים לומד או אף הגמרא וכו' באופן קל לומד, אבל שיתיגע ויעבוד במוחו ולבו זה לא. אין זו עבודה. ובכלל העבודה הן בתורה ותפלה הן בשאר מצוות כשאדם עושה בשעה שאין לו רצון וכבד כאבן הוא אין מוח אין לב לא רצון ולא תשוקה, עבודה זו כשמתחזק ומיגע א"ע ועובד יותר רצויה ופועלת ומקדשת אותו מן עבודה שתעשה בשעה שהוא מוכשר ורוצה. אם בחוקתי תלכו, הליכה היא בשעה שאינו משיג את האור כנ"ל, הג"ע של ילכו מחיל שאין להם מנוחה, והוא בחי' בחקותי חקות בלא טעם, ופרש"י שתהיו עמלים בתורה לא עוסקים בלבד רק עמלים שהיא יגיעה רבה יגיעה שהיא היפך מרצון האדם. ואז ונתתי גשמיכם בעתם כנ"ל בשם האוהב ישראל. כאשר תהיו עמלים ובחקותי תלכו ואתם תעשו את אשר עליכם לעשות ותכשירו עצמכם לאור הקדושה. אז יעזור ד' וימשיך לכם האור בעתכם.

וזה הענין שהתורה היא גבורה, בגבורה של תורה כנודע, והתפלה היא חסד. את התורה התחיל ד' וידבר אלקים גבורה, ותפלה היא לאמר ואתחנן וכו' לאמר. לא שהתורה

גבורה ועונש, רק שהאור הפשוט כל האור של היודע והידוע שנשפע עלינו בתפילה נתחלק ונתצמצם, נתפרד ונסתר חלק ממנה היינו הידוע. והכל לטובה כדי שיובלע ויכנס באבריו.

לכן ביצ"מ שהוצרכו נגוף ורפא, רפא לישראל ונגוף למצרים, חסד ודין, שאל משה"ר מי אנכי כי אלך אל פרעה שצריכים דין אליו וכי אוציא את בנ"י שהוא חסד. ואמר ד' תעבדון את האלקים וכו' יצ"מ ראשית קבה"ת היא, לכן בנ"י שיש להם אור ותורה, הדין הוא להבליע את האור בהם, אבל פרעה שאין לו תורה ישאר אצלו רק הסתר ודין. ופרעה רצה להתריז אמר לא ידעתי את ד' ויש לחוש לדין שישרה עליהם ומ"מ גם את ישראל לא אשלח. ואמר משה"ר ומאז באתי אל פרעה לדבר וכו' דין, הרע ונעשה דין, וע"ז אמר לו ד' וידבר אלקים וכו' ויאמר וכו' הוי'. כלומר שד' פירש לו עתה אתענין תעבדון את אלקים, שתי הבחי' יש כאן דבור אלקים ואמירה של הוי', כי כן פעלו האבות כנודע שהיו בחי' ג' מדות חג"ת וגם חב"ד והיו לעילא ותתא לכן יכלו לתקן התפילות. תפלות אבות תקנום, כי התפלה היא לעילא ותתא באיש מתחילה בחי' חב"ד גם היודע חכמה וגם הידוע בינה כיון שהוא בהעלם ואח"כ יורד לתתא ע"י ההתדבקות בתורה.

וארא אל אברהם יצחק ויעקב בא־ל ש־די שם הצמצום, ושמי הוי' גם בשמי הוי'. ואיך הלא זה השם למעלה מן העולם והאדם הוא. אבל זה השם היינו ושמי הוי' לא הודעתי להם, שהיה שורה עליהם אבל לא הודעתי להם ונשאר בחי' תפלה, וא"כ גם שם הצמצום וגם הוי' רחמים בהם. לכן עוד היה יכול פרעה להרע כיון שהוי' לא הודעתי ונשאר נעלם וא־ל ש־די צמצום נתגלה, אבל מעתה אמור וכו' אני הוי' והרחמים יתגלה ע"י קבה"ת וישאר הדין לפרעה והרחמים לישראל.

בשלח

פ' בשלח תר"צ

ויהי בשלח וכו' ולא נחם וכו' פן ינחם העם וכו' ושבו מצרימה ויסב וכו' ים סוף. ונבין האם בדרך הזה לא יוכלו לשוב באותו דרך שבאו בו. וכן ענין שירה נבין נא, ואז ישיר משה וכו' לד'.

אמנם איתא במדרש ר' תנחומא פ' ויחי, עה"פ כי לא יעשה ד' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג'). בראשונה היה הסוד ליראיו שנאמר סוד ד' ליראיו, חזר ונתנו לישרים שנאמר ואת ישרים סודו, חזר ונתנו לנביאים שנאמר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים עכ"ל הק'. כי לא כל דבר שאין האדם יודעו נקרא סוד, רק הדבר ששייך לאחד והוא מעצמותו וענינו ומסתיר את הדבר מאחרים מפני שאת ענינו

ועצמותו רוצה להסתיר מזולתו אם כדי שלא יזיק לו או בכלל שאינו רוצה לגלות את עצמותו וסתריו לזולתו, ובשביל זה לא ידע זולתו זאת אם לא ישמע ממנו או לא יתקרב אליו באיזה אופן שהוא. זה נקרא סוד אחר. כשה"כ וסוד אחר אל תגלה, סוד אחר הוא ששייך לאחר והוא מעצמותו וענינו.

והקבלה נקראת סוד מפני שמעצמותו ומענינו של הקב"ה היא. כי בפשט התורה אף שהיא ג"כ חד עם הקב"ה מ"מ בפשוט לומד עניני האדם שור שנגח את הפרה וכדומה, משא"כ בקבלה רק את השיעור קומה של מעלה לומד. אמנם הקבלה שלומד האדם בדעתו ושכלו נקראת רק חיצוניות הקבלה ואל עצם הסוד עוד לא בא בזה. כי כיון שלומד בדעתו ושכלו מבין כל דבר רק לפי דעת האנושי. ויודע רק את מצב הענינים שחסד למשל קודם לגבורה ותפארת מכריע בין חו"ג. ואת מדת החסד בעצמו הוא מצייר במשל לפי דעתו שעושים חסד עם זולתו וכדומה וכן בשאר המדות ושאר הענינים ואת עצם החסד לא ראה וידע. והרי זה למשל מי שרוצה לראות את המלך וראה את מלבושי המלך ועל ידיהם משער לעצמו איך מבנה תאר ויופי המלך הוא. אבל כדי לדעת את סוד ד', צריך ד' ית' לגלות את עצמותו בחי' כי אם גלה סודו שד' יגלהו. כי סוד אם של האדם אפשר עוד באיזה אמתלא להודע גם שלא לרצונו, משא"כ ד' ית' אם הדבר אצלו לסוד היינו שלא יודע האיש, מי יודיעהו ומי יבינהו רק מי שד' מגלהו.

אבל ד' ית' אינו מגלה את הסוד לזולתו מפני שהסוד עצמותו הוא וא"א שיתגלה לחוץ ממנו חוץ לעצמותו. וצריך האדם להתקרב אליו ית' ולהתיחד בו, ואז ד' מגלה לו את הסוד שהוא עצמותו, כפי מדת התקרבותו. וראשית סימן ההתקרבות הוא שכ"כ ישקע באהבה ומסירת כל עצמו לד' עד שיחרה לו על איש שיעשה עבירה כמו שחרה לו על מי שעושה דבר רע לו, לא שיתקוטט עמו כי אדרבה התוכחה צריכה להיות בחי' הוכח תוכיח את עמיתך שגם בשעה שאתה מוכיחו יהיו דבריך כמו שמדברים לעמיתך ולחברך. רק בכלל אם אין הדבר כואב ומיצר לו סימן הוא שלא נתיחד עם קדושתו ית'. ולא כשרואה בזולתו בלבד דבר מכוער יכאב לו רק גם על כל שמץ בקרבו, לא שיתחרט מפני שמבין בשכלו לבד שאין צריכים לעשות זאת, רק שלבו כואב לו מפני שנתיחד עם קדושתו ית' ודבר המכוער מין הכאה היא לו וללבו. ומי שאין חורה לו על עצמו ואין לבו כואב לו כשרואה בקרבו איזה שמץ, אז גם אם חורה לו על זולתו לא מפני שבאמת כבר נתקרב לד' והדבר נוגע לעצמו הוא, רק מפני שבכלל לבו של האדם נוטה להיות אוהב את עצמו ורחוק מזולתו. ואף אם מתחבר עמו ורוצה האדם להיות עם חברים כמו שאמרו חז"ל או חברותא וכו' מ"מ רחוק עוד שיאהב מעצמו באמת את זולתו, ולנטוע

בקרבו אהבת חברים צריכים עבודה ופעולה עד שהוצרכה התורה להזהיר עליה ואהבת לרעך כמוך. לכן על כל דבר קטן שרואה בחבירו חורה לו וכועס עליו, ואם עושה הוא בעצמו איזה דבר רע כיון שלבו נוטה לאהוב את עצמו לא לשנוא אינו רואה את הדבר לרע. או גם אם רואה מ"מ אינו כועס ע"ע, כלומר גם כשחרה לו על זולתו כשרואה בו דבר רע, לא הרע כואב לו וכועס עליו רק על חבירו עושה הדבר כועס.

ואיש הישראל צריך בשעות הפנויות להשקיע במחשבות איך שכל דבר קדושה טוב האמיתי הוא. והתכלית האחד של האדם הוא שיזכה להטהר בגופו רוחו ונשמתו ולהכנס בטהרה וקדושה בעולם הזה ומכש"כ בעולם העליון. והרע. רע גמור הוא שקץ ומתועב. עד שנפשו תהיה קצה בה ומתפחד מן הדמיון והמחשבה לבדה כשזוכר אותה. וע"י התמדת מחשבות אלו יולד בו חרון וכעס על העבירה עצמה עד שכאשר יכשל הוא בעצמו באיזה שמץ עבירה ח"ו ירגישה ויכעס ע"ע. וזה ענין ירא חטא, אשר פשוט קשה להבין את הלשון ירא חטא שמשמע שמפני החטא מתירא. ובאמת הוא ירא מפני הקב"ה וכיון שירא ממנו לכן אינו חוטא. אבל כנ"ל צריך האיש ישראל לקבוע בקרבו כ"כ רעת החטא. וכ"כ יתראה החטא בעיניו איום מגועל ורע עד שיפחד ממנו בעצמו.

ולא רק צדיקים גדולים יכולים לקבוע זאת בעצמם, כי בכלל עיקר דברינו הם לכל איש ישראל איך יתנהג, ואפילו מי שיראתו עדיין יראת העונש יכול לפעול בקרבו יראת חטא כזו. כי ידוע הוא שהאיש שסובל הרבה ומצטער הרבה באיזה מקום ח"ו אז המקום הזה וכל הנמצא בו נחקקים במוחו לרע אף שהם לא הסבו לו את הרע, וכשנזכר במקום הזה או שרואה איש מן האנשים שנמצאו אתו אז ירא ומפחד. כן במרה שיתמיד האיש לצייר בדעתו את רעת החטא והפחד לפניו, אפי' פחד מחמת עונש בסיבת החטא, מ"מ התמדת מחשבות הפחד הזה קובע בו פחד ורוגז לפני החטא בעצמו עד שמן החטא בעצמו ירא ויכעס ולא יצטרך להזכיר בעונשו, וכל כמה שמוסיף פחד וכעס מפני החטא אפי' אם ראשיתו מן העונש מ"מ מתרחק הוא מן הרע עי"ז ומתקרב לד', כיון שבנפשו בתוכיותה ובכל עצמותה נקבע שהיפך רצון ד' רע, ומצטער ממנו כמו מצער גופו ח"ו בלא שום סיבה וטעם רק שמה שרע בעיני ד' גם בעיניו רע וצער. וכיון שנתקרב לד' מגלה ד' לו את הסוד, סוד ד' ליראיו.

ולא בקבלה בלבד. רק גם בפשט התורה מרגיש הוא מין טעם שא"א לו להסביר לעצמו מה הוא מרגיש, ורק טעם שמחה ואורה נשאר בקרבו. וזה שביראים כתיב סוד ד' ליראיו, ואת ישרים סודו, שאף שד' מגלה להם את הסוד מ"מ נשאר להם סוד שאינם יודעים בעצמם מה הם מרגישים, רק כנ"ל שמרגיש איזה דבר ואינו יודע מהו רק שמחה ואורה

שאינו יודע מה נשאר לו. ורק בנביאים כתיב כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, להם נתגלה מה שרואים עד שאמרו הנביאים וארא את ד'.
ואפשר זה סדר ההתגלות. יראים, ישרים נביאים. אשר ע"פ פשוט קשה להבין מה שאומר המדרש בראשונה היה הסוד ליראים חזר ונתנו לישרים חזר ונתנו לנביאים. איזה יראים וישרים קדמו לנביאים. הלא האבות ג"כ נביאים היו. אבל לא סדר בזמן מונה המדרש רק סדר במדריגה, כי נודע שראשית ההתגלות מתחלת בבינה והיא בחי' מי דקיימא לשאלה, וסדר עמידת הבינה היא בהצד בשמאל וממנה מתגלה לדעת. והדעת היא באמצע וממנה נמשך האור ביושר לתפארת יסוד ומלכות, והמרות חו"ג נצח והוד נקראות קצוות ואברי התפארת דרועא ימינא ושמאלא ושוקא דימינא ושמאלא. והתפארת היא גופא כמו שאומרים בפתח אליהו, והיא השדרה שבו נמשכת השפע מן המוח עד היסוד ומלכות כנודע. ומלכות היא בחי' דיבור מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ואז נתגלה העולם בדבר ד' שמים נעשו.
והנה רש"י ז"ל פי' על ואהרן אחיך יהיה נביאך, שכל ענין נבואה מלשון דיבור הוא מלשון ניב שפתים וכו'. וזה הרמז בראשונה היה הסוד ליראים, ראשית התגלות הסוד לבחי' יראה שהיא בינה יראה שבאיש. חזר ונתנו לישרים שהם דעת תפארת ויסוד שהם ביושר כנ"ל. חזר ונתנו לנביאים מלשון דיבור מלכות, וכנ"ל.
ובחי' יראים וישרים אף מה שמשיגים עבודתו עדיין בסוד היא. ורק לנביאים היא בחי' גלה סודו אל עבדיו הנביאים. לא ממצב הנביאים אנו מדברים שלמעלה מהשגותינו היא רק לפי מצבעו, כשהאיש ישראל עבודתו בבחי' יראה ודעת או בחי' התפארות והתפעלות לד' בקרבו לבד. אף שנמשך לו איזה ניצוץ מעצמותו ית' ומרגיש היראה והתפארת מ"מ נשאר לו הדבר סוד כנ"ל שאינו יודע מה הרגיש. וכשמוציא את יראתו והתלהבותו לדיבור נתגלה לו יותר בחי' גלה סודו אל עבדיו הנביאים מלשון דיבור. ולפי מעט השגתנו גם הנביאים עיקר התגלותם שלא תשאר סוד בלבד רק גם גלה סודו היתה בעת שדברו את נבואתם בפיהם.
ואפשר זה רמז הפסוקים. ששאל מש"ר ואמרו לי מה שמו וכו' ויאמר אלקים אל משה אהיה וכו' ויאמר כה תאמר אל בנ"י אהיה וכו'. אשר כבר דקדקנו בזה. ממ"נ אם ידע מש"ר היה יכול לאמר זאת גם לישראל. ואם לא ידע גם הוא למה אמר דוקא ואמרו לי וכו' מה אומר אליהם. ולא ישאל לעצמו מה שמך. וכן למה אחר שכבר אמר לו ד' אהיה וכו' עוד הוסיף לאמר כה תאמר אל בנ"י אהיה וכו' הרי הוא שאל מה לאמר לישראל. וכיון שאמר לו ד' אהיה כבר יאמר להם. אבל כנ"ל. מש"ר ידע והשיג את המדרגה

הזו, אבל עוד היה הדבר אצלו בחי' ידיעה וסוד ולא ידע מה לאמר להם. וכמו שאמר המדרש טירון היה משה אז בנבואה. ואמר לו ד' אהיה, כה תאמר אל בנ"י אהיה. כאשר תאמר הדברים בפיך יתגלה לך השם שאתה יודע כבר ממנו ויהיה בחי' גילה סודו אל עבדיו הנביאים.

וכן הוא בכל איש ישראל כל מין התעוררות והתלהבות הן ביראה ואהבה או בהתפעלות והתפלאות של בחי' תפארת שמתעורר נשאר הדבר אצלו בסוד. ואם לא יגלם בדיבור נשאר סוד והרגשה קלה שעד מהרה תעלם ממנו. וצריך הוא להביאם לבחי' דבור. למשל אם באה לו התעוררות של יראה ואהבה אף אם קלושה היא התעוררותו יתעורר וידבר. רבש"ע משתוקק אני אליך וממעמקי המצולות שאני נמצא בעניני הגוף והנפש לבי ובשרי משתוקקים אליך שתעלני תטהרני ותקרבני אליך.

וכן בשעה שמתפלל יכול לקבוע כוונות בדברי התפילה כפי צרכי נפשו וגופו ולפי התעוררותו, כי כמו בתורה אף שכל פסוק יש לו פשט אחד לפי הענין מ"מ דרשו חז"ל כוונה ורמז לכל תיבה לעצמה ובכל אות לעצמו, כן בענין התפילה אף שכל הענין ענין אחד לעצמו ע"פ פשוט מ"מ יכול לקבוע בכל תיבה וענין כוונה כפי התעוררות נפשו. כמו שאומרים בשם כ"ק אא"מ הה"צ והק' זצלל"ה. שעבד הרבה בנשמת כמעורר ישנים, ואמר שכונתו שד' יעורר את נשמת ישראל שישנים מקדושתם שינת עולם. וכשאומר למשל זוקף כפופים. יכול לכוין ולבקש רבש"ע כפוף אני הן בעניני הגוף הן בעניני הנפש תחת עול הגשם והסט"א. אתה הזוקף כפופים זקוף והעמד אותי וכדומה.

לכן עיקר כוונות כגון אלה בתפלה. הן רק אם יש לו להאיש גם קודם התפלה תשוקות אהבה ויראה וכו'. ואז מכניסם בדברי התפלה בחי' גלה סודו אל עבדיו הנביאים ונתגלה ההרגשה לו יותר ומתקיימת אצלו, משא"כ האיש הריק בלא לב ובלא מוח בלא דעת ולא הרגשה הקודמת גם תפלתו ריקנה. ואני תפלתי לך ד' וכו' התפלה צריכה להיות תמידית בחי' הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו ותמיד נהיה בהתעוררויות כגון אלה, רק להוציאם בפיו קבעו חז"ל ג' זמנים אלו בשעות הרצון. וזה ואני תפילתי. התפלה שלי אני בעצמי היא שתמיד אני משתוקק וכו'. רק לך ד' להעלותה לך. עת רצון, אני מעלה אותה בזמני התפלה שהוא עת רצון.

והנה איתא בגמ' חגיגה ה'. עה"פ במסתרים תבכה נפשי. ומי איכא בכיה קמיה. הקב"ה הא אר"פ אין עצבות וכו' דכתיב עוז וחדוה במקומו. ומתרצת הגמ' הא בבתי גואי הא בבתי בראי. בגואי במסתרים יש גם עצבות ובבראי רק עוז וחדוה. וע"פ פשוט מה

הראיה מן הפסוק שאין עצבות. הן אמת שכתיב עוז וחדוה במקומו והאם בשביל זה א"א שתהיה גם עצבות. הלא יש חסד ויש גם גבורה.

אבל אף שבכלל אין לנו השגה מה זה בתי גואי ובתי בראי למעלה. אמנם נודע שהשינוי במדות שזו תהיה חסד וזו גבורה וכו' לא בהאור אשר בהמדות היא. כי אני ד' לא שניתי וכו'. החילוק נעשה בכלים. ונבין נא, מאין הוא החילוק בכלים עצמם, הלא גם הם אלקות ואיך שייך בהם שינוי. הן אמת שבבינה מתגלים הכלים אבל אם בבינה יהיו כבר נגלים כלי חסד וגבורה וכו' כי אז הבינה היתה חו"ג וכו' וחו"ג היו בינה רק שבבינה מתערין. ומאין נעשים מחולקים, כלומר ראשית ההתחלקות מאין נעשה כיון שאלקות המה ואני ד' לא שניתי. פשוט נודע, שכל מה שרחוק יותר מן המאציל מצומצם יותר מפני שאור פחות מגיע אליו, אבל הלא למעלה אין שייך ריחוק מקום וכל הקירוב וריחוק הוא במדרגה ומאין נעשה ההתרחקות והחילוק שזה יהיה רחוק מזה, פשוט הוא. שכל מה שנתוסף לבוש נתוסף צימצום וכשנתגלה חסד, חד אריך למשל, וחסד האציל עוד ספירה. נתוסף עוד צימצום ונתמעט האור ונעשה חד קציר.

אבל גם בזה צריכים להבין, כי בשלמא בדבר גופני כשנתוסף עוד לבוש וכלי אף שאין שינוי מן לבוש הא' באיכות רק בכמות ג"כ מוסיף להסתיר את האור, אבל באורות אף אם יתוסף למשל עשרה פעמים חסד שוב יהיה רק כלי חסד ולא גבורה אם לא תהיה שינוי באיכות הכלי ג"כ. והגם כי כל עלול פחות מעילתו וכיון שחסד האציל עוד ספירה העלול של החסד פחות מן החסד ונעשה קציר, אבל הלא רואים בעולם התוהו שקודם השבירה. אם לא צימצם כלי המקבל אז החסד השפיע כפי ערכו יותר מאשר היה צריך הגבורה לקבל, וכל הצימצום היא בכלים וא"כ למה נשתנו הכלים שזאת תהיה חסד וזו גבורה. וכן אפי' קודם השבירה ג"כ היו זה חסד וזה גבורה ומאין היה אז השתנות בכלים כיון שכל עלול השפיע את כל עצמותו. לא לענין הקבלה אנו מדברים עתה, רק לפי הצורך לענינינו בעבודה.

אבל נודע שאבא יסד ברתא, וחילוק הכלים נעשה מן מקור וראשית החכמה, ועיין בביאורי הזהר מהרב זצ"ל כפ' פנחס שמבאר שאף שהאותיות מהבינה מ"מ חילוקי האותיות מחכמה. ולהנ"ל, אף שחילוק הכלים בעולם הפירוד שינוי הוא, ויודעים לפ"ז שהשינוי בכלים ולא באור הוא, מ"מ למעלה אין החילוק שינוי ופרוד. ואף שלנו קשה הדבר להבין מפני שאנו בעולם הפרוד מ"מ איזה קצת משל נוכל להבין בזה, כי רואים למשל מי שנותן תרופה מרה לבנו ומכה אותו שיקבלה, אף שהמעשה דין הוא ובמחשבתו נמצאת עתה מחשבה של דין מ"מ למעלה בראשית מחשבתו חסד היא.

וכן מי שמחניף לשונאו או של בחי' הלעיטהו לרשע, אף שהפעולה חסד מ"מ בראשית מחשבתו דין הוא. נמצא שמי שנותן תרופה מרה לבנו ומכהו למשל. כשמסתכלים על ראשית מחשבתו גם החילוק בין אהבתו לבנו במחשבתו בין מחשבתו להכותו אף שמחשבת ההכאה כלי הוא שע"י יבצע את אהבתו לבנו לרפאותו מ"מ אין שינוי בין האהבה להדין הזה, ורק כשמסתכלים על הפעולה או על המחשבה של הפעולה לעצמה החילוק שינוי הוא.

לכן אף שגוף הכלים בבינה נתערו מ"מ חילוק הכלים מחכמה הוא שאין החילוק שינוי, לכן בהמרות שבהם החילוק שינוי הוא אז יודעים שהשינוי לא בהאור רק בהבלים ויסוד הכלים בחכמה שאין החילוק שינוי, ובמלכות שתכלית ראשית החכמה נתגלה אז כל הספירות מתאחדים ואין חילוקם שינוי. וזה מקשה הגמ' ומי איכא עצבות הא וכו' עוז וחדוה במקומו, וא"כ הוי ח"ו שינוי ואצל הקב"ה אין שינוי רק בכלים. ומשני הא בבתי גואי יכול להיות חילוק ושינוי ואינם שינוי, משא"כ בבתי בראי השינוי רק בכלים לא אצל הקב"ה.

נמצא שמי שמתעורר באהבה ויראה וכו' אם לא בא אל הסוד והעצם כל התעוררותו מן הכלים לא מן האור, וכיון שלא מעצם הכלים לבד רק הכלים שנתלבשו בו ג"כ בכליו ובגופו אז יכול להתעורר באו"י ג"כ ע"י גופו ביראת העונש ובאהבה ע"י שהטיב ד' לו, ולא עוד אלא שכיון שע"י גופו נתלבשו יכול להעשות מהם יראה ואהבה נפולה, כנודע מהרבי ר"ב זצ"ל על ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא וכו'. משא"כ מי שבא אל הסוד, לא באהו"י מן הכלים מתעורר רק אהו"י שהם מעצם אלקות. כי שם גם החילוק אין שינוי. וזה ענין שירה, כשבא לו התעוררות אהו"י או תפארת וכו' שהם למעלה מהכלים, א"א לו להוציאם בעשיה טובה לבד והוא צריך לדברם בשירה, ולא בסיפור המעשה לבד כי גם הדיבור רק עשיה היא כי עקימת שפתיו הוי מעשה, רק בשירה, שנמצא בה התעוררות יותר מבדיבור בלבד.

אז ישיר ע"ש מחשבה נאמרה, כיון שבאו אל הסוד אל בתי גואי הוצרכו לגלות זאת בדיבור, ואז באו אל בחי' ראתה שפחה על הים ולבחי' זה אלי וכו' ראיה. אז ישיר וכו' לד' לא מבחי' הכלים. לכן ולא נחם אלקים וכו' פן ינחם וכו' ושבו מצרימה, כי כל עוד שלא באו אל הסוד וההתעוררות שלהם היא מבחי' כלים יכול להתהוות מזה מדות נפולות ולשוב לנמיכיות מצרים, ויסב אלקים וכו' ים סוף, ויבואו לאז ישיר וכו' לד'.

יתרו

פ' יתרו תר"צ

וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ד' וכו'. ונבין נא, הפסוק מתחיל למשה ולישראל (למשה עשה ד' את כל ההתגלות והאותות שהראה על ידו), ומסיים כי הוציא את ישראל ממצרים שהיא רק לישראל. וכן נבין נא עצת יתרו ואתה תחזה האם ידע יתרו יותר ממש"ר ח"ו. והלשון שאמר ושפטו את העם בכל עת, הגמ' שואלת על עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, וגם כאן איך אפשר לשפוט בכל עת. וכן ענין קבלת התורה, והלשון ועתה אם שמוע וכו', מה ועתה, אם זה נתינת טעם מאחר שאתם ראיתם האם מי שלא ראה כל אלה אינו צריך לקבל התורה ח"ו. ומה אלה הדברים, הלא כבר אמר לו ד' כה תאמר.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא ויחי על הפסוק וזאת אשר דבר וכו' ויצו אותם וכו' אני נאסף אל עמי, אמר להם אם זכיתם נטפלתם בעצמי ואם לאו משאני מסתלק מן העולם אצל אבותי אני הולך עכ"ל המדרש. כי נודע שנשמת הצדיק היא בחי' אב לשאר נשמות ישראל שממנה נזונות ומאירות, כל איש ישראל יש לו נשמה פרטיית לעצמו, והצדיק נשמתו לא לעצמו בלבד רק נשמה יותר גדולה להאיר גם לשאר ישראל. והאם אין כל אחד יודע שהבעש"ט ז"ל ושאר הצדיקים ז"ל לא לעצמם בלבד רק גם לכל ישראל שהתדבקו בהם האירו, ולא לזמנם בלבד רק גם לנו ולכל הדורות הבאים טהרו קדשו והאירו. לא בסדר הנהגה בלבד שנתנו לנו איך להתנהג עשו לנו טובה וקדשו אותנו רק הם הביאו אור וקדושה לעולם וכל האוחז בו מתקדש.

אבל מפני שכל שהקדושה יותר גדולה צריכים יותר להזהר ולהשמר ולעשות מעשים יותר טובים, כמו שבמקדש היו צריכים להזהר יותר מבכל העולם אף שבכל העולם מלא כה"כ. ובמחנה לויה היו צריכים יותר להזהר במחנה שכינה עוד יותר מפני שהקדושה יתירה בה ובכל אחד מן המקומות היו דינים יתירים. כן כל הנהגות החסידות שצריכים להתנהג. לא שהאזהרות וההנהגות לבד הם כל החסידות ומי שמחקה את הנהגות החסידים ועושה כמעשיהם כבר חסיד הוא. כי העיקר הוא להכניס בקרבנו את אורם וקדושתם של הבעש"ט ושאר הצדיקים זצ"ל. וכיון שבקדושה יתירה צריכים הנהגה יותר קדושה, לכן צריכים להתנהג כפי פקודתם והנהגותיהם. וכמו שאמר דוד המלך שמרה נפשי כי חסיד אני. לא שמתנהג בדרך החסידים בלבד, רק כי חסיד אני, אני בעצמותי חסיד.

אור הצדיקים לא לעצמם בלבד היה רק לכל העולם. כמו השמש שמאיר לעולם ומי שפותח את חלונותיו האור שופע לו. כן מי שמקרב א"ע אליהם משיג קדושה ונשמה "תירה מן אור הצדיקים. לא בזמן שהיה [הצדיק] בעוה"ז בלבד רק גם עתה. ורק

כשמתרחקים ח"ו מהם אז בהסתלקות הצדיקים גם אור נשמתם עולה ומסתלק מן עדה"ז. כי נודע שכל נשמה בעוה"ז א"א לה שתתקיים בלא גוף, וכנודע מהריזינער זצ"ל שלכן כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת מפני שהחכמה שיתירה על מעשיו בלא גוף היא וא"א לה להתקיים. וכשמתקרבים אל הצדיקים נעשים אנו גוף, ונשמותיהם ואורם וקדושתם אתנו, ואם לאו. נשמותיהם נשארות בלא גוף ועולות למעלה. וזה שמרמז המדרש, אם זכיתם נטפלתם בעצמי ואם לאו משאני מסתלק מן העולם אצל אבותי אני הולך.

ולא בפטירתם לבד רק גם בחייהם אורם לא לעצמם רק גם לכל איש ישראל, וכל שמתקרב אליהם ואוחז באורם נעשה גוף לאור הזה (וכל קדושת הצדיק מתרבה ככל שמוסיף אור, הוא והם נעשים גוף אחד בקדושה אחת גדולה), ואם אין מקבלים מהם, אז חלקי האור שעולים מעבודתם וקדושתם נסתלק למעלה. וזה שאיתא בתולדות יעקב יוסף פשט אחד על הפ כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם, לכן גמר חסיד היינו הצדיק. מפני שפסו אמונים מבני אדם. והחילוק הוא רק בזה. שכ"ז שגופו של הצדיק בעצמו קיים אז עכ"פ הקדושה שיכולה להתקיים בגופו נתקיים בעוה"ז ורק התוספת מסתלק, וכשגם גופו נסתלק אז כל קדושתו מסתלקת, משאני מסתלק מן העולם אל אבותי אני הולך.

ואפשר זה רמז המד"ר בפ' אמור, כשהראה ד' למש"ר דור דור ושופטיו וראה את שאול שנופל במלחמה, שאל מש"ר מלך ראשון שעתיד לעמוד על בניך ידקר בחרב. למה אמר הלשון דוקא מלך ראשון. ואם אינו ראשון אינו צריך לחיות. ולמה דוקא בחרב ולא שאל בכלל ימות בלא עתו. אבל בנ"י לא חטאו בעגל רק הערב רב אמרו אלה וכו' ישראל. כפי' רש"י, והע"ר שהם היו נמוכים טענו שמשייר גדול ונשגב מכפי השגותיהם וא"א להם להכניס את קדושת משה בקרבם ולהעשות גוף לנשמה היתירה שלו, ולא רצו ולהעלות א"ע רק מיאנו במש"ר ואמרו עשה וכו' אשר ילכו לפנינו, שיהיה לפי מצבם, כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו שגדול מהם, וכמו שרואים גם עתה אנשים שכל מה שמדברים אליהם בעניני עבודה הם משיבים אין זאת למעני גדול הוא ממני, והם רוצים לשכב תמיד בהביצה שלהם ולא להתעלות מאומה רק שילכו לפנינו, (רק שבנתיים יינוס וימכרום עשו את העגל כמו שאיתא בזוה"ק). ואמר מש"ר ואם אין מחני נא. כי נשארה נשמתו בעוה"ז בלא גופים וזה א"א.

והנה חז"ל אמרו ששקול שמואל כמשה ואהרן שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, לכן זאת היתה גם טענת ישראל שדרשו להם מלך אף שהיה להם שמואל

הנביא אז, אבל אמרו שהוא גדול מהם רק שלא התטפשו כמו יינוס וימכרום אשר בהערב רב לעשות עגל חייו רק רצו במלך, וד' אמר לו לא אותך מאסו כי אותי שלא רצו בקדושה יתירה כנ"ל. נמצא ששאול המלך נשמתו היתירה היתה לפי דורו, לא גדול הרבה מהם כשמואל הנביא רק כפי מצבם, לכן כשהראה ד' למש"ר דור דור ודורשיו שדרשו חז"ל דור לפי דורשיו ודורשיו לפי הדור וראה את שאול שהוא ג"כ היה לפי הדור וכפי שבחרו להם במקומו של שמואל שהוא גדול מהם, שאל מש"ר מלך ראשון שעתיד לעמוד על בניך ידקר בחרב, בשלמא אם היה גדול מהם יכול להיות שימות בלא עתו כיון שנשאר בלא גוף כמו שאמר מש"ר ואם אין מחני נא. אבל שעתיד לעמוד על בניך וכפי מדתם והם הגופים לקדושת נשמתו ומתאחדים בו רק שהוא הראשון שממשיך את הקדושה. אך לכאורה יכול להיות שנהרג מקללתו של דוד שאמר (שמואל א' כ"ו) כי אם ד' יגפנו או יומו יבא או במלחמה ירד ונספה. וקללת חכם אפי' על תנאי בא לכן נהרג בחרב במלחמה. אבל הגמ' אומרת שאמר הקב"ה לדוד אלמלי אתה שאול והוא דוד אבדתי כמה דוד מפניו. היינו שנולד שאול במזל שיכנע לפני מזלו של דוד, והנה נודע שהא דאמרו בגמ' אין מזל לישראל היינו לרבים אבל ליחיד יש מזל. וכמו ברחב"ד שאמר לו ד' שיפטר ושוב יולד במזל של עשירות, נמצא שבאם היה שאול איש לעצמו או גדול מן העם שלא יוכלו הם להכניס קדושתו בהם והוא איש לעצמו בלבד, אז משועבד הוא למזל והיה יכול ליפול מקללתו של דוד, משא"כ מלך ראשון וכו' על בניך שהם בחרוהו כפי מדתם ידקר בחרב, הלא לרבים אין מזל לישראל.

נחזור להנ"ל. אור הצדיקים לא לעצמם בלבד הוא רק גם לכלם שהיו דבוקים בהם. ויש בעולם העליון שמוליכין את האיש בדרך שאינו יודע בחושך וצלמות ופתאום והנה אור מאיר לפניו, מאין הוא האור אור של נשמת הצדיק היא, וכן בעוה"ז יש שהאיש ישראל מרגיש בקרבו עליה בקדושה ועבודה ברצון ומחשבה וזאת היא התגלות קדושת צדיק שהיה לפניו שמתעורר עתה בו, והרי זה כעין ענין עיבור הצדיקים שאיתא מהאר"י ז"ל. והיא בחי' ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר. כי קדושת ישראל שטמונה בו במחצלת של קנים ומכוסה בגשמיות שלא די שאינו עובד בה את ד' עוד כופף אותה לעשות בה דברים נמוכים היא בחי' מלך אסור ברהטים, שהמלך כביכול אסור בזיקים כנודע והיא בחי' גלות השכינה שהיא בגלות אצלנו. וכנ"ל לפעמים מתעורר ומתגלה הקדושה ע"י נשמות הצדיקים שהיו מכבר בעולם וקדושה זו יוצא מבית האסורים שכפופה לרשות הגשם. מתיר אסורים ע"י שמקיים אמונתו לישני עפר.

והמדרש אומר לעולם הזקנים מעמידים את ישראל. כי זקן זה שקנה חכמה. כי יש מי שיש בו חכמה בינה ודעת של קדושה ולא שקנה מעצמו רק מן אור הצדיקים שמאירים בו. ואינו נקרא זקן רק מי שקנה מעצמו. וזקנים אלו מעמידים את ישראל על שמאירים להם בזה ובבא.

לכן האיש שמעיין להכיר את דרכי הצדיקים קדושת דרך הבעש"ט הרבי ר"ב הרבי ר' אלימלך וכו' זצ"ל ומכיר אותם לפי שכלו ומצבו. יכול לפעמים לדעת בעת עליותו איזה מין התעוררות נתעורר בו עתה מאיזה צדיק באיזה דרך. בזה שמכיר איזה התעוררות באיזה אופן עבודה נתעורר בו עתה, וכשמרגיש את דרך ההתעוררות צריך להתחזק באותה עבודה, ואם לאחר איזה זמן מרגיש התעוררות בענין אחר בעבודה יכיר איזה הארת דרך צדיק זו היא ויתחזק גם בה. ומי שאור צדיקים הראשונים מאירים בו והוא מתקדש על ידיהם ומוסיף קדושה גם מעצמו כפי דרכיהם, אז ממשיך אור קדושת הצדיק גם לו וגם לחבריו, ויכול לעשות גם עתה ממנו ומחבריו חברייא קדושה של הרבי ר' בער זי"ע וכדומה.

ואפשר זה רמז המדרש שאמר על הפסוק שאמר ד' למש"ר אנכי אלקי אביך אלקי אברהם וכו' שפתח גם באלקי אביך שהוא עמרם, ואומר המדרש שבקול אביו נתגלה לו. ואח"כ אמר לו ד' בפיתוי באתי אליך. כי המדרש אומר טירון היה משה בנבואה אז, שהיתה התחלתו בנבואה. לכן כנ"ל ההתגלות היתה יכולה להיות ע"י אור אביו שהיה קרוב אליו.

וזה הרמז וישמע יתרו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. כל העולם שמעו את המופתים רק ליתרו נכנסה הקדושה והאירה את לבו, ואומר הפסוק לא שהיה ראוי יתרו טרם שנתגייר שאורו של משה רבינו יכנס בו וישיג מקצת מן המקצת מאורו של משה, רק שנכנס זאת בו על ידי ישראל, אור של משה בישראל ואור ישראל נכנס בו והאיר והעלה אותו לקדושת מש"ר. וישמע וכו' למשה, מה עשה ד' למשה לא יציאה לחירות שהרי גם במצרים לא עבד. התגלות הקדושה עשה ד' למשה, ואיך שמע ואת יתרו ע"י כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. ע"י ישראל שהאירו בו היה יכול לזכות לאורו של משה שיאיר בו. לכן גם העצה של ואתה תחזה רק יתרו היה יכול ליתן. כי מש"ר לא חשב שישראל יפלו ולא יוכלו לקבל אורו. וחשב שכמו שמאיר להם עתה, גם תמיד יאיר להם וכמו שבאמת כן יהיה גם לעתיד כנודע מראשי תיבות מה שהיה הוא שיהיה ר"ת משה שגם אז ינהיג את ישראל, אבל יתרו ראה וידע מעצמו שיכול להיות שלא יזכה האיש לאורו של משה ואמר לו ואתה תחזה

צדיקים שעכ"פ בהם תאיר אתה' והם יאירו בישראל. ואז ושפטו את העם בכל עת גם כשח"ו יפלו.
ואפשר זה גם ענין של קבה"ת כי כבר דברנו שקבלה צריכה להיות תמידית שתמיד צריכים לקבל חדשות בתורה. פשוט לקבל ע"ע שמירה יתירה בכמות ובאיכות ואופן עשייתה. וגם לקבל בכל פעם קדושה יתירה. וזה תלוי ברוח האיש. אם רוח הקדושה שבו רב אז דוחה אותו תמיד לקדושה יתירה. ואם לאו שוכב הוא, כשלומד פשוט די לו בפשוט הכי פשוט ואינו מרגיש דחיפה להכנס יותר בעמקי התלמוד וכן בעניני עבודה. וכשמאירים לו הצדיקים באורם אז אור הקדושה הזה דוחף אותו לקבל תמיד. וזה שאמר ד' לישראל כה תאמר וכו' ועתה אם שמוע וכו' כשתשמעו עתה אז והייתם וכו' וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר, אתה גוי הקדוש, אל בנ"י שאתם תהיו לגוי קדוש. ותמיד תדבר לכל שאר ישראל ותאיר להם שיקבלו תמיד גם הם.

משפטים (שקלים)

פרק א

פרשת משפטים (שקלים) תרפ"ח

ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע. להבין למה כתבה התורה זאת אחר קבה"ת. כיון שהיה קודם קבה"ת. וכן ענין שקלים נבין נא מהו ולמה נתקשה משה. ומה ענין של המטבע בשמים.
אמנם איתא מהבעש"ט ז"ל. נס גדול הוא שאדם חי אחר התפלה ולא יצאה נשמתו מגודל הדביקות עכ"ל הק'. והנה כמו שהתורה ניתנה לכל איש ישראל. ואין לומר על ואהבת את ד' אלקיך או על יראת ד' שהיא רק לאנשים גדולים, רק כל איש ישראל צריך לקיימה, ואפי' אם אינו יכול לירא יראה עילאה עכ"פ יירא יראת העונש. כן גם בדבר זה של הבעש"ט ז"ל. לא לעצמו בלבד אמר זאת מפני שהיה באמת בעולם העליון בשעת תפלתו ולא היה מבין איך לא יצאה נשמתו לגמרי, אלא גם לכל איש ישראל אמר זאת הבעש"ט ז"ל שתפלתו צריכה להיות באופן כזה עד שירגיש כי נס גדול הוא שנשאר חי אחר תפלתו.
כי האיש ישראל צריך להשתוקק ולצפות בכל המעל"ע. ומכל דאגותיו ומכל שבירת לבו שבכל היום יתנחם בתפלתו. כשאגיע אל התפלה אספר את כל אלה לאבי ומלכי, את כל לבי אשפוך לפניו הוא יושיעני והוא ישמחני. משל לבן מלך שעוברים עליו הרפתקאות הרבה ומקוה לאותן הזמנים שנקבעו לו להתראות עם אביו להציע את הכל לפניו ולבקש ממנו ישועה והצלה. חוץ מן הישועה שפועלת לו התפלה אח"כ צריך הוא להרגיש

תיכף בעת התפלה רפואה וחיזוק הלב והנפש, ומי שאינו מרגיש זאת בשעת התפלה סימן הוא על חלישות בטחונו ואמונתו בד' ית' ח"ו ובכח יכלתו להושיעהו ח"ו. אבל אין לנו לדבר מאנשים כאלה מפני שכל איש ישראל מאמין בד' ית' ובוטח בו ומרגיש תיכף בעת תפלתו את החסד שעשה ד' עמו בתפלתו שנתן לו ממש רפואת הנפש והגוף. ברוך אלקים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי (תהלים ס"ו) אף על החסד שעשה ד' לו אחר תפלתו כפי שביקש הודה דוד המלך לד' וגם על התפלה בעצמה. אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתו. על שניהם.

אבל החסד שמרגיש הישראל בעת תפלתו והתקוה שמקוה אליו ככל היום אינה מפני שמקוה שיחלצהו ד' מן המיצר בלבד. רק הדבר דומה לחולה ר"ל שמתרגז על כל דבר. לא מפני שיש באמת בכל הדברים כדי להתרגז מהם. רק מפני שהוא מרגיש א"ע לא בטוב מתגלה מרירותו על כל דבר. וכיון שנתרפא שב אליו רוחו. כן נפשו של איש הישראל מרה לה על שניתנה בידי העולם בידי מחשבותיו ונטיותיו אשר כל אחת מהם מושכתה אל עבר אחר וסוחבה אל כל פינה גרועה, ודומה הוא כמו מי שנשלך אל בית מרזח בין שכורים פוחזים וריקים שכל אחד מהם מושכו ומכריחו שירקד עמו. וכל תקות הנפש היא להגיע אל התפלה להתחזק ולהתרחק עכ"פ בשעה זו מן כל מחשבה נטיה ורצון גרוע שאחזו בה. ולעורר את כוחות עצמותה האמונה בד' והמחשבה והתשוקה אליו ית'. ובמחשבה טהורה ורצון שלמעלה מכל העולם היא מתרפקת על דודה ומעומק לבה אומרת, רבש"ע כבר העברתי כל המחיצות שביני ובינך ואין לי עתה שום מחשבה ורצון אחר ולא שום דבר בעולם זולתך לכן אנא הדביקני בך רוחא ברוחא. עד שמרגיש האיש ישראל איך שנפשו מושכתו למעלה, אל מי שהוא טהור ומשרתיו טהורים.

ובמדה שהוא מוסיף לעבוד בתפלה בקול שמעורר כוונה ובשמירת המחשבה והתעוררות התשוקה. מוספת הידיעה זו לרדת גם למחשבת המוח של הגוף שלו עד שגם בדעת אנושי שלו יראה את שטות העולם. כלומר כל מחשבות ונטיות העולם שהוא בוטח בהן והן אצלו עיקרים גדולים עד שמוכן למסור נפשו על כל כבוד ועל כל תאוה. יראה כי הבל ותוהו המה. שטותים מאוסים הם. והעונש הכי גרוע הוא אצלו מה שהוא מתגולל במחשבות ובנטיות אלו ואת פועל ד' לא יביט ואת כבודו ית' שנגד עיניו לא ירגיש. ומה טוב היה לו אילו הי' יכול להישאר כל היום בזכות נפשו קשור אל ד' ית' א־ל מסתתר ומתעלה מכל העולם. וכשזוכר שאחרי תפילתו יחזור אל העולם ממש נס הוא איך נשמתו נשארה בו מגודל צערו כנ"ל מהבעש"ט ז"ל. וככל שמתקרב בתפלתו אל סוף התפלה תתרבה תשוקתו ותוסף התעוררותו להתדבק מפני שקשה עליו פרידתו

בסיום תפלתו. לכן עיקר היחוד הוא בסוף התפלה, היינו בשמונה עשרה שהוא אחר פסוקי דזמרה וק"ש. מפני שנפשו של הישראל מתפרצת אז בכל כוחה באהבה ויראה תשוקין וכסופין.

והרי זה כעין שאיתא מהמגיד מקאזניץ זצללה"ה על תשעה באב שאז לפני החורבן היה יחוד גדול בין הקב"ה וישראל. בסוד חייב אדם לפקד את אשתו בשעה שיוצא לדרך. ולכן אף שנעשה ונשמע ענו קודם קבה"ת כתבה זאת התורה לאחר קבה"ת. כי בקבה"ת אמרו ישראל דבר אתה עמנו וגו'. ואל תחשוב שגם אחר קבה"ת היו ככה. לא, כשהרגישו שהם שבים לביתם נתגברה כ"כ תשוקתם עד שבאו שוב אל המצב של קודם קבה"ת של נעשה ונשמע. אבל לא שיפול האדם ח"ו אחר תפלתו מכל מצבו הקודם.

כבר דיברנו מה ששמעתי מכ"ק חותני מ"ו הה"צ זצוקלה"ה שאמר בשם המגיד זצללה"ה, שאמר לאחד שהתחיל בנערותו לעבוד את ד' יחד עמו. ונשאר במדריגה שהתחיל, והמגיד עלה מחיל אל חיל, שהסיבה היא מפני שהוא התאמץ גם אחר תפלתו להשאר במצבו שהיה בשעת תפלתו, והיה יכול בתפלתו השניה לעלות עוד יותר וכו' וחברו אחר תפלתו שב לאותו מצב שהיה קודם תפלתו והיה לו בכל יום עבודה לעלות אל התפלה הראשונה, עכ"ל הק'. כלומר כל אדם מוכרח לנוח ג"כ. גם העולה באילן גדול נח באמצע עלייתו, אבל אז מוכרח הוא להתחזק ולהתאמץ לה תדבק ולאחוז באילן שלא יפול רק ישאר על מעמדו. וזה הרמז (תהלים מ"ב) באומרם אלי כל היום איה אלקיך, כך אומרים אלי הן אמת שבעת התפלה ותורה אתה לפני ד' אבל כל היום איה אלקיך ולמה נתרחקת חייו ממנו. הגם שא"א בכל היום להיות מטפס ועולה עליה אחר עליה כמו בשעת תורה ותפלה, אבל עכ"פ בסוף תפלתו צריך לאמץ את נפשו ולהדקה אל הקדושה כיתד שלא תמוט. שלא יפול ח"ו רק ישאר עומד בכל היום במקום המקדש. וכמו שמתפללים בסיום השמ"ע יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה'. שאמרי פי והגיון לבי בכל היום לאו דוקא בתפלה. יהיו לפני ד', ראויים לפני ד'.

וזהו ענין תשובה. כי תשובה היא שלא ישוב לכסלה כנודע. ולמה אם לא שב אלא התחיל לימנע מעשות רע ולעשות טוב, למה אין זאת תשובה שלימה, והרי הוא איש שיש בו מצוות מעתה, אבל גם חטאים יש בו כי לא נתכפרו. וא"כ מה היא תשובה. הלא ע"פ פשוט הוא שרק יחליט בעצמו ויבטיח שלא ישוב לכסלה, והוא אינו שב לכסלה ומה חסר לו עוד. ואם תאמר שהתשובה היא פיוס להקב"ה, באמת כן הוא שצריך החוטא לפייס להקב"ה על שמרד בו ח"ו. אבל התשובה שמגעת עד כסא הכבוד אינה כ"כ פשוטה כמו איש שמפייס לחבירו.

אכן כנ"ל מי שמתחיל לפרוש מעבירות שבידו ולעשות מעש"ט בלא תשובה, הנה יש לו מצוות. אבל גם עבירות יש בו. והתשובה מוחקת את כל הפשעים הקודמים, ולא שיהיה כאיש שנתרפא מפצעיו שעוד רישומם ניכר. רק גם להעביר הכתם ויהיה כמו מי שלא היה בו חטא מעולם. כי מדוע היתה זאת עבירה מפני שרצון ד' היה שלא יעשה, ואם לא היה רצון ד' להיפך לא היתה זאת עבירה. ואברהם אבינו כשהלך לעקוד את יצחק בנו אין לומר שכל הילוכו עשייתו ועקידתו וכו' היה ח"ו בטעות מפני שלא ידע שד' מנסהו, וכיון שנתוודע כל מעשיו ח"ו לאין היו, לא כן הוא, כשרצה ד' שילך ויעלהו לשחטו כל מעשיו היו מצוה, ואילו באמת רצה ד' שישחטהו היתה השחיטה מצוה כשם שעתה כשרוצה ד' שלא ישחט השחיטה עבירה גדולה היא. וכן אליהו בהר הכרמל שהיתה הוראת שעה. אף שבשעה אחרת המקריב קדשים בחוץ עבירה היא באליהו מצוה היתה. כי למה היא עבירה מפני שד' אינו רוצה. לכן כשרוצה ד' מצוה היא.

וכך היא עיקרה של תשובה. עד ד' אלקיך. שתגרום תשובה גם למעלה שד' ישוב כביכול וירצה במעשיך שעשית. ונעשו כל מעשיך שעשית לא עבירות. ואין זה ח"ו שינוי ברצון ד'. רק כיון שהאיש ישראל רוצה להתדבק בו ית' וד' רוצה בו, רק שהחטאים שעליו מכבר מפרידים ומונעים את ההתדבקות הזאת, א"כ כשרוצה ד' התקרבותו היינו שרוצה שלא יהיו אלו חטאים א"כ גם זה רצון ד' ית'. וחלפה כל רעתם.

לכן תלוי הכל בעשיית האיש. מי שדי לו רק עשיותיו שעושה המצוות ומתפלל וכו' ואינו עושה לו שיעורים לעורר א"ע ואת נפשו להתדבק בו ית', נמצא שאין עבירות מונעים את עשיית המצוות, כי יכול להיענש על עבירותיו ולקבל שכר מצוותיו. וא"כ אין רצון ד' שיתדבק ועבירותיו לא יהיו עבירות כיון שגם הוא אין רצונו להתדבק. לכן אין תשובתו מעולה. משא"כ איש ישראל כנ"ל שתמיד עושה לו שיעורים, ובפרט בעת תפלתו, מעורר את נפשו ומוציאה מנרתיקה שתשתוקק להתייחד בו. ולא שהאיש בדעתו בלבד ירצה שנפשו תתאחד, ואין זה רצון הנפש ועוד לא נתגלה הנפש בזה להתקשר בד' ורק כמו שמבין בשכלו דברים אחרים שטובים לו כמו עניני המסחר וכו' כן מבין עתה שנכון הוא להתקשר בד'. אבל הרצון לא פעל מאומה. אלא צריכים לעורר את הנפש שהיא תשתוקק והיא תפרכס לצאת מנרתיקה ולחבק אותו ית' כביכול. ואז רוצה גם ד' שהוא יתדבק. ושב כביכול מרצונו לרצות את אשר עושה. ומן עבירותיו יעשה מצות. שובה ישראל עד ה' אלקיך. שגם ד' ית' כביכול ישוב מרצונו וכו'. קחו עמכם דברים, עם עצמכם, לא דברים בלבד רק שגם עם עצמכם תשובו אל ד', היינו שתשתוקקו להתדבק בו ית'. ואז כנ"ל ושב ד' אלקיך.

לכן אחר החטא ציוה ד' כי תשא וגו' כל העובר על פקודי ד' יתן כופר נפשו. כי את נפשו צריך הוא להדביק בד'. ונתקשה משה רבינו איך אפשר ליתן כופר נפשו. הלא את הנפש צריך ליתן, ואיך יתן מטבע שבאמת אין לה כל חשיבות מעצמה וכל חשיבותה רק מפני שהאיש להוט אחריה. והראה ד' לו מטבע של אש, גם המטבע בשמים אבל לא של זהב רק של אש, חלקי הנפש שהשקיע האדם בה, עד שנעשו חלקי הנפש שהיא של אש בצורת מטבע. ובזה ירגיל א"ע גם החוטא למסור את נפשו לד'.

וחטאך בצדקה פרוק. ולא שזהו כל נתינת הנפש, וכמו שטועים אנשים שכיון שנותן הוא צדקה מותר לו לעשות כל מה שלבו חפץ. זהו רק כי תשא את ראש. בראשית ההתקשרות כיון שרחוקה נפשו ירגיל א"ע לחבר את נפשו לד' במחצית השקל. אבל אח"כ צריך הוא להוסיף ע"ז תורה ותפלה באהבה ויראה כנ"ל.

לכן באחד באדר קודם מחיית עמלק משמיעים על השקלים. לעשות ראשית ההתקשרות, כי תשא את ראש. כנ"ל וכו'.

פרק ב

פרשת שקלים תר"צ

כי תשא וכו'. ונבין נא ענין המטבע. ודוקא חצי שקל. ולמה באחד באדר משמיעין על השקלים. וכן הא דאיתא בילקוט שאמר מש"ר משאני מת אין אני נזכר. א"ל ד' כשם שאתה וכו' וזוקף את ראשן ונותן להם פרשת שקלים כך בכל שנה כשקורים פרשת שקלים כאילו אתה עומד וזוקף את ראשם.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא (פ' יתרו) עה"פ רעך ורע אביך אל תעזוב, רעך זה הקב"ה שקרא לישראל אחים ורעים ורע אביך זה אברהם שנאמר זרע אברהם אוהבי, אל תעזוב, ואם עזבת תן דעתך, עכ"ל הק'. המדרש אינו מפרש את העצה מה יעשה מי שעזב ח"ו את הקב"ה האוהב האמיתי של ישראל, רק שאומר ואם עזבת תן דעתך. פשוט הוא, כי איך אפשר שאיש ישראל יתרחק מד' כשד' ית' כ"כ קרוב אליו ואוהב אותו עד שקורא אותנו אחים ורעים, ולא אהבה חדשה היא רק עוד מימים קדמונים מדורי דורות מאברהם אבינו נמשכת היא, ולמה זה לא ירגיש האיש ולא תבער גם נפשו באהבה רבה אהבת עולם לד'. אבל רק עזיבה היא. וכמו שאמר הפסוק ותשכח אל מחוללך, לא במכוון הוא מתרחק רק שוכח ועוזב. ואפי' מי שכ"כ ירד ח"ו לחטוא בפועל גם הוא ראשית ירידתו התחילה בשכחה ועזיבה. עזיבת כל האיש. כמו שקוראים "איין אבגעלאזטער מענטש". אם שטרדותיו של העולם היו מטרידות אותו מתחילה או שבתאוות של היתר הסתבך את ראשו. רעיונותיו מתבלבלים ונפשו מתפזרת ללא דעת וללא מחשבה ומעט מעט

עוזב הוא את ד' ונתרחק ממנו, עד שאינו מרגיש את האהבה ואת ההתקשרות ויכול ליפול לידי חטא חייו גם בזדון ר"ל. ואומר המדרש רעך ורע אביך שקורא אתכם ואת אביכם הראשון אחים ורעים אל תעזוב. כי ראשית החטא עזיבה היא. ואם עזבת תן דעתך, אם רק את דעתך תתן שלא לשכוח ושלא להיות מפוזר ומפורד בנפש ודעת ושלא להיות שקוע בשטותים והבלים. אז א"א שנפשך לא תרגיש באהבת רעך ורע אביך. וא"א שאהבת נפשך לד' לא תבקע את כל המחיצות וכל הלבושים שסוגרים בעדה ולא תבער באש תמיד לד'.

אבל המדרש אומר תן דעתך. לא לחשוב בדעתך בלבד רק תן דעתך. נתינה ממש. כי הרבה מחשבות חושב האיש דרך העברה בעלמא, וכאן צריכים ליתן את כל הדעת ולהשקיע את כל עצמותו בזה. וחוץ מזה הרבה מחשבות בקדושה חושב האדם שאינן נוגעות לעצמותו לעורר בו מדותיו לאהבה וליראה, וכאן צריכים ליתן את הדעת, דעת דוקא ולא מחשבה בלבד, כי הדעת מחבר את המחשבה למדות לעוררן, כנודע שהדעת אינה ספירה בפני עצמה רק הארת הכתר היא. לכן יכול לחבר את המדות למחשבה לעורר את המדות.

ובאדם בענין עבודה יכול להיות, כי רואים שאת המדות מעוררות רק המדות. למשל. כששומע שחתכו את בשר איש אחר בסכין. מתעורר עליו במדת הרחמנות שלו, לא החיתוך לבד עורר את הרחמנות. רק רחמנותו של הנחתך שמצטער ברחמנות ע"ע נגעה במדת הרחמנות שלו ועוררה אותה. וכששומע שחתכוהו ע"י סם השינה לא תתעורר מדת רחמנותו. מפני שבאיש הנחתך לא התעוררה רחמנות ואין מדה שתעורר את מדתו. וכן בענין אהבה ויראה. ולכן בדבר שאין בה ממדת גבורה ולא עשו אותו להזיק כגון הים ומסילת הברזל. אף שיכולים ג"כ להזיק מ"מ אין פחד ויראה מתעורר להאיש מהם, רק זהירות יש לו שזהיר מהם שלא יזיקוהו. משא"כ מדבר שיש בו ניצוץ ממדת גבורה של מעלה, כגון חיה מזקת או איש שונא או דבר שעשוי בידי אנשים בבונה להזיק אז מתעורר בו מדת יראה ופחד (ולפעמים מתעורר פחד אף בשעה שיודעים שאינם יכולים להזיק, ואף צורה איומה מעורר לפעמים פחד), מפני המדת גבורה שבדבר. וכן בענין אהבה כמו שאומר הכתוב (משלי כז,יט) כמים הפנים וכו' כן לב האדם לאדם, מדת האהבה של זולתו מעוררת גם בו את מדת אהבה וכו'. לכן המחשבה טהורה בעצמה בלא הדמיון אינה יכולה לעורר את המדות, כיון שאין בה מדה שתעורר מדה. ורק הדמיון שמצייר לעצמו דבר של יראה אז המדת יראה אשר בדמיונו מעוררת את מדתו. משא"כ

הדעת יכול לעורר גם את המדות. מפני שהדעת הוא התגלות של עצם נפש היודע שהיא גם עצם הנפש של המדות.

וזהו החילוק בין דעת לחכמה ובינה. הבינה כבר היא בהתלבשות ובצורות ולא עצם הנפש בלבד, והחכמה אף שהיא כח העצם אבל רק כח בלא התגלות היא ועדיין נעלמה בחי' והחכמה מאין תמצא היא, ואיך תעורר את המדות. משא"כ הדעת התגלות העצם והכתר היא, לא הכתר אשר לפני כל גם לפני החכמה והבינה, רק בחי' הכתר שאחר המחשבה, התגלות האחדות ופנימיות הנפש אשר בההתלבשות היא, לא אשר בהתלבשות הבינה לבד רק בכלל הארת העצם והבחי' שדרה אשר נתלבש נתגלה בדעת בהארה וגם הפנימיות ועצם של המדות נתגלה. הדעת מעורר גם את המדות מפני שעצמן הוא, אדרבה זאת היא מדתה של הדעת לעשות אחדות גם מן הפירוד והמדות, לא אחדות שקודם הצמצום בלבד, רק גם מהם לעשות אחדות וידיעה אחת.

לכן את המחשבה והכונה מאיזה דבר יכולים להבין גם קודם העשיה, משא"כ ידיעת וראיית הדעת היא רק עם התעוררות המדות, ועיקר התגלותה למראה אחת ממש היא ביסוד ומלכות אחר התגלות המדות בפועל לא בהתעוררות לבד. למשל. האיש ישראל מקיים את היו"כ בכל דבר בשביתת מלאכה ובה' עינויים בכונה פשוטה מפני שכך כתוב בתורה, וכונה זו יודע הוא גם קודם יוה"כ ויכול ללמוד בספ"ק וידע עוד כוונות וטעמי יוה"כ, אבל כשעוברים עליו ימי אלול בתשובה וטהרה ואח"כ ר"ה בשופר כדבעי וכן עשי"ת, אז כשבא ליוה"כ מצטרפים אליו ימים אלו עם כל מעשיו הפרטיים של הימים ההם לידיעה וראיה אחת והוא רואה את יוה"כ למרום שיאה של הקדושה, הוא עוזב ונתרחק בכל יום ויום מכל העולם ובא אל יוה"כ שהוא מקום שלמעלה מכל חלאת העולם מקום שנוגע במי שהוא טהור ומשרתיו טהורים. ולפעמים כאשר לבו נשבר בקרבו ביוה"כ ורואה א"ע רחוק מכל קדושה בכל השנה מוטרד ומסובך בעולם עד שגם לבכות ולהתפלל לד' כראוי אינו יכול לצמצם את דעתו ולבו מפני פיזור הנפש, ועתה התקרע מידי כל המסטינים שאוחזים אותו ורץ אל אביו ובוכה ומשיח את כל דאגותיו הרוחניים והגופניים. ומכל השנה וימים הקדושים נעשה אצלו צירוף וידיעה אחת, והיו"כ נראה לו ליום של בכיה חפשית והתנצלות. לא שידיעה הראשונה או זו היא בחי' כוונה או טעם על יוה"כ שלכן שובת ומתענה בו. הוא מתענה מפני שד' ציוהו ואפשר יודע הוא כמה כוונות של יוה"כ וגם קודם יוה"כ למד רמזי ועניני יוה"כ, אבל ידיעה זו לא ידע רק אחר שקיים ועשה בפועל והתעורר בכל מדותיו כפי יום יום באלול כמו באלול ובר"ה כר"ה וכו' וידיעה זו שהיא ידיעת הדעת תלויה במדותיו ובהתעוררות.

נמצא שמכל עשיות הפרטיות והתרגשות הפרטית עולה ידיעה אחת לעילא מן הפרטיות, או שכל אלו הימים מצטיירים לפניו לעליה אחת ראש פיסגת הטהרה, או שכל השנה והימים אלו מצטיירים לו לבכיה חפשית והתנצלות. כלומר. יש ידיעה פשוטה שלעילא מן המדות והצמצום כמו כתר חכמה, והדעת הארת הכתר היא רק הארה לכן יכולה להתפשט גם במקומות הרחוקים וגם בהפירוד ולעשות מהם אחדות ומגלה ידיעה אחת פשוטה גם מן הצמצום. ולולא צמצום הזה והימים הבודדים עם מעשיו הפרטיים. לא נתרקמה ולא נצטיירה ידיעה פשוטה זו. וירא אלקים את בנ"י וידע אלקים. גם מקודם ידע ד'. וגם טרם ירדו למצרים אמר לא"א ידוע תדע וכו'. רק שמן צעקת וצרות ישראל עלתה הידיעה של בחי' דעת. וירא וכו' וידע. וידיעות כאלו עולות לישראל מכל מעשי מצוותם כפי עשייתם המצות וכפי התעוררותם בעת עשייתם.

ואימתי הדעת מעלה ידיעה כזו, רק כשמעורר מקודם בקרבו את הרצון. כי הדעת נמשך מכתר. ואם גם קודם עשייתו נמצא בו הרצון לד' סתם רצון שקודם העשיה שבקרבו היא בחי' כתר שברצון כנודע שכתר היא בחי' רצון. וזה הוא הרצון שקודם הפירוד והמדות. רצון של בחי' הכתר. וכשמעוררו בחוזק אז גם אחר עשייתו והתעוררות מדותיו עולה הדעת לידיעה של הפשטה מתוך המדות והצמצום. משא"כ אם לא התעורר מקודם ברצון חזק. שהיא כתר שברצון אשר בו. קשה שיתגבר הדעת והאחדות של ידיעה הפשוטה מתוך פירוד המדות והעשיה. וזה בזה תלוי כי כל איש ישראל יש לו זמנים של רצון טוב, רק שאין הרצון נשאר אצלו לזמן מרובה. ועושה אח"כ היפך רצונו הטוב שהיה לו מקודם, סיבת הדבר יכול להיות, כי כל דבר רוחני א"א לו להתקיים בעוה"ז בלא התלבשות גופנית כמו שכבר דיברנו מזה. לכן התלהבות רצונו שהם מניצוצי נפשו אילו התלבשו בגוף שגם הגוף יתעורר לרצות כי אז היה קיום לרצון הזה לזמן מרובה עד שיבצע את רצונו בעשיותיו. אבל כיון שאינו מביא את הרצון לגוף כי הגוף אינו יכול לרצות דבר של הפשטה שלמעלה מן הדעת וההשגה לכן הרצון נשאר בלא לבוש ונפסק. משא"כ כשמתחזק פעם ושתים וכו' לגמור את מעשיו ברצון של הקדושה ורצונו יורד למדותיו ומעשיו ומעלה ידיעה אחת רוחנית קדושה שגם העשיות והמדות משותפות בה. אז יש גם לגופו איזו ידיעה והשגה וכבר יש לו מה לרצות ואין הדבר קשה לו כ"כ לרצות ברצון תמידי. וזה רמז המדרש. רעך ורע אביך אל תעזוב זה הקב"ה. באמת יש לך אהבה ורצון אליו רק שהוא לפעמים בלבד. ואתה עוזב אותו בכל פעם. ואם עזבת תן דעתך. דוקא דעתך. ואז גם מדותיך תתעוררנה ומכולם תצא ידיעה אחת שלמה ואז לא תעזבהו. כי רצונך יהיה תמידי.

והנה כל דבר סופרים אותו כפי עצמותו, עשרה בתים נמנים לעשרה ולא לאחת מפני שהגוש שלהם נפרד כל אחד מחברו בשלשה רחקים של אורך רוחב וגובה, משא"כ המטבע הצורה היא עצמותה, וב' חצאי השקל באם לא היה החותם עליהם לחתמם בחצאים כי אז היו נמנים לשתי חתיכות ורק בשביל החותם נמנו שתיהן לאחת, שקל אחד. ומה הוא החותם, הערכת דעות בני אדם שהעריכו זאת לערך מטבע חשובה. וכן הוא בישראל. אמנם בערך גופם נמנו כל אחד. אבל באמת כל אחד מספרם הוא לפי קדושתם והדעת אלקים שבהם. כנ"ל שהדעת מאחד גם הנפרדים לאחת. וכל ע' נפש לבית יעקב נאמר בלשון יחיד. ובעשו בלשון רבים. וכן מש"ר היה שקול כס' רבוא מפני שהיה בחי' דעת ישראל ובו נתיחדו לאחד. לכן כשאמר ד' למנות את ישראל בגופם. אמר ונתנו איש וכו' מחצית השקל. כדי שלא יחשבו שמספרם וערך כל עצמותם תלוי בגופם כמו שאר כל דבר גופני (ואז יוכלו ח"ו להתגשם ולהמשך לגופניות באמרם שזה העיקר שלהם). רק מספרם הוא כמו מנין המטבע שחתיכה אחת נחשבת רק לחצי שקל מפני שעיקרה היא הדעת. והמן שרצה לשלוט בישראל באומרו ישנו וכו' מפוזר ומפורד, שגם בעצמותו וגם בינו לבין חבירו מפורדים בלא דעת, התיקון הוא באחד באדר משמיעין על השקלים. וזה שאיתא בספה"ק ששקל הוא שיקול הדעת כנ"ל.

ומש"ר אמר וכו' אמר לו ד' כשם שאתה עומד כאן וזוקף את ראשן ונותן להם פרשת שקלים וכו', כי הענין של שקלים הוא זקיפת הראש והדעת של מש"ר בישראל.

פרה

פרק א

פרשת פרה תר"צ

וידבר ה' וכו' זאת חקת התורה וכו' לאמר דבר וכו'. ונבין נא השינוי מלשון אמירה ודיבור. וכן קושית הספ"ק למה כתיב חקת התורה ולא חקת הפרה. וענין קריאת פרשת פרה קודם הפסח.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא (פ' חיי) שהאבות תיקנו ג' תפלות. ומה ראו לתקן ג' תפלות כדי שיהא אדם מוסיף בתפלתו, ולא בתפלה לבד אלא אף בתורה יהא מוסיף והולך. עכ"ל הק'.

ונבין נא. בשלמא בתורה יכול להיות מוסיף והולך וגם תלמיד ותיק מחדש, אבל בתפלה האם מי שאינו מוסיף דברי תפלה יותר על מה שתקנו האבות לא יצא ידי חובתו. כי כנראה מהמדרש לכונה זו תיקנו ג' תפלות. פשוט הוא שבדברי תפלה של ג' תפלות עצמן שמתפללים צריכים להוסיף אור וקדושה, כי כל תוספת בקדושה הוא ע"י ג' ימין ושמאל

ומכריע. דהיינו היחוד של חכמה ובינה. ודעת המכריע מוסיף תולדות חדשות. וכן חסד וגבורה ותפארת מכריע. נצח והוד ויסוד המכריע מוסיף אור שמתגלה במלכות. והנה לכאורה נראה שהתוספת וההולדה שמוסיף איש ישראל בקדושה אינה דומה להתוספת וההולדה שבעולמות העליונים. כי למעלה כל עילה מוליד עלול שלמטה ממנו ואילו באדם הקדושה שמוליד למעלה ממנו היא כי הוא איש גופני ומוליד ומוסיף קדושה. אבל באמת גם האיש יכול להוליד רק למטה ממנו. כי לא גופו מוליד את הקדושה רק נשמתו מולידה אותה. וכשמוליד ומוסיף קדושה צריך הוא לגלות את שורש נשמתו מחשבה עילאה של בחי' ישראל עלו במחשבה, ואז יכול להוליד תורה שהיא רק נובלת חכמה של מעלה כדאיתא במדרש נובלת חכמה של מעלה תורה. וכפי מצב נשמתו שמגלה אז, תורה כזו יכול להוליד.

נמצא שלהשיג את תורת ד' שכבר נגלתה לעולם. יכול להשיג מעט אף אם לא גילה את שורש נשמתו. משא"כ להוסיף בתורה יכול רק כשמגלה את שורש נשמתו. ומדוייקים בזה דברי הגמרא ר"מ הגמון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק. ולכאו' מה הלשון רימון מצא איזו מציאה מצא. ומדוע לא היה די רימון אכל תוכו וכו'. אבל לא תורה שגילה אחר למד ר"מ. רק את התורה שכבר נמצאה וישנה בעולם היה יודע אחר וזאת למד ר"מ ממנו. רימון שכבר נמצא מצא ולמד. (ולא שיכול האיש להיות ח"ו כאחר וילמוד תורה הנמצאת כי גם ללמוד תורה זו צריכים לקדש א"ע וללמוד לשמה). ובכלל בהקדמת זוה"ק איתא שהתגלות ותוספת תורה שאיש ישראל מגלה ענין בריאה היא. בריאת שמים חדשים הוא. לכן צריך לגלות בקרבו חלק בחי' מחשבה עילאה של הבריאה שברא בה ד' ובחלק מחשבה זו יכול לברוא ולהוסיף תורה. ומה היא מחשבה עילאה. ישראל עלו במחשבה, ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית.

וזה רמז המשנה (אבות פ"ו) ר"מ אומר הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. משמע שהדברים דברי תורה נמצאים כבר והוא זוכה בהם, היינו שזוכה בתורה שכבר נמצאת. ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. ואם בא אל מצב שכל העולם כולו כדאי הוא לו ר"ל שגילה הבראשית שכל העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית וראשית מחשבה עילאה גילה בו והוא נקרא רע למקום, אז נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

נחזור להנ"ל. הולדת ותוספת קדושה שישראל מוסיף. מין הולדה ותוספת שהספירות מגלים ומולידים הוא. לכן צריכה להיות בג'. פשוט לפי ענין עבודה הוא כי כל תוספת אשר בספירות מנשמת הספירות נאצלת לא מן הכלים, הכלים מצמצמים את האור

לבחי' זו דוקא וא"א להוסיף אחרת חדשה, וכששני הפכיים מתחברים ומתגברים זה נגד זה בהפכיות כליהם אזי חיצוניות הכלים מתבטל זה בזה (עצמיות ישות החסד בגבורה והגבורה בחסד) וכשהישות לעצמו של הכלים מתבטל פנימיות נשמת הספירה מתגלה ויכול לגלות ולהאציל מקרבו אור חדש. ולכן תפארת היא בחי' הוי"ה. ונודעת קושית הרבי ר' דוב זצ"ל. הלא שם הוי"ה הוא שם גדול משאר השמות, ולמה בספירות הוא אחר שמות א־ל ואלקים. שהם בספירות חסד וגבורה שקדמו לת"ת, ומתרץ שלחבר ב' הפכיים צריכים שם הגדול משאר השמות. היינו כנ"ל. ע"י התחברות חו"ג ההפכיים זה כנגד זה. עצמיות הכלים מתבטל זה בזה ופנימיות הנשמה של בחי' הוי"ה מתגלה.
וזה ענין הרצון להתייחד, מקבלים עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זל"ז. התגברות אהבה אחת היא, ההתגברות שחבירו מתגבר עליו והוא מתבטל נגדו. זאת היא האהבה שמרגיש ביחוד. ביטול עצמותו לפני חבירו. אינו מרגיש עצמותו רק את חבירו וכן חבירו לו, וכמו שרואים שהבן האוהב את אביו בטל אליו ואינו מרגיש הרצון שלו רק של אביו, בחי' את והב בסופה שבאה אחר מלחמת התורה מלחמה ואהבה התגברות ואהבה, וע"י אהבה זו שבאה מן ההתגברות וביטול ההפכיות מתגלה עצם נשמתו (של כל אחד) ואור חדש אור תורה יוצא מהם.
ומובן בזה מעט הא דאיתא ברעיא מהימנא פ' פנחס (רל"ד ע"ב) שהיצ"ט והיצה"ר אשר בצדיקים ובינונים תרווייהו טובים כגוונא דחתן וכלה. גם עצם היצה"ר אשר להם. עצמותו לא רע, רק מן התגברות והפכיות הוא, בחי' חתן וכלה, עזר בזה שהיא כנגדו. וכמו בלימוד התורה שיש בו שכל לבנות ושכל להרוס את אשר בנה וחידש. ואומר אפשר ההיפך מה שאמרתי. ומשניהם יוצא שכל חדש אמיתי יותר ויותר עליון. מב' השכליים הבונה והמהרס. וזהו החילוק בין היצה"ר שהוא טוב ובין היצה"ר שהוא רע. מי שאינו איש ריק ובכל מעשיו יש נפש וחיות אזי גם ההפכיות שהוא היצה"ר המהרס שבו אינה ריקנית, רק ג"כ בחיות ונפש. למשל המהרס שבתורה ג"כ שכל הוא, רק שכל שמהרם את שכל הבינה, לא מהרס ריקנית של תוהו ובוהו לבד רק יש ונמצא ונפש, נפש ההפכי'. מין חסד וגבורה כבכל ימין ושמאל [רק כיון שמסטרא דגבורה בא והיא בחי' מהרס לכן נקרא יצה"ר. אבל שניהם טובים], וכעין שני ת"ח שמתגברים בהלכה זה נגד זה שנעשים אח"כ אוהבים ואור תורה אמיתית יוצא מהם. משא"כ האיש הריק שאין חיות ונפש יוצאת בכל מעשיו אז גם הפכיותו ריקנית היא הפכיות והריסה בלבד. לא הפכיות של יש הפכיות לבנות. רק הריסה בלבד של תוהו ובוהו. מין עצלות שאין דבר טוב יכול לצאת ממנה, יצה"ר רע היא.

וכן הוא בענין עבודה. כי איתא בספ"ק שיש יראה באיש ישראל שמתיירא לאהוב את ד' ואומר מה אני שאוהב את ד'. ולפי הנ"ל יבואר כי יש יראה ויש אהבה. אבל כדי להוסיף קדושה ואור חדש צריכים ששני ההפכיים יתחברו ויתנגדו זה לזה, ובמה יתנגדו, כנ"ל. שאוהב ובירא ירא לאהוב. ומשניהם יוצאת תשוקה שלמעלה מאהו"י היא. היוצא לנו מדברינו, שבעצם גם היצה"ר מין הפכיות טובה הוא, ורק אם בלא עצם וחיות היא נעשה ממנו עצלות והפכיות רעה. ולכן קשה להתגבר על העצלות רק קודם שמתחיל בעשיה טובה, כיון שהיא ריקנית בחי' תוהו ובוהו (כי על תוהו ובוהו מתרגם המתרגם צדיא ורקניא. זהו עיקר התוהו ובוהו, הריקנות). אך כשמתגבר ועושה איזה דבר טוב ונמשך בו חיות אז גם היצה"ר וההפכיות שלו נעשה טוב. הפכיות של בנין. אבל כל זה רק אם עשייתו שמתגבר לעשות היא בכונה רצויה לד', משא"כ אם נעשית בפניה שוב ריקנית היא. לא שאומרים אנו בזה שיכול האיש בפעם אחת להשליך מעליו כל הפניות ולעבוד בכל עניניו בלתי לד' לבדו, אבל פעם אחת עכ"פ יכול לעשות איזה מעשה טוב לד'. ומי הוא האיש אשר מרגיש בקרבו את העצלות שדוחקת אותו ומונעת אותו מכל דבר ולא יתעורר על נפשו של קדושה היוצאת ממנו בעצלות, ולא יתגבר עכ"פ פעם אחת לעשות כיאות איזה מעשה לד'.

ואפשר שגם זה היה ענין כפיית ההר שכפה עליהם ההר כגיגית אחרי שהקדימו נעשה לנשמע, ולא תיכף בבואם להר סיני כי אפשר לא יחפצו לקבל. אבל הגמ' אומרת קללת חכם אפי' על תנאי באה, לכן לא רצה ד' לאמר להם בעצמו בלא שליח את ה"ואם לאו" שאם לא יקבלו את התורה שם תהא קבורתכם, כיון שקודם שקיבלו וקודם שגילו בעצמם ישות לא היה בהם הפכיות ויצה"ר של קדושה שהיא התגברות והתבטלות עצמיות והתגלות נפש של קדושה ואור חדש. משא"כ אחר שענו נעשה ונשמע נתגלה בהם הפכיות של ישות שרק ביטול העצמות יוצא ממנה, אז יש בדברים הללו ב' כונות: עיקר הכונה היא למצבם שהיו אז, אם אתם מקבלים את התורה מוטב היינו לעשות את התורה. וגם תקבלו את ה"ואם לאו" שבכם שההפכיות שלכם תהיה ג"כ תורה, כי את שתיהן צריכין לקבל. אם וכו' מוטב. ר"ל לעשות התורה של יצה"ט וגם התורה של הואם לאו כנ"ל. שיחד עם שכל הבונה יש בו שכל המהרס ואומר בכל דבר אפשר להיפך. אם שתיהן תהיינה תורה אצליכם אז שם תהא קבורתכם של העצמיות שלכם, ותורה אמיתית תצא. ואין שום קללה בזה. וגם ע"פ פשוטו אם יפלו ח"ו אז פשוט אם אתם מקבלים וכו' לכן אין שייך בזה קללת חכם אפי' על תנאי באה כיון שלמצבם שהיו אז לא היה שום קללה בזה.

היוצא לנו מדברינו שאיש הישראל צריך להוסיף מעצמו, והתוספת היא ע"י ההפכיות שבו הן בתורה והן בעבודה ע"י האהבה ויראה כנ"ל שע"י שמתקרבות ההפכיות זה לזה מתגברות זה על זה ועצמיות צורתן מתבטלת ואור פנימיות יוצא בתוספת קדושה מחדש, ואז אפילו ב' יצריו הטוב והרע טובים.

וזה הכל כשמביא את כל ההפכיות שלו. את ב' צדדיו את יצרו וההפכיות, אל דברי התורה והתפלה בפה. כי נודע שבספירות אף שהדעת תפארת ויסוד מחברות. מ"מ עיקר חיבור כל הספירות הוא במלכות ושם מתגלות למראה אחת שלימה ושם עיקר הולדת אור חדש. ונודע שמלכות פה [כמו שאומרים בפתח אליהו] והוא דיבור. וכן הוא באדם. בלבו עולה לפעמים התעוררות מדה אחת וכשמוציאה בפה, אזי כולן גם ההפכיות עולות ומתגברות זע"ז כנ"ל, וכמו שרואה האדם בלמודו שעולה בו איזה סברא וכשמוציאה בפה עולה לו קושיא ע"ז ומשניהם יוצא חידוש אמיתי למעלה מכל ההפכיות. או שעולה לו קושיא ובדברו עולה לו תירוץ היפך הקושיא. כי נודע מהבעש"ט ז"ל. על הפ' נפשי יצאה בדברו שבהדיבור הנפש יוצאת. לכן אף אם במחשבה לבדה רק מחשבה אחת יוצאת. הנה כשמדברה כל נפשו יוצאת וגם ההיפך יוצא, וע"י התגברותן זע"ז בטלה עצמות צורת היש שלעצמן ופנימיות הנפש של השכל עולה בתולדה חדשה. וזה רמז המדרש האבות תקנו ג' תפלות, ולמה תקנו ג' תפלות, כדי שיהא האדם מוסיף בתפלה ותורה. כי הנה אנו אומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב. מפני שהם קבעו בנו אהבה יראה ותפארת וצריכים להביא את מדותיהם אשר בנו אל הדיבור ואז יכול להוסיף בקדושה, לא שבשחרית יגלה רק אהבה בלבד ובמנחה יראה בלבד וכו' אלא כל תפלה צריכה להיות כלולה מג', רק כשבאו לתקן את התפלות בעולם ובזמן קבעו חסד דאברהם בזמן של חסד בעולם שהוא בוקר דאברהם כנודע וכו'. והאיש ישראל בעצמו אומר בכל תפלה אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. וזה גם ענין המחשבות זרות בתפלה, שבאמת רק שזאת בחי' ההתגברות היא. רק כשאינו מביא את התעוררות נפשו לדברי התפלה ודיבוריו ריקניים אז נעשה מן ההתגברות של קדושה התגברות והפכיות ריקנית, ומן היצה"ר שהוא טוב נעשה יצה"ר שהוא רע.

והנה ענין חוקה נודע שהוא דבר בלא שכל, ורש"י ז"ל פי' מלשון חוקה חקקתי גזירה גזרתי וכו', שהוא מלשון חוק ולא יעבור. ובאמת דא ודא אחת היא, כי הדבר שהאב מצוה לבנו רק בשביל השכל יכול הבן לחקור אחר שכל ומצות אביו אם אמנם ראוי יעשה או ישאל את אביו עליו, אבל הדבר שמצווה רק מפני החוקה מפני שכן רוצה האב בנפשו למעלה מן השכל, אז חוק ולא יעבור הוא. לכן גם דברי המשפט בתורה,

היינו דבר שנדמה לנו שבשכל הם ג"כ חוקות הן. כן רצה ד' למעלה מהשכל, רק שזאת החוקה נשתלשלה לשכל שלנו ופרה אדומה לא נשתלשלה לשכל וגם באמירתה לנו נשארה חוקה. ורמז ד', שכל חידוש שמחדש איש ישראל ואומרה בשכל, לא מן השכל לבד מחדשה רק מפנימיות נפשו שלמעלה מהשכל ורק שבדיבוריו מורידה לשכל. כי דיבור הוא לשון קשה כחוקה בלא שכל, ואמירה היא רכה. בשכל. ונודע מזוה"ק שזה וזאת עולם הנגלה בשכל.

זאת חוקת התורה אשר צוה ד' לאמר. זאת שהיא לאמר אמירה רכה בשכל גם היא חוקת התורה תהיה אצלך, ורק פרה אדומה דבר אל בנ"י גם כשאתה מדברה תשאר חוקה ודיבור. ורמזה התורה זאת בטהרת הפרה. כי לא די טהרה מטומאה לבד רק גם טהרה ועליה מכל צמצום הכלים, ופנימיות הנפש מלשון חוקה תתגלה כשמחדשים דברי תורה. וזו היא הכנה לפסח ולהאור שמתגלה בליל פסח למעלה מכל הצמצום.

פרק ב

פרה תרח"צ

נשלח ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הקדוש הי"ד זי"ע מווארשא לא"י לידי החסיד המופ' הר"ר ראובן גשייד ז"ל. נמסר ע"י בנו הרה"ח ד' נחמן ז"ל.

זאת חוקת התורה אשר צוה ד' לאמר. ונודע דיוק ספה"ק למה לא נאמר חקת הפרה רק התורה. ומהו עתה עבודתנו בזה. כי חוץ מזה שקריאת הפרשה מטהרת בטח גם רמז עבודתנו לנו בה.

אמנם איתא במד"ר מגילת אסתר פ"ז, כך ישראל הם פרופירא [לבוש מלכות יקר] שהקב"ה מתפאר בהן הה"ד ישראל אשר בך אתפאר, והן נמכרים אוי לו למוכר ואוי לו ללוקח עכ"ל המדרש.

הן מתענים אנו ישראל ביסורים קשים ומרים, וד' ירחם ויושיענו ולע"ע רואים שעוד משנאינו ולוחצנו נשאו ראש. אבל המדרש אומר אוי לו למוכר ואוי לו ללוקח, לא אשרי להם ולא טוב להם רק אוי להם. כי ישראל אינן לעצמן רק פורפירא דמלכא אכן הלבוש אינו לעצמו ולא נראה לעצמו רק כפי המתלבש בו ומדתו. גם יסורינו אינם לעצמם רק כי עליך הורגנו כל היום. לא בהריגה בפעם אחת לבד ח"ו, רק כל היום היסורים שסובלים בכל יום הכל בחי' כי עליך הורגנו הכל למען שמו יתברך. אף זמני עליתנו וירידתנו בכלל בזמני של קידוש שמו ית' וח"ו להיפך הם, כששמו ית' מתקדש אנו עולים וכן להיפך. ופלא זו רואים כי אף שמדותיהם הטובות של אומות העולם הם רק להתפאר כמו שנודע עה"פ וחסד לאומים חטאת שכל חסד שעושין לגרמייהו הוא דעבדין. מ"מ

ניצוץ הקטן הזה של קדושה היה בהם שירצו להתפאר עכ"פ בהן במדות הטובות. ועתה שיש מן האומות שכ"כ ירדו עד שאין רוצים אפילו להתפאר במדות טובות, וכל כך נתבערו ונתגשמו עד שאדרבה כל רשעות יותר פאר להם ובכל נבלה יותר מתהללים, היינו שמתחילה הי' בחי' מי לא יראך מלך הגוים. שאף הם יראוהו, רק שלא יראוהו בלב שלם רק עכ"פ להתפאר, ועתה כ"כ נתחלל שמו ית' אצלם עד שאומרים ננתקה וכו' וממאנים במדותיו הקדושות אף להתפאר בהם. אז גם ישראל יורדים יותר לשפל המדרגה, ויותר מתענים. ואנו צועקים ומתחננים אל שכינה הקדושה התנערי מעפר קומי, קומי מעפר ואו לבשי בגדי תפארתך עמי, ואז גם את עם ישראל שהם פורפירא שלך תגביה ותתנער מעפר. כי אין אנו לעצמנו, בצרת השכינה ח"ו גם אנו יורדים. ובישועת ד' גם אנו נושעים.

ישראל הם פורפירא דמלכא לבוש המלכות, כי יש לבוש המסתיר הכל, כמו שאה"כ אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. ויש לבוש המסתיר מה שצריך להסתיר ומגלה מה שצריך לגלות כלבוש כל אדם. ויש לבוש מלכות שעוד מוסיף כבוד ותפארת להמלך המתלבש בו. לא שח"ו נתוסף כבוד לו ית' ותפארת מזולתו. כי ישראל נאחזין בגופא דמלכא, ותפארת היא בחי' גופא כמו שאומרים בפתח אליהו, והוא ית' מתלבש בפורפירא דיליה היינו בישראל שהוא תפארתו, תפארת שלו. ואין אנחנו ח"ו דבר נפרד. ישראל אשר בך אתפאר, שע"י ישראל נתוסף תפארתו, כהמלך המתלבש בלבוש מלכות שלא שהלבוש מכסה רק מגלה ומוסיף תפארת והוד מלכותו.

לכן איש הישראלי חוץ מזה שצריך לעבוד את ד'. צריך גם להתפאר ביופי וטוהר של מעלה, לא בענין עבודה עילאה ותפארת של מעלה מדברים אנו כי היא למעלה מהשגתנו, רק פשוט לכל איש. כי מי שבא דבר עבירה לידו וניצל ממנה נוטל שכר כעושה מצוה כמ"ש בגמרא. וממילא מי שבאה לו מחשבה רעה ורצון רע והרחיקם מקרבו ג"כ נוטל שכר, אבל האם אין כל אחד מרגיש חילוק גדול בין ב' ימים כאלו. ביום אחד נסע בדרך ופגע בבית המרזח [קרעטשמע] והיו שם המון שכורים ושמע ניבול פה אף ראה מעשים מגונים מהם. עד שגם כשיצא משם מחשבות של השמועות והמעשים שראה ושמע היו מתגלגלות במוחו אבל רחקן כלן. הן עבודה קשה היה לו לרחקן אבל התגבר ורחקן. ואחר איזה ימים פגע להבדיל בביהמ"ד או בית החסידים שהיו שם לומדי תורה וחסידים אברכים ובחורי חמד עובדי ד' אשר לכלם העולם אין והבל, ורק קדושת ד' ותורתו היא תכליתם ותשוקתם ובזה עובדים כל היום וכל הלילה, אף כשמשיחים זה עם זה רק בתורה וחסידות מגמתם ושיחתם, וכשבא הוא שמה היה נדמה לו כאילו גם

הוא נתעלה מן עוה"ז והגיע אל ג"ע התחתון ותחת כנפי השכינה קבע את מקומו. ושכח מן כל מסחרו וישב עמהם ולמד תורה בכל כך מתיקות עד שאת כל התורה רצה לבלוע, למד גמרא זוהר ספרי חסידות ואח"כ התפלל מנחה ומעריב. לא היא המנחה ומעריב של כל השנה. רק בטח בג"ע מתפללים כן. הן גם ביום שהיה בבית המרזח שדחה את יצרו ולא עשה אף לא הרהר בעבירה עבד את ד' ויגיע לו שכר בשביל זה. אבל מרחק יש בין ב' הימים, אז היה הוא נמוך ויצה"ר מגושם היה לו ועבודתו היתה בשאול תחתית, ועתה מרגיש טוהר ויופי עליון גם במקום שהוא נמצא, וגם בקרבו מרגיש מין טוהר ותפארת של מעלה.

ולא לבד למי שבא למקום נמוך ולהבדיל למקום קדוש ישנם ב' בחי' עבודה, רק בכל איש ובכל מקום וזמן. גם בשעה שיצה"ר מתגבר על האיש בשטותים תאוות ומחשבות נמוכות צריך הוא לעבוד את ד' לירא ממנו ית' ולגרש את כל הרע מקרבו. אבל צריך הוא גם להגביה את עצמו שיראה בתפארת עליון. לא שיראה א"ע רק כחיה ובהמה חתיכות גשם רק שיש לו גם דעת שידע שצריך להרחיק את כל זה, אך יראה א"ע גבוה בתפארת ישראל וקדושת ד' והיא פורפירא דמלכא. כמו שהאיש מרגיש א"ע בזמנים טובים בחול ומכש"כ בשבתות וימים טובים. והרגשה זו אף אם אינה תמידית אם רק לפעמים היא מועלת הרבה לקדש את האיש ולרחקו מכל גשם יותר מכמה תוכחות. רבי אומר איזה דרך ישרה שיבור לו האדם וכו' שלכאורה מה השאלה, הלא את דרך התורה צריך שיבור, והתורה כבר אמרה הכל בדיוק, מה יעשה, וכמה יעשה, כמה צדקה יתן ויותר מחומש לא יתן. אבל השאלה היא איזוהי דרך ישרה. כי יכול האיש ללכת בדרך התורה ומ"מ אין דרכו ישרה רק מלאה בורות שוחות ומערות יצה"ר גרוע ועבודה נמוכה. גם הגנב שהולך לגנוב ומזכיר עצמו בד' ובתורה שנאמר לא תגנוב מקיים התורה ושכר יגיע לו, אבל אין זה דרך ישרה. איזהו דרך ישרה וכו' כל שהוא תפארת לעושיה שירגיש העושה עכ"פ כלשהו, היינו עכ"פ מעט תפארת בדרכו ובו בעצמו. הן כל דרך איש ישר בעיניו. והאיש המשוקע הרבה ברע ח"ו יכול לטעות גם על מילוי תאוותיו שזהו התפארת לו. אבל ותפארת לו מן האדם בתורת אדם, אדם המעלה. אתם קרוין אדם. כל שהוא תפארת כזה ירגיש. זאת היא דרך הישרה לו.

וגם בתפיסת האיש תלוי מה הוא תופס א"ע בתור ישראל. מי שתופס א"ע בתור סוחר בעל מלאכה. רק גם מתפלל ועוסק לפעמים בתורה אז לא ירגיש בקרבו כ"ש תפארת אפילו בשעת לימודו ועבודתו כיון שהוא בעצמותו בשפל המדרגה, רק שגם לומד. משא"כ מי שעכ"פ יודע שאיש ישראלי הוא מלאך קדוש בעוה"ז וצריך להיות עיקרו

בתורה ועבודה, אבל כיון שד' בראו לאכול ולשתות ולעבוד על פרנסה, לכן מוכרח לאכול לשתות ולעבוד על פרנסה והכל יהיה בדרך התורה, אז כיון שהוא עם מחשבתו תופסים א"ע לבריה עילאה, לכן כשלומד ועובד את ד' יכול להרגיש לפעמים כל שהוא תפארת. ולא את הטוב בלבד ירגיש בשעה שיש לו כל שהוא תפארת, רק גם את הרע בשעה שהוא נמוך ירגיש וידוה לו על זה, כי יתרון האור מן החושך, כי יש לפעמים שאת הגדלות והתפארת לא ירגיש ולהיפך את העזיבה והכאב מן שפלותו ירגיש ועי"ז יתעורר. וריב"ל אומר בכל יום בת קול וכו' אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, מי שמשפיל א"ע ח"ו ואינו עוסק בתורה, היינו לא שאינו לומד בלבד רק גם שאינו עוסק שכל עסקו יהא בתורה, הן בכל דבר אינו מרגיש חסרונו ואין לבו כואב לו. אבל ע"ז ידוה לבו מה שרואה א"ע לנזוף, אוי להם לבריות וכו' בזה אוי גם לו. למי שאינו עוסק בתורה שמרגיש עצמו נזוף, לא שרק ישאר באוי וכאב בלבד. רק שמזה יקום לעסוק בתורה שכל עסקו יהא בתורה. עד שגם יתעלה להרגיש גם בחי' כ"ש תפארת.

וזה הכלל צריך איש הישראלי לזכור. שכל כאב אשר יש לו מנמוכיותו אשר רואה בקרבו. לא יסתפק באנחה לבדה או בכאב לב לבד רק יעורר בקרבו התרגשות ומרירות יתירה על זה. ובבית אהרן איתא על והסנה בוער באש. שהתורה נצחית ומרמזת לנו, שגם מן סנה שהוא קוץ יכולים להוציא אש ע"ש. ואפילו מי שהוא יבש ונמוך מן זה בעצמו שרואה א"ע לנמוך יכול להוציא אש ומזה להתלהב.

לעולם לא בבחי' תפארת לבד רק בכל עבודות המדות ישנן ב' הבחינות כנ"ל. א', מי שנשאר בנמוכיותו ונמשכה לו היראה שלא יגנוב ולא יעשה מעשים מגונים, ויותר עילאה שעולה לירא את ד' בדברים יותר עילאים, ומרגיש את אור היראה וגם את עצמו למעלה מן הנמוכיות במקום הקדושה. ואפשר שלכן בחי' עבודה זו נקראת בשם תפארת, מפני שחסד וגבורה הם גם בחי' גדפין לבר מגופא, ובהקדמת זוה"ק איתא שגם גרים אחיזתם בבחי' גדפין. משא"כ תפארת היא גופא. וישראל נאחזין בגופא דמלכא. ולהנ"ל בענין עבודה לפי מצבנו הקטן, כשנמשך האור לחוץ נמשך לכל אחד כפי מצבו, וגם הגרים נאחזין בהון. וכשהוא איש נמוך אז נמשכת היראה גם למקום נמוכיותו שירא לגנוב. וכן אהבה, לכן ישנן ב' בחינות יראה ואהבה תתאית ועילאית. כמו שאיתא בהקדמה זוה"ק. משא"כ תפארת היא בחי' גופא ולא נמשכת לבר, ורק ישראל נאחזין בה. ורק מי שעולה למעלה מתדבק בה, היינו כשעולה לבחי' גופא אז גם היראה ואהבה לא נמשכת אל נמוכיותו רק הוא הרגיש אותן במעלתן כל אחד לפי מצבו יראה ואהבה

של מעלה וטוהר ויופי. זאת אומרת בחי' יראה ואהבה על ידיהן לבדם יכולה להיות בבחי' שמרגיש אותה כפי שהיא כמקבל לבד, במצבו למטה. משא"כ כשיש לו יראה ואהבה ע"י תפארת אז מרגיש היראה ואהבה גם בבחי' הנותן בבחי' גופא. כי שמש ומגן הוי' אלקים, היינו כמו שהשמש נתונה במגן ונרתק, כך הם בחינות השמות הוי' ואלקים, הוי' הוא בחי' שמש המאיר ואלקים מקבל, והוי' היא בחי' תפארת כנודע היינו שמגיע אל בחי' הנותן. ובחי' אלקים היא בחי' מקבל ותלוי כ"א לפי מצבו עד שגם הנמוך יכול להשיג אהבה ויראה בנמוכיותו שלא לגנוב, משא"כ בחי' ת"ת לא יוכל לקבל שם, ורק מי שעולה ישיג כ"ש תפארת כנ"ל.

ויכולים להבין בזה מעט את הגמרא נדרים פרק ד' ואמר ר' יוחנן בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמר ויתן אל משה עכ"ל הגמרא, ונבין נא למה היה משכח, הא גם העובר כשמלמדין אותו כל התורה אלמלא בא מלאך וסטרו על פיו לא היה משכח, ומש"ר משכח, ועוד למה היו צריכים ליתן לו התורה במתנה היו יכולים לעשות שלא ישכח. אבל כנראה הלימוד שלמד לא נקרא מתנה, רק מה שנתנו לו בלא לימוד, כי באם גם לימוד הוא משום מתנה מה דרשו מתיבת ויתן שמתחילה שכח מה שלמד, ואח"כ ניתנה לו במתנה. והנה איתא בגמרא בבא בתרא דף ע"א החילוק בין מוכר לנותן שהנותן בעין יפה הוא נותן לכן אפילו מה שלא פירש בשטר נתן, ומוכר לא בעין יפה מוכר לכן רק מה שפירש מכר ולא יותר, ואפילו לר"ע שאומר שגם המוכר בעין יפה מוכר מ"מ אינו כנותן שיתן יותר ממה שכתב. וע"ש בהרשב"ם. וניחא בזה המדרש סדר תשא פ' מ"ו שאמר הקב"ה למש"ר אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו בהן אלא עשרת הדברות ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהן הלכות מדרש ואגדות ע"ש. וכבר דברנו מזה ולמה בלוחות הראשונות לא היו ובלוחות השניים היו, ולפי הנ"ל מפני שבלוחות הראשונות היו במתנה ויתן אל משה וכל הנותן בעין יפה נותן אף יותר ממה שכתב לכן אף שלא נכתב בהם הלכות מדרש וכו' נתן להם, משא"כ בלוחות השניים שלא היו בחי' מתנה ולא נכתב בהם ויתן לכן היו צריכים שיפורש בהם הכל, וזהו כנ"ל כי לוחות הראשונות היו בחי' תפארת כנודע וכמו שהבאנו את התקוני זוהר תנ"ו [כמדומני בפרשת דכור דהאי שתא] והיא בחי' תפארת שהיא בחינת נותן, אז נתגלה בחינת הנותן והעין יפה שלו יפה דייקי בחי' תפארת כנ"ל, משא"כ לוחות שניים שהיו בחי' לבנה מקבל לא נתגלה כ"כ בחי' הנותן והעין יפה שלו, לכן הוצרכו לפרש הכל.

היוצא לנו מזה שבבחי' מקבל לבד יכולה להיות המשכה גם למטה לנמכיותו. גם האהבה והיראה תהא בנמוכיותו עד שאפילו גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא. משא"כ כשעולה לבחי' תפארת שאוחז בבחי' גופא דמלכא. אז גם האהבה והיראה היא בטהרה ויופי של מעלה. וזה זאת חוקת התורה לא פרה לבד רק גם התורה. כי את כל עבודתנו בתורה צריכים לטהר בזה, אשר צוה ד' לאמר. שנעלה אל בחינת סטרא דיליה אליו יתברך הנותן והמצווה.

החודש

פרק א

פרשת החודש תרפ"ה

החודש הזה לכם ראש חדשים. להבין מעט עכ"פ את הכתוב. אם הכתוב מפרט אח"כ ראשון הוא לכם. למה כתיב ראש חדשים. וכן מה נתקשה מש"ר במולד הלבנה. האם עד כאן לא ראה עוד את הלבנה בחדושה.

אמנם בני ישראל מונין ללבנה. מהי הלבנה בעצמה היא עצם חשוך. וע"י התקרבותה נגד אור השמש לא די שנעשה לה לעצמה אור אלא אף לאחרים מאיר העצם החשוך הזה. וזהו דרך האיש הישראלי להפוך מחשוכא לנהורא וטעמא מרירא למתיקא, ולא להאיר לעצמו בלבד אלא אף לזולתו. והישראלי אינו צריך להפריש את החושך ולאמור הלא חושך הוא וא"א שישכון בו אור. כי ח"ו אין שני רשויות נמצא. אלא ידע שאף את החושך ד' ית' ברא יוצר אור ובורא חושך ומלכותו בכל משלה. ועלינו להפכו לנהורא. אבל בראשית צריך הישראלי להשתדל שידע מהו חושך. ויקרא ד' לאור יום ולחושך קרא לילה. משמע שאין זה דבר עצמי שהחושך הוא לילה. רק ד' היה צריך לקרוא את שמו. כל שמות הברואים המתין ד' שיקרא להם אדם שמות. אבל לאור וחושך לא היה יכול אדם לקרוא להם שמות כי מעצמו לא היה יודע מהו חושך ולילה ורק ד' בעצמו קרא. והישראלי שחפץ לדעת מהו אור ומהו חושך ולא ישים אור לחושך וחושך לאור צריך להסתכל בעיני ד' אשר בלבבו, עיני ד' אל יראיו. כדי שיראה ויסתכל באמת. עד עתה דברנו בדרך כלל בכל ענין עבודה. ובדרך פרט יוכל להיות, ע"פ פשוט חושב האדם שהחושך הוא העדר האור ואינו עצם נמצא לעצמו, ואם הוא אינו מרגיש בעצמו ח"ו אור קדושה מתברך הוא בלבבו לאמור עכ"פ אין בי עצם רע. רק העדר האור. אבל מתי אין החושך עצם לעצמו רק העדר האור, כשאין אור נמצא כלל. למשל בלילה כשחושך בבית נאמר שהאור נעדר, אבל כשהשמש מאירה ובמקום אחד חושך אז בטח יש עצם חשוך שמחשיך את אור השמש.

וזהו החילוק בין ישראל לאוה"ע. שלמה המלך התפלל שהנכרי אשר יתפלל בבית הזה ישמע ד' לו, בין ראוי ובין שאינו ראוי. אף שלישראל ישמע רק כשראוי. אבל להנ"ל. הנכרי אם רק אינו בעל עבירה. אף שחושך בקרבו ולא המשיך אור הקדושה מ"מ אין עצם חשוך שוכן בקרבו כי עליו אין אור הקדושה זורח. והוא בחי' לילה שהחושך הוא רק העדר האור. משא"כ לישראל כשאינו ראוי היינו שאין אור הקדושה שורה עליו בטח עצם חשוך נמצא בו שמחשכו. כי עליו אור הקדושה זורח. ולולא האל זר שבגופו שמחשכו היה אור הקדושה מאיר עליו.

לכן האיש ישראל לא די לו בזה שלא עשה עבירות, רק אם אינו מרגיש עצם אור סימן הוא שהסט"א מקננת בו ח"ו. "חכמים הם להרע ולהטיב לא ידעו". בזה בעצמו הם מריעים מה שלהטיב הם מסתפקים בזה שרק בל ידעו במה שאינו יודע ולא עשה עבירות לפי דעתו, ומה שאין בהם אור לא נחשב להם מאומה, אבל לפי הנ"ל הלא ידעו אין אצלם העדר האור רק עצם מחשיך ח"ו.

אמנם זאת שלא נהיה בבחי' בל ידעו רק שירגיש את האור בטח אין כולם שווים. ואין אני אומר שירגיש כל אחד תיכף רוח הקודש הרבה כמו האיש שעובד כבר הרבה, ובפרט כמו נביא, רק ראשית ההרגשה שירגיש בחי' צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, גם בעולם הזה אין לצדיק מנוחה. האיש שיש לו מנוחה פנימית זהו מפני שאינו מרגיש מאומה. ואין לו תביעה פנימית, ומי שמרגיש מעט אין לו מנוחה הוא משתוקק תמיד. והוא מרגיש תמיד כח דוחף בקרבו שדוחה אותו לעלות ומרגיש תמיד את העדר קדושתו. ואף אם מרגיש מעט אור אינו מסתפק בזה כי מרגיש הוא שזהו רק ניצוץ ושביב קטן ואיך עוד לא הרבה לדעת ולהשיג. והוא בבחי' אין להם מנוחה בעוה"ז.

עצם הדברים הם. כי מה שד' ית' מאיר לאיש הישראלי הוא יען שד' ית' מרחם על בריותיו ומרגיש בצער אלו שאין להם אור. אבל באמת גם הצער הזה שמרגיש הישראלי על חשכתו ג"כ כביכול צער השכינה היא, כי מלכותו בכל משלה ובחשכתו של הישראלי ג"כ נמצא ניצוץ אלקות שמצטער על שנתרחק ממקורו וח"ו כבה אורו, כלומר לא האיש הוא המרגיש את הצער הזה, רק הניצוץ אלקי שבקרבו. למשל היד כשח"ו יחתכה תצטער. ומי הוא המרגיש, החיות שביד מרגשת בצער על שמתרחקת ממקורה, משא"כ אם ע"י חולי פסק חיותה ח"ו אז אינה מרגשת מאומה. כן גם הכאב על שנעדר מאלקי אלקים ואדוני האדונים מרגשת האלקות אשר בקרב האדם. ואם ח"ו אינו מרגיש בזה ואין חסר לו סימן הוא או שכבה לגמרי קדושתו ח"ו, או שכ"כ מעטה היא וכ"כ חתולה

במחצלת של קנים עד שא"א לדעת את דרישתה וצערה. וכל מה שהאיש מתמלא באור הקדושה הוא מרגיש יותר בצער השכינה כביכול על שנעדר ממנו הקדושה שלעילא ממנו והוא משתוקק בתשוקה לעלות ולראות את פני השכינה, וזה הוא האין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא לעוה"ב, שנאמר ילכו מחיל אל חיל.

נחזור לענייננו, החושך במקום אור אינו העדר לבד רק עצם מחשיך. ומהו העצם המחשיך ח"ו בלב הישראלי. כי לא בעובר עבירה לבד קאמרינן שהוא עצם מחשיך אשר נאמר שהעבירה היא העצם מחשיך. הלא אנחנו מדברים עתה אף על "ולהטיב לא ידעו" שהרע והעצם מחשיך היא אף אם בל ידעו אם אינו מרגיש אור. וא"כ מהו העצם המחשיך. אבל מלא כל הארץ כבודו וגם את זה עשה ד', כי כשעלה ברצונו ית' לברא את העולם ולא היה מקום פנוי לעמידת העולמות עשה ד' הצימצום והמקום פנוי בלא אלקות כביכול. ואח"כ המשיך אור אלקי בבחי' קו כנודע. נמצא מאין נתגלה מקום חושך בלא אלקות, זהו מפני רצונו ית'. והרצון הזה נראה כאילו הוא רצון שיהיה חושך ח"ו בלא אלקות. אבל באמת מהו תכלית ומחשבת אלקינו בזה, אדרבה כדי שיהיה התגלות אלקות. ואף בעולם העשיה בני אדם נמוכים מבחי' עבדים ג"כ יוכלו לדעת אותו ית'.

היוצא לנו מהנ"ל, שיש חלק רצון שכשהוא לעצמו נראה בו מקום פנוי בלא אלקות, וכשמתיחדת אליו המחשבה, נעשה התגלות גדול אף במקומות הנמוכים. לכן כיון [ש]הישראלי הוא המשכה משל מעלה, וגם רצונו הוא מהמשכת רצון אלקי, לפ"ז אם מפריד מחשבתו מרצונו, אז נעשה רצונו עצם מחשיך בלא אלקות. ואם מחבר מחשבתו לרצונו אדרבה נעשה מזה התגלות אלקות.

לכן הא דאיתא בספרי אא"מ זצלל"ה לחבר המדות להמחשבה שלא יעשה דבר בלא מחשבה קדומה. אין הכונה שלא יעשה בלבד, אבל לרצות יכול בלא מחשבה קדומה. כי כל רצון בלא מחשבה קדומה הוא עצם מחשיך ח"ו, רק אף הרצון צריך לחבר אל המחשבה, וכשנתעורר רצון בלב הישראלי, צריך תיכף לחשוב אם צריך אני לרצות זה, אם זהו רצון אלקי, וזהו ענין סגולה להפך מחשוכא לנהורא ומעצם המחשיך לאור. ולא כשעולה בו הרצון לבד יחבר אליו את המחשבה, אלא גם יעשה לו שעורים. כלומר הישראלי צריך לדעת שאינו הפקר וכל רעותא דלבא שעולה בו פועל מה ועושה רושם. לכן צריך ליקח בזכרונו את כל בחי' רצון שעולה על לבו. ויקבע לו זמן בכל יום שיעיין ברצונותיו שעלו על לבו בכל המעל"ע ויתחבר מחשבתו אליהם. וזהו ענין טהרת הרצון. והלבנה שהיא עצמה עצם חשוך. נעשה ממנה אור להאיר גם לזולתה ע"י התחברותה עם השמש. ולפי הנודע היא בחי' מלכות וכשעולות עולות עד הכתר, כל אורה הוא רק

כשעולה עד הכתר וכשיושבת על חכמה ובינה כנודע. וכמו שאיתא בזוה"ק ברוך ד' שהיא מלכות יהיה מתברך ממקומו חכמה עלאה ע"ש. והלבנה שאנו מונין לה מזכרת לנו זאת.

ובמצרים שהיה הדעת בגלות וממילא הלבנה והרצון היה עצם חשוך נתקשה משה. עד שהראה לו ד' הלבנה בחדושה כשהיא מתחברת עם דעת הקדושה. ואמר לו החודש הזה לכם ראש חדשים, אם תחברוה להראש להמחשבה, אז הוא בין החדשים ומתקדש, ובאם לאו, לא די שהאדם פוגם בעצמו אלא אף למעלה גורם ח"ו פגם וקוצץ בנטיעות, שמפריד המחשבה ח"ו מרצון אלקי כנ"ל. ואמר ד' הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח כי גם למעלה פוגמים ח"ו. והשיעור שצריך הישראלי לעשות לחבר את המחשבה להרצון, טוב שילמד מקודם דברי תורה, כדי שלא דעת אנושי רק דעת אלקית יחבר אליו, ואז נזכה למלא פגימת הלבנה והבן.

היוצא לנו מדברינו. שהרצון הישראלי הוא המשכה מרצון אלקי שבבריאת העולמות, ואם מפרידים בינו לבין המחשבה נעשה ח"ו עצם מחשיך ומקום פנוי בלא אלקות. וע"י היחוד נעשה עצם מאיר אשר ממשיך קדושה בבחי' אעדל"ת ובחי' מ"נ. ויש בזה ג"כ מדרגות. כי בראשית הישראלי מהפך את הרצון שלו לאור. אבל יכולת ביד הישראלי להאיר גם לזולתו ולעשות מרצון חבירו קודש. ולכן הוא השם "נוטר יוד" שמרגיש בצרכן ורצונן של ישראל. לכן עי"ז שרצון זולתו נכנס בו יכול הוא להפכו לקדושה אם מחבר אליו את המחשבה. "והגישו אדוניו אל האלקים". אם נתעורר בעבד עברי רצון רע שאינו רוצה להיות עבד לד' אלקי אלקים ואדוני האדונים ואומר אהבתי את אדוני וכו' וצריכים לקדש את רצונו שירצה את הקדושה. והגישו אדוניו אל האלקים, הרב. וכשיתקרב אל הרב אז לא ירצה הפך מה שירצה ד'. כי רצונו נכנס בהרב ויתחבר שם עם נשמתו ודעתו. לכן כתיב בלשון אלקים. כי מה שהרב מרגיש את רצונן של ישראל ורצונותיהם נכנס בו לא מרחמנות הוא כמו איש טוב, רק כנ"ל רצון של ישראל הוא המשכה מרצון אלקי רק שנפרד ונעשה עצם חשוך, וכיון שהוא הצדיק דבוק בד' אז מרגיש ברצונו של זולתו שנמשך מרצון עליון. וכשרוצים לתקן את הרצון של העבד עברי והגישו אדוניו אל האלקים.

והנה הסתלקות צדיק מעוה"ז היא ענין עליות הנשמה כנודע. וכיון שחלק מרצון שלנו וחלק נשמתנו נכנסו בו ונתדבקו בו ובנשמתו אז גם את נשמתנו הקשורים בו הוא מעלה, ובכל היאר־צייט שנשמתו של הצדיק עולה כנודע מזוה"ק, אז צריכים להרגיש גם אנו

עילוי בנשמתנו. ולאו דוקא מי שנסע אליו אלא כל מי שהולך בדרכיו דרך הקודש ודרך העבודה, מרגיש עלוי והתקדשות נשמה וק"ל.

פרק ב

פרשת החודש תר"צ

וידבר ד' וכו' בארץ מצרים לאמר, החודש הזה לכם וכו'. ונבין נא לשם מה אמר הפסוק היכן דיבר ד'. ובפרט שרש"י ז"ל מפרש חוץ לכרך. א"כ אין הפסוק מפרש בכלל את המקום ע"פ פשוט. ומה נרמז בו.

אמנם איתא במדרש תנחומא (פ' יתרו) הקב"ה א"ל למשה אני הוא שאמרתי והיה העולם, אני הוא שאני מקרב ואיני מרחק וכו', אני הוא שקירבתי ליתרו ולא ריחקתיו אף אתה קרבהו ואל תרחקהו, עכ"ל המדרש.

ד' ית' אמר ע"ע שהוא מקרב ואינו מרחק, ואפי' ליתרו שהיה גוי קירב ולא ריחק ומכש"כ אותנו ישראל שד' מקרב ולא מרחק, ומן האיש מבקשים שהוא בעצמו אל ירחיק א"ע ואז ד' יקרבהו. והמדרש אומר. אני הוא שאמרתי והיה העולם אני הוא שמקרב וכו'. רק מי שאמר והיה העולם יכול לקרב. כי התקרבות אמיתית אינה בשכל אנושי בלבד שיבינו לו דבר זה בשכל לבד. אלא כל האיש בגופו ונפשו יבואו לקדושה.

וזהו החילוק שבמש"ר כתיב ויקרא אל משה. כמו שקוראים לאיש שיבוא כולו למקום שקוראים אותו. ולהבדיל בבלעם כתיב ויקר ד' אל בלעם. לא שהתקרב הוא לד'. רק ניצוץ האור שנתגלה לו בא אל בלעם. והוא נשאר במקומו, ואף שידע בלעם בשכל וראיות אמיתיות שהקדושה היא הטוב והאמת האמיתי. כי האם צריכים יותר ראיה מזו שד' מדבר עמו, עד שאמר מה טובו אהליך יעקב וכל פרשיות אלו, ומ"מ נשאר בטומאתו עד שנתן אח"כ את העצה הרעה לעבירה רח"ל. כי כמו שחלוקה ומובדלת חיות האיש וכל טבעה מחיות הבהמה וחיה, כן גם חלוקה ומובדלת חיותו וטבעו של העובד את ד' מן חיותו וטבעו של האיש המגושם, במעשיו מחשבתו וכל עצמותו. וכמו שהשכל אינו מועיל לאדם לשנות חיותו שתהיה כבהמה, ואף אם יודע בשכלו את כל טבעו של הארי לא יועיל לו להשיג בקרבו עי"ז את גבורתו של הארי. כן מי שיש בקרבו חיות דסט"א ח"ו לא יועיל לו שכלו לבד לשנות עצמותו ומעשיו. ואף אם יודע בשכלו שהקדושה אמיתית היא מ"מ גופו ואבריו מתאוים ועושים מעשים מכוערים ר"ל.

להיות ישראל ולהתנהג בקדושת ישראל אמר ד'. והייתם קדושים. א"א לעשות עשייה של קדושה בלתי אם תהיו בעצמכם קדושים. ולהיות קדושים זהו להימצא כולו בקדושה בפנים ובחוץ. לכן אצל עובדי ד' השגה ועליה אחת היא, כי כל השגתו אינה השגה

בשכל מה שיש רחוק ממנו ח"ו ת"ק שנים רק בחי' ויקרא אל משה, ראה קראתי בשם בצלאל וכו' ואמלא אותו רוח חכמה וכו' ע"י הקריאה שקרא אותו ד' למעלה מילא אותו בחכמה וכו'. משא"כ בלעם להבדיל היה אשר מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים שנשאר בנפילתו, רק וגלוי עינים שאף מי ששוכב בבור רואה בעיניו לפעמים את האור מרחוק. וכן הוא בכל איש ישראל כ"א במצבו, לפעמים מרגיש בקרבו רצון הקטן ממנו, ולפעמים בא עליו רצון שגדול ממנו. לפעמים בא לו רצון שאינו מעלה א"ע מכל מצבו, רק שאת מצבו יטיב מעט למשל שיכוון יותר את פירוש המלות בתפלה וילמד מעט יותר וכל התנהגותו ייטיב מעט. ולפעמים בא בו רצון שלמעלה מכל עצמותו, הוא מואס עתה בכל העולם ובכל הגופני והגם ובאמת רוצה ומשתוקק הוא לעזוב את כל שאון העולם ולהתבודד כל ימי חייו בעבודה לשם ד' ובשירה וזמרה לפניו, רק כיון שזאת א"א לו, לכן רוצה עכ"פ לשנות בשינוי גמור את כל סדר הנהגתו וכל עצמותו של עתה שתהיה רק קדושה וטהורה לד'. והן המה ב' בחינות המשכה בחי' "ויקר" שהוא נשאר במקומו ומצבו, ובחי' ויקרא אל משה שמעלה את כל עצמותו ועוקרתו מכל נמיכיות מצב וסדר גופו למעלה.

לא שאנו אומרים שבשעה שבא לאיש ישראל רצון הקטן ממנו הוא בחי' בלעם ח"ו, כי בלעם שעמד במקום סט"א ר"ל אז גם בשעת ההשגה נשאר נופל וניצוץ רוח ד' התלבש בלבושיו המכוערים ר"ל, משא"כ האיש הישראלי שבאיזה מצב שהוא נמצא בקדושה הוא, רק במדרגה תחתונה של קדושה, אז אם יש לו רצון הקטן של בחי' ויקר אינו עולה הרבה רק נשאר במצבו. ואילו כשעולה בו רצון חזק של בחי' ויקרא נתעלה כולו בשעה זו לקדושה שלמעלה ממנו. ואדרבה כדי להתעורר ברצון של ויקרא צריך הוא לעורר א"ע מקודם לרצון של ויקר, שרוח ד' יתלבש לו למצבו. כי הרצון של ויקרא להעלות אותו הוא מין השראה ממרום שקשה להאיש לעוררו, אבל הרצון של ויקר להיטיב א"ע ואת מצבו זהו בידו של האדם, ואם מקדש א"ע עכ"פ מעט ברצון של ויקר ומטיב את מעשיו זוכה אח"כ להשראה של ויקרא.

וזה הרמז שאמרו חז"ל שד' אומר לישראל פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואפתח לכם פתח כפתחו של אולם. כי יש להבין מה המה הב' פתחים. פתחו לי וכו' משמע שד' יכנס אליהם. ואפתח לכם משמע שישראל יכנסו. והיינו כנ"ל שבתחילה פתחו לי פתח קטן כפתחו של מחט וניצוץ הקדושה יכנס בהם בחי' ויקר. ואח"כ אפתח לכם פתח גדול כפתחו של אולם. שישראל יתעלו ויכנסו בבחי' ויקרא אל משה.

היוצא לנו מדברינו שהתקדשות לא בשכל לבד היא. רק שצריך התקרבות עד שכל האיש ימצא בקדושה והקדושה בו. לכן ענין הקדושה תלוי גם במקום גופני. למשל מקום המקדש היה מקודש יותר מכל שאר מקומות הקדושה וכל איש שנכנס שמה נתקדש. כי אילו היה ענין התקדשות רק מין הבנה בשכל לא היה שייך חילוק מקום. כיון שיכולים להיות במזרח ולהבין ג"כ מה שנמצא במערב. אבל כיון שצריכים התקרבות קדושה לכן במקום ששם יותר נמצאת הקדושה הוא יותר קדוש וכל הנמצא בו מתקדש.

והנה נודע שלכן המכה האחרונה שנאבדו בה המצרים היתה בים לא במצרים. כמו שאר המכות האותות והמופתים. מפני שעיקר הכוונה אז שיבואו ישראל לקדושה זו עד שראתה שפחה על הים וכו'. והיו צריכים לאבד כל קיום המצריים וממשלתם על ישראל ששעבדו בדעתם כנודע. והתגלות הזאת לא יכלה להיות במצרים במקום נמוך כזה. והוצרכו לצאת משם לים.

ואפשר זה הרמז ברש"י ז"ל בפ' יתרו על וישמע יתרו מה שמועה שמע ובא. קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ונודעת הקושיא מהי השאלה מה שמועה שמע ובא. הלא כתיב בפי' בתורה וישמע וכו' כי הוציא וכו'. אבל להנ"ל שואל רש"י. שלכאורה היה יתרו צריך לטעות שאין צריכים לבא למקום הקדושה רק גם בארצו יכול לישב ולקבל את התורה. ומה שמע ובא למקום הקדושה. כי נודע שקדושת א"י והמקדש הלכה עם בנ"י במדבר ומאין ידע יתרו שצריך לבוא ותלוי בקדושת המקום. וע"ז השיב קי"ס ומלחמת עמלק, ששמע שלקי"ס הוציא ד' את ישראל ממצרים ולא עשה זאת במצרים. והבין שתלוי בקדושת המקום. וכן מלחמת עמלק, כי נודע שחטאם היה על שאמרו היש ד' בקרבנו אם אין אף ששמרו את המצוות מ"מ כיון שבקרבם לא השיגו קדושה והיתה חוץ מהם ויבא עמלק, וכששמע זאת, ידע שצריך הוא לבוא למקום הקדושה.

והתקרבות הזאת שאינה בשכל לבד רק גם בכל עצמותו, שימצא כולו בקדושה, וגם בעל העבירה ר"ל יתקרב כולו לקדושה ותהיה בקרבו מבית ומחוץ. יכול לעשות רק הבורא ית' שברא עולם כזה עולם גשמי, ולא שישאר העולם בגשמיות ברא אותו אלא שגם כאן תהיה מלכותו בכל משלה וגם את גשמיות העולם נוכל לעשות קדושה. הוא יכול לקרב את הרחוקים, כמו שאמר המדרש אני הוא שאמרתי והיה העולם אני הוא שמקרב ולא מרחק. ויקהל משה, לא מרחוק ישמעו רק הקהילם למקום דקדושה. אבל המדרש אינו אומר אני הוא שבראתי את העולם, רק אני שאמרתי והיה העולם. כי הנה רש"י ז"ל אומר בשם המדרש מתחילה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין וכו' (בראשית א'). ומ"מ רואים שבתורה כתיב ויאמר במעשה בראשית ואמירה היא

רכה. ויכול להיות שהט' ויאמר הכתובים בתורה הם רכות כמו שאמר המדרש ראה שאין העולם העולם מתקיים שיתפה וכו' והקדים בה מדת הרחמים. לכן ט' הויאמר הן כבר אחר ששיתף מדה"ר, אבל הבראשית שהוא במקום מאמר כמו שאמרה הגמ' ובו כתיב אלקים "בראשית ברא אלקים" שדרשו שעלה במחשבה וכו' במדה"ד, במקום דיבור הוא ולא אמירה. ואף שהגמרא אומרת בראשית נמי מאמר הוא ולא אמרה דיבור, זה מפני שקאי על המשנה בי' מאמרות נברא העולם והט' שמפורש בהם כתיב ויאמר, וע"ז מקשה הלא ט' ויאמר כתיבי, לכן אמרה הגמרא בראשית נמי מאמר הוא כי לא שייך לומר נמי דיבור הוא כיון שכולם אמירה כתיב בהם לא דיבור. וזהו בדבר ד' שמים נעשו. שמשמע בדבר דיבור אחד והלא בעשרה מאמרות נברא העולם, אבל כנ"ל דיבור לא היה רק אחד.

ע"פ פשוט אפשר כי דין אמיתי אינו עונש רק צמצום, ובפרט במרום קודם בריה"ע במחשבה עילאה שאין שייך חטא ועונש רק צמצום. והתרגום מתרגם על בראשית בחוכמא, היינו עלה במחשבה. ובפלח הרמון מהרמ"ע מפאנו זצ"ל (שע"ג פ"ב) מחלק בין ראשית לראשון, ראשון הוא שאינו דבוק אל האחרון. ולכן כתר לגודל העלמו נקרא ראשון, וראשית הוא שדבוק אל האחרון לכן חכמה שמתפשטת בספירות נקראת ראשית, בראשית וכו'. עכ"ל. לכן במחשבה שמתפשטת למטה היה יכול יותר להיות בריאת הצמצום מן הויאמר, ולא יכול הצמצום להמצא בהויאמר שאח"כ כמו בהבראשית. ומבשרי אחזה אלו־ה. האב למשל שעושה מלבוש לבנו, אז במחשבה אף שחושב מן המלבוש א"א שלא יחשוב גם מבנו. מלבוש לבנו, והמחשבה של המלבוש א"א בלא מחשבת עצם הבן. משא"כ בהעשיה שעושה המלבוש וגם בהדיבור שמדבר בו מן המלבוש רק הלבוש נמצא בהם, וכשרוצה לדבר גם מן הבן מוכרח לדבר עוד דיבור מן הבן, ואין דיבור אחד יכול להכיל בתוכו את הבן והלבוש, משא"כ המחשבה גם בשעה שחושב מן הלבוש יודע וחושב שזהו בשביל בנו ותמונת בנו אז לפניו, כנ"ל. והגם שאין לנו ידיעה ממחשבה ודיבור עליון כי גם עשיה העליונה היא הרבה הרבה למעלה מהשגתנו עד אין שיעור וחקר. אבל כיון שכדי לשבר את האוזן דברה התורה בלשון בני האדם בפה ועין וכו'. ויכולים אנו להמשיל משל לענין עבודה כפי מצבנו כנ"ל מבשרי אחזה וכו', ובפרט כשרואים בגמרא שאומרת לרבותא שזכור ושמור בדבור אחד נאמרו משמע שתמיד הדיבור כולל רק אחת, לא שיכול לדבר רק אחת, כי יכולת ד' למעלה מהגבול הוא, רק שד' דיבר רק דיבור שכולל דבר אחד, זולת בקבה"ת שהיתה רבותא. לכן בהט' ויאמר באם היתה הכונה בהם על גוף העולם כי אז היה בהם רק

צמצום לבוש וגופניות בלא רוחניות, לכן הכתה רק על נשמת העולם ורוחניותו, כנודע שכמו שיש להגוף רמ"ח אברים ושם "ה גידים כן יש בנשמה, וכל הדברים שנמצאים בגופניות העולם נמצאים כן ברוחניות נשמת העולם. וכל הט' ויאמר שהן האמירה שנתגלה בהם העולם אמירה כתיב בהם, שאינם צמצום, כי הכונה בהם על רוחניותם לא על גופם. ובהמחשבה של בראשית נמצא גם צמצום העולם כיון שבמחשבה של צמצום גם העצם נמצא.

וזה מתחילה עלה במחשבה לברא אה"ע במה"ד. במחשבה של בראשית ברא אלקים, ואז גם הרוחניות נמצא, ראה שאין העולם מתקיים אם גם הלאה יהיה צמצום כיון שרק הגופניות יתגלה, לכן שיתפה למדה"ר וכו' וכתיב ויאמר רחמים, והצמצום של העולם שורשו ממחשבה עילאה שנצטמצמה לכאן. ובכל העולם שניהם יש בהם רוחניות מן הויאמר וצמצום וגוף מן המחשבה. וכענין זה איתא בבית־אהרון שכל מדרגה יותר עילאה בקדושה יכולה יותר לרדת למקום יותר עמוק ונמוך וכנ"ל יש לרמז מאוד עמקו מחשבותיך, המקום העמוק ונמוך בעוה"ז מן מחשבותיך הוא. אבל שתצטייר נשמת העולם לדברים אלו בהט' ויאמר ג"כ מצמצום המחשבה היא, כמו שכח הנפש נתגלה לראיה שמיעה ע"י אברי הגוף של האוזן והעין. כי ע"י צמצום לבוש העולם שנתגלה ע"י המחשבה עילאה גילה ד' את נשמת העולם בדברים אלו בט' ויאמר.

היוצא לנו מדברינו שרוחניות העולם קיימת גם בעוה"ז כי נברא בהט' ויאמר לעולם הזה. משא"כ צמצום העולם אין לו קיום בעוה"ז לעצמו רק ממחשבה עילאה שהמחשבה לעצמה למעלה מכל העולם היא. ונמשך ונשתלשל הצמצום לעוה"ז. לכן אם איש ישראל עובד את ד' בדברי עוה"ז ומגלה בהם את המחשבה עילאה. שהבונה היתה שיהיה העולם גופני כדי שנעבוד בהם את ד'. אז יש גם לעוה"ז מציאות וקיום כיון שאת המחשבה עילאה המשיך ויסוד עוה"ז במחשבה עילאה נמשכה לעוה"ז בהתגלות. משא"כ מי שאינו עובד את ד' בדברי עוה"ז ואין מחשבה העילאה נמשכת לעוה"ז אז אין ישות ומציאות לעוה"ז כיון שהמחשבה נשארה למעלה ונסתרת בעוה"ז. והעוה"ז רק הארה דהארה של מחשבה מסותרת היא אצלו מין מחשבה ודמיון שנשתלשל ונתגשם בגוף ומוח האדם, וכמו שרואים שכל התאוות רק דמיון הם וכשבא להן וממלא את תאוותו בהן רואה שאין דבר נמצא הבל וריק הם ומואס ומתחרט עליהם. וזהו כל היכולת לשוב כיון שאין ישות וקיום להנמיכיות. וכששב בטלה כל הנמיכיות שהיתה רק דמיון ובשעתא חדא יכול להמצא כולו בקדושה. כמו מי שמתעורר משנתו ורואה שכל חלומו רק דמיון שוא היה והחלום בטל מאליו.

וזה רמז המדרש. שהקב"ה אומר אני הוא שאמרתי והיה העולם. ר"ל כיון שהעולם בריאתו וקיומו באמירה. לא דיבור וצמצום. ורק עולם של קדושה קיים. והצמצום בעוה"ז רק מחשבה היא. לכן אני יכול לקרב רחוקים כנ"ל שיתקרבו באמת כולם לקדושה.

לכן חוץ מן העבודה שאיש ישראל עובד את ד' בפועל. צריך לקדש גם את המחשבה, ויגלה בזה קיום וישות הקדושה לגופו ולעולם. ואפי' המחשבה ע"ע אשר לעבודה לא תהיה נמוכה, ולא יחשוב א"ע שהוא נמוך גס וגשם עכור. כי חוץ מזה שכבר דיברנו שכשחושב כן ע"ע אינו דורש מעצמו כלום ודי לו אם איש נמוך כמוהו אינו עושה עבירות בפועל. אלא כשחושב ע"ע רק מחשבות נמיכיות המחשבה עילאה נסתרת וכל קיומו נשארת רק מין מחשבה ודמיון גופני. משא"כ כשחושב ע"ע באמת ישראל אני איש עליון רק שנפגמתי עתה בזה וזה. ואז חוץ מזה שדורש מעצמו יותר דברים עליונים. המחשבה קדושה שיש לו ע"ע פועלת להמשיך מחשבה עילאה ע"ע שיהיה גם קיום גופו קיום של מציאות, של קדושה.

נחזור להנ"ל רוחניות העולם קיימת מן הט' ויאמר בעוה"ז. וצמצום מן מחשבה עילאה שנצטמצמה ונמשכה לעוה"ז. ואפשר זה רמז המדרש רבה בראשית וז"ל, מהיכן נבראת האורה, נתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו. ונודעת קושיית הספ"ק, מה השאלה מהיכן נבראת האורה יותר מכל הדברים שברא ד' יש מאין. אבל להנ"ל, כל דברי העולם הרוחניים נבראו במאמר, והגופניות בהארת המחשבה, אבל האורה רואים אנו שאינה גופנית ממש ככל דבר גופני, אף לא כהרוח שממלאים אותו בדבר כמו בשלפוחית ואינו נותן לשלפוחית להתקמט מפני גוש הרוח שבו. משא"כ האורה לעצמה לא החום רק האורה אינו נתפס ככל דבר גופני, ולא רוחנית היא לגמרי כיון שגם בעלי החיים הגופניים רואים אותה בעיני גופם, א"כ מהיכן נבראת. אם מן המחשבה והוא צמצום או ממאמר והוא רוחני ושניהם אי־אפשר. והשיב לו. שנתעטף בה הקב"ה, לא מחשבה בלבד רק נתעטף (ואפשר שלכן אמר הלשון הקב"ה. כנודע שהקב"ה הוא בחי' תפארת שכולל המדות שהן המאמרים לא מחשבה). ואם תקשה א"כ היה צריך להיות רוחני ולמה נמצא בעוה"ז עד שגם הגופים משיגים אותו. רק הבהיק כל העולם, לא את עצם האור שגילה ד' בעטיפתו העולם ובני העולם משיגים, רק הבהיק ואת ההארה של ההבהיק רואים.

נמצא שגופניות העולם קיימת בעוה"ז ממחשבה עילאה שנמשכת ונשמתם מן המאמר. משא"כ האור אינו נמשך בעולם רק הארה מאור העליון הוא. והשמש והירח אין בשניהם אור לעצמו רק את ההבהיק והארה עילאה הם מגלים.

וזאת שאלת הלבנה אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, כל ההבדל שמבדיל בעוה"ז בדברים שיהיו ב' או ג' דברים הוא מפני שהם עצמים נבדלים לעצמם, אבל השמש והירח שאין להם אור רק הבהיק והאיר מאור עליון אחד, א"כ למה הם ב' נבדלים. אפשר לב' וכו' בכתר אחד. ואמר לה הקב"ה לכי ומעטי א"ע, כי אור העליון לא דוקא לאור נראה לעינים נשתלשל. רק גם ללב ומוח ישראל לאור קדושה. רק שגם להעינים נשתלשל אור נראה. ובאור של ישראל אמרנו שיש בחי' ויקרא שמעלהו מן מצבו אל הקדושה ויש אור מעט בתחילה בחי' ויקר. וזה גם ענין שמש וירח. הירח שמאירה אינה מבטלת את הלילה וחשכותו רק גם ללילה ממשכת מעט אור בחי' ויקר שנשאר במצבו, ואח"כ בא אור השמש שמבטל את כל הלילה, בחי' ויקרא. (הלבנה אור השמש היא שנצטמצם למי ששרוי עוד בחושך).

וזה הביאו כפרה עלי על שמיעטתי את הירח. כפרה וטהרה על עצמכם . כיון שעשיתי לכם תקנה זו שגם מי שאינו יכול עוד להעלות א"ע גם במקומו יאיר לו, כבר יכולים אתם לטהר לכפר ולשוב.

וידבר וכו' בארץ מצרים לאמר החדש וכו'. והראה לו הלבנה בחידושה. לכל התחדשות שאתם רוצים לחדש א"ע לעבודה, כזה יהיה לכם. בראש באור קטן שמאיר גם למקום שאתם נמצאים, ולכן בארץ מצרים תתחילו בהתחדשות זו. וכיון שקודם פסח כמאז כל איש ישראל רוצה וצריך להתחדש ולעלות. לכן צריך להתחיל מהחדש הזה ולבוא לבחי' ויקרא.

הערת המגיה: עיי' שבועות ט' ע"א בתוס' ד"ה שעיר.

צו (שבת הגדול)

פרק א

פרשת צו (שבת הגדול)

העולה מכפרת על הרהור הלב והיא מקדשת את המחשבה במחשבות טובות. א"כ העליה הפשוטה לפי מצבנו שגם האיש צריך לעלות, במחשבה מתחלת. מהבעש"ט זצ"ל איתא שבמקום שמחשבתו של האיש נמצאת שם כל האיש נמצא, וגם בחוש רואים שכאשר האיש מתעמק באיזו מחשבה אז אינו רואה איש אחר העובר לפניו ולא שומע את הקורא אותו, וכולו לא נמצא כאן במקום גופו רק במקום מחשבתו. לכן ראשית העליה היא התעמקות המחשבה בתורה, לא לחשוב כלאחר יד בלבד רק להתעמק בה. וההתעמקות עד שכל מחשבתו תהיה תפוסה ומסוגרת בה היא ההתפעלות מתורה ומטעמיה.

ולא בתורה לבד, רק גם בתפלה יעשה לו זמנים שיחשוב ויתעמק ביראה ואהבת ד' ויתחיל לחשוב גדלות ד' לפום מוחין דיליה, אף העולם הזה כמה חכמה ויכולת בו והוא ית' בדבורו בראו, וכמה עולמות עליונים ברא וכמה מלאכים שרפים אורות ונשמות ברא הוא ית' בהם וכולם תשוקתם להתקרב אליו ית', אבל קדוש ונבדל מהם הוא ית' ורחוק מהם בתכלית הריחוק, ואני עומד עתה לפניו ית' לומד את תורתו ומתפלל לפניו ומתדבק בקדושתו ע"י התפלה. כמה יתפעל באהבה ויראה אליו ית וככל שיוסיף לחשוב בזה יותר יתפעל ויותר יתעלו כוחותיו מחשבתו ורצונו ויתדבק בקדושת ד' למעלה מגופו ולמעלה מכל העולם הזה. לא באופן הזה דוקא שאמרנו לבד, רק כל אחד לפי ערכו יכול להעלות עצמו ע"י המחשבה.

ורואים שגם קדושי עליון מורים לנו דרך הקודש איך להשתמש במחשבה פשוטה כדי להתקדש ולהתעלות ע"י, כמו שרואים בספ"ק. וגם בספר הקדוש נועם אלימלך פ' לך איתא וז"ל. וביותר יכול האדם לראות רוממות א' בהביטו השמימה ורואה הכוכבים במסילותם על משמרותם מזהירים בזוהר אורם, ומזה יבא לאדם יראה להבין רוממותו ית', ועוד איתא שם. הרוצה שתהא תפלתו נשמעת צריך לכוון כאילו הוא מתפלל בא"י ובית המקדש בנוי ומזבח על מכונו והיכלו והרי הוא כאילו דר עתה בא"י, ועי"ז הוא בא לבהירות ודביקות גמור להתפלל בכוונה שלמה ביראה ובאהבה כאילו עומד בבית קה"ק וכו' וכאילו רואה הכל בחוש הראות. כך צריך לצייר במחשבתו בעת תפילתו כאילו הוא ממש בא"י ובבהמ"ק ע"ש.

וככל שמתעמק יותר במחשבתו מתפעל ומתדבק ועולה למעלה. ולא התפעלות של הרגשתו לבד הוא מתפעל שיכול להיות דמיון בלא פעולה. רק מחשבתו זו פועלת להעלות באמת את נשמתו והיא בחי' עליית נשמה לו. נפשו עולה למרום ורואה מה שהיא רואה. ואף שהוא לא ידע מה ראתה נפשו אף לא ידע אם בכלל ראתה. זהו מפני שהידיעה שהאיש רוצה לדעת בה היא ידיעה גופנית בשכל הגופני שלא ידע בו בכלל אם יש לו נשמה והיא רואה ואינה נראית. אבל יראה ואהבה נתוספות לאיש אחרי עליות נשמה כאלו. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ד'. פני דייקא בחי' ולמען תהיה יראתו על פניכם, וכמו שאיתא בספ"ק שהיראה והאהבה מתעוררת באיש לפי ערך התקרבות נפשו לד'

נחזור להנ"ל. האיש הישראלי יכול להעלות בהמה לעולה. מפני שגם את עצמו יכול הוא להעלות והוא יכול להאיר מחוץ לעצמו לזולתו מפני שהוא עצם אור. וכן כל היכולת שיש לאיש ישראל לעשות מצוות עם דברים זולתו דברי העולם, כגון קלף ורצועות בהמה

לעשותם קודש במצוות תפילין מפני שעושה את המצוה גם בקרבו עם עצמו. ובגמרא סוף פ"א דחגיגה איתא הן הן (היינו כל המצוות) גופי תורה. חוץ מהפשוט מרמז הנ"ל שדברי העולם שעושים בהם את המצוות רק גופי המצוות הן. ונשמות המצוות עושים אנו בקרבנו.

ולא לענין אורות וסודות עילאיים של המצוות שהם במרום כוונתנו עתה רק אל העשייה שלנו. אל גופי העשיה ונשמות העשייה של המצוות. ומה היא נשמת העשייה שעלינו לעשות אי אפשר לנו לדעת, כמו שא"א לדעת נשמתנו אשר בקרבנו אף שכ"כ גלויה היא לפנינו. יכולים וצריכים רק לדעת איך לעשות את המצוות שגם את נשמת העשייה אשר צריכים לעשות בקרבנו נעשה. ראשית הוא לעשות את גוף העשייה בפועל בדקדוק, וגם באמונה ובביטול רצון לד', כי זהו ריח ניחוח לד' שאמרתי ונעשה רצוני מה שהאיש ישראל מבטל א"ע לרצון ד' וגם רוצה ומשתוקק למלא את רצונו ית' ואז לא עם עור הבהמה והצמר לבד עושה את המצות תפילין וציצית רק גם עם עצמו. והצדיקים מרגישים חילוק הטעם בין מצוה למצוה. זהו עצמותן וחילוק המצוה שעושים עם עצמם מרגישים, כמו שרואים חילוק בין גופי המצוות שזהו תפילין וזהו ציצית וכו', וכל איש בכל המצוות מרגיש רק התבטלות ורצון באופן אחד בלא חילוק ביניהן. אבל האם גם כל איש ישראל אינו מרגיש חילוק בקרבו בין המצוות שעושה בר"ה ויוה"כ לבין המצוות שעושה בשמחת תורה, ורק החילוקים הדקים שבין המצוות שבקרבו אינו מרגיש.

ואפשר זה רמז שאלת החכם מה העדות החקים והמשפטים וכו' אתכם, שנודע הדקדוק מה בין שאלתו לשאלת הרשע שאומר מה וכו' לכם. ולהנ"ל שואל החכם בשלמא בגופי המצוות שעושים בפועל רואים שיש חילוק בין עדות חוקים ומשפטים. אבל מה העדות החוקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם, אתכם דייקא במצוות שבקרבכם מה החילוק, ואף אתה אמור לו וכו' אין מפטירין וכו' ולמה כדי שישאר טעם המצה בפה, שגם טעם המצוה מצוה וזהו דבר שא"א לבאר לך. טעם מצוה יש בכל מצוה והוא לפי המצוה וכפי שעושים אותה, וטעם א"א לבאר לזולתו רק כ"א כפי שמרגיש.

והנה שבת היא קודש, כי קודש היא לכם, ויו"ט הוא מקרא קודש. שקוראים את הקודש כמו שקוראים לאחר שיבוא, כי ישראל מקדשים את הזמנים ושבת קביעא וקיימא. ומ"מ רואים שגם בישראל תלוי הדבר לקבל את השבת ולעשות הבדלה וקודם הבדלה אסור במלאכה, ולא זו אף זו דרב מצלי דשבת בע"ש ורב יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת (ברכות כ"ז). כלומר ביו"ט ישראל מקדשים את זולתם היינו את הזמן שייעשה קודש. ובשבת יכולים לקדש רק את עצמם בקדושת השבת לקבל עליהם השבת או לחדול

בהבדלה. אבל את הזמן אין הם מקדשים. ולפי הנ"ל ע"י שבת שמקדשים א"ע יכולים לקדש את זולתם ביו"ט, לקדש את הזמן כנ"ל במדרש בקרבן. לכן השבת שקודם חג הפסח הוא שבת הגדול. בחי' ומי גוי גדול שאז ישראל הנקרא גדול מתקדש. וכל שבת [שלפני חג] הוא בחי' גדול. רק כיון שפסח הוא החג הראשון של יצ"מ לכן שבת שקודם לו יותר נקרא הגדול.

זאת תורת העולה וכו' ואש המזבח תוקד בו. בו באיש. ואז יוכל להקריב גם קרבן עולה.

פרק ב

צו תרח"ץ

נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר הי"ד זי"ע מווארשא לארץ ישראל לידי הרה"ח המופלג החסיד הד"ר ראובן גשייד ז"ל. נמסר ע"י בנו הרה"ח ר' נחמן ז"ל.

וידבר ד' וכו' והרים את הדשן וכו' וערך עליה הכהן עצים וכו' אש תמיד תוקד וכו'. כי איתא במדרש מגילת אסתר פ"א עה"פ כשבת המלך א"ר יצחק אומות העולם אין להם ישיבה וכו'. בשבת המלך אין כתיב כאן אלא כשבת ישיבה שאינה ישיבה. אבל ישיבתם של ישראל ישיבה שנאמר בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה עכ"ל המדרש.

הענין הזה שעפ"י פשט כמעט אין לו ביאור שאוה"ע אין להם ישיבה ולישראל יש ישיבה. אפשר לומר. כי איתא בגמרא מגילה כ"א כתוב אחד אומר ואשב בהר וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר, ומתרצים האמוראים איזה תרוצים ורב מתרץ עומד ולומד יושב ושונה. היינו כשהקב"ה למד עמו עמד וכששנה וחזר לעצמו ישב. ורבא מתרץ רכות מעומד וקשות מיושב. והנה לכאורה נראה שרב ורבא אומרים זה היפך זה כי רב אומר שכשלמד פ"א מפי הקב"ה שהוא יותר קשה מהחזרה לעצמו עמד. וכששנה לעצמו שהוא יותר קל ישב, ורבא אמר להיפוך רכות מעומד וכו'. אבל הלא בגמרא יומא כ"ט איתא מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא, א"כ השונה שלמד מש"ר לעצמו היתה קשה יותר ולכן היה יושב. ורב ורבא חד אמר חדא וחא"ח ולא פליגי, הגם שרש"י פי' שם על מיגמר בעתיקתא כשהסיח דעתו שאז קשה יותר, אבל אפשר זהו לחלק בין לימוד עצמי כשלומד בחדש וישן שאז הישן קל לו יותר זולת כשהסיח דעתו. משא"כ אם בפעם הא' לומד מרב ובפעם הב' כששונה לומד לעצמו אפשר לומר שאף שזאת היא כבר לימוד הב' מ"מ קשה יותר הוא. ונראה גם פשוט האם קשה יותר לשמוע דברי תורה מזולתו או לחזור אחריה לעצמה, לשמוע יותר קל אף שהוא פעם הא'. והחזרה יותר קשה אף שהיא כבר לימוד הב'.

וחוץ מזה. הפסוק אומר ועמך כלם צדיקים נצר מטעי. האיש ישראל הוא נצר ממטעי ד'. וכמו נצר שלוקחים מאילן גדול ונוטעים אותו לא די שישאר הנצר בגודלו ובצורתו כפי שלקחוהו מן האילן, רק צריך לצמוח ולהתגדל להעשות מעצמו אילן גדול וממנו יצאו ענפים עלים ופירות. כן איש ישראל צריך להתגדל שמעצמו יעשה תורה. והשומע תורה, מרב או מספר, ראשית כל יכנסו הדברי תורה ששמע או ראה אל קרבו, אבל זה לא די לו, רק צריך להשתנות כולו, ומן מחשבותיו ורצוניו יעלו אילן של תורה. הדברי תורה ששמע הם רק כנצר הנטוע או כגרעין שנזרע, באם תחבו את הנצר והגרעין באדמה מלחה שאין בה כח הצמיחה היה נשאר כמו שהיה או גם הוא היה מתייבש, רק כיון שנתחב באדמה שיש בה כח הצמיחה שנתן בה ד' לכן היא מצמחת ומגדלת אילן חדש, כך נפש הישראלית שבו כיון שנכנסה בה תורה צריכה היא מן עצמותה לעשות ולהצמיח תורה. ובאמת מה היא כל התורה אם לא אילן קדוש עץ חיים מגן עדן שצומח על ארץ החיים שבנפש ישראל, כי התורה נתגלה גם בלא תגנוב ולא תגזול, כמחליף פרה בחמור וכו' ובאם לא היתה טבע בני האדם לגזול או לעשות חליפין וכו'. האם ח"ו חלק תורה הי' נחסר, לא, התורה ירדה לישראל, וכפי עצם ישראל גופיהן נפשותיהן ונשמותיהן היא מתגדלת צומחת ונתגלה עד שמי שמשיב גזילה מקיים מצוה בפועל, והמחליף פרה בחמור ועושה כדינו נעשה גוף המצוה. ואם היו טבעם של ישראל באופן אחר (ובאה התורה להם) אז נתגלה התורה כפי מצבם אז. אבל אנו אומרים בזה שלא די העצם של כלל ישראל מה שנעשה ממנו תורה, רק גם כל איש פרטי הדברי תורה ששומע לא דיים לו. רק צריך שמעתה מן עצמותו ונפשו יעשה תורה, נצר מטעי, והנצר צריך להתגדל ולהעשות אילן לעצמו.

ויכול האיש לנסות זאת על עצמו. לא כל הספרים פועלים על כל אחד באופן ישר, אבל כל אחד יש ספר מספה"ק שכאשר מסתכל בו זמן מרובה ובזמנים המוכשרים לו אז כשחודל מלעיין בספר מרגיש שנתפעל מזה ומחשבותיו מתפעלות ורצונו מתרגש באופן אחר. לא כשמכריח אותן לחשוב רק אדרבה מעצמן פועלות אחרת, זה שהיה יפה בעיניו מקודם נמאס לו ולהיפך. ומרגיש דחיפה שדוחפת אותו לעשות ולפעול יותר בתורה ועבודה, ולא די לו מצבו הקודם. ויש שדומה לו שנפתחו עיניו ומביט אחרת על כל העולם. ובתורה רואה את אשר לא ראה, זאת היא בחי' עצמותו שנעשה עתה תורה, וזהו גודל אחדות ישראל בתורה לא בלבד שלומד תורה ולא בלבד שמתקרב אליה רק גם מעצמותו נעשה תורה.

וזה הוא ענין שונה בינו לבין עצמו שהוא יותר קשה מהלימוד ששומע מפי רבו, כי כששומע מרבו רק תורת רבו שומע. וכששנה לעצמו צריך מעתה לעשות מעצמו תורה, לכן רב ורבא לא פליגי, רכות מעומד לכן כשלמד מפי הקב"ה עמד, וקשות מיושב לכן כששונה שצריכים לעשות מעצמו תורה ישב. וזה אומות העולם אין להם ישיבה רק לישראל יש ישיבה, היינו ישראל לא בלבד הדברי תורה ששומעים נכנס בהם רק גם מעצמם עושים דברי תורה בחי' יושב ושונה לעצמו, משא"כ אוה"ע אף אם שומעים, רק מה ששומעים בחי' עומד ולומד נכנס להם ולא בחי' שונה מעצמם.

אף במי שיש לו תורה אף השגה בקבלה וחסידות יש חילוק בין אם התורה והחסידות מונחות בו כמו הספרים בארגז, לבין מי שהוא בעצמו נעשה תורה וחסידות. על ההר סיני נעשה כ"כ התגלות התורה ואלקותו ית' ומ"מ את התורה לא ההר קיבל רק איש הישראלי, מפני שבהר היתה רק התגלות המקום שעל המקום נתגלה, וההתגלות שבאיש הישראלי היא שהוא נתהפך לתורה והארת קדושת אלקים. וזה שאומרת הגמרא ד' יהיב חכמה לחכימין כי אילו נתן לטפשין היו הולכין בה לבתי טרטיאות וכו', שעפ"י פשט קשה להבין הא אם היו נותנין להם חכמה היו חכימין ויודעין להשתמש בה לטובה, ולהנ"ל יהיב חכמה לחכימי"ן שנעשים בעצמן חכימי"ן, לא שהחכמה שנכנסה בהם היא לבד נשארה, רק הם בעצם מתהפכים לחכמים, ורק הם יודעין איך להשתמש עם החכמה, כי עצמות נפשם שנעשה תורה אינו מניח אותם רק דוחה אותם לעשות מצוות, הם בעצמם נעשים תורה וחלקים מהם מתגלים ומתפעלים במצוות שעושים, מה שאין כן אותם שהתורה והחכמה רק מונחת בקרבם כהספרים בארגז. אז הם והתורה שני דברים מובדלים הם. ועצמותם שהיא בלא תורה היא היפך התורה. ועוד יכולים לשמש בה ח"ו בחי' חכמים הם להרע.

ומובנת בזה מעט הגמרא נדרים ל"א עה"פ החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה שליטים אשר היו בעיר. אלו ב' ידים ב' רגלים ב' עינים ב' אזנים וכו'. ומה שייכת זאת לחכם. ולהנ"ל החכמה תעוז לחכם, דוקא למי שחכם בעצם, יהיב חכמה לחכימין כי אם לאו אז משמש בה לרע, ורק מי שנעשה בעצם חכם אז עצמותו שנעשה תורה דוחתו לתורה ולעבודה בפועל ומשליטתו על ב' ידים וכו' על כל אבריו.

והנה מדקדקים בספה"ק על שהמקובלים הקדושים שהיו קודם האר"י הקדוש זצוק"ל כשמדברים בקדשם מספירת חסד. מכנים אותה בשם גדולה והאר"י הק' התחיל לכנותה בשם חסד. וחוץ מדברי קדשם. אפשר לומר. כי כל חסד אינו בהחלט ולעצמו רק לפי ערך מקבל החסד. למשל כשנותנים לאכול לרעב הוא חסד. משא"כ בשיתנו לאיש שהוא

שבע לאכול ועוד יכריחוהו שיאכל אין זה חסד רק עוד להיפך. זאת אומרת שחסד הוא רק לפי צורך המקבל. וכשמדברים מחסד אז כבר יש במחשבתנו מקבל וצרכיותיו כמ"ש ועשה חסד עם אדוני אברהם. וכיון שעד האר"י ז"ל היו מדברים המקובלים הקדושים רק מעולם האצילות, ששם איהו וחיוהי חד בהון ששם אין שייך מקבל לעצמו שיאמר עליו חסד לפי עצמותו והצטרכיותיו, לכן אמרו בקדשם גדולה, שהוא רק מה שנעשה אצלו ית'. וכמו שאומרים בפתח אליהו חד אריך, גדולה היינו שנפתח פתח גדול כדי שאור רב ירד למטה. אבל לא צמצמו ולא התאימו לפי ערך המקבלים כי אין עתה מקבלים לעצמם. ויכול להיות אור רב כ"כ עד שלא יוכלו הם לקבל. משא"כ מן האר"י הק' ז"ל שמדברים מן כל ההשתלשלות עד למטה, וכפי שאמרנו כבר, לא שמדברים לבד מן ההשתלשלות שלמטה רק הם פעלו באמת שישתלשל גם אור הקדושה למטה, ואז כבר יש מי לערך את השפעת הנתינה לפי ערכו. שפיר שייך לומר חסד, חסד לפי המקבלים. כי נודע מזה שמובא בספרי כ"ק אא"מ ההצוה"ק זצוקללה"ה בשם הע"ח. שבחי' אצילות היא למשל בהאיש המחשבה שלו. שאין האיש צריך לחשוב אני רוצה לחשוב רק מעצמה עולה המחשבה. אף שהמחשבה אינה עצם הנפש. מ"מ כ"כ מתאחדת בה עד שאין מרגישים פירוד בינה לבין הנפש. משא"כ שאר העולמות הם כמשל האברים באיש שאף שהם מתאחדים בו מ"מ כבר צריך לחשוב אני רוצה ללכת וחושב אם ללכת או לא. ומתיישב ללכת. לכן בהקבלה של בחי' אצילות לא שייך חסד כי הוא עצמות ואין שייך עצמות לעשות חסד להמקבל וכו' ורק בהקבלה שמן אצילות ולמטה, נמצא שככל שנתגלה האור והתורה יותר לפי צרכי ויכולת המקבל. יותר התגלות בחי' חסד הוא אצלו. לכן ישראל שכ"כ נתגלה אצלו האור עד שממנו נעשה אור וקדושה. אז בו ועל ידו עיקר התגלות החסד, והמלאכים בכל גודל התגלותם שאין לנו השגה בה מ"מ כיון שלא מן עצמותם נעשה ההתגלות כמו בישראל, ההתגלות אצלם בחי' גדולה התגלות רבה, אבל לא שיתהפך לעצמותם, ויכולה להיות התגלות גדולה מהם עד שלא ישיגוה. ואף שבשתים יכסה פניו שלא יביט בשכינה מ"מ שואלים איה מקום כבודו וכו'. וזהו שפרש"י על ויבואו שני המלאכים סדומה בערב שמלאכי רחמים היו ואמרו אילו יפעל אברהם בתפילתו. ולמה לא התפללו הם אם מלאכי רחמים היו. כנ"ל. מפני שעיקר החסד איש הישראלי יכול להמשיך. והם מעלים התפילות של איש הישראלי.

והוא גם ענין כי יד על כס י"ק שדי לעולם שישתמש בב' אותיות י"ק. שלכאורה עתה בזמן ההסתר רק בו"ק ישתמש וי"ק שהיא בחי' יותר עילאה יסתר. אבל כנ"ל גם עתה

אור ד' וקדושה מתגלה. רק שהיא מתגלה בבחי' י"ק שלמעלה מאתנו, וכשיתוקן השם אז יתגלה גם בו"ק לפי בחינתנו שהיא עיקר בחי' חסד.
נחזור להנ"ל שזהו העיקר באיש הישראלי שעצמותו יתהפך לקדושה ואורה. והנה (חסר ההמשך).

במדבר

פרשת במדבר

איתא במדרש עה"פ שאו את ראש כל עדת בנ"י. אמר הקב"ה למשה לא חיבבתי שום בריה יותר מכם וכו' שכשם שיש לי תלוי ראש על כל באי העולם שנאמר לך ד' הגדולה וכו' עד והמתנשא לכל לראש. כך דמיתי אתכם אלי ונתתי לכם תלוי ראש, שאו את ראש. כי איתא במדרש רבי תנחומא (פ' קדושים) קדושים תהיו כי קדוש אני ד'. אמר להם הקב"ה לישראל עד שלא בראתי עולמי היו מלאכי השרת מקלסין אותי בכם ומקדשין את שמי בכם. והיו אומרים ברוך ד' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם וכו'. הואיל ונקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם היו קדושים כשם שאני קדוש. שנאמר כי קדוש אני ד' וכו', וקדשתם היום ומחר עכ"ל המדרש.
קדושת ישראל היא למעלה מן העולם ולמעלה מאתנו ישראל, וקדמה לנו, ולא עוד אלא גם לא שלנו היא רק של הקב"ה היא. המלאכים מקדשים אותו ית' בנו. ואנו כשמקדשים א"ע גם אותו ית' הננו מקדשים, וכן כשאומרים קדושה ומקדשים אותו ית' גם אנו מתקדשים. המלאכים אינם אומרים קדושה עד שיאמרו ישראל, מפני שבעוה"ז העבודות והקדושות של מרום מתגלים עד כדי ממשיות, והיא תכלית הבריאה שתבוא להתגלות כזו. במרום יש חסד והוא משתלשל עד שבעוה"ז הוא חסד של ממש שנותן לו ד' דבר זה או זה. וכן בקדושה המלאכים מקדשים אותו ית' וכאן באה הקדושה לידי ממשיות, שאנחנו הם הקדושה ובנו מקדשים אותו ית', וישראל הם התכשיט שהוא ית' מתקשט בנו ישראל אשר בך אתפאר, לכן המלאכים ממתינים לנו בקדשם את ד' כי אנו הקדושה בפועל אשר בה הם מקדשים אותו ית'.
ובטהרת ישראל נאמר חוקה ודרשו חז"ל שאמר הקב"ה חוקה חקקתי גזרה גזרתי א"א רשאי להרהר אחריה. ולהנ"ל גם טעם נרמז בזה למה אין אתה רשאי להרהר אחריה. כי זהו החילוק בין כתיבה לחקיקה. בחקיקה האותיות נעשות ממשיות. לא שנכתבות על הלוח בלבד רק גם מהלוח עצמו נעשות האותיות. ואמר ד' שאילו היתה הטהרה שלך ובשבילך בלבד כי אז היית רוצה להרהר אחר טעמה. משא"כ כשהיא שלי ואצלך היא

רק חקיקה, שבאה הטהרה והקדושה לפועל ממשיות, חוקה חקקתי, שאתה ממשיות של קדושה שהוא ית' מתקדש בה לכן גזירה גזרתי שאין לך רשות להרהר אחריה.
ואחר חטא העגל ששבר מש"ר את הלוחות ודרש ק"ו וכו'. והאם ח"ו צריכים לאבד ספר תורה באופן כזה, אדרבה הלא בעיר הנדחת אם יש מזוזה אחת בכל העיר לא די שאין צריכין לאבדה רק עוד מצלת את כל העיר. אבל להנ"ל. מפני שהלוחות חקוקות היו באופן שישראל היו אז. שפסקה זוהמתן והם בעצמם היו תורה קדושה ומצוות, וכשחטאו א"כ אין לוחות ואין אותיות ושברן מש"ר. משא"כ במזוזה שהיא בכתב לבד, שלא מהם נעשתה, למה ישרפו את המזוזה.
והכנה לקבלת התורה היא גם לקבלת הלוחות, מכתב אלקים חרות על הלוחות, שכ"א יטהר א"ע בכל אפשרותו ויותר מאפשרותו, עד שגם הוא יתן מעצמותו אותיות אל הלוחות.
היוצא לנו מזה. שהקדושה אשר ישראל מקדשין את עצמם קדושתו ית' היא, כי קדוש אני. וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם. זהו נתינת טעם למה יתקדשו, מפני שהוא ית' יבוא וצריכים לטהר ולקדש את תכשיטיו של המלך מלכי המלכים הקב"ה. אכן, במה יתקדשו קודם קבה"ת. כי אחרי שכבר יש לנו תורה ההתקדשות היא במצוות, אשר קדשנו במצוותיו, משא"כ ברצון להתקדש כדי שנזכה לתורה. ובפרט אז קודם קבה"ת לגמרי במה מתקדשים.
ויכול להיות שזה הרמז בפ' וכבסו שמלותם והיו נכונים וכו' כי ביום השלישי וכו' כי בגמרא שבת (דף קנ"ב) איתא עה"פ והרוח תשוב אל האלקים וכו' תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה, משל למלך בו"ד שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהם קפלום והניחום בקופסא, טפשים שבהם הלכו ועשו בהם מלאכה וכו' ועל הטפשים אמר כלי ינתנו לכובס וכו' ולקמן אמר ריב"ז משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן וכו' טפשים שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה בלא טורח וכו' היינו שהמשילה הגמרא את הטהרה לכביסת בגדים, והסיבה שהטפשים מלכלכים את מלבושיהם היא מפני שאין קבוע להם זמן. וזה שרמז הפסוק, עתה שכבר נותנים לכם זמן, כי ביום השלישי. לכן וכבסו שמלותיכם כלומר טהרו את עצמכם ולא תהיו כטפשים שבהגיע זמן הסעודה עם המלך אומרים עליהם כלים ינתנו לכביסה.
ואיש הישראלי כשמזכיר א"ע שיום קבה"ת מתקרב ובא שבו תלוי כל התקשרותו לד' ית', בלא תורה אין חיים. ומי שחי בלא תורה ומצוות חיים של זוהמה, חיים הגרועים מלא חיים הוא, רק זה היום שקוינו לו הוא יום קבה"ת שבו נעשים יהודים בתורה

ומצוות. חיים של טהרה, חיים שאיש הישראלי מקושר בהם באלקים בעוה"ז ובעוה"ב והוא בחי' אטייל עמכם בג"ע. הכל תלוי ביום של קבה"ת, ומה מאד גדלה שמחתו וחרדתו של האיש ליום הזה. שמח הוא עליו שבא ומפחד הוא שלא יעבור עליו לבטלה ח"ו ואז בכל השנה ירגיש את פגמיו, כי גם בשבועות יש יצה"ר ואם לא יפתהו למעשים ומחשבות מגונות יפתהו לבטלה בלא התאמצות ובלא שמחה והתקדשות. והיו נכונים וכו' וכבסו וכו'. ובהתשוקה והחרדה שיש לאיש הישראלי קודם קבה"ת בזה מקדש עצמו לקבה"ת. וזה גם רמז הספירה חוץ מהסודות פשוט להזכיר בכל יום שחג השבועות קבה"ת מתקרב.

נחזור להנ"ל. קדושת ישראל קדמה לישראל. את התורה מלמדין לנשמה קודם שנולד הגוף כמו שאמרה הגמרא ומלמדין אותו וכו' שהנשמה כבר נאצלה אז. משא"כ קדושת ישראל קדמה גם קודם אצילות הנשמה. כי באדם הראשון היו כל הנשמות תלויות וקודם בריאת אדה"ר כבר קידשו המלאכים אותו ית' בישראל, עד שגם המלאכים בעולם העליון לא ראו אותה. כי הנה הגמרא אומרת גדול תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה. שגדלות התלמוד הוא רק בזה שמביא לידי מעשה. ובמדרש איתא עה"פ וכל חפציך לא ישוו בה (משלי ג') אפילו המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה. ולכאורה נראה כסתירה. אבל איתא במדרש נובלת חכמה של מעלה תורה, שהתורה היא רק נובלת חכמה של מעלה. כי מי שלומד רק כדי לדעת את הדין איך לעשות את המצוות, אז התורה אצלו רק מביאה לידי מעשה ותורתו היא רק נובלות חכמה של מעלה. משא"כ כשלומד מפני שרוצה לקשר א"ע בתורה אז מתקשר בחכמה של מעלה עד שכל חפציך לא ישוו בה. אפילו המצוות. כי במצוות אומרים קדשנו במצוותיך, אשר קדשנו במצוותיו. והתורה של מעלה היא הקדושה של מעלה כנודע מזוה"ק. ואנשי קודש תהיו לי, לא קדוש בלבד רק גם קודש שהיא חכמה. היינו שקדושה היא חכמה עילאה.

והנה איתא בספ"ק הטעם למה מלמדין אותו התורה קודם שנולד אף שבא מלאך וסטרו ומשכחו. כדי שיוכל לבוא אח"כ כשיוולד לתורה לכן קודם שנולד הגוף שצריך לעשות את המצוות בפועל מלמדין אותו תורה כזו שמביאה לידי מעשה. משא"כ הקדושה שהעצם של ישראל צריך להיות קודש בחי' תורה עילאה לא דיה שתקדם לעשיה לבד רק צריכה להקדים גם להעצם קודם שהנשמה נבראה. ובה לא שייך מלמדין כי לא לדעת הוא רק גם שהעצם כן יהיה.

והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך (אבות ב') ובגמרא נדרים איתא וממדבר מתנה שהתורה נתנה לו במתנה. אבל התורה שהיא חכמה של מעלה שקדמה לעצם

ישראל היא אמנם נתונה לו במתנה כי בה נברא הישראל אף נשמתו. משא"כ התורה ללמוד ולדעת אינה בירושה כי האיש קודם לה ורק כשהוא במעי אמו שגם גופו כבר נוצר מלמדין אותו. והתקן עצמך ללמוד וכו'. דייקא ללמוד.

וזהו הענין שמצינו בהלל שכששאלו אותו שכח ולא הביא סכין וכו' אמר וכו' אלא הנח להם לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן, למחר מי שפסחו גדי וכו' (פסחים ס"ו). ולמה לא אמר שישאלו את ישראל וידעו מפני שהם בני נביאים. ולמה לא ידע גם הלל וכן השואל שג"כ מבני נביאים הם. אבל כנ"ל המצוות הן לקדש את עצם ישראל והם מגלים את התורה שלמעלה מהידיעה שקדמה גם לבריאת הנשמה. קדושת העצם היא ולמעלה מידיעת האיש ומתגלה בעשיית המצוות, בחי' קדשנו במצוותיך. עד שמעצמם יעשו אף שבדעתם האנושי לא ידעו מה ואיך לעשות.

ואפשר זה גם הענין שאיתא בגמרא עירובין כ"א הדוד אחד תאנים טובות אלו צדיקים גמורים. והדוד אחד תאנים הרעות אלו רשעים גמורים, ושמא תאמר אבד סברם ובטל סכוים ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. מה ענין ריח שעתידים שיתנו. אבל במדרש רבה (פ' אמור) איתא על הד' מינים שהדס שיש בו ריח ולא טעם אלו ישראל שיש להם מע"ט ולא תורה. היינו שריח מרמז למעשים טובים. והוא מעצם קדושת ישראל שקדמה גם לבריאת נשמתו והמתגלה במצוות כנ"ל ועושים גם מעצמם. בני נביאים הן לכן סוף כל סוף יבואו להן. והיא התורה של בחי' קדושה לא נובלות רק חכמה של מעלה. ולא מלמדין אותו היינו להאיש או לנשמתו רק מקדשין אותו בו משא"כ התורה ללמוד אליה א"א שיבוא וידע אם לא ילמד.

נחזור להנ"ל. ישראל הם התכשיט של הקב"ה וקדושתם קדושת ד' היא. וז"ש המדרש כשם שיש לי תלוי ראש כך נתתי לישראל שאו את ראש, היינו שגם נשיאת ראש של ישראל של הקב"ה היא.

נשא

פרק א
פרשת נשא

וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אחו אל פתח אוהל מועד ופרש"י יביא את עצמו. כי איתא במדרש רבי תנחומא (פ' אחרי) משעה שהשמש זורח עד שעה שהוא שוקע אין קילוסו של הקב"ה פוסק מפיו, שנאמר ממזרח שמש עד מבואו. וכן את מוצא בשעה שעמד יהושע ועשה מלחמה בגבעון מה כתיב שם וכו' שמש בגבעון דום, לא אמר עמוד אלא דום וכו' שכ"ז שהוא מקלס יש בו כח להלך, דמם עמד. עכ"ל המדרש.

וכן הפסוק אומר (תהלים יט) אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם. ופרש"י אינן מדברים עם הבריות ואין הבריות שומעים את קולם עי"ש. היינו אף שגם להבריות מספרים כבוד א־ל מ"מ בלי נשמע קולם ואין מדברים אליהם, משא"כ במרום אומרים שירה, ואין קילוסו של הקב"ה פוסק מפיו כמו שאומר המדרש הנ"ל. וכל מעשה בראשית אומרים שירה לד'.

הענין הוא, כי לכל דבר יש גוף ונשמה המחייהו, והנשמה משתלשלת מאור יותר גדול ואור זה מאור שגבוה ממנו, כי כך היא בחי' ההשתלשלות מעילה לעלול, ואורות אלו אינם נכנסים בגוף הדבר רק חופפים עליו מלמעלה עד למרום. באיש ישראל הן אורות קדושות בחי' נ'ר'נ'ח'י', וחי' ויחידה כבר אינן יכולות להיכנס לגוף מגודל קדושתן והשתלשלותן היא ממחשבה עילאה ת"ת ומלכות כנודע. ובדברי העולם אינן קדושות וגבוהות כ"כ רק כח אלקי בכ"א לפי מצבו שנשתלשל ממרום עד שאמרו חז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה וכו'. ועיקר שירת האיש לא בגופו ונשמתו בלבד הוא אומר, רק מן העולם ועד העולם. גם בחי' יחידה וכן עוד גבוה מהם.

ולכן זהו החילוק, האיש כיון שהוא מעולם התיקון וגם יש בקרבו דעת ודיבור אז שירתו ותפלתו לד' היא בנשמתו שלמעלה ממנו היינו בחיה ויחידה עד שורש נשמתו, וגם בזו שבקרבו בדעת ודיבור. והגולם ששורשו בעולם התוהו משבירת הכלים שהאור יצא מהכלים, הנמוך ירד והברור עלה במרום ונשארו בלא דעת ודיבור בקרבם. לכן בהאור שעליהם ולמעלה מהם אומרים שירה בדעת ודיבור. משא"כ בקרבם מספרים כבוד ד' באין אומר ואין דברים. ולא ששירתם אשר למעלה מהם היא הכל ולא יותר, רק הרי זה כמחשבת האיש שמתגלה ע"י הדיבור וע"י העשיה, שיש עשיה פשוטה שרק מעט נרמזת בה המחשבה, ויש כתב שזה ג"כ עשיה ותנועת היד והמחשבה מתגלה בה יותר. האיש מגלה את שירת הנפש רנח"י שלו עד בגבהי מרומים ע"י הדבור בפה וגם ע"י עשיית המצוות בפועל, משא"כ מעשה בראשית דעת ודיבור אין להם משבירת הכלים ואין יכולים לגלות את מחשבת ושירת האור שלמעלה מהם בדיבור רק בעשיה לבד. ועשייתם זו שבעולם בכל הארץ יצא קום וכו' כגבור לרוץ אורח וכו' שבהן מספרים כבוד א־ל היא סיום והתגלות של שירתם מן האור שלהם אשר למעלה מהם.

גם בכתיבת השם הקדוש רואין. שאף שבדיבור אסור לאמר הוי"ה ואומרים רק אדנ"י, מ"מ בכתב כותבים. הן אמנם כבר דיברנו מזה במק"א. אבל פשוט הוא מפני שעשיה נמוכה היא מן הדיבור. ואפילו הכתב שמגלה יותר את המחשבה מאשר עשיה פשוטה מ"מ למטה מהדיבור הוא ונפרד יותר באותיות נפרדות שכותב והן רק מצטרפות יחד

לתיבה ומאמר, וכיון שע"י הכתב והעשיה מתגלה אור פחות לכן יכולים לכתוב גם הוי'ה. משא"כ בדיבור שמגלה יותר אסור עתה לגלות אור רב של הוי'ה. וכן הוא בשירת דברי העולם. גם הם אומרים שירה בהאור שלמעלה מהם ואין קילוסו של הקב"ה פוסק מפיהם. אבל כאן בגופם אינם יכולים לגלות שירה זו מפני שע"י השבירה אין להם דעת ודיבור. ובכלל ירדו וא"א להם לגלות אור השירה בדיבור רק בעשיה.

וזהו שיכול האיש מתנועתם זו להתוסף ביראת ד' והתפלאות מגדלותו ית'. דוד המלך אמר כי אראה שמיך וכו' ובנועם אלימלך הקדוש איתא שכאשר מסתכלים בשמים ורואים את הכוכבים במסילותם באים ליראת שמים. והרי זה כעין כתיבת הוי'ה שהיא מפני שכתיבה למטה מהדיבור. ומ"מ כשרוצים לצייר לפנינו את שם הוי'ה ולהוסיף עי"ז קדושה מציירים את השם הוי'ה בכתיבתו. כי התגלה השם הוי'ה רק שאינו מגלה את אורו כמו שהי' מגלה הדיבור. אנשי חול. העולם עוד מעורר בקרבם התעוררות לתאוות ח"ו. משא"כ עובדי ד' אומרים הדור נאה זיו העולם וכו' בהראות לה נועם זיוך. העולם מספר באזניהם את שירה עילאה ואור עליון ע"י העשיה עד שאומרים הדור נאה זיו העולם, אבל היא בהסתר כעשיה וכתב שאינם מגולים כ"כ כדיבור. לכן מתפללים רפא נא לה בהראות לה וכו' ולא יהיה כ"כ בהסתר.

מעשה שמים וארץ ועבודת האיש בעשיה ובדיבור היא התגלות שירת ד' ששרים הנשמות והאורות של מעלה. מ"מ השמים והארץ פועלים תמיד. השמש והירח מסבבים תמיד והארץ פועלת תמיד פעם בצמיחה ופעם בעבודות אחרות. וכשפסקו מלומר שירה כבר נעמדו, והאדם שעיקר עבודתו הוא במצוות ושירה ותפילה בפה אינה תמיד. כי ישנן מצוות שאין יכולים לקיימן תמיד וכו', וגם בשעה שפוסק הוא חי ופועל את פעולותיו. הענין הוא מפני שלהאיש יש בחירה ולהם אין בחירה, ומה היא הבחירה, רצון חפשי, בכל העולם כל דבר נדחף מחבירו ומוכרח והאיש ישראל רצונו חפשי. וכבר אמרנו שזהו מפני שכל העולם רק הארת ההשתלשלות בהם לכן כ"א משתלשל ומסובב מחבירו ואין להם רצון לעצמם. משא"כ ישראל ששורשם מהראשית בשביל ישראל וע"י נתעורר הרצון לבריאה כמו שאיתא מהרבי ר"ב זצוק"ל. לכן גם חלק הארת הרצון נמשך להם ויש בהם רצון חפשי.

והרצון לעצמו עושה כל דבר לישות לעצמו. כי הדבר שאין לו רצון לעצמו אין לו ישות, שהרי נפעל הוא מזולתו, השעון מסתובב, אבל האם ישותו ותנועתו לו, רק לאיש המכריחו. נמצא שפעולת ועבודת האיש לא מפעולת מעשיו לבד היא רק גם בעצמותו שהוא יתקדש. כי לא השתלשלות לבד בו רק גם רצון והוא עצמותו. ולכן עבודת השמש

היא תמיד ושל האיש לפרקים, כי עיקר עבודתו היא שהוא ירצה והוא יקיים, ומוכרח להיות פעמים פעמים לא תמיד רק שיוכל לחדול, לא כמו העולם המוכרח תמיד בלי תוספת וגרעון. וע"י הרצון שמעוררים בבחירה הישות שלו מתקדשת, ואם אינו מתעורר בכל פעם ברצון רק עושה משום ההרגל הנה את הראשית שהוא עיקר הישראלי לא עורר ולא גילה, ואת הישות הישראלית לא קידש.

ובקבה"ת אמר ד' בראשונה ועתה אם שמוע תשמעו וכו' והייתם וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות י"ט) מכל מה שאתם תהיו זהו העיקר, שתהיו ממלכת כהגים וגוי קדוש, וזה נעשה ע"י אם שמוע תשמעו בקולי, לא עשיית המצוות בלבד, כי בעשיה לבד יכולים לגלות רק פעולה, רק גם שמוע תשמעו יחד עם העשיה הרצון. אם הרב דומה וכו' במלמד לא נאמר אם דומה, מפני שמלמד רק איך לעשות, אבל הרב מלמד גם איך להיות בעצם לכן תלוי גם איך הוא בעצמו.

ואפשר זהו הענין בגמ' (פסחים כ"ב) שמעון העמסתי היה דורש כל אתין שבתורה וכו'. כי בירושלמי פ"ט דברכות דורשין את ד' אלקיך תירא, אותו ואת תורתו. ואפשר זה שהיה קשה לגמרא שלנו לדרוש יראה להתורה, מפני שכבר נלמד מסמוכין במסכת ברכות (דף כ"ב) כ' והודעת לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ד' אלקיך בחורב, מה להלן באימה וביראה ברתת ובזיע אף כאן, היינו כל לימוד תורה צ"ל באימה וביראה ברתת ובזיע, ולמה רמזה התורה עוד פעם בתיבת את לירא מתורה. ובכלל צריכים לדעת מה ענין היראה בתורה וממי צריכים לירא.

כי ביבמות (דף ו') איתא עה"פ את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, מה שבת לא מהשבת אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמור במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על המקדש. משמע שלא מן המצוות רק ממי שהזהיר היינו מד' צריכים לירא ואפילו במקדש שנאמר בו מורא רק מד' צריכים לירא, א"כ מה ענין לרבות שייך בזה אותו ואת תורתו, הלא גם בתורה ממנו ית' יראים. ובהודעת יום אשר עמדת וכו' כתיב מפני אשר ירד עליו ד' באש היינו שהמורא מד' היתה וכן צריכים בלימוד התורה לירא ממנו ית'. א"כ מה את ד' אלקיך תירא אותו ואת תורתו. לכן לפי הגמרא שלנו דורשין את לרבות ת"ח, שהת"ח מגלין ומלמדין בתורה לא לעשות בלבד רק גם לקדש את העצמיות שהיא המשכה והתגלות לא בבחי' לפי מעשי אני נקרא בלבד רק גם התגלות אנכי ד' אלקיך, את האנכי בכל לימוד התורה, עד שנרגיש יראה מפניו ית' בחי' אשר ירד עליו ד' באש.

וזה זאת תורת הנזיר וכו' יביא אותו, את עצמו. כי שמעון הצדיק אכל רק מקרבן נזיר אחד שהיה לש"ש שפחז עליו יצרו על ששערותיו היו נאות ונשבע לקצצם למקום (נזיר דף ד'). ובמה היה כבר בטוח. הלא שערותיו יגדלו שוב ואפשר אז יחטיאו יצרו. אבל זאת תורת הנזיר יביא אותו. יביא א"ע. כי לא את הפעולות לבדן אלא גם את עצם האיש תקדש. עד שגם אח"כ יעמוד נגד יצרו. אם היה לשם שמים.

פרק ב

פרשת נשא תר"צ

וידבר ד' וכו' כה תברכו וכו' ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. יש להבין. דנראה מתחילה שאמר הפסוק שהם יברכו, ואח"כ מסיים ואני אברכם. אני לבד. והם רק ושמו את שמי על בנ"י.

כי איתא במדרש רבי תנחומא (פ' ויקהל) אמר הקב"ה, בעוה"ז היתה רוחי נותנת בכם חכמה ולעתיד אני נותן בכם חכמה ומחיה אתכם, שנאמר ונתתי רוחי בכם וחייתם, עכ"ל הק'.

אשר לכאורה נראה המדרש כאילו לאו רישא סיפא, שאומר שלעתיד אני נותן בכם חכמה. ומסיים בפסוק ונתתי רוחי בכם וחייתם. אבל פשוט אפשר, כי עתה החכמה שיש לאיש הישראלי הוא מבחי' רוח של מעלה כמו שאמר המדרש בעוה"ז רוחי נותן בכם חכמה. ולעתיד החכמה היא בחי' אני נותן בכם חכמה. העולם גם המלאכים שורשם מבחי' רוח של מעלה וברוח פיו כל צבאם כנודע. ושורש ישראל בחי' חכמה. ישראל עלו במחשבה, בחי' אצילות דאיהו וחיוהי חד.

בענין רוח וחכמה עלאה אין לנו השגה. אבל במשל האדם, רוח פה כיון שנתגלה לחוץ נפרד מעט מן האדם המוציאו. והחכמה אף כשנתגלה ואמר חכמתו לזולתו גם עתה קשורה בו בלא פירוד ובלא חילוק בין קודם שנתגלה לאחר שנתגלה. בעוה"ז רוחי נותן בכם חכמה, והדעת שיש לישראל הוא מבחי' רוח של מעלה ונפרד מעט, חוץ מזה שאינו יכול להשיג מה שלמעלה מבחי' רוח עוד יכול לעשות מדעתו מחשבה לא טובה ח"ו. כלומר גם עתה האיש ישראל שורשו בחכמה עילאה בחי' האני של מעלה, רק חכמתו מבחי' רוח נמשכה ואם רוצה ללכת בדעתו לבד לא די שהאני של מעלה לא יתגלה בו רק גם עצמותו עצמות ישראל לא תתגלה, כי רק רוח פיו כח כמו כל כחות הברואים שבעולם גילה בקרבו והוא הדעת שלו, שהיא בחי' רוחי נותן בכם חכמה בעוה"ז.

אבל עליה זו של לעתיד של אני נותן בכם חכמה ומחיה אתכם צריך האיש ישראל להכין. ועל כל איש ישראל החוב לקרב א"ע להגאולה. וכמו שאיתא בספ"ק על הגמרא

[ירושלמי יומא פרק א' הלכה א'] כל שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו. שכל איש צריך עם ימיו לבנות חלק ביהמ"ק שלו ולקרב א"ע לגאולה.

ולענין הזה. לקרב א"ע להחכמה של אני נותן בכם ומחיה אתכם. יכולים ע"י אמונה שלימה בד'. באמונתו מאמין מה שלמעלה מהדעת. אבל נראה נא במה מאמין האיש. תפילין מקיים ביד, אהבה לד' במדת אהבה שלו וכו'. ובמה הוא מאמין. האדם חושב שדי לו אם יאמין במחשבתו, שיחשוב במחשבתו אני מאמין בד' שהוא למעלה מהשגתי ולמעלה מכל העולמות. אבל סוף כל סוף רק במחשבתו לבד הוא מאמין, ולפי הנ"ל לא די שיאמין במה שלמעלה מהשכל לבד, רק גם עם מה שלמעלה מן השכל יאמין. לא במחשבתו ושכלו לבד יחשוב שמאמין. כי אמונה שהיא במחשבה שלו לבד היא רק מבחי' רוח פיו ולא הגיע עמה למעלה להשורש שצריכים להגיע, וגם הוא עודו נשאר בחוץ כיון שאת העצם שלו עצם ושורש ישראל לא גילה ולא הדביק אותו לד' באמונתו.

וד' אמר אנכי ד' אלקיך. לא אנכי ד' בלבד רק גם אלקיך. ולא אלקיכם לשון רבים רק אלקיך לשון יחיד, שצריך האיש לקבל ע"ע בפרטיות את אלקותו ית' ולהדביק בו את פרטיות עצמו ושורשו. וכשאינו מדבק את פרטיות עצמו ושורשו בד' מעיד רק שד' אלקים, ולא קיים בזה עוד אנכי ד' אלקיך.

האמונה צריכה להיות עם עצמו ושורשו לא מחשבה לבדה. צריך הוא לעורר בקרבו דאגה של שפלות עצמו, וירגיש את החוסר שלו את קטנות נפשו ורוחו שהם רחוקים יותר מקדושה וטהרה עילאה, וכשאמר אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי יחשוב בדעתו איך שהוא בעוה"ז מוקף בתלי תלים של גשם והרי עזאזל מקיפים אותו וסוגרים עליו את הדרך. ומקירות לבו צועק אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, רק עזרי מעם ד'. ויתחיל לקרב את נפשו לדחפה במחשבתו שבמוחו ולבו דחיפה אחר דחיפה אל ד'. את ד' אין הוא משיג רק את הרגשת החוסר שלו שהוא רחוק ממנו ית' מרגיש וכואב לו, ובקרבו דוחק ומקרב א"ע דחיפה והתקרבות שלמעלה ממחשבתו, שאינו יודע מכיר ורואה בדיוק את הבחינה שמקרב א"ע אליה, כיון שאל מה שלמעלה ממחשבה והשגה הוא מתקרב וגם אינו יודע עם מה ובאיזה בחי' בנפשו הוא מתקרב, כי לא מן מחשבה דיבור ומעשה שלו מדברים עתה, רק עיניו סגורות ומחשבתו רצונו וכל מדותיו נכללים ונעלמים בנפשו ואת כל עצם נפשו דוחף הוא ומקרב לד'.

וזאת היא אמונה בד', לא סתם אמונה שד' נמצא רק שד' הוא אלקיו והוא עבדו המשועבד ומקורב אליו. וכפי שמעמיק כך ומעלה א"ע התקרבות שלמעלה מן המחשבה. כן יוכל אח"כ להתקרב יותר בפועל במחשבה דיבור ומעשה.

כי כמו שצריך האיש להעלות במחשבתו בכל פעם מסי"נ כמו שאיתא בצעטיל קטן מזקני הקדוש הרבי ר"א זצללה"ה. כן צריך לקשר א"ע בכל פעם שמקשר את נפשו וגופו לד' לא במחשבה לבד שיחשוב כך וכך ובשעת מעשה יכול לרצות ח"ו רצון של חול ג"כ, רק כנ"ל בכל נפשו עשיה של הנפש. והרי זה משל לאב שאף שאין בנו לפניו יכול הוא להעלות על מחשבתו אהבה והתקרבות לבנו. לא מחשבה לבד כמו שיכול גם אדם זר לחשוב למשל ראובן שחושב איך ששמעון אוהב את בנו לוי ומקרבו אליו. רק האב חושב מחשבה שמתקרב על ידה בפועל. התקרבות נפשו עם נפש בנו. כן תהיה מחשבתו מחשבה שלמעלה ממחשבה שאת כל הנפש מקרב אל ד' ובאמונה והתקרבות זו שעושה לעצמו לפרקים יכול להאמין גם תמיד גם בכל היום, אף בשעה שאינו מעלה א"ע בפועל כנ"ל. ואת התקרבות אמונה זו יאחז בכל היום. כמו שדיברנו בענין נשמת כל חי תברך וכו' ורוח כל בשר תפאר ותרומם את זכרך, שאם מקשר א"ע בשעה שהוא בבחי' נשמה יכול אח"כ גם כשהוא בחי' רוח לברך עכ"פ זכרך. כדבר שזוכרים אותו.
ואפשר זאת רמזו חז"ל. בזה שאמרו שד' פתח באנכי שהוא לשון מצרים הא גם יעקב אבינו אמר עוד מקודם אנכי. מה נורא וכו' ואנכי וכו'. וכן כמה פעמים נאמר אנכי בתורה. אבל בכלל יש לשאול. מה זה שד' הודיע עתה את אלקותו ואמר אנכי וכו' הא ממציאות אלקותו ידעו עוד במצרים. ואף על המצרים אמר ד' וידעו מצרים כי אנכי ד', ומכש"כ ישראל. ומה הוצרך עתה להודיע. אכן ממציאות ד' ידעו כבר. אבל שידע כל איש פרטי שד' אלקיו שלו הוא בפרטיות והוא משועבד אליו לא ידעו עד עתה שהודיע ד' אנכי וכו' אלקיך. וזהו לשון מצרים. אנכי ד' שכבר ידעתם במצרים וגם המצרים ידעו. תדעו שאלקיך בפרטיות שלך.
ראשית היא האמונה. לא במחשבה לבדה שחושב שמאמין רק שעצמו מאמין. ואז כשמתדבק באמונה עם עצמותו באני של מעלה יכול להמשיך האמונה להחכמה שלו. שגם חכמתו לא תהיה בחי' רוח לבד רק בחי' אני נותן בכם חכמה כמו שאמר המדרש הנ"ל. התקרבות ותיקון לעתיד. כי מי שלבו ריק ומתחיל לחשוב במחשבה לבד. אז מחשבתו ודעתו רק כח ככל הכחות הנבראים היא. משא"כ כשקשור באמונה בד' אמונה כנ"ל אז הידיעה בשכל אצלו היא רק להמשיך הידיעה שנעלמה באמונתו לשכלו. והידיעה בשכל לא חכמה של בחי' רוחי נותן בכם חכמה. רק של אני נותן בכם חכמה. והאמין בד' ויחשבה, מתחילה אמונה ואח"כ מחשבה, ומה היתה מחשבתו אמונתו, והאמין וכו' ויחשבה להאמונה, המשיך את האמונה להמחשבה ולא למחשבה לבד רק לחיות כל הגוף שבכולו קשור הוא לד'.

ובכלל לימוד התורה כן צריך להיות. מתחילה אומרים בברכת התורה ברוך וכו' המלמד תורה ואח"כ ברוך וכו' נותן התורה, בחי' ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו, אחר הדיבור והלימוד נתן לו ד' את התורה. כי בדיבור גם חלק עצמותו נתן ומבשרי אחזה וכו' ובחי' נפשי יצאה בדברו כנודע מהבעש"ט. ונתינה שייכת גם בדבר זר שנותן לו זה וזה, וגם על חוקים לא טובים כתיב לשון נתינה, וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים. מתחילה לימוד דיבור שהוא מסירה של האני, ואח"כ נתינה, המשכה גם לדעת של בחי' ורוח פיו שהוא נפרד יותר.

והלימוד של האני יכולים לקבל ע"י אמונה שהיא בחי' אני נותן. טוב טעם ודעת למדני. בחי' לימוד. כי במצותיך האמנתי וע"י האמונה יכול לזכות להלימוד שהוא עם האני. וזהו לא בקבלה לבד, רק זהו גם קיום התורה. בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה. העמידן שיתקיימו. כי תפילה לחבקוק הנביא על שגיונות. כי הדבר שעושה האדם רק בדעת יכול לשגות משא"כ בדבר שהחיות תלויה בו לא ישגה, והאיש גם בשנתו נשמר שלא יפול וישבר עצם. ומכש"כ שבעבודת לבו ריאתו וקיבתו שאין שייך שגיאה. לכן כדי שהמצוות יתקיימו ולא יעבור עליהן גם בשגגה העמידן על אמונה זו שתהיה היא האמונה חיות האדם. אמנם לא במחשבה לבדה רק בעצם, עצם ישראל באני של מעלה. והמדרש מרמז. לעתיד אני נותן בכם חכמה ומחיה אתכם שהחכמה של אני היא תהיה כל חיותכם גם של הבחי' רוח והגוף שלכם ונתתי רוחי בכם וחייתם. לא שהרוח של מעלה יתן בחי' השתלשלות מרוח שהיא בחי' פרוד יותר. רק ונתתי אני אתן השתלשלות של אני, והרוח של חיות גופכם ג"כ תהא מהנתינה של אני, כנ"ל שמהאמונה ימשך להדעת ולחיות הגוף.

ואפשר זה רמז הגמרא אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום ביום אל תהרהר אחריו בלילה וכו' ודאי עשה תשובה עכ"ל, למה מציינת הגמרא גם את הזמן ביום ובלילה, ולא אמרה פשוט אם ראית ת"ח שעבר עבירה אל תהרהר אחריו. אבל מי שכולו במחשבתו ודעתו בחי' רוח היינו שגם המחשבה והדעת הם רק כח ככל כוחותיו, אזי אם נכשל ח"ו באחד מאברי גופו נשקע ח"ו כולו בחטא, כי אין בו חלק שיהיה למעלה מאברי גופו ששלט בהם היצה"ר, וממילא קשה תשובתו. משא"כ מי שהוא בחי' אמונה הנ"ל שהוא בחי' אני נותן בו חכמה, והדעת שלו למעלה מבחי' וברוח ולמעלה מכוחות הגוף אז לא חטא כולו ותשובתו קלה יותר. וזהו אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה. תיכף ביום אל תהרהר, כי תשובתו קלה וביום המחרת כבר יצא מחטאו נקי. והפסוק מרמז ואיש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם, תיבת מכל מרמז על

האדם כאילו הי' נאמר כי יעשו מחטאת כל האדם. שכל האדם כולו גם בדעתו יחטא אז ואשמה הנפש ההיא לא הדעת לבד רק גם הנפש אשמה. והתודו וכו'. ותשובתו קשה. כך הוא הישראל, עצמותו שלמעלה מגופו אבריו וכליו נתקשר ע"י האמונה בו ית' למעלה מהכלים ולמעלה מבחי' רוח פיו. לבחי' אני נותן.

והנה הברכות נאמרו לא בפרטות שיתן ד' ממון בריאות וכו' רק סתם יברכך וישמרך יאר פניו אליך וכו', ובמה, ויש ע"ז הרבה דרשות. ולפי הנ"ל ע"ז מסיים הפסוק ושמו את שמי על בנ"י. הם בברכתם רק את שמו ואת עצמותו ית' ישימו על עצם ישראל. שיקשרו בזה את ד' לישראל ואת ישראל לד' התקשרות שלמעלה מפרטיות הכלים והיא למעלה מפרטיות הצטרכיותיהם. ואז אני אברכם כבר בפרטיות כל צרכיהם.

בהעלותך

פרק א

פרשת בהעלותך

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו וכו', איתא במדרש רבי תנחומא (פ' קדושים) ארפ"ה ב"ח אר"ר מאי דכתיב ואשמע אחרי קול רעש גדול, מהו אחרי, אמר יחזקאל הנביא משקלסתיו אני וחברי שמעתי שמלאכי השרת מקלסין אותו אחרי ואומרים ברוך כבוד ד' ממקומו, תדע לך שבשעה שעלה משה למרום שמע קול מלאכי השרת מקלסין כן, ירד ולמד את ישראל שיהיו אומרים כן בלחישה בשכמל"ו עכ"ל המדרש.

הגמרא (ברכות מ') דורשת על הפ' והיה אם שמוע תשמע וגו' אם שמעת בישן תשמע בחדש. כי הלשון שמיעה לא על כניסת הדברים באזניים לבד משמע, רק גם על ההבנה ועל קבלת הדבר. וגם כל אחד רואה שבשעה שהאיש טרוד במחשבתו לא ישמע אף אם נכנסו הדברים באזניו. וגם ע"פ הדין כך הוא בענין תקיעת שופר שהשומע מב' בני אדם יצא, ומקשה הב"י והלא תרי קלא לא משתמעי. והט"ז מתרץ שהכא כיון שחביב עליו נותן דעתו לאחד (עיין אוה"ח תקפ"ב) ומשמע מזה יותר שאף שהאזניים כשלעצמם לא היו שומעות כיון דתרי קלא לא משתמעי וקול אחד מדחה את השני, אך ע"י המחשבה והחביבות שומע את אחד מהם.

וכיון שהדיבור מהנפש הוא. כמו שאיתא מהבעש"ט ז"ל עה"פ נפשי יצאה בדברו. לכן רק אם יכול השומע להבין את נפש המדבר וקרובה נפשו אל נפשו שומע הוא ואם לאו גם את דברי הקטן ממנו אינו שומע. כמו שרואים שיחת חיות ועופות שקטנים הם מהאדם ואין האדם שומעם אף שחיות ועופות אחרות שומעות, זהו מפני שנפשותיהן

קרובות זו אל זו מקבלות ומבינות זא"ז. משא"כ האדם אף שגבוה הוא הרבה מהם מ"מ כיון שנפשו רחוקה מהן אינו שומע אותן. ומעתה אין כבר חידוש למה אין האיש שומע את קריאת כל העולמות בריאה יצירה ועשיה עם המלאכים והרוחות עושי דברו שקוראים תמיד ד' אחד ושמו אחד, מפני שהוא אינו מכוון א"ע לשמוע. האיש אשר נפשו קבועה בקדושת ד' ולא נתון בגשם רק ד' הוא תשוקתו, קרובה נפשו אל דיבורי קדושה ואל נפשות קדושות ושומע את קולן, משא"כ מי שהעולם הגשמי העיקר לו ובו הוא נתון עד שגם נפשו התגשמה אינו יכול לשמוע את קריאת הקדושה מן העולמות. וגם בפשטות התורה אם שמעת בישן ונפשך נפש תורה היא תשמע בחדש, ואם לאו שנפשך מגושמה ושקועה בגשם גם פשטות ושכלים פשוטים של התורה לא תשמע.

והפסוק אומר החרשים שמעו (ישעי' מ"ב), זהו העיקר שלא להיות חרש רק לשמוע. כי מי ששומע איך כל ברואי מעלה ומטה יעידון יגידון ד' אחד ושמו אחד, גם הוא לא יבדיל א"ע מהם וגם יחד עמהם כל דיבוריו אף מעשיו רק קריאה ועדות יהיו שד' אחד, אבל חרשים הם ואינם שומעים את קול המלאכים הרוחות הנשמות ושל כל העולם. החרשים שמעו. והגמרא אומרת אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש (ברכות ה') ומה יתרון בק"ש שלא בעונתה מהקורא בתורה הא אמרו הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה. אבל ק"ש מתחלת בשמע ודרשו חז"ל השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך (ברכות ט"ו), זהו הראשית. אם חרש אתה ואינך שומע את קריאת כל העולמות ובשביל זה יצרך מתגבר עליך, עכ"פ שמע את דברי הקדושה שאתה בעצמך מדבר.

וזהו הראשית והעיקר, שדיבורי תורה ותפלה שאיש הישראל מוציא מפיו יכניס אותם אל קרבו ויכניס א"ע בהם, וכשהוא יתמלא מדיבורי קדושה גם את דיבורי כל העולמות ישמע, כנ"ל שעיקר השמיעה היא שיהיה האיש ונפשו קרובים אל הדיבורים ואל הנפש הנמצאת בדיבורים אלו ששומע. ולא רק מן העולמות העליונים והתחתונים היינו העולמות שאין להם בחירה וחטא בלבד שומע קול קדושת ד', רק גם מאדם ואפילו מן העכו"ם. הרבי ר' אלימלך בעהמ"ח הקדוש נועם אלימלך ואחיו הקדוש הרר"ז זצוקללה"ה כששמעו מאיכרית שעוררה את בעלה השיכור לאמר הלא עתה ימי עבודה ואיך תישן, והימים ימי אלול היו, אמרו שזה התעוררות על ימי אלול שימי עבודת ד' המה. וכדומה. היינו כי אלוקות יש בכל דבר בסוד ומלכותו בכל משלה, וניצוצות הקדושות קוראים תמיד אל ד'. לאחר שקלסתי וכו' שמעתי. לפני שמקלסין בעצמן ומכניסים הקדושה בקרבם א"א לשמוע רק לאחר שקלסתיו.

והנה כד דייקינן רואים שביחזקאל אומר המדרש שאחר שקלס שמע את המלאכים, ובמש"ר אמר שבשעה שעלה שמע. אפשר כי במש"ר נאמר וראית את אחורי וכו' וישעיה הנביא אומר וארא את ד'. ומתרצת הגמרא (יבמות מט:) שמש"ר ראה באספקלריה המאירה. ובראיה ברורה כזו א"א לראות את בחי' הפנים. משא"כ שאר הנביאים ראו באספקלריה שאינה מאירה. לכן אמר ישעיה וארא שבאספקלריה שאינה מאירה כבר אפשר לראות גם בחי' הפנים. והנה כל הבריאה עם המלאכים הם בבחי' אחור. לא פנים. לכן יחזקאל שראייתו היתה בחי' פנים רק אחרי שקלם שמע את המלאכים כי הוא ראה בחי' פנים ואחריו בחי' אחוריים היו המלאכים. משא"כ מש"ר שמפני שראה באספקלריה המאירה ראייתו היתה בחי' וראית את אחורי לכן ראה את המלאכים מלפניו.

אבל אין לנו השגה בענין נבואה. ומכש"כ לחלק בין נביאות מש"ר לנביאות שאר הנביאים. רק מענין "בני נביאים הם" שבכל אחד מישראל אנו צריכים לדבר. והנה בחי' בני נביאים מתגלה בעבודה, (פסחים ס"ו.) למחר מי שפסחו שה תחבו בצמרו וכו', הכל למחר בעבודה, והיום שלא בשעת עבודה לא ידעו. לכן גם בענין הזה ישנה בחי' אספקלריה המאירה כי אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא והוא בחי' וראית את אחורי. וישנה בחי' שאינה מאירה והיא בחי' ראיית פנים, כי הפסוק אומר על מש"ר ומראה ולא בחידות ובמה ראו שאר הנביאים חידות, בעניני העולם אשר יעשה ד'. נביא זה ראה סיר נפוח וזה מקל שקד וזה מנורה והכל היה רמז על מעשי ד' אשר יעשה בעולם. ומש"ר ראה אשר יעשה ד' הדברים כמו שהם בלא חידות. וגם הוא החילוק בין בחי' אספקלריה המאירה במראה ולא בחידות לבין בחידות.

נמצא שמי שרואה בעולם עולם גשם. ורק כאשר מתבונן בו יראה גדלותו וחכמתו ית' מבין ברמז את מעשי ד' כי רבה היא ובא מזה לידיעת ד' ולזכור אותו. הרי זה בחי' ראיה של חידות עד שפותר לו החידה, משא"כ מי שרואה לפי ערכו את ההדור נאה זיו העולם בעולם זאת היא בחי' מראה ולא בחידות. ולא בצדיקים גדולים לבד קאמרינן שבכל דבר אף מדברי העולם רואה את אור ד'. רק גם בכל איש לפי ערכו. בנועם אלימלך איתא. שהמסתכל בשמים ובכוכבים מוסיף לו יראת שמים. ולא יראה בלבד רק כ"א אם כי אין הדבר אצלו תמידי עכ"פ זמנים יש לו כשמתרחק מן העולם ועשתונותיו שקועות בקדושה. אז כשמסתכל בעולם בעצים בעשבים בשמים ובכוכבים נפשו מזדעזעת ורואה מעט הארת ההדור נאה זיו העולם.

ראה בנר ישראל מהה"מ הק' מקאזנין על ספר שער השמים שמקשה הלא המלאכים בבריאה. כידוע אין להם קץ וגבוה מעל גבוה וכו'. הערת המגיהים.

ולכאורה יש מעלה בראיה בשכל לבד כי יכול לעלות יותר, מתחילה בדרך כלל לזכור מן העולם אותו ית' בורא ומנהיג העולם, ואח"כ לומד בספ"ק לדעת שורשם. השמות ורמזים של כל אחד בהשתלשלות עד עולם האצילות וכו' משא"כ בבחי' ראיה רק לפי ערכו מציץ מעט. וזהו מפני שבהשגת השכל אם ברמז העולם ואם בעולמות העליונים אינו רואה את מהות האור רק את המציאות. שיש אור ויש עולם יצירה ובריאה ואצילות, ובעולם יצירה יש עשר כתות מלאכים ובבריאה עשר כסאות וכו' וזה שורש זה ומזה נשתלשל עד לזה. ויכול להיות שהוא עם לבו רחוקים מכל נגיעה בהם. והוא אספקלריה שאינה מאירה, חידות ורמזים. לכן רואה יותר בחי' פנים. משא"כ הראיה שנפשו רואה לפי ערכה את הארת ד' בכל דבר מהעולם ומוסיף אהבה ויראה מהם. שהיא לפי ערכו. גם ראיית המהות אינו יכול לראות את העולמות אשר למעלה ממנו רק את העולם שהוא בו ולפי ערך מצבו. וכשמתעלה יותר רואה יותר, והוא בחי' ראיה של אספקלריה המאירה כענין שויתי ד' לנגדי תמיד אשר בכל איש, שנאמר בה וראית את אחורי ופני לא יראו. יש אשר לומד האיש תורה נגלה ונסתר קבלה וחסידות ואינו מרגיש מאומה מפני שאינו בחי' רואה. משיג הוא מה שלמעלה ממנו במרום ולא במקומו, משיג הוא את המציאות ואינו רואה את המהות.

והנה לא את ענין מש"ר ולא את יחזקאל אנו רוצים להבין שרק הנביאים בקדושת גדלותם ידעו. רק לנו מרמז בעבודה שלכן יחזקאל שמע ברוך כבוד ד' ממקומו ומש"ר למד לאמר ברוך שם כבוד מלכותו לע"ו. כי בגמרא חגיגה (דף י"ג.) אמרו בענין המלאך הקושר כתרים לקונו. איני והא כתיב ברוך כבוד ד' ממקומו מכלל דמקומו ליכא דידע ליה, עי"ש. היינו שברוך כבוד וכו' הוא שהאור במרום ולא ידע ליה. וכיון שבחי' נבואת יחזקאל אשר בעבודתנו היא מציאות ולא ידע האור שמן העולם מזכיר עצמו שבמרום נמצא, לכן שמע ברוך וכו' ממקומו, משא"כ בחי' מש"ר היא אספקלריה המאירה שבכל דבר רואה אלוקות לכן למד לאמר ברוך שם כבוד מלכותו, בחי' מלכותו בכל משלה בכל דבר. והעצה לכל איש אף למי שבדעתו עולה הוא, שישתדל בתפילה בתהלים ובשערי ציון שירגיש חיות מהדיבורים תיבות ואותיות, ואז גם בהשגותיו ולימודו ישיג לא רק אור קדושת המציאות לבד רק גם את המהות.

בהעלותך וכו' אל מול פני וכו'. בספרי כ"ק אא"מ זצוקללה"ה איתא מהאר"י זצוקללה"ה שהמנורה היא בחי' מלכות, היינו מלכותו בכל משלה, ואז דייקא אל מול פני, נגד בחי'

פנים, רק בחי' וראית את אחורי. עד שתהא שלהבת עולה מאליה, לא ששם במרום נמצא אור רק גם כאן ובחי' מהות.

פרק ב

פרשת בהעלותך תר"צ

בהעלותך וכו' ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, ופרש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ונבין מה שבחו בזה שלא שינה מדברי ד'. וכן למה אמרה התורה שבחו רק שלא שינה בזה שאל מול פני המנורה העלה נרותיה, ולא סתם ויעש כן אהרן, שהיה משמע גם על עיקר ההדלקה שהדליק את המנורה.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא פ' עקב, אמר דוד לפני הקב"ה רכון העולמים שמא מפני שהן (המצוות) מתוקים מדבש בסרתי בהן ח"ו, אלא גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב, מצוות קלות, עכ"ל המדרש.

מפרשי המדרש אומרים, כי כל דבר המתוק נפשו של אדם קצה בו. לכן אמר שמא מפני שהם מתוקים מדבש בסרתי בהן ח"ו. אבל פשוט קשה להבין, האם מתיקות התורה ומצוות היא כדבר המתוק לחיך שתהא נפשו של אדם קצה בהן הלא הן רק משולות לדבש מפני טוב טעמן ולא לענין שנפשו של אדם קצה נמשלו. וכן מה ענין בסרתי בהן, מלשון בוסר, הלא דבר הבוסר אדרבה חמוץ ולא מתוק הוא.

ואפשר כי בפירות יש בוסר וטעמו מר וחמוץ, משא"כ בעץ אין בוסר, והעץ הרך אינו חלוק בטעמו ולא מקהה את השיניים יותר מהעץ הזקן. נמצא שטעם הבוסר מתיקות הפרי שלא טובה היא עדיין ואח"כ כשתגמר תהיה מתוקה ולע"ע מר הוא, ואם לא היה עומד להיות בה שום מתיקה כי אז לא היתה עתה מרה וחמוצה.

וחשבנו שגם ענין פניה בעבודה או בלבול המחשבות או למוד שלא לשמה, כולם מין בוסר הם. אם לא היה בתורה שום טעם טוב לא היו נצמחות מחשבות והרגשות לא טובות אלו. רק כיון שישנן מתיקות עונג ונופת צופים אלו בתורה והוא בפנימיות נפשו התחיל להרגיש אותן וכיון שלא נכנס עוד כולו במצוה ולא נתכשר הוא כולו אז נעשה מזה מין בוסר דהיינו טעמים טובים באופנים רעים, הוא מתענג מן המצוה אך לא מעצם אור המצוה כי אם מזה שישבחוהו אנשים על שעשה מצוה, עונג אור המצוה נעשה חומץ ופניה.

לכן מי שמרגיש איזו פניה או כונה לעצמו שלא לשמה או לקבל פרס. אל יתרגז ואל יבטל א"ע מעבודה בשביל זה, רק אדרבה יתאזר ויתחזק בעבודה וידע שכבר מתחיל הוא להרגיש בטעמה של העבודה והתורה. לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה

שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ:), דייקא מתוך שלא לשמה, כי גם השלא־לשמה הוא רק שהוא בוסר וכשאינו חודל ופוסק מתורה ומצוות אז יגמר הפרי ויבא אל הלשמה. משא"כ שנה ופירש קשה מכולם, כי את הבוסר והטעם המר הרגיש. אך אל מתיקותה לא בא. ולילד צריך שיהיו לו פניות כאלו. הוא צריך לקוות שיקרא למדן ואפשר עוד יהיה רב וכו', וכמו שאיתא ברמב"ם בזה איך להמשיך את הילד לתורה באופנים אלו. ואם אין לו תקוות ופניות אלו סימן הוא שלא התחיל להתנוצץ בו גם בוסר ומי יודע אם יבא אח"כ להרגיש טעם האמת של מתיקות התורה. והאיש ישראל כשבא לעצם התורה והוא נתבשר יותר אז מרגיש את מתיקות התורה.

וז"ש המדרש שאמר דוד המלך, שמא מפני שהם מתוקים בסרתי בהן ח"ו, דייקא מפני שהן מתוקים, כנ"ל כי בפרי המתוק יש בוסר, אלא גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב. מצוות קלות. כי מי שטעם התורה בוסר. אצלו בפניה ועונג לעצמו. אז עושה רק מצוות החמורות ששכרן מרובה. כמו שאיתא במדרש (שם) שלא תהא יושב ושוקל איזה מצוה ששכרה מרובה וכו'. אבל כיון שלא בסרתי לכן גם הקלות עשיתי.

והמשנה אומרת (אבות ב') והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. מהו מתן שכרן. מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. ומסקינן שהיא מתן שכרה של שבת (שבת י'.). מתן השכר צריך להיות תמיד בגניזה הרוחנית והאלקית, היא עולם הנסתר. וכשנתפשט לעולם הזה יוצא מעולם הנסתר והנגנז אל עולם הנגלה, ומי שבא אל הבית גנזיו לקדושה מרגיש את עונג העליון שהוא השכר. וכשעומד עדיין בחוץ בעוה"ז ושם רוצה להרגיש את נועם המצוה נעשה מזה עונג גופני. פניה או מחשבה לא טובה אחרת. זולת השבת שנתנו ד' מבית גנזיו גם לעולם הנגלה. עד שגם העונג של שבת של אכילה שתיה ושינה ג"כ עונג העליון הם, לא בוסר. ומי ששומר את השבת מרגיש את טעמה. וז"ש מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני רוצה ליתנה לישראל, היינו שהמתן שכר לא יהיה בבית גנזי לבד רק ליתנה. וזהו רק בשבת, אבל בכל מצוה פסקינן מצוות לאו ליהנות נתנו, ונשארת בבית גנזיו. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, שלכן רצונך במצוות חמורות כדי לקבל פרס מפני שאין אתה יודע מתן שכרן. כי אל הנגנז ואל עצם השכר לא באת. ואצלך נעשה מזה עונג ופניה לעצמך ואתה רוצה במצוות שיגיע לך שכר יותר. אבל מי שאין בו בוסר אף בקלות זהיר כנ"ל לא בסרתי בשמרם עקב. גם מצוות הקלות.

ואפשר זה ענין צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור, צדיק וטוב לו צדיק גמור (ברכות ז.), אשר לכאורה הא אין צדיק וכו' ולא יחטא. ואיך ימצא צדיק גמור. וכן צדיק שאינו גמור שרע

לו, הא לענין זכות של שכר ועונש אמרו בגמ' (קדושין מ') מחצה על מחצה בינוני, עשה מצוה אחת הכריע את עצמו לכף זכות, וא"כ צדיק שאינו גמור שיש לו עכ"פ רובו זכיות כיון דצדיק הוא ולא בינוני. היה צריך להיות טוב לו. וכנ"ל אפשר, כי עיקר שכר מצוה מצוה (אבות ד'), עונג העליון שמרגיש במצוה עצמה היא עיקר השכר, וכשנמשך עונג השכר הזה לעוה"ז נתגלה השכר באופנים שונים, היינו בטוב עוה"ז, כי לא את ניירות הכסף נותנים לו מן השמים רק את העונג שיש לו מהם. עונג עליון נמשך לו לעוה"ז ובכל מה שמתענג נתגלה. לכן מי שבמצוותיו אינו בחי' בוסר עונג שנפגם בפניות וכו'. אשר אז גם עונג עוה"ז שימשך לו מזה ג"כ עונג טוב יהיה, אז צדיק וטוב לו, משא"כ צדיק שאינו גמור כמו פרי שלא נגמרה. בחי' בוסר. ועונג המצוות אצלו נפגם, עונג מפניות ושלא לשמה, והעונג שימשך לו לעוה"ז עונג רע יהיה של תאוות והנאות לא טובות לכן אין עונג העליון נמשך לו והוא צדיק ורע לו. וכן רשע גמור אף שא"א שלא יהיה בו איזה ניצוץ מצוה. מ"מ כיון שגמור הוא ברשעתו ונמסר כולו אליה אינו מתענג גם מן איזה דבר טוב שעושה, ואין עונג מצוה שיתגלה בעניניו בעוה"ז לטוב עוה"ז, והוא רשע ורע לו. משא"כ רשע שאינו גמור שלא נגמר ברשעו יש לו עוד לפעמים עונג ממצוה. הגם שזהו אצלו עונג של פניה אבל כיון שאינו צדיק שירצו בשמים לשמרו רק רשע הוא, והוא בחי' משגיא לגוים ויאבדם, נמשך לו עונג המצוה לטוב עוה"ז אף שנעשה אצלו תאוות וכו', והוא רשע וטוב לו.

נחזור להנ"ל. כל הפניות ושלא לשמה וכו' נמשכות ממתיקות התורה. מין בוסר הן. וגם בענין לימוד פשט התורה רואים למשל בבחור שיכול ללמוד גמ' ותוס' פשוט, ועולה הוא ועומד בדרגה שיוכל לחדש חידושים לעצמו. אז בראשיתו מתחיל לאמר פלפולים של הבל סברות לא חזקות וכו'. וזה הדבר. מצב התורה והקדושה שנמצא כבר באיש א"א שייעשה לבוסר ולטעם חומץ, פרי גמור הוא. רק כיון שישנם מדרגות רבות בקדושה ותורה גבוה מעל גבוה. הנה המצב הגדול ממנו שמתחיל להאיר לו מרחוק עוד טרם נתגלה כולו בקרבו הוא שיכול להיעשות בוסר. כי פרי שלא נגמר עדיין הוא, וכשעולה עוד למעלה ובא לכלל מחדש אז נגמר הפרי ויש טעם טוב בחידושיו.

וכן הוא בענין עבודה. מצב של קדושה שנמשך כבר באדם לא נעשה בוסר דהיינו פניות ומחשבות לא טובות. רק מהמצב שגדול ממנו שעוד לא נגמר בקרבו יכול להיעשות בוסר. לכן יש ב' מיני פניות ושלא לשמה. יש מי שלא בא לפתוח ספר ולא להתחיל בעבודה לולא הפניה והשלא לשמה ואין בו שום כונה רצויה, וזהו גרוע מאד רחוק מכל וכל. משא"כ מי שמתחיל לעבוד או ללמוד בכונה רצויה ורצון טוב. רק שאח"כ נטפלות

לו גם פניה ומחשבה שלא לשמה, והוא איש כנ"ל יש בו חלק קדושה ומרגיש התעוררות קדושה וממצב זה הרי לא יעשה בוסר, רק כיון שמאיר בו גם ממצב הגדול ממנו ומאותה הארה נעשה בוסר לכן מרגיש את שניהם בו התעוררות ורצון טוב של קדושה וגם פניה. והאיש הזה אם יעסוק בדחיית הפניות אז יעבור עליו זמן העבודה לריק וגם לדחות את הפניות ומחשבות הלא טובות לא תמיד יעלה לו. רק כיון ששתיהן בו אז יתחיל לעבוד בחלק הטוב שבו ויעורר א"ע יותר וכמעט שלא ישגיח על הפניה ועל מחשבת הבלבול שבו וממילא תתבטל באור הגמור שבו שאין בו בוסר, ועי"ז יוכל לעלות עוד יותר, ומן הבוסר ג"כ יעשה פרי מתוק.

וזה ג"כ הכוונה אין דומין מועטין העושין את המצוה למרובין העושין. כי במשל הנ"ל מי שעומד לחדש ואומר דברי הבל ובוסר. אם הוא לומד עם מי שגדול ממנו הלה יטיבהו, ואפשר גם מתחילה לא יתחיל בפלפול של הבל ובוסר רק תיכף יתחיל בחידושים ישרים מתחילה מעט ואח"כ הרבה. מפני שמי שגדול ממנו ואשר אצלו גם הבוסר הקטן פרי נגמר מאציל הוא מרוחו לחדש חידושים טובים בלא בוסר. וכן בענין עבודה כשמתחברים יחד אנשים מישראל ויש בהם קטנים וגדולים. הגדולם משפיעים מרוחם על הקטנים שאף מה שהוא גדול מהקטנים ג"כ לא ייעשה בהם לבוסר למחשבות לא טובות ופניות, מפני שאצל הגדולים כבר אין זה בוסר, וההתחברות עם אנשים יותר גדולים ממנו מועילה נגד הפניות ומחשבות לא טובות.

ואפשר זה רמז בעל ההגדה, רשע מהו אומר וכו' גם הוא אילו היה מחובר לאנשים מישראל עובדי ד' לא היה רשע כי אם טוב היה לו, ורק אורות שגדולות ממנו האירו בו ונעשו בו לפניות ומחשבות לא טובות ונפגע, ואילו התחבר עם ישראל היו מיישרים בו את מחשבותיו שנתעקלו ונעשו בוסר בקרבו, אבל כיון שהוציא א"ע מכלל ישראל לכן בא למחשבות גרועות כ"כ עד שכפר בעיקר ר"ל. ואף אתה הקהה את שיניו, והוא מלשון המשנה הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קהות, היינו פרי שלא נגמרה ושיניו קהות. ואף אתה הקהה את שיניו אמור לו שכל כפירתו ר"ל בוסר של מחשבות ואורות קדושות הוא, וכשיתחבר עם עובדי ד' ולא יוציא א"ע מן הכלל הרי מכל זה יעשה טוב.

[ובנ"י עלה בהם התעוררות תשובה על שבתם על סיר הבשר ועל הדגה שאכלו במצרים חנם בלא מצות. וכיון שתשובה באותו מקום ובאותו זמן וכו' רצו לאכול עתה בשר בלא תאוה, רק לד', וכוונתם היתה רצויה לכן נתן להם את השלו. אבל להאספסוף, שרוח קדושה זו והרהור התשובה הזה היה למעלה ממדרגתם, נעשה ממנו בוסר ג"כ לרצות

בשר אך לאכול לתאוה. אבל באם היו מתחברים עם בני ישראל כי אז היו בנ"י מיישרים אותם שיתעורר בהם ג"כ הרהור תשובה. ולא בוסר של תאוות. רק והאספסוף אשר בקרבו. שהיה בקרבו לעצמו, לכן התאוו תאוה, כי וישובו ויבכו גם בנ"י ויאמרו וכו' זכרנו וכו' חנם בלא מצות וכו' ועתה נפשנו יבשה וכו' ואין במה להשיב, ולכן האספסוף אשר בקרבו התאוו וכו' מזה ההרהור תשובה כנ"ל].

לכן בכלל קשה שאיש ישראל ידע את עצמו מהו באמת. יש לפעמים שנדמה להאיש שגדול הוא ובאמת מטה מטה הוא ר"ל, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ויש לפעמים שנדמה לו כי מלא הוא פניות מחשבות לא טובות וכו' ובאמת כולן הארות מן מדרגות העומדות להתגלות בו הן, ואם יעבוד ויבא אליהן יתקדש וישתנו מן בוסר לפירות נגמרות ואם לאו ח"ו ישקע בנמיכיותו. והעיקר הוא, מי שאינו מתעצל רק עובד ואינו נותן ליצרו להפחידה במחשבות פניות וכו', אז כנ"ל כיון שאוחז הוא בחלק הטוב שכבר נמשך בו ובזה אין בוסר אז ע"י העבודה הכל יתקדש בו.

אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. נר האמצעי יש בו אור שכבר נמצא בו וגם אור שמאיר בו מרחוק משאר הנרות, והכל רומז לעבודה איך להלהיב את ישראל, גם העבודה שבקרבם גם זו שמאירה בהם מרחוק הכל אור יהיה לא בוסר כנ"ל, וזה הכל יעשה אהרן [אף] אל מול פני המנורה יאירו באור. ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. על כל עיקר ההדלקה לא הגידה התורה שבחו שלא שינה רק על זה שאל מול פני וכו' כיון שבאור הבא מרחוק דרך להשתנות ולהיעשות בוסר, ומגדת התורה שבחו שאל מול וכו' שגם אור שמרחוק לא שינה, והכל אור טוב היה אצל כל ישראל מכחו של אהרן.

פרשת שלח שלח וכו' ופרש"י לך לדעתך, אני איני מצוה וכו' לפי שבאו וכו', ונבין נא ולמה לא כתיב לכם לדעתכם. כי לא מדעת מש"ר הי' רק מדעת ישראל שאמרו נשלחה. ולמה ביקש דוקא על יהושע ולא על השאר ולא על כלב. ולמה רצו לרגמם הלא כ"א חפשי בדבורו לאמר את השערתו. וכן למה שלח יהושע עוד מרגלים הלא הוא בעצמו כבר ראה.

אמנם איתא בשם תלמידי הבעש"ט ז"ל. על והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה. שלכן היה משה רבינו עניו אף שידע שד' דיבר עמו פא"פ. מכל האדם וכו' כי דרך האדם כשנופל נופל ברגליו, ומ"מ מי החייב הראש הוא החייב שלא היה זהיר כראוי. וכיון שידע מש"ר שהוא ראשן של ישראל לכן כל פגם שפגם איש ישראל תלה מש"ר בעצמו. ואשימם בראשיכם, שהאשמה תלוי' בראשי ישראל ח"ו עכ"ל הק'.

אבל לא שהוא סימן שראש ישראל עבר עבירה ח"ו, רק סימן שיש בו איזה פגם שלפי ערכו פגם הוא, כמו שאיתא מהאר"י הק' ז"ל שמי שיכול לכוין כונת המקוה ואינו מכוין עבירה היא לפניו. וכן כמו שאיתא שמי שמדבר עם עובר עבירה וראה ושמע דבר עבירה נפגם עי"ז ח"ו, היינו שבאם העם נפגמים ח"ו סימן הוא שיש ח"ו איזה נדנוד פגם בראשי העם, או עברו לפני איזה עוברי עבירה ר"ל.

ואפשר זה רמז הגמרא אם ראית ת"ח שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה ודאי עשה תשובה. אם ראית ת"ח שעבר לא שעשה עבירה רק שעבר עבירה, היינו שעבר ע"פ עבירה מלשון עובר אורח כנ"ל שמזה נפגם ח"ו אל תהרהר אחריו, כי אז יפתך יצרך שאחריו של ת"ח הזה שעבר כבר מותר לך להרהר בהרהורים ומעשים רעים באמרך שהוא גרם לך ואת הכל תטיל עליו, אל תהרהר, כי הוא ודאי עשה תשובה גם ע"ז שעבר. הוא ישאר נקי אף מזה, ואתה ח"ו תשאר בהרהורים ובתרוצך הכוזבים שאתה נופל בהן. והנה בספה"ק תולדות איתא שניהם. הושיע ד' כי גמר חסיד יען כי פסו אמונים מבנ"א יען שהעם נפגם לכן מגיע הפגם גם לרישא דעמא. וכן כנ"ל שלכן פסו אמונים מב"א יען כי גמר חסיד. ופגם רישא דעמא פוגם את העם כנ"ל עכ"ל הק'.

וזה כל הענין שיכול רישא דעמא לומר תוכחה, מפני שהאומר מרגיש את פגמי העם אם שהוא גרם להם או שהם גרמו לו. בין כך ובין כך אינו אומר להם לבדם אך גם לו לעצמו אומר זאת, מין שיח הנפש אשר בינו לבין עצמו הוא, הוא מתכוון לא על חטאים ולא על תאוות רק סדר נפשו עלייתה וירידתה פעם במוחין דקטנות ופעם דגדלות. והשומעים שקרובים אל עליות ונפילות נפשו שלו שומעים את הדברים האלו בדברים יותר מגושמים ויותר נפגמים. כמו אילו הוכיחו את הראש אחר נפילת האדם למה לא היית זהיר בהליכתך וכו', הראש שומע כדרכו למה קלקל את מחשבתו לבלי חשוב את הליכתו והרגלים שומעים למה נפלתם ונשברתם. כן בענין התוכחה הוא אינו בא לייסר את אחרים כי בכלל אינו יודע מחטאי אחרים רק הוא בא לתקן עתה הפגמים המשותפים לו ולהם, וכשהוא בא לטהר א"ע יותר ויותר ולכבס את כל שמץ פגם מקרבו ומיסר א"ע על ענינים הדקים שלו אז הם שפגמיהם שהם יותר מגושמים קשורים בפגמיו מרגישים כ"א את שלו. ובתשובתו גם הם מתעוררים לתשובה. לכן כל עיקר התעוררות התשובה מדברי מוסר תלוי בהתקשרות שבין האומר והשומע. אם מתקשרים יחד ועליות וירידות נפשותיהם משותפות יחד, זה ממינים הזכים שלו והם בהיותר מגושמים כנ"ל, אז דבריו ותשובתו פועלים גם עליהם, ואם לאו אין דבריו נכנסים באזניהם.

ובזה נוכל להבין מעט למה אחר כל חטא ישראל פייס משה להקב"ה. ואחר חטאו של קרח אמר אם בריאה יברא ופרש"י אם לא נברא יברא. כאילו ח"ו תבע עונשין על ישראל. אבל שמעתי מכ"ק חותני ומורי הרה"צ זצלל"ה, שהרה"צ ר"א זצלל"ה אמר פעם למוכיח מתנגד מוסר כשאתה אומר מוסר בני אל תמאס. את בני ישראל אל תמאס עכ"ל. כי באמת המוכיח שמיסר את ישראל אלי' וקוץ בה הוא. טוב הוא שמיסר אותם. אבל הלא בנתיים פורט הוא את פשעי ישראל ומזכירם למעלה ויכול לגרום ח"ו קטרוג. וזהו כמוכיח גרידא. אבל מוכיח הנ"ל שמקושרים שומעיו אליו ואינו אומר להם תוכחה ופרשת חטאים עתה רק מין תשובה היא ששב עתה לד' ומתודה. אדרבה בדבריו זכיות פורט כי הוא פורטם בתשובה תיכף לא במוסר ותוכחה. ומן זדונות נעשים זכיות. אבל תוכחה גרידא הוא בחי' בני אל תמאס. מין דלטוריא היא על ישראל ח"ו.

והנה קרח התחכם וחלק על מש"ר בשניהם. חלק על הכהונה שעשה מש"ר, וממ"נ אם הצדק אתו טוב, ואם לאו אמר רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד', כל גדולתכם היא רק בזמן שכל העדה כולם קדושים וכו' אבל עתה שהוא קרח וכל עדתו חטאו מדוע תתנשאו על קהל ד', בטח מתחיל החטא בכם ח"ו. אבל זה אינו אמת להשליך את כל הפגמים על ראשי ישראל כאילו אין להם ושאר העם שום בחירה לעצמם זולת בראשי העדה וכאילו כל דבר שהם עושים רק ברשות מנהיג העדה עושים, וקרח שחטא לעצמו חטא.

לכן אמר מש"ר בזאת תדעון כי ד' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי, אשר לכאורה רק על מעשה הכהונה שנתן לאהרן והלא ראו זאת בכל יום כשירדה האש מן השמים בהקרבת הקרבנות, ובני אהרן נדב ואביהוא שעשו היפך מרצון ד' יצאה אש וכו'. אבל להנ"ל אמר להם משה, בזאת תדעון שאין חטא בני קרח קשור בי כמו שאמרו, ואין דברי המוסר שאמר להם דבר תשובת לבו. והסימן יהיה שדברי המוסר בעצמם יפעלו לענשם כנ"ל בני אל תמאס, כיון שאין זה תשובת המוכיח רק מוסר גרידא. קטרוג הוא. (ואפשר לא רצה משה להוכיחם ולענשם בהוכחה בעצמה. אבל ד' צוה להוכיחם). וזה רמז הפסוקים בזאת תדעון כי ד' שלחני לעשות המעשים האלה, היינו עקימת שפתי הי' מעשה. היינו דברי התוכחה שאמר כי לא מלבי אני אומרם ולא תשוקת לבי היא, אם כמות וכו' ולא יענשו סימן הוא לא ד' שלחני ורק תשוקת לבי היא. משותף הוא החטא. אבל אם בריאה יברא ד', לא שביקש שיעשה כן רק שאמר שכן יהיה בדברי התוכחה שלו. וזה יהיה להם לסימן על שניהם, שקרח חטא וכי אין החטא משותף כמו שאמר קורח ומדוע תתנשאו.

והנה לאו דוקא לענין חטא היא ההתקשרות הזאת שבין ראשי העם והעם אלא בכל דבר. כי רואים אנו שהדעת ומחשבות האדם הן הפכיות מכל חלקי הגוף. למשל לקיבה יש צורה מיוחדת תמיד היא מעכלת את המזון, ואין לומר עלי' שלפעמים מעכלת ולפעמים לא ואם לא תעכל נדע שחולה היא. וכן הלב והריאה, ויכולים לדעת גם מראש מה יעשו אברים הללו אחר איזה שעות. היינו מה שעשו עד עתה. זולת הדעת שאין לה צורה מיוחדת פעם חושב כך ופעם להיפך, והרבה פעמים כאשר יצרף האדם מחשבותיו של איזה שעות לא יאמין בעצמו שאדם אחד חושב הפכיות כאלה, ואין האיש יכול לדעת מראש מה יחשוב אחרי איזה שעות כמו שיודע מהלב והקיבה כנ"ל. והגם שמדותיו של האדם הפכיות הנה פעם כועס ופעם אוהב וכו' אבל כמו שלא נאמר שהקיבה הפכפכית היא על שלפעמים אוכלת ולפעמים שותה, כן לא נאמר על המדות הפכפכניות הם על שלפעמים מדה זו ולפעמים זו מתעוררת, מפני שהפכפכיות לא במדות תלויה רק בדבר שמעורר את המדות, אם בא שונא נגד עיניו כועס תמיד ואם אוהב בא מתחסד, אבל תמיד יש להם צורה אחת ולא כעס במקום שצריך להתחסד וכן להיפך. זולת הדעת שאין לה צורה מיוחדת, לא לבד בדבר שמעיין ורואה ראיות אחרות הסותרות את הראיות שראה מקודם אלא סתם בכח השופט בלא ראיות ובהחלטות גרידא סותרות הן זו את זו. והטעם שכן עשה ד' את האדם הוא מפני שכל מה שעשה ד' באדם הכל לצרכו הוא, הקיבה לצרכו וכו', זולת הדעת שיכול להיות גם לאחרים, יכול הוא להורות וליעץ גם לאחרים בדעתו מה שלא יכול בקבתו ובדפיקת לבו וכו'. לכן מי שאינו משמש את דעתו לתועלת גם לאחרים אז גם דעתו מצטמצמת בצורה לעצמו כמו שאר אבריו וכל כוונתו הן בדברי עוה"ז הן בעבודה הכל למענו ולמלא כרסו.

וזה הענין שיש לצדיק הרבה מחשבות ודרכים שא"א לו לעצמו להוציאם בפועל ממש בעבודה, כי יש בהם מחשבות הפכיות ודרכים שנראים כסותרים זה את זה, אבל אין הם סותרים כי מחשבותיו ודרכיו אשר בו מין אוצר לשאר אנשים שונים הן. לזה נחוץ דרך זה ולאחר דרך אחר, וכאשר מכניסים השומעים את דבריו בקרבם ובדרכיו הולכים אז נעשית מחשבתו נשמה להם והוא בחי' הראש שלהם. אבל לא שיעשו תלמידים נפרדים בלבד שישמעו דבריו ורק לפעמים יעשו כדבריו, ואפילו אם תמיד עושים דבריו לא רק שמיעת הדבורים שמדבר כן עשה וכן לא תעשה די להם, רק הם צריכים לחדור אל שורש חלק נשמת המדבר אשר בדבריו ובדרכיו ויתבוננו בהם עד שיוכלו כל דרכי חייהם להכנס אל דרך הזה עד שנוכל לומר שדברי ונשמת המדבר נתרקם ונתגלה בגוף זה וזה של השומע. וכמו שלפנים כשהיו חסידים אמיתיים. היה ניכר בפני האיש אם

הוא חסיד או מתנגד. מפני שכ"כ הכניסו א"ע בתורת הבעש"ט ז"ל עד שתורת הבעש"ט דעתו ומחשבתו הקדושים לא בלבד ששמעו החסידים רק שנתהפכו לעצם החסידים ועין בעין ראו את תורת הבעש"ט, כי כאשר הביטו על החסידים ראו חלק נשמת ודרך הבעש"ט כשהוא חי ונעשה מהם האדם הזה.

והגם שאין לנו ידיעה והשגה במצב ישראל במעמד הר סיני. וחוץ מזה שהדברים היו גם כפשוטם שכל העם ראו את הקולות, אבל להנ"ל ג"כ נרמז, כי בנ"י כ"כ נתבטלו אל התורה וכ"כ הכניסו את חייהם ונשמותיהם אל התורה עד שהתורה לבשה צורתם ובהם היתה התורה נכרת, כמו בחי' אם הרב דומה למלאך ד' וכו' (חגיגה ט"ו) ולמה דומה להמלאך מפני התורה והעבודה שבו. לכן חוץ מן הפשוט שראו את הקולות מרמז הפסוק. וכל העם רואים את הקולות וירא העם, כאשר ראו כ"א מן העם ממש את הקולות ואת התורה ראו כנ"ל שהתורה נתלבשה בגופי ישראל, וינועו ויעמדו מרחוק ויאמרו כו' כי יראו אם אין זה התגשמות אלקית, ואמר להם משה כי לבעבור נסות וכו' פרש"י מלשון הרמת נס. לא שאתם מגשמים את ד' אלא שאתם מתעלים אליו וצורתכם וראייתכם מתקדשת בזה.

נחזור להנ"ל שזה ענין ראשי בנ"י. שמן מחשבותיו דרכיו וכו' נעשה גוף ועצם שלהם עד שכשמסתכלים על התלמידים על עצם של רבם מסתכלים. ואפשר שזה רמז המשנה באבות פ"ב אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם וכו' רואה אני את דברי ראב"ע מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם. כי ריב"ז רצה לדעת אם כוונו לדרכו שהדריכם. וכיון שראה ששבחן בהרבה דרכים כ"א לעצמו תמה האם לא כוונו אל דרכו. כי ממ"נ אחד מהם לא כיוון. אבל כשאמר ראב"ע דבר שכלל את דברי כולם נחה דעתו, א"כ יכול להיות שכל דרכיהם ג"כ נכללים בדרכו וכולם מגלים את הדרכים ומחשבות שלו שנעשה בקרבו, ואמר רואה אני, את אני ואת עצמי רואה אני בזה כמו שבכלל דבריו דבריכם וכו'.

והנה מש"ר לא היה יכול להכנס לא"י מפני שהיה בחי' בעלה דמטרניתא. שורש תפארת, וא"י הוא בחי' סיהרא ולבנה מלכות. בחי' פני יהושע כפני לבנה. לכן משה מת יהושע מכניס. אבל ישראל חשבו כי בטח גם בחינה זו יש במש"ר רק שהוא בהעלם, והחסרון הוא כיון שהם בחי' דור דעה שלכן אינם מגלים בחי' מלכות א"י ממנו. ויעצו שילכו לא"י מקום בחי' מלכות לבנה ואז ע"י שהם ירדו לבחי' מלכות יוכלו להוציא ממש"ר ג"כ בחי' עבודה זו. אבל כשראו שא"א להם התיעצו להחטיא את יהושע וכשלא יהיה

מי שיכנס לא"י אז בטח יעשה ד' כרצונם שישאר מש"ר כי אין יהושע להכנס. לכן לא שהם רצו לחטוא רק את יהושע רצו להחטיא. כדי שישאר מש"ר.
וזה שלח לך לדעתך. שישאל אם יכלו להוציא' מדעתך בחי' א"י. ומש"ר ביקש על הושע י־ה יושיעך מעצת מרגלים כי כל העצה עליך. לכן כשראו שיהושע וכלב לא חטאו רצו לרגמם באבנים, כי א"כ לא פעלו בחטאם ורצו וכו' כדי שלא יהיה מי להכניס זולת מש"ר.
לכן גם יהושע שלח מרגלים אף שכבר ידע את מבואה של א"י ושמע מד' אני איני מצוה וכו' ונעשה מה שנעשה. אך חוץ מזה שרצה לתקן המרגלים של מש"ר עוד ואת הוצרך לשלחם, כי גם יהושע תלמידו של מש"ר לא נעשה בחי' לבנה עד ששלח מרגלים לא"י. ובמקום מלכות גילו מיהושע בחי' פני לבנה.

שלח

פרשת שלח תר"צ

וידבר וכר' שלח וכו' ופרש"י ולמה נסמכה וכו' שלקתה על שדברה וכו' ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. ונבין נא, האם לולא שראו במרים לא ידעו בחטא לה"ר. ולמה דוקא מרים לקתה ולא אהרן שג"כ דיבר, כמו שאמר הכתוב ותדבר מרים ואהרן, ואף שהיא התחילה מ"מ גם הוא דיבר.
אמנם איתא במדרש רבי תנחומא (פ' שופטים) עה"פ ושפטו את העם משפט צדק, שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה, ממי אתה למד מגדעון שבימיו היו ישראל בצרה וכו' כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות מיד נגלה עליו המלאך וכו' לך בכחך זה בכח זכות שלמדת על בני וכו', עכ"ל המדרש.
המדרש אומר לנו בזה, שהדיינים לא על דברים שבין אדם לחבירו בלבד מתמנים אלא בעיקר על דברים בין ישראל לאביהם שבשמים. שופטים ושוטרים תתן לך וכו' ושפטו את העם משפט צדק שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה. ובכלל כל ענין המשפט אף שבין איש לחבירו הכל הוא מפני שהמשפט לאלקים הוא, כלומר לא זו בלבד שהמצוות השכליות אין אנו מקיימין בשביל השכל שמחייב לא לגנוב ושלא לגזול רק מפני שד' ציוה לא תגנוב, אלא כל הענין שהשכל מחייב שלא לגנוב ושלא לגזול הכל הוא מפני שד' ית' הוא אלקי המשפט, ומשפטו וחלק תורתו זו גילה והשתלשל למשפט שבין בני האדם. השכל בלבד לולא שחלק תורת ד' נמשך בו היה יכול לחייב שנכון לגנוב ולגזול, כמו שאה"כ כל דרך איש ישר בעיניו, ולגנב יש שכל וסברא שצריך הוא לגנוב וכו', רק כיון שחלק תורתו נשתלשל למוח ישראל לכן מבינים בשכלם שאסור

לגנוב, וכיון שמלכותו בכל משלה וחלק מצוה זו ציוה גם לאוה"ע כי בן נח מצווה על הגזל ועל הדינים לכן גם להם נמשך ניצוץ מחלק תורה זו עד שמבינים שאסור לגזול.
ואין לשאול למה המצוות שבין אדם לחבירו נשתלשלו לשכל עד שגם האדם יבינם, והמצוות שבין אדם למקום אין האדם מבינם ורק בע"כ מוכרח לקיימן: אין זאת שאלה, כי ידוע שבכל המצוות ישנן חוקים בלא שכל וטעם ומשפטים בשכל. רק זהו החילוק בין חלק התורה ומצוות שבין אדם למקום לבין אדם לחבירו, המצוות שבין אדם למקום כיון שהוא ית' הנמצא היחידי מחויב המציאות גם המצוות בעבודה אליו הן נמצאות וקיימות, ורק העשיות של האדם משתנות ואינן נמצאות, פעמים עושה פעמים לא עושה ח"ו. למשל הד' מינים תמיד כשבא סוכות הד' מינים מצוות הן, ובציצית יש דעה שאפי' מונח בקופסא מחוייב בציצית. המצוות נמצאות ורק העשיה נעשית בשעה שהאדם עושה אותן. משא"כ המצוות שבין אדם לחבירו. כיון שאין האדם נמצא תמיד רק עובר בעוה"ז ואפילו בשעה שנמצא רק אפשר המציאות הוא. לכן גם המצוות שבין אדם לחבירו אינן נמצאות. ותמיד על האדם לעשות אותן מחדש שיהיו מצוות. למשל מודה במקצת חייב שבועה דאורייתא. האם יש מודה במקצת כשלעצמו. או והשיב את הגזלה. האם יש גזלן מיוחד שגם בלא עשיית האדם נוכל לומר זה הדבר או האיש מצוה הוא, רק בשעה שהאדם עושה נעשה דבר זה מצוה לשעה, ומקודם אין דבר, לכן קשה יותר לשמור את התורה בענינים שבין אדם לחבירו מאשר בין אדם למקום.
ובגמ' אמרו אין התורה מצויה בתגרים. אף שגם בין התנאים והאמוראים היו בעלי מלאכה וסוחרים. וצורבא מרבנן צריכים למכור את סחורתו מקודם (נדרים ס"ב כב) ומשמע שיכול להיות צורבא מרבנן סוחר. אבל זה הדבר. המצוות שבין אדם למקום שהם נמצאים במקום כגון ציצית לולב. ובזמן כגון שבת וכו'. אז המצוה שנמצאת מעוררת את האיש וברחובות תתן קולה שישמרנה ויעשנה. והמצוות שבין אדם לחבירו כיון שהם כעין דבר שלא בא לעולם מין קבלה מחדש הוא אצלו, ובכל עת בואו למצוה הוא צריך לחדשה ולעשותה למצוה ואין דבר שיעוררו כנ"ל. מין קבלת התורה מחדש הוא, שצריך לעורר את התורה דלעילא שתימשך לעשיה שתעשה למצוה זו. לכן קשה לו יותר. אבל מי שכל מעשיו בקדושה ומעלה אותם לתורה, אזי נמשכת תורה של מעלה לעשיותיו ונעשות תורה. וזה אין התורה מצויה בתגרים, מפני שאינה מצויה כמו מצוות שבין אדם למקום וצריך הוא לעשותה מחדש לכן אינו מתעורר עליהן, משא"כ אם מתגבר וכל מעשיו בקדושה וחלק תורה של מעלה נמשך להם, מתעורר לקיים את המצוות שבין אדם לחבירו כמו את המצוות שבין אדם למקום.

ואפשר שלכן חלק תורה זו של משפט ע"פ רוב ע"י ריב בין האנשים ואחד תובע כי במצוות שבין אדם למקום שהמצוות נמצאות, המצוות תובעות אותו, אבל בין אדם לחבירו קבלה חדשה היא לכן נתגלה גם מין תביעה של קבלת התורה, וכיון שהתורה והמשפט לאלקים נשתלשלה לאנושיות. גם התביעה נשתלשלה לאנושיות שזה תובע את חובו, ובאמת היא תביעת הנפש בוא ונקבל את התורה ולא תגזול. תביעה לקבל את התורה שעוד לא ניתנה ולא נמצאה בעולם כמציאות קבועה.

ואפשר זה ענין טענת יתרו מה אתה עושה לעם וכו', אשר ע"פ פשוט קשה להבין מה שאלהו. יעמוד וישמע שדן את דיניהם. וכן למה בתשובתו ענה מש"ר כי יהיה להם דבר, להם לשון רבים. בא אלי לשון יחיד. אבל יתרו ראה שמש"ר עוסק בדברים הדיוטים זה בא בטענה על חבירו שגזל ממנו פרה, וזה ששור של חבירו נגח את פרתו וכו', וחשב שהתמנות הדיין הוא רק לתווך בין איש לחבירו מין סרסראות היא. והיתכן שמש"ר יבלה כ"כ הרבה שעות ביום בדברים אלו. מה אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד הערב, פשוטי העם בדבריהם עומדים עליך מן בוקר עד הערב ואתה מבלה אתם את כל היום, וחשב שזהו ח"ו כעין פגם בגדלות מש"ר. ואמר לו מש"ר דע נא שגם מעשי אלו אינם פשוטים. גם בדבר הזה יבא אלי העם לדרוש אלקים. כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי וכו' ובזה והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו, תורת ד' נמשכת אליהם בזה, לכן כי יהיה להם דבר בא אחד תובע אלי כי והודעתי דהיינו שאמשיך ידיעה וקבלה מחדש עתה כנ"ל.

הדיין לא על דברים שבין איש לחבירו בלבד נתמנה רק בעיקר בין ישראל לאביהם שבשמים. ולכן העיקר אצלו שילמד זכות על ישראל לפני הקב"ה. ולמוד זכות הזה זכות לעצמה היא אשר בעבור זה נושעים. האב נותן מעות לבנו הילד בכדי שיאכל, והבן אוכל ועוד מקבל שכר בשביל אכילתו. וכ"כ למה. מפני שבאכילתו מגיע טובה גם להאב שמפני גודל אהבתו מתענג מזה. ותענוגו של האב מאכילת בנו אינה כמו תענוג אדם זר שמתענג כשמהנה את זולתו. שרק מעונג זולתו נהנה הנותן. האב בתענוגו יש גם עצמיות. גם שלו הוא תענוגו. כי ע"י הבן הוא נקרא אב.

ובחי' אב לא שם לבד הוא רק תכונה בנפש היא. שיש לתכונה זו שנקראת אב מדות ונטיות לעצמה כאהבה רחמנות וכו' שמתגלה בו ושאין בזולתו. עד שאמרו בגמ' שבסנהדרין לא קיבלו מי שאין לו בנים מפני שאין בו רחמנות המתגלית באב, והיינו שכ"כ עצמיות לעצמה יש בהבחי' אב עד שגם כלפי אדם זר מתעורר יותר רחמנות מאשר באיש שאין בו האבהות. והבחי' אב נתגלה ע"י הבן, וקיום וטובת הבן טובת חלק

נפש האב הוא. וכשאוכל הבן ומקבל טובת אביו שהוא גם טובת האב האב עוד נותן לו שכר כאילו עשה דבר למענו. והן אמת שכל הנמצאים וכן ישראל צריכים להקב"ה. והוא ית' יסוד כל הנמצאים, וכמו שאומרים בפיוט כל ברואי מעלה ימצאו כל יש בלתך שנוי. והוא ית' אינו צריך למי מנמצאיו ח"ו. אבל מלכותו ית' שתתגלה על העולם תלויה בישראל. וכמו שאמר המדרש על הפ' נכון כסאך מאז, אע"פ שמעולם אתה לא נתיישבה כסאך אלא מאז ישיר, ואברהם אבינו אמר עד עכשיו היה אלקי השמים ועתה נעשה גם אלקי הארץ, שהרגלתי שמו בפי הבריות. והאיש הישראל חוץ מזה שמלמד את העולם ואת ישראל חבריו את גדלות ד' ואת תורתו. בעבודתו עוד ממשיך הוא את קדושתו ית' לעולם. וד' אמר אשר הוצאתי אתכם ממצרים להיות לכם לאלקים. פי' שתתגלה אלוקותו ית' על ידם. וקיום ישראל טובת שמים היא, וכשמלמד מי זכות על ישראל, זכות היא עד שבזכות זה כבר נושעים.

וכן האיש בעצמו כשמתפלל על עצמו, התפלה עצמה ג"כ זכות היא לו, כי הלא ישראל הוא בן להקב"ה, והוא מתפלל עתה בעד בנו של הקב"ה ומלמד זכות עליו. וגם הלל אמר כשהלך לאכול שהולך לגמול חסד עם אותה עניה, היינו נפשו. הן אמת שלא כל אחד הוא כהלל שכל מעשיו היו לשם שמים לא לעצמו. וכשהלך לאכול לא לעצמו הלך רק כדי לחיות א"ע שהוא בן הקב"ה. אבל גם האיש שאינו במדרגת הלל וכשהולך לאכול מרגיש תחילה את רעבונו, מ"מ אם הוא לפחות במדרגה שבאם היה רצון שמים שלא יאכל והיה צריך למסור את נפשו לד' היה מוסר ולא היה אוכל (ומי הוא האיש הישראלי שלא יהיה במדרגה זו) אז אכילתו וכל מעשיו נקראות לשם ד' בבחי' זו. וכשמתפלל ע"ע אף שיש לו נגיעה לעצמו. אבל כיון שלפני ד' היה משליך את כל עצמותו לכן אף בקשתו לעצמו עבור בן ד' הוא ועל איש ישראל הוא מלמד זכות. אשר זאת התפילה בעצמה זכות היא לו.

וזה הרמז בפ' כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כד' אלקינו בכל קראינו אליו (דברים ד'). כי מי שאינו מזרע ישראל אף שד' מתקרב אליו בתפלתו ומושיעו, הנה רק כשמתפלל את כל תפלתו לד' ד' מתקרב אליו ומושיעו. משא"כ ישראל כיון שמתחיל להתפלל ע"ע או על ישראל חבירו וזה זכות לו כבר קרוב ד' לו. כד' אלקינו בכל קראינו, בכל קראינו לא בסופה בלבד. ואפשר זה ענין פעולת התפלה, אף שד' יודע גם מקודם שהוא צריך ישועה. אבל כל הפעולה היא כיון שהוא מתפלל וכבר זוכה הוא מפני התפלה בעצמה כנ"ל בגדעון, ד' שומע לו ופועל.

והנה איתא בזוה"ק בענין הופיע מהר פארן וזרח משעיר למו שהלך ד' לבני עשו וישמעאל שיקבלו את התורה, ואומר הזוה"ק שלשריהם אמר ד' שיקבלו וכו', ואומר משל למלך שרצה ליתן בית מלא אוצרות לבנו ויירא שלא יקנא בו העבד. נתן סם בחדר הראשון ואמר לעבדו רוצה אני ליתן לך את הבית עם האוצרות. וכשראה העבד את סם המות אמר בטח כולו סם, ואמר תן המתנה זו לבנך ואני נותן לו גם מצדי מתנה לשחדהו כדי שיקבלם. כן כשלא רצה ד' שיקנאו השרים על שלא נתנו את התורה לאומותיהם הראה להם מתחילה לזה לא תרצח וכו' ואמרו תורה זו נאה ויאה לישראל וגם מצדנו אנו ניתן להם שוחד כדי שיקבלו. ומה המה מתנותיהם. האור שיש בעצמותם. הטוב שבלא תרצח דהיינו שיענשו הבי"ד לחייבי מיתות, הטוב שבלא תנאף לפריה ורביה. וכן עשה ד' בכל האומות עי"ש. היינו שבנ"י כ"כ נתקדשו אז עד שלא יכלו לקיים מצוה באופן נמוך. עד שנתנו להם אוה"ע מעט האור שבנמיכיותם.

אבל בכלל יש להבין. למה יקנאו השרים עד שהוצרך להראות להם הסם, והם הוצרכו ליתן שוחד לישראל שיקבלו. הא אפשר גם להם לקיים את התורה שניתנה לישראל. אך כבר אמרה הגמ' שיאמרו אוה"ע כלום כפית עלינו את ההר. היינו שבאם כפו עליהם ההר היו מוכרחים לקיימה. ונתנו המתנות שיכפו את ישראל לקבל את התורה. והנה כפיית ההר נשמע מויתיצבו בתחתית ההר (שבת פ"ח). נמצא שמש"ר שעלה על ההר ולא נכפה עליו ההר וקיים את התורה לא יכלו להתקנא בו ולא נתנו לו שוחד. לכן בעצמו לא היה יכול לקיים את המצוות באופן נמוך ופירש מן האשה. א"כ אהרן לא לה"ר דיבר רק שאלה שאל. הלא גם בנו דיבר, כי גם אהרן עלה אל ההר כמ"ש ועלית אתה ואהרן עמך ומ"מ לא פירש. וד' השיבו אם יהיה נביאכם וכו' במראה וכו' בחלום וכו'. שכיון שנבואתו של אהרן היתה בהתלבשות במראה וחידה של מעשיהם של ישראל לכן מתנות שקיבלו ישראל מהם חלה גם עליו והיה יכול לקיים את המצוות גם באופן נמוך. משא"כ מש"ר שתמונת ד' יביט למעלה מהתלבשות מראה וחידות אנושיות, לא חלו בו מתנות שקיבלו ישראל.

אבל מרים שלא עלתה אל ההר והיתה בכלל הכפיה ודיבורה מין לה"ר היה. לכן לא יכלה תפלת משה לפעול עליה לגמרי והוצרכה להצטרע ז' ימים. כי כנ"ל. שכל התפילה פועלת מפני זכות המתפלל שנעשה זוכה ע"י לימוד הזכות, וכיון שדיברה מרים לה"ר עליו. וכנודע שהלה"ר עושה התרחקות במי שמדברים, כמו שאמרו בגמ' (ערכין ט"ו) שלכן נקראת לה"ר לשון תליתאי לכן לא יכלה תפלת מש"ר לפעול עליה. וכיון שראו כן המרגלים שכ"כ הלה"ר עושה התרחקות עד שלא יכלה תפלת מש"ר לפעול, היה

להם לירא שלא תפעל תשובה על חטא זה, וכמו שהיה שאף שאמרו חטאנו לא הועילה תשובתם.
וזאת עיקר פעולת התפילה, בזכות המתפלל שמלמד זכות על ישראל.

בלק

פרשת בלק

מה אקוב לא קבה אל וכו' כי מראש צורים אראנו וכו' מי מנה עפר יעקב וכו' איתא במדרש רבי תנחומא (פ' קדושים) כך אמר דוד, שמרני כאישון בת עין. א"ל הקב"ה שמור מצוותי וחיה. וכך אמר הקב"ה לישראל, שמרו מצות ק"ש ערבית ושחרית ואני משמר אתכם וכו' עי"ש. מתחילה אמר המדרש שמור מצוותי ואז ישמור ד' אותו, ואח"כ מסיים שמרו ק"ש שחרית וערבית, והאם די בק"ש בלבד בלא שאר המצות ח"ו.
אבל דוד המלך ביקש את ד' שישמרהו כאישון בת עין דוקא. הן אמנם את כל אבריו שומר האיש. אבל הם לפעמים נכנסים בסכנה ורק אחר שמרגיש כאב בהם משתדל להצילם ולרפאותם, ובפרט ברגלים וידים שהאדם הולך ועושה בהם מלאכה, וכמו שמצינו בגמרא (תענית כ"ג) באבא חלקיה שהגביה את בגדיו ואמר זה מעלה ארוכה וזה לא מעלה ארוכה. היינו שהכניס את רגליו לבין הקוצים בתקוה שאח"כ יתרפאו. משא"כ את העין שומר האיש טרם שבא דבר נזק לפניה ומקדים להעצים אותה. וזה שהתפלל דוד המלך ע"ה. הן הוא ית' השומר ישראל, אבל יש שמירה גם אחר שהוכה ח"ו שלא יאבד ולרפאות את הכאב שהוכה, וכמו שמתפללים שומר ישראל שמור שארית ישראל ואל יאבד ישראל לשמור ח"ו מאיבוד, אבל למי יש עתה כח לסבול ח"ו המכות אף אם אינן לאבד ח"ו, רק שמרני כאישון ב"ע קודם המכה שלא אהיה מוכה.
וע"ז השיב ד' שמור מצוותי וחיה. אבל גם השמירה לא תהיה בדרך זו שתחטאו ואח"כ תשובו, לא תמתינו עד שתתלכלכו בחטא ואז תתנקו, רק עוד קודם שבא דבר חטא תשמרו המצוות, וזהו ע"י ק"ש. כי הגמרא (ברכות ה.) אומרת, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה, נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. והנה איתא בגמרא סוטה עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה, נמצא שע"י היצה"ר יכולות המצוות להפגם, והתורה עוד עוזרת להנצל מהיצה"ר, וק"ש מועלת עוד יותר. לכן אם רוצים אתם שד' ישמור אתכם כאישון ב"ע שלא תבוא הדאגה, אז שמרו גם את המצות באופן זה שלא יתלכלכו בחטא ח"ו. ושמירה זו תהיה ע"י שתשמרו ק"ש. היינו הכל. גם יעסוק בתורה וגם יקרא ק"ש.

והנה נודע שכל דבר שפועל למעלה תלוי בעבודת האיש למטה, לכן גם תורה שפועלת לבטל את היצה"ר וק"ש שפועלת יותר. בהאיש ובאופן לימודו את התורה ואמירתו ק"ש תלויה. וכל שמירה זו בשמירת העין תלויה. העין אף אם אין לה פחד מדבר מזיק שומרת וסוגרת כפעם בפעם א"ע. לכן האיש שאינו מתייירא בכל עת אם ח"ו מושלך הוא מן קדושתו ית' ובטוח הוא שדרכו אשר הוא הולך טוב וישר וכל שעושה צריך הוא לעשות. אז גם כשבא דבר עבירה לידו קשה שיעצום ויסגור א"ע ולא יפול ח"ו. משא"כ האיש שכמו העין תמיד שומר א"ע. תמיד מסתכל בקרבו שמא דרכו אשר הולך בה לא טובה, וכן מעשיו אשר עשה היום ואתמול זאת לא היה צריך לעשות וזה לא היה צריך לדבר, ודואג ע"ז וע"ז. ומקבל ע"ע לשמור א"ע מעתה יותר. אז גם בעת שבא דבר עבירה לפניו נשמר. והרי זה כעין הא שאיתא בר"ח על הפ' עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה שאמר המלאך לאברהם אבינו. שלא מהחטא בלבד ירא, רק גם אחרי שעמד בנסיון ואמר לו המלאך אל תשלח ידך אל הנער עדיין היה מתירא אפשר עוד לא עשה כהוגן, אפשר צריך לעשות בו מום וכו' והיא יראה תמידית לא בשעת החטא בלבד רק שתמיד מתירא מד'.

ואפשר שזה הדבר שאיתא במדרש וירא והנה איל אחר נאחז בסבך וכו' ויעלהו לעולה וכו'. אחר שישראל נאחזין בעונות בכל השנה בא ר"ה ויוה"כ ומכפר להם. דלכאו' א"כ שלכפר על העונות הוא למה הקריב עולה ולא חטאת שהוא על חטא. והעולה אף שג"כ מכפרת מ"מ עיקרה דורון הוא. שלכן החטאת קודמת לעולה כנודע, אבל הכוונה שאחרי שאמר לו המלאך עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ויראתך תמידית לא בשעת החטא בלבד, והיא שמירה לא רק לנקות א"ע מן החטא רק גם להשמר ממנו, לכן פעל גם לישראל שגם שאחרי שנאחזים בחטא בכל השנה יפעלו בתשובתם לא רק בחי' חטאת לנקות א"ע מחטא בלבד, רק גם כעולה לעלות לד' ודורון שישמרו מחטא.

והנה בהי"ר של הרב ר"א זצוקללה"ה מתפללים: שנוכה לבוא למעלת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב. הן התשוקה צריכה להיות לכל איש ישראל שיהיה צדיק וקדוש כהאבות, אבל האם עבודתנו שאנו עובדים עבודה היא בשביל לבוא אל מדרגה זו, הרבי ר"א עבד עבודה כזו. אבל אנו הלא עוד עומדים אנו במצב נמוך לעבוד להיות יהודים פשוטים. ואיך נרהיב לומר שנעבוד לבוא אל מעלת האבות הקדושים. אכן אם אל מדת גדלות האבות א"א לנו להגיע. עכ"פ אל בחי' עבודת האבות צריכים לעבוד להגיע. אם את מדת גודל היראה של א"א אין לנו עכ"פ בחי' היראה של א"א, יראה תמידית. צריכים לעבוד שתהיה לנו, אפילו אם לא תהיה גדולה כ"כ כשל אברהם אבינו.

והנה מדתו של אברהם אבינו היתה חסד, אהבה לד', לכן מזה היתה לו יראה כזו. כי מי שיראתו רק מעונש מתירא רק בשעה שבא דבר עבירה לידו, משא"כ כשיש לו אהבה ותשוקה לד' תמיד מתירא שלא יפגום ח"ו באיזה דבר קל בקדושתו, ותמיד משתוקק להתקדש ולהתקרב יותר וכמו שאיתא בספ"ק מזה. מספירת חסד נאצלת ספירת גבורה, כי הכל אחת יראה ואהבה. כי עזה כמות אהבה וכו' רשפיה רשפי אש שלהבת י־ה. האהבה שהיא בלא אש והתעוררות אינה אהבה אמיתית וגם יראה לא תעלה ממנה. רק אם עזה וכו' אהבה רשפיה רשפי אש שלהבת י־ה אז היא אהבה שלימה. לכן על שמירת המצוות כאישון ב"ע אמר ד' שישמרו את ק"ש, היינו המס"נ בק"ש. כי חוץ מזה שהמסי"נ לעצמה גדולה. שמחליט בדעתו ומצייר עצמו שמשליך א"ע באש לשם ד ההתעוררות בעצמה שמתעורר להשליך א"ע מועלת לו לכל עבודתו.

בבית־אהרן איתא, כי ד' אלקיך אש אוכלה הוא, היינו האש של עבודת ישראל בתורה ותפילה והאש אשר מתעוררת באיש ישראל בק"ש, היא עיקר עבודתו. פשוט בגוף רואים כאשר האיש מעורר בקרבו כח. אז בכח הזה יכול לעבוד בידיו וברגליו. וכן לדבר בכח וכו', וכשאינו מעורר כח בקרבו כל מעשיו בהתרפות. יסוד כל העבודה לא המסי"נ שבק"ש בלבד, רק גם האש אשר מעורר בקרבו למסור נפשו, והיא הפועלת יראה תמידית באיש הישראלי להצילו מיצה"ר. נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש. ויש בה שמע ישראל וכו'. וברוך שם כמל"ו, יחודא עילאה ויחודא תתאה. כי אף שאש יורדת מהשמים מצוה להביא מן ההדיוט. הן על כל איש נשפע ממרום והיא אש גדולה, מ"מ הראשית והעיקר הוא מה שהאיש יעורר מעצמו בעצמו בעבודתו.

ובגמרא יומא איתא שהארון נגנז בדיר העצים. לענינו מרמז להנ"ל, שהעצים שהיו להדליק את אש ההדיוט אש שלמטה. בהם נגנז ארון הקודש התורה והעבודה, עד שגם בשעת החורבן לא נפל בידי הסט"א ונשאר קיים במקומו. הבחור והאברך שרוצה לקיים א"ע שגם אחרי שיפול אל שערוריית העולם טרדותיו ודאגותיו גם אז תתקיים תורתו ועבודתו, אז יוסיף ויתקן את דיר העצים. ויוסיף אש של מטה. גם כשהוא כבר מוטרד בפרנסה צריך הוא לעשות לו זמנים פנויים שיזכור שלא בא לעולם רק לשם משא ומתן ולאכול וכו' ואל ישכח כי בשנותיו אלו אשר יחי' יכול ח"ו לחבל את כל הנצחיות שלו שח"ו יהיה מושלך נצח מקדושתו ית' אל תוך מערת נחשים וסט"א ח"ו, ויעורר בקרבו אש ואהבה ויראה לד' אבל העיקר צריכים לייסד זאת טרם שמתחיל לרדוף, והארון נגנז בדיר העצים שגם בחורבנו יתקיים כאן.

והנה בלעם קלל בשעה שא־ל זועם, כי א־ל זועם, והסימן הוא בתרנגול כמו שאיתא בגמרא ברכות (דף ז). א־ל [חסד] זועם, לא בשעת החטא, רק עוד מקודם, והסימן הוא בתרנגול שאינו ממתין על הבוקר שעת קימה רק עוד מקדים לקרוא ולהקיץ, וזה הזעם על שאין האיש מקדים את יראתו ושמירתו עוד טרם יבוא חטא לפניו. ואמר בלעם מה אקוב וכו' לא זעם ד', כי מראש צורים אראנו, חוזקם היא מראש מתחילה, טרם יבוא החטא לפניהם, לכן מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל. שגם דברים הנמוכים עבודה להם.

פנחס

פרשת פנחס

וידבר משה וכו' יפקוד ד' וכו' איש על העדה. אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפנים וכו' ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל. איתא במדרש רבי תנחומא (פ' בחקתי) זשה"כ חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה. שאל ר' ישמעאל בר נחמני את ר' יונתן בר' אלעזר שהיה עומד בשוק, א"ל שנה לי פרק אחד, א"ל לך לבית הלימוד ואני אשנה לך שם, א"ל רבינו לא כך למדתני חכמות בחוץ תרונה. א"ל וכו' מהו חכמות וכו' בחוצה של תורה וכו' מהו ברחובות במקום שמרחיבין, והיכן מרחיבין לה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, עכ"ל המדרש.

בחוץ לא רצה ללמדהו מפני שחכמות בחוץ בחוצות התורה תרונה במקום שמרחיבין אותה. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. והמשנה אומרת המהלך בדרך יחידי ושונה ומפסיק ממשנתו וכו' היינו שגם בדרך מוכרחים לשנות, וכן אמרה הגמרא ההולך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה, ומקרא מלא הוא ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וכו'. אבל חכמות בחוץ תרונה, רינה דייקא כי הגמרא אומרת (מגילה ל"ב) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וכו'. משמע שאף שלומד בדעת ובשכל מ"מ הטוב שבתורה נתגלה בעיקר בנגינה. ומה הוא הטוב, טעמו וראו כי טוב ד', הטוב הוא כטעם שא"א למסור לחברו רק כ"א טועמו ומרגישו. יש שכל וסברא בתורה, אבל על כל אלה יש טעם שאינו יכול להתגלות בדיבור ושכל רק בטעם, וכל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה וכו' חוקים לא טובים.

וכן על דרך הרמז נודע שיש טעמים ונקודות תגין ואותיות, והן אצילות בריאה יצירה עשיה. טעמים הם נגינה. והוא בחי' הטעם המתגלה למעלה מנקודות תגין ואותיות, ועיין זוה"ק בראשית (ט"ו ע"ב) כגוונא דתנועי דמנגני וכו' אזלין אבתרייהו אתוון ונקודו עכ"ל. לכן גם בדרך צריכים תלמוד תורה אבל חכמות בחוץ תרונה, הרינה הטעם של

תורה יכולים להשיג רק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות במקום שמרחיבין אותה, כי ר' יהושע בן חנניא קראו עליו חז"ל אשרי יולדתו על שנתנה אמו את עריסתו בביהמ"ד. אף שילד היה ולא הבין מ"מ דברי התורה שנכנסים באזניו מקדשים אותו. ולא באיש בלבד רק גם במקום. איתא בגמרא כל בית שנשמעים בו דברי תורה לא במהרה יחרב, לא אמרו שהאיש שלומד תורה לא יחרב ביתו, רק בבית עצמו תלוי אם נשמעים בו דברי תורה. כי התורה אינה כשאר חכמות להבדיל שאין בהן ישות רק חכמה, כי איזה ישות יש במי שחושב ק' פעמים ק' כמה עולה לא ישות בה ולא דבר מה להתפשט, משא"כ התורה ישות קדושה בה והחכמה שבה מן הקדושה מאירה. וכמו הנשמה שגם חכמת האיש נובעת ממנה והאם רק חכמה לבד היא ותו לא, עיקרה מציאות של קדושה היא, אשר גם חכמה ממנה מאירה.

הקדושה שבתורה מתפשטת בקרב האיש ובאבריו אף אם עדיין אינו יכול לתפוס את השכל. ולא בקרב האיש בלבד רק גם על הבית ועל הכתלים וכו' מתפשטת, והיא קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות והשטיבלעך, שהתורה וקדושת התפלה והעבודה שוכנת ומתפשטת בהם. וחכמות בחוץ תרונה. את הנקודות והאותיות עם התגין מדברים בפה ואת הטעמים התנועות אין מדברים. והם כגוף לגבי הטעמים בחי' אצילות שבהאותיות הם. לכן צריכים למקום קדושה כדי שיוכל הטעם שלמעלה מהשכל והדיבור המתגלה רק בטעמים להתגלות. ואף שהתורה דיבורה ושכלה יכולים להתגלות גם במהלך בדרך. מ"מ הטעם של התורה המתגלה למעלה מהדיבור והשכל יכול להתגלות רק במקום שמרחיבין את התורה שגם המקום קדוש הוא וגם הכתלים נרטבים בקדושה. דוקא במקום קדוש שמרחיבין אותה יכול הטעם להתגלות כנ"ל מפני שהוא דבר שלמעלה מהגוף.

וחוץ מזה. כי בידוע שיש התעמקות ויש התרחבות, ואיתא בגמרא יומא (דף ע"ז) מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני חגבים. כיון שהגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של שתי וכו' נעשה כפי פח קטן וכו' נעשה כנחל שוטף שבו רוחצים זבים וזבות וכו'. כך היא ההשתלשלות של קדושה כשמתעלה מתקצר וכשממשיך יותר מתרחב יותר. ולטהרת הזבין וכו' הוא דוקא כשמתרחב. ואת שתי הבחינות צריך האיש הישראלי התעמקות שהיא בחי' קצר. וגם התרחבות אח"כ. מקום אחיזת מש"ר הוא בחי' נתיב לא ידעו עיט מקום קצור יסוד אבא כשהוא בי"א כנודע. ועיקר השלימות היתה כשפעל להמשיך התגלות אלקית לעיני כל העם וביאר את התורה בשבעים לשון.

ולא בענינים גבוהים רוצים אנו לדבר ולכוון רק לפי ערכנו כ"א לפי עבודתו. יש מי שעולה בדעתו ומשיג איזה שכל בתורה או יש שהבנתו קצרה מאד עד שלא ידע היטב ואינו מכיר מה הוא משיג ואינו בטוח בהשגתו. ואח"כ מתחיל להרחיב את הדבר במוחו ובדבורו וחוזר עליה איזה פעמים ואז רואה ומכיר אותה. ולא בהשגת השכל לבד. רק גם כל הרהור טוב ורצון טוב ורוח התשובה הבא אל האדם מתחילה הוא קצר וצריכים לעבוד להרחיבה. וכמו שספר תורה המקופלת ומונחת במקום צר אף שכל התורה בה מ"מ הכל סתום רק כשמרחיבין אותה וגוללין אותה היא מתגלה. כ"א כשבאה התורה והעבודה בקרבו הוא רק בחי' נתיב ואין זאת שלימות ההתגלות לו ומכש"כ לשאר ישראל. וצריך הוא להרחיב אותה שתתפשט ואז מתגלה לו וגם לשאר ישראל. וזה שתי הבחי' התעמקות והתרחבות. דכמו שספר תורה צריכה שולחן אשר בו תתפשט. וככל שתתפשט יותר צריכה מקום יותר רחב שתתפשט בו. כן גם כשמתפשטת הקדושה באיש צריכה היא למקום. עד שלא די המוח לבד רק גם כל הגוף הבית הכתלים העיר וכו' עד שישנם דברי קדושה שרק בא"י יכולים לעשותם וכו'. מפני שלא באיש בלבד ולא בחצר לבד רק גם בכל העיר והמדינה הם מתפשטים, ועניני קדושה אלו יכולים להתפשט רק בעיר ומדינה של קדושה.

ומובן בזה דיוק הגמרא (עירובין נ"ה) עה"פ לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, רבא אמר לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים, ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים, ר' יוחנן אמר לא בשמים היא לא תמצא בגסי הרוח, ולא מעבר לים היא לא תמצא לא בסחרנים ולא בתגרים. שע"פ פשוט אם גם רבא דרש את הפסוק נגד גסי הרוח מה החילוק בינו לבין ר' יוחנן, ולמה ר"י כולל כל מיני גסי הרוח בדרש אחד ורבא דורש לא בשמים נגד המגביה דעתו ולא מעבר לעם נגד המרחיב דעתו. ומה החילוק בין זה לזה. אבל כנ"ל חוץ מן הפשוט מרמז רבא גם לחכמים שעובדים בדעתם, כי ר"י דורש נגד גסי הרוח וגסי הרוח אינם דוקא אותם בני אדם שיש להם במה להתגאות, כי גם טפשים גם עמי הארץ שאין להם במה להתגאות ג"כ יכולים להתגאות אדרבה הם הם בעלי הגאוה כמו שאמרה הגמרא סימן לגסות הרוח עניות בתורה. אבל אותם המגביהים וגם מרחיבין דעתם אם רק את דעתם מגביהין ומרחיבין ולא דעת התורה גם בהם לא תימצא התורה. מפני שאת התורה צריכים להגביה ולהרחיב ולא די באחת מהם. וע"י שגם מרחיב את התורה גם על כל גופו גם לשאר ישראל יוכל להאיר. כשמתרחב הנחל מבית קה"ק יכול היה לטהר גם הצריכים טהרה.

ומש"ר התפלל יפקד ד' וכו' איש אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם. כי יש בחי' רצוא ושוב בעבודה כנודע, שהיא עליה למרום וחזרה. וכנ"ל גם התעמקות והתרחבות בחי' רצוא ושוב הוא. אבל הכל יהיה גם לפניהם. אשר יצא בחי' רצוא לפניהם ואשר יבוא בחי' ושוב לפניהם. ונתת מהודך עליו. לא לעצמו בלבד רק למען ישמעו כל עדת ישראל, שגם הם ישמעו ויעלו.

שבת חזון

שבת חזון תרצ"ו

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. מה הכפל ציון וכו' ושביה, אם ציון תפדה גם שביה יפדו.

אמנם איתא במדרש תנחומא במדבר. ולא עוד אלא אמר הקב"ה הפקד את הלוים על משכן העדות. שכל מי שנבדק בדבר ונמצא נאמן להקב"ה מאמינו לעולם וכו'. היינו מפני שהלוים נדבקו בהקב"ה ונמצאו נאמנים ויאספו אליו כל בני לוי, לכן אמר ד' הפקד את הלוים על משכן העדות.

כל ישראל מאמינים בהקב"ה וע"י האמונה ממשיכים את קדושתו ית' למטה. כנודע מספ"ק שאמונה היא גם לשון המשכה, והוא ית' מאמין בישראל ברצונם עבודתם וקדושתם, וע"י שמאמין בנו ובעבודתנו ממשיך אותנו למעלה ומחבר אותנו לקדושתו, ומתי הוא ית' מאמין באיש, כמו שאמר מדרש הנ"ל שכל מי שנבדק בדבר ונמצא נאמן להקב"ה מאמינו לעולם. וזה היא עבודת האיש שיעבוד ויתקן את עצמו [זיך אויס ארבייטען] בכל גופו ומדותיו ולא רק באיזה מהן. כי עיקר כובד היצה"ר הוא על שאין יכולים להפטר ממנו. כמו שאיתא בספ"ק כשמדחים אותו מאה פעמים שוב קאתי ושוב מפתה. לוא היינו יכולים לערוך מלחמה נגדו ולהכותו פעם אחת שוק על ירך כי אז כל איש אף הפחות מישראל הי' מתגבר ומתחזק ועושה הרבה יותר מכחו. כי מה לא יעשה האיש בעד אלקיו הלא גם את כל חייו אל מוקד האש משליך בעדו ית', רק זה היא כל הכובד מה שאין יכולים להפטר ממנו. שוב מגרשים אותו ושוב הוא חוזר, לכן כל התחזקות האיש הוא מה שד' מאמינו ונתקשר עי"ז בדבר זה. בעבודה זו. וכמה ד' מאמין להאיש ומקשרו ונשאר בעבודה זו. לפי ערך פעולתו שנמסר לה ונמצא נאמן.

ולאו דוקא מי שבא לידי נסיון דוקא ועושה דבר גדול כמו שבט לוי וכמו יהושע במלחמת עמלק כמו שמביא המדרש, רק גם בכל עבודה יש הדבקות ונאמנות שד' מאמינו, מי שעושה בידיו או בשאר גופו לד' עבודה היא אבל אין זאת מסירת עצמו לעבודה שנאמר עליו שנבדק ונמצא נאמן, רק מי שתמיד דעתו ותשוקתו לד' ודואג על פחיתותו ועל

שאי אפשר לו לעמוד בכל היום בהיכל המלך. וכשבא לעבודה משליך את כל עצמו בה, וחושב איך ובאיזה אופן יתקשר בה שלא ינתק ממנה, ועובד בכח ובהתגברות. אז כל עבודה ועבודה שעובד בחי' שנבדק ונמצא נאמן הוא וד' מאמינו, וקל לו לעמוד נגד יצרו בדבר הזה. כי רק להיות צדיק גמור בכל עניניו שלא יהיה לו יצה"ר כלל קשה להאיש לבוא. אבל להיות צדיק בדבר אחד שבזה לא יהיה לו יצה"ר כל איש יכול לבוא, כי האם יש לאיש במותינו יצה"ר ח"ו לחלל שבת, לאכול טרפות או חמץ בפסח, הס מלהזכיר. ולמה לאחרים יש וגם עוברים ר"ל. מפני שאנחנו נתדבקנו בדברים הללו וד' מאמין אותנו בזה, ואמונתו ית' בנו ממשיך אותנו בקדושה זו שנהיה קבועים בה.

וזאת היא גם פעולת אמונתנו בד', כשעובדים אנו בפועל ובתשוקה אז הוא ית' מאמין בנו, ואמונתו ית' פועלת גם לחזק את אמונתנו בו ית', וכן גם להיפך, בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא, לפי ערך שהאיש מאמין בד' מעורר את אמונתו ית' בנו, ובאמונתו ית' ובאמונתנו אנו מתחזקים ומתקשרים שלא יהדפנו היצה"ר כ"כ מהר ונעלה אף נעמוד בהר ד' ובמקום קדשו. לכן אי אפשר לו לאיש לבוא לאמונה חזקה בלתי אם יעבוד בפועל בכח ובתשוקה את עבודת ד', ואי אפשר להשאר על מצב קדוש בלא אמונה חזקה. והאיש שרואה בעצמו שהפכפך הוא פעם עובד ופעם עוזב וכו' ידע שאמונתו חלושה ואינו יכול לעורר את אמונת ד' לו ואינו נמשך ונתקשר בעבודה ובקדושה. לא שיהיה תמיד במצב אחד של עבודה שזהו אי אפשר, כי תמיד מוכרח האיש להיות בעולה ויורד. רק גם כשאינו מתלהב וגם כשעבודתו חלושה יותר גם אז יהיה עבד ד' ויעבוד אותו. ומכל שכן שגם אז ישמור את עצמו מחטא ופגם ח"ו.

והנה ישנה אמונה שכאשר רואה אות או ישועה שד' מושיע אותו מאמין גם על הדברים שאינו רואה, אבל אמונה שלימה היא שגם כשאינו רואה מאומה, אדרבה רואה הוא את ההיפך שאויבי ד' מצליחים ואוהביו נרדפים ח"ו, גם אז מאמין, האמנתי כי אדבר אני עניתי מאוד. אף שאדבר דברי תורה ותפלה ומ"מ אני עניתי ח"ו ביסורים, ולא עניתי לבד רק עניתי מאוד גם כן האמנתי בד'. ופועל בזה שגם הוא ית' יאמין בו. כשרק מקבל עליו האיש לעבוד ומחליט בדעתו להתמסר לעבודה אף שעוד יש לו מכשולים בדרך ח"ו.

אבל כמו שאי אפשר לו לאיש להיות חכם בדבר אחד לבד. רק צריך שתהא לו חכמה בכלל. ואז יוכל להתחכם בענין זה יותר. ואי אפשר לאיש שיהיה בעל מזג טוב בענין אחד לבד רק מוכרח להיות טוב בכל דבר. כן א"א לעורר בקרבו אמונה אם גם בכל עניניו לא יבטל עכ"פ מעט את ישותו. כי במה אמונת האיש נפגמת בזה שהוא אינו משיג ולא מבין, ולפי דעתו רואה הוא את ההיפך. ויש שהאיש אומר בלשון שאלה לאמר.

הנה רואים ששונאי ישראל מצליחים וישראל בשפל המדרגה וגם בישראל עובדי ד' בשפל המדריגה ח"ו והפושעים דרכם צלחה, אבל אין רשאים להקשות מאומה צדיק ד' בכל דרכיו, כל זה אומר האיש מאחר שקושיא זו דוחפתו במוחו רק הוא דוחה אותה, אבל ידע שרק מן התגלות מוחו מדחה אותה משא"כ בפנימיותו גם בלא הרגשתו יכולה להחליש את אמונתו. והרי זה כמו אבנים שחקו מים, שאף שמים רכים הם וא"א להם לפוצץ אבנים מ"מ כשמתמידים לנזול עוד ועוד שוחקים גם את האבנים. כן שאלה זו אף שאינה חמורה אצלו כי יודע הוא שאי אפשר להשיג את ד' ואת מעשיו ועוד דואג על שבאה שאלה זו במוחו, מכל מקום כיון שנשארה במוחו עוד פעם ועוד פעם פוגמת את אמונתו לדאבון האיש בעצמו והיפך רצונו, וזה תלוי בערך עצמותו בקרבו, מי שגם בשאר דברים עצמותו העיקר אצלו. כמה שהוא רוצה לישן ישן לאכול יאכל כי עצמותו רוצה מה שמתאוה. ומי שפגם בכבודו יורד לו עד לחייו בישותו ועצמותו וכן בשאר ענינים. וכיון שעצמותו וישותו יסוד הכל הוא לכן גם בהשגה השגתו יסוד לו. וכמה שירצה לדחות את שאלותיו לפי השגותיו מ"מ אמונתו גם בלא ידיעתו נפגמת. משא"כ מי שבכל עניניו מכניע ומבטל את ישותו אז גם בזה הוא עם הדעת שלו בטל ואמונתו חזקה בד' בלא שום מפריע. והאנשים המצטערים על פגם אמונה ידעו שצריכים הם לתקן את מדותיהם.

והאמין בד' ויחשבה לו צדקה. כי איתא בספ"ק שזהו גדלות הצדקה לכפר גם חטאים וחטאך בצדקה פרוק. חוץ מזה שמחיה הוא את העני גם מפני שהוא הוציא כחו ועצמותו להרויח את הכסף ועתה נתנו לצדקה ומצוה לכן את עצמו נותן. וזה והאמין בד' ויחשבה לו צדקה. ל"ו דייקא שאת עצמו נתן בצדקה. כי לולא שנתן את עצמו לד' כי אז לא היה יכול להאמין כנ"ל. וכיון שמאמין מעורר את אמונת ד' גם עליו והוא התקשרותו בקדושה על תמיד. ציון במשפט תפדה. אבל יש שגם אחר שהאיש נפדה שב וחוזר לסורו ח"ו, וזה ושביה ששבים אחר הפדיון, בצדקה שנותנים את כל עצמם לד' ועי"ז מתדבקים באמונה ובהתקשרות אליו ית' כנ"ל.

ואתחנן (שבת נחמו)

ואתחנן שבת נחמו תרצ"ו

שמע ישראל וכו' ואהבת וכו', ונבין נא למה לא נאמר גם יראה, ורש"י ז"ל פי' עשה דבריו מאהבה וכו',

אמנם איתא במדר"ת בהעלותך, ד"א בהעלותך וכו' משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו אוהב אמר לו המלך תדע שאצלך אני סועד היום לך התקן לי, הלך אוהבו והתקין

מטה של הדיוט שולחן של הדיוט כיון שבא המלך באו עמו שמשיו סבבו מכאן ומכאן מנורות של זהב וכו' כיון שראה אוהבו וכו' נתבייש והטמין את כל מה שהתקין לו. שהיה לו הכל מן ההדיוט וכו' אמר לו המלך חייך שאני פוסל את כל כלי שהבאתי עמי ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך. וכך הקב"ה כולו אורה וכו' והוא אומר לישראל התקינו מנורה ונרות, מה כתיב שם ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ועשית מנורת זהב טהור. כיון שעשו מיד באה השכינה עכ"ל המדרש. היינו שהמשכן המנורה וכל הכלים של הדיוט שעשו ישראל הקב"ה משמש בהם מגודל אהבתו להם. ואפשר שזאת היא דאגת הכביכול כל כך על חורבן בית המקדש חוץ שדואג על גלות ישראל, ומה הדאגה כל כך על העצים והאבנים שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, בשלמא אנחנו דואגים על השראת השכינה שהיתה ונעדרה. אבל מה דאגתו ית', אבל להנ"ל כיון שאהבתו לישראל גם עתה נשארה כי שפך חמתו על עצים ואבנים לטובת ישראל. לכן כביכול דואג על שאינו יכול לשמש בכלי אוהבו. ולמה במשל הביאו משמשי המלך מנורות של זהב ולא אמר להם המלך שלא יביאו כי בשל אוהבו ישמש. אבל כך דרך האוהב שלא יאמרו שמפני שאין לי אחרות איני משמש אלא בשל הדיוט, רק ידעו כלם שמגודל אהבתי אני פוסל בשלי ומשמש בשל ההדיוט. לכולם אני רוצה לפרסם את אהבתי לישראל.

ואפשר זהו הענין שאמר ד' להמלאך אלך למקום ששמו מסתרים ואבכה. ולמה לא הלך למקום מסתרים כיון שגנאי לארי שיבכה בפני שועל כמו שאמרה הגמרא, אבל כך דרכו של אוהב מתחילה הרכין עצמו לשמש בכלי הדיוט אף שיש עמו כלים שלו, ועתה כשאין כלים, כביכול רוצה לבכות דוקא באופן של גנאי מגודל אהבתו לישראל. לא לנו ד' וכו' כי לשמך תן כבוד וכו' למה יאמרו הגוים וכו' ואלוקינו בשמים כל אשר חפץ עשה, שעפ"י פשט מה ואלקינו וכו' כל אשר חפץ עשה, עתה, ולהנ"ל הכל מענין התפילה היא. כי בזמן שבית המקדש קיים שכן המלך מלכי המלכים הקב"ה בבית של הדיוט והשתמש בכלי ההדיוט למען שמו ית', ועתה כביכול רוצה להתבזות ולהצטער מגודל אהבתו לנו בראותו דאגתנו ושפלותנו, כאב רחמן שאינו יכול לעורר את תבערת אהבתו בראותו את יסורי בנו עד שגם הוא יצטער גם בפועל עמו, א"כ מה נתפלל לשמך תן כבוד ועתה כביכול מתבזה. הלא גם זה רצונו ית' ובכונה עושה כך מגודל אהבתו לנו, לכן מתפללים לא לנו ד' לא לנו. לא תשגיח עלינו להתבזות בשביל אהבתך אלינו, כי לשמך תן כבוד וכו' למה יאמרו הגוים וכו' ואלקינו בשמים כל אשר חפץ עשה: וגם בזה חפץ להתבזות ושיאמרו הגוים וכו'. אבל אנו כמו שהוא ית' כביכול אינו משגיח

על כבוד עצמו בשביל ישראל, כן גם אנו אין משגיחים על עצמנו בשביל כבודו ית' ומתפללים לא לנו ד' לא לנו, כי לשמך תן כבוד ואל תתבזה בשבילנו.
נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. כי ישראל מדרגתם גבוהה גם אם הם פשוטי עם, אבל כשד' אומר עמי ג"כ מדרגה גבוהה כנודע, לכן אילו היה אומר ד' נחמו ישראל ג"כ היתה נחמה אבל מי היה זוכה לזה, משא"כ כשאומר ד' עמי, מן עם נעשה עמי הוא נחמה כפולה שלכולם ד' ממשיך את אורו וישועתו במקום גדלותו וכו' ענותנותו.
והנה על המקדש אשר לעתיד נאמר. אתה ד' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, ולמה מלפנים מגודל אהבתו אלינו השתמש דוקא בכלים של הדיוט ובבית מקדש וכלים שעשינו אנו. ועשו לי מקדש ועשו מנורת זהב טהור. ולעתיד שהאהבה תהיה יותר גדולה לא ישמש בכלינו כלי הדיוט רק מה שיביא עמו בביהמ"ק של מעלה. אפשר מפני שלעתיד אין הדיוט נמצא ולא כלי הדיוט. ואפשר זאת היא עבודתנו עתה לתקן את ימות המשיח, כי שני אלפים ימות המשיח מתחילות מיד מן חורבן בית שני כמו שאיתא בסנהדרין צ"ז. ונודע מהאריז"ל שלעתיד תתעלה עשיה לאצילות. אין לנו השגה מה היא אצילות אבל בספרי כ"ק אא"מ זצוק"ל מובא מע"ח שמבאר מעט לפי שכלנו שהיא כעין בחי' מחשבה שהיא בחי' אצלו, למשל באדם כשרוצה שאיש זולתו יעשה דבר מוכרח לאמר לו. וכשרוצה שהוא בעצמו יעשה דבר אינו צריך לומר כיון שידיו שלו הן, מ"מ לעשות צריך לחשוב ואיך יעשה, משא"כ כשפועל במחשבה היינו שחושב אז מעצמו חושב מפני שהמחשבה הכי קרובה אל הנפש היא, כעין זה החילוק בין עשיה ושאר העולמות לאצילות. והיא בחי' איהו וחייוהי חד בהון. לכן אז בשביל אהבת ישראל שימש בכלים הדיוטים. שהכלים הם זולת האהבה, ועתה משמש בהאהבה בעצמה את מי הוא ית' אוהב את ישראל. לכן עיקר דירתו בהישראל בעצמו. אין זולתיות רק בחי' אצילות אצלו, יש אהבת ד' והיא אלקות. כי מי הוא האוהב ד', ואיפה נמצאת האהבה. בו ית' ומה נמצא בהאהבה הישראל, לכן אינו שוכן בדבר זולתו רק בהארת האלקות, בישראל הנמצא באהבתו. ובת"ז איתא זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בלביה כלים נאים באברים דיליה, והיא התחלת עליי עשיה לאצילות, הן בזמן שבית המקדש היה קיים היה התגלות יתירה הרבה מאוד מאשר עתה, מ"מ עתה אופן ההתגלות היא בחי' עליית עשיה לאצילות.
גם הבחי' אצילות של עתה שהעשיה נתעלה לה אינה אצילות של מרום רק אצילות שבעשיה כמו שהחכמה של כל איש בחי' אצילות היא, ואינה בכ"א אצילות של מעלה רק אצילות שלו שאצלו היא בחי' אצילות. כך גם אופן התיקון של עתה בחינת עליית

עשיה לאצילות הוא לאצילות שבעשיה. ואח"כ לאצילות שביצירה וכו'. לכן מתחילה בזמן הבית קודם שהתחילו ב' אלפים ימות המשיח כשרצה מי לדעת דבר ד' היה מוכרח לשאול לנביא. ועתה כל בן תורה ובעל הוראה אם באה שאלה לפניו אשר אינה מבוררת בשו"ע, ויש לדמותה לדין זה הנמצא ואז תהיה אסורה ויש גם לדמותה לזה ותהיה מותרת. אז כפי שכל האיש הזה וכפי שהוא פוסק נעשה תורה וכך מסכימים במרום. וזהו מפני שבזמן ביהמ"ק היה המלך משתמש בכלים זולתיים כלי הדיוט מחמת אהבתו לישראל, ואיש ישראל היה מוכרח לשאול מה דיבר ד', האיש היה לעצמו וההשראה ממרום לעצמה היתה, ועתה השכל הזה של ישראל אם בקדושה היא, נעשה קודש ותורה. ובגמרא ע"ז ל"ה איתא עה"פ כי טובים דודיך מיין אמרה כנסת ישראל ערבים עלי דברי דודיך [היינו דברי סופרים] יותר מיינה של תורה, שעפ"י פשוט למה ערבים יותר ומה הלשון מיינה של תורה, ולא מתורה, אבל כד דייקינן רואים שהפסוק אומר כי טובים דודיך וכו' והגמרא אומרת ערבים וכו' כי נודע מספ"ק שיש טוב מועיל וערב, טוב שהוא טוב באמת מועיל שפעולה טובה יוצאה מזה וערב הוא רק שהאיש מרגיש ערבות בזה. ובטוב ומועיל יכול להיות שהוא טוב ולא ירגיש ערבות בה, ואנו מתפללים הערב נא וכו' הן טובה ומועילה היא התורה, אבל נרגיש נא גם אנו ערבותה, והנה הגמרא אומרת שיין הוא בחי' סוד כי יין עולה ע' וסוד עולה ע', וזה ערבים עלי דברי דודיך גם לי ערבים שגם אני מרגיש הטעם והשכל עד שגם שכלו נעשה תורה. יותר מיין מהסוד של תורה. כי תורה שבכתב רק ממרום באה היא לאיש.

היוצא לנו מדברינו שאז ע"י האהבה השתמש בכלים של הדיוט שהם זולת האהבה, ומן שני אלפים ימות המשיח שמתחיל התיקון עלית עשיה לאצילות משמש בהאהבה בעצמה, בישראל. וזה שלעתיד באש אני עתיד לבנותה, כי איתא בבית אהרן בשם ההצה"ק ר' אשר הגדול זצוקלל"ה עה"פ כי ד' אלקיך אש אוכלה, פי' הוא אש של ישראל שמרתיחין עצמם בעבודת ד' עכ"ל הק', והנה בספרי כ"ק אא"מ ההצה"ק זצוקלל"ה איתא שיש יצה"ר בקרירות שמקרר את האיש בכל דבר, ויצה"ר זה קשה להכניס לקדושה, ויש יצה"ר של חמימות ואותו יכולים להכניס לקדושה לעבוד את ד' בחמימות ע"ש, וזה באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה. כשח"ו חוטאים בחמימות אז נעשה מזה אש ח"ו באש הצתה. וכשמכניסים אש הזאת לקדושה ועובדים בה את ד' אז באש אני עתיד לבנותה. וביהמ"ק שלעתיד לא זולת ישראל הוא רק אדרבה לא בכלים זולתיים ישרה כבודו ית' רק של ישראל באש עבודת ישראל. כי ד' אלקיך אש אוכלה אש של

חמימות עבודת ישראל ובאש אני עתיד לבנותה. ומתחילת שני אלפים תורה מתחלת עבודה זו.

ומה יעשה האיש להפוך את חמימות יצרו לחמימות עבודה עד שייעשה בחי' אש אוכלה, ומכל שכן מי שטבעו בקרירות מה יעשה ויעורר בקרבו חמימות של קדושה, אבל ישנה עבודה ע"י סיגופים והרחקות נטיות האדם. וישנה עבודה שגם את נטיות הגופניות מכניס לקדושה. הגמרא אומרת וכפר עליו מאשר חטא על הנפש שהזיר עצמו מן היין. אם כן למה כתבה התורה דיני הנזיר, כי אם לא כתבה התורה לא היה מי שינזר עצמו. אבל מי שמרגיש עצמו ברתיחות לא טובות כ"כ עד שאינו יכול להכניען ולעבוד גם בהן את ד', צריך להרחיקן. רק שבזה נפש הבהמית שלו נשארה רק כפויה ואינה נכנסת בקדושה, משא"כ מי שמכניסן לקדושה אפילו רק לשעה. אז גם היא מתקדשת. וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, דייקא על הנפש שהבהמיות חטאה שנשארה רק כפויה, ולא הוכנסה בקדושה. אבל גם זאת עבודה. והתורה כתבה הדין כדי מי שיצרו תקיף עליו ירחק עצמו מן היין וכיוצא בזה.

עקב

פרשת עקב

כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת וכו' לעשותה וכו' לאהבה וכו' ללכת בכל דרכיו וכו', ונבין, הא כתיב בסוף הפסוק ללכת בכל דרכיו היינו כל המצוות, ולמה נאמר המצוה הזאת ולעשותה, לשון יחיד. אמנם איתא במדרש רבי תנחומא (פ' נשא) ויהי ביום כלות משה, ווי ביום כלות משה, משל למלך שהיה לו אשה דאגנית אמר המלך עשי לך פורפירה התחילה לעסוק בה. כ"ז שהיתה מתעסקת בה אינה מריבה. נשלמה המלאכה והביאה למלך ראה אותה המלך וישרה בעיניו מיד התחיל המלך לומר ווי ווי. אמרה לו אשתו מה זה אדוני טרחתי א"ע לעשות רצונך ואתה אומר ווי ווי, א"ל המלאכה מאד ישרה בעיני. אמנם כ"ז שהיית עוסקת במלאכה לא היית כועסת ולא מקנטרת אותי, עתה שאת פנויה מתייראי אני שמא תכעיסי אותי. כך אמר הקב"ה כ"ז שהיו בני עוסקים במשכן לא היו מלינים, עתה יתחילו, לכך נאמר וכו' ווי היה ביום כלות משה, עכ"ל המדרש.

וכבר אמרה הגמרא שהבטלה מביאה לידי שעמום ולידי עבירה ר"ל, אבל גם מי שאינו הולך בטל לגמרי, אם עבודתו הן ולאו בידו, רוצה עובד ולומד תורה רוצה חדל, אז אף אם לידי עבירה ולידי שעמום לא יבוא גם אל הטוב קשה שיבוא. האיש מוכרח להיות

נתפס כולו בעבודה. לא שיהיה הוא תופס אותה, בין רוצה בין לא רוצה מוכרח הוא לעבוד וא"א לו שילך בטל.

יש שעובד כזה בא מן החוץ כגון הרב הרודה את תלמידו. אבל אם רק מן החוץ ואין דעת ורצון התלמיד בעצמו משתעבד באמת עד שלא יוכל ללכת אף רגע בטל, לא יועיל לו הרבה להעלות את התלמיד ולגלות את נפשו ולקשרה בקדושה. והעיקר הוא שמעצמו ישעבד האיש ויחבוש את דעתו ורצונו לעבודה. וכשרואים בחורים שאחרי שגמרו לימוד ההוראה או אחרי שבאו אל תכליתם החומרית שקיוו לבא אליה ע"י תורתם ואז כבר הם בטלים. אז נדע שגם בשעה שלמדו בהתמדה רק הכרח מן החוץ היה ואין לקוות מהם עליה גדולה. אבל מה לנו לדבר מאותם התלמידים שעשרה שנות עבודה לא הועילו אצלם. כמה עשרות שנים חי האדם, ואם חלק גדול כזה של חיי האדם ומבחר החיים לא הועילו למו, מה נדבר עוד ומה נקווה עוד מהם. יש איש מנפח בגחלים כדי שיתבערו וידלקו מעצמם. אבל האם יעמוד כך בכל השעות שצריכים לדלוק וינפח בהם. אנו נדבר עתה מאותם התלמידים שבאמת רוצים להבעיר את נפשם ולחבוש את כל עצמם ורצונם בעבודה. עד שיהיו מוכרחים ובכולם ישתעבדו.

והנה רואים שמי שלומד סתם אין דעתו ורצונו משועבדים כ"כ כמי שדוחק את עצמו לגמור איזו מסכת, וכש"כ כמי שרוצה לגמור הוראה שאז כולו שקוע ומשועבד בלימוד. ואפשר זה מרמז לנו המדרש ויהי ביום כלות וכו' ויי וכו'. את המשכן עשו לשם ד' שישכון בהם, והאם אחר שהוקם המשכן כבר לא עבדו ח"ו את ד', ומה א"כ המשל לגמר מלאכת הפורפירה. את כוונת המדרש אין אנו יודעין. אבל לנו מרמז. מפני שאז רצו לגמור את מלאכת המשכן. רק עבודה כזו משעבדת את כל הגוף וחושי האדם עד שלא יוכל יצרו להתגרות בו. ועוד יוכל להוציא את נפשו הקדושה ולקשרה בד'. ואפשר זהו הענין מ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

בספר תולדות הנפלאות איתא שפעם ביקשו אברכים מכ"ק אא"ז הה"צ הקדוש ממאגלניצה שידבר עמהם חסידות. והשיב להם בקדשו שלהתפלל וללמוד ולא ללכת בטל היא החסידות. עי"ש. כי יסוד החסידות הוא שלא נעשה התורה ומצוות בגוף בלבד ולא נתפלל בפה אף במחשבה בלבד רק גם בנפש באהבה והתלהבות. לכן כ"ז שנפשו של אדם נראית ואח"כ מטמינה א"ע ושוב נראית ושוב נטמנת. פעם רוצה ופעם לא רוצה א"א לה להתגלות בעבודה. ורק כשקבוע האיש בעבודה והנפש חבושה לה עד שלשבת שעה בבטלה זה אצלו כשעה בלא חיים ח"ו. רק אז יכול לגלותה ולהעלותה אף להיות חסיד.

נחזור להנ"ל, ויהי ביום כלות משה וכו'. ובזה יחבוש האיש א"ע בעבודה. ולא תהיה עבודתו בסתם. רק שיחלק את עבודתו לחלקים ויעורר בקרבו רצון לגמרם. מתחילה יקח לו מסכת לגמרה ולזכרה ויצייר בעצמו איך יהיה מאושר כשיגמור ויזכור מסכת וכבר יהיה קצת בן תורה (וגם בעולם העליון אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו) וכבר הוא מתדבק בתורה ובמסכת זו. וכשגמרה וזוכרה אל ישב בטל כי כבר גמרתיה ומה לי לעבוד עוד. רק ויהי ביום כלות כמ"ש המדרש הנ"ל ווי ביום כלות. ווי על שאני חושב שכבר כליתי את עבודתי. והאם כבר קיימתי את חובי לפניו ית' הן גמרתי מסכת אחת אבל התורה ארוכה מארץ מדה ומה ערך מסכת אחת נגד כל התורה, ומה יהיה ביתר שנותי האלך בטל ואזהם את נפשי. ויתחיל ללמוד עוד מסכת ועוד מסכת, ויהיה בטוח שכאשר יעורר רצון פנימי כזה בקרבו אז אח"כ מעצמו יהיה חבוש לעבודה ותורה. וכן בעניני עבודה יחלק את עבודתו לחלקים, ויקבל ע"ע לתקן מדה זו וידחוק א"ע לגמרה. וכשמרגיש בקרבו שכבר מתוקנת מעט בקרבו שוב יתחיל באחרת וכו'.

והמשנה אומרת (אבות ב') לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה ב"ח להפטר ממנה. ומה להפטר, אם להפטר מלעשות אותה בכלל, מי יעלה על דעתו שהאיש פטור מהמלאכה מלאכת הקודש. אבל להנ"ל הפי' לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה ב"ח להפטר ממנה. היינו מלגמור, אדרבה צריך אתה לקבל עליך לגמור כל דבר הן מסכתות הן חלקי עבודה. ולא עליך המלאכה לגמור, היינו שניהם ר"ל המלאכה לא עליך המלאכה לגמור. ולא תחשוב כבר גמרתי ואשב בטל רק אחרי שקיבלת חלק ממנה לגמור שוב התחזק בעבודה וקבל עליך הלאה עבודה לגמור וכו'.

העבודה היא הראשית והעיקר של היהדות והחסידות. הוא ית' טמיר ונעלם ובבריאת העולמות גילה את הארת קדושתו, ובמה גילה, בעבודה. לכן מי שפועל ועובד ממשיך לו את חיות הקדושה ממרום. ומי שאינו עובד אין לו חיות הקדושה. לפתח חטאת רובץ, זה הוא מצודת היצה"ר כשהאיש רובץ ואינו פועל ועובד.

ובסנהדרין (דף צ"א) דורשת הגמרא שהיצה"ר בא לאדם רק משעת לידה, לא מקודם. ואומרת הגמרא בזה סברא שאילו היה לו יצה"ר גם בשעת עיבורו היה מבעט באמו ויוצא. ומה יצה"ר שייך בזה שיבעט ויצא. האם מצווה הוא שימתין עד שעת לידתו שבגלל זה יפתהו היצה"ר שלא ימתין. אבל הנשמה נתונה בו משעת יצירה. כמ"ש הגמרא, וגם נר דלוק על ראשו ומלמדין אותו כל התורה כולה. לכן אילו היה לו אז גם יצה"ר והיה צריך ללחום נגדו כי אז היה מוכרח לבעט לצאת ולעבוד, כי א"א ללחום נגד היצה"ר בלי עבודה.

העבודה היא העיקר, ולא לעשות כלאחר יד בלבד רק לשעבד את כל עצמותו בעבודה. כתוב ויכל אלקים ביום השביעי את כל מלאכתו וכו' ופרש"י ומה היה העולם חסר מנוחה באה שבת באה מנוחה. מה הפי' של מה היה העולם חסר מנוחה. הלא באם לא ברא ד' שנצטרך מנוחה לא היה העולם חסר מנוחה. אבל הוא ית' ברא העולם שע"י העבודה נמשיך את קדושתו ית', ואיזו עבודה, עבודה של יגיעה עד שנצטרך מנוחה אחריה.

וזה שמרמז הפסוק. כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת וכו' לעשותה וכו' ללכת בכל דרכיו. הן צריכים לקיים את כל התורה. אבל כשרוצים לתקן א"ע יותר, שמור תשמרון ב' פעמים ומשמרת למשמרתי, אז תחלקו את המצוות לפרטיות ותקחו בכל פעם מצוה אחת לגומרה, ושוב מצוה, ובזה תוכלו לעלות.

האזינו

פרשת האזינו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.

כי איתא בזוה"ק וארא (כ"ו ע"ב), פתח ר"א ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. האי קרא הכי מבעי ליה. וידעת היום כי ד' הוא האלקים והשבות אל לבבך וכו' (היינו שמקודם ידע ואח"כ ישיב אל לבו מה שיודע) אלא אמר משה אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי ד' הוא האלקים והשבות אל לבבך וכדין תנדע ליה. לבבך יצ"ט ויצה"ר דאיתכליל דא בדא ואיהו חד. כדין תשכח כי ד' הוא האלקים וכו'. עי"ש.

הנה כל איש ישראל מקטן ועד גדול יודע כבר עתה שרק ד' ית' הוא הנמצא היחידי בכל העולמות ואין שום מציאות זולתו ית'. כי כל העולמות הארת אורו ית' הוא. א"כ במה אנו מקיימין עתה וידעת והשבות אל לבבך כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל וכו' שהיא מצוה נצחית שכן נעשה ונשים אל לבבנו, והלא הדבר כבר ברור ובטוח לנו עד שאין צריכים פעולת השכל והלב לזה. אבל הנה הגמרא (ברכות ל"ה) מקשה. כתיב לד' הארץ ומלואה וכתיב השמים שמים לד' והארץ נתן לבנ"א. ומשני כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה. ונבין נא האם אחר הברכה אינה לד' ח"ו. אבל אחרי הברכה גם האיש לד' הוא. קודם הברכה שהאיש עדיין לא נתקדש היתה רק לד' הארץ ומלואה ולא להאיש, משא"כ אחר הברכה שגם האיש לד' הוא לכן והארץ נתן לבני אדם ועל ידו לד' הארץ, וזהו סמיכות הפסוקים (תהלים קט"ו) ברוכים אתם לד' וכו' השמים שמים וכו' והארץ

נתן לבני אדם. כי כל המברך מתברך, וכיון שכרוכים אתם לד' היינו לאחר הברכה לכן השמים וכו' והארץ נתן לבני אדם שגם זה לד' הוא.

וזהו החילוק בין לד' הארץ קודם ברכה ובין לד' הארץ שלאחר הברכה ע"י האדם. כי כאן אומרת הגמרא שקודם הברכה לד' הארץ. ורש"י פי' בחומש פ' חיי שרה שאמר א"א ואשביעך בד' אלקי השמים ואלקי הארץ עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות אבל כשלקחני מבית אבי היה אלקי השמים ולא אלקי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ. ומשמע מזה שבלי האיש הישראלי הוא ית' אלקי השמים ולא הארץ. אבל זה הוא העיקר שמוסיף האיש הישראלי שהרגלתיו בפי הבריות. כי מה שייך שהיה רק אלקי השמים. ומה היא הארץ ומלואה אם לא הארת ד', הוא ית' אצל ברא יצר ועשה את הכל ומחדש בכל יום תמיד מע"ב. אבל עולם חסד יבנה. בריאת העולם לא היתה בזכות איזו עבודה של איזה איש. כי אדם אין לעבוד. הגם כי הכל צפוי ועבודת ישראל העתידה עוררה את רצונו ית' לברוא את העולם וכמ"ש בגלל אבות שעשו רצונך. שעשו הרצון לבריאת העולם כנודע הפי' מהמגיד הגדול זצ"ל, מ"מ הזכות בפועל אשר יעשה האיש הישראלי אשר בעבור זה יברא ד' את העולם לא היה, ואדם אין לעבוד. ורק חסד יבנה. משא"כ עתה שכבר נברא, קיום העולם הוא ע"י עבודת ישראל ובזכותם, היינו שבריאת העולם הוא מעשי ד' בלא עבודת האיש, וקיום העולם ע"י ישראל. וזה בעשרה מאמרות וכו' שמקיימין את העולם וכו' (אבות פ"ה). מקיימין דוקא. וגם עתה כשבאה פעם אחת התעוררות לאיש הישראלי היא בחי' בריאה ראשונה שיכולה להיות אף בלא עבודתו ופעולתו. אבל עיקר עבודת האיש היא שתתקיים הארתו והיא פעולתו באמת, שמקיימין את העולם. זאת היא עבודת הצדיקים היינו כל ישראל העובדים את ד'.

גם קודם מעשי איש וברכותיו לד' הארץ. כי ד' בראה, ואברהם אבינו אמר שעתה הוא אלקי הארץ שהרגלתי שמו בפי הבריות, הרגלתי דייקא, לא שיאמר פעם אחת כי זהו גם בלא עבודת האיש. רק הרגלתי שיהיה מורגל להזכיר תמיד את שם ד'. שמקיימין. וזה וידעת היום וכו' כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, יודעים אנו שד' גם בארץ אבל עבודתינו היא שלא תהיה זאת ידיעה לבד רק שבכל עצמנו וגופנו תאיר הארה זו, ולא רק לפעמים בלבד רק שנהיה מורגלים בזה, עתה הוא גם אלקי הארץ שהרגלתי שמו כנ"ל. וראשית נעשה זאת ע"י הרגל. פשוט לחזור ולעורר עצמו ושוב להוסיף תורה ומצות. ולא בעצמו בלבד רק גם באנשים זולתו. שהרגלתי שמו בפי הבריות, היינו גם בזולתו. והעיקר הוא בעשיות פשוטות.

וחוץ מזה, ידיעה זו שגם בשמים ובארץ רק ד' הוא ולקיים ידיעה זו, היא ע"י וידעת היום והשבות אל לבבך. כמו שאומר הזוה"ק הנ"ל שתסתכל בלבך ותראה שהיצ"ט והיצה"ר הם חד. כי הנה המשנה ביצה (פ"ה מ"ה) אומרת, הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום. היינו שהגחלת תופסת מקום וקונה מקומה במקום בעליה ואסור בשבת להוליכה מחוץ לתחום בעליה. משא"כ שלהבת אינה תופסת ולא קונה מקום, ואפילו אם הוא ברה"י ונפח בה ונטה לרה"ר אינו כמוציא מרה"י לרה"ר. הגחלת אף הבוערת קונה מקום יותר מאשר שלהבת. ובמה נשתנה גחלת בוערת משלהבת. בזה שיש לה ישות והשלהבת אין לה ישות. וגם האיש ישראל השלהבת שמתלהב לפעמים אינו בטוח שכבר תישאר בו כי אינה קונה מקומה כנ"ל. שיכול להיות שהיא רק בריאה והופעה ממרום שלא תישאר אצלו. וצכיך גם לגחלת וישות. ואיזה ישות ישנה בעולם ואיזה ישות יכולה להיות באיש. יש מי שטועה על גשם שהוא יש והוא טעות וגם חטא. מהרבי ר"ב זצ"ל איתא שלכן לא רצתה ושתי לבוא ערומה מפני שהסט"א אין לה מציאות לעצמה, ורק לבוש המסתרת. וכיון שציוה עליה לבא בלא לבוש לא היה לה מציאות. הגשם הוא רק הסתר. והעולם בעצמו אין לאמר עליו שהוא ישות לעצמו חוץ ממנו ית'. אף לא גשם וסט"א, כי הגמרא אומרת (נזיר כ"ג:) שנים שאכלו פסחיהם וכו' זה שאכלו לשם פסח עליו נאמר צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה וכו'. נמצא שהעולם ושה זו שאכלה לשם אכילה גסה עליה בעצמה אין לאמור כי ישות וגשם רע הוא. כי אילו אכלו לשם פסח הלא אדרבא היה צדיק ופועל גם בעולמות למעלה לטובה. ומי עושאה לרע ולישות לעצמה היפך מרצון ד' האיש שאוכלו לשם אכילה גסה.

ומה היא הישות באיש עד שיוכל להיות לעצמו ולפעול גם על העולם לעשות לעצמו. רק הבורא ית' הוא הנמצא היחידי, והעולם הנאחז רק בלבושין דמלכא אין לו ישות בכלל לעצמו וגם המלאכים רק בחי' שלהבת הם שאין לה מציאות ולא מקום לעצמה ולכן אין להם בחירה. כמו שכבר דיברנו כל העולם אף המלאכים אין עשייתם מתחלת בהם רק זה תלוי בזה וזה בזה סיבה זו בזו וזו בזו עד הקב"ה שהוא סיבת כל סיבה. משא"כ האיש יש לו בחירה שמתחלת בו. מפני שהעולם אינו נאחז בישות, והאיש ישראל שנאחז בגופא דמלכא לכן גם הארת ניצוץ חלק ישות נמשכת בו עד שמתחיל בו רצונו כי ישות כאן נמצא, לכן הישות העצם לעצמה אינה לא ביצה"ר ולא ביצ"ט רק סתם ישות. בחי' גחלת שהלהב ממנה יוצא ותלוי במה הוא מתלבש מין הארת ניצוץ ישות שלמעלה הוא שישראל נאחזין בגופא דמלכא. לכן הארת הלבושין יכולה להתלבש ולהתגלות כמות שהיא בקדושה, כגון המלאכים שרפים וכו', משא"כ הארת בחי' גופא

אינה יכולה להתלבש ואינה מתגלה כמו שהיא מפני גודל העלמה. כי לא נתפס בגדר עלמין. והאיש רק מרגיש שבקרבו ישנה הארה של בחי' ישות שממנה מתחלת והיא בלא צורה. לכן יכול לשמש עמה גם היפך רצון ד' ח"ו לרצות בהישות שלו דבר לא טוב. וחסד לאומים חטאת, שכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין. היינו שהם א"א להם שיעשו מרצונם דבר רק הכל בהכרח, מפני שאין בהם הארה של ישות שיהיה תלוי בהם אם לרצות או שלא לרצות, רק לגרמייהו, וכמו שהם עצמותם בהכרח ככל הבריאה גם החסד שלהם חלק מגרמייהו והיא בהכרח. ורק ישראל שהם נאחזין בגופא דמלכא יש בהם הארת ישות ובחירה. ובזה יתבונן האיש הישראלי כמה מעשיו גורמים, ישותו אף שמלובשה ח"ו בבחירה ורצון לא טוב הארת בחי' גופא דמלכא היא, לא בחי' לבוש לבד ככל שאר הבריאה מעלה ומטה, והוא עושה מזה ח"ו ישות ורצון לא טוב.

בספ"ק איתא לא על זה רק על כגון זה שהוא כאילו אוחז בראשו של מלך ומושכו ח"ו לבית הכסא, צריך הוא להזדעזע בזכרו זאת ולירא על עצמו ומי יודע מה אוכל לפגום ביום ובלילה ביודעים ובשעה שאין דעתי עמי. שובה ישראל עד ד' אלקיך. חלק האלקות שבך לא לבושין בלבד. כי כשלת בעוניך. ומקשה הגמרא.(יומא פו:) האי עון מזיד הוא וקרא ליה כשלון. ולהנ"ל הרי זה כמו הרבה פסוקים שאין רוצים לכתוב על ד' משום כבוד של מעלה וכותבים על ישראל, כביכול את חלק האלקות שבך הכשלת לא לבושו ועל חלק הזה כתוב כשלון כי רק אצל האדם היה מזיד, והבן. והנביא קורא שובה ותקן זאת.

שבת תשובה, בא שבת באה מנוחה, ר"ל שתנוח התשובה שקבלנו עלינו בר"ה. לכן ברצון לבד סתם או רצון רק בשעה שבא למצוה. אין האיש בטוח עדיין. כי יכול להיות שהיא שלהבת לבד. וצריך קודם בואו למצוה לתקן בעבודה תמידית את עצמו ישותו וגופו. ואז הוא בחי' גחלת שקונה את מקומו ונשאר בקדושה. ולא בענין התקרבות ועליה בלבד תלוי אם היא בחי' גחלת רק גם לענין כשלון ח"ו. הגמרא חגיגה (ט"ו.) אומרת עה"פ אל גנת אגוז ירדתי. למה נמשלו ד"ת לאגוז מה אגוז אעפ"י שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס. אף ת"ח כשעובר עבירה אינו נמאס. כי במדרש סוף איכה איתא עה"פ כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו וכו' שבמאיסה ח"ו אינו מתרצה ובקציפה מתרצה. היינו מאיסה היא שהדבר בעצמו ח"ו מאום. ולכן מי שהוא בחי' גחלת שהישות שלו היא בקדושה. אז אף כשח"ו נכשל בדבר אין הוא נמאס, כי הטוב והקדושה היא בעצמותו. משא"כ כשהטוב שבו הוא רק בחי' שלהבת, וכשבא לחטא גם אל עצמותו נוגע אז ח"ו גם הוא נמאס.

והגמרא אומרת (קדושין ל:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. מהו אם פגע בך. הלא מעת היולדו היצה"ר הוא עם האיש. ולהנ"ל אם פגע בך, היינו שהפגם נוגע בך שגם אתה תפגם. אז מנוול הוא ולנוולך בא שח"ו תהיה נמאס. לכן משכהו לבהמ"ד. כי אל גנת אגוז וכו' אף ת"ח אינו נמאס. מפני שהתורה מתקנת את עצם איש הישראלי.
נחזור להנ"ל. שורש היצ"ט והיצה"ר הוא ישות ורצון המתחיל באיש. והוא הארת גופא דמלכא, וכשיודע זאת ומתקן הישות שלו נעשה גחלת לא שלהבת בלבד, ונשארה הקדושה אצלו. וזה רומז הזוה"ק, וידעת וכו' והשבות אל לבבך וכו' ע"י לבבך שב' היצרים שורשם חד, מזה תדע שגם בארץ כנ"ל שעתה הוא גם אלקי הארץ. שהרגלת, וכו' שנהיה מורגלים בדבר וישאר בקיום.
האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ היא עיקר עבודה, בחי' שמים וארץ, ותישאר הקדושה אצלינו תמיד. חלק ב על מועדים חלק כבר נדפס וחלק מאמרים חדשים ועוד ענינים

חגים

ראש השנה

פרק א

ראש השנה (**תרפ"ו**)

איתא בגמרא, ראש השנה (כט, ע"ב) יום טוב של ר"ה שחל בשבת וכו' אבל לא במדינה. ואמרו בגמ' מנה"מ וכו' כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה וכו', כאן ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות בחול. ונבין נא למה צותה התורה להזכיר בשבת את התרועה. וכן אנו מזכירים אותה בתפילתנו האם מצווים אנו בסוכות שחל להיות בשבת להזכיר את האתרוג וכו', וגם כמדומני שראיתי באיזה ספר שמקשה הלא פקוח נפש דוחה שבת והתקיעה היא לכפר עלינו למען נזכר לחיים, ואיך דוחים אותה מספק.
אמנם הפסוק אומר, הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי, שהסליחה היא כמו רפואה. מה הרפואה היא רק לאדם חי שנחלש לבד ולא שמת ח"ו, כן סליחה היא רק כל זמן שנפשו של האדם קיימת. משא"כ אם ח"ו כבר עזבה את חיות הקדושה שלה אין תרופה לה עד עת שיהיה תחיית המתים. ולא על מי שכבר איבד את כל נפשו כונתי. כי מי מכל איש ישראל אשר ישן שינת עולם. ולא יקום ויתנודד כשבגדיו כבר נשרפים. וחצי גופו כבר נכוה ח"ו. רק כונתי על כל ניצוץ וניצוץ מנשמת ישראל. כי תשובה היא

להשיב את כל נפשו נפש הישראלי בבחי' שובה ישראל. את הישראל שלך שוב לה' ולא יחסר אף ניצוץ ממך. וכל שטות שעושה אף בלא חטא רק שכ"כ נכנס ונשקע בשטותיו עד שאבד בה חלק וניצוץ מנפשו לגמרי ח"ו, אז אין תשובתו שלימה. כי על כל ניצוץ מנשמתו נאמר הסולח וגו' הרופא, אם עוד הניצוץ חי בקדושה יש לו רפואה וסליחה. משא"כ ח"ו כנ"ל.

כי האיש הישראלי צריך להיות כמו שאמרו בגמ' (קידושין מ' ע"ב) למה הצדיקים נמשלים לאילן שכולו עומד במקום טהרה. מחצה על מחצה ושתי רשויות. טהרה ולהיפך, זה אין בנמצא. רק טהרה בלבד יש. ובזה הישראלי נמצא כולו אף בגופו. אליהו אמר לבנ"י (מלכים א' י"ח) עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים אם ד' וגו' ואם הבעל וגו' אשר קשה לי תמיד איך העמיד את ב' הדרכים בחדא מתקלא. ובפרט לאותם שעבדו ע"ז. אבל אליהו אמר להם. מי שחושב שיש שתי סעיפים וב' דרכים. אף אם אינו עובד ע"ז ג"כ ניצוץ שתי רשויות הוא. ויכול להיות שגם זה רמזו לנו חז"ל, כי נודע שלא היה מקום פנוי לעמידת העולם. כי היה רק קדושה. ואיפה יעמדו עולמות אלו ובפרט עולם גשמי כזה. ועשה ד' מקום פנוי ע"י שסילק את האור לצדדין והמקום הזה שנעשה בו ההסתר נקרא טהירו, וכ"כ גדול ההסתר עד שכל עוה"ז יכול להמצא בו. נמצא שאף העולם החומרי אינו ח"ו דבר מעצמו רק מתת אלקים היא. ד' עשה הטהירא וההסתר. והישראלי צריך שלא לכנס בחשבונות. רק כה יאמר הלא גם ההסתר מתת אלקים הוא וצריך אני לדעת איך להתנהג במתנה שנתן לי המלך מלכו של עולם. שלא לפגמה ושלא להשתמש בה רק לצורך המלך. וכלי של מלך לא ישתמש בו הדיוט לצרכיו. ובפרט לצורך דברים נמוכים ח"ו. וזהו הרמז למה צדיקים נמשלים בעוה"ז לאילן שעומד במקום טהרה שתמיד במחשבתם איך שהעוה"ז עומד במקום טהרה עלאה של בריאת העולם. וכל עצמות הגופניות מתת אלקים היא אשר צריכים להזהר בהם ולעבוד את ד' במתנה שנתן להם. ומחשבות אלו חוץ ממה שפועלים על עצמם להתאזר ולהתחזק בעבודה, עוד פועלים כי ע"י שבמחשבתם שאין דבר רק קדושה אז מחשבתם מועלת שגורמים ע"ז להכניס את כל עצמותם וכל חומריות העולם ששייך להם לקדושה. ולא יהיה מן סט"א ח"ו אף שם מק' נוגה ח"ו, וכמו שמפורש בהקדמת הזוה"ק י"ב ב' וכד יודע בר נש דכלא חד ולא ישוי פרודא. אפי' ההיא סט"א יסתלק מעל עלמא, עכ"ל הק'. וממילא אף שח"ו נכשלים בדבר שטות וחומר רק חולה הנפש מיקרי ניצוץ נפשם, ולא מיתת הנפש. מפני שגם את כל חומר העולם שלהם הכניסו ג"כ לקדושה. משא"כ מי שאינו בבחי' זו של נמשלים בעוה"ז במקום טהרה. אף שאינו בבחי' להיפך. שאמרו חז"ל הרשעים

נמשלים לאילן שכלו עומד במקום טומאה ר"ל, ולא נשתקע בהרע, רק שבדעתו סובר שהחומריות הוא דבר בפני עצמו ולא מתת אלקים ויכול להתנהג בו כמו עם דבר נמוך. אז חוץ מזה מה שמתנהג עם החומריות כתאותו, לא כמו הצדיקים שמתנהגים עמהם כמו עם מתת אלקים. אלא כיון שהוא חושבה לדבר בפני עצמו א"כ ח"ו שתי רשויות הוא. צד קדושה מד' ית'. וח"ו צד להיפך ח"ו. שאינו מד'. וכנ"ל שהפוסח על ב' סעיפים. הוא לאו דוקא מי שבחר לו את סעיף הלא טוב לבדו, רק כל מי שנדמה לו שיש ב' סעיפים. והוא האדם נמצא ביני וביני. בין הטוב והרע. זהו ח"ו ניצוץ ע"ז שמערב דבר זר לעולם. וממילא אם ח"ו נכשל בדבר תאוה אז חלק וניצוץ נשמתו ח"ו מתה, ולא חולה בבחי' הסולח הרופא. והישראלי צריך להיות בבחי' אילן שכולו עומד במקום טהרה, וכנ"ל פועל במחשבתו שמכניס כל חומריות העולם ששייך לו לקדושה.

והנה אנו מדברים כאן וכן במקום אחר, איך שמחשבת ודעת ישראל פועל שיהיה כן. למשל כאן שמכניס את העולם השייך לו לקדושה. ואם להיפך חושב אז פועל להיפך וכו'. וצריכים להבין איך פועל הדעת. ובאם יחשוב האדם על יום שהוא לילה וכו' האם נפעל בדעתו. הגם שבאמת אצל הצדיקים הגדולים כן הוא וכמו שאיתא בפרד"ס באיזה גוונים צריכים לאמר את השמות במחשבה. כפי הפעולות והישועות שרוצים להמשיך, אבל ע"ז אנו דנים למה הם פועלים במחשבתם. איזה מחשבה פועלת. ואיזה מחשבה נשארת מחשבה גרידא. אמנם מחשבה שתפעל. צריכה המחשבה בעצמה להיות עצם נברא. כמו מלאך נשמה וגוף קדוש. לא שהאדם לבדו נמצא והוא חושב, רק הנשמה בעצמה היא דבר הנמצאת. כי באמת מה רבו מעשיך ד' כולם בחכמה עשית. כל עיקר התגלות הבריאה היא מה שפיזר ד' ניצוצות מחכמתו ית'. למשל האדם כשמכיר דבר זולתו לא את זולתו בלבד מכיר אלא אף את עצמו מכיר עי"ז שנתגלה הבעל מכיר. למשל וכעין דוגמא לזה יכולים לראות בירח ושמש, הירח יש לה עצם וברק. אבל לא הירח ולא הברק נתגלה לנו, רק אם הוא הירח עומד ממול השמש להשיג אורו, ואז אף שלנו מאיר אור השמש מ"מ נתגלה עתה עי"ז הבעל מכיר. הירח עם הברק. וכשמתרחקת מן השמש ואינה משגת את זולתו, היינו אור השמש, אז גם כל עצמותה נעלמת. אם חפץ האדם לדעת אם חכם הוא אזי צריך הוא להשיג שכל זולתו, ואם חפץ לדעת אם בעל רחמים הוא, יוכל לדעת אם מרגיש בצער זולתו. ואם לא ישיג את זולתו גם א"ע לא ישיג, אבל לא החכמה או הרחמנות בלבד נתגלה, רק הבעל חכמה, ועצם הנפש הבעלת רחמנות נתגלה, וכמו שאיתא בפרד"ס על כתר שהיא עצם בעל החכמה וכו'.

והנה כל הכרה היא אסיפת דברים זולתיים. כשיודע דבר אז נמצא עתה במוחו דבר זר. השכל שלא היה בו טרם השיג והבין. אבל איני מדבר עתה משכל בלבד. רק מן ההכרה. והכרה כוללת בתוכה ידיעה והרגשה. ויש מדרגות בהכרה. האדם הכרתו ממדריגה גבוהה בחי' דעת וחכמה. אבל גם לבהמה יש הכרה רק שהיא ממדריגה נמוכה. ואף להצומח, רק שהכרתו היא בחי' תרדמה ושינה. כי למשל מקיבת האדם ושאר בעלי חיים יש הכרה שבבוא אליה דבר מאכל תתעורר לעכלו, רק שהיא הכרה בלא ידיעה, כן אף הצומח הוא בעל הכרה זו, וכיון שהכרתה ממדריגה נמוכה בלא שום דעה. לכן אוספת בקרבה רק דברים פחותים בלתי בעלי דעה רק גשם בלבד. ובהמה שהכרתה ממדריגה יותר גבוה לכן אוספת בקרבה יותר רוחניות. בחי' רוח. והאדם שהכרתו בדעת ג"כ לכן אוסף דברים יותר רוחניים. וגם באדם יש מדרגות בהכרתו. ולפיהן אוסף בקרבו דברים רוחניים. והמדרש מרמז. כל מעשה בראשית לדעתן נבראו. ששאל ד' לכל אחד את דעתו איך להבראות. נמצא שדעתן קדמה לבריאתן ולפי דעתן נבראה עצמותן של כ"א. ולפי דברינו הנ"ל. לפי דעתן והכרתן עצם כזה נאסף אליהם.

היוצא לנו מדברינו שהדבר הניכר הוא גוף ויסוד להעצם ובעל המכיר אשר על ידו נתגלה. וכשאינו מכיר את זולתו. היינו את הדבר הניכר. אז גם עצמותו אינו מתגלה. וכנ"ל. לא שהחכמה היא כל עצם הדבר. רק כולם בחכמה עשית. החכמה שהיא דבוקה אל העצם היא ראשית ההתגלות. וכשהיא מתגלה גם העצם נגלה. והיא נתגלה ע"יגופה, ע"י דבר המכיר.

לכן מי שכל הכרתו. היינו הרגשה ודעת שלו, מכיר רק דברים נפסדים דברים גשמיים ודברי עולם אז כל עצמותו נפסד ואינו נשאר לחיי עוה"ב. כיון שכל עצמותו נתגלה כשהכיר את זולתו. וכשזולתו נפסד גם עצמותו נעלם ונפסד. משא"כ הישראלי שהכרתו בקדושה. נמצא שהקדושה הוא הלבוש והגוף של נפשו. אז נפשו קיימת לעד. כמו הלבוש והגוף שלהם שקיימים. וזה שאיתא בזוה"ק (ג' רכ"ב) שבעולם העליון הנשמה מתלבשת בלבושין שנעשו לה בעוה"ז ממצות כנ"ל בלא לבושין וגוף כלומר בלא דברים שנכרים נרגשים ונודעים. א"א שהנשמה בעצמה תתקיים. ורק בהמצות שהכרתו לא בלבד בעשיתה אלא שהכרתה גם עצמותה נתגלה וקיימת לעד לעוה"ב. כי הלבוש צריך להיות כפי העולם. בעוה"ז עולם העשיה צריך גם הלבוש להיות של עשיה, ע"י הכרתנו של דרמוטא שיש בנו. משא"כ בעוה"ב הלבוש הוא יותר זך. רק מהכרתנו של הדעת והרגשת הנפש שהרגשנו במצוות ותורה. לכן האיש הישראלי שבורא את עצמותו ע"י הכרה שבקדושה. נמצא שההכרה היא עצם קדוש. נמצא לעצמו. גוף קדוש ועצם קדוש

בו. והעצם הזה והידיעה הזאת ביכולתה לפעול, והן המה כל המחשבות הגדולות שפועלות. שדברנו מקודם. אבל יש כמה פעמים שאף שהאיש יודע דבר שבקדושה. מ"מ לא הוליד עתה את עצמותו בזה. רק שמקודם הוליד חלק עצמותו ע"י ידיעה של דברים נפסדים. והבעל המכיר הזה שהוליד מקודם. יודע עתה את הדבר שבקדושה, וא"כ הידיעה היא רק גוף קדוש בלא נשמה ועצם קדוש. ואין הידיעה פועלת. כי אינו עצם קדוש נמצא לעצמו.

לכן הקפידו חז"ל תמיד על הראשית בהאיש הישראלי, תינוק היודע לדבר אביו מלמדו תורה, ובכל יום ראשית דבורו יהי' תורה, ראשית חכמה יראת ד'. כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. כדי שהעצם שלו יברא מקדושה ויהיה בריה רוחנית שלימה. גוף ונשמה קדושה, ולא יברא עצם נמוך ובעצם הזה יחשוב דברי תורה אשר אין לה קיום ח"ו. ולא בלבד מה שצריך להקדים את הקדושה, אלא אף בהכרת הקדושה בעצמה מרגיש האיש הישראלי בעצמו את ב' בחי' ההכרה, לפעמים מרגיש שנעשה לאיש אחר וכמו מלאך נתוסף בו. ומרגיש הוא איך שנתעלה ונתרומם מן הגוף. יש לו עונג עליון ומשתוקק ומתלהב לעלות השמימה אל ד'. והכרה זו יכול להשיג אף אחר דף גמרא של מודה במקצת. או המחליף פרה בחמור. ולהיפך. לפעמים אף אם מעיין בכל ספרי מוסר נשאר כמקדם כאבן שאין לו הופכין. קבוע בגשמיותו בלי שום הרגשת עליה. סיבת הדבר שבאמת לא נולד בו עתה עצמותו. העצם הקדוש. רק עם העצם שהוליד א"ע מקודם בדברים נבזים יודע. והדברים קדושים הם לבוש בלא עצם ונפש. אין לציין ולאמר הדבר אשר בה תלוי שתי ההכרות. כי תלוי בהכל. אם מקרב עצמו לתורה ולמצות בכל נפשו כיהודי. אז מוליד חלקי עצמותו עי"ז. ואם לאו הוא מבחי' הב' כנ"ל.

נחזור לענינינו, שהאיש הישראלי אף כשהוא בקדושה אל יהיה בחי' שתי הסעיפים והוא נמצא ביניהם. רק כולו עומד במקום טהרה. ועי"ז פועל שכל חומריותו לא יהיה אף מבחי' קליפת נוגה רק כולו מקדושה. ואף אם ח"ו נכשל לפעמים. מ"מ תמיד הוא תחת כנפי השכינה. ויכולים לפעול זאת במחשבה רק אם באמת נברא בקרבו מלאך ע"י ידיעתו והכרתו. משא"כ מי שנשאר בכבדות ובעצלות לא יפעל מאומה וח"ו הוא בחי' שתי סעיפים שהחומריות הוא חומריות מקליפת נוגה ויש עוד גרוע מזה ח"ו.

נחזור להנ"ל. כל מעשה בראשית לדעתן נבראו. שכפי דעתן כן כל עצם גופו. והדעת עם הדבר הנרגש הם גוף ונשמה שתלויים זה בזה. לכן האיש הישראלי צריך לדקדק על עצמו. שיהיה מבחי' נקיי הדעת. שיהיה דעתו וכל הכרתו נקיים וטהורים. כי כל

עצמותו וגופו תלוים בזה. כי כמו שהאדם הגרוע. מכל דבר אף מדבר טוב מרגיש הרגשה לא טובהי כן צריך הישראלי להשיג הכרה טובה מכל דבר. ואם רואה איזה דבר לא טוב יצטער עליה. א"כ הרגיש הרגשה של צער מן הדבר לא טוב. שהיא הרגשה טובה. וזהו חומר התשובה. כי מכל חטא נשאר רושם לא טוב בגוף. וכ"ז שלא נמחק הרושם לא נגמרה תשובתו לגמרי. וע"ז הם הסגופים למחוק את רושם החטא מן הגוף. אבל הבעש"ט ז"ל גילה לנו את דרכו בקודש ע"י שמירת הדעת מההרגשה וההכרה. והדרך הזה יותר בטוח הוא. אבל לא קל הוא מן הראשון. בטוח הוא. כי לפי הנ"ל מה יועילו לו סגופיו אם אינו מרגיש בהם באמת צער על חטאיו. כי העיקר הוא אם הכרתו טובה. אז לדעתן נבראו. וכל גופו נברא מחדש, כמו שאנו רואים שמי שלומד תורה איזה שנים כל גופו נשתנה עד שחכמת אדם תאיר פניו. וכל כונת הסגופים ג"כ עיקרם הרגשת הצער היא. אבל לא קל שיתהפך הדעת וההרגשה תיכף בחוטא עד שבאמת יצטער מכל התנהגותו הלא טובה ואף אם רואה בכלל דבר לא טוב אף לא חטא של עצמו. רק הרע בעצמו מוליד הכרה זו של צער. ועי"ז נולד מחדש הבעל מכיר בחי' רוח חדש אתן בקרבכם. נמצא שע"י התשובה וההכרה של תשובה נולד עצם חדש של קדושה. וכפי הנ"ל. כל עצם שנולד ע"י ההכרה מוכרח לגוף ולמלבוש. היינו הדבר המכיר. ובלעדה אין להתגלות שלו קיום. כמו שכל עצם הלבנה אינה מתגלה רק כשמכרת את זולתה אור השמש. לכן בהאיך אנפין יקום קדם מלכא בתשובתו. אם גופה מעבירה הוא. כי ע"י עבירה שהכיר ונצטער נולד עצמותו מחדש. והרי זה דומה לאדם שבא למלך לבקש על נפשו וכיון ששמע שצריכים לגהץ א"ע לפני המלך ניקה וטיהר את ראשו כחל ופירכס. וגופו השאיר כשהוא מגואל ומסואב עד שא"א לעמוד נגדו מן הריח רע שנודף ממנו, ואם יפרוש את גוף ולבוש העשיה של התשובה איך תתקיים.

לכן צוה לתקוע בשופר שהוא גנוחי גנח וילולי ילל, ובו יקבצו כל האנחות שהאיש ישראל נאנח בכל השנה. נפרדים הן מן גופם וחטאם. ונתלבשו בלבוש עשיה של תקיעת שופר: איודישער קרעכן איז אין הימעל זעהר טייער, אם בא מפנימיות הלב. רק שצריכים להשליך ממנו את הגוף המוציאו, אם יסודים או חטא, ובתקיעות שופר נאספים כל גניחות של כל השנה, גניחות טהורות בלא גופם, רק בגוף של מצות התקיעה. וזה הכל אם גם עתה גונח ומילל על כל מעשיו, לא דוקא החטאים אלא השטוחים והנמיכיות.

והפסוק מרמז. תקעו בחודש וכו' בכסה וכו' ודרשו חז"ל איזהו חג שהחדש נתכסה זה ר"ה. שזה קצת טעם ורמז לתקיעת שופר. ראה נא למה נעלמה הלבנה, מפני שנתפרשה

מן הגוף שלה. אור השמש. לכן כשתשובתכם אנחתכם, תתפרש מן מעשה עבירות ג"כ תתבטל, ע"ז תקעו בשופר לאסוף ולקיים את כל צערכם שנצטערתם על כל הרע שנמצא בעולם וח"ו גם בכם. ובלבוש קדוש יעלו לפני אדון כל להמשיך לכם קדושה וישועה. אבל זה הכל בחול בימי המעשה אז גם התשובה צריכה להתלבש בלבוש עשיה כדי שתתקיים. משא"כ בשבת שהיא בחי' עוה"ב, בחי' מחשבה, אז די בזכרון תרועה. שתתלבש בזכרון ובמחשבה. אבל עכ"פ צריך להיות זכרון תרועה ולא כתיב זכרון תקיעה, כי התרועה היא המוחי גנח והילולי ילל. זאת תהיה בלבנו ובמחשבתנו ועי"ז תמשך ישועתנו. והבן.

פרק ב

ראש השנה

היום הרת עולם וכו' אם כבנים רחמנו וכו' ואם כעבדים וכו'. למה לא כתוב תיבת אנחנו, כי לפי פשוט היה צריך לכתוב אם כבנים אנחנו וכו'.

אבל איתא בשער הגלגולים. שהאדם צריך לעסוק בעוה"ז בסתרי תורה בסוד עירוב. שהוא מלשין ערבון. שנותנים "האנד־געלד" דמי קדימה כשקונים דבר מה. כי עיקר לימוד זה הוא בעוה"ב. ומי לומד שם. מי שנתן ערבון בעוה"ז, לקנות את סתרי תורה. עכ"ל.

כי ד' ית' נתן את התורה לעמו ישראל. אבל התורה קדמה לעולם. וכשנבראו ישראל כבר היתה התורה נמצאת. נמצא שלא זו בלבד שנתן את התורה לישראל, אלא גם נתן את ישראל לתורה. כי כל דבר נמצא צריך לעבוד את ד'. אנחנו ישראל, מלאכים, שרפים חיות ואופני הקודש כולם עובדים את ד', ואף התורה עובדת אותו ית'. ישראל עובד את ד' בתורה. והתורה עובדת את ד' בישראל, בזה שמגלה את עצמה לישראל, אבל עבודת שנינו. היינו של ישראל והתורה, שאנחנו עובדים עם התורה והתורה עובדת עמנו. צריכה להיות בחי' קנין. כמו שאומרת המשנה (אבות ב. ז) קנה לו ד"ת וכו'. ובכל קנין צריכים ליתן זה לזה. ומה צריכים אנחנו לתת לתורה־את עצמנו. לא שאנו עומדים מחוצה לה ומביטים בתורה, רק שאת כל עצמותנו אנו נותנים לתורה, ואת כל נשמתנו אנו מכניסים בתורה. והעני בדעת שעומד בחוץ ורק מסתכל בתורה בעין שכלו בלבד תורתו נקראת ח"ו בחי' ספרים החיצונים, שהוא חוץ ממנה, והאיש הזה אינו מרגיש שום התפעלות והתלהבות של הקדושה והתורה, כי ההתלהבות וההתפעלות של הקדושה היא בחי' תענוג ג"ע ולהתענג בתענוג ג"ע צריכים להיות בג"ע ולא לעמוד חוץ ממנו. ובמה נותנים אנו את עצמנו לתורה, במה זוכים להיכנס בסתרי היכליה פנימה,

בלימוד סתרי תורה כנ"ל בשם שער הגלגולים. שלימוד זה הוא בסוד ערבון. להיכנס לג"ע ללמוד שם כל סתרי אורייתא.

ומהו לימוד סתרי תורה. לא קבלה ורמזים בלבד. כי איך הם סתרי תורה אם כבר נדפסים בספרים קדושים לעיני כל. אבל לימוד סתרי אורייתא הוא המגלה בלימודו את נשמתו המוסתרת עתה. נפש הבהמית שבאדם מתגלה ופעולותיה נראות, אך הנשמה מוסתרת לא היא נראית בהתגלות ולא פעולותיה נראות. ומי שלומד בנשמתו ומגלה אותה. זהו לימוד סתרי אורייתא. בסוד ערבון. אף שלומד דיני מודה במקצת או שור שנגח את הפרה. ואף בתפלה עם כוונותיה וסודותיה איתא מהבעש"ט ז"ל. הן אמת שהכוונות והשמות הם מפתחות לשערי מעלה. אבל מה עושה הגנב שאין לו מפתח האם אינו פותח. ובמה הוא פותח בעבודה מוסתרת ובמס"נ שמוסר את נפשו עליה. איננו אומרים שאין צריכים ללמוד קבלה או הכוונות. כי כפי שנודע מהזוה"ק ומהאר"י ז"ל הם בחי' מחצדי חקלא שמקרבות הגאולה. אבל אין האיש פטור בלימוד זה עם דעתו בלבד. ויכול הוא ללמוד קבלה ולא ללמוד סתרי תורה. וכן אף מי שלא הגיע בדעתו לירד בעמקות הקבלה ולומד רק פשט התורה אינו יכול להיפטר ולאמר שמוחו אינו סובל את סתרי תורה. כי אף במודה במקצת כנ"ל ג"כ יכולים ללמוד את סתרי תורה. ע"י שמגלה את נשמתו המוסתרת והטמונה בקרבו.

נחזור לענייננו. שכמו שיש עבודת ישראל לד' כן יש עבודת התורה לד'. וגם העבודה הזאת תלויה בישראל שימסור לה את נפשו בסוד ערבון. והאיש הישראלי צריך לעשות לעצמו חשבון הנפש הזה. ואף שעל עצמו אינו חס אם על עצמו היצה"ר מפתנו לאמור מה אני ומה עבודתי שתגרום כ"כ למעלה. וכל תנועה ומחשבה והרהור תבנה או תחריב עולמות. אבל מה אענה לעבודת התורה שאני מונע את עבודתה עבודת ד'. וזוהי מדת עניוות. כי באמת צריכים להיות שניהם באדם. עניוות וגיאות. הישראלי צריך להיות שפל רוח מאד. ומ"מ ויגבה לבו בדרכי ד'. ויחשוב בלבו איך שכל מעשיו חשובים לעילא עד שכל תנועה קלה פועלת במרום ואף מה שלא כתוב בפירוש בתורה. ואף בדברי הרשות. הריהו בונה או מחריב עולמות.

והיצה"ר עושה את שלו, אם יכול להביאו לידי גסות מביאו. ואם לאו מפתהו למה תרמה את עצמך. הלא ברגע הקודם אמרת בלבך שאתה אפס ואין. ואיך אתה מתגאה לאמור שכל מה שלמעלה. ממך הוא. ממך כל התיקונים ממך כל הצירופים וכו'. וא"כ ח"ו עשה מה שתעשה ואל תדקדק אחריך כי גם בשמים אין מדקדקין כ"כ אחריך. אבל לפי מה שדיברנו שניהם אמת. האדם יכול לחשוב לעצמו שהוא באמת אין ואפס ואם יאמר

לו יצרו דא"כ עבודתך לא תעשה רושם. יענהו. הן אמת שעבודה שלי אינה עושה רושם אבל עבודת התורה שעובדת עמי. ואני החומר שלה לעבוד את ד'. זה עושה רושם, וא"כ בין כך ובין כך צריך אני לשמור את כל תנועותי ומחשבותי שיהיו לד'. הצמר כשהוא לעצמו אין חילוק אם יש לו קשרים וכמה קשרים. וכאשר נעשה חומר לבנ"י לעשות בו מצוה אזי כל קשר וגריל שלו עושה רושם. אם כך נעשה כשרה הציצית ובונה עולמות. ואם לאו ח"ו פסולה ומחריב עולמות. לכן גם האיש הישראלי אף אם הוא עניו ויודע שהוא אפס ואין. מ"מ צריך לשמור את עצמו מכל דבר במחשבה דיבור ומעשה שלו שיהיה לד' כנ"ל.

וזה מרמזת לנו המשנה (אבות ד. י) הוי שפל רוח בפני כל אדם, ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך. מה ענין שפל רוח לבטלת מן התורה. ולא עוד אלא שהמשנה כותבת ו' שמוסיף על ענין ראשון. ואם בטלת וכו'. שנראה איך שדבר אחד הוא ממש. וביותר קשה על העונש שמאיימים בו את המבטל מתורה. שהרבה בטלים יש לו. הלא גם הוא בזה חפץ. כי מבטל הוא מעצמו מתורה. אבל להנ"ל מרמזת לנו המשנה הוי שפבוח בפני כל אדם. את חלק האדם שלך תוכל לבטל ולומר שאתה אפס ואין. ועבודתך מה היא ואם צדקת מה תתן לו, אבל מ"מ עבודתך תעבוד מפני עבודת התורה. משא"כ ואם בטלת מן התורה. אם מרגיש אתה בלבך עניוות גם ביחס לתורה ואתה מבטל עבודתה, באמרך ומה עבודת התורה חשובה עמי שפל ונבזה. אז זה הכלל תדע שהרבה בטלים יש לך. באם אין לך ביטול אחד שמבטל אותך בעצמך בלבד, רק יש לך הרבה בטלים שאתה מבטל בלבך אותך ואף את התורה, אז העניוות הזאת כנגדך היא ולא לטובתך, ואף ביטול שלך עצת היצה"ר הוא. אבל אם עמלת בתורה ואיך לך רק ביטול אחד שלך בלבד. אזי זהו ביטול ועניוות היצ"ט, ויש לך שכר הרבה.

נחזור לענייננו, שהשגת התורה היא בחי' קנין, כמאחז"ל קנה לו דברי תורה. וכפי מה שהאדם נותן לתורה כן התורה נותנת לו. ואם האדם נותן א"ע כולו לתורה זוכה לתורה של עוה"ב. שהתורה ניתנת לו ומוסרת לו צפונותיה בבחי' קנה לו ד"ת קנה לו חיי עוה"ב, שיש לו כבר עתה חיי עוה"ב מלבד מה ששמור לו לאח"כ. כי עוה"ב הוא צדיקים יושבים וכו' ונהנים מזיו השכינה וגם עתה כבר רואה הוא בסתרי תורה, ומה היא סתרי תורה. הא־ל מסתתר. שהסתתר בתורה בבחי' פקודי ד'. שהתורה נקראת פקודי מלשון פקדון שנפקד ונטמן בה ד' ית', וזאת היא הסתרי תורה שהתורה נותנת ומלמדת אותנו. אבל מקודם צריכים אנחנו ללמוד סתרי תורה עם התורה. היינו ליתן א"ע לה וכפי שדיברנו לבוא לנתינת עצמו לתורה יכולים ע"י שמגלים בראשונה בתורה את נשמתנו

המוסתרת. אבל מה היא הנתינה בעצמה שאנו נותנים א"ע להתורה אשר עי"ז התורה מגלה לנו את סתריה, היינו את הפקודי ד', כי למסור את נפשו בפועל הלא כל איש ישראל מוכן כפי הדין על איזה מצוה ובאיזה אופן שצריכים ומ"מ לא כולם רואים את הא־ל מסתתר שבתורה. ובפרט כי אנו מדברים במסי"נ בעבודה. שבחיינו נמסור את עצמנו לד' בעבודה. אבל לפי הנ"ל הוא ע"ד הפשוט כמו שדיברנו. כי מי שעובד בבחי' עבודתו של עצמו, קשה שלא תהיה בה שום פניה אם גשמית או רוחנית, היינו שיהיה לו ג"ע או שיתקרב לקדושה ויתענג ממנה. מפני שעבודתו עבודת עצמו הוא עובד. שהיא ישותו. אבל מי שמגלה את נשמתו בעבודה ובתורה. אז מגודל ההתלהבות לתורה ומפני שנשמתו שנתגלתה רואה את אור וגדלות התורה. היא מתבטלת לקדושת התורה ואין כוונתה לעבוד בשביל עבודתה רק בשביל עבודת התורה. ההתבטלות לפני התורה גדולה כ"כ עד שמוסר את כל נשמתו עליה ואינו מוצא א"ע מוכשר וחשוב להיות ראוי לעבוד את ד'. מה אני לעבוד את ד'. אני הנני רק החומר שתעבוד התורה עמי את ד' ית'. ואיש כזה יש לו יצ"ט גדול, התורה בעצמה היא היצ"ט שלו. כי היא חפצה לעבוד את ד'. ומה היא עבודתה לגלות לאיש ישראל את הפקודי ד' בכל מצוה וחלק התורה, והרצון הזה של התורה מעורר רצון פנימי באיש הישראלי שיתן ערבון להתורה כנ"ל ושיעבוד את ד' וילמוד תורה באופן הנ"ל, כלומר שיניח להתורה שתעבוד את ד'.

והגמרא מרמזת שאמר ד' בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין (קדושין ל). אשר לכאורה קשה להבין הלא היצה"ר מפתה גם נגד התורה. ומה תועיל לו התורה אם אין היצה"ר מניח אותו לבוא אל התורה. אבל להנ"ל בראתי לו תורה תבלין. שמהתורה שופע יצ"ט ללבו של אדם. ואנו מבקשים ע"כ תורה הקדושה התחנני בבקשה שיהיה לישראל כ"ט ולא תהיה להם שום מניעה, כדי שתוכלי את לעבוד את ד' עמהם. אבל מתי צריכה התורה לעבוד עמהם את ד'. כשבנ"י הם בחי' בנים ואז רצון האב להתגלות ולהתראות עם הבן, והראיה הזו צריכה התורה לעשות שעבודתה היא שמגלית את הפקודי ד', את הא־ל מסתתר. לנו. משא"כ אם הם בחי' עבדים, שאין אז תשוקת ד' להתגלות לנו ח"ו, ונעשה ח"ו בחי' ואנכי הסתר אסתיר, ואז התורה ח"ו נפגמה כי אינה עובדת את ד'.

וד' אמר למש"ר כה תאמר לבית יעקב ותגד לבנ"י וכו' אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכו' [שמות י"ט). אשר לכאורה קשה להבין מה ואתם. בשלמא אם עיקר הדיבור לא היה להם לישראל, אז אומרים אח"כ כשהדיבור הוא אליהם ואתם משא"כ כשכל הדיבור בעבורם מהו ואתם. אבל להנ"ל. רמז ד' לישראל, אם שמוע תשמעו בקולי אז ושמרתם את

בריתי. אתם שומרים את התורה שתהיה שלמה ולא תיפגם בעבודתה, כי התורה נקראת ברית. מלשון אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי שנדרש על התורה. אבל זה הכל אם והייתם לי סגולה מכל העמים. כפרש"י אוצר חביב. שתהיו חביבים לי כבחי' הבן החביב שתשוקת אביו להתגלות אליו ולהתראות עמו. ולא שתהיה זאת עבודת התורה בעצמה ורק היא תתעלה עי"ז, רק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים גם אתם תתקדשו עי"ז.

ואיך נעשים בחי' בן ולא עבד. הכל חוזר לראשון, וכמו שאיתא בזוה"ק ובת"ז הק' כהאי ברא דמשתדל בתר אבוי ואמוי ומבקש למנדע יתיה. סימן של הבן הוא כשרוצה ומשתוקק לראות את אביו, והרצון הזה מעורר רצון באביו להתגלות לו, ומאין בא רצון פנימי של הבן לראות את אביו מפני שהבן ממוח האב כנודע, לכן כל עצמותו משתוקקת לאביו.

והנה בר"ה היתה בריאת העולם. אבל חד אמר בניסן נברא העולם, וחד אמר בתשרי נברא העולם (ר"ה י..יא). ואיתא בתוספות כ"ז. ד"ה כמאן מצלינן שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כי בניסן היה הלידה בפועל ובתשרי רק במחשבה בחי' הריון. בחי' היום הרת עולם. נמצא דבר"ה נתגלתה המחשבה, ומה היתה המחשבה. ישראל שעלו במחשבה. לכן לפי"ז בר"ה נתגלתה מחשבתו ית'. דהיינו עם ישראל האדוקים במחשבה זו. ולכן אז היא עת התעוררות בכל איש ישראל לחפש בגנזי דמלכא ולמצוא את אבינו המלך, ועי"ז אנו בחי' בן, וממילא רצון ד' להתראות אלינו ע"י התורה ותפילה, והתורה מקבלת את החוב שלה לעבוד את ד', שהיא לגלות את הא־ל מסתתר לישראל. והתורה מוכרחת לבקש רחמים בעדנו כנ"ל תורה הקדושה התחנני בבקשה. כדי שתוכל לעבוד את ד' אשר לכך נוצרה, כי אנו עתה בחי' בן כנ"ל.

נמצא שמי שהוא בחי' בן זוכה בדין כיון שהתורה מבקשת בעדו. ובר"ה יש לנו היכולת להיעשות בחי' בן מפני שהיא זמן התגלות המחשבה של האב עם הבן האדוק בו, ולכן ע"ז בעצמו הוא דין. אם אנו בחי' בן או ח"ו בחי' עבד.

וזהו היום הרת עולם יען שאז המחשבה נתגלתה בבחי' הריון. לכן היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. ומהו המשפט. אם כבנים אם כעבדים. אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים. ואם כעבדים, שקשה לזכות בדין מפני שאין התורה מבקשת כנ"ל. אבל עינינו לך תלויות שאתה תוציא כאור משפטינו וכו'. ועוד יכול להיות אף אם אנו היינו עד עתה בחי' עבדים ולא השתדלנו לחפש בגנזי דמלכא ולראות את המלך. אבל לא אבדנו מכל ח"ו את עינינו לראות אותך רק עינינו לך לראות אותך תלויות כי בינונים תלויים

ועומדים עד יוה"כ (ר"ה טז). וזה עינינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו. שלע"ע תושיענו עם כ"ט על חשבון הזה ונוכל לעבוד אותך מתוך כ"ט ולראותך, ונהיה בחי' בן. וק"ל.

פרק ג

ראש השנה

קולי שמעת וכו'.

ונבין נא אם הפשט על העבר בלבד ששמע ד', למה כתיב על העבר לשון קול ועל תפילה זו שמבקשים לעתיד רוחתי שועתי, ולא ג"כ קול. וכן הא שאיתא בספה"ק, הא דבשבת של ר"ה אין תוקעין משום גזרה, אבל השופר הוא לזכותנו במשפט ובמה נזכה בשבת בלא שופר.

איתא במדרש עה"פ (יואל ב) וד' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו וכו' וד' נתן קולו לפני חילו בר"ה. כי רב מאד מחנהו אלו ישראל וכו'. בבריאת העולם היה דיבור. בדבר ד' שמים נעשו. ובקבה"ת חוץ מהדיבור וידבר אלקים וכו' היה ג"כ קול, ועיקר היראה השיגו ישראל מהקול. כמו שאמרו אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ד' אלקינו וכו'. והיא השלימה את בריאת העולם. כי אי יראת ד' אין ואי לא לא (שבת לא). לכן בר"ה שצריכים לשוב לד'. ומי ששב רק שבשעה שיהיה בבהמ"ד בתורה ותפילה רק אז בלבד יעבוד את ד', לא עשה ולא כלום. כי עיקר התשובה היא באותו מקום ובאותו זמן, היינו שגם כשנהיה בעולם בכל השנה נהיה עבדי ד' ונלך בדרכיו, לכן ביום בריאת העולם וד' נתן קולו לפני חילו קול של קבה"ת. ויראה נתוסף לנו שנירא את ד' יותר. ולא בשעה זו בלבד. רק גם איך שנהיה בעולם נירא אותו ית' ונעבדהו. ור"ה לא יום תשובה בלבד הוא רק גם יום היראה. שמוסיפים עתה כ"כ עד שגם בכל השנה תתפשט יראה זו של ר"ה. וד' נתן קולו לפני חילו זה ר"ה אבל לא יראה מעונש שמאיים עלינו ח"ו בעונשים ובגלל זה נפחדהו. כי אנו צריכים להיות בטוחים בד' שיוציא לצדק דיננו. וע"ז מתעטפים לבנים וכו' כדאיתא בש"ע א"ח. רק יראה של קבה"ת, יראה מזה שהוא ית' מתגלה יותר לנו

אדה"ר וחוה כששמעו את קול ד' בגן החביאו א"ע. וכן רצו ישראל לעשות בקבה"ת וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. ואמר להם מש"ר כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ופרש"י להרים אתכם. בקבה"ת נעשו ישראל בנים למקום, והאב כשמטיל אימה על הבנים לא לרחקם ח"ו כונתו. רק גם להרים אותם אליו. וגם הבנים ביראתם לא יתרחקו ולא יטמינו א"ע רק עוד יותר יתקרבו ויכניסו א"ע תחת כנפי אביהם. ואפילו כשיראים

מחטאיהם ג"כ יתקרבו וישליכו א"ע לפני אביהם. לאמר חטאנו עזור נא לכבס אותנו. הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני (תהלים נ"א). אבל לא ע"י יסורים וחליים רעים. כשבאים ימים הנוראים. שכל הבריאה מן התולעת אשר מתחת לארץ ועד המלאכים אשר בשמים יחפזון. והאיש ישראל כלו מזדעזע מאימה ואינו יודע על מה לצעוק. אם על צרותיו המרובים שאינו רואה מבוא איך ימשך הדבר הלאה, או על עזיבת נפשו, ואיך יצעק על מצב גופו ודאגותיו אם עברה השנה הזאת ואינו רואה מה עשה בה. ובמה עבד את ד'. ואלו הביט בנפשו עתה איך תוארה מן מחשבותיו רצונותיו ומעשיו של כל השנה היה נופל על פניו ארצה. אבל הגמרא (ברכות ג') אומרת א"ר יצחק ב"ש משמיה דרב ג' משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי וכו' והגליתים לבין אוה"ע. היינו שעל שניהם יחד ד' שואג. על עונותיהם ועל שגלו שהיא צרותיהם. כי שני דברים הללו מצירים כביכול למעלה. ועל שניהם ד' שאג ישאג. וגם איש הישראלי. רק כשנטרד בצרכיו. או בשעה שכאבי גופניותו חזקים מרגיש רק את כאביו הגופנים. אבל כשנותן לב למצב נפשו בעוה"ז. ימיו קצרים שבעים ושמונים שנה. ועולם הנשמות הוא הנצח שלו. וכל הנצחיות תלויה באותם ימים הקצרים של עוה"ז. בשעה אחת של עוה"ז תלויות כמה מאות שנים של עולם הנצחי, ומה עשה בשעה זו או זו, ומה יהיה באותן מאות שנים אלו למעלה, אף בכל יום הזה אף בשבוע גם בשנה זו ובכל שנותיו איך תיקן איך טיהר א"ע בהם, ממש ימרט את שערות ראשו.

וכשימי ראש השנה באים. בא האיש בלב מלא דאגה משניהם. מגופו ומנפשו, רק שזה החילוק שבצרת נפשו הוא הגורם על שהתנהג כך. הן אמת שהטרדות הדאגות וצרות ישראל הם גורמים הרבה להתרחקותנו. אבל מ"מ ד' ית' אינו מנסה את האיש יותר מכפי יכולת האיש לעמוד בהם. ומי שחושב שצדיק הוא ומבקש לו תרוצים והצטדקאות על כל מעשיו. עליו אומר הפסוק הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי, ובימים אלו צועק האיש ביותר לד' אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, וכיון שהאיש ישראל רוצה באמת לעבוד את ד' א"כ מה חסר לו.שמעתה יעבוד את ד', ב' דברים חסרים לו, ישועה מן צרותיו, וגם תוספת יראת ד' שיתחזק יותר בעבודה. לא יראה מאיום. כדרך שמאיימים ח"ו את הגזלנים והרוצחים השפלים השואפים באמת לגזול ולרצוח. כי אין רצוננו ח"ו להרע, וכל שמץ התרחקות ח"ו נוגע לנפשנו, וגם אין לנו כח לאיום יותר קשה. רק תוספת יראה מאהבה. וזהו אפשר רמז הגמרא שהקב"ה שואג כארי דוקא. פשוט מפני שקולו גדול. אבל גם להנ"ל. כי הפסוק אומר הישאג אריה ביער וטרף אין לו,

היינו שהאריה אינו שואג לטרוף ולבצע את כעסו. רק בשעה שכבר יש לו טרף משמחת גבורתו אחר ששכך כעסו שואג. והנה הגמרא (קדושין ל"א. ע"ב) שואלת מזמור לאסף קינה לאסף מבעי ליה. ומשני ששפך חמתו על עצים ואבנים. היינו ששכך כעסו בעצמו כביכול שהחריב את ביתו. לכן בג' משמורות הלילה הקב"ה שואג כארי. והשל"ה הק' מביא סימן אריה שאג מי לא ייראי. ר"ת אריה. אלול ר"ה יוה"כ הושענא רבא. ומדרש הנ"ל. וד' נתן קולו לפני חילו זה ר"ה. הן יראה נתוסף בימים אלו משאגת ד' במרום. אבל לא יראה של כעס ואיום ח"ו רק כאריה שכבר שכך כעסו ואצלו ית' שכך חמתו כביכול בעצמו כדי שלא להרע לישראל.

יראה של אהבה האיש ישראל משיג בקרבו בימים אלו. ובמה נתלבש קול ד' בימים אלו. בקול ישראל, בתפלתו. וד' נתן קולו וכו' בר"ה, כי רב מאד מחנהו אלו ישראל. שבקול ישראל קול ד' נשמע. ובימים אלו האיש צועק יותר בתפילותיו. וכל דברי קדושה הם ברעש. וזה הדיוק שעל כל משמר אומרת הגמרא הקב"ה שואג. ובשעה שהתפלל רבי יוסי (ברכות ג') וכן הא שאמר לו אליהו ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות וכו' אף שג"כ אותן הדברים אומר הקב"ה כמו בג' משמורות, מ"מ לא אמרו שישאג כנ"ל, מפני שבשעת התפלה שישראל צועקים בתפילה וקול ד' בהם נתלבש. והרי הוא כמו כל דברים רוחניים שמתעלמים כשמתלבשים בלבוש, והאיש ישראל בקולו בתפלתו. ובפרט בימים אלו שד' נתן קולו בר"ה ע"י ישראל. נתוסף לו יראה, כי הוא ית' ישאג כאריה בו, ואריה שאג מי לא ייראי. והסימן אם פעלה תפלתו במרום אם אצלו פעלה לעורר אותו ביראת ד'.

והנה כשבאנו עתה לשוב לתקן את פגמנו ולכבס אותנו לטהר לפני ד'. צריכים לדעת לתקן את שורש הפגם, כדי שנוכל לתקן. שלא נפגום יותר ח"ו ושמעתה נהיה עבדים ובנים תמימים לד' ית'. ושורש כל הפגמים הוא מחטא עץ הדעת טוב ורע, ובפרט שלפי דעה אחת במדרש, הדין בר"ה נקבע מפני שיצא אדה"ר אז בדימוס בפטור. לא שכל אחד יתקן את כל הפגם של עץ הדעת כוונתנו. שזה יהיה רק לעתיד, אבל החלק שמתקן האיש בקרבו צריך לתקן בשורש אותו החלק, כמו מי שיש לו מדה רעה של כעס והסבה היא בגלל ששותה הרבה משקאות המשכרים אז אף אם לא מסיר את כל כעסו מעליו מ"מ צריך לתקן את שורש פגמו. ולא במדת כעסו יתחיל. רק במדה המגונה של שתייתו יתחיל. כן צריכים להסתכל בשורש כל הפגמים. שהוא עץ הדעת טו"ר. וצריכים להבין, בשלמא ידיעת הרע רואים אשר פעל עץ הדעת, אבל ידיעת הטוב מה פעל. כלומר איזה ידיעה טובה פעל עץ הדעת, ואם הפשט עץ הדעת טו"ר כפשוטו לבד להבחין בין טוב

לרע. האם לא ידע קודם שאכל להבחין בין טוב לרע. לפי ענין עבודה אפשר, כי איתא בספרי כ"ק אא"מ הק' זצוקללה"ה (בשם רבינו הק' מוה"ר רבי מנחם מנדל מרמינוב זצללה"ה) על וישלח אברהם את ידו, שכיון שבאמת רצון ד' היה שלא ישחטהו לכן לא רצתה היד לשחטו, והוצרך א"א לשלחה בע"כ מפני שהוא שמע מד' לשחטו ע"ש. והנה זאת היא מדרגה גדולה מאד מפני שאברהם אבינו שמע בפירוש שד' צוה לשחטו ומ"מ תרגיש היד להיפך, את שהוא באמת רצון ד'. אבל כשאינו שומע את ההיפך ואבריו מרגישים את רצון ד', מדרגה זו יש לכל ישראל, רק לאחד יותר ולאחד פחות. כי איתא מהאר"י זצ"ל שמי שבאה לו בכיה בלא סבה בימים אלו סימן הוא שדנין אותו במרום, היינו שלבו הרגיש עתה מה נעשה בשמים. אבל זהו רק בדבר מועט כזה, וגם בדבר שנוגע לו ולדינו בחי' לב יודע מרת נפשו, וכדי שירגיש יותר את אשר נעשה במרום ואת רצון ד' תלוי כבר בתיקון עצמותו והתקרבותו לד'.

והתחלת עבודת הרגשה זו אינה בדבר שאינו יודע אם מצוה היא, או בכלל כשאין דעתו עמו, שבשעה זו ירגיש שרצון ד' הוא. רק יתחיל בדבר שיודע שמצוה היא, יודע הוא שצריך עתה להתפלל אבל לא בלבד שלא תהיה תפילתו קבע וכחוב להתפטר ממנה. וגם לא יתפלל מפני שיודע בלבד שצריך להתפלל. אך גם ירגיש תשוקה להתפלל ותשוקה זו היא הרגשת רצון ד'. וכן בכל המצות. וזה עץ הדעת טו"ר. גם הדעת טוב פגם הוא. שאינו מרגיש מאומה את רצון ד'. רק מפני הדעת בלבד עושה. האב עם בנו כ"א עושה לשם השני לא רק מפני שמבין בלבד שצריך לעשות. רק שעושים מעצמם מאהבתם ומהתקשרותם זל"ז, ואם עושים רק ע"י ידיעה סימן התרחקות הוא.

והנה כל עשיה שעושה האיש מתוך רצונו וכוונתו. אז העשיה היא לבוש שהוא כולו עם כונתו ורצונו מתלבשים בה עד שהלבוש עצם ממנו הוא. וכמו הגוף שהוא לבוש הנפש ולא דבר נפרד ממנה, רק חלק הנפש שנתגשם עד שנעשה גוף. כן גם הוא פנימיותו רצונו ומחשבתו נתרקמו ונתגשמו עד שנעשה מהם עשיה זו. משא"כ כשאינו עושה מפנימיותו רק מפני שמבין לבד. אז לבוש העשיה נפרד ממנו כמו מלבוש נפרד שמלבישים לגופו.

והנה אומרים בפתח אליהו ולבושין תקינת להון, שכל העולמות לבושים שהארת ד' מתלבשת בהון. רק שהיא בחי' לבושיה מניה וביה כהדין קמצא. כנודע. חוץ מזה שלמעלה אין שייך פירוד והרכבה גם לשכל פשוט הוא כנ"ל, מפני שהוא ית' בדעתו ורצונו הפשוט ברא את העולמות, א"כ בעשיית העולמות נתלבשה הארתו ית' בלא פרוד רק מניה וביה. והעשיה היא התגלות הארתו ית' דעתו ורצונו. וכיון שהלבושים תלוים

במעשה ישראל ועבודתם ולבושים דלבישת בצפרא לא לבישת ברמשא כנודע (תיקוני זוהר כ"א). לכן אם איש הישראלי עושה התורה ומצות מפני שרצון ד' ואור קדושתו אשר בקרבו מושך אותו, ועשיתו זו לבוש נפשו לבוש שאינו נפרד. גם במרום לא נעשה פגם כלבושין רק לבושיה מניה וביה כעין גוף כנ"ל. משא"כ כשעושה רק בחי' עץ הדעת טוב. מפני שיודע לבד. אז עשיה שלו את המצות כלבוש נפרד. לא כגוף. קודם חטא עץ הדעת היה רק גופם לבושם. ואח"כ שרק בשכל עשו, הוצרכו ללבוש נפרד, וגם למעלה נגע בלבושין הפגם.

ובזה אפשר להבין רמז הגמרא ברכות פרק אין עומדין (לב, א) עה"פ ועתה הניחה לי, אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקב"ה כאדם שהוא תופס את חבירו בבגדו ואמר לפניו רבש"ע אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם. כי מש"ר אמר אז אם אין פניך הולכים וכו' לא מחילת עון וישארו רחוקים רק שלא יענישם בלבד. רק שיתקרבו שוב לד' כמו מקודם וידור ד' בכל לב ונפש ישראל כמו שהיה. וע"ז כביכול תפס וכו' בבגדו. שבאם לא יהיו שוב מלאים קדושה וכל מעשיהם יהיה מהתעוררות קדושה אשר בהם. ח"ו מגיע הפגם גם בבחי' לבושין של מעלה.

לכן עתה בר"ה כשבאנו לכבס את עצמינו. לא כדי להתפטר בלבד. רק גם לתקן הפגם של עץ הדעת טוב ג"כ באנו, והכל יעשה מקרבנו ומקדושתו ית' אשר בנו. אשר זאת היא הפשטות ותמימות ישראל, לא בחכמות ולא בעץ הדעת טו"ר, רק קדושת ד' אשר בקרבנו עושה, אז וד' נתן קולו וכו' בר"ה, ואיך נשמע קולו, כי רב מאד מחנהו אלו ישראל. בתוך ישראל קול ד' נשמע. לא בסתר לבם לבד, רק הצעקות וקולות של ישראל בתפילה ושופר קול ד' הוא. וזה שמתפללים קולי שמעת, הקול שלי בטח שמעת כיון שקולך הוא וכך הוא הדין השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך (ברכות יג, א) רק מתפללים אל תעלם גם לרוחתי לשועתי, גם הדיבורים שאני מדבר מצרכי צרכי הגוף והנפש שזה שלי, ג"כ תשמע.

לכן ברה"ש שחל בחול ישנם התקיעות שהם קול לבד בלא דיבור, קול ד', להעלות גם דבורי התפילה לד', בבחי' קולי שמעת הקול לבד לכן אל תעלם אזנך גם לרוחתי לשועתי. אבל בשבת שהכל קודש גם הדיבור, ודבר דבר וכו' מפני שהדבור ג"כ קודש, לכן גם הדיבור בלבד של ישראל ג"כ דבר ד' הוא, כלומר אין תוקעין פשוט כמו שאומרת הגמרא שלא יעביר ד' אמות ברה"ר. ולכן במקדש שאין שם שבות תוקעין, אבל גם עתה אנו זוכים לפני ד' בלא התקיעות מפני שגם הדיבור דבר ד', וד' שומע אותנו ומזכה אותנו.

מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה.
כי איתא מתלמידי הבעש"ט ז"ל, על הפסוק מלאה הארץ קנינך שאנו אומרים לד' ית', שבכל דבר מן העולם יכולים לקנות את ד' עכלה"ק. וזהו אצל כל איש ישראל, רק כל אחד לפי מצבו קונה את ד' ע"י דברי העולם, למשל האדם שהוא רעב ובאכילתו שבה אליו נפשו. אז אם יתבונן האדם אף מעט. מה היא פעולת התבואה והמאכל בעולם, ולמה נמצאת, אין לה שום תכלית אחר רק להשיב את נפשו או נפש שאר אדם, ורואה בזה את מפעלות ד' ית', איך שברא כל דבר בחכמה, וזוכר את טובת ד' אשר עליו שברא בריאות רק בשבילו כדי שיכנס לסעודה מיד כדאיתא במדרש. וכשהאדם אוכל לשם ד', אז באכילה עצמה ובחלק הקדושה אשר במאכל שבא עתה בקרבו נתוסף לו קדושה ובפרט מי שיודע לכוון כוונות אכילה. כי כל אחד לפי מצבו יכול למצא בספ"ק כוונות על כל דבר אף בדרך הפשוט. ואין קושי עבודת הכוונות, הכוונות עצמם. כי כמו בפשט, יש למוד לפני הלמדן, ואף לפני ילד שמתחיל גמרא כן בענין הכוונות רק כל הקושי להאדם הוא שיהיה דעתו ולבו קשור תמיד לקדושה.
ומי שמרגיל את עצמו כך מוסיף בכל דבר אכילה קדושה, וכמו שאמר רבא לר"נ (ב"ק עב) והאי דלא אמינא לך באורתא. דלא אכלנא בשרא דתורא, וע"י שאכל בשר שור נתוסף לו קדושה ודעת התורה שלא היה לו בערב. כי באמת יש הרבה בחינות בקדושה שצריך האדם להשיג ולקבל בכל עת ועונה, אבל יען שהאדם הוא בגוף ונמצא בעולם עשיה. לכן מוכרח לקבל זאת ע"י גוף. ע"י הלחם וכדומה, ולא דוקא ע"י אכילה, רק כל שאר דבר. (היתר חסר וחבל על דאבדין).
עלה אלקים בתרועה ד' בקול שופר זמרו אלקים זמרו.
איתא בזוה"ק תרומה קכ"ח ע"ב על הפסוקים. לך אמר לבי, צור לבבי. וטוב לב, מטוב לבי. כולהו בקב"ה קאמר (היינו שכל האמור בפסוקים אלו בקב"ה אמר) אוף הכא אשר ידבנו לבו, מניה תקחו את תרומתי, דהא תמן אשתכח, ולא באתר אחרא, ומנא ידעינן דהא קב"ה אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה. כד חמינן דרעותא דההוא ב"נ למרדף ולאשתדלא אבתריה דקב"ה בלביה ובנפשיה וברעותיה. ודאי תמן ידעינן דשריא ביה שכינתא וכו' ע"ש.
הזוה"ק אומר שאת ד' אלקי ישראל אין סוף ואין תכלית יכולים למצוא בלב הישראלי, והסימן שד' שוכן באיש הזה הוא אם רצונו של האיש הזה לרדוף ולהשיג את הקב"ה בלבו ונפשו. ומי הוא איש הישראלי שלא יהיה רצונו ותשוקתו חזקים אל הקב"ה, כי אם מה רוצה הישראלי, האם להיות מוטרד בשוק עם האברים וכל פסולת רוצה. או

לשבת בבהמ"ד ושטיבל בתורה ותפילה לפני ד'. וכן האם רוצה בחורבן בית ד' חילול שם ד' ושם ישראל. או כל תשוקתו יומם ולילה הוא שיתגדל ויתקדש שמיה רבה. ושם ישראל המוסרים עצמם על קדושת שמו ית' סוף כל סוף לא יסתכן ולא יתבזה כ"כ עוד. כל חיי ישראל מלאים תשוקה זו, והרבה אנשים ישנם שנלאו מרוב התשוקה והתקוה לזה. וחושב אני שהרבה אנשים ישנם שאינם יכולים לעורר א"ע בתפילה ועבודה לא מפני שנמוכים הם. רק מפני שנלאו ונחלה נפשם והיא שוכבת וקשה לה לקום בתפילה והתעוררות.

יש מי שכל תשוקתו היתה שמיד יאיר ד' את הודו בארץ וגם ישראל יושעו, ובכל יום ויום אומר היום או מחר בטח כבר יושיע ד' א"ע כביכול ואותנו. וישנם אנשים שיודעים שהארת פנים זו היא בחי' הגאולה, והקץ נסתר, והוא ית' הוא היודע מתי לגאלנו, אבל מקוה הוא שעכ"פ בגלות נושע ולא יתרבו כ"כ צרותינו עד שיקשה כ"כ לנו לעבוד אותו ית'. ולא זו בלבד אלא שהלב והמוח נעשים מטומטמים, ומקוה שד' יאיר את עיניהם ולבם של ישראל בקדושתו וכ"א יראה לפי מצבו את ההדור נאה. ומקוה איש זה לבוא אל בחי' זו וזה אל בחי' אחרת, אבל הכל נסתר ותשוקתו לא באה ולפעמים נדמה לו שעוד נופל הוא מכפי שהיה בימים הראשונים, ודומה האיש הזה למי שרץ בתשוקה רבה לבוא אל איזה מקום ונפגע בכותל, שככל שתשוקתו יותר גדולה יותר נופל ומתרוצץ הוא ר"ל. נפשי חולת אהבתך. אנא א־ל רפא נא לה וכו' אז תתחזק ותתרפא וכו'. שע"פ פשוטו הוא שכ"כ אהבתה רבה עד שקשה לה לנשאה. ונחלה. ובחולי זו לא נחלשה האהבה, רק עוד מתגברת ומבקש רפא וכו' בהראות. ובזה תתחזק וכו'. אבל זאת היא לצדיקים שכ"כ לבם בוער לד' עד שחולת אהבה הם. ולכל איש פשוט כמה שתהיה אהבתו. מכיון שאינו הולך הלאה ואינו עולה בה לכן נחלה מזה. אנא וכו' בהראות לה נועם זיוך. שבשעה שמרגשת מעט מנועם זיוך ומתעוררת בתשוקה אז תתחזק וכו' גם זאת מהבקשה רפא נא לה שתתחזק נפשי, כי היא עיקר מחלתה שנפלה וקשה לה להתחזק. וזה הסימן באיש. אם כשמרגיש עצמו בנפילה ואינו יכול לעורר א"ע. דואג ומיצר לו ולפעמים אף בוכה מי יודע אם אין זאת מפני שהשליך ד' אותי מעל פניו, סימן הוא שאין זאת השלכה ח"ו רק חולת אהבה כנ"ל מפני שאינו עולה אל אשר חשב. ואם ח"ו אינו דואג ולא מיצר לו או שמסתפק באנחה משפה ולחוץ ח"ו סימן התרחקות הוא. איתא בזוה"ק ומובא בר"ח שעה"ק פ"א. לית קדושא לעילא אלא אי אית קדושה לתתא. (ג צג) עכלה"ק. א"כ לא את עצמנו לבד צריכים אנו לקדש בתשובתנו רק גם את העולמות אף העליונים. לכן זה החילוק בין תשובה מחטאים בלבד לבין תשובה יתירה

לקדש א"ע ואת העולמות. ר"א ב"ד שביקש שמים וארץ בקשו עלי רחמים (ע"ז יז) לא רצו, מפני שזה היה טרם ששב. היינו בראשית תשובתו שעוד היה צריך לנקות עצמו מהחטאים ולא יגיע טובה להם, ואמרו שצריכים לבקש ע"ע. כיון שמתשובתו לא יגיע להם. משא"כ כשאיש ישראל מרבה בתשובה לקדש עצמו שכל העולמות מתוספים בקדושה עי"ז. כולם עוזרים לו. להאיש קשה להבין איך אפשר לו להוסיף קדושה גם בעולמות העליונים. אבל הדבר הוא להיפך. האיש ישראל עיקרו ושרשו במרום. וכל מעשיו פועלים במרום ושם במקום קדושה שאין רע אין קשה כ"כ להרבות קדושה. ובכל מצוה שעושה ובדברי קדושה שמדבר נתמלאו עולמות העליונים בקדושה. רק את עוה"ז הגשמי קשה לקדש. אבל לא שהאיש בן חורין מלקדש גם את עוה"ז. ודי לו הקדושה שמוסיף במרום, כי כשמקדשים את שמו ית' אין אומרים קדוש לעילא לבד רק גם לתתא. את הכל ברא ד' לעבדו. והפסוק אומר כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנך וכו' והיה מחנך קדוש. בב' דברים צריכם לעבדו ית', באחרי ד' אלקיכם תלכון. שאנו נלך אחריו ית', וגם שד' הולך אצלנו מתהלך בקרב מחנך. ואז כשגם הלתתא מתקדש והיה מחנך קדוש. כי כמו שא"א לשום נברא להשיג אותו ית' כך א"א להשיג במה לעבדו ית'. לכן אל יאמר האיש רק בדברים עליונים אפשר לעבדו ולקדשו. ולא בדברי עוה"ז. כי רק מי שחושב שהכל ח"ו שכל אומר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו, והאיש ישראל שיודע שהוא ית' לית מחשבה תפיסה ביה כלל יודע שא"א להשיג ולהבחין במה לעבדו ובמה לא. ובכל דבר צריכים לעבדו, ולפעמים עבודה שנראה אצל האיש כרחוקה או שהוא במצב שפל עתה ורחוק. יכולה לעלות ולהעלות את האיש יותר משאר העבודות. בכל דבר ובכל זמן בכל דבר עבודה שבא לידו צריך הוא לעבוד את ד'.

למשל לפעמים חושב האיש מה טוב היה באם היה לנו קרבנות. בהם לא הייתי משגיח על כל מצב, ותמיד הייתי מתחזק כ"כ לעבוד בהם את ד' בכל כוחי ויותר מכוחי ואת כל נפשי הייתי מגלה, היש לשער קרבן ריח ניחוח לד'. והן אמת שצריך כאו"א לדאוג מאד על החורבן ועל ההסתר הנורא, אבל בגלל זה לא יתרשל מעבודתו, כי אם באמת רוצה הוא לעבוד את ד' יש לו עבודה שהיא עוד גדולה מן הקרבנות והיא התפילה כמו שאומרת הגמרא ברכות (פרק ה') גדולה תפילה מן הקרבנות. ואדרבה בזה יחזק האיש עצמו בתפילה. ויצייר בעיניו ויחשוב איך הייתי עומד על קרבני. הכהן עומד בבגדיו והלויים בשירתם ואש ד' יורדת מלמעלה ומעלה את הקרבן לריח ניחוח לד'. ועתה

כשאני עומד בתפילה שזיכה ד' אותי ברחמיו שהיא גדולה מן הקרבנות איך ובאיזה אופן צריך אני לעמוד בתפילה.

ומי שחושב זאת, שאין לנו השגה גם בעבודה. ובכל דבר שד' מזמין לו צריך לעבוד. אז גם אינו נופל כ"כ כשנראה לו שלא הגיע אל אשר השתוקק להגיע. כי מי יודע מה דורשים ממנו במרום. ואפשר עבודה זו שנראה לו נמוכה דוקא עולה למרום. יותר מעבודה אשר קוה לה. משל למלך שצריך לשלוח שליח למערת פריצים גנבים ושבורים. הן אמת שמי שהולך לשם מעצמו בלא שליחות המלך שאיש גרוע הוא. אבל מי שמיצר לו ע"ז שמוכרח להמצא שמה. ורק משום כבודו של מלך נמצא שם ועובד את עבודת המלך שם בתמימות ולב שלם. הן אמת שמוחין גדולים אינם עולים במערת הגנבים ושבורים. אבל אם עבודתו שלימה שמוסר עצמו למקום הזה לשם המלך. מה גדולה עבודתו עד שלפעמים אפשר עוד יותר גדולה מעבודת השרים היושבים בהיכלי טוהר רואי פני המלך.

ודוד המלך ביקש. שמרה נפשי כי חסיד אני. ודורשת הגמרא (ברכות ד') לא חסיד אני וכו' ואני ידי מלוכלכות בדם וכו'. והלא כל איש ישראל אומר תהילים ואיך אומרים כי חסיד אני ואין ידינו מלוכלכות וכו'. אבל האיש ישראל שמשתוקק לעבוד את ד' בתורה מצות שירות ותשבחות כל היום ובע"כ מושכין אותו אל הרחוב אל החנות וכו' צועק אל ד' שמרה נפשי כי חסיד אני. כל עצמי מלוכלך אבל לא מעצמי ומרצוני הלכתי שמה רק מפני ששלחתני לעבוד עבודתך שמה. אבל שמרה נפשי. המקומות מסוכנים לנפש ושמור נא אתה אותה.

נחזור לזוה"ק הנ"ל אשר ידבנו לבו מני' תקחו את תרומתי דהא תמן אשתכח ולא באתר אחרא. המלאכים שרפים חיות ואופני הקודש שואלים איה מקום כבודו. ואיפה מקום הא"ס וא"ת. בלב איש הישראלי, והאיש הישראלי עומד לפני לבו כלפני ארון הקודש מסוגר וצועק ובוכה למה פנלך תסתיר תשכח עניינו ולחצנו. שכחה שייכת לדבר שהיה וכבר עבר ואיך אומרים תשכח עניינו ולחצנו, האם כבר חלפו עניינו ולחצנו. הלא כמעט אין לנו רגע מנוחה. אבל בעונש ח"ו כתוב ואנכי הסתר אסתיר ב' פעמים, וזה ח"ו רע. כי האיש שנותן לב שד' בקרבו ומוסתר ממנו, אז אף אם ההסתר אצלו ח"ו מטמטום הלב ונמיכיות הוא, מ"מ כשמסתכל הרבה בזה יתעורר בו כאב לב ויצעק ע"ז ואז סוף כל סוף יפתחו לו שערי לבו ואור ד' יופיע עליו. וממילא אל העונש לא יגיע כי ישוב מקודם. אבל מי שההסתר נסתר ממנו. שדעתו טרופה ומסובכת בשטותים ואינו נותן לב לאשר נסתר ממנו אינו צועק ואינו שם לב ואינו פותח שערי לבו וח"ו גם יענש. לכן

ואנכי הסתר אסתיר זהו עונש שח"ו יסתירו את ההסתר שלא יראה שנסתר ממנו. אבל למה פניך תסתיר תשכח עניינו ולחצנו. הלא אנו כואב לנו ומתיסרים על זה שנסתר מאתנו. ואם כי אין הכאב תמידי אצלינו, זהו רק מפני הטרדות והצרות, ולמה תשכח עניינו ולחצנו שיש לנו לפעמים. היינו יסורים פנימיים מזה, ולמה תסתיר הלא היה לנו יסורים וצעקנו ע"ז.

וזהו אפשר רמז התקיעות לפי מצבנו ע"פ המשל הנודע מספר הקדוש אמרי אלימלך. למלך שהיה לו בן וכו' וגירש את בנו, אבל אמר המלך א"א לי להיות רחוק מבני אף יום. ואם יראני בני אין זה גלות. לכן במקום אשר תגרשו את בני עשו לי חדר בצד חדרו מכוסה שלא יראני. והיו שניהם בגלות האב והבן. והמלך ראה את כל אשר נעשה לבנו ואת צערו ויצטער גם הוא. אבל את צערו הסתיר ואת קול בכיתו העלים שלא ישמע בנו ויראהו. כי הכל לטובה. וגם האב כביכול גם הבן מוכרחים לסבול. הן בשעה שהיה הבן מוטרד לא הרגיש מאומה. אבל כאשר נפש מטרדותיו ודעתו ולבו היו צלולים היו הרבה זמנים אשר אמר אל לבו. מה זאת שאת רוח אבי אני מרגיש כאן כאלו היה בקרבתי, והביט אל ימין ואל שמאל ולא יראהו. ויתגברו געגועיו ותשוקתו אל אביו וישאף עמוק נשמתו אל קרבו. רוח אבי אהה, רוח אבי אהה ויאנח. אבי אבי מי יתן ואראך מי יתן ואשק אותך. וירא אביו את תשוקת בנו וצערו וכביכול הוסיף להשתוקק ולהצטער גם הוא, אבל התאפק כי כן מוכרח להיות ועוד לא הגיע העת להתודע. פעם נתיסר הבן מלך ימים רבים וצרות רבות עד בלתי נשוא, וכששב אל חדרו נפל לארץ מגודל עיפתו והנה מרגיש שוב את רוח אביו והתחיל לבכות הרבה ולצעק אבי אבי איך תראה ברעתי, האם ח"ו כלו רחמיך, אבי אבי הלא מרגיש אני שקרוב אתה אלי, ואיך תתאפק מבלי התראות אלי, וכ"כ צעק ובכה עד שלא היה אביו יכול להתאפק וגם הוא התחיל לבכות. ושמע הב"מ את קולו וידע את מקום חביון אביו ורץ אליו. ויחבקהו וינשקהו וישיבהו אביו אליו.

והנמשל מובן מאליו. נתגרשנו בגלות, אבל אדוננו אבינו מלכנו אינו יכול להיות בלעדנו וגם הוא כביכול בגלות עמנו מבלי שנראהו, ואיפה נסתר. בלבנו, כנ"ל בזוה"ק. דהא תמן אשתכח ולא באתר אחרא. והן האיש הישראלי מרגיש את קרבת אביו אבל לא ידע איפה הוא. ד' ית' רואה בצערינו וכביכול מצטער עמנו והוא גלות השכינה ואינה מתגלית לישראל כי עוד לא הגיע הקץ.

והאיש מבקש שמע ד' קולי וחנני ועננני. חנני בזה שתעננני ואשמע את קולך וארון אליך ואחז בך כביכול ולא ארפה אותך. והקול שופר קול ד' הוא עלה אלקים בתרועה ד' בקול

שופר. וזה הכל כשהאיש כ"כ צועק ובוכה עד שנכמרו רחמי האב וגם הוא צועק ובוכה עמנו. עלה אלקים בתרועה ד' בקול שופר. לכן זמרו אלקים זמרו. כי בטח עי"ז נושע כיון שאת קול ד' בשופר אנו שומעים ובזה לנו יתגלה ויתחבר ויושיענו.

פרק ד

ראש השנה תרפ"ו

אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון.

ומקשה במדרש (ויקרא רבה כט), וכי אוה"ע אינם יודעים להריע כמה קרנות יש להם וכו' אלא שיודעים לפתות את בוראם בתרועה. ונבין במה מתורצת הקושיא, כי הקושיא הדרא לדוכתא כמה קרנות יש להם ולמה אינם יודעים לפתות את בוראם בתרועה. ומה בהלת השטן השתא ודאי אתי משיח, במה בטוח שודאי אתי השתא

אמנם איתא בתקונים תקון ה', בראשית ב' ראשית נקודה בהיכלי' והאי נקודה איהי מחשבה סתימא, אדהכי הא אליהו וכו' ואמר ר"ש ר"ש והא ב' פתיחא איהי א"כ במאי איהי מחשבה סתימא וכו' כגונא דא ס' בקדמיתא איהי מ"ם סתימא וכד איתפשט קו דהיא ו' מן המדה איהי אתפתחת ואתעבידת ב' וכו' עי"ש.

ובענין עבודה לפי מצבנו יכול להיות. כי כ"ק אא"מ זצלל"ה אמר שאינו ירא כ"כ מעונש גיהנם רק מהבושה לפני המשיח עכ"ל הק'. וכזה צריכה להיות אמונתנו במשיח האם רבותא היא להאמין במשיח, כל איש כשצר לו מאמין בישועה שמבטיחים לו ובפרט כשנביאינו הבטיחו לנו. אבל ואחכה לו בכל יום שיבא, צריך להיות שגם הבושה מלפניו נגד עיני תמיד, אני בטוח בכל רגע שיבא ומאד אני בוש לפניו, אשר הבושה זו גרועה מכל הגיהנם. ומהו הבושה לפניו יותר מן כל הצדיקים, הבושה היא שהפרענו ועצרנו ביאתו והוא מעונה על ידינו בבחי' והוא מחולל מפשעינו. וענין משיח נודע שחוץ מזה שיבא להושיע את ישראל עיקר ביאתו היא לעשות התגלות אלקות ומלאה הארץ דעה את ד'.

וזה ענין חכמה סתימא. כי חכמה המוזכרת בספרי קבלה. אין הפשט על חכמה זו שאנו קוראים חכמה ושכל, רק ראשית האצילות כשעוד הוא בלא לבוש בחי' כח מה והלבוש מתחיל מבינה עד שאפי' תורה זו המצויה עתה בידינו רק נובלת חכמה זו היא כנודע ממדרש נובלת חכמה תורה. והחכמה זו נמצאת בכל המציאות רק שהיא בחי' חכמה סתימא. ומי סותם בעדה הו' כנודע שו' הוא גוף ומדות, כן היא החכמה עצם האצילות נמצאת בכל דבר, רק אנחנו עם גופנו והמדות שלנו סותמים בעדה ונעשה סתימא ונעשה ס. וכד אתפשט, כשאתה נוטל את עצמך הצידה נעשה ב' ונתגלה לך החכמה בכל

המציאות. וזה הסוד בחכמה יבנה בית, לצורך החכמה שתתגלה אתה צריך לבנות בית ב' שלא יהיה מם סתימא.

אמנם השגת החכמה סתימא זו אינה כמו חכמה ושכל שיש בה פרוד. משכיל ומושכל, המשכיל משיג את המושכל. וזה הוא מפני שהחכמה כבר נתלבשה בלבוש ובלבוש אל הפירוד, חלק ממנה בלבוש האדם נעשה ממנה משכיל, ובהשכל נעשה ממנה מושכל. משא"כ החכמה סתימא כיון שאין עליה לבוש אינה בחי' פרוד. וההשגה יכולה להיות רק בהתאחדות ע"י שהאדם מגלה מקודם את החכמה סתימא אשר בו, ומייחד את שניהם. והכל באופן הנ"ל ע"י שיקח את הו' הסותמת שיקח את עצמותו ומדותיו הצדה. לכן ענין טהרת המדות שונה וחמורה היא מכל העבודה. כי בכל דברי עבודה נאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שגם הלא לשמה טוב הוא אף שאינו כמו הלשמה, וכן בענין תשובה אף שתשובה מיראה שהיא לעצמו שלא יענש, אינה כמו תשובה מאהבה מ"מ לחטא אינה נחשבת ועוד בכוחה להפוך את הזדונות לשגגות. משא"כ בטהרת המדות אמרו חז"ל וחסד לאומים חטאת שכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין. ולמה חטאת היא, הלא עכ"פ חסד עושין ויהיה כמו לא לשמה, אבל כנ"ל כל ענין עבודת המדות היא שתתפשט הו' ויעביר את עצמותו ומדותיו ותתגלה החכמה סתימא. ואם לגרמי' עביד א"כ מוסיף הוא סתימא על סתימתו וחטא על פשע. לכן תקון המדות צריך להיות מפני עצם הטוב בלא לבוש שנמצא בהם, ואף כשמהנה את העני ושמח הוא ע"ז לא תהיה שמחתו על ההנאה הפשוטה של העני. כי סוף כל סוף גם העני איש הוא שהנאותיו גופניים הם ואפשר לפעמים הוא נהנה מדבר לא טוב. רק שמחתו תהיה על כי בהנאה זו מתלבש עצם החכמה סתימא, ואז ע"י ביטול העצמות וטהרת המדות מתפשט הו' ונתגלה החכמה ונעשה מן מ' סתימא ב' ראשית. בראשית ברא אלקים. התגלות אלקות והמשכת המשיח.

אבל מי יאמר זכיתי. מי יוכל לאמר שהעביר כל עצמותו הצדה שאף המדות שמתקן לא יהיה בשביל שום דבר רק לגלות החכמה סתימא. לכן הבושה זו נגד המשיח צריך כל איש ישראל לזכור וליבוש תמיד. ובפרט קודם התקיעות שאז היא התעוררות המשיח בבחי' יתקע בשופר גדול. צריך ליבוש ולדמות בנפשו שעומד הוא עתה לדין ושואלין אותו למה סכותה בגופך ולא נתת לאור ד' שיתגלה, ולמה עצרת ביאת המשיח, השכינה המשיח וישראל סבלו יסורים וגלות כ"כ על ידך. ואם כה יבכה ויאנח מגודל הבושה להמשיח, גורם שיבהל השטן ויאמר השתא ודאי אתי משיח. ומשפטינו יצא כאורה לטוב.

וענין התגלות ותקיעת שופר יכול להיות באופן אחר ג"כ. כי איתא בגמ' (שבת י"ב) אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי שאין מלאכי השרת וכו'. עי"ש. ומ"מ בחלום אנו רואים שיודעים מחשבות האיש כי כל החלום מחשבה הוא, ויש מלאך בעל החלום. והתוס' מתמי' הלא מחשבות כל אדם יודעים. וע"פ פשוט יכול להיות כי המלאכים נבראו להיות ממוצעים להוריד ישועות מעולמות עליונים לישראל ולהעלות תפלת ישראל מעשיה למעלה, וזה הכל בתפלת עשיה שמדברים. משא"כ מחשבות התפלה ומחשבות עבודה שהיא בחי' אצילות או בריאה למעלה מן המלאכים שהם ביצירה, אין הם יודעים. לכן אל ישאל בלשון ארמי כי מה ששואל הוא תפלת עשיה אשר המלאכים צריכים להעלותם והם אינם מכירים בלשון ארמי. ומן מחשבות האיש א"א להם לשער מה דיבר כי מחשבה זו לעילא מן מצבם היא. ועי"ז תפלה זו נשארה למטה שאינה עולה. וזה הכל מחשבה של תפלה או עבודה. משא"כ מחשבות גרידות של בני אדם שאינה למעלה מן מלאכים זאת הם יודעים. ובפרט בשינה שאין האדם במצב כמו בעת הקיצו אז יודעים מחשבותיו.

נמצא שמחשבות עבודה אין מלאה"ש יודעים. משא"כ מחשבות פשוטות יודעים וזאת יכול להיות רמז התקיעות. ונוכל להבין ע"פ משל. והגם שהמשל הוא מענין משל של כ"ק אא"מ זצוקל"ה שנמשכה ממשל של המגיד הגדול זצ"ל. מ"מ נמשילה לפי מצבינו כדי שגם אנו נאחז בתורתם ובתפלתם.

היה מלך גדול שמלך על כמה מדינות. קרובות ורחוקות. אבל מדינה אחת היתה ביניהם רחוקה מאד שאנשיה היו פראים וכל מה שנמצא היה עוד במצב הפראי המאכלים גסים המלבושים שקים וסמרטוטים. וכל מנהגיה ותהלוכותיה פראי היה וכל תהלוכותה והנהגתה עם אנשיה היה מסוכן. עד שמאנו כל השרים ללכת שמה להנהיג את המדינה. ויהי היום הוא היום שימנה המלך את השרים על כל המדינות. נפקד מקום מדינה ההיא כי אין איש שיאות לקבל על שכמו נטל העבודה הזאת. אז אמר המלך לבנו כולם שרים זרים הם לכן ממאנים הם בעבודה יתירה בשבילי. אבל אתה באשר אתה בני אל תסרב לעשות זאת בשבילי ואל תעשה קרחה במלכותי ואל תאבד מדינה זו מחסרון מנהיג. טוב ענה בן המלך. שמח אני בעבודתי יען כי למענך היא. רק זאת אני מבקש מן המלך עכ"פ תעזרני בכל שאבקשך ואף אם יהיה נחוץ לי לבקש אותך שתבא בעצמך אלי ג"כ תאות. ויבטיח לו המלך ככל אשר שאל. ובן המלך נסע שמה. הן אמת שבראשונה סבל הרבה מכל גסותיה של המדינה ממאכליה וכו' וכל תהלוכותיה. כי איך יערב לב"מ שרגיל בתפנוקי המלך לאכול פת קיבר, והמפונק שנתאמן עלי תולע איך ילבש שק וכדומה.

אבל סוף כל סוף התרגל בהם וינהג את המדינה הכבדה לטובת המלך. וכפעם בפעם שאל מאת המלך ככל אשר צריך לטובת הנהגת המדינה. והרבה פעמים כשהתקוממו בני המדינה נגדו או רק כשהתגעגע למלך כתב למלך שיבא אליו. ואז נכנע כל שונאיו. אבל אורך זמן שהותו במדינה השכיחוהו מעט מעט את לשון המלך והיה נאלץ לכתוב למלך בלשון מדינה זו שהתרגל בה. וזה הרע לו הרבה כי בני המדינה חפשו במכתביו ששלח למלך וקלקלו ומחקו שם כרצונם. וביותר הפריעו את ראיית הב"מ עם אביו, וכל הזמנים שיעד הב"מ לאביו ובקשו שיבא מחקו. ואם נודעו שסוף כל סוף יבא המלך אז ליום המוגבל סיבכו את הבן מלך במלחמות במקומות אחרים כדי שלא יתראה עם אביו. וכך' עבר זמן זמנים והב"מ את אביו לא ראה.

והנה כאשר עבר זמן הרבה כזה שלא ראה הב"מ את אביו ויתלקדו מאד געגועי הבן לאביו. ימים הרבה לא אכל. את הנהגת המדינה כמעט עזב מגודל צערו. כי הוא לא ידע מה הם עושים במכתביו ולא ידע מה זה ועל מה זה כמה פעמים כבר ביקש לאביו שיבא ואינו שומר את הבטחתו. והציק לו הדבר עד שנחלה מגודל צערו, אז נזכר בן המלך כי בין הדברים שנתן לו המלך צידה לדרך נתן לו גם פעמון סכנה (געוואלד גלאק) אשר אם ח"ו יהיה בסכנה גדולה לא יחכה עד שישלח מכתב למלך שיבא רק יפעם בזה וימהר המלך לבא. והנה האם יש סכנה גדולה מזו. כי האם אפשר לי לחכות עוד שלא אראה את אבי. ויקח את הפעמון הגדול ויפעם, ונעשה רעש גדול בכל חצר המלך על סכנת בה"מ והמלך מהר ויבא למקום בנו לשאלהו על הסכנה. אז בכה בה"מ. אתה שואלני על הסכנה האם יש יותר סכנה מזה שאתה נתרחק ממני, אתה יודע שירדתי למדינה רחוקה זו רחוקה מגופי ורחוקה מתכונת נפשי הכל בשבילך וכל תקותי היתה שעוד אזכה להתראות אתך יותר מכפי ישבי בחצר המלך. שם לא הייתי בסכנה והיה די לי אם רק בימים טובים ראיתיך אבל כאן תבוא אלי יותר פעמים תכופות כי בכל רגע ח"ו סכנה מרחפת עלי ראשי. והיה כדאי בעצמי לקבל עלי הסכנה הכל כדי שאזכה להיות יותר קרוב אליך, ולסוף עזבתני זה כמה. וכל ההענקה שאתה מעניק לי פה היא שאתה מצוה לבני המדינה שיכלכלוני. אבל האם באתי הנה לאכול. האם היה חסר לי בביתך מאכלי מלכים. כמה סבלתי בראשונה עד שהורגלתי לאכול את המאכלים הגסים. והכל למענך עשיתי ולבסוף עזבתני וכל אשרו ושכרו של בן מלך היא חתיכת פת. איך נפלתי משמים. ויבך בכי גדול. הן אמת שגופי מושחת מן מאכליהם וממלחמותיהם אבל לא מזה נחליתי ולא ע"ז אני בוכה. רק על דא ודאי קא בכינא על שנתרחקת ממני.

אז סיפר המלך לבנו איך שכל מכתביו נשחתו. באשר כי יודעים בני המדינה את תוכן מכתביו כי בלשונם כתב. וכמה פעמים הייתי אצלך אף שלא מצאתי במכתבך שום בקשה שאבא אבל גם אני מתגעגע אליך. אבל כשבאתי לא מצאתיך בביתך. לכן התחיל המלך לדבר עם בנו שוב בלשונו כדי שלא יבינו העומדים עליו ויתקשרו שוב כמקדם ויעדו זמנים שיתראו יחד באיזה אופן ומקום, והב"מ שב לעבודתו שמח וטוב לב.

ויהי כי ארכו לו שם הימים ויתרגל הב"מ להשתכר מעט ולהרדם. ויקר מקרה שכשהיה המלך אצלו היה שכור נים ולא נים תיר ולא תיר, ואף שאמרו כמדומני מהבעש"ט ז"ל שיין קשה פחד מפיגו, ומאימת אביו עמד ודיבר עמו כיאות אבל לא היה יכול לצמצם את רעיונו לדבר בלשון אביו, רק בלשון בני המדינה שהתרגל כבר, ושוב שמעו שונאיו את הזמנים שיעדו להתראות והתחילו שוב לשחק בו ולמשכהו למקומות אחרים ולסבכהו במלחמות בעתים הללו כדי שלא יתראה עם המלך.

הנמשל מובן מאליו. המלך מלכי המלכים שלח את נשמות ישראל בבחי' בני בכורי ישראל לעוה"ז שהיא באמת מקום סכנה לנשמה, וקבלנו זאת עלינו לטובתו ית' לעשות התגלות אלקות בארץ. והנה בראשונה היה התגלות אלקות, וכל עיקר עבודתינו היתה בחי' מחשבה שאין שום מלאך ומקטרג יודע מזה כנ"ל וכפי שהמשכנו את אלקותו ית' נמשך אלינו ולא היה יכול זר להתערב בתוכם. אבל מגודל שהייתנו פה שכחנו מעט מעט מעבודה בחי' אצילות, וכל עיקר עבודתינו ותפלתנו היא בפה, לכן הרבה תפלות נפגמים והרבה ח"ו נופלים ביד הסט"א אם אינם כהוגן, ואף התפלה שזכתה לעלות יש עליה מקטרגים והפריע הרבה ראייתנו עם אבינו. ואף כשד' בעצמו בא מגעגועו כביכול אלינו אמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, האדם מסובך אז בדאגות וטרדות גשמיות. אשר המקטריגים ושלוחי הע' שרים של מעלה מסבכים אותנו.

אבל באמתחותינו נמצא פעמון (געוואלד גלאק) הוא השופר שד' צוה לנו שבכל מלחמה ובכל צרה שלא תבא נתקע בשופר. ונעשה רעש גדול בכל העולמות והמ' בעצמו בא אלינו ומתגלה אלינו. ואין אנו מסתפקים בשופר בעצמו רק אז אנו בוכים הלב מתמוגג כמעט מבכי, והנשמה וכל רוחנו ונפשנו מתגלים ומספרים לד' אלי אלי למה עזבתני. כל תקותנו שירדנו לעוה"ז היתה שתתראה אתנו יותר ולא יהיה די בחודש וביום השבת שנפתח השער לעליות הנשמות בג"ע, כי שם בחצר המלך ישבנו בטוחים מסכנה, ועתה יודע אתה שבמקום סכנה אנחנו ולבסוף עזבתנו ואין אנו זוכים להתגלות רק דרך כמה מסכים והסתרת פנים. עד כמה ירדנו עד שהטוב אשר תגמלנו היא ליתן לנו אוכל. אבל האם לאכול ירדנו פה. כלום חסר לנו בבית המלך אוכל ומאכל נשמות ולבושי ג"ע. ורק

בשבילך ירדנו פה ועתה רחוק מישועתי דברי שאגתי אקרא יומם וכו'. אבל כל זה אוכל לסבול. רק זאת א"א לי לסבול בשום אופן מה שהמלך נעדר ונתרחק ממני התרחקות בבית ובחוץ. בבית בקרבנו כ"כ טמטום הלב ח"ו. כ"כ יבשות בלי שום הרגשה ובלי שום אור עד שח"ו היא בחי' על כי אין אלקי בקרבי, ובחוץ מה מאד שפל ערכנו מה נורא הגלות המר עד שאוה"ע שואלים איה אלקיכם. למה עזב אתכם במקום סכנה כזה לבדכם. אברהם אבינו כשראה גלות של ת' שנים כבר נפלה עליו אימה וחשיכה גדולה ועתה מה מאד גדלה האימה החשיכה והגלמדות במקום סכנה כזה.

וד' אומר אדרבה לא שמעתי מכם בקשה זו, כי התפלות נפגמו בידי המקטריגים וכשחפצתי אני להתראות ולהתקרב אליכם באתי ואין איש קראתי ואין עונה. שסבכו אתכם במלחמות של פרנסה וכדומה. הלב והמוח היו טרודים אז ולא מצאתי אתכם. וכדי שלא יוכלו המקטריגים לשלוט בתפילתנו כמו עד עתה. הנשמה מספרת עם ד' בלשון המלך לשון אצילות בחי' מחשבה ומתקשרת עם דודה. ומיעדת זמנים ומקומות להתגלות אלקות הכל בלשון הזה וכנ"ל אין המלאכים והמקטרגים יודעים מחשבת העבודה.

וזה שמרמז הפסוק אשרי העם יודעי תרועה שיודעים לפתות את בוראם בתרועה שיודעים שלא די התקיעה בעצמה כי התקיעה היא להמשיך אותו ית' וצריכים לפתותו אז, ובמה מפתים. ד' באור פניך יהלכון שילכו באורך ותמיד יהיו עמך.

וזה הכל אם הנשמה וכל רוח ונפש נעורה ועובדת במחשבת הלב והמוח ומשעבדת הכל לד'. ואז היא מחשבת עבודה שהיא לעילא מן המלאכים, ואין הם יודעים מהיחודים שאנו מיחדים את ה' עתה בתקיעות. אבל אם האדם הוא עתה בחי' שינה ומחשבת שינה המלאכים יודעים. א"כ מה הועלנו בתקיעתנו הלא ישובו לפגם ולקלקל את יחודינו כמו בשאר התפלות של השנה שעברה ח"ו. וזה שאומר הרמב"ם על התקיעות עורו ישינים הקיצו מתרדמתכם, כדי שלא יבינו המלאכים ותוכלו להתיחד עם ד' בחי' באור פניך יהלכון כנ"ל.

פרק ה

ראש השנה ליל ב' (תר"צ)

אשרי העם יודעי תרועה.

ואמרו חז"ל שיודעים לפתות את בוראם בתרועה. ונבין נא מה ענין תקיעת שופר להתעוררנו, ומה לפתות את בוראם בתרועה.

אמנם איתא במדרש שיר השירים פ"ב עה"פ אני חבצלת השרון אמרה כנסת ישראל. רבש"ע בשעה שאת מעמיק עיניך בי אני מרטבת מע"ט כשושנה ואומרת שירה. הה"ד ש"ה ממעמקים קראתיך ה' עכ"ל הק'. עיקר בריאת כל הנמצאים היא שיאמרו שירה ויגלו מגדלות ה'. וכל אחד מהנבראים אומר שירה כידוע מפרק שירה. ומגלה ניצוץ מגדלותו ית'. והאיש ישראל שקדושת ה' נמצא בו יותר, הוא העיקר ששר שירת ה' אשר כל הברואים גם המלאכים מצפים לשמוע את שירתו שמפאר את ה' ית' ומגלה את גדלותו וקדושתו. ולא לאחרים בלבד, לספר למי שאינו יודע הוא שירתו, רק גם לו לעצמו.

והאיש ישראל שמשתוקק לה', ובגודל תשוקתו לומד תורה ועושה מצוה, הכל הוא מפני שחלק גדלות ה' בקרבו ודוחקת אותו לצאת ולהתגלות דרך מוחו בשכל התורה או דרך איבריו בעשית מצוות, ובתורתו ועשיית מצוותיו מרגיש התרוממות הנפש והתקרבות לה' מן ההתפארות וחלק שירה שיוצאה עתה על ידו, אבל שירתו זו שיוצאה דרך השכל היא רק בחינת מציץ מן החרכים. נפשו מצומצמת וטמונה בגופו. ורק דרך שכל האנושי שלו מציצה ומסתכלת בקדושתו. וכיון שרק דרך לבוש שכל האנושי מסתכלת. לכן יכולה להסתכל בכבודו ית' ג"כ רק דרך לבוש ושכל של מודה במקצת וכדומה, לבוש אנושי, זה לוה וזה מלוה וכו', שבהם מתלבש כבוד של מעלה. אבל לפעמים בעת מוחין דגדלות יש שכל נפש הישראל מתגלה מחוץ ללבושי' ואז מסתכלת גם בקדושת ה' ית' חוץ מלבושי העשיה. ואומר האיש שירה ומפאר את גדלות ה' לפי מצבו. לא שמדבר מן מודה במקצת ושאר עניני האדם בלבד שבהם מלובש ניצוץ גדלותו, רק שמדבר מן הוד מלכותו בעצמו. בשירה. לא שמספר נפלאות חדשות שלא ידע מקודם, כי כל איש ישראל כשמאמין בה', מאמין שה' ית' הוא כל יכול, וכל הנסים והנפלאות שראה מה' אינם חדשים אצלו. כי כבר האמין מקודם שה' יכול לעשות כל אלה.

וכמו שבים אמרו שירה. האם לא ידעו כולם שסוס ורוכבו רמה בים ומה ספרו והוסיפו בזה. ואם רק להודות לה' אמרו השירה. היה די להם בפסוק אחד עזי וזמרת י־ה ויהי לי לישועה וכדומה. אבל כעין משל גופני שאינו דומה לגמרי הוא, לאב כאשר טוב לבו ושמח לפעמים. מתפעל יותר מן מעלות בנו. אף שלא ראה עתה מעלות יתירות מאשר ראה בו מקודם. רק מקודם לא היה בשמחה והיתה נפשו מצומצמת בקרבו והביטה נפשו רק ע"י סדק, ע"י שכלו. והיתה ראייתו מצומצמת שגם מה שראה לא ראה היטב. ולא את עצם המעלות ראה, רק מן רשימה מסדר המעלות של בנו ראה, כמו מי שרואה רשימה מן בית יפה שאינו מתפעל ממנה כמו מי שרואה את עצם הבית. ועתה בטוב

לבו ובשמחתו שיש לו התרחבות הנפש. רואה הוא בכל נפשו ורואה את עצם המעלות ומתפעל מן הראיה השלימה שראה עתה. ואף שבפרטיות דיבוריו אינו מספר עתה מעלות יתירות. מפני שהדבורים אינם יכולים להכיל בקרבם רק רשימה, מעלה זו וזו וכו' מ"מ ברוח פיו שלו היוצא בדבוריו נמצא הרבה יותר מגדלות בנו עד שמי ששומע מאביו עתה איך שמספר בהתפעלות והתפלאות. מוקיר את הבן יותר אף שכבר שמע מאביו את סדר רשימות מעלות בנו. מפני שאביו רואה עתה יותר ומספר יותר ברוחו מאשר יכולים הדבורים להכיל בקרבם.

וכעין זה הוא ענין שירה שאחר הנס, גם מקודם ידע שה' כל יכול. ואינו מספר חדשות. כי גם מקודם האמין וידע שה' ית' יכול כל אלה ועוד יותר כנ"ל. רק שמתחילה שהיתה נפשו מצומצמת היתה ראייתו מצומצמת דרך סדק וראה רק רשימה של הדברים. ועתה מגודל שמחת הנס התרחבה נפשו, וכיון שיצאו מגדר הצמצום לקדושה נגלית זכו להשראת השכינה וראו ראיה יותר שלימה בכל נפשם עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואה ועי"ז אמרו שירה. כלומר את ראייתם זו מגדלותו ית' גילו בשירה. אף שבפרטיות דבריהם אין מוצאים חדשות יותר מאשר כבר ספרה התורה מכל נסי ה' להם בפרעה ובחילו, עד שגם עתה מי שאומר את שירת אז ישיר בכוונה בשמחה ובהתקדשות והתייחבות הנפש מעוררת בו ראיה חדשה שא"א לו לבאר בדיבור ולהבינה בשכל. מפני שראיה זו עתה היא ראיה יתירה מראיה של מציץ מן החרכים דרך סדק השכל וכדומה.

היוצא לנו מדברינו שצריך איש הישראל להשתדל שהמצוות שעושה לא יהיו יבשות רק כמו שאומר המדרש מרטבת מע"ט, ובמה מרטיבין אותן, ברוח השירה שנמצא בו ודוחק ונתגלה בהן. וכשנפשו מתרחבת יותר אז אומר שירה בפועל. לכן צריך איש הישראל להרגיל את עצמו בהתעוררות הנפש שתצא מצמצומי גופו ולא תהיה ישנה וטמונה. והתעוררות והתגלות נפשו צריכה להיות בכל קצה מקצוות הנפש שיגיע לידו. בו יאחז ויוציאנה. כלומר העיקר צריך להתעורר שתתעורר ותתלהב מגדלות ה' ותתפלל אליו ית' משוך עבדך אל רצונך לחזות בנועם ה'. אבל אם מוציא עתה בקרבו התעוררות להתפלל על אחד מצרכיו. ואז אם ירצה להשקיט את התעוררות זו ולהתעורר דוקא תיכף מקדושתו כנ"ל. גם זה וזה לא יעלה בידו. להתעורר מקדושתו אין נפשו מוכשרה עתה. ואת ההתעוררות להתפלל על צרכיו ישכך. לכן מוטב שיאחז בקצה הזה של הנפש שמצא עתה היינו בהתעוררות צרכי נפשו שנתעוררה נפשו להתפלל לד'. ויתפלל את תפלתו מקירות לבו ובהשתפכות הנפש. וכיון שנפשו מדברת עתה בגילוי הלב לד', אז

מרוב שיחה והשתפכותה יעלה להתעוררות אמיתית על דברי קדושה להתלהב מגדלותו ית' בשירה וזמרה לד'. וזה שאיתא בתיקוני זוהר (ל') על אותם שצועקים הב הב. כי להתחיל יכול גם בתפלה על צרכיו אבל יבוא מזה לתפלה ושירה אמיתית. משא"כ אם גם ההב השני היא על צרכיו זה לא טוב. כי נשאר הוא רק בתפלות והתעוררות צרכיו בלבד. הב אחד יכול להיות על צרכיו ולא הב הב, כנ"ל שלא להשקיט את התעוררות התפלה על צרכיו עד שיתעורר לתפלה אמיתית רק יתפלל בהתעוררות והשתפכות בתפלה על צרכיו ומזה יבוא לתפלה אמיתית.

ואפשר זה רמז הפסוקים (תהלים ל"ט) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני וכו' "אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני בעוד רשע" היינו מלאך הרע והמתבל "לנגדי". כי דומה לי שחוטא אני אם אתפלל על כאבי הגופנים ורוצה אני לשתוק מתפלתי זו ולהמתין עד שתתעורר בקרבי תפילה והתעוררות אמיתית. אז "נאלמתי דומיה" "החשתי מטוב" מתפילה טובה החשתי ולא נתעוררתי וגם "כאבי" התפילה שיכולתי להתפלל מכאבי שנתעוררתי בה "נעקר" ונשחת ממני מפני ששתקתי. לכן כל עוד "חם לבי בקרבי" כל עוד "בהגיגי" ובמחשבתי "תבער אש" לא אשתוק רק "דברתי בלשוני" הגם שדברתי אז צרכי הודיעני ד' קיצי וכו' וע"ז היה חם לבי, מ"מ כיון שלא שקטתי רק דברתי בלשוני זאת, נתעוררה נפשי עתה רק לצרכי שמים "ועתה מה קויתי ד'", ועתה. אף שהתחלתי מקודם לדבר בצרכי, מ"מ ועתה אינני מקוה ומתפלל עוד על צרכי רק לד', תוחלתי לך היא.

והנה כל ענין עבודה זו לפעול התגלות הנפש בשירה ולהיות מרטבת מע"ט. והמניעות שיש לאיש ישראל בזה וכובד וטמטום הלב שיש לו עד שאפילו גם את המצוות עושה ביבשות ורקות ח"ו. עד שצריך עצות ותחבולות להתעורר זאת היא מלחמה שנוגעת עד למדום. כמו שנודע מזוה"ק שעיקר שרה הבחי' מלכות כנסת ישראל למעלה, ולפעמים ח"ו מתגברים החיצונים ר"ל עלי' ונשארה נאלמה בחי' נאלמתי דומיה בחי' דום י־ה. וע"י שאיש הישראל מעורר את נפשו בזה שתתפעל ותתעורר בשירת ד' מחזק בזה את הבחי' מלכות שתשוב לשיר לד', ומעוררת בזה את דודה להתיחד עמה כנודע. ועיקר התגלות הנפש לשירה נגלית היא ע"י שמחה, שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא, ע"י השמחה אשא ואעלה את נפשי מן לבושיה, אליך ד'. ותראה את קדושתו יותר מראיה של מציץ מן החרכים דרך סדק השכל לבד. וזה שאומר המדרש אמרה כנסת ישראל רבש"ע בשעה שאתה מעמיק עיניך בי וכו' ואומרת שירה שיר המעלות ממעמקים קראתיך ד'.

עיקר הישראלי וכל הקץ וגאולה הרוחנית והגופנית תלוי בזה שיראה את גדלות ד' וקדושתו. ויגלה אותו הן בתורה ומצות והן בשירה לד', וזאת היא גם התקרבות כנסת ישראל עם דודה למעלה. וכל התעוררות הנפש מצמצומה לשירה היא בשמחה כנ"ל. שזאת היתה ע"פ פשוט התעוררות השירה אחר הניסים. ואיך נהיה בשמחה אם ישראל כ"כ שקוע ביסורים יסורי הכלל ויסורי הפרט. ואומרת. בשעה שאת מעמיק עיניך בי וכו' ש"ה ממעמקים, אף אם לא זכינו עוד לצאת מן מעמקי ושאול הגלות, עכ"פ העמק את עיניך עינא פקיחא והשגחתך בי במעמקים שאני נמצא. והושיענו בגלות. הלא גם בגיהנם נתבצר מקום לבני קרח, ולמה לנו לא, די שבית קדשינו חרב ואין לנו כהן ולא מזבח לכפר. ולא מקום אשר עין בעין נראה די, מגורשים ומדולדלים בגולה אחר גולה ומדחי אל דחי. עוד ממררים את חיינו ביסורים שונים. ונראה כאילו ח"ו רוצים בכונה לשבות מאתנו כל ניצוץ של שמחה. ולהשפיל ולדכאות את נפש הישראל, ואיך נשמח ואיך נגלה ונעורר בנו רוח השירה וראיית הנפש והתקרבות לכבודו ית'. והאם שפלות זו רק לנו מזקת. הלא גם מונעת מאתנו שמחה ואת מצותינו ותורתנו מונעת מרטיבת השירה. ושוללת כל התרוממות רוח השירה מאתנו והעדר שירת מלכות למעלה ויחודה בדודה. אם כן גם למעלה כביכול נוגע הפגם. המלאך אמר להקב"ה בשעת החורבן אני אבכה ואתה לא תבכה. רק המלאך יכול לבכות ולא יבכה די. אבל איש ישראל כשבוכה ומיצר לו אפילו על דאגותיו הפרטיים כל העולמות בוכים עמו אף השכינה כביכול בוכה כנגדו. ובאמת גם האיש שבוכה ומתאנח על דאגותיו. לא על דאגותיו בלבד דואג רק נפשו בקרבו תזעק על שרוחה שפלה ומצומצמת, וא"א לו להרגיש במוחין דגדלות ובהתרוממות הנפש את אור ד'. ומתפללים למה פניך תסתיר, גם פניך נסתר מן העולם. אין התגלות כבוד שמים ואין הסתכלות ישראל למעלה. כי שחה לעפר נפשנו. מפני שנפשינו ורוחנו שחה לעפר. ונעדרה השמחה מאתנו. קומה עזרתה לנו. כביכול לשנינו. ויכול להיות שזה רמז תקיעת שופר. ונבין ע"פ משל. למלך גדול וחכם שכל רצון מלכותו היה כדי להאיר בחכמתו להעמיס אשר תחתיו. אבל כיון שהוא היה חכם גדול מאוד והעמים אשר תחתיו היו פראים ולא יכלו להבין את גודל חכמתו לא רצו לשמוע את דבריו, ועוד היו דברי חכמת המלך בעיניהם לשחוק מפני קוצר דעתם וגודל טפשותם. ולהמלך היה בן והבן היה חכם לא כהמלך. אבל הרבה מחכמת אביו הבין. וישלחהו המלך אל המדינות. שהוא. כיון שמצב חכמתו קטנה הרבה מן חכמת אביו יוכל להמשיל משלים ולהלביש את חכמת אביו במצב דעת האנשים. וגם הם יוכלו להכיר מעט את חכמת המלך ולקבל את עול מלכותו ברצון. אבל גם להבן לא עלה הדבר בניקל.

תמיד התקוטטו עמו ופעמים גם יסדוהו ולא נתנו לו לדבר, גם להמשיל משלים ולהבינם גודל חכמת המלך גם לפי דעתם. והוא כיון שידע שזהו כל רצונו של אביו. לא הביט על כל זה ועבד את שלו עם כל יסוריו ועוניו. והדבר עלה יפה כי מעט מעט נתוספו אוהבי המלך שהכירו בחכמתו. אבל ברבות הימים שתמיד היה לבדו רחוק מן המלך בין שונאים שממררים את חייו גחלה על דעתו ונפל במרה שחורה ובעצבות. וכיון שדעתו נחלשה לא היה יכול עוד ללמד אותם דעת המלך. וכיון שלא יכול בשער לפתוח את פיו בחכמת אביו. נתבזה יותר בעיני העם. ואפילו מי שנשא את פניו מקודם על שהוא שליח ובן המלך וחכמת אביו בפיו. עתה שהלך חשכים ואין נוגה לו. לא דעת ולא חכמה. ג"כ ביזוהו ושחקו בו כאשר ישחקו כמשוגע ר"ל. והב"מ בראותו כל אלה שלא די שאת העם לא יוכל ללמד ואת גדלות וחכמת המלך לא יודיע לזולתו. אלא שגם הוא בעצמו דעתו נאבד ממנו ר"ל. ואם יעבור עוד איזה זמן ח"ו כולו יתאבד. התאנח ובכה ומה יעשה. לשוב אל המלך א"א לו כי המלך צוהו שלא תראה פני בלתי כאשר תלמד אותם חכמה. וגם הם כאשר יראוהו שבורח מהם באופן זה יהרגוהו על הדרך. ובאם היה יכול להביא את אביו למקומו שהוא נמצא בו היה יותר טוב. כי אז יראה אביו את מצבו המר ואז או שילקחהו שוב לביתו עד אשר תתחזק דעתו. או שכיון שכל חולשת רעתו באה מן המרה שחורה שלו. כי אז אך בראותו את אביו וישמח באביו ישוב אליו רוחו ויתחזק דעתו. ויוכל שוב להבין חכמת אביו כמו מקודם. וילמד גם להעם את חכמתו. אבל איך יביא את אביו אליו. הן אמת שאמר לו אביו שכאשר יתן לו ידיעה שיבא אליו יבא. אבל רק כאשר יגלה שם הרבה חכמה ואת גדלות המלך יכירו. ואז אמר המלך תקראני ואבוא שמה לג את מלכותי באהבה וברצון. ואם ירמה את המלך ויקראהו ויחשב המלך כי לגדלהו קורא אותו. ויבוא ויראה כי כדי בזיון וקצף, אדרבה הם השונאים מתריעים על נצחונם גם בן המלך שבא ללמד להם חכמה נתהפך לשוטה ומשוגע ר"ל. עוד יוסיף חמה למה רימיתני להביאני עד הלום. הדאגה גברה על בה"מ ועי"ז רוחו נדכא ודעתו נתקלקלה עוד יותר. ויהי בראות הבן שח"ו אבדה ממנו כל תקוה, אמר אקרא את אבי והיה כי יבא אבכה ואפיים אותו, ראה נא אבי שלא היה לי שום עצה אחרת, גם דעתי כבר נתקלקלה וגם אני בעצמי בסכנה ח"ו, לכן אם באמת הבן כ"כ יודע לפייס את אביו, אז לא די שלא יחרה לו על שקראהו. אלא שעוד יחזקהו וישמחהו וישיב אליו רוחו ודעתו, ושוב יוכל ללמד דעת המלך משא"כ אם גם עתה מתרשל בנו מלפייס את אביו. וגם לזה כבר אין לו דעת להכיר מה עשה ורימה את המלך עוד מוסיף חמת המלך

גם על זה, לא די שלא עמדת בנסיון ללמד להם דעת כאשר עשית בראשונה אלא עוד העזת לרמותני.

והנמשל הוא ד' ית' ברא את העולם בגין דישתמודעין ליה. אבל כיון שחכמתו ית' למעלה מכל השגה ולמעלה מכל העולם. לא יכלו בני האדם להבינה ועוד עבדו ע"ז ר"ל, ולקח ד' את ישראל שהוא ימשיך את חכמתו וגדלותו ית' בלבוש עוה"ז. בתורה של עוה"ז. והוא ילמדם דעת אלקים. משה קבל תורה שהוא גרם להמשיך את התורה בלבוש העולם, ולא עוד אלא שנשתלחו מהיכל המלך לד' כנפות הארץ, ואמרו בגמ' לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוסף עליהם גרים (פסחים פז), ולולי זאת היו מקבלים את עונשם בא"י על חטאיהם. אבל רק כדי שיתוספו עליהם גרים וילמדו אותם דעת ד' עד שתמלא הארץ דעה את ד' נשלחו, וישראל הלכו בגולה עם אור ד' והתורה להאיר לכל העולם ויקבלו כולם את עול מלכותו ית' עליהם, אבל לא בקל עולה הדבר להם, מתקוטטים ומענים את ישראל בכל מיני יסורים. כי גם מה שהמקטריגים מעוררים קטרוג | ודין ח"ו על ישראל למעלה. ומה שאוה"ע מענים אותם למטה הכל ענין אחד הוא, הסט"א והחושך אינם נותנים להם לפשט את אור ד' בעולם ועל זה מדכאים אותם, רבש"ע כי עליך הורגנו כל היום. וע"י היסורים נפש הישראל נדכאה וחסרה שמחה, ואז גם הדעת אלקים שבישראל נתקלקל. וברבות הצרות והשפלות לא די שאין לנו הכח י ללמד להעולם דעת וגדלות ד' ולהראותם כי ד' ית' לפניהם ומלכותו בכל משלה. אלא גם מאתנו ח"ו נסתר. וחוץ מזה שישנם כמה מישראל שח"ו יוצאים חוץ לשיטה מחוסר דעת ד'. אלא גם לאותם שאוחזים א"ע במס"נ בקדושתו ג"כ אין להם אותו דעת עליון שצריך להיות לאיש הישראל. ויוכל לפארו ולקדשו בשירה וזמרה. ומה יהיה, כל עצמנו ותכליתנו היא לגלות קדושת ד' לנו ולכל העולם. ועוד ח"ו הסט"א מתריעה על נצחונה. חושך בעולם. וגם הישראל הבן מלך דעתו נפגמה. הן אמת שאמר הקב"ה וביום שמחתכם ובמועדיכם וכו' ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם. מפני שהשופר הוא קריאת נצחון לד' שיבוא כביכול כי גילנו את קדושתו. גם לעתיד יתקע בשופר גדול וגם בכל שמחה מועד ור"ח שהיתה התגלות קדושה יתירה תקענו. וזה ענין תקיעת שופר בר"ה ג"כ. אבל איך נתקע עתה בידענו שלא בלבד שלא למדנו לאחרים דעת ד'. אלא גם אנחנו נפגמנו. אבל האם יש לנו עצה אחרת. כבר נשקענו עד צוארנו ביסודי הגוף והנפש. וכיון שהדעת והשמחה ח"ו נעדרה. כל עצם גופנו וקדושתנו בסכנה ח"ו.

אשרי העם יודעי תרועה ואומרת הגמ' שיודעים לפתות את בוראם בתרועה. שצריכים לדעת שלא דיה התרועה לבדה. כי אין אנו ראויים לה. רק מפני שאין לנו עצה אחרת.

וצריכים לפתות את ד' בשעה שתוקעים. ראה ד' והביטה את גודל צרותנו שלא היתה לנו עצה אחרת ונאלצנו לקראותך אלינו. מן המיצר קראתי י־ה וכו'. לא מתוך שמחה והתגלות אלוקות שגלינו, רק מן המיצר. עננו אתה שנהיה במרחב. ואז כל נפש ישראל בהתקרב ד' אליה בתקיעות משגת קדושה ושמחה. לב חדש ורוח חדש אתן בקרבכם שנוכל לעבוד את ד' בשמחה מתוך הרחבה. ולגלות לנו ולכל העולם את קדושתו ית' ונזכה לגאולה השלימה בב"א.

פרק ו

ר"ה ליל א' תרצ"א

תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו וכו'.

ודרשו חז"ל איזה חג שהחודש מתכסה בו זה ר"ה. ונבין נא, מה שייכת כיסוי החג לתקיעת שופר שדוקא מפני שהחודש מתכסה בו לכן צריכים לתקוע. וכן ענין הדין. ובהקדמת ת"ז איתא שהדין בר"ה ושלשה ספרים בו נפתחים הוא מנהר דינור וביה טובלין נשמתין בהאי נהר דינור מזוהמתן. משמע מזה שהדין בר"ה לא דין בלבד הוא רק גם טובלין ומטהרים בו. ונבין נא הענין.

אמנם איתא (בנחמיה ח') ביום ר"ה. היום קדש הוא לד' אלקיכם, אל תתאבלו ואל תבכו. כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה. עכ"ל הפ'. היינו אף שבכו על חטאם. אמר להם אל תתאבלו ואל תבכו. עיקר ר"ה הוא לבכות ולשוב על החטאים. מהאר"י זצ"ל איתא שמי שאינו בוכה בימים אלו סימן הוא שנפשו נפגמת. אבל גם הבכיה צריכה להיות לא באבלות ח"ו. אל תתאבלו ואל תבכו. הבכיה לא תהיה באבילות רק בשמחה. האבלות באה מיאוש ומאבדה וצער שאינו חוזר ח"ו. והשמחה באה מהתחזקות, אף שיש לדאוג על החטא ועל השפלות ובוכים עליהם הרבה והלב נשבר ומתפחד מאימת הדין מ"מ לובשים לבנים ומתעטפים לבנים בתקותינו שאנו נתחזק מעתה לעבוד את ד' בכל לבבנו וגופנו. וד' יקבל את תשובתנו וימחל ויסלח לנו.

ובהקדמת ת"ז איתא עה"פ כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. ולית צפור אלא שכינתא דאיהו מתתרכא מאתרהא. שמן חורבן בהמ"ק ירדה השכינה בחי' מלכות למקומות הרחוקים, כן איש נודד ממקומו. דא משה. ד"א מאן דאיהו איש צדיק דאזיל נע ונד מאתריה בשכינתא. שמשה רבינו וגם הצדיק נודדים עם השכינה ממקום קדושתם ושורשם למעלה. ובדרך נדידתם מתקרבים לכל איש ישראל אף הנמוכים. לרוחם ולבם. להאיר להם ולהעלותם. אבל לא כ"א יורד ונודד יחד עם השכינה. על כולם אומר התיקוני זוה"ק הלאה נאמר שלח תשלח את האם דלית גדפי דלהון שלמין דפרחין בהון, אבל על

מארי קבלה נאמר לא תקח את האם על הבנים, הם מנדרין עמה יחד. ועיין בכסא מלך שמביא את זוה"ק פרשת אחרי שמחלק בין מארי קבלה למארי רזי תורה שהם למעלה ממארי קבלה. ורק הם מנדרין עמה יחד והשאר רחוקים מהשכינה. ע"ש.

נמצא שעתה אחר החורבן כל הנפילה היא מהנדידה הזאת, השכינה נודדת מאתרה וגם אנו. וגם בדרך הנדידה רחוקים מהשכינה. המארי רזי תורה קרובים עם השכינה. אין בהם הסתר וחטא, ונדידתם מביא רק תועלת להאיר לאיש ישראל גם בנמיכיותו. והשאר שהם בחי' שלח תשלח את האם עוד לפעמים נכשלים מפני ההסתר. לכן כל עבודת איש הישראל היא שיתקרב אל השכינה מלכות ויהיה מהבחי' מארי רזי תורה, לפי מצבו. וכנודע שמלכות היא בתי בראי שאין עצבות שם רק עוז וחדוה, כדאיתא במהרש"א בגמרא (חגיגה ה' ע"ב) לכן התשובה צריכה להיות בשמחה. הן שפל אני ורחוק מד' ומי יודע אם אוכל לשוב על כל פגמי אבל ד' אל טוב וסלח. אף שכבר הבטחתי הרבה פעמים ובתוך כך ימי עוברים בשפלות. ואם לפני עשר שנים למשל שהיו שנותי מרובים עם עוד שנים חדשים שבועות וימים אין מספר ולא עשיתי איך אספיק עתה לעשות ככל אשר עלי לעשות, מ"מ אתאזר בכל כחי ואתחזק מעתה. חיות חסר לי. התרחקות והסתרת פנים היה לי ונפלתי ועתה אתקרב לד'. וד' יקרבני ויאיר את לבי ומוחי ואעבדהו מעתה עבודה תמה ושלימה.

כל ענין החטא בזמן הזה הוא מן ההעדר והתרחקות. מן השלח תשלח את האם שנתרחקנו מהשכינה הק'. את יצרא דע"ז בטלו אנשי כנה"ג. לא בעובד ע"ז ממש בלבד בטלו. רק גם הע"ז שבכל חטא בטלו. כי מי שיודע את רבונו ואין נפשו ולבו רחוקים מד' וקדושה. וחוטא ח"ו. זאת היא ח"ו ניצוץ ע"ז וזאת בטלו אנשי כנה"ג. והאיש ישראל עתה בשעה שמרגיש איזה ניצוץ קדושה בקרבו לא יחטא ח"ו, ובפרט באם היה עתה כ"כ התגלות כמו מלפנים בבהמ"ק ובנביאים כי אז כל ישראל היו כמלאכי אלקים גם בגופם. רק בשעה שנעזב נודד הוא ממקומו מקום הקדושה ואינו מרזי תורה לא שלמין ליה גדפוי דפרחו בהו ונשאר הוא נעזב בגלות. נעזב עם נפשו וצרות הנפש ונעזב בגוף ודאגות גופניות. מזה בא כל החטא ח"ו ועל כל אלה צועק האיש ישראל אלי אלי למה עזבתני. מכל דברי תפילותיו וצעקותיו עולה תפלה זו למה עזבתני. אף כשמתפלל על דאגות וצרכי גופו שחסרים לו ח"ו. הכל רק צעקה זו היא. למה עזבתני בכלל.

כשהאיש חולה ח"ו במחלה של חום ומרגיש כאב הראש וצועק על זה. האם רק על כאב ראשו בלבד צועק. על כל מחלתו צועק רק עתה שהרגיש כאב ראשו צועק עליו ועל כל מחלתו כוונת צעקתו. כן האיש ישראל יודע שכל נפילות נפשו וגופו ויסוריהם

כולם מהעזיבה היא שנעזב מדי. כי בכלל אף מי שצעקתו על חטאיו אם שב רק על חטא זה או זה בלבד הוא בחי' חציף עלי מאן דמפרש חטאי'. שדומה לו שבכל עניניו צדיק הוא רק פגם זה ווה ולא יותר. ותשובת האיש ישראל אף כששב על חטאים אלו ואלו צריכה להיות על כל העזיבה. ושבסיבתה פגם בזה וזה. ואז כשמרגיש את העזיבה בכלל גם תפלתו על חוסר צרכי גופו גם על צרכי נפשו כולן תפלה אחת הן. כולן תשובה שמשתוקק לשוב ולהתקרב לקדושה. בכולם צועק השיבנו ד' אליך שלא אהיה נעזב ממך.

ודוד המלך שתיקן את התהלים גם לנו. מתפלל בתפלה זו של אלי אלי וכו' על הכל ביחד. ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שהיא תפלה על צרכי שמים. שד' ית' שהוא יושב על תהלות ותשבחות של ישראל והן הנה הכסא הכבוד שלו עתה נעזבים ונפגמים וכביכול אין הכסא שלם. וגם על צרכי האדם מתפלל בבת אחת חרפת אדם ובזוי עם כל רואי ילעיגו לי וכו'. ושוב חוזר לתפלה רוחנית הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. על כל מדרגות הנפש עד היחידה מתפלל שלא תפול בידי הסט"א ח"ו. כל התפלות. צרכי הנפש והגוף תפלה אחת כולם מן העזיבה הם. וצועק אלי אלי למה עזבתני.

וכל העזיבה היא רק לאותם שאינם בחי' מארי רזי תורה. כי הרזי תורה אף בגלות ואף בירידתם קרובים נשמתם להשכינה. והאיש ישראל צריך להתקרב שיהיה ממארי רזי תורה. ואף מי שאינו מבני עליה גם כן לפי מצבו ומדרגתו. כי ד' ית' הוא יושב תהלות ישראל והן הכסא כבוד שלו. ניצוץ קדושת ד' מתנוצץ בהם. והם מגלים אותו. לכן איתא בהקדמת ת"ז הק' שישראל אותיות שיר אל . זהו ישראל. גדלות ד' וקדושתו מתגלה על ידיהם בעולם ע"י שמתנוצץ בהם והם מגלים אותה וכמו שאומרים תתעורר חבצלת השרון לשיר בקול נעים והוא בחי' כנסת ישראל.

וזהו החילוק. גם השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אבל רק מספרים ומגידים. כמו שאחד מספר איזה מעשה שיודע. רק כיון שיש מי שאינו יודע מספרה לצורך השומע. וישראל הוא שיר אל. לא מעשה שהיה באיזה זמן ולא לאחרים בלבד מספר רק גם כשיושב בחדרי חדרים אומר תהלות ותשבחות לד'. מפני שאין מעשה לבד רק הוא בעצמו. זהו עצמותו תהלות ד'. עתה התנוצץ בו קדושה ונפשו מתפעלת ומגלה אותה. וגם לעצמה מגלה אותה. מתחילה היה בו רק ניצוץ וכשמדבר ואומר תהלות ד' מתגלה ומתרחב בקרבו עד שכל גופו מתפעל ובטל אליה ונכלל בקדושת ד' שנתגלתה. ואם יש שומע וגם הוא מתפעל מתעורר ונכלל בקדושה זו יותר טוב. ואם אין. הלב שומע ומתפעל הוא בעצמו ולעצמו גילה. אבל בין כך ובין כך קדושה נתוספה על ידו

בעולם. למשל יש אחד שמספר מעשה שיש אור גדול. ויש מי שמביא את האור בעצמו עד שכ"א מתפעל מאורו.

השמים רק מספרים שיש אל גדול ונורא. וכיון שרק מספרים ורק פעולה מפעולת ד' מראים. שהפעולה רק מספרת ומראה שיש א־ל גדול, לכן אף שכולם רואים את השמים ואת ספוריהם מ"מ ישנם חוטאים שאינם נכנעים ח"ו לד' ואינם עובדים אותו. ואיש הישראל לא מעשה מספר שיש אור. רק את האור בעצמו וקדושת אלוקותו מגלים. ניצוץ קדושה הנוצץ בו. והוא מוציאה מרחיבה ומגלה אותה. והמלאכים אומרים רק קדוש קדוש קדוש. לא פעולה של ד' שעשה כך וכך או שיכול לעשות, אין הם מדברים משום פעולה בשירתם רק על עצם ד' ית' הם אומרים מה שהוא הוא. וכן הישראל אומר נקדישך כנועם וכו' או כתר יתנו לך ואומרים קדוש, או כשאומרים ברכו את ד' המבורך במה יהיה מבורך ומה תהילתו. לא פעולה מספרים עתה רק עצם גדלותו יוצא עתה על ידינו ורק מה שהוא הוא אומרים. שהוא קדוש והוא מבורך, וג' פעמים אומרים תיבה ושבח הזה ג' פעמים קדוש, כי כשמספרים רק גדלותו ע"י הפעולות. אז כשרוצים להוסיף עוד שבח צריכים לספר עוד מעשה אחרת שיש בה גדלות ופלא אחר, משא"כ אם לא פעולות רק עצם קדושה. לא מעשה שיש אור מספרים רק את האור בעצמו מביאים אז בדבור הזה בעצמו כשכופלים שוב אור ועוד יותר אור ועוד יותר נתגלה בכל פעם. ואף כשהאיש ישראל אומר האל הגדול הגבור והנורא שהם תוארי הפעולות אין הכונה שמפעולות הגבורות והנצח יודעים ומשערים שהוא ית' נמצא, רק כיון שאנו בעשיה ואלקותו ית' נתגלה בעשיה ע"י מדותיו ית' [גדולה גבורה ות"ת] ימין ושמאל ואמצע, לכן אומרים האל הגדול וכו' ועיקר הכוונה היא לבחי' הא"ס שנתגלה במדות אלו. להאנת אשר מלגאו. להאיהו שקיא דאילנא.

וכל מעשי איש ועבודתו לד' מין תהלות ד' הוא. למה רוצה ללמוד שור שנגח את הפרה או ענין אחר שאינו נוגע לו ורק לשם למוד התורה הוא לומד. לגדלות ד' ולקדושתו הוא משתוקק להרחיב ולגלות. והאיש ישראל בכל עבודה צריך להשתדל שיתעורר ויתפעל. ובכל התעוררות צריך להשתדל שלא תהיה התעוררותו מהפעולה לבד רק מן האנת מלגאו. לא ששומע שיש אור וקדושה ומתפעל ומתענג רק ניצוץ קדושה מתלהב בו. לא מבעי בשעה שאומר כתר קדושה וברכו שמדבר רק מד' אלא גם כשמספר תהלות ד' ומעשיו כונתו להא"ס שנתגלה במעשים ומדות אלו. ד' ית' הוא אל מסתתר והוא בחי' בן המחפש בגנזי דמלכא, מה הוא מחפש את המלך בעצמו הוא מבקש. ומכש"כ כשבא לקדוש וברוך כנ"ל שאינו מדבר פעולות ומעשים רק מה הוא ית'.

ולאיש ישראל שהוא בחי' מחשבה ואצילות שאיהו וחיוהי חד בהון יש יחוד יותר עליון יחוד של ק"ש. וכשבא האיש ישראל לק"ש שאומר ד' אחד שאחדותו הוא כמו שאומרים בפתח אליהו חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין, אז שום דיבור אינו יכול לאמר. גם קדוש אינו אומר רק אחד, ודי. וזה הרמז בהקדמת ת"ז קול דק"ש דבור דצלותא. בצלותא מגלה את אחדותו ע"י דבורים עובדות ופעולות ובא להאנת מלגאו. ובק"ש שאומר אחד א"א להרחיב בדבורים גם את הדבור קדוש א"א לאמר. הדבור מהעולם הוא ולכל עם יש לו דיבור ולשון שלו. והוא כי אמר אחד שאין עוד מלבדו אין עולם ואף א"ע מסר עתה במס"נ ובמה יוציא וירחיב את הקדושה שהתנוצץ עתה בו. רק הקדושה כמו שהיא והנפש כמו שהיא וקורא בקול שמע וכו' ד' ומאריך באחד קול דק"ש כמו שאיתא בת"ז הנ"ל. והוא בחי' רזי תורה. להסוד בא שאין לגלותו בדבור אף לא באמירת קדוש.

נחזור לענינינו. התשובה שהאיש ישראל שב. לא תהי' על חטא זה וזה בלבד כי זאת היא בחי' חציף עלי מאן דמפרש חטאי' כנ"ל, רק שישוב על העזיבה שלו ועל החשכות בכלל אשר בסיבתה פגם בזה וזה. אנו מבקשים מד' השיבנו. וד' אומר שובה אלי. והאמת הוא ששניהם צדקו. העיקר לא חרטה על דבר זה וזה בלבד רק לשוב בכל עצמותנו לד'. רוצים אנו להיות יהודים מעתה קרובים אל ד'. אבל א"א לנו בעצמנו זאת רק שד' יעזור לנו כשנתחיל אנחנו לשוב. וצועקים א־לי א־לי למה עזבתני מעת חורבן ביהמ"ק.

גם בכל השנה האיש ישראל שב, אבל אז האיש בעולם של עובדות ופעולות שקוע ורק כל פעולה פגם וחטא לעצמו מרגיש שעשה ועליהם שב, משא"כ בבוא ר"ה שד' יבא במשפט על כל נעלם. על הנעלם דייקא. לא על המעשים הנגלים לבד רק גם על עצם נפשו. וכמו שמשמע מגמ' ר"ה שאנו אומרים אדם נידון בר"ה. והפסוק ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו שמשמע שהדין בכל יום ורגע. רק עיוני בעלמא הוא וכפרש"י שם בודק במעשיו. כנ"ל. בכל השנה רק במעשיו בודקים וגם האיש רק על מעשיו הפרטיים שב, משא"כ בר"ה הדין על האדם בעצמו. ואז עצם האיש נתגלה גם לו לעצמו ובקרבו. ורואה ומרגיש את עזיבתו וחשכתו. לא את מעשה גרוע זה וזה בלבד רואה. רק את עצמו כי נעזב הוא ושב כולו לד'.

וזה שאיתא בת"ז בהקדמה שדינא דר"ה מנהר דינור וביה טובלין נשמתין מזוהמתן. לא דין של כעס ח"ו הוא רק טהרה. ולא כיבוס של כתם זה ופגם זה בלבד. רק ביה טובלין נשמתין כל הנשמה ביה טובלין. וגם ע"פ פשוט כנ"ל עצמותו נתגלה לו. בכל השנה רק מעשים פרטיים ראה ועתה רואה את עצמו נעזב. לא בעניני הנפש בלבד רק גם בעניני

גופו, כ"כ נעזב ומושלך הוא ח"ו עד שצר לו בגופו ונשמתו ח"ו בחי' ואנכי הסתר אסתיר וכו' ומצאוהו וכו' ח"ו, ובוכה מקירות לבו איפה אני ולמה כ"כ נתתי א"ע לרדת שחת בכל השנה. ומגודל התמרמרותו משתוקק להתקרב ולרוץ לד' נלכה נרדפה בכל לבו ונפשו. ומגודל מרירות ותשוקה יכול לבוא להתקרבות זו שיהיה בחי' רזי תורה. שכ"כ יתקרב לקדושה. עד שלא יוכל הפה לדבר. בחי' קול דק"ש.

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. איזה חג שהחודש מתכסה בו זה ר"ה. הלבנה כנודע היא בחי' מלכות שכינה [כנסת ישראל] והיא מתכסה כנ"ל בחי' שלח תשלח את האם, זאת צריכים לדעת מקודם. ואם נדע ונרגיש עזיבה זו אז נבוא אל בחי' קול דק"ש באמת שהיא קול השופר מס"נ שגם הדיבור בטל. וד' אמר תקעו לפני בשופר של איל כדי וכו' ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם את עצמכם לפני, ע"י שהקול יצא משופר של איל יגרום זאת עליה למס"נ ולק"ש באמת. להיות ממארי רזי תורה שנתקרב לד' ויאיר לבנו גופנו ונפשנו באורו וקדושתו ית'.

פרק ז

ר"ה ליל ב' תרצ"א

מן המצר קראתי י־ה וכו' קולי שמעת וכו'.

כי איתא בזוה"ק האזינו עה"פ התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה. דא היא רזא עילאה דאמר הקב"ה וכו' כמה דקב"ה לא אנשי שמיה דהא הוא כלא. כך קדב"ה לא אנשי לון לישראל דאינון אחידן בשמיה ממש. עכ"ל הק'.

הזכירה שד' זוכר אותנו לא זכירה שזוכרים דבר זולתו היא. רק כמו שזוכר את שמו דהוא כלא. כי הוא ושמו חד. היינו כמו שזוכר את עצמו כן זוכר את ישראל. והזכירה בעצמה יחוד הוא שמתיחדים ישראל בו ית' על ידה. בישראל ד' זוכר כמו שזוכר בעצמו מפני שמיוחדים בשמו ממש. וע"י הזכירה נתחזק הקשר והיחוד הזה. וביום הכפורים שאז היא שלימות היחוד. מתפללים יעלה זכרוננו מערב. ויבא ועודנו מבוקר ויראה הדרתנו עד ערב. איזה הדרתנו יראה. ד' נקרא הדור נאה. וכשעולה זכרוננו זכירה של עצמותו ית'. ויבא ועודנו שנתועדנו הוא ית' עמנו. אז ויבא הדרתנו שההדור נאה זיו העולם יראה עלינו. ד' ית' נקרא תפארת ישראל שומע תפלות. היופי של מעלה נסתרה ונעלמה. רק על ישראל תפארתו כמו שאומרים. בתוך לבות ישראל ועל ישראל הוד תפארת של מעלה נתגלה וניכר. לכן תפארת של מעלה נקראת תפארת ישראל. ויעקב הוא בחי' תפארת מפני שעל ישראל ובתוך הלב הישראלי נתגלה. ומתי נתגלה תפארתו

על ישראל, כשהוא שומע את תפלתם וזכרונם לפניו ית' בא. ונתגלה אחדותם בשמו ממש. תפארת ישראל שומע תפלות.

וכן הוא בנו. כשעושים את מצותיו וזוכרים אותו ית', לא כמו שזוכרים את זולתו ולא כמו שמקיימין מצות ורצון של אחר רק כמו שזוכרים א"ע ומקיימין רצון של עצמו אז מתיחדים בזכרונו ובשמו ית'. והאיש ישראל אומר אבינו אב הרחמן רחם עלינו. והיו יכולים לחשוב שכיון שכ"כ מעורר את הרחמים רחם עלינו בטח יסיים דבר מצרכיו. אבל הוא מסיים ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל בדברי תורתך. גם הבן שממלא את רצון אביו שלא ע"מ לקבל פרס האם יבקש כ"כ רחמים מאביו שיעזור לו למלא את רצונו, אם רוצה אביו שימלא את רצונו יתן לו האמצעים לזה שימלא אותם. ואנו מבקשים רחם נא עלינו. מפני שנתבטל רצון אחרים מרצוננו. אחודים בשמו ממש ורצונו רצוננו הוא. ויותר [ממה] שמרגישים צורך בצרכי גופנו מרגישים צורך בתורה וקדושה. וכל איש ישראל מתפלל זכרנו לחיים וכו' למענך אלקים חיים. חיים כזה שיהיה למענך. ומואס בחיים שפלים ומכש"כ טמאים ח"ו עד שמתפלל אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן וכו' דברי תורתך וכו'.

וכן הוא בכלל ענין עבודה האיש ישראל. האיש ישראל שהרגיש פעם ושתים בערבות התורה ותפלה מתוך התלהבות. לא התלהבות מדומה רק התלהבות מתוך הסתכלות בהוד של מעלה שנפשו מרגשת. אז כשמגיע לפעמים לנפילה. יכאב לו ורואה א"ע כמושלך ומרוחק ואת התפלה כתפלה פסולה ח"ו. ולמשל כשמכין א"ע בתפלת שבת ויו"ט לאמר נשמת. שתהיה אמירת הנפש שירת מלאכי השרת. וא"א לו. מתרגז הוא וקורא לנפשו מה לכי כי נרדמת. קומי רוני לפני הוד קדושתו אשר כבר נגדך להקשיב את שירתך ולענותך משמי השמים, ואין עונה. אבן גדולה סותמת את נפשו ולוחצת אותה. אז מגודל התמרמרותו וכאבו תפלה כעין זו מעיו וקרבו יהמו.

רבש"ע. רוצה אני עתה לבכות לפניך. לא לשם תפלה לצרכי, לא לשום דבר רוצה אני עתה. רק אותך רוצה אני. נפשי תפתח ותסתכל בהודך והדרך תתלהב מנועם זיוך ותתענג. ותשתוקק לנער את כל לבושה ממנה ולהתבטל כולה בתפארת קדושתך. ותצטער ותבכה, רחם נא ד' ושבור את האבן אשר על לבי, הסר את המחצלת של קנים שקוברת את נפשי.

וכשעובד בתפלה כזו, בלא דיבור רק במוח ולב וכל קרביו. עוד ועוד פעם, מרגיש שהאבן מתפוצץ ובקשתו מתחלת להתמלא. ואומר נשמת ומתפלל כעין שרצה. ומה היא תשוקתו זו. עד שיתמרמר כ"כ שחסרה לו. אם לא שעבודתו אינה כמו שעובדים

ועושים דבר לאחרים אף לא לאב. עבודתו של אחידן בשמיה היא שא"א לו בלעדה. עוד מאברהם אבינו נמשכת התקשרות זו, כי גם העקדה בעצמה נסיון היתה, ועוד מעט [ונשחט] אלא גם אחר שאמר לו המלאך אל תשלח ידך וכו' לא שמח על בנו שניצל וגם את דברי ד' קיים. רק עוד ביקש לעשות לו עכ"פ מום לשם ד'. אבל כל מעשיו לא היו כמו שממלאים רצון אחר ולא רצון אב בלבד רק עצמותו היא. ולעשות איזה דבר לשם ד' גם חייו וחיי בנו לא היו חשובים אף כשלא צוהו ד'. וגם אנו בניו אחריו התקשרנו בו ית' ונתיחדנו ביחוד הזה עד שאצלו ית' זכירת שמו וזכירת ישראל אחת היא.

לכן התחזקות והתקרבות ישראל אליו ית' ביחוד שמו תלוי, דאחידן בשמיה ממש כמו שאמר זוה"ק. כי קודם בריאת העולם לא היה אלא הוא ושמו בלבד, היינו ששמו היה קודם בריאת העולם. והאיש ישראל צריך להתייחד עם ד' קודם העולם. כשבא לאיזה נסיון גופני לא ימתין עד שיבא היצה"ר אצלו ויתאבק עמו. והוא יצטרך ללחום כשני לוחמים שווים אם לעשות אם לא. רק הוא יהיה קודם היצה"ר ולמעלה ממנו. בקדושה יתדבק ובטהרה עלאה יסתכל ויצרו יתבטל כחושך מלפני האור. מלחמת היצה"ר קשה היא אבל ביטול היצה"ר קל מזה.

ואפשר זה רמז המדרש אשרי מי שגבוה מפשעיו אוי לו למי שפשעיו גבוהים ממנו. מי ששקוע בגשמיות ונמיכיות ולוחם נגד יצרו פשוט כב' שווים קשה היא מלחמתו. משא"כ מי שיכול להגביה את עצמו למעלה מכל רפש הזה ולהציץ בקדושה. קל לו יותר לנצח. ביעקב אבינו כתיב והוא עבר לפניהם. כי כנ"ל נקרא יעקב תפארת ישראל שתפארת עלאה נתגלה בו. ובבחי' זו עבר לפני בניו כשבאו ללחום בקליפת עשו. את יופי וקדושה של מעלה הראה להם מקודם. ונתעלו על היצה"ר בכלל ונצחוהו ונתבטל. וביוסף למ"ד לעשות צרכיו נכנס ונראית לו דמות דיוקנו של אביו ואמר לו עתידין אחיך וכו' ואתה ביניהם. איש פשוט אם היה בא ליסד את זולתו ובפרט בענין כזה היה מזלזלו, איש גרוע פושע ישראל אתה וכו', ויעקב קדושה הראה לו חושן ואפוד ושמות השבטים וגם שמו מאירים בו, ואמר לו האם תחשק לזה, רצונך שימחה שמך. מין הסתכלות והתדבקות בשם שקודם לעולם. אם יעמוד בנסיון יהיה צדיק ויעבוד יאיר גם שמו בחושן, והוא הקדים והראה לו בעודו עומד לעשות צרכיו, והיצה"ר נתבטל ממילא. מה לו ולחטא מה לו וליצה"ר אפילו ללחום נגדו בדברים כאלה, אפילו מעט אור דוחה הרבה מהחושך. והוא עבר לפניהם, מקודם.

וחז"ל תקנו שנעשה כל ברכה עובר לעשייתם. ושואלין בגמ' מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא. ומביאים ראיות בגמרא מפסוקים ואביי אמר מהכא והוא עבר

לפניהם (פסחים ז').ונבין נא למה באמת צריכים לברך מקודם ולא אחר שעשה את המצוה. ובבהמ"ז רואים שעיקר הברכה דאורייתא הוא אחר האכילה. ואכלת ושבעת וברכת. וגם למה אמרו חז"ל לשון עובר לעשיתן עד שנצטרך אח"כ להביא ראיות מהו לשון עובר אם לישנא דאקדומי הוא. ולא אמרו פשוט קודם עשייתם. אבל הן אמת שעיקר קדושת המצוה באה לו לאדם אחר שעשה את המצוה. וכן באכילה אחר שאכל לשם ד'. כמו שאמרנו שבאכילת מעשר כתיב ואכלת לפני ד' למען תלמד ליראה את ד'. שהאכילה שהיא לשם ד' מועלת ללמדנו יראת ד'. אבל אם ימתין האיש עד בואו להמצוה ואז ילחם עם יצרו שיעשה את המצות כהוגן קשה שיוכל לו ליצרו בלא שום אור וקדושה. ותקנו חז"ל לעשות את הברכה מקודם וירגיש גם מקודם את הקדושה אשר ישיג אחר המצוה. מין עתידים אחיך וכו' ואתה ביניהם. בחי' אחיזה בשם שקודם בריאת העולם הוא ויקל לו אח"כ לבטל את יצרו. ואמרו לשון עובר לעשיתן מלשון והוא עבר לפניהם שנאמר ביעקב אבינו, כנ"ל שהוא פעל זאת.

משל לבן מלך ששלחו אביו למדינה של דקים ופוחזים להכניעם תחת יד המלך. ויהי בבואו שמה ותעה גם הוא אחריהם ולמד ממעשיהם לגנוב ולגזול ולעשות כל תועבה ר"ל, וישלח אביו שליחים להטיבו ולא שמע להם. ויחרפוהו והיכוהו וכו' ולא שמע להם. כמו שכן דרך כל הגנבים שגם התפיסה והמכות אינם מועילים להם ע"פ רוב. וידאג המלך מאד בכפליים. על שבנו מוכה במכות אכזריות. ועל שהוא ללא הועיל. ויאנח ויאמר האם ח"ו ישאר בני במכותיו ובנמיכיותו נבזה ושפל. ועמד אחד מאוהבי המלך ויאמר. אני אנסה ואלך להטיבו, אבל לא באמצעים שהלכו הקודמים לי. לא שוטים רצועות ומגלבים אני רוצה לדרכי. אדרבה כל היכלי ותענוגות הבן מלך מאז ומה ששמור לו כשיטיב את מעשיו. שכבר שממו מהשאיה מאז אשר נתגרש הב"מ מהם, ישובו ינקו ויטהרו. כל הנרות ומנורות ידליקו, הכלי כסף וזהב שבהם יגהצו. את החלונות והפתחים יפתחו לרווחה עד שאורם יזהיר גם מרחוק, ולי ינתן רק קנה אור [שפאקטיוו] (משקפת). ויבא אל בן המלך והוא פוחז בין הפוחזים, וידבר אליו טובות. לך מזה עשה כך וכך. אבל הוא התהולל בו ולא רצה [לקבל ממנו]. ויקח את קנה הראות ויאמר לו הבט נא אל חדר זה וזה את האור וכל טוב אשר מוכן לפניך כשתעשה כזאת שאני מצוה. ויעבור בו רוח אחרת. מה. אני בן מלך. ולפני שמור ומתוקן כ"כ אור טוהר וצחצוח אשר כמעט כהו עיני מרוב אור. ויבז בעיניו א"ע ואת כל מצבו. וכן עשה בכל דבר ודבר עד שכל התאוות והרגשת הנמיכיות נתבטלו ממנו. וייטב מעתה מעט מעט. ושב אל המלך.

הנמשל מובן מאליו. ד' ית' שלח אותנו לעוה"ז לקדש את העולם ולעבוד עבודת ד'. ותעינו אחרי ההבל ומאת ד' התרחקנו ונתגשמנו והיכונו ופצעונו על מעשינו. אבל יעקב אבינו פתח לנו דרך אחרת להיטיב אותנו. כח נתן בנו שנוכל להכיר גם מרחוק את יופי של מעלה. גם קודם המצוה בעוד יצרנו עומד לבלבל אותנו אנו מסתכלים עובר לעשייתן. ולא במצוה לבד רק גם תמיד יכול האיש ישראל להתדבק בבחי' השם שהיא בחי' השם שקדם לעולם. קודם שנברא עוד. עוד אין שמות השבטים מאירים ועוד יוסף עומד לעשות מלאכתו ולא זכה עוד שיאיר שמו מן החושן והוא כבר מראה לו ראיה מרחוק. והאיש ישראל כשאוחז א"ע ומתעלה על רגע ומביט ראיה זו אשר נתן יעקב אבינו בנו אז לא שלוחם עם היצר רק מבטלו. אשרי מי שגבוה מפשעיו.

והנה ביוסף השראה של נס היתה שנראית לו דמות דיוקנו [של אביו]. וגם עתה אם יכין האיש א"ע יגיע לנס. אבל צריכים להכין א"ע לזה שגם מקודם נראה את האור מרחוק. העיקר תלויה ראיה זו בשוהין שעה אחת אחר התפלה. ואם שוהה אחר התפילה יכול לשהות גם קודם התפילה שהיא ראיה של עובר לעשייתן. האיש ישראל שתפלתו עלתה לו בהתלהבות ועונג עליון, צריך לפשט את העונג ואת עריבות טעם ההתלהבות של התפלה בקרבו בכל היום. עד שבכל היום יוכל להתענג מעט מזכרון הזה כמו איש שמתענג איזה שעות אחר מאכל שערב לו. וזאת היא השעה שאחר התפילה מין אפיקומן של אחר הסדר הוא שטעם המצוה וכל הסדר ישאר בפיו. ואז כשנתקשר בתפלה שעברה גם אחר שפסק מלדברה. יוכל קודם התפילה הבאה לשהות שעה ולעורר את השראת הנס של עובר לעשייתן כיון שלא נתרחק עוד לגמרי מהתפלה שעברה והיא בחי' כי אליך אקרא כל היום. וע"י ראיה והעלאה זו יוכל להתגבר על המניעות מבית ומבחוץ.

וזה כובד התשובה, קודם התפלה יכול להכין א"ע להסתכלות זו ולנס הזה מפני התפלה שעברה. אבל מי שבא לשוב שמחטא בא, קודם החטא לא ראה או שראה בסתר לבו ולא השגיח עליה. ועתה האם התדבקותו בחטא או בכלל בנמיכיות וגשמיות שבא לשוב עליהם תועיל לו לזכות לראיה של עובר לעשיתן שהיצה"ר שרוצה לבלבלו בתשובתו כבתפלתו יתבטל מראיתו והגבהתו זו. וזאת אנו מתפללים השיבנו ד' אליך ונשובה. לא שח"ו אין רוצים לעשות מאומה ורק מד' מבקשים, ונשובה גם אנו רוצים לשוב, רק צריכים השראה מראש שנוכל לשוב ולהתגבר, ובפרט שהתשובה אינה על חטאים בלבד שיהיה די שישמור האדם א"ע מהם אלא התשובה טהרה היא שנהיה ראוים להיות לפני ד'. השיבנו ד' אליך, אליך דייקא שהיא טהרה וקדושה עד שנהיה ראוים לפני מי

שהוא טהור ומשרתיו טהורים. איך נוכל זאת מעצמינו. רק השיבנו אתה ד' מקודם ואז נוכל אנו לשוב.

וזה הוא ראש השנה. כל הקדושה והעבודה שיוכל האיש ישראל לבא להן בכל השנה הבאה רואה עתה מראש ע"י השראה של צובר לעשייתן. מן המיצר קראתי יה, לע"ע אנו עוד במיצר בלא תורה עבודה והתקרבות אבל עתידים אנו להגיע לכל אלה ומתפללים ענני במרחב שאנו עתידים לבא לה ענני עתה. קולי שמעת וכו' הבן שעומד לפני אביו מדבר אליו וגם את דבריו ישמע. אבל כשתעה ביער מרחוק ואת דבריו לא ישמע הוא רק צועק בקול. רק קול בלא דיבורים. עתה עודנו מרחוק ולא התקרבנו עוד בעבודתנו ולא התקדשנו בהתקדשותנו אבל מרחוק צועקים בקול שופר. וקולי שמעת מרחוק אל תעלם אזנך וכו' ותאיר לנו מרחוק בחי' השראה כדי שנוכל בכל השנה לעבוד את ד'.

עוד אפשר, כי דבר ד' שנתגלה בעולם, הדיבור והתוכן אחד הוא. למשל האיש מדבר גם מדברים עליונים, האיש מהעוה"ז הוא וגם דיבורו והתיבות וכו' הכל מהעוה"ז הם, והתוכן שמדבר עתה מעולם העליון הוא, מעולם היצירה וכו'. וזה הוא מפני שאין הדבר שמדבר ממנו נמצא עתה בדבורו רק את שמותיו וכנויו מזכיר. משא"כ דבר ד' התגלות היא. כשאור העליון נתגלה למחשבה באים לנו מחשבות עליונות וכשנתגלה לדיבור נתגלה בנו דיבור עליון. וכיון שהאיש אף מי שנתגלה בו הדיבור נמצא בעולם העשיה לכן את דבר ד' אנו שומעים בהתלבשותה בעשיה. בתורה שנתלבשה בעשיה ומצוות מעשיות וגם בשכר של עולם העשיה, ונתתי גשמיכם בעתם וכו', ולא אמרה שכר רוחני של עולם העליון כי אז היה הדיבור כדיבור האיש שאין הדיבור והתוכן שוה שהדיבור נתלבש בעשיה והתוכן ביצירה ובריאה. משא"כ מי שמתעלה ומסתכל בדברי התורה ונבואה איך הם ביצירה ולמעלה בקודש רואה אותם לדיבורים עליונים וכל אות ותיבה קדושה ואור הוא, וגם יעודים אלו שבהתלבשותם בעוה"ז גופניים הם שם רואה את שכר עוה"ב בהם. האותיות הדיבורים והתוכן עליונות הם.

ואפשר זה הענין שבתנורו של ר"א אמרו אין משגיחין בבת קול לא בשמים היא. והלא משה רבינו את כל התורה מן השמים קבל. אבל כשדבר ד' נתלבש במש"ר והאלקים יעננו בקול בקולו של משה אז בא הדיבור והתורה לנו לעולם העשיה. והם דינים לנו. משא"כ הב"ק משמים שלא נתלבש באיש. לא נשתלשל עד עולם העשיה, והרי זה כמו מי שמסתכל במצוות שד' מצוה בעולם היצירה למלאכים ורוצה לפסוק דין לנו שזה הוא בחי' תורה בשמים ולא בארץ. והתורה שלנו צריכה להיות בארץ לא בשמים.י וכיון שצריכים אנו להשראה כנ"ל כדי שנוכל לעבוד את ד' בכל השנה. שכל העבודה לא

שבא אליה רק שיכול איש הישראלי לבא אליה בכל השנה תתגלה לו, השראה שלא נתגלתה עדיין במצוות. לכן צריכים קול שתתגלה בה נבואה זו קול של קדושה בחי' והאלקים יעננו בקולו של משה, והיא תקיעת שופר קול של מצוה. ומזה מתהוה מין נבואה והשראה. למה תוקעין רחמנא אמר תקעו. לא קול בלבד רק רחמנא אמר תקעו. ע"י התקיעות נעשה הרחמנא אמר. דבר ד' של נבואה שיכולים לעבוד את ד' ע"י נבואה והשראה זו שהישראל נתעלה בר"ה.

פרק ח

ראש השנה יום ב' (תרצ"א)

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט וכו'.

ונבין נא למה דוקא מול מגיד פשע, והלא גם חוץ מזה שצריכים לתרץ ולכפר את החטאים ג"כ צריכים למליץ יושר שיספר את זכיותינו, וכמו שכתוב אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו. משמע שצריכים להגיד גם המצות. ולמה אומרים דוקא מול מגיד פשע. ולא סתם באין מליץ יושר. וכן מהו תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. אמנם איתא במדרש רבה (בראשית י"א). אע"ג דאת אמר כי בו שבת מכל מלאכתו ממלאכת עולמו שבת ולא שבת לא ממלאכת הרשעים ולא ממלאכת הצדיקים אלא פועל עם אלו ועם אלו. היינו שפורע לרשעים עונשם ולצדיקים שכרן. כמו שמסיים המדרש. הנה אף שד' ית' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, מ"מ שביתה מקרי אחר ששבת. משא"כ העונש לרשעים והשכר טוב לצדיקים זהו נקרא גם עתה בריאה. ממלאכת עולמו שבת ולא שבת לא ממלאכת הרשעים ולא ממלאכת הצדיקים. פשוט אפשר כי בהבריאה שברא ד' את העולם והמשיך חיות קדושתו לעוה"ז מאין ליש. מין ירידה היא לחיות זו כנודע. אבל לא שישאר האור מרוחק ובירידה בראו ד'. רק כדי שישוב לשורשו ויתהפך מיש לאין. נמצא שבמחשבה זו של הבריאה אף שאין בה פירוד. מ"מ יכולים להכיר בה ב' חצאים. כלומר כשמסתכלים על חצי א' של המחשבה רואים מחשבה של ירידת האור לעשות מאין יש בפני עצמו. וכשמסתכלים על כל המחשבה בבת אחת. גם על חצי הב'. אז אין ירידה וגם העולם אינו יש בפני עצמו כי שב לשרשו. מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, רק בתחלת המחשבה יש דין וצמצום לעשות עולם יש בפני עצמו אבל בסוף המחשבה אין דין ויש. אדרבה קדושה עילאה הוא העולם. ולא יש בפני עצמו כי שב לשרשו. ומיש נעשה אין.

לכן כל שהמחשבה יורדת. אף שיותר נתגשמת, מ"מ מתקרבת יותר אל חלק הב' של המחשבה, שהיא השיבה אל שורש הרחמים, ובמצב העליון של המחשבה בעולם

המלאכים וכו' אף ששם אין כ"כ התגבלות מ"מ יותר דין הוא. כלומר מציאות וקיום העולם במחשבתו ית־הוא, וכשעלה במחשבה לברא עולם הזה שלא יהיה אלקותו ית' ניכר בו כ"כ בגלוי, מחשבה שיהיה עולם זה יש לעצמו והעולם הזה ישוב לשורשו ומיש ישוב לאין, אז כל עוד שלא נגמר העולם עוד נמצאת המחשבה שיהיה עולם של יש ועוד מחשבה של היש נמצא, וכשנגמר העולם כבר אין מחשבה של היש שיהיה עולם של יש נמצא. רק בסוף המחשבה מתחלת להתגלות שישוב העולם לשורשו לאין.

לכן במלאכים אין עיקר העבודה נמצאת רק בישראל בעוה"ז, מפני ששם בעולם העליון שלא נגמרה עדיין המחשבה של הירידה והיש. לא נתגלה עדיין המחשבה לשוב לשורשו לאין ואין שייך עבודה שהיא שיבה אל השורש. ורק בישראל שהם בעולם העשיה, שמחשבה של היש נגמרה כבר ומתחלת המחשבה של השיבה להתגלות, אז יש להם עבודה. שהם וכל העולם שבים ועולים ע"י. וכן שיהיה שכר וג"ע למלאכים לא מצינו, אבל דין מצאנו בהם, כגון מחו ליה בשיתין פלסי דנורא (חגיגה טו) וכדומה, מפני שהם קרובים יותר אל הבחי' עלה במחשבה וכו' במדת הדין, אל ראשית המחשבה טרם נתגלה המחשבה הב' ושם נמצא הדין.

וכן בישראל, עם הצדיקים הקב"ה מדקדק כחוט השערה. ובענין תשובה איתא בזוה"ק (א, קכט). זכאין אינון מאריהון דתשובה דבשעתא חדא וברגעא חדא מתקרבין לחיי עלמא. מאי דלא הוי כן לצדיקי גמירא. החוטא שבא לשוב קל לו יותר להתקרב מאשר לצדיק. הצדיק יותר גדול הוא ומצבו במחשבה עלאה הוא במקום שלא נגמרה עוד, ויש עוד מחשבה לעשות יש, וצריך הוא לגלות עתה גם במצבו במחשבה זו, מחשבה של תשובה והשבה וקשה לו. משא"כ הבעל עבירה שכבר בא אל הסוף, מעצמה מתחלת התשובה ומחשבה של השבה להתגלות כמו שאמרו חז"ל רשעים מלאים חרטות, שמעצמה מתחלת המחשבה של ההשבה עד שאין הוא מעורר את התשובה וההשבה, רק התשובה מעוררת אותו. אז קל לו יותר לשוב, כי דבר הבא מעצמו הוא והוא צריך רק שלא יעקם את חלק המחשבה והתשובה שמתעורר בו.

ואפשר זה הוא ענין יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו (יומא פו). כי מי שממתין עם תשובתו עד שיבוא לדיוטה התחתונה ח"ו, אם בעבירות או בתאות ההיתר וגשמיות, ואז יפתח את עיניו לאמר איפה אני ואוי לי שהגעתי לשפלות ונמיכיות כזו, אז אין התשובה שלו, כי התשובה מעצמה מתעוררת כנ"ל, כיון שהגיע לסוף המחשבה. וחלק מחשבה הב' מתחלת לעורר רשעים מלאים חרטות. והרי זה כמו בהמה שאין כל מעשיה נחשבים בחי' יחיד, ואין בכלל אישיות פרטית אצלה, ולא שם אשר איש פרטי

של בהמה תקרא, מפני שכל מעשיה וכל עצמותה לא שלה הוא רק מן כח אלקי אשר שם בטבע והיא מוכרחת לעשות. וכן התשובה שאין האיש המעורר, רק מפני שבנמיכיותו הגיע אל חלק מחשבה הב'. אין זאת תשובתו ולא הוסיף כח בתשובתו שיפעל גם על אחרים שלא הגיעו לתשובה ולא נתעוררו, שיעוררם בתוספת קדושה לשוב. משא"כ יחיד ששב, שתשובתו שלו הוא, זה הוסיף קדושה שגם טרם נתגלה חלק מחשבה הב' ומחשבת היש עדיין נמצאת והוא כבר גילה מחשבת השבה. ובתוספת קדושה זו יכול לעורר גם את אחרים, יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו.

דרשו וכו' בהמצאו, אלו עשרת ימי תשובה. ואמרו חז"ל ר"ה כאן ליחיד כאן לרבים (שם). בעשי"ת גם ליחיד נמצא כנ"ל, בי' ימים אלו לא החוטא בלבד שב רק כל איש רוצה להתעלות, גם מי שלא בא עוד לדיוטא התחתונה בנמיכיותו, הזמן וקדושת הימים פועל שיתגלה יותר הרהור תשובה גם ליחיד, בחי' יחיד ששב שיתעורר לעלות. לכן גם בינונים תלוים ועומדים. כי הבינוני אינו רשע שכבר הגיע לדיוטא התחתונה וגם אינו צדיק שיתעורר מקודם בתשובת היחיד, ובכל השנה הבינוני שאינו מתעורר, יורד ונעשה ח"ו רשע. ואז אפשר יתעורר ואפשר ישאר בנמיכיותו ח"ו. ועתה תלוי ועומד עד שישוב, מפני שנתרבו השבים תשובת היחיד משפיעים גם על הבינוני שלא ימתין עד שירד ח"ו. רק יתעורר עתה בתשובה.

לכן הא שאין האיש מכיר את מצבו ונמיכיותו שתים רעות עושה בזה, פשוט מפני שאינו מכיר א"ע לא ישוב, ב' מפני שאינו מכיר א"ע ואת שפלותו אינו מגיע עד סוף המצב שהוא נמצא בו ואינו מגיע לחלק הב' של המחשבה שיתעורר לשוב אפילו בתשובת וחרטת ההכרח. ואף כשזוכר א"ע ואת מצבו מתאנח ואומר איפה אני, אבל זהו רק כמו מי ששומע צער על חברו שג"כ מתאנח אבל במצב של זולתו לא נמצא הוא, הוא מתאנח על מצבו הנמוך אבל לא המציא א"ע שם עד שחלק הב' של המחשבה יעוררהו, מפני שאינו מכיר באמת את מצבו. והאיש ישראל צריך לעורר בקרבו כ"כ דאגה ושבירת הלב עד שימצא כולו במצב נמיכיותו. ועכ"פ בתשובת ההכרח יתעורר. לכן רואים שמי שמתעורר באנחה קלה אז גם יאוש מתעורר בו. ומה אני. האם אפשר לי להתעלות ולעבוד את ד' כיאות, ומי שבאמת מיצר לו אדרבה מתחזק בשמחה. איך שאני נמצא מ"מ בעזרת ד' אעלה. זהו מפני שהגיע כבר אל חלק הב' של המחשבה, תשובת ההכרח. והפסוק מיסר את ישראל שובו בנים שובבים. אם לתשובת יחיד לא הגעתם. שובו שובבים. תשובת רבים תשובת ההכרח שובו עכ"פ.

היוצא לנו מזה. שכל העולמות חיותן במחשבה עלאה. ובראשית היא מחשבה שיהיה יש ואח"כ שישוב לאין ויתעלה בשורשו. נמצא שאף שד' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. מ"מ בריאה מחדש אינו בורא. מהו בריאה מחדש שלא היה למעלה יש לעצמו, וכיון שאין ד' בורא עתה צורות חדשות של יש רק אותן שכבר ברא, א"כ אינו מחדש ובורא במחשבה עלאה יש חדש, רק שחיות חדש נותן להיש שכבר נמצא במחשבה. משא"כ העונש לרשעים והשכר לצדיקים, שזה הוא עונש וזה הוא שכר רק לישים אלו. כי למשל עושר הוא שכר והנאה. מ"מ לא תמיד, ויש עושר שמור לבעליו לרעתו. נמצא שכל שכר ועונש הוא רק ליש הזה. היום צריך הוא לדבר הזה וכשיגיע לו יהיה זה שכרו, ולמחר צריך לדבר אחר ואו דבר האחר שכרו, נמצא כשד' משפיע לו שכר אז בכל נתינה בריאה של יש חדש היא, היום נתינה זו כי יש הזה יתענג עתה מזה ולמחר נתינה אחרת כי למחר יש אחר הוא הצריך והנהנה ומדבר אחר יתענג, ובכל נתינה יש אחר עולה במחשבה, לא היש הנסתר של בריאת העולם רק היש הזה, ולא של אתמול רק כל נתינה מתלבשת ביש אחר. וכן בפורענותן של רשעים. ממלאכת עולמו שבת, אף שמחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית אבל מבריאה מחדש שבת, אבל בפורענותן של רשעים ובשכר טוב לצדיקים לא שבת מבריאה מחדש.

והנה בענין ההשתלשלות וצימצום הכלים נודע שבעצם האור אין צימצום והגבלה רק בכלים שייך הגבלה. ונבין נא, הלא הכלי קטן הוא מהאור שבו ואיך בכוחו לצמצם את האור. והגם שאין העלול מגביל את העילה רק א"ע מגביל שאינו מקבל יותר ממדה זו וזו, אבל גם האור של עצמו איך יכול הכלי להגביל, הא אורה גדול מהכלי שלה, ולולי הכלי קיבל אור יותר גדול. וכמו שהיה בעולם התוהו שלא יכל הכלי להגביל את האור ונשברו. וכנ"ל אפשר. כי מתחילה נתגלה ראשית המחשבה. וההמשכה מלמעלה למטה. ולא יכלו הכלים להגביל את האור ונפלו ונשברו ונעשה השבירה כנודע והוא סוף המחשבה. וכשנתגלה סוף המחשבה התחיל חלק הב' של המחשבה להתגלות. המחשבה של השיבה מיש לאין והעליה לשורש. מחשבה של עבודה ועליה על ידה. מתחילה היה ואדם אין לעבוד. והכל בירידה ממעלה למטה. ואח"כ לעבדה ולשמרה. וכיון שהיא בעבודת השבה ממטה למעלה לכן אין העילה מתעורר בלתי כשהעלול מעורר אותה. וזהו ענין הצמצום והגבלה. לא שמגבלת את האור. אין בכח הכלי להגביל את האור רק שאין העלול מעורר את העילה יותר מכפי יכולתה לקבל. וממילא אין העילה מאיר לה יותר. וזה רק עתה אחר שנתגלה חלק הב' של המחשבה ממטה למעלה.

משא"כ מקודם. שחלק הא' היה ולא נתגלה עוד הסוף. וההשפעה מלמעלה באה. לא היה יכול העלול להגביל את העילה.

לכן כל ענין המשכת ישראל. בהם ובעבודתם תלויה. כי כל המשכה ע"י הכלים היא. ואם האיש ישראל מגלה את עבודתו ממטה למעלה ומשתוקק לשוב. מתקן בזה את הכלים של עולם התיקון שהעלול יעורר בתשוקתו את העילה שלו, וע"י הכלים ההשפעה יורדת אליו. ולא לעצמו בלבד מעורר אור בהבלים שהכין לו אלא גם לישראל אחר, שלא השתוקק ולא הכין לו כלים של עולם התיקון ואין לו כלים שיוריד אור העליון לו ונופל ר"ל. יכול האיש ישראל חברו ובכליו להמשיך לו אור.

וזה הרמז בקרוב עלי מרעים וכו' המה כשלו ונפלו. לכן הם צרי ואויבי מפני שכשלו ונפלו. נפילת הנפש. ואין בהם אור ולא קדושה ונעשו רשעים. אבל אם תחנה וכו' בזאת אני בוטח. היינו בזאת שאחת שאלתי וכו' לחזות וכו'. כיון שיש לי רצון ותשוקה לד' גם להם יאיר וישובו בתשובה. לכן בימים קדושים אלו שכל איש ישראל עושה לעצמו חשבון הנפש מהשנה שעברה ואומר במה בליתי השנה. ואפילו מי שעובד את ד' חושב ג"כ. האם נצלתי את השנה כל שיכולתי, חלק שנותי וחיי עבר חלף הלך לו. וכמה חיות הקדושה פעלתי לי בכל השנה כולה גם לא כדי חצי שנה, ומתעוררים געגועיו ותשוקתו להתקדש ולהתעלה. אז פועל התעוררות הכלים כולם ממטה למעלה עד מרום. והכין לו כלים להמשיך לו קדושה ושפע גם לו גם לאחרים.

וכן הוא בענין המשפט. כי נודע שמשפט הוא בחי' תפארת. חסד לימין גבורה לשמאל ותפארת מכריע במשפט. לכן מי שהספירות חג"ת של המשפט שלו. הם מן עולם התיקון שע"י תשובתו נתעוררו ממטה למעלה. אז כיון ששלו הם א"א שישפט על ידיהם לרע ח"ו. וכנודע כעין זה מענין נבואה. משא"כ מי שלא עבד עם עצמו, וכל השנה עוברת עליו ברצון רק לאכול לסחור ושאר צרכיו ולא עבר בו שום רצון לדברים קדושים. וגם לאחרים לא התדבק שבכלים שהם המשיכו גם לו ימשך אור ומשפט של עולם התיקון. ואף אם התקרב אליהם היה בלא לב ובלא מוח, שלא רצה לקחת ענין מעניני עבודה, אז בבוא ר"ה יום המשפט מאיזה בחי' חג"ת משפטו, מן אדל"ע, שלא נתעורר ממטה למעלה. מן בחי' ואדם אין וכו' בחי' של שורש עולם התוהו, ואז יכול להתהוות דין ושבירה ח"ו מזה. לכן אמרו חז"ל (ע"ז ב:) מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין מקמי דליפוש חרון אף, כנ"ל כי כשיתחילו לדון את ההדיוטים יכול להיות שיתחילו לשפוט אותם בחג"ת של תוהו כיון שהם לא עוררו מעצמם, ואז יכול להיות שיפוש ח"ו חרון אף וגם המלך במשפט הזה של חג"ת של תוהו ישפט, בחי' כיון שניתן רשות וכו' (מכילתא

פ' י"א), לכן מלך נכנס תחילה לדין והוא נשפט בחג"ת של התיקון שהוא עורר וגם העם הדבוק בו בכלים אלו את אורם מקבלים וכמשפטו נשפטים.
ואפשר הא שאמרו חז"ל ויקרא רבה שהמלאכים שואלים אימתי ר"ה. אמר הקב"ה נשאל לב"ד של מטה. להמתיק את הדין כוונו חז"ל. לאמר שכל המשפט לישראל. הם קובעים החודש והם מעוררים את חג"ת של בחי' המשפט וממילא א"א לדונם דין לא טוב.
ואנו אומרים באין מליץ יושר. אף שיש מליצים שמתרצים את החטאים והוי כאילו לא חטאנו. אבל שיהיה מליץ שימליץ את מעשי היושר איזה מעשים טובים עשינו. זה אין ובמה נזכה. האם די לו לאיש שיבא על שכרו למלך. ויאמר תן לי שכר אדוני המלך על שלא הכיתי שום איש ולא שרפתי שום בית וכו'. כי שאול ישאל המלך ואיזה מעשה טוב עשית. באין מליץ יושר שיאמר מעשי יושר. מול מגיד פשע. כמו שהוא מגיד פשע כן יאמר הוא מעשי יושר. תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. שעכ"פ לכולם יש עתה תשוקה לקדושה ולד'. והכלים וכל המשפט להם תגיד. שליעקב דבר חוק ומשפט להם הוא. ורק טוב ישפטו בהם. וצדקנו במשפט וכו'.

פרק ט
ראש השנה

תקעו בחודש שופר וגו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.
תיבת כי נראה שהיא נתינת טעם על תקיעת שופר, ומה הטעם כי חוק וגו' הלא גם מקודם ידענו זאת עוד מהתורה. וכן המדרש שופטים מובא באמרי אלימלך לר"ה אומר הקב"ה לישראל בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה שנאמר ויגבה ד' צבאות במשפט, וע"י שאתם מגביהים אותי בדין אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתי ביניכם עכ"ל המדרש. ונבין נא מדוע דוקא בדין שמשמרים, הלא ישנם מצות הרבה בין אדם למקום אשר צריכים לקיימם, וכן ע"י שאתם מגביהים וכו' אף אני עושה צדקה וכו', הלא הלשון אף משמע שגם בני ישראל עושים צדקה ואף הקב"ה עושה צדקה, והלא המדרש התחיל בדין שעושים.
אבל [איתא] מתלמידי הבעש"ט ז"ל שמאזני המשפט ששוקלים בשמים הזכויות של ישראל ג"כ מעבודת ישראל המה. כי למעלה הכל מעבודת ישראל נעשה. ומן המשפט בשמים נמשך משפט אצל כל איש יהודי בלבו על מעשיו. ולדרכנו יוכל להיות כי יש ב' משפטים, המשפט שאיש ישראל שוקל בדעתו את מצותיו אם לעשותם ואיך לעשותם טרם שעשה אותם, וכן המשפט בשמים ששוקלים זכויותיו של אדם, אבל חילוק יש בין משפט ישראל ובין משפט שמים ששוקלים. כי בכל מצוה יש גוף ונשמה.

המצוה המופשטת בעצמה רצון ומחשבת אלקי במצוה שעושה עתה וזהו נשמת המצוה. והנשמה זו שורה על גוף המצוה על מעשה המצוה, ואף המצוה שקיימה במחשבה יש ג"כ עשיה של מחשבתו. לכן האיש השוקל בדעתו טרם שעשה את המצוה היינו קודם שגוף המצוה נמצאה ונתקשרה בו. או שוקל רק את נשמת המצוה ומעיין בה וממשיך בזה את נשמת המצוה, וכשבא לעשות אח"כ את המצוה ולהלבישה בגוף אז גוף קדוש כפי הנשמה נמשך ועושה אותה בקדושה כפי שצריכים לעשות מצוה. אבל רק המחשבה עם שיקול הדעת יכול להמשיך את נשמת המצוה. משא"כ מחשבה לבדה אינה ממשכת. כי במחשבה האדם חושב רק מה שיודע לכן בכח המחשבה להמשיך ג"כ רק כפי מדרגתו, אבל כח השופט נתן ד' באדם שימצא מה שנעלם ממנו כי הוא שופט ושוקל בדעתו דבר שלא ידע אם כך או כך. לכן אם משמש עם כח השופט שלו לקדושה אז בכוחו להמשיך דבר למעלה ממנו.

וזהו שוהין שעה אחת קודם התפלה האמור בחסידים הראשונים. ולא קודם התפילה לבד רק קודם כל מצוה צריכין לשהות ולהתבונן ולשפוט עליה וממשיך עי"ז נשמת המצוה, וגוף המצוה עם העשיה נעשה כפי הנשמה, וכל מה שאדם יודע יותר לחשוב קודם כל מצוה, אז נשמה יותר גדולה ממשיך למצוה. ובאמת מה שצריך האדם לחשוב אין לאמוד ולהקצוב, כי אם האדם מתחיל להתבונן בדעתו ולשקול זאת שהוא הולך לפני ד' לשרתו ולקיים מצותיו אז באים לו מחשבות ומשפט אמת בלבו מה שישקול ומה יחשוב. אבל אם אינו חושב מאומה קודם המצוה אז יש עשיית המצוה היינו גוף בלא נשמה. כי לא המשיכה מקודם, ואף אם חושב בשעת עשיית המצוה מה תועלתו כי גוף המצוה כבר נברא בלא נשמה, והנשמה שחפץ להמשיך עתה רק כפי הגוף נמשך. כי הגוף נעשה מקודם כנ"ל. ואיזה גוף ממדרגה קטנה בלא נשמה.

אבל בענין שיקול הדעת והמשפט אל ישקול האדם אם לעשות את המצוה או לחדול. או אם יעשה באופן טוב אם לא, רק יגמור תיכף בדעתו לעשותו באופן היותר טוב, וישקול וישפוט בדעתו איך היא האופן היותר טוב, ואיך יוכל הוא האדם לעשותו באופן היותר טוב. כי מה ששוקל בדעתו אם יעשה את המצוה או לא יעשה ח"ו. וכן אם יעשה בכל לבו ונפשו וטהרת נשמתו כפי שצריכים לעשות מצוה ממצוה ד' או יעשה רק כמצוה אנשים מלומדה. אז האופן השני אם לא לעשותה או אם לעשותה רק כמצות אנשים מלומדה זהו עבירה. כי כמו ישב ולא עבר עבירה נוטל שכר כאילו עשה מצוה כשבא דבר עבירה לידו. כן ישב ולא קיים מצוה כשבא מצוה לידו אף שאין הזמן גורם עבירה בידו, וכששופט בדעתו אם לא לעשות המצוה אז גם מחשבת עבירה המשיך ולא נשמת

המצוה לבדה המשיך רק גם נשמת עבירה המשיך למצוה. אבל האיש ישראל צריך לגמור בדעתו שיעשה את המצוה ויעשה באופן היותר רצוי, ואח"כ ישפוט במאזני שכלו איך הוא האופן היותר טוב ואיך יגיע עדיה. ואז ממשיך עי"ז נשמת המצוה, וכשהוא עושה את המצוה נכנסת נשמת המצוה בקרבו. וממילא נמשך אח"כ לעשות מצוות ויוכל להשיג בתורת ד' ולראות אור אלקי כי נשמת המצות בו. והכל תליא לפי כונתו בעשיית המצוה ולפי הנשמה שממשיך לה, אבל אם שוקל ח"ו אם לעשות או להיפך לחדול אשר גם נשמת עבירה נמשכת ונכנסת בו אז ח"ו יוכל אחר המצוה להכשל בעבירה.

ויכול להיות שזה רמז המשנה שמצוה גוררת מצוה ועבירה וכו' שמצוה גוררת מצוה זו שמצוה גוררת שממשכת אותו אח"כ לעשות עוד מצוות ידע האדם שזהו מצוה. אבל ועבירה גוררת. מצוה זו שח"ו גוררתו אח"כ לעבירה. כי המשיך לה גם נשמת עבירה. וזהו עבירה ח"ו.

ואין כונתנו שכל איש יהיה תיכף בבחינת שלא יתעורר בו כל תאוה ורצון לא טוב. כי זהו באמת מדרגה גדולה אשר אך אחר עבודה רבה ובזמן רב יכולים לבוא אליה. אבל מה שאמרנו זהו לכל איש ישראל שאף שמרגיש רצון לא טוב מ"מ יגמור בדעתו שלא לעשות כרצון הזה רק לעשות מצוה ובאופן שצריכים לעשות מצוה. כי הרגש הלב והחלטת הדעת הם שני דברים מחולקים. ואף שההרגש הוא לא טוב מ"מ בדעתו יגמור למצוה וישפוט עליה איך לעשותה. באופן שאיש יהודי צריך לעשות מצוה. וצריך הישראלי להרגיש תיכף בעת המצוה אם נעשית בנשמה וחיות אם לאו. כי אם לאו מתה היא רח"ל בלא נשמה, וכן תפילה אם היא בנשמה בבחי' שוהין שעה אחת מועלת כי יש בה נשמה. ונשמת התפילה ממשכת ישועתו. משא"כ אם ח"ו מתה היא קשה שתפעל כי מה יוכל עצם מת ח"ו לפעול. ורחב"ד אמר אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל מלשון שגר תנורא הסיק התנור. אם שגורה התפילה שיש בה אש של קדושה. כי המשיך לה נשמה יודע אני שהוא מקובל כנ"ל. לכן אנו רואים שאף כל איש ישראל אחר המצוה נתקדש ואינו יכול כ"כ לעשות עבירה. מ"מ ישנם אנשים שאף שעשה המצוה מ"מ כשבא ח"ו לעבירה ה"ה כמו קודם המצוה. אבל החילוק הוא כנ"ל מי שהמשיך נשמה למצותו וחיה היא. אז הנשמה נכנסת בו ואינו יכול אח"כ לחטוא כ"כ כי נשמת מצוה בו. משא"כ מי שמצוה מתה עשה בלא נשמה ובלא חיות אינו נשמר מעבירה ולא מיבעי זה רק עוד להיפך כנ"ל. שגם נשמת עבירה המשיך כי רע ומר לו ח"ו.

ובזה נוכל להבין מעט רמז המדרש [בפ'] מצורע. מעשה ברוכל אחד שהיה מכריז מאן בעי למיזבן סמא דחיים ר' ינאי שמעיה דמכריז א"ל תא סק להכא זבין לי. א"ל לאו אנת

צריך וכו' הוציא לו ספר תהילים הראה לו פסוק מי האיש חפץ חיים מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב וגו', אמר ר' ינאי כל ימי הייתי קורא המקרא הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיע עכ"ל. והמדרש בפשטות קשה להבין מאוד עפ"י פשוט למה הודיענו המדרש את מסחרו של המכריז וכי לא ידענו את כל זה אם היה נכתב מעשה באחד שהיה מכריז וכו' וכל הענין שהכריז מאן בעי וכו' והראה ספר תהלים. ויותר קשה דברי ר"י שאמר שלא ידע פשט המקרא עד שבא הרוכל. ולפי פשוט אין אנו רואים שיאמר הרוכל פשט, ואם אמר פשט מדוע לא מפרש המדרש כי זהו העיקר שהודיענו. אבל לפי הנ"ל הודיענו הרוכל הרבה בזה, כי ידוע הגמרא קדושין כל שעסקו עם הנשים סורו רע וחושב גם הרוכלים. אבל הרוכל הזה כנראה היה צדיק, והודיענו הרוכל איך יכולים להשמר מעבירות, ואמר מאן דבעי מי שמתפלל, למזבן סמא דחיים לא יתפלל בבחי' מצות אנשים מלומדה רק שיהי' סם חיים בתפילתו כנ"ל נשמת חיים. וכן בכל מצוה לא תהיה מצוה מתה רק עם סם חיים והראה בתהלים מי האיש וגו', אשר היה קשה לר"י סור מרע ועשה טוב, האם הסור מרע אינו עשה טוב מי שמתרחק מעבירה האם אין זה בחי' עשה טוב, וכן להיפך העשה טוב הוא סור מרע ג"כ. מי שיצרו מפתהו שיעבור עבירה שלא יניח תפילין והוא מסיר העבירה ומניח האין זה סור מרע ג"כ. וכן ראשית הפסוק נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה מדוע לא כתוב ג"כ נצור לשונך מדבר רע כמו שפתיך מדבר רק כתיב מרע סתם. והרוכל הודיע בזה שהמעשה טוב בעצמו לא די. רק צריכים לשמרה שלא תהיה רע כנ"ל ומתה או ח"ו בנשמה לא טובה בחי' ועבירה גוררת, וזה סור מרע ועשה טוב, העשה טוב בעצמו. העשיה טובה ג"כ צריכים לשמור מרע. וכן נצור לשונך מרע לאו דוקא שלא תדבר רע. רק אף כשתנצור שפתיך מדבר מרמה ותדבר דברי תורה ותפילה ג"כ תשמרם מרע. והודיע זאת במה שאמר מאן דבעי. מי שמתפלל צריך עוד לקנות סם חיים לתפילתו כנ"ל.

והנה האיש הישראלי שממשיך נשמה קדושה למצוה, לא לעצמו לבד מטיב רק גם לאחרים. כי מקודם לא היתה המצוה נמצאת והיה קשה שמי שהוא יתעורר אליה, כי רצון האדם מתעורר לדבר שנמצא, ועתה כאשר נולדה המצוה, אז יוכל לב איש ישראל להתעורר אליה ברצון ותשוקה. אבל חילוק יש בין שהמשיך בעצמו נשמה למצוה או שהמשיך אחר את נשמתה, כי מי שהמשיך בעצמו אז נשמת המצוה נכנסת בו כנ"ל וממילא משתוקק לכל התורה כנ"ל. נשמת המצוה בו ועומד ומצפה מתי תבוא מצוה לידו ויקיימנה. ונחשב כאילו קיים כל התורה במצוה אחת כמו שכבר דברנו כי על שאר

המצות הרי הוא בחי' נאנס ולא עשה כי הוא משתוקק אליה ואך שלא באו לידו. משא"כ מי שנתעורר למצוה ע"י שאיש אחר הוליד נשמתה אז רק אליה חושק לקיים רק אותה מצוה, והוא בחי' ונפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ד' אשר לא תיעשנה ועשה מאחת מהנה. כי תחטא מלשון חסרון כנודע. נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ד' שנחסר הנפש מהמצות. ע"י כי בשגגה היא בלא דעת ומשפט הקודם, ונעשה מהמצות אשר לא תיעשנה כאילו לא עשה אותם. כי בלא נשמה היא. ועשה ומה שנחשב כעושה כנ"ל מפני שאחר הולידה, ועשה מאחת מהנה עשה רק אחת וכל התורה אינה כלולה בה, זה חטא.

היוצא לנו מדברנו שצריך האיש הישראלי לדון תמיד את מצותיו ולשקול אותם אם המצות שהוא חפץ לעשות ראויות לעשות לפני מלך הכבוד, ואיך יעשם לפניו ית', איך יעמוד עבד לשרת את מלך מלכי המלכים הקב"ה, ויען שקודם עשות המצוה שוקל כך טרם שנברא גוף המצוה, לכן ממשיך בזה נשמה למצוה והגוף של המצוה נעשה כפי קדושת ערך הנשמה. ולזה נקראים המצות חקים ומשפטים כי צריך האיש לשפוט עליה תמיד כנ"ל. לא שישפוט אם ישמרם ויעשם אם לאו ח"ו. רק יהיה אצלו בחי' חוק ולא יעבור חקה חקקתי שיעשם ויעשם באופן היותר טוב. רק ישפוט וידין איך הוא האופן היותר טוב לעשות למלך עולמים כנ"ל.

אבל המשפט ששוקלין בשמים מצותיו של אדם היא אחר העשיה. לכן גם הגוף של המצוות נשקל. לכן אם האדם דן א"ע מקודם וממשיך נשמה. והגוף נעשה כפי הנשמה גוף קדוש. אז זוכה בדין כי מצותיו קדושות. משא"כ ח"ו להיפך כשיש למצותיו רק גוף אז מי יזכה וכו' וזה הפשט מן משפט האדם נעשה משפט לעילא לשקול זכויות של ישראל. כי ע"י ששוקלים בנ"י מקודם אז נעשים המצוות זכויות לשקלם לטוב כנ"ל. ומן המשפט לעילא נמשך לכל איש ישראלי דין ומשפט שבכל השנה ישקול מצותיו כנ"ל וימשיך נשמת המצוות. היינו אף מי שלא המשיך נשמות למצותיו כי לא שפטם אבל ע"י משפטו בשמים בבחי' דין אם יזכה כנ"ל. לכן ע"י ששוקלים עתה מצותיו אם טובים אם לא. אז מזה נמשך להאדם משפט בלבו שמעתה ישקל למצותיו (אם טובים כנ"ל) וימשך נשמות להם.

ואנו מבקשים באין מליץ יושר וכו' והלא אם יש עליו מלאך אחד וכו' ואיך מכל התפילות אין ח"ו מליץ יושר. אבל מול מגיד פשע כי הדבורים ג"כ פשע ח"ו כנ"ל בלא נשמה. אבל לפי שדברנו אם המשפט לעילא בדין אז מזה בעצמו נמשך משפט לישראל וממשיכים

מעתה נשמות למצותיהם. לכן באין וכו' תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט מזה בעצמו היינו מדין לא טוב נמשך חוק ומשפט. והמצוות תהיינה בנשמות, וצדקנו וכו'.
והמדרש מרמז שאמר הקב"ה בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה שנאמר ויגבה ד' צבאות במשפט. וע"י שאתם מגביהין אותי בדין אף אני עושה צדקה וכו'. ע"י הדין והמשפט שאתם משמרים אצליכם אני מתגבה כי המצות נעשו כתקונן. וע"י שאתם מגביהים אותי בדין כלומר יען שכשאתם דנין אתכם אני מתגבה, לכן כשח"ו לא שפטתם אתכם אז א"פ אנ"י עוש"ה צדקה וכו' אני עושה א"פ ודי"ן, וזה באמת צדקה כי נמשך לכם דין ומשפט כנ"ל, תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט. וממילא צריך האיש הישראלי ממ"נ להרגיש מעתה בר"ה רצון בלבו לכל התורה. כי יש לו משפט כנ"ל ונשמה. והפסוק אומר תקעו בחודש וגו' כי תקיעת שופר מורה דין כנודע. אבל לא דין גמור ח"ו רק דין ומשפט בלב כל ישראל בחי' בינה שופר של מעלה. לכן תקעו בחודש בעת שהחודש מתכסה. למה דוקא באין ירח. כדי שלא יהיה עדים. ומה המורא כ"כ מעדים יען כי חוק לישראל הוא שהמצות צריכות להיות חקים ומשפט בנשמות המצות והיא רק חוק ולכן ח"ו משפט לאלקי יעקב ולא לישראל. לכן צריכים לעורר בשופר בינה ומשפט בלב כל איש ישראל ועי"ז נזכה במשפט.
נמצא לפי הנ"ל שמי שיש לו קודם המצות התבוננות ושיקול דעת הקדושה אז ממשיך נשמת המצוה, וגם גוף המצוה נעשית אח"כ בקדושה לפי ערך הנשמה שהמשיך. ונשמה זו נכנסת בקרבו. וע"י שנשמת המצוה בו זוכה לרצון קדוש ולהשגות קדושות בחי' אשרי איש שישמע למצותיך. שישמע את אשר מגלים לו המצות. משא"כ מי שאינו מתבונן מקודם ואינו ממשיך מקודם נשמה אז אף אם בשעת המצוה מתבונן. אבל הגוף נעשה בלא נשמה. והנשמה שממשיך אח"כ רק כפי ערך גוף מת הוא, ונשמה כזר נכנסת בו נשמה גופניות. וממילא גם השגתו קטנים ודלים וגופניים.
ובראש השנה ע"י הדין נמשך מאזני משפט להנידון. בחי' יכולת להמשיך נשמות על כל השנה. ויוכל להיות שלכן רשע שאינו גמור וטוב לו ונותנים לו שכר מצותיו בעוה"ז הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כנודע הקושיא. אבל לפי הנ"ל מנשמת המצוה שנכנסת באדם זוכה להשגה, אבל תלוי אם קודם המצוה חשב ותיקן בדעתו אז נשמה גדולה המשיך וגם גוף המצוה קדושה היא וממילא השגותיו ג"כ השגות קדושות הם משא"כ אם קודם הצוה לא היה לו טהרת ועבודת המחשבה אז נשמה גופנית נמשך, ואינה יכולה בעצמה להשיג. אבל בר"ה כל איש יהודי משיג נשמה למצותיו מהדין כנ"ל תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. אבל הנפש זו לא נכנסה בו, ואך על לעתיד להמצות שיעשה הוא.

ולכן אינו משיג על ידה, אבל תוכל הנפש אשר בו ממצותיו שעשה שנכנסת בו להשיג השגות מנפש דר"ה. אבל איזה השגות תוכל נפש גופני לשמוע ג"כ השגות גופניות. לכן אף שהוא לא ידע מ"מ נפשו ממצותיו מרגשת שבאם תעשה מסחר זה תרויח וכו' שזה ג"כ ענין השגה גופנית, ומי שיש לו נפש גדולה ממצותיו שעשה אז השגותיו ג"כ גדולות. וזה יוכל להיות הרמז בהגמ' ברכות י"ח ע"ב. מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בשני בצורת בער"ה והקניטתו אשתו וכו', אשר מלבד הקושיות הנודעות קשה עוד האם הנשמות כשעולות למעלה בר"ה לשמוע מה בשמים לא היה להם מה לשמוע רק דברים אלו אם טוב לזרוע ברביעה ראשונה וכו', וכן מה מניעת הריבה שקבורה במחצלת של קנים שלא יכלה לעוף בשמים האם בגופה עפה הלא רק בנשמתה, ומה החילוק אם קבורה במחצלת של קנים ומה מונעת מחצלת של קנים לזה. ואח"כ ענתה דברים שביני לבינך כבר נשמע בין החיים האם חושבות הנשמות את עוה"ז לעולם החיים ואתהן למתים. אשר גם אנחנו בעוה"ז יודעים כי שם עיקר ארץ החיים הוא. אבל נודע כי החומר מכונה בשם אשה. לכן בבוא ערב ר"ה והרגיש כי החומר שלו מתנגד למצותיו. כי הקניטתו אשתו על שנתן דינר לעני. חפץ לעשות חשבון הנפש ולדעת איזה נשמה נמשכה ממצותיו אם נשמה קודם לעשי' כנ"ל או גופנית. אבל כנ"ל בר"ה בין כך ובין כך נמשך נשמה מהדין ג"כ תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. לכן שמע שיש לו ב' נשמות ומספרות זו עם זו. ונשמת ר"ה בקשה את נשמת מצותיו שתתעלה להשגות, והיא השיבה כי גופנית היא קבורה במחצלת של קנים וטמונה בגוף ואיך תעלה ותשיג, אבל בקשה שנפש דר"ה תעלה לה, אבל איזה השגות תוכל נפש גופני להשיג ג"כ גופניות מי שזורע ברביעה ראשונה וכו' ותצליח בגשמיות, עד שנפלה קטטה בין אשתו וכו' היינו החומר. ובין אמו של אותה ריבה מי היא המצוה שמולדת את הנפש, ואמרה אשתו של אותו חסיד בואי ואראך וכו' איך היא קבורה במחצלת של קנים, שכבר נמאס להחומר בעצמו שהמצוות יהיו ככה בלא משפט מקודם ונשמת המצות יהיו גופניים קבורה במחצלת של קנים, ועליה לעשות המצוות יותר בקדושה ובעבודת המחשבה מקודם, וכשנשמת ר"ה ג"כ חפצה לגלותה דברי העולם כנ"ל, אבל נשמת מצותיו אמרה הנח לי דברים שביני לבינך אינני שומעת עוד כנ"ל. כי כבר נשמע בין החיים. אני שומעת כבר בדברי אלקים חיים. לכן בר"ה נתגלה לכל איש ישראלי השגות גדולות. וצריכים להשיג חוץ מצרכי העולם גם דברי אלקים חיים. ולזכות להיות מרואי פני השכינה ומשומעי דברי אלקים חיים בבחי' וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים.

פרק י
ראש השנה

מן המצר קראתי י־ה וכו', דהנה הה"צ חותני זקני הרבי ר' אלעזר זצלה"ה מקאזניץ אמר שחטא עדת קורח היה על שאמרו ובתוכם ה' שמשמע שיש פירוד ח"ו שד' הוא בתוכם ובאמת אורייתא וקב"ה וישראל חד עכ"ל הק'.

כי באמת אין עוד מלבדו. שום דבר זולתו ית' ועבודתו. הדברים שנעבדהו בהם, וכל הרע ג"כ אך לעבודתו נמצא. למשל בשר בהמה טמאה יען כי עובדים את ד' עמה. בפשיטות כאשר ישב ולא עבר עבירה נוטל שכר כאילו עשה מצוה, וכן שאר איסורים שמקיימין בהם הלא־תעשה אשר מדרגתם גבוהה מהעשין ששורשם מי"ה כנודע, וחוץ מזה איתא בספרים שנמצא איזה ניצוץ קדוש לפעמים באיסור שעולה ע"י שנופל בששים של היתר ונתבטל טעמו והישראלי אוכלהו, ובכח האכילה עובד את השי"ת. וכן נמצא עמם הרבה אופני עבודה. ובפרט מי שיודע הכל לתקן ולהעלות אל שורשו. וכל חיותם היא יען שנמצא בהם חלק עבודת השי"ת, אבל כל הזולת כלומר זולת אלקית ועבודתו שאנו רואים שנמצא. היא הרצון לא טוב, מה שאנו רואים שיוכל למצא באיש הישראלי רצון לא טוב, רצון היפך מרצון אלקי. זהו כנראה דבר זולתו שנמצא בעולם.

אבל גם זהו לעבודת ד' ית' שנשברהו ונכניעהו לד' שלא ירצה ההיפך רק מה שרצון ד' ית'. כי לא הב"ד בלבד מצווה על כופין אותו עד שיאמר רוצה אני באיזה דברים. רק העיקר מצווה בזה האדם בעצמו שיכפה את עצמו עד שירצה רק כפי רצונו ית'. ואם לא היה גם זה הרצון לא טוב רצון אלקי כי אז לא היה לו קיום, כי מה קיום העולם רצון ד' שרוצה ד' שיימצא, ואם באמת היה היפך רצונו ית' לא היתה לו תקומה. רק כפי הנ"ל. שגם זהו רצונו ית', רק שמלובש במלבוש לא טוב, ברצון לא טוב. ומי שאין לו רק רצון קדוש. אז אין אצלו שום דבר רק אלקית.

וזהו ענין תפילה. כי מי שצר לו ר"ל זהו יען שיש אצלו מקום העדר. והשפעות עם ברכת אלקים אינם מגיעים אליו בחי' על כי אין אלוקי בקרבי ח"ו וכו', וההעדר הוא ע"י הרצון שלו שמתעורר לפעמים בלבוש רע אף שכופהו אח"כ לד' אבל מ"מ הלבוש רע היה אצלו, ובפרט כשח"ו לא כפהו לגמרי לד', או שרצון אחרים שיש להם שייכות לנשמתו ורצונם הלא טוב עושים העדר אלקית אצלו, וכמו שמרמזת המשנה בטל רצונך מפני רצונו שלא יהיה לך רצון אחר, אבל הלא סוף כל סוף יכול רצון [שלו] אחר לפגמך, ומבטחת המשנה כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, שבאם אתה תבטל באמת רצונך

לד' ית' לעבודתו אז תפעל בזה שהשי"ת יבטל הרצון הרע מאחרים לעבודתו. וזה כדי שיבטל רצון אחרים מרצונך. מרצונך שתבטל לד' ימשך שגם רצון אחרים יתבטל לד'. נחזור להנ"ל שלבוש הרצון היינו רצון ההיפך עושה העדר אלקית אצלו ח"ו. והשפעות עם ברכת אלקים אינם מגיעים אליו. לכן תפילה היא ענין קריאה כי אליך ד' אקרא. כמו שקוראים את אחד שעומד מרחוק שיבוא. וממילא בההמשכה וההתגלות שוב לא יחסר לו. אבל משה רבינו פעל שבלב איש הישראלי יהיה רק רצון ד' ולא רצון אחר. ואף שזה מדרגה גדולה מאוד אבל כבר דברנו שכל מדרגה הוא עבור כל ישראל. רק צריכים לדעת איך להתחיל בה. ולזכות לרצון טוב ושלא יהיה אצלו שום רצון לא טוב יכולים ע"י יראה אמיתית. כי האיש הישראלי צריך לחשוב זאת בעצמו איך שרצון אלקי נמסר בידו, כי כפי הנ"ל קיום כל העולם הוא רצון אלקי ואף ברצון לא טוב נמצא חלק רצונו ית'. וכפי מעשיו כן נתתקן או ח"ו נפגם רצון אלקי. והוא עבד ד' אשר עליו לתקן ולא לפגום ח"ו. ואף שהמשל אינו דומה לנמשל פי אלף אלפי אלפים. מ"מ יתבונן האדם כאילו העמידוהו לפני הר אשר בבטנו נמצא אש וגפרית אשר עומדים להתפרץ החוצה ולהחריב עיירות וכפרים רבים. ואף חצר המלך עומד בשטח הזה שכאשר תתפרץ האש יחרב. ואותו העמידו לפני ההר שיתקנו שלא תתפרץ האש של גיהנם החוצה. והוא עומד נבוך לפני ההר מבלי דעת מה יעשה. באיזה פעולה דקה מן הדקה אשר לא טובה יכול ח"ו להחריב עולמות. ואם יש ולא יעשה ג"כ יחרב כי בטח תתפרץ האש חוצה. איך גדל פחד האיש והרעדה של האיש הזה. אבריו דא לדא נקשן זיעה תכסנו. פלצות תאחזנו. אינו זוכר מאומה מעצמו לא מאכילתו ולא משתייתו כי הפחד מבטל את עצמותו. כן האיש עומד ורצון ד' בידו לעשות ולתקנו. ולא דוקא במעשה רק אפילו במחשבה. ואף במחשבה דקה מן הדקה שאין הוא בעצמו מרגישה הכל צריך להיות כפי רצון אלקי ית' ואם לאו ח"ו פוגם ברצון אלקי ח"ו. וזאת ישים אל לבו תמיד. לא שירא שע"י שיפגם ח"ו ברצונו ית' יחרב עולמות ויענש. רק זהו בעצמו הפגם ברצונו ית' זהו החרבן הכי גדול והרע הכי גרוע. וכשיתבונן זאת תמיד תתבטל עצמותו. כי חוץ מזה מה שיפחדו להתעורר לעצמם אולי יפגמו ברצון אלקי בזה. אבל עצמותם תתבטל ממילא מבלי להתעורר לעצמם רק לרצון ד'. וממילא לפי הנ"ל אין בקרבו רק אלקית. וחילוק יש בין יראה פשוטה ליראה זו. כי על עבוד מאהבה עבוד מיראה האמור באבות אומר הברטנורא שהעובד מאהבה מקיים המצות עשה. והעובד מיראה נשמר מלא תעשה. ואף שגם העובד מיראה יעשה העשין כי למשל אם לא יתקע בשופר יענש וכו'. רק הכונה היא על המצוות שאין הזמן גרמא ואין שיעור להם. למשל אם למד שילמד

עוד וכן בצדקה. אבל אם פחד אלקים לנגד עיניו כנ"ל. שירא שלא יפגם ברצון אלקי שזהו העונש הגרוע מכל אצלו. ויודע שבאם לא יעשה ח"ו זה בעצמו פגם אז לא לבד מה שנשמר מעבירות רק שומר ומקיים המצות ג"כ. כי אם לא יעשה יפגם בזה בעצמו ברצון אלקי. כי רצון אלקי הוא שיעשה.

ויכול להיות שזה רמז הכתוב מה ד' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' וללכת בכל דרכיו, לא שלא לעשות עבירות בלבד רק ללכת בכל דרכיו כנ"ל, שזאת היתה עבודת מש"ר שיהיה להם רק רצון ד' ולא רצון אחר ע"י יראה זו של ללכת בכל דרכיו. ויוכל להיות שזה רמז הגמרא (ברכות לג ע"א) אטו יראה מלתא זוטרתא היא אין לגבי משה וכו', אשר לכאורה מה קושית הגמרא אטו יראה מלתא זוטרתא הלא היראה פשוטה באמת מלתא זוטרתא היא. וכמו שאיתא בספרי כ"ק אא"מ זצלל"ה כי גם חיה ובהמה יראים לנפשם ואיך לא ירא האדם מלפניו ית' אשר לו העוז והממשלה, וכן דברי הגמרא אין לגבי משה תיבת אין נראה כמיותר כי היה די התירוץ לגבי משה וכו'. אבל לפי הנ"ל כונת הפסוק על יראה גדולה שיהיה לו תמיד יראה גדולה לא מעונש, רק מלפגום רצון אלקי, אשר לא לבד שלא יעשה עבירות רק שיעשה עי"ז מצות ג"כ, ועל יראה זו שאלה הגמרא אטו יראה זו מלתא זוטרתא היא, ומתרץ אין לגבי משה אף היראה של "אין", לא של לא לבד מה שלא יעשה. רק של אין מה שיעשה. של ללכת בכל דרכיו ג"כ מילתא זוטרתא היא, כנ"ל שזאת היתה עבודת מש"ר להכניס בלב כל איש ישראל וממילא אם אין רצון אחר אז אין זולת הבורא ית'. ועדת קורח אמרו ובתוכם ד' משמע שיש מבדיל ח"ו, כי למשל אומרים בבית יש אור יען כי סביב הבית והבית וכותלי הבית בעצמם אינם מאידים, לכן אומרים שבתוכו אור. אבל אין לומר שבאור יש אור, וכשאמרו ובתוכם ד' משמע שח"ו עצם ישראל הוא העדר אלקית, וזהו היפך של עבודת משה רבינו ע"ה של יראה של "אין" כנ"ל. ולאיש הזה אין התפילה אצלו של קריאה כי אין אצלו העדר רק התפילה היא בשירות ותשבחות להשי"ת לעטר את ח"י עלמין בכתרין קדישין עילאין. וזאת תהיה לעת קץ כשכל ישראל יהיו בבחי' זו.

לכן אנו אומרים מן המצר קראתי י־ה מה שתפילתי בבחי' קריאה שמורה שיש ח"ו העדר מזה בעצמו צר לי, מן קראתי י־ה זה מצר לי. ענני במרחב י־ה שלא יהיה העדר רק כולו אור וק"ל.

שבת תשובה

פרק א
שבת תשובה

לך אמר לבי בקשו פני את פניך ד' אבקש (תהלים כ"ז).
כי איתא בזוה"ק בשלח (נז) קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, מאי באמת, כמה דאוקימנא תתן אמת ליעקב, דידע ליחדא שמא קדישא בצלותא כדקא יאות וכו' ומאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות אוקים אומה יחידא בעלמא דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ובעי לכוונא לבא ורעותא וכו'. כי תבאו לראות פני. כי תבאו לראות מבעי ליה [היינו להתראות מד'] מאי לראות פני. אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא לבתר חשוכא. וכל אינון דידעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות מבקעין כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכלא וכו' כדין ברכאן אשתכח וכו'. עי"ש.
ישראל מיחדים את הקב"ה. והקב"ה את ישראל. ובשמ"ר (פט"ו) איתא אמר הקב"ה אני קדוש ולעצמי אני מקדש [בתמיה] אלא הריני מקדש את ישראל והם מקדשים אותי. הוא ית' אינו מקדש את עצמו רק את ישראל. וישראל אם היו ממתינים עד שייחדו ויקדשו א"ע. היו יכולים רק הצדיקים לייחד ולקדש א"ע. לכן ד' ית' מיחד ומקדש אותם. וכבר דיברנו מזה שאיתא בספר הקדוש נועם אלימלך. שהאיש ישראל רק לטהר א"ע יכול אבל לקדש רק משמים יכולים לקדשו. הוא ית' מקדש את ישראל וישראל את ד'.
גם האיש שעדיין אינו מקודש ומתיחד יכול לצעוק שמע ישראל וכו' ד' אחד. ומי שעבודתו לשם ד' לא לקבל פרס. קל לו יותר לעלות. כיון שאת ד' יותר יכול לייחד מאשר א"ע. אבל מי הוא אשר יגיע מתחילתו לבלתי לד' לבדו. וא"כ עבודתו לעצמו. וא"ע הלא קשה לייחד. אך מ"מ גם איש כזה יש לפעמים שמסתכל אל קרבו ורואה את שפלות נפשו שאינו אותו האיש הישראלי אשר יאיר את העולם בקדושת ד' כמו שד' רוצה ומקווה. וגם את שפלותו בעניני הגוף. לא לו לבד נוגע שפלותו. רק שמו ית' מתחלל. הן המה עם ישראל אשר אמר ד' עליהם בני בכורי ואיך מצבם חשך משחור תוארם גם בעניני הגוף וגם בעניני הנפש. וכל משפט לאומים אשר ידונו בו הוא אם להכות את ישראל ח"ו כגנבים שכורים ורוצחים או לעזבם לנפשם. וכשמביט האיש בקרבו זאת צעקה מתפרצת ממעמקי נפשו רבש"ע למענך עשה ולא לנו, ראה עמידתנו דלים ורקים. ויש שגם התפלה מכוון עי"ז לשם ד', ואז מייחד בזה את ד'. כי לקדש את שמו יכול האיש יותר מאשר א"ע כנ"ל. ואז ד' מקדש את ישראל כנ"ל בזוה"ק ומאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות אוקים אומה יחידא.
ובעשרת ימי תשובה שד' קרוב יותר אז האיש מסוגל יותר לעשות חשבון נפש הזה ולעשות דילוג הזה לכוון לשם ד' אף שתמיד עבודתו לקבל פרס. בכל השנה קרוב ד' לכל

קוראיו. שצריכים לקרוא אותו ית' מקודם ואז נעשה קרוב, אבל עתה דרשו וכו' קראוהו בהיותו קרוב. הוא קרוב מקודם. רק אתם אל תעזבו העת המאושרה הזאת מלקראו. יעזוב רשע דרכו וכו'. לא הצדיק בלבד יכול להשליך את עצמו. רק גם הרשע ואיש האון יכול להשליך בעשי"ת את דרכו, פי' הדרך שלו שהיא לטובתו ולעצמו. ואיש און מחשבותיו פי' מחשבות של עצמו. וישוב אל ד' למען שמו וירחמהו שירחם על ד' ית' איך שמו מחולל. ואז תתפרץ צעקה ממנו למענך עשה ולא לנו וכו'.

ואפשר זה שייכות ב' הענינים שבזוה"ק הנ"ל. ליחדא שמא קדישא. ואז נעשה יחוד ישראל. עם הא שמסיים בקדשו שלכן כתיב לראות (בחיריק) פני ולא לראות (בצירי) מפני שכל אנפין דמלכא טמירין בעומקא לבתר חשוכא. וע"י היחוד כדקא יאות מבקעין כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין וכו'. לא מדברים עליונים כאלו כוונתנו עתה לדבר שלמעלה הם מאתנו. ולנו די שיעזור יד' ונזכה להיות עבדים פשוטים לפניו. ויושיענו במנוחה ושמחה שנוכל לעבדהו ולהיות עבדים פשוטים. כוונתנו עתה היא לדעת מעט מהופעת האורות לעבודתנו שנעבוד בהם.

כי איתא בספר הק' נועם אלימלך (פ' שופטים) דהנה כתיב לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, וי"ל הפי' כך דהנה הבורא ית' ב"ה הוא הנקרא פנים של כל דבר, כי כל דבר יש לו חלק אלקות וכו', ואם אדם חושב ח"ו איזה מחשבה זרה וכו' אזי הוא מגרש ומרחק את הפנים ממנו וכו', ע"ש. וצריך להבין את דברי קודש אלו לפי מצבנו שמשמע שהוא בחי' פנים של מעלה, וכן הוא בקדשו אומר שבכל דבר החלק אלקות שבו הוא בחי' פנים ובכל דבר יש פנים של מעלה, ובזוה"ק איתא שהצדיקים הם אנפין דשכינתא. ואפשר כי נודע שיש בחי' פנים ובחי' אחור, ובעץ חיים היכל א"ג (שע"ה פ"א) בענין פנים ואחור איתא, שהאורות היוצאים דרך נקבי העינים אזנים חוטם ופה נקראים בחי' פנים, והיוצאים ע"י בחי' עורף נקראים בחי' אחור. וכיון שאין אנו מדברים מבחי' עילאיות שלמעלה רק מעבודה לכן גם בזה בבחי' אדם קדמון רק מהבחי' שבאיש ישראל נדבר.

כי איתא בנועם אלימלך (פ' דברים) וז"ל הק' כי הטעם שאנו אומרים קודם כל עבודתנו ותפלתנו לשם יחוד וכו' בשם כל ישראל, הכונה, היות שאין צדיק בארץ וכו' א"כ, איך יכול לשרות איזה דבר קדושה באברינו, כיון שנעשה בהם איזה עבירה חלילה וכו', אך שהתיקון לזה הוא במה שכולל עצמו עם כללות ישראל, כי יש עולם הנקרא כל ישראל והעולם ההוא שלם בלי שום פגם כי כללות ישראל הם צדיקים וכו' וא"כ אף שהפרטים חוטאים לפעמים אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם וכו' ותמיד צורתם חקוקה

למעלה, והוא הנקרא בספ"ק אדם קדמון, והאדם מקשר עצמו שם בהתכללות ההוא, ואז אותו האבר נקשר בהתכללות ונתקן בקדושה עליונה ואז יכול לעשות המצוה, עכ"ל הק'.
היינו שבחי' כללות ישראל הוא בחי' אדם קדמון. וצריכים לדעת, שכללות אין הפי' פרטים רבים שחברו ונעשו מהם כלל, רק האחדות טרם שנסתעף לפרטים. למשל, הנשמה כללות כל האברים, לא שחיברה את כל האברים רק שהיא האחדות שממנה כל האברים הפרטיים מסתעפים. לכו כשמדברים מכללות ישראל, הכוונה שורש נשמת ישראל שהיא בחי' ישראל עלה במחשבה. (תיקוני זוהר חדש) מדברים שהוא תכלית ושורש כל ההתגלות.
וזהו (יחזקאל א') ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, שהנביא גילה והמשיך בקרבו את כללות ואחדות ישראל שהיא שורש כל ההתגלות שזו בחי' אדם קדמון בחי' בני בכורי ישראל, בכורי, ראשית ההתגלות אשר התחיל ד' לגלות ולברוא את כל המציאות, מתחילה גילה את אחדות ישראל וצורתם ועל ידה את כל העולמות.
ועי"ז יכולים גם אנו לדבר מן אורות אזנים עינים חוטם ופה בחי' פנים, מפני שהכל מאורות היוצאים משורש נשמת ישראל מדברים ומחלקי אורות כללות ישראל אשר בכל איש ישראל פרטי, וכל איש ישראל בבחי' חלק כללות ישראל אשר בו הוא יסוד כל הבריאה, ועל ידו כולם מקבלים חיות, לכן כל תנועה ממנו הארת חיות והתגלות אלקית הוא.
ומובן בזה למה אין כולם מכירים בעולם את גדלות וקדושת ד' כמו שאמר דוד המע"ה כי אראה שמיך וכו' הלא כולם הארת ד' הם. כי הנה גם בבחי' פנים יש ב' אופני התגלות. יש בחי' התגלות ישרה ממרום כגון נבואה וכל ניצוץ קדושה הבא לאיש הישראל שמתעורר ממנו, ויש התגלות של בחי' לפי מעשי אני נקרא, שרק מפני שרואה את מעשי ד' הוא מבין. למשל בדבר גשמי כשרואים מכונה מבינים שחכם היה כאן ועשה את המכונה שאין דעת החכם מתדבק עתה בו, ואין הוא מביט עתה על דעת החכם, רק לפי המעשים משער את החכמה, והיא הראיה הפשוטה שבעולם ראיה של לפי מעשי. וכיון שאינו רואה את ההארה הישרה, ואינו נוגע בנפשו את ההארה ממרום, כי מביט על ענין אחד ומבין ענין אחר, לכן יש מי שגם אינו מבין מזה את העושה.
וכיון שישראל הוא בחי' בני בכורי ראשית ההתגלות שעל ידו גילה ד' את הכל, לכן נמצאות בו ב' בחינות התגלות אלו, ושניהם יכולים להיות בחי' פנים, כנ"ל כי בבחי' פנים באדם יש הארה ישרה מנפשו היוצאת ע"י אזנים עינים חוטם ופה כנ"ל מע"ח.
וכן רואים בגמרא (שבת קכט) שביומא דהקזה שתה יין עד דנפק תיהי מאודנא, ופרש"י

שריח היין יצא מאזניו, היינו שגם דרך אזנים יוצא ממה שבקרבו, ומכש"כ הארת נפשו הממלאה את כל הגוף.

ויש הארת הנפש היוצאה גם דרך הפנים, לא דרך פתחים הנ"ל. כשאדם בדאגה צורתו אחרת מאשר כשהוא בשמחה, כשמעיין בדבר חכמה צורתו אחרת מאשר בהוללות, ולא עוד אלא כל מלאכה שהאיש עושה אפילו רק בידיו לבד, ניכרת היא בפניו, כשעושה מלאכה גסה נקמטים פניו באופן אחר מאשר במלאכה דקה. האורות היוצאים דרך אעחו"פ בלתי נראים, וההארות היוצאות דרך הפנים בעצמם נראות בצורתן, מפני שע"י אעחו"פ הארת האורות היא בחי' הארות ישרות יוצאות, וכל הארה בלתי נראית היא. משא"כ ע"י הפנים שאין פתח אשר תצא על ידו הארה ישרה, רק הארה של בחי' לפי מעשי וכו', והמעשים נראין, לכן נראים המעשים שעל ידם ההארה נרמזת עד שבכל אחד פניו נקמטים באופן אחר. כי נודע מפרד"ס שתחתית העילה הוא ראשית העלול וכתר שבחסד היא מלכות שבבינה וכדומה. ולכן בפנים לא מתגלית המלאכה אשר עושה רק הנפש מתגלה, תחתית הנפש המתגלה לעובדא זו ולפעולה זו נראית בפניו. ובגלל זה ההתגלות היא כעין הפעולה אם גסה או זכה, וישראל שהוא שורש וראשית ההתגלות בחי' בני בכורי, א"כ בחי' פנים של מעלה הוא בחי' חכמת אדם תאיר פניו, וישראל עלו במחשבה והתגלות לחוץ של החכמה ומחשבה מבפנים היא וממילא הם בחי' פנים.

וגם כל דבר שבעולם חוץ ממה שמוכרח להיות בו ניצוץ אלקות ע"כ יש בו גם צד פנים כיון שע"י ישראל בראו ד', חוץ מהסט"א ר"ל שהם יונקים מבחי' אחוריים, כנ"ל שההארות ע"י הפנים יוצאות, וכיון שבהפנים הבחי' מלכות שבעילה מתגלה כנ"ל, לכן בהעלול היינו בכל דבר שבעולם, יכולים למצוא הארת בחי' פנים וראשית התגלות הארת ד'. ומי יכול לגלות זאת, ישראל שהם בחי' פנים. כי הנה בעולם שהוא העלול, שהיא הפעולה הנעשית כבר, אין בחי' הפנים שהיא בחי' תחתית הנפש נראה ובפרט אחר החטא והתרבות הסט"א שכ"ז שזרעו של עמלק קיים הכנף מכסה את הפנים, אך מ"מ הישראל שהוא בחי' פנים יכול למצוא ולגלות את חלק ניצוץ הפנים, את ראשית העלול שהיא תחתית העילה, גם בעולם שהבחי' פנים טמירין בעומקא לבתר חשוכא כנ"ל בזוה"ק, ורואים בעולם רק הסתר, וגם במצוות אין כ"א רואה את הפנים שבה, והאיש הישראל לפי ערך רצונו וכוונתו נתגלה האחדות ישראל בחי' האדם קדמון, ואז מבקעין כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכולא. הצדיקים הם אנפין דשכינתא וע"י יחוד ד' נעשה התגלות עמא יחידא ומגלים בחי' פנים גם בעולם.

וד' אמר האיך לא אשא להם פנים שהם מדקדקין וכו' (ברכות כ), שהיא תוספת עבודה מפני תוספת אהבה ורצון, לכן ישא ד' פניו אליך, שהם נעשים בחי' פנים ומגלים בכל דבר הארת הפנים. אבל רואים בתשובה שלא אמר ד' לכן אני נושא להם פנים, רק האיך לא אשא, שההיפך א"א, כי יש בן שזוכה שיתן לו האב לאכול בדין, ויש שלא עבד כ"כ עד שהרויח על מאכלו, אך מ"מ כיון שאינו רע כ"כ עד שיגיע לו להתייסר ולהתענות נותן לו אביו לאכול מפני שההיפך א"א, וזה ואיך לא אשא פנים, אף למי שאינו כ"כ ראוי לנשיאת פנים ד' נושא פנים מפני שההיפך א"א, כמ"ש ואיך לא אשא להם פנים.
והנה בר"ה ועשי"ת מתעורר רצון ותשוקת איש הישראלי לד', וממילא כל אנפין דמלכא טמירין לבתר חשוכא מתגלים ונעשה בחי' ישא ד' פניו אליך, והכל לפי הרצון והתשוקה שמתעורר באיש. וזה שאמר הכתוב לך אמר לבי בקשו פני את פניך ד' אבקש, בשבילך בקשו פניך (ברש"י), כי על ידי את פניך ד' אבקש, שהישראל בחי' פנים של מעלה הוא, ובכל דבר פני ד' נתגלה, וד' נושא לנו פנים והכל בלבי ברצוני ותשוקתי לד' תלוי, ואז ד' יכתבנו ויחתמנו לחיים טובים ולגאולה שלמה במהרה.

פרק ב

שבת תשובה (**תר"צ**)

האזינו השמים ואדברה וכו'.

קושית רש"י ז"ל. ולמה התרה בהם שמים וארץ. וע"פ פשוט יותר קשה כי כנראה לא התרה בהם שמים וארץ רק דיבר אליהם, והלא רק לישראל היה צריך לדבר, וכן שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת וכו'. למה לתת טעם כי כשלת. בטח כל תשובה היא על חטא. וכן למה לאמר עד די, כי אם למי ישוב.

אמנם איתא ב"עבודת ישראל" על המאמר ויהי מורא שמים עליכם. שיהיה לכם יראה מתוך אהבה. כי השי"ת מתירא שמא יחטא האיש ולא יוכל לאהבהו או יצטרך עוד לענשהו ח"ו. שהיא יראה מתוך אהבה, מתוך שאוהבו ד' מתירא כביכול שלא יחטא, יראה כזו תהיה לאיש ישראל לד'. מתוך אהבה, עכ"ל הק'. כי חילוק יש בין האב שאוהב את בנו. לבין מי שאוהב את חבירו שאינו בנו. האיש שאוהב את חבירו. אוהבו, ואם חברו מתרחק ממנו ובשביל זה גם הוא אינו יכול לאהוב את חבירו אינו מצטער על שאינו יכול לאהוב את חבירו. משא"כ האב שאוהב את בנו. חוץ מן האהבה. יש בו גם רצון. שרוצה לאהוב אותו, ואם מתרחק בנו ממנו ועושה דברים שמקלקלים את אהבת אביו אליו. מצטער אביו על שאינו יכול לאהוב אותו, מפני שזה רצונו ותשוקתו. וד' ית' הודיע לישראל שאוהב אותנו כדי שלא נקלקל את אהבתו אלינו ולא נגרום צער כביכול

לעילא. ואמר אהבתי אתכם אמר ד'. ולכל איש ישראל קורא ד' הלא אוהב אני אותך ורוצה ומתענג אני מאהבתי אותך. ולמה אין אתה מניח אותי לאוהבך. ולמה אתה גורם לי כביכול צער בזה שאיני יכול לאוהבך. ויהי מורא שמים עליכם. יראה מתוך אהבה אבל לא אהבה שהאיש אוהב בה, רק אהבת האלקית. שד' ית' אוהב אותנו ומצטער על קלקול אהבה. מזה ניכר שלא לקלקל את אהבתו. ולא נגרום לו צער ח"ו כביכול.

וליראה זו יכולים לבוא גם מתוך יראת העונש. כי גם את יראת העונש אין צריכים לרחל אף שהיא רצועה בישא, כמו שאיתא בזוה"ק (א. יא), כי הכונה לנו ולמצבנו היא רק שצריכים לעורר בקרבנו יראה מתוך אהבה ג"כ ולא נסתפק ביראת העונש בלבד. אבל שלא תהיה לנו יראת העונש כלל, זו רק לבני עליה, שכבר מתבטלים לגמרי לד' וכל עצמותם וגופם בטל. משא"כ אנשים כערכנו, איך נאמר שלא תהיה לנו יראת העונש. האם אין האיש מרגיש בדאגותיו והאם אינו ירא לנפשו לבריאותו וכו'. ואם לא ירא מד' שלא יענישו הרי זה ח"ו כאילו אינו מאמין שד' ית' בכחו להענישו, כי אילו האמין היה ירא. רק שצריך לעורר גם יראה מתוך אהבה. אבל גם יראת העונש תהיה לו. וביראת העונש צריך האיש להתבונן. מאין באה בקרבו יראה זו. אם מפני העונש בלבד הא אמרו חז"ל יודעים רשעים שדרכם וכו' (שבת לא:) ואעפ"כ לבם בריא להם כאולם. ורואים שפחד העונש לא די לעורר יראה. אבל כנ"ל גם יראת העונש באה לו מלמעלה. כי את ד' כביכול כבר העניש וצערו בזה שמקלקל את אהבתו אלינו, והצער הזה מן עונש עליון כביכול. אותו האדם מרגיש. וכיון שצער של עונש בקרבו ולבו כואב לו, ואינו מבין מהו הכאב ומהו הצער של עונש והוא בשיקול דעתו מכיר רק את עצמו. אז מתחיל לירא יראת העונש ג"כ של עצמו. כמו מי שישן ודוחפים אותו שמרגיש את הצער רק אינו יודע מהו מרגיש. ומרגיש את צערו בלבוש רעיונותיו של כל היום. ואם התקוטט ביום זה עם מי. נדמה לו בשעה שדוחפים אותו שזה הכהו. כן בענין יראת העונש. וכאשר יתבונן בדבר וידע שגם יראת העונש אשר בו יסורים של אהבת ד' הם, אז הדמיון שוא שלו מן יראת העונש יעבור ויכיר את צער עליון על שמעניש את הכביכול ומקלקל את אהבתו אלינו. וגם בקרבו תתעורר יראה מתוך אהבת ד' אליו, וגם אהבה שהוא יתלהב באהבתו לד'

ולאו דוקא בשעה שמרגיש האיש צער ויראה מעונש. אלא יש לפעמים שמרגיש האיש מין דאגה ורוחו נדכא וגם בעצמו אינו יודע סיבת הדבר. גם זה צער עליון כביכול הוא. וצריך הוא אז להסתכל בעצמו אם אין זה מאיזה סיבה גופנית שהיא. אז דאגתו עתה קול ד' הוא שנפשו שומעת איך שקורא לה. אוהב אני אותך ורוצה אני לאהבך. ולמה

תקלקל את אהבתי ותעקל ח"ו את רצוני. וכאשר יתבונן בזה. אז תתעורר הרגשתו שיכיר שגם צערו שיש לו צער עליון כביכול הוא. מגודל אהבתו שד' אוהב אותו. לא אהבה לבד שאוהב איש זר לחבירו. רק כאב האוהב את בנו שלא בלבד שאוהבו רק גם רוצה לאהוב אותו. ומצטער על קלקול אהבתו. וגם הוא יתעורר לאהוב את ד'. ואפשר זה רמז הגמ' (ברכות ה') אם רואה אדם שיסורים באין עליו יפשפש במעשיו וכו' בידוע שיסורים של אהבה הן. אשר לכאורה ע"פ פשוט קשה להבין למה לא אמרה הגמ' בקיצור כשבאין יסורים על האדם וכו' או כשמתיסר וכו', וכן יפשפש במעשיו. האם צריכים כ"כ לפשפש עד שנדע על מה להשיב. ובפרט להאמור פשפש ולא מצא הא אין צדיק וכו' ולא יחטא. אבל כנ"ל אם אין האדם מתיסר ח"ו רק רואה שיסורין באין עליו כאדם הרואה דבר מרחוק שבא עליו. היינו שמרגיש דאגה וכבדות הלב בלא סיבה. אז יפשפש במעשיו ויראה אם אין היסורים מן איזה דבר מדברי גופו. אולי רעב הוא. אפשר ביישוהו מי וכדומה. שנאמר נחפשה דרכינו וכו' ונשובה עד ד'. הדרכים שלנו נחקור אם אין זאת מסבה גופנית ונדע אם זאת מד'. פשפש ולא מצא סבה גופנית יתלה בביטול תורה כי לפעמים מפני שחסרה לו תורה חסרה לו שמחה. וכל הולך בטל הוא בעצבות ח"ו. פשפש ולא מצא. שאין דאגתו ויסורי נפשו לא מיסורי גופו ולא מחסרון תורה. בידוע שיסורים של אהבה הם מאהבת ד' אותו שנאמר כי את אשר יאהב ד' יוכיח. מפני שלא אהבה בלבד יש לו להקב"ה לישראל כמו איש זר שאוהב את חבירו רק כאב את בן ירצה. כמו האב שאוהב את הבן שחוץ מן האהבה גם ירצה לאוהבו. כן ד' את ישראל. וכשמקלקל האיש את האהבה יוכיחו בזה שמרגיש האיש את צער של מעלה כביכול. ד' ית' אוהב את ישראל ורוצה לאהבם. וכשמקלקל מי את האהבה גורם כביכול צער לעילא ויכול להיות עוד שזהו צער על הפגם. כי תכלית קיום התורה שאנו מקיימין היא שנבוא לובו תדבקון. כנודע מהרמב"ם ז"ל. וגם ד' ית' מקיים את התורה כמו שאמרה הגמ' ומה תכלית קיומו את התורה שיתדבק עם ישראל. וכשח"ו מקלקל מי את אהבת ד' אליו. עושה פגם בתורה של מעלה, וזהו הצער למעלה כביכול שהאיש מדגישו. וחוץ מזה שצריך האיש להזהר בכל פרטיותיו שלא יקלקל את האהבה במעשיו ובמחשבה ודיבור שלו. צריך להתפלל לד' שבאם ח"ו יפגם ויקלקל לפעמים את אהבת ד' אז עכ"פ ירגיש את צער העליון ויתעורר על ידה ליראה מאהבה כנ"ל. ומתי יכול האיש ישראל להרגיש את צער העליון. כשאין לבו ומוחו טרודים ומבולבלים מיסורי הגוף. כי אם לאו אינו יודע אם מצטער מיסורי גופו או מפגם של תורה של מעלה כנ"ל. רק בפשפש ולא מצא וכו' יכול לדעת שיסורים של אהבה הם. אשרי הגבר אשר תיסרנו י־ה. שמצטער

ומרגיש ביסורי ד' כביכול ומה המה היסורים. ומתורתך תלמדנו. תורה שלך. תורה של מעלה שנפגמה מלמדת ומיסרת אותו והוא מרגיש את הצער הזה. אבל לזה צריכים להשקיט לו מימי הרע, שלא יהיה לו יסורים גופנים ח"ר ואז יוכל להרגיש בצער השכינה כביכול על שפוגם תורה של מעלה.

נחזור להנ"ל. ישראל מקיימין את התורה ותכליתם היא לבא לובו תדבקון. והקב"ה מקיים את התורה ותכליתו שיתדבק כביכול עם ישראל. ואף שלמעלה הוא עיקר מקום ההאחדות, מ"מ עיקר עונג העליון הוא בהתאחד עם ישראל שנתרחקו לעוה"ז, כמו שאיתא בספ"ק ומבשרי אחזה אלוה. כלומר כל ענין מבשרי אחזה אלוה שאומרים אינו משל לבד כי איך נוכל אנו להמשיל משל מאתנו אליו ית' שאין לו דמיון וגוף, רק כיון שהכל מאת ד'. לכן כל כח נעלה שנמצא בנו מוכרח שיהיה נמצא למעלה, אף שאין אנו יודעים איך הוא נמצא למעלה. והנה האב אוהב את בנו מפני שהוא חלק ממנו. ומ"מ כשיהיה הבן כלול בקרבו טרם שנולד לא היה מרגיש שום אהבה אליו. ויכול להיות כי בהתאחדות יותר כח עליון נתגלה. מבדבר שהוא אחד לבד. ובמלאך שלא נתרחק ולא נתאחד רק הוא תמיד באחדות אין מתגלה בו כח אלקי כ"כ גדול כמו באיש ישראל בשעה שמתאחד. וכבר שמענו מצדיקים זי"ע שרצו מן השמים לזכותם במדרגות ומאנו הם. פשוט מפני שרצו לבא בעבודתם אל המדרגות והתקרבות קדושה אלו. כי זהו כל עיקר ישראל שיעבוד מעצמו. אבל חוץ מזה כי כאשר יתנו להם מן השמים מדרגות אלו אז ישכימו בבוקר וימצאו בקרבם מדרגות קדושה אלו. ואת ההתאחדות וההתקרבות למדרגות אלו לא ירגישו. והם רצו גם בההתקרבות ובההתאחדות.

ענפי האילן נפרדים זה מזה. וכשרוצים לבא אל המקום שלמעלה מן הפירוד בהם. צריכים לבא אל השורש. וכמו שדברנו מזה דנודע שתפארת ומלכות יכולים להתאחד רק כשנמשך להם אור יותר עליון אור מאו"א. ואלמלא לא היו נפרדים רק היו אחד וכמו תפארת לעצמו. אחד היו מתחילתם תפארת ומלכות חד. אפשר לא היו צריכים להמשיך עליהם מוחין מאו"א ורק מפני שנפרדו וצריכים להתאחד צריכין למוחין דאו"א כנ"ל. להתאחד צריכים לאור יותר גדול. מלדבר שהוא באחדות. וישראל שנתרחקו. בשעה שמתאחדים ממשיכים אור יותר עליון מן אור המלאך שהוא באחדות ואינו צריך להתאחד. והצדיקים חוץ מזה שרצו להיות באחדות עם מדרגות הקדושה, רצו גם בההתאחדות עמהם. כי בשעה שמתאחדים מתגלה אור יותר גדול. וזה התענוג היותר גדול בעבודה עד שגם בעולם העליון הצדיקים צריכים ללכת מחיל אל חיל. וכשנתיחד אל מדרגה זו מתאחד עם מדרגה יותר עלאה כדי שיהיו תמיד בהתאחדות, שאז נמשך

להם אור יותר מן המדרגה שהם מתקרבים אליה. וא"א להתענג בנועם עליון בלתי שילכו מחיל אל חיל הן בעולם העליון ואף בעוה"ז. כי עיקר התענוג הוא בהתגלות הקדושה. וכל הרדיפה אחר התענוגים ותאות עוה"ז הוא רק במי שאין נפשו מרגשת תענוג של התגלות קדושה. והיא ריקנית. ונדמה לו להאדם שימלאנה בתענוגי עוה"ז. וכיון שאינה מתמלאת בתענוגי עוה"ז כי שואפת היא לתענוגי הקדושה. לכן עוד מוסיף חטא על פשע תאוה על תאותיו ר"ל. ולהתרחק מהם יכול רק מי שמשמח את נפשו בתענוגי הקדושה ובהתאחד בקדושה שנתגלה להם אור יותר עליון. והעולם טועה לאמר שמדת ההסתפקות היא עבודה, ועבודה קשה. ובאמת מי שמשמח את נפשו בקדושה כנ"ל אז נפשו שמחה ומתענגת בקדושתה, וההסתפקות היא דבר שממילא. שאינו צריך לשכר את עצמו בתענוגים של עוה"ז ולמלא בהם את שאיפות ותאות נפשו.

נמצא שעיקר העונג והשמחה היא בהתגלות חיות הקדושה, ובשעה שמתאחדים ומתקרבים נתגלה אור יותר עליון. לכן אף שישנם למעלה מלאכים שרפים וכו' שמאוחדים תמיד. מ"מ עיקר האור ועונג העליון מתגלה כשמתאחד הוא ית' עם ישראל. וזה תכלית התורה של מעלה להתדבק עם ישראל. ואיש הישראלי אף שאינו עוד במדריגה להתקרב אל מדרגות גדולות ולהנות מהם ומקדושתם. מ"מ לאיזה מן המדריגות ולאיזה ענין של קדושה שמתקרב זוכה לאור יותר עליון. קדושה יתרה עונג עליון ושמחה מאשר התקרב אליה. והכל רק בשעה שמתקרב. לא כשכבר קרוב כנ"ל. וכשכבר התקרב לזו יתקרב ויתאחד שוב כנ"ל ילכו מחיל אל חיל. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא. לא אמר נשאתי כבר, רק אשא עתה. ובשעה שמתאחד צריך להרגיש שמחה יותר מאשר ראוי אליה. ויותר מאשר הקדושה שהתקרב אליה.

וזה בינונים תלוים ועומדים. כי איתא בגמ' פסחים (דף קי"ב), שר"ע אמר לרשב"י אם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול. ופרש"י אם תרצה לומר דבר שישמע לבריות ויקבלו ממך אמור בשם אדם גדול. אשר לכאורה א"א להבין. האם צוהו ח"ו לשקר ולאמר דבר בשם אדם שלא אמרו הלה. אבל כנ"ל דרך עבודה היא בזה. כי קל יותר לאיש להיות אדם ישר. או אם הוא צדיק קל לו יותר להיות עומד בצדקו. מלהיות הולך למעלה ממצבו. ובאמת עיקר העבודה היא להיות הולך ולא עומד. והעצה היא צאי לך בעקבי הצאן. אם קשה לך להקדים ללכת, לך אחר הדרך שכבר סללוהו. ויקח במחשבתו דרך של צדיק. למשל הרבי ר' אלימלך זצוק"ל כולם יודעים שהיה צדיק וקדוש גדול. אבל לא די ידיעה זו רק יתבונן מדעתו. הן אמת שבכל גדלות וקדושת הרבי ר"א אין לי השגה. אבל מ"מ לפי השגתי ולפי שאני משיג מספרו ומהשמועות ששמעתי ממנו מצייר

אני בדעתי מין קדושה ודרך זה. יראה כזו. ודרכים אלו לבא אליהם. ורוצה אני ללכת בדרכו ולהתדבק בקדושתו. לא שחושב אני להיות כהרבי ר"א זצ"ל. רק בדרכו רוצה אני ללכת ובקדושתו להתדבק, האם כל חסידיו של הרבי ר"א זצ"ל היו גדולים כמוהו. ומ"מ בדרכו הלכו ובקדושתו היו דבקים. ולאו דוקא לצדיק אחד, רק תוכל לצייר בדעתך לפי השגתך זה דרכו של הרבי ר' אלימלך וזה דרכו של המגיד מקוזניץ זצ"ל. לראות את כל המרכבה וקדושה עלאה גם בעולם הזה. ולעבוד את ד' בשמחה ובהתלהבות מהקדושה אשר לנגדך. ותכין לך את הדרך לעבוד את ד' ביראה ושמחה והתלהבות מן הקדושה אשר לנגדך. וכיון שאמרנו שבכל התאחדות מתגלה אור יותר עליון מאשר הדבר שאליה מתיחדים. ומלכות כשמתחבר לתפארת מתגלה אליהם אור של חו"ב. לכן אף שאתה מתקרב עתה רק למדרגה נמוכה של הרבי ר' אלימלך. למידה שאתה מבינה ומציירה במחשבתך. מ"מ אור שלמעלה מזה אור מן אור האמיתי של הרבי ר"א והמגיד זצ"ל מתגלה לי בשעה שאני מתאחד לדרכם דרך הקדושה, וזה אם תרצה לאמר דבר ודרך עבודה ויהיו דבריך נשמעים. גם לך גם לאחרים היינו שיהיה באמת דרך טוב ודברים טובים. התלה באילן גדול, כמו מי שאינו יכול להגיע לראש אילן גדול תולה א"ע בחבל אשר נקשר בראש האילן ומגיע לארץ ועי"ז יכול לעלות גם לראש האילן. כן אתה אע"פ שא"א לך להגיע להאדם הגדול מ"מ לתלות א"ע בו תוכל, ואז גם אור וקדושה מראש האילן והצדיק ימשך לך. ובדברים אשר תדבר יתגלה קדושה יותר מכפי דעתך. מפני שהן אמת שרק למדרגה הנמוכה של אדם גדול אתה מתדבק ואת דרכו שאתה מצייר לך אתה אומר בדבריך. אבל כיון שאור האמת של אדם הגדול מתדבק בך בשעה שאתה מתחבר אל מדרגה הנמוכה ממנו כנ"ל. לכן נמצא בדבריך דרכים וקדושה עלאה יותר מאשר אתה יודע מהם. והדברים רק כשיוצאים מפיך גם אתה גם אחרים מרגישים את קדושתם. וזה בינונים תלוים ועומדים. דברנו כבר שישנם בינונים שתלוים בספק ותשובתם אינה בבטחה. אבל לא מבינונים אלו תהיה רק של תלוים ועומדים. בחי' תתלה עצמך באילן גדול. שתתלה עצמך בקדושה שלמעלה ממך. הצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים מפני שממשיכים תיכף קדושה ותשובה. והבינונים תולים עצמם בקדושת הצדיקים כפי שיודעים ורואים בספ"ק כנ"ל. וגם להם נמשך אור על ראשם אף שהם רק במדרגה הנמוכה מהם מתדבקים כנ"ל. תלוים ועומדים. אף שעודם עומדים במצבם מ"מ תלוים למעלה בצדיקים כנ"ל.

ובעיקר מסוגלים ימים אלו שאחר ר"ה לתלות א"ע במצב שלמעלה ממנו ולבוא לתשובה ולקדושה שאין גם האדם משיג אותה. כי למשל איש שנולד במרתף קר רטוב חשוך

ובעוני זה מורגל כל ימיו, אז כל תקותו ליבש את המרתף ולפתוח בו אשנב אפילו הקטן ביותר. שיכיר בו עכ"פ בין יום ולילה. ועל יותר מזה אין לו השגה לבקש מפני שלא ראה ולא טעם יותר טוב שיבקש ויקוה לו ורק ממה שמעיק לו ביותר הוא מקוה להפטר. כמו רטיבת המרתף וחשכו. והיה אם יתאכסן איש הזה איזה זמן קצר אפילו בבית גביר ויטעם טעמה של דירה יפה רחבת ידים מלאה אור. אז לא יסתפק לקוות ליבש את מרתפו ולפתוח בו אשנב, רק כבר יתחיל לקוות ולהשתדל שיבא לדירה טובה עכ"פ ככל איש בינוני. כן האיש שלא טעם עדיין טעם של קדושה ואור. או שכבר שכח את הטעם שטעם באקראי בעלמא בזמן מן הזמנים, ורק את נמיכיותו מרגיש עתה שלא טובה היא ומעיקה לו, אז בתשובתו אינו מבקש מעצמו גדולות רק להחליש את תאותו ולישר מעט מן עקמימיותו. ולהשאר בכללו במצבו שהיה. ומצדיק א"ע תמיד ואומר ומה אני צריך להיות. איש פשוט אני, וכדומה מן ההצטדקות. משא "כ בר"ה שד' ית' נמשך לאיש הישראלי וכביכול מרכין א"ע משמי שמים לדפוק על פתחי לבבי ישראל לאמר פתחי לי אחותי רעיתי. הכנסני בקדושתי אל קרבך ואקדשך. והאיש ישראל מרגיש אז קדושה והתעוררות בקרבו אז משתוקק האיש להעלות למעלה יותר מן מצבו ולהיות תלוי ועומד. לתלות א"ע בדרכים גבוהים של צדיקים. וצריך האיש הישראלי בימים אלו לא להסתפק בתשובה סתם אהיה טוב מעתה. רק לבחור לו דרך ולהרגיל א"ע בראשיתו בנמיכיות דרך הצדיק שהוא משיג ואז יבא אל תשובה אמיתית, ואף שאינו דבוק וקרוב אל דרך האמת והמדרגה הגדולה של קדושה שבדרכו ואף אם אינו מבינו. מ"מ יאיר לכם מלמעלה מראשיתו אור עליון.

שובה ישראל עד ד' אלקיך וכו'. לע"ע גם בתשובתך נשארת במצבך הנמוך כמו איש שנולד ומורגל במרתף. רק כשלון החטא אתה רוצה ליישר אבל במצבך נשארת. לכן שובה בתשובה עד ד' וכו' שתעלה לד'. ואיך. קחו עמכם דברים של ממש. לא סתם אהיה טוב. רק מעתה כך וכך אתנהג כזאת וכזאת אעשה וכו'. וכשתבחרו דרך אז תהיה בחי' תלויים ועומדים בדרך הצדק והטוב. וכבר תיכף תתעלו לד' אלקיך כנ"ל.

האזינו השמים ואדברה וכו'. גם דברי העליונים וראש דרכי. שמרומזים בשמים תוכלו להבין, האזינו אתם בנ"י את דברי בחי' שמים שאדברה. ואיך. ותשמע הארץ אמרי פי. אם תשמע הדברים הנמוכים ותחתית המדרגה שלפי השגתכם אתם מבינים. כי אז יערוף כמטר וכו' ומן השמים ירד לארץ. וכאשר תתלו א"ע באילן גדול כבר אור קדושה עלאה נמשכת אליכם כנ"ל ותיכף באתם בזה לתשובה עלאה ולבחי' צדיקים גמורים שנכתבים ונחתמים לחיים.

פרק ג

שבת שובה (**תרצ"א**)

וילך משה וידבר וכו' לא אוכל עוד לצאת ולבא.

פרש"י בדברי תורה וה' אמר לא תעבור וכו'. ולאיזה ענין הודיענו שלא יכל לצאת ולבא בדברי תורה. כיון שבין כך ובין כך אמר שה' אמר אליו לא תעבור. וע"כ יהושע הוא העובר. וכן ענין שבת שובה מפני ההפטרה שמפטירין שובה ישראל עד ד' אלקיך. מה הדיוק עד ד' אלקיך בטח לד' ישובו.

אמנם איתא ברע"מ (ג, רלה) פנחס בזוה"ק עה"פ יקום אבי ויאכל מציד בנו. אילין צלותין דאזלין ומתתרכין וכו' ויצחק בצערא וביגונא דלא יכלין לכוונא לצלותא ובגין דא לא אמר ויאכל מצידי אלא מציד בנו, בני בכורי ישראל, כגוונא דא לית לון לישראל מזונא בגלותא אלא ע"י אומין דעלמא, אבל כד אינון בארעא דישראל מזונייהון ע"י שכינתא. עכ"ל הק'.

הפשט הפשוט אפשר שע"י שאינם מכוונים את כל התפלה כראוי. ולפעמים ח"ו יש עוד מחשבות לא טובות. יש יכולת לעשו לצוד את התפלה. ולא כתיב ויאכל מצידי רק מציד בנו. את הכני בכורי ישראל ואת תפלתו צד. ואפילו גם החלקים הטובים שבתפלה שעולים למרום. ע"י שרו של עשו שצד אותם עולים. והוא מקבל את שפע הטוב שפעלו החלקים הטובים. לכן לית לון לישראל מזונא בגלותא אלא ע"י אומין. ויצחק בצערא וביגונא ע"ז על שאין מכוונים בתפלה. ואפשר שלכן לעתיד כשימליץ יצחק על ישראל כשיאמר לו ה' בניך חטאו כדאיתא במס' שבת (פט.) יחשב את התפלה מן הדברים שמטרידים את האיש ואינו חוטא בשעה זו כמו שינה וכו' כדאיתא שם בגמרא. ולמה לא חשבה לזכות בפני עצמה. אבל ההמלצה לעתיד תהיה על מעשיהם בגלות. ואם יבקש אז זכות חלקים הטובים שבתפילה. שוב יבא עשו על שכרו. כי הוא צד את התפלות על שלא נתכוונו כלן כראוי וגם הוא יושע על ידיה. לכן הוא חושב את התפלות רק לזמן הטרוד ואת הזכות מבקש מן הא קריבית נפשי קמך. שמסר את נפשו לה'.

והנה ימים אלו ימי תשובה הם. אבל גם בתפילה מרבים עתה. והגם שעיקר התשובה היא שבלבו לבד יגמור ויחליט שלא ישוב לכסלה עד שיעיד עליו יודע תעלומות. מ"מ צריכים להרבות בדברי תשובה לפייס את מלך הכבוד שחטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך. הילד השוטה שחטא נגד אביו ואינו מבין שחטא. או שהוא עזות פנים. אז תכף אחר חטאו כשרוצה איזה טובה מאביו רץ אליו בלא בושה ואומר לאביו הדברים שכבר הורגל בהם: לא אעשה עוד ככה. משא"כ הילד בר הדעת. רוחו נכאה על שמבין את גודל עולתו. לא די שיודע שאינו מתפטר בלא אעשה כה עוד וצריך הוא לפייס את אביו. אלא

עוד בוש אפילו לפייסו. ועומד מרחוק אצל הפתח כשעיניו למטה ומתירא אפילו לגשת אליו. וחושב איך אביט בפני אבי כשכ"כ מריתי נגדו, וכמה פעמים הוכיחני וכמעט ביקש אותי עשה נא למעני בני והעזתי ומריתי. אם במזיד או בשוגג מפני שלא השגחתי על כל דבריו ועומד ובוכה עד שאביו מרחם עליו וקורא לו ומקרבו. ואז מתחיל לפייסו ולאמר, נסה נא עוד הפעם וכבר אעשה ככל מצותיך, עד שאביו בטוח כבר שלא ישוב לכסלה. בראותו גודל דאגתו ויגונו ובושתו מעצמו.

והנה נודע שיש ויכוח בין הקב"ה לישראל. ישראל אומרים השיבנו ה' אליך ונשובה וה' אומר שובה אלי וכו'. והאם עד עולם נתוכח. אבל רק מי שדומה שכיון שהוא נאות לשוב כבר צריכים בשמים לקבלו בסבר פנים יפות ועוד ליתן לו תודה ע"ז. לזה דומה כאילו ח"ו ויכוח ומחלוקת בין הקב"ה לישראל היא. משא"כ מי שיודע בעצמו את חובתו הגדולה על שנתרחק מחי עלמין מקור הקדושה, ובכל לבו אומר לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, בושת הפנים אפילו לשוב, אז רואה הוא שאין זה ויכוח של מחלוקת ח"ו, רק מר אמר חרא וכו' ולא פליגי. משתוקקים אנו לשוב אבל בושנו, לכן השיבנו ה' אליך וקרבנו שנשוב. כנ"ל בילד החכם שמחכה עד שיקרבהו אביו, וה' ממלא את בקשתנו וקורא ומקרב אותנו ואומר שובה אלי, התקרבו ובואו ואשובה גם אליכם ונתקרב.

ואפשר זה הרמז עזות פנים לגיהנום ובושת פנים לג"ע יה"ר שיבנה ביהמ"ק וכו', האם רק בבושת פנים תלוי, כיון שהוא בושת פנים כבר מגיע לו ג"ע, ושאר מצות מה תהא עליהן. והגם שהגמרא (נדרים כ) אומרת כל שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא, רק במהרה אינו חוטא אבל האם כבר בטוח הוא. ולמה תלתה המשנה כל הג"ע בבושת פנים. ומה ענין התפילה שיבנה בהמ"ק לכאן. אבל נודע שעיקר הג"ע הוא ההתקרבות לה'. והגיהנם הוא התרחקות. לכן אף שאין אנו יכולים להתפאר שתשובתנו כראוי. מ"מ אם יש לו שבירת הלב ובושת פנים יקרבהו ה' כנ"ל השיבנו. שובה אלי. לכן בושת פנים לג"ע. אבל העז פנים. תשובתו אינה כראוי ואינו מצפה ומשתוקק שיקרבהו. כי חושב הוא שכל השערים פתוחים לו נשאר בחוץ בגיהנם. והנה גם בענין הגאולה תלוי הדבר בזה. כי באם היינו כלנו בושי פנים כי אז כבר היתה הגאולה, כיון שה' קרב אותנו. אבל כיון שבעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי ואינם מכירים את מיעוט ערכם, לכן כיון שעז פנים לגיהנם שאינם מתקרבים. צריכים להתפלל עתה יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו. לכן גם שבירת הלב יותר מדי שיש לאיש הישראלי. ג"כ מין תשובה מן בושת פנים הוא איך אתקרב לה' מגודל שפלותי, אבל זהו רק באם אינו נופל ביאוש ח"ו, רק מגודל התמרמרותו מתפלל רבש"ע השיבנו אליך. ומקוה הוא לאב הרחמן שיקרבהו

ויעלהו. אז מרגיש אח"כ התחזקות ושמחה, והיא היא ההתקרבות של שובה אלי, שה' קירב את נפשו.

אבל לא בדברי פיוס לבד צריכים בימי התשובה להוסיף. רק בכל התפילות. גם בשירות ותשבחות כמו שאומרים בפיוטים. וכן התפילות שמתפללים בכל השנה פסוקי דזמרה יוצר אור וכו' צריכים להוסיף בהם כוונה. כמו שאיתא בספ"ק על אותם שכל עיקר כונתם בר"ה ויו"כ בפיוטים ועיקר התפלה עוזבים ונחפזים. ובאמת זאת היא עיקר התפילה ובה צריכים להוסיף כונה. וגם על החיים פרנסה ושאר צרכינו מוסיפים בימים אלו להתפלל. כי ה' ית' נקרא שומע תפילה. בגמרא איתא לא שמיע לי לא סבירא לי (עירובין קב) וה' שומע תפלה וסבירא ליה. הוא ית' מתאוה לתפלתנו.

ועיקר התפלה צרכי שמים היא. חוץ מזה שהתפילה התקרבות ישראל לה' היא. ולא אותם בלבד רק גם את כל העולם מקרבים לה' אבל האדם חושב שכיון שהוא מרגיש צורך מצרכיו. לכן כשמתפלל עליהם רק לצרכו היא התפילה. ולמה בראו ה' שיצטרך לכל אלה, מפני שה' רוצה ליתן. כנודע מספ"ק שזה היתה טעם בריאת העולם שמטבע הטוב להטיב. והספירות לא בארץ לבד הן רק גם בשמים. כלומר האיש חושב שכל הצטרכותיו לו לבדו הן. א"כ כשמדת החסד מתעוררת עליו וממשכת לו חסד רק לו הוא חסד שיקבל ובמרום אין זה חסד כשנותנים לו. ולא גבורה כשמונעים ממנו ח"ו החסד. והספירות חסד וגבורה אין שמם חסד ולא גבורה במרום כי שם אין זה חסד וכו' רק למטה באדם. אך באמת במרום עיקר החסד והגבורה וכו'. וכמו שאמרה הגמרא בזמן שאדם בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו'.

ואפשר זה הענין גם בהתעוררות הספירות, מי שחושב אני ואפסי עוד. הכל בשבילי. החסד שלי מפני שאני צריך, אז למעלה אין שמות לספירות כנ"ל. ואין שייך שיעורר חסד למעלה ויאמר ותכון בחסד כסאך. כי מה מקום לחסד בכסא הכבוד, והיא בחי' וחסד לאומים חטאת. אם אומר שהחסד של לאומים היא. רק שהם יתענגו זהו חטאת. ואיש הישראלי אומר וחסדך ה' מלאה הארץ. חסד שלך הוא, חסדך ה', רק שמלאה הארץ שממלאה ומתפשטת גם בארץ וגם אני מרגיש אותו. וחסד ה' רוצה ליתן וברא אותנו שנצטרך למתנותיו וחסדו, לכן התפלה להמשיך החסד לצורך שמים היא.

כיון שעתה ימי תשובה שצריך האיש ישראל להתקרב לה' לפייסו ולמלא את רצונו בכל דבר שיודע שזהו רצון ה'. וכיון שיודעים שזה רצון ה' שמתאוה לתפלתנו ורוצה שנמשיך חסד עלינו שהיא גם לו חסד, לכן צריכים להוסיף בכל התפלות ובלבד שידע ויאמין שצרכותיו צרכי שמים הם, ומתפלל לה' על צרכותיו אף שמתבייש מעצמו, הנה נגש

הוא עתה למשפט על מעשיו של כל השנה ועוד יתפלל על דברים צרכיים כאלה. אבל כן רוצה ה' וחסד עליון הוא זה. משא"כ אותם דצווחין ככלבין הב הב. כי נודעת הקושיא הא מתפללין תפילות ארוכות בדבר החיים והפרנסה ולמה אמר צווחין ככלבין. וכן למה דוקא ככלבין הא כל בהמה וחיה צועקת על מזונותיה. אבל הגמרא (שבת קנה) אומרת ידע הקב"ה בכלב שפרנסתו מצומצמת לפיכך שוהה את אכילתו במעיו ג' ימים. ורואים בזה איפה מין חסד אחר שעושה ה' לכלב מאשר לשאר בעלי החיים, לכלם ה' נותן פרנסתם שלא בצער, ולהכלב בצימצום. רק חסד הזה לו שלא יצטרך לאכול שאכילתו שוהה במעיו. החסד של כולם גם במרום חסד שה' נותן. ובחי' ניצוץ חסד גם במרום היא של ורחמיו על כל מעשיו ונותן. וחסד הכלב למעלה אין זה חסד כי אין נותנים לו. ורק לו הוא חסד שאינו צריך לאכל. וזה צווחין ככלבין וכו' חסד לעצמם מבקשים מפני שהם צריכים זאת היא העזה בעת הדין. ועיקר התפילות היא על צרכי האדם שג"כ תהיינה פיוס. הוא שב ומפייס לה' ומתוך הפיוס מתפלל הלא כך בראתני שאצטרך לחסדך תמיד בצרכים אלו וצויתני להתפלל על צרכי לכן אני מתפלל, גם התפילה חלק תשובה היא. אבל כנ"ל ועשו בא מצדו. שצד את התפלות על שאין מכוונים כראוי. וצריכים להשתדל בימים אלו שלא די שהתפלות האלו תהיינה טהורות בכונה רצויה ולא יצוד עשו אותם. אלא שגם את התפלות של כל השנה שצד אותם גם נוציא מידיו ונציל את העשוק מיד עושקו. ובכלל בימים אלו קל יותר להתפלל כראוי. כי איתא בס' אור נערב מהרב ר"מ מקורדוירא זצ"ל החילוק בין התפילות שמתפללים בלא כונות השמות ע"פ הקבלה לבין התפילות שמכונים בהם. ואומר שהתפילות בלא כונת השמות ביד הסט"א עוד לכלכלם במחשבות אחרות. משא"כ התפילות בכונת השמות יותר גדולות הן ואין רשות להסט"א לכלכלן. וכן הוא בכלל התפילות והתשובה שיותר גדולה אין רשות להסט"א לבלבלו ולא לעשו לצודה. כי ישנם אנשים שחושבים שאם כפרו על מעשיהם הנמוכים של השנה העברה ובפרט אם עשו מצוה אחת יותר על העבירות שלא יהיה מחצה על מחצה כבר די לו. אבל הן אמת שבעוה"ז לא יענש כיון שהמצות שלו רוב הן. אבל מה יענה בעולם העליון. הלא כל עוה"ב שלו ושל חייו הנצחיים שם בשנותיו של עוה"ז תלוים. ואם עברה שנה ולא עשה בה אף שמעונש עוה"ז ניצל אבל חלק עוה"ב חסר לו. כי איתא בגמרא עבירה מכבה מצוה. ומעט המצות שעשה דים להפקיעו מן העבירות שכנגדו. ובמה ישאר בעולם העליון. ואפשר זה הענין שדרשו חז"ל כפר לעמך ישראל אשר פדית, לעמך ישראל אלו החיים. אשר פדית אלו המתים. להנ"ל חוץ מזה שהנשמות שכבר

נפטרו נדונים אז אלא גם החיים נדונים בענין נשמותיהם של עוה"ב, כמה ג"ע הכין לו בשנה זו.

וזאת יכולים בתשובה. בכל השנה יש לו מלחמה על כל צעד להבריח את יצרו ממנו ובימים אלו ימי התשובה אם שב באמת ובאהבה לה', מזדונות נעשים זכויות ומהכל נעשה מצות, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד. וכמו שאיתא בזוה"ק (א' קכט) זכאין מאריהון דתשובה דבשעתא חדא וברגעא חדא מתקרבין מה דלא הוי כן לצדיקא גמירא. והגמרא אומרת, גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. כי נשמות ישראל בעולם העליון גנוזות תחת כסא הכבוד, וגדולה תשובה שלא מעונש עוה"ז לבד מצלת אלא אף לענין עולם העליון והג"ע פועלת. וכיון שהתפילה והתשובה בימים אלו לא לענין עוה"ז לבד פועלת רק גם לעולם העליון. תפילה עלאה היא ואין הסט"א יכולה כ"כ לפעול לבלבל את התפלה במחשבות זרות ולא שיצוד עשו אותן, ולא עוד אלא שבכוחה להוציא את כל התפילות של כל השנה מיד עשו ולהעלותן לקדושה.

וגם פשוט האיש מצמצם יותר את דעתו בימים אלו ויותר מתפלל בכונה, כי המלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון מה נענה אנן, ובכלל כפי התרגשות האיש ישראל כן כונתו. אם מתרגש יותר אז כונתו יותר חזקה ולא מתבלבלת כ"כ בנקל, ואם אין בה חיות אז אף אם מכוון. הכונה קלה היא כאילו תלויה באויר ובקל מתבלבלת.

כי איתא בגמרא שהקב"ה אומר שמעתא מפומא דכולא רבנו (חגיגה טו) היינו לא שאומר השמעתתא בלבד. רק גם את שם המחדש ה' מזכיר. כמו שאמרו ז"ל שאומר הקב"ה ר' אליעזר אומר פרה בת שתים וכו'. (במדבר רבה יט) שהזכיר את שמו של ר"א. משמע שהלכה זו שחידש באמת של המחדש היא. עד שה' אינו אומרה כהלכה סתם פרה בת שתים. רק עם שמו של המחדש ה' אומרה. ומש"ר שהכל ניתן לו אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. אז ההלכות שתלמיד ותיק עתיד לחדש לא שנתנו למשה כסתם ההלכות וככל התורה והתלמוד. רק שבעיקר המחדש מחדשו. ולמש"ר נאמרה ההלכה עם שם המחדש. וההלכה שפרה בת שתים שנאמרה למשה עם שם ר"א נאמרה לו. כי התורה שבע"פ בחי' מלכות היא כמו שאומרים בפתח אלי' מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה. ומלכות מקבלת מיסוד, מהי מקבלת את אור המדות. לכן תורה שבע"פ מקבלת מן הצדיק שהוא יסוד. מה מקבלת ממנו את אור המרות והקדושה שחידש בקרבו. ואז נתגלה אור תורה שהוא מחדש והוליד. וגם בשכל פשוט הוא כך. המצות הן עבודה למקום, ומי שאינו ראוי אומר לו ה' א"א בשמושך, ומי שיותר ראוי אז ה' רוצה

ומשתוקק לשימושו. והוא מוסיף ע"ע מצות ועשיות וחומרות לה'. וכן בלמוד התורה, מי שרוצה בחקירתו לבד בתורה להוסיף לא יועיל מאומה. רק אם בקרבו ועצמו מוסיף קדושה ונשמה. אז זאת מתלבשת בתורה ונצמח חדושי תורה. כמו גרעין שיש בו חיות כשזורעין אותו באדמה. לכן חלק תורה שהוסיף ר"א. את עצמו ונשמתו שהיא שמו היא שהוסיף. וכשמש"ר השיג וזלכה זו את נשמתו של ר" א השיג. חלק תורה זו עם נשמה זו אחת היא. וכן הוא בענין התשובה, היכא דמי בע"ת אם רגיל ללמוד דף אחד ילמד ב' דפים. לא את הלמוד בלבד יוסיף, רק א"ע יוסיף עד שיצטרך להוסיף גם בלימודו. וכיון שע"י התשובה י את עצמו וחיות נשמתו יוסיף, אז התפילה תהיה יותר בהתרגשות ויותר בכונה מפני ריבוי החיות שבו שנתוסף.

לא אוכל עוד לצאת בדברי תורה. למה מפני שה' אמר אלי לא תעבור. לצאת ולבא בדברי תורה ולהוסיף בה תלוי בהאיש בעצמו. וכיון שה' אמר אלי לא תעבור לא אוכל לצאת ולבא. יהושע הוא עובר לפניך כאשר דיבר ה'.

וילך משה וידבר את הדברים וגו' ויאמר בן מאה וגו' לא אוכל וגו'.

להבין לאן הלך. ואם פשוט שהלך ללמוד עם ישראל הלא כתוב בפסוק והיה כל מבקש ד' יצא אל אוהל מועד. שהם הלכו אצלו. ורש"י ז"ל יכול שתשש כחו וגו'. מה מודיענו רש"י ז"ל בזה יכול שתשש כחו הלא כתיב בפסוק בפירוש לא כהתה וכו' אשר דרדקי דבי רב יודעין ואיך אפשר שתשש. ואם וש"י ז"ל בא לפרש את הלא אוכל אינני רשאי היה יכול לפרש פשוט לא אוכל אינני רשאי. וכן ההפטורה שובה ישראל עד ד' אלקיך. אבל איתא מתלמידי הבעש"ט ז"ל על הפסוק (תהילים קלב) אם אעלה על ערש יצועי וגו' עד אמצא מקום לד'. כי לעבוד את עבודת הקדש צוה ד' לעובדו במקום קדוש אם בהר המוריה שבחר ד' או בהר סיני, ולא המקומות הללו בלבד. רק כל עבודה שאיש הישראלי עובד צריך שיהיה לה מקום קדוש. ויען שדוד המלך בכל דבריו אף הגשמיים עבד בהם את ד' לכן אמר אם אעלה וגו' עד אמצא מקום לד' שיעשה מקום קדוש עכ"ל. כי מקום הוא בחינת מלכות כנודע בחי' דלית לי' מגרמיה כלום. דבר ריק שמקבל צורתה רק ע"י הדבר שנמצא בו, וקודם שנמצא בו דבר מציאתו בכח בלבד, וממילא לפי הדבר שנמצא בו כן צורת ועצם המקום. לכן קודם בריאת העולם שהיה רק אלקית היה המקום ג"כ רוחני לא מקום גשמי ולא היה מקום פנוי לעמידת העולמות הללו. כי המקום היה רוחני. וכשעשה ד' ית' את הטיהרא וסילק את האור למעלה נשאר שוב המקום בלי צורה רק בכח. וכשברא ד' את העולמות נברא המקום עמם בפועל. איזה מקום. מקום כפי העולמות. אבל ד' ית' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ומי ממשיך את התחדשות

העולמות. בני ישראל בעבודתם, כי בכל מצוה שעושה והמצוה נמצאת עתה בעולם אז נברא שוב מקום קדוש מקום כפי המצוה, לכן כל מצוה צריך שיהיה לה מקום בעולם. ואם לאו אין לה מציאות, אבל כנ"ל בעשות המצוה נברא המקום עמה.

לכן בר"ה שהיא היום הרת עולם ראשית הבריאה הסתלקות האור, היא בחי' דין. וע"י המצות שאנו עושים ומקבלים עלינו לעשות נברא שוב מקום. אבל תלוי אם לא עשה מקודם עבירה ח"ו וברא מקום רע. וכל מה ששקוע בעבירה מחסר יותר מקום קדוש ואין מקום שתמצא המצוה בעולם בבחי' והמסכה צרה כהתכנס. ועיקר כילוי מקום הרע היא בר"ה. כי גם יניקת הסט"א היא מהקדושה כנודע בסוד ומלכותו בכל משלה. וכשנחסר להם ניצוץ הקדושה נעשו אפס. לכן ע"י שבר"ה נעשה הסתלקות נסתלק מהם הקדושה ומתבטלים. ואיזה אור נסתלק למעלה האור שהיה רק תחת רצונו ית' אור הקדושה. לכן אם משעבד מעתה את רצונו לד' ושב בתשובה שלמה על חטאיו אז האור שבחטאיו נסתלק למעלה ונעשה אפס, משא"כ אם מתחרט בלבד ולא הקריב רצונו להשי"ת באמת, אז איך יעלה האור שבחטאיו אם אסור הוא ברצון היפך הקדושה בבחי' מלך אסור ברהטים כנודע, ורצון הקליפה שלא יסתלק למעלה סובבו. וכן אם שב על העבר ונעשה הסתלקות האור בלי מקום אז צריך לעשות מקום קדוש על להבא על מצוות של כל השנה וכשמקבל עליו באמת בכל לבו ונפשו לעשות המצוות מהיום אז שוב נברא מקום קדוש.

לכן המצוות של כל השנה תלויים בימים אלו, במקום הרע שבטל ומקום קדושה שהכין להם. ויוכל להיות שלכן בימי תשובה נתעורר לכא"י [לכל איש ישראל] הרהור תשובה עד שאיתא מהאר"י הק' שמי שאינו בוכה בימים אלו סימן הוא שנשמתו אינה מתוקנת. יען שכל הרע נאבד כנ"ל עם המקום שלו. וכיון שאין רע אין לו למה להתאוות, וכשהוא בלא תאווה רואה את גודל שטותו וחטאו ומתחרט ושב. אבל אם שב על העבר לבד ואינו עושה מקום קדוש על תפילתנו על להבא אין זה תשובה. כי יקשה לו לעשות מצות ח"ו. וזה הדין בימים אלו עד כמה עשה מקום קדוש על מצותיו וכמה מצוות יהיה אפשר לו לעשות. וזה דין מעולה משפט טוב לא על עבירות רק כמה מצוות יעשה. איזה מקום בו הכין. משא"כ מי שלא בטל רצונו לד' ועבירות מהעבר ג"כ עודם נמצאים אז משפטו משפט גרוע על עבירות. וזה רמז הפסוק בקהלת. ועוד ראיתי וכו' מקום המשפט שמה הרשע. מקו"ם המשפ"ט. שהיה צריך להיות משפט על המקום קדוש שהכין. שמ"ה הרש"ע. המשפט הוא על הרשע והעבירות. וזהו יען ומקו"ם הצד"ק שהיה צריך להכין על צדק שמ"ה הרש"ע עוד נמצא. אמרתי אני בלבי את הצדיק ואת הרשע

ישפוט האלקים. התבוננתי הלא ד' ישפוט את הצדיק משפט צדק כנ"ל אם וכמה מקום הכין, וכן את הרשע משפט גרוע. במה הדבר תלוי אם להשפט במשפט יפה או ח"ו להיפך. אבל זאת הוא כי עת לכל חפץ ועל כל המעשה שם. כל המעשה שם במשפט תלוי בחפץ ורצון האדם. אם בעת המשפט שיעבד כל חפצו ורצונו לד' אז נשפט במשפט צדק, ואם לאו ח"ו במשפט גרוע.

נחזור לענייננו שבימים אלו צריך לעשות מקום קדוש למצותיו של כל השנה. ואיך ע"י שמקבל עליו לעשות המצוות באמת. אבל כבר אמרנו שמקום נברא בפועל על ידי הדבר הנמצא בו. ואיך נברא מקום הקדושה של המצות בקבלה ובמחשבה לבדה. לכן תלוי איך הוא תשובתו. אם שב לד' לא משום כונה לעצמו לא כונת עוה"ז ולא לשם עוה"ב רק כי הוא יודע שזהו רצונו ית' ואצל ד' מחשבה כמעשה עושה מקום קדוש למצותיו על כל השנה. משא"כ אם למענו שב רק מחשבה היא. לכן בתשובה מאהבה היינו למענו ית' נעשה מזדונות זכויות. לפי דרכנו לא שהזדונות עצמם נעשו זכויות רק במקום שהיה לו מקודם זדונות ע"י התשובה נעשו זכויות כי שב מאהבה. ונעשה כאילו עשה המצות שמקבל עליו לעשות ונברא מקומם. אבל בתשובה מיראה ואינו בטוח עתה שיעשה מצוות לכן אינה תשובה מעולה. כי בשעת התשובה אינו בטוח במצוות ואין הזדונות נמחקים לגמרי רק נשאר שגגות. ואומר הפסוק שובה ישראל עד ד' אלקיך לא למענך רק למען ד' כי כשלת בעוניך. ואמר ר"ל שהפסוק מדבר בתשובה מיראה. ולפי הנ"ל כי מהעוון נשאר עוד כשלון שוגג יען שעשית תשובה מיראה. לכן שובה ישראל אחר תשובה זו מיראה תשובה מאהבה ויהיה אך זכויות כנ"ל. נמצא שבמקום רע אי אפשר לעשות מצוות כי אין מקום קדושה שתוכל המצוה להמצא בה. לא במקום גשמי קאמרינן כי אין זה המקום. כי למשל הכוס שעומד על השלחן אין השלחן המקום. וגם השלחן עומד במקום רק בעצם המקום המופשט קאמרינן. ולפי הנ"ל מתלמידי הבעש"ט ז"ל צריכים לעשות לכל עבודה מקום קדוש. לכן מש"ר כשכל נבואתו היתה לצורך ישראל וכשאמרו ישראל דבר אתה עמנו חטאו. כי אינו דומה השומע מפי הרב כנודע מרש"י ז"ל כתיב ואת תדבר פרש"י התשתם את כחי כנקבה. שנחלש נבואת מש"ר ע"י חטאם היה ירא מש"ר שכאשר ילמד עם ישראל במקומם בלבד מה שהם לא יוכלו כי יש להם מקום רע ע"י חטאם. אלא אף גם הוא יתש כחו כנ"ל התשתם ועי"ז לא יוכל לתקן את מקומם לכן ומשה יקח את האוהל וגו' והיה כל מבקש ד' יבוא אל אוהל מועד, וחוץ מהפשוט שריחק את מקום מוצאו לתורה ולתפילה ממקום ישראל, ירמז הפסוק שהוא הכין מקום קדוש עבור כל ישראל לעבוד את ד'. לכן מתמה רש"י ז"ל וילך משה שהלך

למקום ישראל ללמוד אתם פרש"י יכול שתשש כחו הלא היה יכול להחליש כח קדושתו ע"י שהלך למקומם. ת"ל לא כהתה וכו' אשר נודע שלא על הגוף לבד ירמז רק שלא ירד למדרגה קטנה אף במותו כפרש"י שם כשפסק ללמד את ישראל. אלא מה. מדוע כך היה כאן. ושם באו בנ"י אליו וחלשהו וכפרש"י ז"ל איני יכול איני רשאי. שנטלה ממנו רשות ונתנה ליהושע. וממילא לא יפגמו בנ"י אותו עוד ויוכל לתקן מקומם במקומם. וילך וכו' ולכן הלך ויאמר וכו' לא אוכל עוד וכו' שנטלה ממנו רשות לכן היה יכול לבא למקומם ולתקנם עד ביאת גואל במהרה בימינו אמן.

פרק ד
שלש עשרה מדות תרפ"ו

בענין י"ג מדות שאנו אומרים. רש"י ז"ל אומר בפרשת תשא שד' אמר למש"ר וכסדר שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן עכ"ל הק'. ולמה היה צריך ד' לעשות כן ולקרא בעצמו. ולא היה די שיצוה שיתעטף הש"ץ ויקרא. אמנם איתא בקדושת לוי על ויקרא ד' ד'. כי בכל איש ישראל יש חלק אלקות וכשהוא קורא ומתפלל עם חלק אלוקות הזה. אז החלק אלקות קורא לד'. וזה ויקרא ד' ד'. שד' קורא לד' עכ"ל הק'.

ובאמת תמיד עיקר התפילה היא רק אם ד' מתפלל. וכדברי הגמ' (ברכות ז) מנין שהקב"ה מתפלל היינו תמיד בתפלת הישראלי הקב"ה מתפלל. ואם לאו מה תועיל תפלתו ודברי החומר שיפעלו במרום ויהפכו מכעס לרחמים. אבל לא תמיד החלק אלקות שבקרב האיש מתפלל. רק מי שמקושר עם האלקות שלו שאין הגוף דבר לעצמו והנפש דבר לעצמה כמו ב' שכנים שאף שדרים בבית אחד מ"מ אנשים נפרדים ורחוקים הם זה מזה. רק שתשוקת הגוף ג"כ להיות משועבד לנשמה ואין הגוף מתפעל מדברי הגוף רק כפי התפעלות הנפש. אז כשבא להתפלל הקב"ה מתפלל כמו שאמרנו. ממעמקים קראתיך ד'. לא דברי הם דברי תפלה. רק פין מיין טיפעניש רעדט זיך ארויס. וזה הרמז. וכסדר שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן. שיעשו כן שאהיה אני קורא תמיד בחי' ויקרא ד' ד'. שד' הקורא והמתפלל וק"ל.

יום כיפור

פרק א
מוצאי יום הכפורים תרפ"ו

להבין מעט ענין יוה"כ וחתימתו. ואנו מבקשים במקום וכתוב וחתום. ומה שייך למעלה חתימה.

אמנם איתא בת"ז ת"א בענין תרעא קדישא דבה כל ציורין מתחזין וכו' וישראל אמרין רבון עלמא אע"ג דאנא בגלותא מרחקא ממך שימני כחותם על לבך ולא יתעדי מנן דיוקנך דאיהו חותם דילך שכינתא דילך דבגינה הוית דכיר לנא בגלותא עכ"ל הק'.

הענין חותם ד'. בבחי' כחותם על לבך שאנו אומרים לד' זה למעלה משכלנו. אבל בענין עבודה לפי דרכי הבעש"ט ז"ל יכול להיות כי הבעש"ט ז"ל גילה לנו איך צורת הפועל בנפעל וצורת החותם בנחתם ובכל דבר שבעולם צריכים להכיר את מי שאמר והיה העולם. לא לבד מה שהעולם מעיד על גודל חכמתו וכחו ית' כי לו הכח והממשלה וכולם בחכמה עשית. לא זאת בלבד. כי אף בחכם בו"ד נראה חכמתו במעשיו אף שהוא רחוק ונפרד מן מעשיו עתה. וכשאנו אומרים על ד' צורת החותם בנחתם היינו שהוא ית' ניכר שנמצא עתה כאן.

כי כל ענין צורה אינו דבר שהאדם נוגע בו אף לא דבר שנראהו. רק שאנו נודעים ממנו ע"י שעובר אל נפשנו. כל אדם יש לו אברים שונים וכשאנו מביטים בהם רק בבשרם אנו מביטים ומ"מ צורתם נקלטת אל קרבנו ואין אנו עושים לנו סימן בהם. כי כנודע מגמ' בענין היתר עגונה טביעת עין יותר טוב מסימן. היינו הצורה שנקלטת אל קרבנו. ואם נשאל מהו עצם הצורה. א"א לנו לענות מאומה מפני שאינו עצם לעצמו שנראהו ונמששו. וזה גם בכל דבר. כי הצורה היא התגלות הנפש של כל הדבר. וכיון שלנפש יש אותיות רוחניות אשר מצב הנפש בצירופי אותיותיהן תלוי. לכן הגוף שכל חיותו מנפשו גם הבשר נצטרף בצירופים שונים. העינים צרופים יחד או רחוקים וכדומה כפי צירופי אותיות נפשו. לכן צורה היא התגלות צרופי אותיות הנפש, ואין האיש רואה בעיניו הצורה. כי בעיניו הבשריים רק בשר רואה, בשר שא"א לו לתת סימן מובהק בין איש זה לזה. רק עיניו המה השביל שעשה ד' לנפשו שתרגיש בצירופי אותיות נפש זולתו עד שיבחין בין אם חכמת אדם תאיר פני זולתו או לא. לכן עד כמה שיראה האדם בצורת זולתו ועד כמה ידע לקרא בצרופי אותיות נשמתו המתגלים בפני חבירו, תלוי בנפש הרואה. ואף במשל גשמי אף שאינו דומה כ"כ מ"מ אנו רואים הכסיל והפקח כשמביטים במכונה. הכסיל רואה אופנים בודדים במקום אחד, והפקח עושה מזה צירוף אחד זהו מכונה אחת ורעיון אחד מצרפם לעשות דבר זה או זה. כפי מצב נפש הרואה כן קורא באותיות צרופי נפש זולתו. אסור להסתכל בצורת אדם רשע הזהירו לנו חז"ל, וסגולה טובה להסתכל בצדיק איתא בספ"ק. כי מסתכלים עתה בנפשו ובצירופי אותיות הנפש שעשה ד' שיתגלו כאן לחוץ. והם עוברים אל נפשנו ופועלים על אותיות נפשנו לעשות צירוף טוב או ח"ו להיפך.

דברי העולם אינם ברואים בודדים אלא דבר אחד. עולם. אותיות שנצטרפו לצירוף אחד. בחי' מאותות השמים שמוזכר בפסוק. כל עצם וחלק עולם הוא אות מאותיות אלקים ית' שנצטרפו יחד אשר עשה ד' שיתגלו. המדרש אומר על וירא אלקים את כל אשר עשה. א"ר יוחנן מלך בו"ד כשהוא מביט בעליונים אינו מביט בתחתונים אבל הקב"ה מביט בעליונים ובתחתונים ראי' אחת. עכ"ל הק'. והדבק במדותיו האדם צריך ללמד עצמו שלא יראה העליונים הרוחניים לדבר אחד והתחתונים לדבר אחד, וגם התחתונים כ"א לדבר בפני עצמו. רק את הכל יצרף לצירוף אחד. וירא אלקים את כל אשר עשה, אם מביטים בראיה אחת אז רואים את אלקים כביכול. וכמו בראיית נפשנו. שאנו מביטים בפני זולתנו אנו רואים את פנימיותו כל אחד לפי מצב נפשו אם חכם הנראה כמעט כ"א מכיר. אלא כל מה שהאדם מוציא את נפשו ומגלה אותה יותר ומביט על ידה בפני חבירו רואה יותר בפנימיותו צרופי אותיות נשמתו ועצם חברו. כן להבדיל באלף א"א הבדלות צריכים שלא לראות את העולם רק נפשנו תראה את צורת הפועל והחותם בנחתם. צרופי אותיות השם ית'. והפסוק מרמז שאמר דוד המלך כי אראה שמיך וכו' אם חפץ אני לראות את השמות שלך. מעשה אצבעותיך כנודע מס"י שהי' ספירות נקראים אצבעות, אז ירח וכוכבים אשר כוננת די לי. אם אני מסתכל בעולם כבר אני רואה צרופי שמות וספירות קדושות.

היוצא לנו מכל הנ"ל שצורה אינה דבר שעינינו רואות אותה. עיני בשר שלנו מביטות רק על חומר הדבר ובאדם על בשרו. וצורתו שהיא התגלות צירופי אותיות נשמתו עוברת אל נפשינו, לכן לפי התגלות נפש הרואה צירופי אותיות אלו מכיר בפני חבירו ויכול להכיר את תוכן פנימיות נפש הנראה. כמו ממשל הגשמי בין כסיל ופקח שראו מכונה. וכמו שאנו רואים שהילד והגדול כשמביטים בפני איש כ"א מכיר אחרת בפני הרואה. וכל איש ישראלי צריך לראות בהעולם צירופי אותיות אלקים בבחי' ממלא כל עלמין. היינו כנ"ל שצורה זו צורת החותם תעבור אל נפשו, ומי שאינו רואה זאת הוא יען שנפשו נסתרה. וצורת החותם היינו צירופי אותיות של השם אלקים א"א לעבור להנפש שלו. אדה"ר ידע שהחסרון בו ואמר את קולך וכו' ואחבא. כמה מן הוידוי יש בתיבה זו. רבש"ע יודע ומרגיש אני שלא אתה התחבאת ממני אחר החטא רק ואחבא, אני נחבאתי, ועתה האדם חושב שד' הסתתר ממנו. משא"כ מי שמגלה את נפשו וכל הבטה שמביט בעולם. בנפשו הוא מביט. אז רואה את צידת החותם ואת צירופי אותיות שם אלקים בחי' ממלא כל עלמין. ואיש כזה לא די שאין העולם פוגמו אלא אדרבה מקדשו. כמו

רבא ור"נ (ב"ק ע"א) שלא אמר לו באורתא מפני שלא אכל בשרא דתורא ולמחרת האיר הבשרא דתורא את עיניו בתורה.

אבל כל זאת היא התגלות אלקות רק של בחי' ממכ"ע. ושלמות עבודה היא לבא אל התגלות של בחי' סובב ומקיף כ"ע. בחי' לעתיד. ואף שזאת העבודה היא גבוה הרבה מאד ממצבנו ודי לנו אם נזכה כעת להתגלות של ממכ"ע. אבל טעות גדול היא לאמר שאין צריכים ללמוד רק כפי שאנו מרגישים את מצבנו. וזה עניוות היצה"ר לחשוב א"ע רק לחומרי ולמין בהמה בעלת שכל. כי מי שמחשב א"ע לחומר בלבד אינו דורש מעצמו מאומה ואם רואה שאין בו עבירות גסות כבר די לו, כי תמיד תירוצו בצידו הלא חומר אני, וחוץ מזה הלא תמיד ישאר האדם רק במצבו ולא יעלה. ובאמת האדם הישראלי הוא דבר למעלה מן כל העולם, וכל איש ישראלי בעצמו אינו יודע את כל מצבו ועד כמה נשמתו נוגעת למעלה, כי באמת לכל איש ישראל נמשך ניצוץ של עבודה של לעתיד, ולו לא היה נמשך מן עבודה של לעתיד כי אז ח"ו לא היה יכול להיות התגלות של אור משיח. כי התגלות אור המשיח א"א שתהיה לנו מדבר שאין לנו שום שייכות. אך האורות שנמשכו לנו עתה בסוד ניצוץ בלא ידיעתינו יתגלו לנו בסוד אור אף בבחי' ידיעה. ובכלל אין האיש הישראלי רשאי לאמר זה למעלה מן מצבי, זה אין שייך לי, כי אף מי שאינו יודע את תוכן ושכל של כפות המנעול מ"מ כשנותנים לו מפתח והוא מסובב בו ג"כ נפתח השער אף בלי ידיעתו. והאם מי שאינו יודע למה ועד כמה העבירה גורמת ח"ו. האם בשביל אי ידיעתו אינו פוגם למעלה. ולמה תגרע העבודה לד' שלא תפעול ח"ו למעלה מן המדריגה התחתונה עד העליונה שבעליונות. כי עבודת ישראל תורה ומצות ותפלה. כח בידם לתקן תקוני עלאה ותתאה ולברוא עולמות חדשים בין אם יודע האדם מהם ובין אף אם לא ידע. ואף כשיודע מהם עבודתו מועילה יותר הרבה מאד מ"מ גם אם לא ידע פועל למעלה.

ויכול להיות שסבת העדר ידיעתו של אדם אף מה שהוא ונשמתו מתקנים. הוא מה שאיתא בהקדמת הזוה"ק דף ה' א' על הפסוק ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסד ארץ, שבכל חדושי אוריתא של ישראל נתחדש שמים חדשים. אבל כדי שלא יתהוה על החידושי תורה מקטרגים כמו בקבלת התורה, לכן ד' מכסה ומסתיר את החידושי אוריתא. וזה ובצל ידי כסיתיך כדי לנטוע שמים וכו'. ויכול להיות שבמדה שהאדם משועבד להעולם יש מורא מן שריה ומקטריגיה וצריכה תורתו הסתר עד שנסתרת גם ממנו מפני שיש גם בו חלק מן העולם וניצוצות שרי אוה"ע ו(מ)תקליה. ויכול להיות איש עם הארץ שכבר חידש שמים חדשים ועוד תיקונים ע"י מצוות שעשה וממנו נעלמה

הכל מפני הנ"ל. ורחב"ד אמר אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל. אם תפלתי של עצמי שגורה בפי ויודע ומרגיש אני א ת גודל תפלתי מה שחדשתי בה כי אין הקב"ה צריך להסתירה שזה סימן שאין מקטרגין עלי, אז יודע אני שתפלתי מקובלת כיון שאין עליה מקטרגים.

נחזור להנ"ל. העבודה של סובב ומקיף היא בחי' ישראל, כי ישראל עלו במחשבה ובגלל אבות שעשו רצונך כמו שאיתא מהרבי ר' דוב זצ"ל שהם בעבודתם עשו הרצון שיברא ד' את העולמות, נמצא שישראל היו אף קודם שהיה עולם אף במחשבה, אמור מעתה שהתגלות ישראל אין בחי' ממכ"ע לבד כי מצב נשמת ושם ישראל עלו טרם היה עולם לכן מצבם בחי' סובב ומקיף קודם המשכת הקו עוד, ואז לא התגלה צורת החותם בנחתם רק כביכול הנחתם בחותם. וכנודע כעין זה הסוד שאיתא מהר"ב ז"ל על אז תתענג על ד' בחי' על הוי'. וכמו המשל שאיתא מהמדרש למלך שלקח את בנו על כתפו והבן. ובאמת כל הכח שנכיר אנחנו את צורת החותם תמיד ותהיה בחי' שויתי ד' לנגדי תמיד הוא רק יען שצורתנו למעלה כנ"ל. וכמו שמרומז צורת יעקב נחקקת בכסא כבוד. וזה פירוש הת"ז שאמרו ישראל להקב"ה אף דאנא בגלותא מרחקא ממך שימני כחותם על לבך לא כחותם עלי רק כביכול עליך על לבך, וממילא ולא יתעדי מינך דיוקנך דאיהו חותם דילך שכינתא דילך וכו'. לכן יוה"כ שהיא לעילא מן העולמות שאז נמשך אור מן סובב ומקיף עד שכל המקטרגים מתבטלים ואין להשטן בו רשות, נקרא בחי' חתימה בחי' שימני כחותם על לבך, ועי"ז צורת החותם נתגלה בנחתם וד' חותם לנו כ"ט כמו שמבקשים וחתמנו וכו' אמן.

פרק ב

מוצאי יוה"כ (תר"צ)

איתא במדרש שה"ש, אחות לנו קטנה אלו ישראל, לע"ל וכו' מקטרגים על ישראל וכו' אמר להם הקב"ה אחות לנו קטנה מה קטן כל מה שעושה אין ממחין עליו מפני שהוא קטן. כך כל מה שישראל מתלכלכין כל ימות השנה בעונותיהם בא יוה"כ ומכפר עליהם עכ"ל הק'. משמע מזה שכל מה שיוה"כ מכפר על ישראל הוא מפני שהוא בחי' קטן. כי מה שאין ממחין על הקטן לא מפני שאין בו דעת בלבד. כי אדרבה גדול שאין בו דעת או גם הקטן אם הוא ילד טפש אינו אהוב, וכל מעשיו אינן נושאות חן והם בזוים, לעול ולמשא בעיני כל. וכל מה שאין ממחין על הקטן הוא מפני שיש לו דעת זה להכיר שאין בו דעת שלם להדריך א"ע. ומוכרח הוא להיות כרוך אחר אביו בכל מעשיו, ופשטות תמימות והתבטלות זו שיש לו לגבי אביו מעורר מין רחמנות ואהבה באביו עד שגם

אם עושה איזה עולה מוחל לו. לא משום איזה תירוץ רק מפני האהבה והרחמנות שיש לאביו אליו. וכמו תינוק שאינו יכול עוד ללכת היטב אם נופל אביו מרחם עליו וממהר אליו להעמידו ולרצותו, כך גם על העוולה שעושה. אביו מרחמהו ואין מענישו רק עוזר לו ליישר את דרכו מעתה. וכך איש הישראלי צריך לדעת תמיד שלפי ערך קדושתו למעלה אף בעוה"ז צריך להתנהג בקדושה עלאה. וכיון שיש בו רק דעת אנושי יכול הוא להנהיג רק דבר מן עוה"ז. ולא את עצמו. את איש ישראל שהוא רוח ממרום שתעה לעוה"ז. ובכל תנועה קלה שאינה לפי הערך שלו בן עולם העליון יכול ח"ו ליפול. וצייך הוא להתפלל תמיד לד' הורני ד' דרכך. לכן כל מה שמרגיש האיש יותר את הקדושה עלאה שבקרבו מרגיש יותר שנעדר דעת הוא לפי ערך קדושתו למעלה. ובמדה שאינו מרגיש קדושה או נדמה לו שהוא בן עוה"ז חושב שיש לו דעת ד' והותר. איש פשוט נדמה לו שיודע איך להנהיג א"ע. ואם לא ידע יקח קיצור ש"ע או ישאל שאלה להדיין. ודוד המלך ביקש וחזר וביקש. הורני ד' דרכך. הורני ד' דרך חוקיך וכו' הוא אינו יודע מאומה רק ד' יכול להורהו. ולדעת זאת. כלומר שירגיש בקרבו קדושה זו עד שידע שא"א לו להנהיג א"ע. יכול האיש אף אם לא התחזק עוד בקדושה כדוד המלך ואפילו אם עומד עוד מרחוק ח"ו. כי גם מי שעומד במרתף חשוך ולא ידע כל ימיו שחסר לו אור כשרואה אור מרחוק חוץ למרתפו יודע הוא שחסר לו אור. והרבה פעמים האיש מתרגש ברגש קדושה. אף שעודו רחוק ממנה ורק מרחוק ראה נפשו מזדעזעת. וגם רואים אנו שמי שכולו שקוע רק בדברי עוה"ז ובמסחר נדמה לו שיש לו די שכל להנהיג א"ע. ומי שמסתכל בספרים קדושים ורואה בגדלות הצדיקים. אף אם אינו מקבל עוד ע"ע ללכת בדרכיהם הקדושים ועוד לא התקשר בהם. רק מזה בעצמו שרואה את האור והקדושה בהם איך שאנשים ילודי אשה עלו למדרגה גבוהה כזו מתבטל בעצמו ואומר כך צריך איש הישראל להיות. ואני מה. הלא אין לי אפי' דעת איך להתנהג. ומכש"כ מי שמתחיל לעבוד להתקרב וללכת בקדושה רואה בכל פעם יותר שצריך הוא רק לעזר ד' ומתפלל הורני ד'. וזה יעקב הקטן. דוד הקטן. ועשו בנה הגדול. הקטנות היא ככל מדה שאין האיש יכול להגיע אליה, בלתי שישנה א"ע ויהיה באמת כן. המצוה שבעשיה אף שאין האיש עושה בלב שלם יכול לכפות א"ע לעשותה, ואף שאין זו מצוה שלימה מ"מ מצוה היא ומחויב לעשותה אפי' בכפיה. משא"כ לתקן מדה, א"א בלתי אם שיביא האדם א"ע למצב זה שיהיה מוכשר לה ותקבע בלבו. ואהבת את ד' אלקיך מוכרח להיות בכל לבבך ובכל נפשך וכן אין שייך בה שלא לשמה. וכך היא מדת הקטנות, בזה בלבד שידמה

האדם לעצמו שהוא אין ואפס. אם אינו מרגיש בעצמו הקטנות כנ"ל כקטן שאין לו דעת להנהיג א"ע ע"י שרוצה להיות הולך להקדושה שמרגישה למעלה ממצבו. לא יועיל.
וזה שאמר ד' להירח צדיקים יקראו בשמך, כי הירח כיון שנתקטנה ואינה במצב אחד וצריכה בכל פעם ללכת ולהתגדל להאור שלמעלה ממנה, מרגשת בקטנותה. ובקטנות כזו יקראו הצדיקים קטן. ואפשר זאת היתה כל ענין טענת הלבנה, כי אור שברא הקב"ה ביום א' היה אדם מסתכל בו וכו' וראה הקב"ה במעשי דור אנוש וגנזו לצדיקים לע"ל. ולא ידעה הלבנה אם נגנז לגמרי עד לעתיד, או שגם עתה יאיר לצדיקים שבעולם הזה, ויהיה כמו במצרים שהיה חושך למצרים ולכל בנ"י היה אור במושבותם. כלומר שאור החמה והלבנה יאירו לרשעים במעט אור ולצדיקים באור רב, אבל אם כך יהיו. אז לא יאירו לכל הצדיקים בשוה, רק לכל צדיק כפי צדקתו, כי בשלמא ביום ראשון שהיה אור סתם היה מאיר בשוה משא"כ שנתחלק בין רשעים לצדיקים תלוי בכל צדיק במדרגת צדקו, ואפי' לצדיק אחד ג"כ אינן מאירים תמיד באופן שוה רק תלוי במדה שהולך ומתגדל בצדקו יאירו לו האורות, וא"כ היה קשה להלבנה למה נקראים מאורות הגדולים כי הם צריכים להרגיש עתה את קטנותם מפני שהם יהיו בחי' הולך אל אור של יום ראשון כפי הליכות הצדיקים. ותיבת גדול מראה שהם בחי' עומד על מצב אחד ואינם עולים ולא מרגישים את האור שלמעלה מהם שהם צריכים לבא אליו, ולמה באמת כך כיון שנתמעט אורם לגמרי בעוה"ז ולא נעשו כבמצרים כנ"ל. ואמרה אפשר וכו' שישתמשו בכתר אחד, לא על־ששניהם משתמשים בכתר אחד לבד שאלה רק על שכל אחד מהם משתמש בכתר אחד ובמצב אחד תמיד ואינו הולך. ואמר ד' לה לכי ומעטי את עצמך, אם רוצה את להיות בחי' הולך תתמעטי עוד פעם מכפי שאת עתה ותהי' בחי' הולך לבא אל מדרגתך של עתה. וכמו שרואים שהלבנה בכל חודש מתמעטת והולכת ומתגדלת עד שובה אל מצבה שהיתה. אמרה וכי הואיל שאמרתי לפניך דבר הגון אמעט א"ע. דייקא שאמרתי לפניך, כי באמת אין טענת הלבנה טענה. כי כיון שהצדיקים עוד לא היו אז בעולם ורק דור אנוש וכו' התחילו מקודם. א"כ א"א שתהי' הלבנה הולכת ומתגדלת למצב אור של יום ראשון, כי מהם נגנז האור, ואם רוצה דוקא להתחיל תיכף בבחי' הולך יכולה רק להתמעט וכו' כמו שאמר ד' לכי ומעטי. אבל הלבנה אמרה וכו' הואיל שאמרתי לפניך וכו' כי לפני ד' עבר עתיד הוה שוה. וכיון שרואה ד' שיהיו צדיקים כבר יכולה היא להיות הולך לאור יום ראשון. ובין הפיוס אמר לה ה' צדיקים יקראו בשמך. לא שגם הם הבחי' הולך שלהם יהיה ע"י מיעוט באמת אך שרק יקראו בשמך קטן. והליכתם תהיה ע"י שישובו לאור של יום ראשון. בלא מיעוט מקודם. והלבנה כיון

שרצתה תיכף להתחיל בהולך והיא מן עוה"ז מוכרחה להיות בחי' לכי ומעטי. ואמר ד' הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח. לפי הירח שהוא בעוה"ז היה הכרח להתמעט. רק הביאו עלי. שלפי ערכי שעבר הוה עתיד שוה היתה יכולה ללכת בלא מיעוט.

נחזור להנ"ל האיש ישראל צריך לדעת שהוא איש ממרום. והוא צריך להתנהג גם בעוה"ז כאיש ממרום. וכיון שאין לו דעת לזה לכן ירגיש א"ע כקטן שבטל וכרוך לגבי אביו ויתפלל הוריני ד' דרכך וכו'. ואפשר זה פירוש המשנה חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים. כי את השונא א"א לאהוב. וגם למי שאינו שונא יכולים לאהוב רק במדה שהוא אוהב אותו, כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. פשוט הוא מפני שאהבה התקרבות הנפש היא, ואם חבירו שונא אותו מרחק הוא את נפשו שלא תוכל להתקרב אליו. ולא שונא לגמרי רק אפי' באוהב כנ"ל, אם ראובן אוהב הרבה את שמעון ושמעון אוהב את ראובן רק מעט. נמצא שהאהבה והתקרבות נפשו של ראובן היתירה על של שמעון. נתרחקה משמעון. כי באהבה יתירה אינו אוהב לו. משא"כ באב לבנו רואים שהאב אוהב כמעט תמיד את בנו יותר מאשר הבן אוהב את אביו. וכנ"ל כיון שהבן מחזיק א"ע לקטן ובטל לגבי אביו, לכן העדר אהבה היתירה לגבי אביו אינה נחשבת להתרחקות שמרחק את נפש אביו שאוהבו באהבה היתירה כי בטל לגמרי אליו, רק גם זה מפני חוסר דעת וחוסר עצמיות שיהיה אוהב. כי נתבטלה נפשו לגמרי לאביו.

חביבים ישראל שנקראו בנים למקום. וד' אוהבם כבנים. לכן חבה יתירה, והאהבה זו שד' אוהב אותם חבה יתירה היא נודעת להם שנקראו בנים. כאשר הם יודעים ומרגישים א"ע לבן ולקטן שכרוך אחרי אביו אז החבה יתירה. על שלהם. לכן בר"ה שלא הרגשנו עוד בגודל האור שחופף עלינו מלמעלה אמרנו אם כבנים אם כעבדים, שלא היה אצלנו בטוח שאנו כבן שבטל לאביו. משא"כ אחרי ר"ה ועשי"ת שפושטים מעט עכ"פ את לבוש הגם של ימות החול ואור שלמעלה נוגע עד ללבבינו ולמוחינו וכבר יודעים שאנו כבנים. מסיים ר"ע את המשניות יומא. אשריכם ישראל וכו' אביכם שבשמים. זאת היא כל הטהרה מפני שהוא בחי' אביכם ואתם בנים. וכמו שהקטן כל מה שעושה אין ממחין וכו' כך כל מה שמתלכלכין בעונות בכל ימות השנה בא יוה"כ ומכפר עליהם. והכל מפני שאנו בחי' בן הקטן שבטל לאביו מפני שיודעים שאין לנו דעת להנהיג א"ע בקדושה עלאה כמו שצריכים להתנהג.

פרק ג

מוצאי יוה"כ (תרצ"א)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וכו' לפני ה' תטהרו. כי נבין נא מה לכפר ולטהר. וכן מה ענין יוה"כ לצדיקים שכבר נכתבו ונחתמו לאלתר לחיים בר"ה.

כי איתא בזוה"ק האזינו רצ"ו ב', אמר ר' יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב"ה בקדמיתא קרא לון גוי קדוש דכתיב כי עם קדוש אתה וגו'. לבתר קרא לון קדש, דכתיב קדש ישראל לה' וכו' מאי בין האי להאי. אר"א קדש עלאה מכלא דהכי תנינן כך אתחברן כלהו קדושי כחדא אקרון קדש. וכלהו סלקין ומתכנשין להההוא אתר עלאה דאקרי קדש. ובג"כ קק"ק קדש ישראל אתעביד מנייהו. ובגין דישראל בתלת דרגין מתעטרן. כד אתחברן כחדא אקרון קדש ישראל לה' דאיהו ראשית עכ"ל הק'.

ענין גדול משמע מזה, שישראל כשאומר קדוש ק"ק, לא אמירה בלבד היא, רק גם האיש ישראל נעשה קדוש. כמו שאמר הזוה"ק בזה קק"ק קדש ישראל אתעביד מנייהו. שבירת הלב מחמת התרוממות. ביטול מפני הגדלות. משיג האיש ישראל בשמעו זאת. מקק"ק שאומרים נעשה קודש ישראל. כי הקדושות והתשבחות שאומרים לה' צריכות להיות בחי' שירה חדשה, לא את תואריו ותהלותיו שכבר נתגלו בלבד אנו מספרים. כמו השמים מספרים כבוד א־ל, רק מגלים קדושה חדשה בחי' מוסיפים כח וכו'.

כבר דברנו איך שהשמים מספרים שיש אור ואנו מביאים חלק מעצם האור, ועתה אומרים אנו בזה שאת חלק עצם האור שמביאים, לא זה שכבר נמצא בלבד, רק מוסיפים כח בפמליא של מעלה ונאמר לפניו שירה חדשה. וממה עושה האיש ישראל תהלה שירה וקדושה לה' מן עצמו, בחי' תרננה שפתי כי אזמרה לך ונפשי אשר פדית. בזה ששפתי תרננה ואזמרה לך בזה בעצמו פדית את נפשי. כי ממנה נעשה תהלות לה' וקדושה עלאה שמתעטר הוא ית' בה. בכח האיש ישראל עובד את ה' עד שמתיגע בתורה ועבודה. וכחו איפוא. לקדושה ועבודה הפכו. הוא מתלהב באהבה ויראה לה'. ומן התעוררות והתפעלות נפשו באהבה ויראה נתוסף חסד וגבורה לה' על ספירותיו ועל תהלותיו שמשבחים אותו ית'. הא־ל הטוב או גבור ונורא. חלקי נפשו שנתעוררו באהבה ויראה עולים ונעשים שבחות וספירות של א־ל טוב, וא־ל גבור וכו'. והאיש ישראל בשעה שמתפלל ואומר תהלות ותשבחות לה' ומרגיש בעצמו תשוקה לעקור חתיכה מן לבו ונפשו לה' עד שאומר כל עצמותי תאמרנה ה', כאילו הי' אומר רבש"ע את כל עצמותי אני נותן בשירה וזמרה לה'. זהו מפני שבאמת חלקים ממנו עולים ומתהפכים לשירות ושבחי ה' עד שחלקי נפשו משתוקקים לעלות למעלה בשירה וזמרה.

וזה ענין המסירת נפש התמידית של הישראל. כלומר למסור נפשו בפעם אחת כשבא לידי נסיון גם הפחות שבפחותים מישראל מוכן. אבל האיש ישראל שעובד את ה' תמיד

חי חיים של מסירת נפש. הוא מוסר את נפשו לגדל את בניו בדרך ה', וגם בניו בעצמם מוסרים את נפשם ללמוד תורה, ומתענים בעינוים להיות יהודים, זה מוסר את נפשו על מצוה זו וזה מוסר נפשו על נסיעה קשה שחושבה למצוה. ובכלל כל חיות האיש ישראל אינה בסדר הטבע. ברגע האחרונה של יוה"כ. בנעילה, צועק ובוכה וברגע שלאחרי' אחר שאמרו לשנה הבאה בירושלים כבר שמח ורוקד. זהו מפני שכח חיותו של הישראל אינה שלו רק חומר עליון הוא. חומר לעשות ממנו כתרים לחיי עלמין. ובכל חיותו עומד בכל רגע להשיב חלקי נפשו ולעשותם תוארי ושבחי ה', וכפי הכתרים והקדושות שנעשו כן מצבו עתה ונתהפך מבכיה לשמחה בקל כפי שנעשה למעלה.

ובמדרש איתא משל לאחד שעשה עטרה למלך, עבר אחד ואמר לו כל מה שאתה יכול לקבוע בה אבנים טובות ומרגליות קבע בה מפני שעשויה היא להנתן בראשו של מלך, אף כך אמר הקב"ה למשה כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל שבח אותן. לפי המשל היינו שישראל בעצמם נעשים עטרה בראש המלך.

והנה הזוה"ק מחלק בין קדוש לקדש, בקדמיתא קרא לון קדוש. כי עם קדוש אתה לבתר קרא לון קדש, קדש ישראל לה', וקדש עלאה מכלא. כד אתחברו כלהו קדושי כחדא אקרון קדש. עיין במ"מ שקדוש הוא בחי' זעיר. וקדש הוא בחי' או"א. וכד אתחברון היינו חג"ת ועולים לבינה נקרא קדש, ע"פ פשוטו אפשר. כי למשל יש איש שאומרים עליו שהוא איש חסד. הוא איש רק שהוא איש טוב וחסדי. ויש במרום הטוב והחסד בעצמו, אשר על איש הטוב והחסד נמשך רק אור וקו. כן קדוש הוא, שהוא קדוש שהוא נושא עליו את הקדושה שנמשכת מן עצם הקודש. והמלאכים אומרים עליו ית' שהוא קדוש, א"כ הוא ית' לעצמו. ומה שהוא הוא אינם אומרים מפני שאינם יודעים ומשיגים מה הוא. ואומרים אי' מקום כבודו להעריצו. אף שאומרים קדוש מפני שבשבח של קדוש עוד לא באו אל העצם רק שהוא קדוש. ומה הוא ע"ז שואלים אי' מקום כבודו וכו'. משא"כ ישראל שחלקים מהם נעשים קדושות ותשבחות ה' מפני שהם עלו במחשבה לכן עולים עד מקום הקדושה ששם אין חילוק בין הוא להקדושה, רק הוא הוא מקום הקדושה.

למשל ברמב"ם איתא שהוא ודעתו חד. ולכאורה חושב האדם שלהבין זאת איך הוא ודעתו חד דבר קל הוא. ובאמת האיש מבין רק שא"א להיות להיפך מפני שיהי' מורכב ח"ו לכן מוכרח להיות חד. אבל איך אפשר שהידיעה שיודע אותנו וכן הוא בעצמו עם דעתו יהיו חד אינו מבין. והרי זה כמו שאמר הרמב"ם ז"ל שאין דעתו כדעתנו וכו' כי האיש יודע בעצמו שהדעת אינו עצמותו והידיעה אינה הדעת. וכן בספירות

העליונות רואה שהדעת ספירה לעצמה היא, ורק מי שבא אל מקור הקדושה, בשעה שעולה למחשבה למעלה מן ההתחלקות ורואה את מקור הדעת אשר בו ית'. רואה בראיה עלאה זו שהכל חד. למשל באיש יש חוש הראיה וחוש השמיעה כ"א לעצמו. וכשעולים למקור הנפש כולן אחת הן. וגם בענין הספירות איתא בפלח הרמון שע"ג פ"ג שאין הדעת מתחשב לעצמו בעולם הבלימה, ולא הכתר בגילוי האצילות למטה. היינו רק למטה כשנסתר הכתר שהיא בחי' אצילות דאיהו וחיוהו חד אז הדעת ספירה לעצמה. משא"כ למעלה בעולם הבלימה שהמקור מתגלה אז אין הדעת לעצמו. וישראל אחר שאומרים קק"ק נעשה קודש ישראל, כנ"ל במ"מ קק"ק הוא בחי' חג"ת ונעשה מזה חו"ב. כי תפארת הוא בחי' הוי' שבשם הזה כלול הכל. לא תואר חסד או גבורה לבד.

ובענין העבודה מי שיש לו יראת העונש שהיא יראה לעצמה. רק מדה אחת נתגלה בו וכן באהבה לעצמה. וקשה שתתלהב נפשו מן הדר עליון שיתגלה בה, משא"כ מי שיש לו יראה לא יראת העונש בלבד רק בגין דאיהו רב ושליט. שהיא יראה שיבא ע"י לאהבה ואהבה שיבא ע"י ליראה. אז בא אל המקור שלמעלה מן ההתחלקות. אל ניצוץ העצם. ויופי של מעלה נתגלה לו בחי' תפארת ומתפעל ומתלהב וכל המדות כלולות בו. וזה שכד אתחברון קק"ק שהם חג"ת קודש. נתגלה לו האור שלמעלה מן התחלקות המדות. לא קדוש שהוא התגלות שחוץ ממנו בלבד רק גם קודש מן ניצוץ העצם דכיון שהאיש ישראל בעבודתו חלקי נפשו מתהפכות לעבודה כנ"ל לכן מן קק"ק נעשה קודש ישראל. והנה עד יוה"כ האיש ישראל מתכפר רק מחטא ומכל גשם. והוא עוד בההתחלקות. ויש לו יראה לבד ואהבה לבד. משא"כ ביוה"כ בא עד לקודש עצם הטהרה. עד שחלק ממנו יתוסף לקדושה עלאה. שירה חדשה לקודש ישראל. וזה כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם, היינו לבינונים היא פשוט לכפר מחטא. ולצדיקים ובכלל לכל איש ישראל העובד את ה', נעשה טהרה כזו שמן כפרה של חטאים לפני ה' תטהרו, טהרה זו שתהי' לפניו ית' ותקדשו ותשבחו אותו ית' בקדושה זו שהוספתם.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'. לפי הפשוט נראה הכתוב כפל לשון לכפר לטהר ועוד לפני ד' תטהרו.

אבל איתא בשם תלמידי המגיד הגדול זצ"ל על רש"י ז"ל בשם המדרש בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתפה למידת הרחמים. שלכן עלה במחשבה לבראות כך וברא אח"כ כך כדי שיתעורר בלב איש הישראלי תשובה. כי גם זה הוא בחי' תשובה עילאה ששב כביכול מאשר עלה במחשבה עכ"ל הק'.

אבל נתבונן נא איך שייך דין במחשבה הלא כל הדין מתחיל במידות ואף שבבינה שממנה דינין מתערין היא יען שציור המידות שם נצטיירים כבר. אבל במחשבה פשוטה איך שייך דין והסתר כלל כנודע. אמנם נתבונן נא מהו חסד. האדם חושב לחסד רק מה שטוב לו. אשר זהו אין בעצמו חסד רק ביחס אליו. למשל אחד אבד מעות והשני מצא אז להמוצא מציאה נחשב זה לחסד. אבל האם באמת המעשה הזאת חסד היא בעצם. לא. כי להאובד הוא דין. רק ביחס להמוצא היא חסד. ולא הדבר כשהיא לעצמו. ובכלל כל חסד עדה"ז נוכל לכנות רק חסד הנרגש. שאין זה הדבר חסד רק האדם מרגיש בו חסד. למשל מי שאוהב וטוב לו יין אז בהשיגו חסד הוא לו. משא"כ להמואס ורע לו אין זה חסד. נמצא שאין היין כשהוא לעצמו חסד. רק האיש שטוב לו מרגיש בו חסד. אבל חסד שהיא באמת חסד צריך להיות באמת לאמתו חסד לעצמו אף בלא יחם למי וחסד לכל. משפטי ד' אמת וכו' כי הוי' הוא רחמים משפט של רחמים וחסד אמת שיהיה באמת לעצמו חסד. וגם צדקו יחדיו שיהיה צדקה לכלם יחד לא צדקה לזה ורע לזה. חוץ במקום שחפץ ד' לעשות נגוף ורפוא כמו במצרים.

אבל מהו חסד אמיתי שאנו משיגים הוא התכלית אשר עליו ברא ד' את כל איש. התכלית שהיה בדעתו ית' שעל זה ברא את האדם. אם האדם משיג זה התכלית אז השיג את נשמתו והשיג את החסד ואם לאו לא השיג את נשמתו. כלומר האצילות מד' והמציאות זהו חסד א־ל. והתכלית שהיה בדעת א־ל דעות זה מציאותו של אדם. ואם לא מצא תכליתו אין הוא נמצא. כי הגוף נקרא בשם אדם וגם הנשמה נקראת נשמת אדם פלוני. לכן מוכרח להמצא אדם פלוני חוץ מהנשמה. וזהו חלק מחשבת אלקי שהוא מולא (דאם חלק מחשבתו ית' וואם ער האט פערנומען). ובמה מולא הוא חלק מחשבת אלקי בהתכלית שהיה במחשבתו ית' שזאת הוא יתקן. וחלק המחשבה זו זהו עצם האדם ומציאותו.

והנה לכל אחד יש תכלית פרטי אשר כל אחד מרגיש זאת בנפשו מה תכליתו ולמה בא לעולם. בספרים קדושים איתא שהאדם שמרגיש שיש לו מידה רעה או איזה מצוה קשה לו לעשות, סימן הוא שבא לעולם לתקן זאת, וכמו שנודע מזה ענינים שונים אשר ידע אינש בנפשו את תכליתו הפרטי. אבל כלל התכלית של ישראל שנשיגהו בעבודה, כי בלי עבודה יש שרפים ואופנים וחיות הקודש שמהללים לשמו ית' באהבה, רק כל תכלית ישראל שנשיגהו בעבודה. ואף הנסתר מהם ע"י עבודה ישיגהו, לכן כשעלה במחשבה לברוא את העולם ושם עדיין אין הסתר וא"כ תהיה השגה בלא עבודה כי לא צריכים לעבוד שנשיגהו כי בין כך ובין כך משיגים אותו ית' כי אין הסתר, וא"כ לא היו

משיגים התכלית כי התכלית היה שנשיגהו בעבודה, וא"כ זהו דין כנ"ל שמי שאין משיג את תכליתו זהו דין, אבל אח"כ בעשיה התחיל הרחמים, מהו הרחמים, מה שהיה הסתר ויהיה עבודה וישיג התכלית שעליו נברא. היינו שיעבוד את ד' ועי"ז ישיג אורו ית' נמצא שבמחשבה היה שאף בלי עבודה ולאינו ראוי ג"כ יתגלה אור אלקי. ובעשיה היא שרק ע"י עבודה יקבלו אורו ית'. לכן גם לחוטא בא אור במחשבה וזהו החרטה וההרהור תשובה. נמצא שבע"ת משיג במחשבה מבחי' דין שאף בלי עבודה ישיג אורו ית' שאצלו הוא דין בבחי' מקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי עומד הוא בחי' בלי עבודה, כי אדם הוא בחי' הולך שע"י עבודתו הולך מחיל אל חיל משא"כ מלאכים נקראים עומדים כי משיגים בלי עבודה רק כפי שנתנו להם מן השמים בלא עבודה ואינו יכול מעבודתו לעלות. ולפי הנ"ל שההרהור תשובה הא' הבאה לידם הוא מבחי' מחשבה של בלי עבודה, אבל צדיקים משיגים אך בעבודתם וממילא עולים ומהלכים. וזה במקום שבע"ת עומדים, כי אינם הולכים. צדיקים גמורין אינם יכולים לעמוד. כי הם הולכים. רק הבע"ת שגומר תשובתו אז זהו כבר מעבודתו ונקרא הולך אבל לא על תשובה מחטאים לבד עשה ד' דין ורחמים. לא שיהיו עבירות היתה תכלית מחשבת אלקי. רק עיקר עשיית דין ורחמים היינו תשובה עילאה כנ"ל בחי' תשובת ד' ית' היתה עבור כל ישראל, כי זאת מגיע לכל ישראל בעבודה אשר בלעדה א"א כלל לעבוד אותו ית' ולילך מחיל אל חיל. כי כנ"ל צריך כל איש ישראל להיות הולך שיתעלה מדרגה לדרגה. אבל איך ישיג האדם מדרגה שהיא למעלה הימנו אם לא עבד בה. כי כנ"ל עבודה של עשיה של שיתפה לרחמים היא של הסתר אשר רק בעבודה ישיג ואם לא השיג מאומה מן העבודה שהיא לעילא איך יבוא אליה. כי לא ישתוקק אליה כלל אם אין לו שום הארה ממנה. אבל יען שד' ברא את העולם בב' הבחי' היינו במחשבה הי' דין ולפי הנ"ל שאף בלי העבודה יאיר האור ומזה משיג העובד במחשבה הארה מן עולם לעילא שלא עבד בה. ויוכל אח"כ ע"י עבודתו של בחי' רחמים להתעלות אליו. לכן מי שעובד את ד' לא ע"י חטא רק שהולך מדרגה לדרגה אז מתקן בזה התשובה עילאה תשובת ד' ששב כביכול מדין לרחמים כי על זה היתה הכונה כנ"ל. וזה ענין תשובה ומעש"ט התשובה לא מחטא רק תשובה עילאה ממעש"ט. משא"כ כששב על עונות היא תשובה קטנה שאת תשובתו הרמה תשובה עילאה הוא משתמש לשוב מחטא וכונת ד' ית' שעשה מקודם דין ואח"כ רחמים היתה שיהיה חטא בעולם.

וזה שמרמז הפסוק אם עונות תשמור. ולא תמחל ותהיה עבודתנו גם הלאה לשוב מחטא. י"ה אדנ"י מי יעמוד. כי י"ה היא הוי' כנודע ואדנ"י הוא אלקים אתה עשית הוי'

אלקים כדי שנוכל להתעלות מעבודה לעבודה ואם עונות תשמר. י"ה אדנ' מי יעמוד, ואם תאמר שעל זה בעצמו עשה ד' הוי' אלקים. תשובה עילאה כדי שנשוב. לא. כי עמך הסליחה מה שעמך בעצמך כביכול סליחה תשובה עילאה. היתה למען תורא. למען נוסיף בעבודה ויראת ד', לא למען נחטא. לכן אנו מבקשים שד' ימחל לנו ואז נוכל ע"י תשובת ד' ללכת הלאה בעבודה ויראה ויהיה יחוד הוי' אלקים במלואה.

אבל מי גבר יוכל לאמור על עצמו שהוא נקי מכל מום וחטא ואינו צריך לשוב על חטא, ואם אומר כן אין לך חטא גדול מזה כי מתגאה הוא. ולפי הנ"ל אף אם שב נשאר פגם מזה בעצמו על שתשובת ד' שהיתה עיקר כונת ד' עליה לא שב. היינו שילך מחיל אל חיל רק תשובת עצמו על חטאים. כי לפי הנ"ל שעיקר תשובת ד' היתה עלעבודה, נמצא מי שהולך כך בעבודה, אז עושה תשובת ד' לתשובה ומתקנה, כי נשלם כונתו ית'. משא"כ מי ששב רק על חטאים, אז כונת ד' בתשובה עילאה פוגם.

לכן אומר הפסוק כי ביום הזה יכפר עליכם, על איזה חטא לכפר עליכם. מכל חטאתיכם, מה שטהרתם רק על חטאתיכם. אשר באמת היה צריך להיות לפני ד' תטהרו. שתשובתכם תהיה מושלמת ולא עשיתם כן רק תשובה נמוכה עשיתם. ע"ז עיצומו של יום מכפר שמעתה תהיו מנוקים מכל עון ופגם, ותוכלו לעבוד את ד' בבחינת ילכו מחיל אל חיל ע"י תשובה עילאה כנ"ל.

סוכות

פרק א

חג הסוכות (תר"צ)

איתא במדרש פ' אמור רב ברכיה בשם ר' לוי אמר, בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון עשו הרשע שנקרא ראשון ויצא הראשון ובונה לכם בהמ"ק שנקרא ראשון ומביא לכם הראשון זה המשיח וכו'

כי בכל ראשון יש התחדשות, ואם לאו לא היה נקרא ראשון, אבל אינו ראשון בהחלט רק ראשון לדבר זה. כמו ויצא הראשון, אף שהיו הרבה נולדים מקודם מ"מ בלידה זו היה הוא הראשון ראשון ליעקב. ואדם הראשון אף שהיו כבר הרבה ברואים מקודם מ"מ לבני אדם הוא היה הראשון. משא"כ ד' ית' ראשון לכל, כלומר ד' ית' בעצמו אם לא ברא את העולם הוא בלי ראשית. ותואר הראשון שמתארים אותו ית' הוא כמו כל התוארים שאין מתארים אותו ית' לעצמו כי אינו מצומצם ח"ו בתואר וגם לא ישיגוהו משיגי הגוף, רק לפי מעשי אני נקרא, ובערך העולם שהאציל הוא ית' הוא ראשון להם,

והמחדש אותם ראשון לראשונים לכל הראשונים שבעולם הוא ית' הראשון והמחדש, לכן כל הראשיות וההתחדשות בעולם ניצוץ מן ראשיתו ית' הוא.

אבל חילוק יש. בראשיות שבעולם יש ראשית עם התחדשות ויש ראשית שאינו ראשית מפני שהוא בלא התחדשות ורק להעולם נראה שהוא ראשית ובני האדם מכניס אותם לראשית, למשל מי שמחדש דבר בתורה, הוא הראשון לו באמת כי הוא חידשה. הן אמת שאינו ראשון בהחלט רק לדבר הזה שחידש, מ"מ לדבר הזה הוא הראשון והמחדש. ועליו יכולים לאמר שניצוץ מן הראשון לראשונים והמחדש האמיתי שחידש את הכל נמשך בו. משא"כ הראשית של עשו שיצא ראשון לא היה הוא הראשון המחדש. רק שכיון שהוקדם בזמן לצאת קודם יעקב מנוהו בני אדם לראשון. ואף אם מן ב' נשים היו נולדים והאחד הקדים לחבירו בזמן ג"כ קראוהו ראשון. ואם היו נולדים בזמן אחד וברגע אחת ולא חלקם הזמן לא היה נמנה זה לראשון.

נמצא שאין עשו הראשון ולא המחדש את יעקב, רק שכיון שא"א לשניהם בזמן אחד וזה הוקדם בזמן וזה אחריו לכן בני האדם מנו אחת ושתים לאמר זה יצא ראשונה בזמן. ובכלל כל ראשיותיו של עשו וכל חדושיו שמחדש אינם באמת חידוש רק טעו והסכמת בני האדם שחושבים אותם לראשית וחידוש. וכמו שאיתא בזוה"ק אל אחר אסתרס ולא עביד פרין, (זוהר ב' קג) ואין מחדשין שום דבר באמת רק גונבים איזה דבר מהתורה ומעקלים אותם שיטעו בני האדם לאמר חידוש הוא. ואפילו מה שמחדשים בעניני גשמיות כמו המכונות לא חידשו שום כח בעולם רק סבכו כח בכח. למשל לקחו את האד ועשו ממנו מכונה למסילת הברזל וכדומה. ומכש"כ בעניינים רוחנים שכל דבריהם הם רק לרמות בהם את בני האדם שידמו שחדשו ואין חידוש ולא ראשית משא"כ התורה נקראת ראשית שהיא עיקר הראשית והמחדשת בעולם וכן ישראל הדבקים בתורה נקראים ראשית. ניצוץ הראשון והמחדש האמיתי נמשך בהם.

והגמרא אומרת בראשית נמי מאמר הוא. כי בעשרה מאמרות נברא העולם. וכיון שהתורה אומרת בראשית. אין זה ראשית שבני אדם חשבוהו לראשית רק ראשית אמיתית המחדש. א"כ היא הבחי' שבה חידש ד' את העולם והיא ג"כ מאמר של עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. לכן בתורה מי שמחדש דבר. צריך הוא לדעת אם חידושו רק סבך שנראה לאדם שחידש. או חידוש באמת, ואם חידש באמת אז נברא אור חדש, ואם נברא אור חדש צריך הוא וכל השומע אותו להרגיש אח"כ בקרבו אור חדש ותוספת קדושה

לכן כשלומדים גמרא או ספר מאיזה קדוש אף שלומדים דיני שור שנגח את הפרה ג"כ מרגישים אח"כ תוספת קדושה. משא"כ כשמביטים בספר או שומעים דבר מאיש נמוך אף שהם דברי מוסר ובשעת מעשה מתעוררים קצת. מ"מ כיון שלא חידש דבר באמת ולא המשיך תוספת קדושה ונשמה יתירה. אין מרגישים אח"כ רוח טהרה, ולא בלבד מי שבידו לחדש חידוש בתורה הוא יכול לחדש, רק גם האיש ישראל שמתקן בעצמו איזה תיקון או מדה טובה ומכש"כ כשמקדש ומעלה את המדה. אהבה או יראה שתעלה למדה עלאה להתלהב באהבה ויראה לד'. אז כבר חידש בזה חידוש והוא הראשון לה. אף שכבר איתא בספ"ק ענין תיקון המדות ואופן תקוניהן. כי למשל מי שבנה בית בצורה חדשה ויפה. ובא חבירו ובנה ג"כ בית בצורה זו שקדמו הראשון האם י לא חידש חבירו מאומה. הן אמת שאת הצורה לעצמה לא חידש כי כבר חידשו הראשון אבל את החומר ואת הבית בעצמו חידש גם השני ושוב עומד בית חדש שלא היה בעולם כן כספ"ק איתא תיקון המדות ואופן עשייתם שהם הצדיקים מחברי הספרים הקדושים תקנו והעלו אותם למדות עלאות. מ"מ האיש הזה חידש חומר חדש שגם את מדותיו תיקן. אף שאת הצורה איך ובאיזה אופן לא חידש מפני שכבר קדמוהו הצדיקים ורק באיזה צורה מצורתם הוא בא לתקן.

וזה גם ענין הממשלה על עצמו שצריך הישראל למשול ולא יהיה הפקר שהעולם מחשבותיו ותאותיו ימשלו בו יכנסו בו ויפעלו עליו. מי שחידש בקרבו איזה דבר והוא הראשון והמחדש בקרבו. בחי' אלה תולדות נח נח, שהוליד א"ע, אז הוא אדון ומושל ע"ע, משא"כ מי שלא חידש בקרבו ולא תיקן עוד בקרבו מאומה אינו ראשון מחדש ואדון ע"ע וקשה שיוכל למשול ע"ע. וגם לעיין בתורה מועיל הדבר, כי ידע איניש בנפשיה שהרבה פעמים קשה לו לרדת לענין עמוק אף שבזמן אחר יכול להבינו. לא מפני שנחלש מוחו עתה קשה לו להבין. רק מפני שאינו מתחזק ומתגבר לכפות את שכלו שבכח יכריח א"ע להעמיק בדבר. משל למי שיש בידו קורנס גדול שבכחו להרוס חומה בצורה. מ"מ תלוי באיזה כח הוא שולח את הקורנס ומכהו בחומה. ואם בהתרשלות בלא גבורה שולחו לא יועיל.

כן צריכים להיות אדון ומושל על השכל לכפותו ולגער בו לך העמק והבין. ומי שאינו מושל ע"ע מפני שלא חידש בקרבו דבר אינו יכול להעמיק ולהבין אף אם חכם הוא. ובכלל כל האדם תלוי בזה. מי שהוא אדון לעצמו גם מחשבות זרות וכל שמץ לא יכנס כ"כ במהרה בקרבו כנ"ל. ואם יכנס יגורש תיכף. וממילא גם רוח של קדושה ממרום יכול להאיר בו. ומי שאינו אדון לעצמו הפקר הוא לכל. ואיך יאיר בו אור ממרום.

וזה שאומר המדרש על ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ראשון הוא וכו' אלא ראשון לחשבון עונות וכו'. חוץ מזה שמתחילין למעלה לחשב. גם בהאיש נרמז. כי המשנה אומרת והוי מחשב הפסד מצוה וכו' ושכר עבירה כנגד הפסדה. ולמה אין האדם חושב את החשבון הפשוט הידוע הזה. מפני שאינו אדון לעצמו ואין מחשבותיו בידו. הוא רוצה לחשב את חשבון הזה ובאה לו מחשבה אחרת של שטות וכדומה. אבל בר"ה יוה"כ שהאיש ישראל שב ותיקן א"ע ונעשה ראשון לעצמו אז ראשון לחשבון עונות הוא מתחיל לחשב שכר עבירה למה מפני שהוא ראשון מחדש ואדון לעצמו.

ולקחתם לכם ביום הראשון אמר הקב"ה בשכר וכו' אני נגלה לכם ראשון. שימשך בכם ניצוץ של ראשון לראשונים שתהיה בחי' מחדש. ואפרע לכם מן עשו הראשון. שלא תהיה כראשיתו של עשו שהוא רק טעות לרמות בנ"א רק ראשית אמיתי וכו' כנ"ל ואבנה לכם בהמ"ק ואביא לכם את המשיח שהוא ראשון ב"ב.

אושפיזת יצחק

מכל אושפיזא נמשך אור של בעל האושפיזא ומעבודתו. לכן נבין נא מה שאמר יצחק אבינו לעשו צא השדה וצודה לי ציד. ולא שיקח מצאנו כמו שאמרה רבקה ליעקב. כי טעם הגדי כטעם הצבי. ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי האם לברך צריך לאכול מטעמים מקודם. וכן כאשר אהבתי נראה כאילו ח"ו היה יצחק להוט אחרי מטעמים ושכבר היה מפורסם שאוהבם. וכשנודע לו שהיה יעקב אמר גם ברוך יהיה ולא ברוך היה. כי גם משמע שברוך עוד אחר ובאמת רק אותו בירך. וכל ענין סברות יצחק ורבקה שזה חפץ לברך את עשו וזו חפצה לברך את יעקב כי בטח איזה ענין היה בזה.

אבל איתא בספה"ק שכל עבודת איש ישראלי להעלות ניצוצות שנפלו מנפשו מנפש הקדושה שלו בעולם. כי מסיבת חטא אדה"ר נפלו ממנו נצוצות לכל העולם. וכל נפשות ישראל היו כלולות בנפש אדה"ר. לכן מכל נפש נפלו חלקים ועבודת האיש הישראלי לקבצם כנודע. והקיבוץ הוא ע"י שעובד עמהם את ד'. ולתכלית זה היה צריך האדם להיות על המקומות שנמצאים חלקי נפשו, אבל כשגבל ד' את גוף אדה"ר צבר עפרו מכל קצוות העולם כנודע ממדרש, ועי"ז יכול בעבודתו למצא את חלקי נפשו אשר בכל העולם במקום אחד שהוא נמצא ובדבר אחד שהוא משתמש. אבל תלוי אם לא קבע את גופו במקום אחד או בדבר אחד מהעולם, אשר אז יוצא מן כלל לפרט. כי אם יש לו תאוה למשל לאיזה דבר אז קבע את גופו רק בדבר זה. וגופו אין עתה כלל העולם שיוכל בכל דבר פרטי ובמקום פרטי למצוא חלקי נפשו שבכל העולם. ובאמת מזה בעצמו נעשה תאוה. כי יש רצון ויש תאוה. האדם רוצה לדבר מדברי העולם אשר זהו רצון פנימי שיען

שמוציא בזה חלקי נפשו הנפזרים, אם מדבר זה או מכל חלקי העולם כנ"ל. לכן יש לו רצון פנימי שחלקי נפשו אשר בהדבר משתוקקות אליו, ולפי זה אין זה רצונו רק רצון הנפש. משא"כ אם נוהג א"ע בהדבר לא לשם ד' אז חלק נפשו שבהדבר נתגשם ומרגיש תאוה גופנית.

ויוכל להיות שזה רמז הפסוקים והאספסוף וגו' אשר הדיוקים נודעים בספ"ק. אבל נודע שיותר נמצאים ניצוצות הנפשות בבשר, לכן צונו ד' להקריב בהמה אחר החטא. וזה והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה כי כשהתאוו ממילא נעשה מזה תאוה ולא יכלו להעלות נפשם שבכל העולם מן המן לבדו, ואמרו מי יאכילנו בשר לתכלית הנ"ל, זכרנו את הדגה וגו', כי נודע שבמצרים העלו בנ"י בעבודתם ר"ב ניצוצות וסברו שבאכילתם הבשר והדגים העלו זאת. אבל ועתה נפשנו יבישה אין כל. שנפשנו חסרה ניצוצותיה יען כי הכלל אין. כי בלתי אל המן עינינו. והן אמת שהמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח שהוא לחם רוחני והיו יכולים להוציא על ידו יותר את ניצוצי העולם. אבל שט"ו העם ולקטו שרצו ושטו בתאוה אל המן ולא היו מספיקים בו כמו שהוא רק וטחנו וגו' או דכו וגו' ובשלו בפרור ועי"ז והיה טעמו כטעם לשד השמן. שאף שמקודם לא היה לו טעם גשמי אבל מפני ששטו וגו' לכן והיה טעמו וגו' כי עורר בהם תאוה. וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אוהלו. מה שיושבים רק לפתח אוהלו ואינם מוציאים חלקי נפשותיהם מן כל העולם ומן כל דבר.

לכן כל איש יהודי צריך להרגיש בעצמו ולבחון את עצמו תמיד אם הוא נמצא כבר ואז יוכל אח"כ להיות מבחי' זכה יתיר. [בזוהר משפטים. זכה יתיר יהבין ליה רוח וכו'] וכל זמן שאין נפשו בשלמות ח"ו אינו יכול לזכות יתיר. וכמו שנרמז בהגדה חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. שצריך לראות את עצמו. אם הוא כבר נמצא כי אם כבר יצא ורואה א"ע אינו צריך לגלות כדי למצוא את חלקי נפשו. כי כל הגלות הוא אם אינו נמצא לכן חייב וכו' ואז הוא כאילו יצא ממצרים.

והנה יצחק אבינו ידע שעשו לא ימצא בעצמו את עצמו ונפשו וא"כ ישאר עשו הרשע. וחפץ לברכו בויתן לך אלקים. ד' יתן ל"ך. את עצמתך בלא עבודה. ופרש"י ז"ל יתן, לא מתנה חדשה חלקי נשמה והנפש של זכה רק של ויחזור ויתן שהיו נפשו ונפלו ממנו יחזור ד' ויתן לו. וכמו שכל הנבואה צריכה למעשה כעין הנבואה כדי שתתקיים כמו באלישע שזרק הצלוחית וצוה למלך לירות וכו' כן צוהו יצחק שיתן לו דברי אכילה עם בשר לאסוף ניצוצי נפשו של עשו לברכו. אבל מה שצוהו לאכלם לא כפי דעת וטעם של עשו, מה טעם וסברת עשו לאוכל למלא תאותו, אבל מטעמים כאשר אהבתי מהטעם

שאני אוהב לפי שיש בהם חלקי הנפש כנ"ל, רצון ולא תאוה, וע"י עשיה זו כעין הברכה וחלקי הנפש שיאסוף יוכל לברכהו בויתן לך אלקים. ולא היה די שיקח מצאן אשר אתם כמו שאמרה רבקה ליעקב. כי יעקב היה יכול להוציא את חלקי נפשו שבכל העולם מכל דבר. לכן גם המעשה כעין הנבואה היתה די בצאנם שבפתח אוהליהם. משא"כ עשו שהיה כל ימיו בתאוה ולא היה יכול לאסוף חלקי נפשו אף אם ירצה מדבר או ממקום אחד. לכן צוהו וצא השדה וצודה לי ציד מהעולם הנפזר. אבל רבקה ידעה שעשו הוא הפסולת ובין כך ישאר עשו. ואף אם יתן ד' את הל"ך שלו, ישוב בעבירותיו ויפגמה ויפזרה. לכן חפצה שיברך ליעקב. ואף שיעקב אבינו כבר מצא א ת נפשו והיה מזכה יתיר. אבל זאת עבודה וסיוע לעם ישראל לדורות למען יקל להם העבודה ויהיו כולם צדיקים ע"י שיתן ד' להם את עצמותם אם יהיה להם רצון טוב ויזכו אח"כ לזכה יתיר. לכן אמרה אל יעקב שהוא יעשה המטעמים וכנ"ל שיצחק יברכהו. אבל יצחק אבינו כשנודע שזה היה יעקב ידע שויתן לך אלקים זהו מעט ליעקב, כי יעקב צריך לזכות מעצמו, ולעבוד להשיג בעצמו בבחי' זכה יתיר. לכן אמר גם ברוך יהיה מעצמו.

לכן אחר ר"ה ויוהכ"פ ימי התשובה שצריכים לשוב ולהתחיל ולעבוד את בוראנו. וראשית עבודה היא למצוא את עצמנו ונפשנו הנפזרה בכל העולם וח"ו מחויבים גלות לבקש את נפשנו. ציונו ד' מצות סוכה כנודע מילקוט שזהו במקום גלות ואושפיזת יצחק מסייעות אותנו בויתן לך אלקים וגם ברוך יהיה, ומתחיל שמחת בית השואבה שממנו שואבים רוח הקודש כי אם מצאנו נפשנו נוכל לזכות לרוח שכך הוא הסדר נפש רוח וכו' כנודע בחי' רוח הקודש וק"ל.

פרק ב
לאושפיזת יצחק

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני (בראשית כב. ז). בפשיטות נראים הדברים כמיותרים. כי היה די ויאמר יצחק וגו' הנה האש וגו'. אבל באמת לא היה רצון ד' לשחוט את בנו רק משום קטרוג השטן, לכן כשהרגיש יצחק אשר לא ידע עדיין שלשוחטו מובילו אביו, רק הרגיש סתם שנתעורר עליו קטרוג ודין. אמר לאברהם שהיה חסד ויאמ"ר אב"י ואמר והתפלל לד' שימשך מדתו חסד. ויאמ"ר אברה"ם הנני"י בנ"י. הנני כבר נמשך. כי זה בעצמו חסד.

כי אברהם חסד יצחק גבורה ומ"מ כשאמר ד' בניך חטאו יצחק מלמד סנגוריא ואברהם אומר ימחו על קדושת שמך (שבת פ"ט), כי אצל אברהם אע"ה שלא היה בו שום צימצום. ולא שום יצה"ר נמשך מסטרא דיליה. כל מה שד' מצוה הכל הוא חסד כי הוא

כבר בטל במציאות. וכמו שכבר דברנו שכל החסד והדין שאנו אומרים עליו דין או חסד הכל הוא לפי הרגשת האיש. לאחד יין טוב לו ואוהבו וכששותה יין חסד הוא לו ולהמואם ורע לו מרגיש ביין גבורה. וחסד וגבורה אמיתי הוא דבר אחר גבוה ורוחני. בחי' משפטי ד' המשפט של רחמים וחסד אמיתי אמת באמת לעצמו הוא חסד וצדקו יחדיו שהיא צדקה לכולם יחד. והוא דבר רוחני לעצמו. לכן אברהם אע"ה שלא היה לו הרגשת עצמותו כי היה בטל לגמרי לד' אז כל דברי ד' הוא חסד כי אינו מרגיש שום הרגשה אחרת. ואף ימחו ח"ו ג"כ חסד אם ד' אומר חטאו ומגיע להם עונש. לכן אף זו המעשה אם ד' אומר הוא חסד.

אבל יצחק אבינו ע"ה מדתו היתה גבורה. ואף שגם הוא היה בטל לגמרי לד'. אבל כבר ידע להצטמצם לכל מדרגת איש ישראלי אף למדרגה תחתונה. ומי שנמצא בו אף מעט עצמות וישות אם מרגיש ח"ו רע לעצמו אינו יכול לעבוד את ד', ובפרט כי איתא בזוה"ק שעשיו היינו היצה"ר. נמשך מסטרא דיצחק. לכן התפלל יצחק תמיד לד' אם בראת יצה"ר צריך להיות להם כל טוב, כדי שיוכלו להתגבר על יצרם. כי אם לאו ויסבלו דחקות וטרדות יהיה קשה להם ללחום פנים ואחור. (וכמו שמרמז הפסוק ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו).

לכן יען שיצחק המשיך ישועות טובות ע"י היצה"ר והדין. המתיק את הדין ועשה את היצה"ר לטוב, כי רק דברים טובים באו ממנו ונעשה מלאך טוב, ורש"י ז"ל מרמז שפסק ממנו היצה"ר. ממנו בעצמו פסק מכבר היצה"ר. אבל היצה"ר בעצמו פסק להיות יצה"ר כי נעשה טוב בימי יצחק וחשב שכבר יהיה כן תמיד, והגיע הקץ והתיקון שהס"מ יתהפך לטוב וחפץ לברכו כבר. אבל רבקה ידעה שעוד לא הגיע התיקון. ואין לברך עוד היצה"ר, ועשתה מה שעשתה שליעקב יגיע הויתן ל"ך וגו' וכשראה יצחק שהגיהנם עוד פתוחה תחת עשו ולא נתתקן עוד הסכים על ידה ואמר ליעקב גם ברוך יהיה, אמן.

פרק ג
אושפיזת אהרן

ד' אמר למשה ע"ה על אהרן הכהן (שמות ד. יד) וראך ושמח בלבו. כי בינה ליבא ובה הלב מבין. זהו העיקר שלא להבין עם השכל רק עם הלב. שהנשמה צריכה להבין ולא דעת אנושי. ומזה נמשך אמונה. מהו אמונה ולמה מאמין הוא בעצמו אינו יודע רק נשמתו מבינה. והוא בשכל אנושי אינו יודע מאומה רק בא לו אמונה מעצמו ומלבו לעילא מן דעת אנושי.

וזהו תיקון של הוד. כי נודע שבפגם ח"ו נעשה מהוד צירוף דוה. לדרכנו הוא כי התיקון האמיתי מהוד הוא ב' ההי"ן בסוד ותלכנה שתיהן שתי ההי"ן ה' עילאה ותתאה. (בתיקוני זוהר וזוהר חדש רות). כי נודע שתרין רגלי ה' תתאי הם תרין סמכי דקשוט נצח והוד בחינת אמונה כנודע מספרי אא"מ זצוקלל"ה, וכשבנ"י עובדים את ד' באמונה פשוטה ניתן לה רגל השמאלי ונעשה מן הוד ה"ה כי האות ו' נכנס לד' ונעשה ה'. אבל זה הכל אם מקבל מבינה, ואם ח"ו נפגמה נשמתו ואין לה שכל הנשמה אז נתקלקל הצירוף לדוה ח"ו. ונודע שאהרן הוא הוד. ומשה הוא דעת המחבר בינה למדות. לכן כשבאו משה ואהרן ביחד נעשה הצירוף שלם שאהרן השיג בינה ונתחברו ונתיחדו בינה והו"ד. והמשיך אמונה לישראל שיוכלו להגאל בזכות אמונה. וזה וראך ושמח בלבו. בלבו שמשיג ושמח ע"י שיראך והבן.

פרק ד

הושענה רבא (**תרפ**"ו)

הושענא חבוקה ודבוקה בך, הושענא טוענת עולך.

כי ד' ית' הוא עילת כל עילה. ונודע מהפרדס הק' שכל עילה מקבלת רק כדי שיוכל להעליל. ותכלית כל העלולים היא להאיר לישראל. נמצא שע"י שישראל חבוקים ודבוקים בד' לכן הקב"ה נקרא עילת כל עילה ואין זה ח"ו תוספת שלימות בו ית'. כי זה אחד מהטעמים על בריאת העולם שאין מלך בלא עם, כנודע.

לכן אנו מבקשים, הושענא חבוקה ודבוקה בך לכן טוענת עולך. כי אתה עילה עילת כל עילה. רק מפני שאנו חבוקים ודבוקים בך ית'.

שמיני עצרת

פרק א

שמיני עצרת (**תרפ**"ו)

בזוה"ק פר' צו. מאן דיתיב עם מלכא ונטיל ליה בלחודיה כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה. והגם שזה הוא השלמות הגדול ביותר. מ"מ נבין נא לפי הבנתינו המצומצמת. בענין עבודה לפי מצבנו.

אמנם הפסוק אומר. (תהילים מב) כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלקים. הפסוק לא בחר להמשיל את תפילת ישראל לצעקה גרידה של איל בעת שצמאה. רק כל רצון על מחסור הוא ענין תפלה. כי הדבר שא"א לו להשיג אין שייך לו רצון. ואיש הדיוט לא יירצה להיות מלך. לכן כל רצון הוא מפני שיודעת הנפש בפנימיותה שיכול הדבר להתמלאות ומי יכול למלאותה. ד'.

לכן כל רצון הוא ענין תפלה לד' למי שיכול למלאות את הרצון. כי רצון שא"א להתמלאות אין הנפש רוצה. כי ד' ית' ברא את הכל והיה יכול ליתן לכ"א את שלמותו. אבל כיון שד' ית' מתאוה לתפילתן של צדיקים. חוץ מהפשט הפשוט. רמז יש בו שהקב"ה מתארה לתפילה צודקת. כי חוץ מה שטבע הטוב להטיב אשר זה טעם אחד לבריאת העולם כנודע. עוד זאת רוצה האב הטוב לשמוע את תפילות ובקשות בניו איך נפשם משתפכת אל חיק אביהם ומשעבדות א"ע ואומרות, רק אתה יכול להושיענו, הבט נא כזאת וכזאת חסר לי. לכן ברא ד' נפשות רבות וחסרונן, שיחסר להם. וכל רצונם בפנימיותם הם תפילות, תפילת הנפש. וגם גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא אמרו חז"ל (ברכות סג), להנ"ל יכול להיות שבמחתרת וסתר לבו הרצון שלו לגנוב ג"כ תפילה היא, רק שהיא תפילה פסולה מאותן התפילות שנמסרו לס"ם. כמו שאיתא בזוה"ק (ג' רמג). ונעשה מרצון שהוא תפלה לד' למלא מחסורו רצון לגנוב.

והישראלי צריך לעבוד להכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה היא בחי' מלכות. שהיא שער התפילה שנמשכת בקרבנו. שלא יסובבוה ולא ילבשוה הקוצים, ולא תשתנה תפילת הנפש לרצון לגנוב, ובכל רצון שעולה על לבו צריך לדעת כי תפילה לה' היא והוא צריך לקדשו. אבל חילוק יש בין תפלת כל הברואים. היינו רצונם בבחי' כאיל תערוג. ובין רצוננו. רצונם הם בלי בחירה ובלי דעת עצמי. אשר יכולים להתבטאות על זה שזה תפילה בלי בעל תפילה, בלי עצם המתפלל, משא"כ רצוננו שהוא תפילתנו הוא בדעתנו ובבחירה, ובבעל תפילה, אבל אין זה עוד תכלית התפילה מה שהאדם רוצה לעצמו. רק שבכל רצוננו נקדש לד'. וכל חלקי רצוננו יהיו משועבדים לד' ית'. ותכליתם יהיה למלא רצון ד' ית'.

וכיון שכל הקדש הוא בפה. כל קרבן ונדר להקדש לד' צריך האדם בפיו להקדישו. לכן כדי להקדיש את כל התפילות המה הרצונות של כל היום צריכים להתפלל בפה. וזה אחד מעניני התפילה. אף שעבודה שבלב זו תפילה מ"מ עיקר הקדש מתפילת הלב נעשה כשמוציאה בפה. ותפלה כנגד תמידין תקנו ענין הקרבנות בבחי' אדם כי יקריב מכם וכו' לרצונכם תזבחוהו. את הרצון נזבח ונקדש לד'. וזה סימן אם רוצה האדם לדעת אם התפלל כראוי, יראה ברצונו של כל היום. אם אינם בחי' גנבא אפום מחתרתא. אם נתקדש רצונו שיהי' לד', התפלל כראוי.

וזה שאיתא בספ"ק על בפי ישרים תתרומם ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב וכו', שכל מה שהאיש פחות במדרגה צריך לגלות יותר תפילתו. לקדושים די בקרב. לחסידים די בלשון. לצדיקים בשפתים ולישרים בפה. לפי הנ"ל.

כיון שהתפלה היא להקדיש הרצון לד' כל מה שהוא צדיק ביותר צריך פחות עבודה בהקדש את רצונו לקרבן לד'. לכן אנחנו צריכים לעבוד בתפילה עבודה קשה בקול. ובכל האברים, ע"כ אברים שפלגת וכו' הן הם יודו וכו', ופועל בזה שכל היום יהיה בתפילה. בבחי' כי אליך אקרא כל היום וכו' וכל רצון שלו היא תפילה לד'. ואם לא מה מועלת תפילתו. נשאר הוא אחר התפילה כמו קודם התפילה ח"ו.

ומתורצת לי בזה קושית השל"ה הק' על עלי הכהן וחנה. ממ"נ אם צריכה התפילה להיות בקול למה התפללה חנה בלחש. ואם די להתפלל בלחש למה חשבה עלי לשכורה. אבל להנ"ל צריכה התפילה להיות בקול. כמו שכל קרבן שצריך הבר דעת להקדיש לד' את הבהמה. כן בתפילותיו שנמצאים כל רצונותיו של כל היום. שהם בלא דעת. רק שרוצה בבריאות ופרנסה וכו' הוא מקדישם לד' בפיו ובדעתו. וכיון ששמע עלי שרק שפתיה נעות וקולה לא ישמע חשבה לשכורה שאין בה דעת, אבל חנה ענתה ואשפוך את נפשי לד'. נפשי אשר לד' שפכתי, שכיון שתפילתה ורצונה היו לד', לא רצון גשמי רק בן אשר נדבתי לד'. לכן אינה צריכה להוציא בקול כ"כ. רק דיה בחי' ובשפתי צדיקים תתברך.

היוצא לנו מכל הנ"ל שהתפילה מועלת לעשות מכל רצון תפילה מעולה, תפילה בדעת ובבחירה. והכל יהיה משועבד לד', לכן מי שרוצה שבעת שמתפלל יהיה בשמים עת רצון, אז ישתדל שאצל עצמו בכל עת רצון יהיה תפילה כנ"ל, שכל רצון יהיה תפילה. והנה ימי רצון אלו נודע שהם עבודה לכל השנה, שכמו שהשדה צריכה לחרישה בזמן מיוחד בשנה וכפי שנחרשת בזמן הזה כן יהיו התבואות של כל השנה, כך כפי שהישראלי עובד בימים קדושים אלו יוכל לעבוד את ד' בכל השנה. ושמיני עצרת סגולתה לגמור ולהשלים את תפלות ר"ה ויוה"כ, שלא בלבד בעת שאנו עומדים להתפלל. אלא אף בכל היום כל רצון יהיה תפילה. לכן המועדים האלו בפרשת פנחס נקראים מקרא קודש. משא"כ בשמ"ע שלא כתיב מקרא קודש רק עצרת תהיה לכם. כי כולם קדושתם במקרא ותפילה ומועילים לתפילות כל השנה. משא"כ שמ"ע. פעולתה לא דוקא במקרא ותפילה בפה רק עצרת תהיה לכם. שתעצרו את המקרא קודש והתפילה גם בדברים של לכם. וכל רצון יהיה תפילה. וזה הוא יחוד בין ישראל לאביהם שבשמים בבחי' כי אליך אקרא כל היום.

והזוה"ק כתב על שמ"ע, מאן דיתיב עם מלכא וכו'. מי שיתיב עם מלכו של עולם כל מאי דבעי שאיל. שאיל מלשון מה שאלתך וכו'. מי שכל מה שרוצה תפילה היא אצלו. זה יתיב עם מלכא. וממילא ויהיב ליה שד' ממלא שאלותיו. וזה שמ"ע פועל.

ויכול להיות שזה היה הטעות של הגר שבא להתגייר לפני שמאי והלל וא"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת (שבת לא.) כי שמיני רגל בפני עצמו. ובתורה אין לו טעם כמו בפסח יצ"מ. ר"ה דין וכו'. וחשב כיון ששמו עצרת ושבועות שמו עצרת כמו ששבועות מסוגל לתורה כן גם שמ"ע הרגל הזה מסוגל לתורה. ויקל לו אז לקבל ממנו התורה. ואמר לו הלל מאי דסאני עלך וכו' היינו ואהבת לרעך כמוך. כנודע שקודם התפילה צריכים לקבל על עצמו המ"ע של ואהבת לרעך כמוך. כלומר שאמר לו ששמ"ע פועל בעיקר בתפילה כנ"ל, שיהיה כל מאי דבעי שאיל וממילא ויהיב ליה וק"ל.

פרק ב

שמיני עצרת (**תר"צ**)

ביום השמיני עצרת תהי' לכם וכו'.

נבין נא למה כתיב ושמחת וכו' שבעת ימים. ולא אמור שמחה גם בשמיני עצרת. ואדרבה עיקר השמחה לנו היא בשמ"ע ושמחת תורה. וכן נבין את המדרש שבכל ימי החג מקריבים ע' פרים כנגד ע' אוה"ע, ובשמ"ע אמר הקב"ה לישראל עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם.

כי איתא בספרי כ"ק אא"מ הה"צ זצוקללה"ה בשם הה"ק מרוזין זצוקללה"ה. שכתיבת בראשית נכללת כל התורה ובאות ב' של בראשית נכללת כל תיבת בראשית ובהנקודה של הב' נכלל האות ב', ע"ש. כי נודע שכל התרחקות מהמאציל ב"ה גורמת פירוד וריבוי, וכל התקרבות ממעטת את הרבוי וגורמת התאחדות. בדבר ד' שמים נעשו, דיבור אחד, בדבר ולא דיבור שלם רק באתא קלילה. וכשבא לעוה"ז נעשה מזה עשרה מאמרות.

וזאת שואלת המשנה והלא במאמר אחד היה יכול להבראות. ולמה באמת נברא עולם מרוחק שיצטרך מאמר האחד להסתעף לעשרה מאמרות, ולא נברא עולם מקורב לד' שיהי' די מאמר האחד שאמרו ד' במרום. אלא ליתן שכר טוב לצדיקים ולהפרע מרשעים וכו' ואילו היה עולם קדוש של מאמר האחד ולא נתרחק ולא נפרד לעשרה לא היה בחירה ויכולת לחטא, וגם לצדיק לא היה מגיע שכר כיון שלא היה מבחירה וכדאיתא כעין זה בספ"ק על משנה הנ"ל. לכן כל מה שהאיש ישראל מקרב א"ע יותר להקדושה יכול להשיג בזמן קטן יותר מאשר יכול לדברה בשעות אף שנים רבות, וכמו שאיתא מהאר"י ז"ל שאחר שנתו בשבת בצהרים אמר פעם אחת שהשיג עתה מה שהיה צריך רבות עשרות שנים לדברם.

ואפשר בזה להבין את הפסוקים שאמרו ישראל ועתה למגמות וכו' אם יוספים וכו' (דברים ה. כב) והקושיא נודעת כיון שראו שגם עד עתה שמעו את דבר ד' שלא כדרך הטבע אשר מי כל בשר וכו' (שם ה. כג) בטח גם יותר יוכלו לשמוע. וכן הלשון ועתה אם יוספים. ולא אמרו אם יוספים גרידה. אבל כנ"ל. באמת לא יכלו בנ"י לשמוע מד' רק ב' דברים בלבד אנכי ולא יהי' לך. ואילו שמעו יותר לא היו סובלים כמו בשבירת הכלים שע"י שקבלו יותר נשברו. אבל בשעה שעמדו על הר סיני והיו קרובים אל ד' היו ב' הדברים אלו די להם. משא"כ אח"כ כששבו למצבם והתרחקו מכפי שהיו וראו שצריכים הם לעוד דבורים אמרו ועתה אם יוספים וכו' דייקא ועתה ולא מקודם. כי מקודם לא הוצרכו להוסיף לשמוע.

לכן שבת כל שתא יומין מינה מתברכין. (זוהר ב' פח) כיון שהיום הוא קדוש והישראל מתקדש בו, לכן מקבל בו ביום אחד קדושה וישועה שצריך ששה ימים להוציאם לפועל. הן בתורה ועבודה הן במסחר ופרנסה. ור"ה ובפרט יוה"כ שהוא שבת שבתון משיג קדושה על כל השנה, עד שצריך בכל השנה לעבוד שירגישה ויוציאה אל הפועל. וגם במשל עצמו רואה האדם זאת, כשמשיג איזה דבר בתורה ודומה לו שמבין את הכל מ"מ כשמדבר את הדבר בפיו באות במוחו השגות חדשות. לא שמבין בשעת דבורו את אשר לא הבין בשעת עיונו, רק שעתה בריבוי דבוריו מתגלה לו את אשר השיג מקודם בשעה אחת במוחו.

והנה בסוכות מתקדש האיש בפועל בכל מעשי גופו ומתרגל איך להתנהג שיהיו כל מעשיו קדושות בקדושת ר"ה ויוה"כ שקבל. ואדרבה מצוה לאכול כזית הראשון דאורייתא בליל א' דסוכות, ובכל הימים מצוה מדרבנן לאכול י"ד סעודות וגם ושמחת בחגך ואין שמחה אלא בבשר ויין. וכל החג נקרא חג האסיף על שם התבואה שאוספים ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד' אלקיך והכל במצוה ובסוכה. וכיון שצריכים לקדש בזה את עולם הפרוד והעשיה. ובקדושה של האחדות שקבלנו בר"ה יוה"כ לקדש בה את עולם הפרוד ולהעלהו ולבא שוב אל האחדות. לכן גם העבודה זו היא לפי סדר העליה בעבודה מן הפרוד אל האחדות. מתחילה הרבה קרבנות נגד ע' האומות, כי למעלה בשורשם אינם אומות של סט"א רק שורש שמתחיל בו הפרוד, וכל מה שמתרחקים יותר מתגשם עד שנעשים אוה"ע, והאיש ישראל צריך לקדש את כל העולם ומלואו בהרבה קרבנות. עד שבא אל עשו לי סעודה קטנה. ומן עשרה מאמרות למאמר אחד ולאתא קלילה. עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם.)

כי בקרבנות כתיב ריח ניחוח לד'. ופרש"יז"ל נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני. כי במשל אדם הדבר שנהנה ממנו. גדול בשעה זו ממנו כי משלימתו, והוא בטל עתה אל הדבר. ואיך אפשר זאת אצלו ית', לכן פרש"י שהנחת רוח היא שאמרתי ונעשה רצוני, שהנחת רוח הוא מעצמו ומרצונו ית'. שרצונו נתמלא, ואנו רק הגורמים לזה, משל לחבית שמקיים את היין בקרבו שאין החבית גדולה וחשובה מן היין מפני שהוא רק הגורם שיתקיים היין. וזה הכל בעוד שישראל הם בהפרוד ובהמצוה שהן לתקן את עולם הפרוד. משא"כ כשבאים לבחי' עשו לי סעודה קטנה. אז אהנה מכם לא מרצונו בלבד רק מכם מן הישראל בעצמו. כנודע בחי' אז תתענג על ד'. על הוי' דייקא משל לאב שמרכיב את בנו על כתפו, (שמות רבה כז) ע"פ פשוט. כי ישראל הם בחי' מחשבה שהיא למעלה מבחי' הוי'ה תפארת. ויכול להיות גם אהנה ממך. כי הנאה ושמחה הוא בלב וראך ושמח בלבו. שהיא בחי' בינה ומתגלה בתפארת גופא. וכיון שישראל הם בחי' חכמה אז בחינתם למעלה מן בחי' הנאה והבן. מן מעשי ישראל בעולם הפרוד יכול להיות רק נחת רוח שאמרתי ונעשה רצוני. מן רצונו ית' בעצמו. כי מעשיהם למטה הרבה מן הנחת רוח. וא"א שהנחת רוח יהיה מהמעשים כנ"ל שכל דבר הנאה גדולה בבחינה זו מן הנהנה. משא"כ בבחי' סעודה קטנה יכול להיות כדי שאהנה מכם.

לכן בז' ימי החג צריכים לצוות על השמחה מפני שאין הם מרגישים את השמחה שהיא רק מן עצמו ורצונו ית'. משא"כ בשמיני עצרת שההנאה היא מאתנו בעצמנו, מעצמנו אנו מרגישים את ההנאה והשמחה של מעלה ואין צריכים לצוות ולא שייך צווי עליה. איתא בזוה"ק (צו לב) מאן דיתיב עם מלכא ונטיל לי' בלחודיה כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה, ע"ש. כי לעולם תפלתנו שכל איש מבקש מד' על צרכי גופו בלבד אינו בקשתנו שבפנימיות נפשנו באמת, משל לבן מלך שנתרחק מאביו ודואג ומיצר על שהוא רחוק מאביו. אבל כששוהה זמן הרבה בנכר בין אנשים הדיוטים ומתענה גם בדברים פשוטים. אז כשבא אליו אביו צועק אבי עשה לי מנעלים לרגלי, באמת צערו מאד על שנתרחק מאביו גם עתה בפנימיותו. רק כיון שנתרחק זמן רב ומתרגל רק בדברים הדיוטים ומתענה מהם לכן אינו יודע מעתה להוציא את צערו ובקשתו האמיתית ומוציאו בלבוש גם, עשה לי מנעלים.

כן בפנימיות נפשנו אנו מתגעגעים אל ד'. קרבנו אליך. קדשנו בקדושתיך. גלה כבוד מלכותך עלינו. רק כיון שהורגלנו בנכר זה זמן רב ומתענים מדברים הדיוטים ומחשבתנו ירדה לדברים נמוכים. לכן צערנו הפנימי מן התרחקותינו אנו מרגישים ומביעים בבקשות הדיוטות גופניות. לכן מתפללים לד' בינה הגיגי שיבין ד' בתפלתנו את אשר אין

מבינים גם אנו, ויראה בתוך תוכיותינו את תפלת נפשנו שתשוקתה לד'. אף שבפינו אנו מתפללים רק על צרכי גופנו. ולמה באמת צריכים להתפלל בפה, ולא די בקשת נפשנו שבפנימיותנו. הלא ד' בוחן כליות ולב ורואה את בקשת לבבנו ונפשנו. אבל הרי זה כמו שאמרה הגמ' (שבת יב) אל ישאל אדם את צרכיו בלשון ארמי שאין מלה"ש מכירין בלשון ארמי. כיון שאנו רחוקים ממנו ית' וצריכים מלאכי השרת שיעלו את תפלתנו לכן צריכים להתפלל בפה [ובלשון הקודש] ולא בלשון ארמי. משא"כ בשמיני עצרת שנעשה התקרבות ישראל לד' למעלה מבחי' מלה"ש. בבחי' לעתיד שישאלו המלאכים מה פעל א־ל. לכן גם תפלת פנימיות נפשנו תפלה שלימה היא ועולה ומתקבלת למעלה. וזה מאן דיתיב עם מלכא ונטיל ליה בלחודיה בלא המלאכים. כל מאי דבעי. אף רצונו בפנימיות נפשו שאיל הוא. ותפילתו שלימה. ויהיב ליה וממלאין אותה לו.

פרק ג

שמיני עצרת

ולא קם עוד נביא כמשה אשר ידעו ד' פנים אל פנים וכו' לעיני כל ישראל.

ונבין. הא כתיב ופני לא יראו. ודברי רש"י ז"ל נודעים. וכן ענין שמע"צ וההקפות נבין מעט לפי מצבנו.

הנה הסוכה היא אורות מקיפים כנודע. שמצוות מקיפות אותנו ובלולב ומינין אנו מקיפים. ומי הוא המקיף. המצוות או אנחנו. הלא אם יעמוד האיש על מקום אחד ובידו רק את הלולב יקיף. לא עשה ולא כלום. ואם בעצמו בלא לולב יקיף ג"כ לא עשה. א"כ שנינו אנחנו והמצוות מקיפים. ובכל החג יש ב' בחינות מקיף יש שאנו עם המצוות מקיפים. ויש שהמצוות בעצמן מקיפות אותנו. מפני שאין היחוד עוד בשלימות. לכן יש שאנו והמצוות ב' דברים. והמצוות מקיפות בלעדנו. ואדרבה הן מקיפות אותנו. משא"כ בשמ"ע ושמחת תורה שנעשה יחוד גמור כנודע. לכן אין ב' דברים רק אחד אנחנו והתורה יחד מקיפים.

קודם ההקפות אומרים אתה הראת לדעת וכו', הראת הוא בחי' שמראים לו ודעת הוא התקשרות כנודע. וזה הוא העיקר שהראיה שהראו לנו משמים, ובפרט כימים קדושים אלו תתקשר בנו. אתה הראת לדעת שד' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וראשית צריכים לראות ולדעת שבנו בעצמנו אין עוד מלבדו והכל אלקות, גם הגופניות. לא רק הצדיקים הגדולים שגם גופיהם בחי' גוף מלאך הוא, אלא גם בכל איש ישראל כשעובד לבטל את תאוותיו ומבטלן. ותשוקת כל עצמו לד' ולעבודתו היא, וכשבא לעבודה ותורה עובד ולומד בעונג אהבה יראה והתלהבות, אז שאר גופו אף אכילתו שתיתו וכו' נעשה כשמן

ופתילה שאף שהם דוממים חשכים מ"מ בהגיע אליהם אש גם הם ידליקו ויתהפכו לאור. אמנם אם עבודתו בקרירות אז הגוף אף שאינו חוטא נשאר רק חומר לא רע, אבל כשעבודת קדשו באש, אז גם גופניותו אם היא בעבודה ג"כ תאיר ותתקדש. אתה הראת לדעת וכו' שגם בנו אין עוד מלבדו. אמנם גופניים אנו ומ"מ הכל אלוקות. אבל העיקר הוא לדעת. שתהיה ראיה זו בך בהתקשרות, תהו עיקר היחוד עד שנעשים מקיפים יחד עם התורה.

מתחילה עושים זאת בנענועי הלולב ומיניו. וגמרא (סוכה א) פי' לעצור רוחות רעות וטללים רעים. והנה נודעת הגמרא (תענית ד) שישראל מבקשים ויבא כגשם לנו, ואמר ד' גשם אינו תמידי רק אהיה כטל לישראל שהטל הוא תמידי. ובענין עבודה הוא שישראל מתפללים שיבא כגשם היינו אתערותא דלעילא. ומבקשים שרק לפעמים תהיה ההתעוררות ושתישאר תמיד אינם מתפללים. כי א"כ אין בחירה ולא עבודה לאיש אם הכל יהיה מהשמים, רק שד' יעוררם בשפע ממרום לפעמים כגשם. והם יעבדו שישאר להם האור ועוד יוסיפו בו להתקדש. ואמר ד' שבאם הם מבקשים רק לפעמים מפני שעל התמידיות רוצים הם לעבוד, אז גם בהתמידיות יעזרם ד' שישאר אצלם. אהיה כטל לישראל. נמצא שטל הוא בחי' תמידיות. וטל רע הוא תמידיות לא טובה. שאף שלפעמים עושה תורה ומצוות מ"מ התמידיות לא טוב היא גשמיות ונמיכות ר"ל. ורוח רע הוא היפך מרוח הקודש. כ"ק מורי וחותני הה"צ זצוקלל"ה אמר שגם מי שהולך תמיד במחשבות קדושות הוא בחי' רוח הקודש. ואפשר שזה הרמז שרש"י ז"ל פי' על דעת האמור בבצלאל בפ' תשא (שמות לא. ג) דעת רוח הקודש, וחוץ מבחי' רוח הקודש שהיא הארת נבואה מרומז כי דעת הוא התקשרות. לכן דעת היא בחי' רוח הקודש כשתמידיות מחשבותיו הן במחשבות קדושות.

וכיון שזה החילוק בין היקף דסוכה ללולב. שהלולב פועל התאחדות התורה ומצוות עם ישראל. לכן פועל הלולב לעצור רוחות רעות היפך מרוח הקודש בחי' דעת שהיא מחשבה תמידית של קדושה. וכנודע לולב הוא בחי' דעת. וכן טללים רעים כנ"ל מגמרא שטל הוא בחי' תמידיות, וטל רע הוא תמידיות לא טובה, ואת זה פועלים הלולב ומיניו לעצור. ונעשה אחדות קדושה ומקיף אחד אנו והתורה ומצוות.

וכשבאים ליחוד דשמ"ע והקפות, רק באחדות מתחילים, אתה הראת לדעת . התקשרות רוח הקודש, וגם מברכין גשם. אף שבחג נדונים על המים. בכל החג. מ"מ גם בשמע"צ מברכין עליו. טעם המשנה בריש מס' תענית והתוס' שם ידוע. אבל בטח גם רמז עבודה בו. כי בסוכות שעוד לא גמרנו את הנענועים ולא פעלנו עוד שתהיה אחדות קדושתנו

תמידית לגמרי. מה יועיל הגשם וההארה ממרום אם היא לא תישאר תמידית. משא"כ עתה בשמ"ע שכבר דחינו הרוחות רעות וטללים רעים ונעשה הקפות רק עמנו יחד. כבר מתפללים על הגשם ממרום כי ישאר בתמידיות.

והנה כל מקיף הוא להוסיף אור וקדושה בהמוקף. וכך גם מצוות סוכה מוסיפה קדושה בנו. במי רוצים להוסיף אור כשאנו והמצוות מקיפים את התורה בכל ימי החג. וכן כשאנו והתורה מקיפים בשמחת תורה. ואפשר כי המשנה בר"ה (פ"ב מ"ז) אומרת שבקידוש החודש ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. ולמדה הגמרא מקרא. והרמז לפי מצבנו בעבודה שהיו צריכים לומר ג' פעמים מקודש. ראש ב"ד פעם אחת והם ב' פעמים. כי איתא בשמ"ר (פרשת בא) בענין קידוש החודש שאמר ד' אני קדוש אני ולעצמי אני מקדש. בתמיה. אלא הריני מקדש את ישראל והם מקדשים אותי. ע"ש. ובמה מקדשים אותו ית'. הלא רק את החודש מקדשים. אבל אותו ית' אין שייך לקדש ולא לייחד כי הוא ית' אחדות וקדוש אמיתי ואנו מייחדים אותו בעולם כמו שאומרת הגמרא (ברכות יג) כיון דאמליכתיה בשמיא וארעא וד' רוחות העולם וכו' ויש בזה כוונות לייחדו ית' יותר בכל העולמות. למעלה ולמטה. וכן בענין קדושה שצריכים לקדש אותו ית' ג"כ לקדש א"ע ואת כל העולמות בקדושתו. ואומרים קק"ק לעילא ותתא ולעלמי עלמיא. וגם קידוש החודש ובפרט שכל המועדים בחודש תלוים ג"כ לקדש אותו ית' הוא. לכן צריכים לאמר ג' פעמים מקודש. והראש ב"ד שהוא בחי' "ראש" אומר מקודש לעילא לכן די בפעם אחת כי הוא למעלה מהזמן ואינו שייך לעולם. רק העם עונין ב' פעמים קדיש על ארעא וקדיש לעלם. נמצא שכל מה שישראל מקדשין אף בדברי העולם אף במותר לו. את ד' הם מקדשין. לכן אין המלאכים אומרים קדוש ק"ק עד שיאמרו ישראל. (חולין צב) מפני שהמלאכים מקדשין את העולמות בדיבור ואנו גם בעשיה ע"י שמקדשין בפועל את העולם.

והנה הגמרא (ברכות ז) אומרת גדולה שימושה של תורה יותר מלמודה שנאמר באלישע אשר יצק מים ע"י אליהו. למד לא נאמר אלא יצק. היינו כי מים הוא חסד. וגדולה שימושה של תורה ע"ד שפרש"י דשימוש ת"ח היא הגמרא התלויה בסברא וכו'. ולכאורה צ"ל מהו שיצק ע"י אליהו. שהוא התלמיד יצק התורה על רבו. ולהנ"ל זהו שימושה, אמנם הרבי גדול יותר. אבל הרבה בו בכח ובהעלם ודייקא ע"י התלמיד הקטן ממנו בא לידי שימוש. ונתגלה. כמו כח הראיה והשמיעה שבנפש הוא יותר גדול וע"י העינים והאזנים הקטנים ממנה בא לידי שימוש, ומתגלה. לכן אחז"ל ומתלמידי יותר

מכולם. (תענית ז) ואשר יצק מים זוהי תורה על ידי אליהו. הוא יצק. מפני שגדולה שימושה שמשמש עם התורה. כנ"ל.
וזוהי בחי' והם מקדשים אותי שאמר ד' בחי' שימושה. קידוש דייקא בדברים נמוכים בעולם. ואנו והמצוות והתורה מקיפים וכל מקיף מוסיף, מוסיפים כח בפמליא של מעלה. מש"ר בעצמו כשביקש הראיני וכו' אמר ד' ופני לא יראו. אבל כיון שפעל התגלות לעיני כל ישראל זכה לבחי' ידעו ד' פנים אל פנים.

פרק ד
שמיני עצרת

איתא במדרש רבי תנחומא (פ' פנחס), ביום השמיני עצרת וכו', והיתה ראויה להיות אחר החג נ' יום כשם שעצרת אחר הפסח נ' יום. אלא אמר הקב"ה חורף הוא ואינן יכולין להניח בתיהן לבוא לכאן. אלא עד שהן אצלי יעשו עצרת. מנין ממה שקראו בענין ביום השמיני עצרת.
ונבין נא, האם התורה שמלמדת אותנו איך לעבוד את ד' במסי"נ תשנה את זמן החג רק מפני שהעליה לרגל בחורף יותר קשה. ובכלל נבין נא לפי מצבנו את ענין חג הזה ובחי' היחוד שבו כנודע שאז נעשה היחוד.
אמנם איתא בגמרא (ברכות דף ז') מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר והביאותים וכו' ושמחתים בבית תפלתי. תפלתם לא נאמר אלא תפלתי. מכאן שהקב"ה מתפלל. וע"פ פשוט על בית המקדש שלמטה נאמר והביאותים, וע"ז מדייקת הגמרא שלכן כתיב תפלתי שהקב"ה מתפלל. שנראה מזה שמקום תפלת הקב"ה הוא במקום שישראל מתפללים, ובשביל זה ביהמ"ק נקרא בית תפלתי. כי עצם רצון איש הישראלי הוא לד'. שיוכל לעבוד אותו ית' בלא מניעות. וגם לא יהיה כ"כ חילול השם ויתגדל ויתקדש שמיה רבה. רק שמוסתר רצון הזה ברצוניות גופניות מהם הכרחיות ומהם של שטות עד שלא תמיד מרגיש את הרצון הטוב שבקרבו. וכמו שאומר הרמב"ם ז"ל (הל' גירושין פרק ב') על כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. וכן עיקר רצון ד' הוא שיהיה טוב לישראל ברוחניות וגופניות. כי כל הבריאה היתה בשביל ישראל. וגם גוף הישראל קודש לד' וכמעט כל המצוות הם לגוף האדם איך יתנהג. לכן רצון ד' שיהיה טוב לישראל גם בעניני גופו. רק שע"י ההסתר שנעשה מסיבות הפגמים נסתר רצון הזה ברצונות של דין ח"ו.
ואפשר שזהו הנאמר ביעקב אבינו ויפגע במקום. שהתפלל, (חולין צא) שב' הפירושים ענין אחד הם. ואם כי במה שהיה ביעקב אבינו אין לנו השגה. לנו מרמז ויפגע במקום,

שבתפילה פוגע האיש הישראלי במקום. בד'. ושניהם ד' וישראל מתפללין יחד בית תפלתי. ורצון שניהם מתאחד יחד. פנימיות רצון איש הישראלי נתגלה והיא לד'. ופנימיות רצונו ית' והיא לישראל.

כי זהו החילוק בין בקשה לתפלה. בקשה היא רק של רצון חיצוני, ותפלה היא עבודה שבלב שבתוכיות הלב, שרצון הפנימי נתגלה בה. וזהו שאחז"ל אם שגורה תפלתי בפי וכו' (ברכות לד) כי רש"י פי' עה"פ שגר אלפיך שהבהמה משגרת ממעיה, אם שגורה תפלתי בפי שאינה רצון ובקשות חיצוניות בלבד רק נשגרת מפנימיותי לפי. והרי זה כעין חלום שהגמרא אומרת (ברכות נז) שהוא אחד מס' בנבואה, וכן אומרת הגמרא שאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו (ברכות נה). ואין זה סותר לזה, כי ניצוץ הנבואה מתלבש בהרהורי לבו למשל, חלום שר המשקים והאופים ניצוץ הנבואה של חלומם היה שישא את ראשו של שר המשקים וכו'. ונתלבש לשר המשקים ביין ולשר האופים במעשי אופה מפני שזה היה מחשבותם. כך כל רצון האיש להתפלל ולשפוך את לבו בתפלה לד' היא שגרי לבו. ורצון הפנימי ותשוקה לד'. אבל כיון שמוחו ולבו מלאים רצוניות ודאגות גופניות. לכן כשרצון פנימי הזה מתחיל לעלות ולהעיק לו על לבו מתלבש הוא ברצונות אלו והוא מרגיש את אלו. אף שגם עתה רצון פנימי הזה הוא הדוחה אותם. וזהו הסימן. אם אחר שמרבה להתפלל עולה בו הרצון הפנימי בכל פעם יותר עד שמרגיש כבר רצון לד' ובו הוא מתפלל כ"א כפי מצבו. הבן תורה משתוקק ומתפלל שיהיה לו פרנסה ומנוחה ויוכל לעבוד את ד' ולעסוק בתורה כל היום באין מפריע. ומי שאינו בן תורה משתוקק ומתפלל שיושע במנוחה ושמחה כדי שעכ"פ שיעור יעשה לו בכל יום שילמד מי עמו וינהג את ביתו כבית ישראל. וינהג את בניו וב"ב בדרך ד'.

ואפשר להבין בזה מעט את הפסוקים (שמואל א' א. יב) ויהי כי הרבתה להתפלל וכו' ויחשבה עלי לשכורה וכו' עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך וכו' אשה קשת רוח אנכי וכו' ואשפוך את נפשי לפני ד'. שנודעת הקושיא ממ"נ אם צריכים להתפלל בלחש למה חשבה לשכורה. ואם בקול רם צריכים להתפלל למה התפללה בלחש. ולמה רק כי הרבתה להתפלל חשבה לשכורה ולא מתחילה. ומה עד מתי תשתכרין. הא חשב שהיא שכורה מכבר, ולא שעתה היא שותה. וכן הסירי את יינך וכו' האם בידה הוא להסיר כשהיא שכורה מכבר. ולהנ"ל, כששמע שמרבה היא להתפלל באופן אחד, כי אף אם מתחיל האיש להתפלל מפני רעיונותיו ורצוניו ג"כ יבוא בסופו לתפלה טובה לד', אבל כי הרבתה להתפלל רק באופן אחד ולא שמע הטבה בתפלתה אמר לה עד מתי

תשתכרין, פי' כבר צריכה את לעלות לתפילה טובה, ולא להיות סבוכה בשכרון של מחשבות ורצונות עוה"ז. והשיבה לואשה קשת רוח אנכי וכו' ואשפוך את נפשי לד', וגם מתחילה תפלתי טובה לד' היתה, כי כל כוונתה להוליד בנים היתה לצורכי שמים. עבודה שבלב זו תפילה (תענית ב' ע"א), חוץ ממה שפועלת במרום עבודה היא גם באדם. כי הגמרא אומרת (ברכות יב), עה"פ ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אחרי לבבכם זו מינות. לא רק במין גמור מדברים כי התורה לכל איש ישראל היא, והרי זה כמו מי שכבר טהור מ"מ מקדש ומטהר א"ע בכל פעם יותר, והמדריגה שהיה בה מקודם אף שכבר היה טהור, אינה טהורה לו עתה. כן הוא בענין מינות ר"ל, האיש ישראל צריך להתחזק בכל פעם יותר באמונה. ומקיים בזה ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות. והתיקון הזה של הלב הוא ע"י עבודה שבלב. מפני שהרצוניות והתשוקות החיצוניות נמסות. ורצון הפנימי שהוא גם רצון ד' "ויפגע במקום" נתגלה ומתאחד. והוא היחוד שעושה איש הישראלי בתפילה.

כי איתא בנועם אלימלך הק' פ' תצא. שכל עבודתנו היא להמשיך אותו ית' לעולמות שאנו מכניס עיני ד' יד ד' וכו' שהעולמות נקראים כן. וכשהצדיק רוצה להמשיך פרנסה צריך לעורר מדה זו יד ד' וכו'. וכשממשיך את הבורא ב"ה להעולמות זה הוא יחוד. עכ"ל הק'. ובפר' דברים כתב שכללות ישראל הוא בחי' אדם קדמון. ולפ"ז המשכת הארת ד' לעין ליד וכו'. היינו לבחי' עיני ישראל לידיהם וכו' והתייחדותו עם ישראל. יחוד הוא. וכיון שבתפילה הוא ית' מתפלל במקום ישראל מפני שאז רצון ד' ורצון ישראל רצון אחד. א"כ בתפילה הוא היחוד האמיתי, ותלוי בכ"א מישראל עד כמה הוא מייחד רצונו ברצון די. ויש בזה מדריגות רבות עד למעלה מהשגתנו. וזהו אם שגורה תפלתי יודע אני שהוא מקובל מפני שרצון ד' וישראל אחד הוא ורצון ישראל בצרכיהם גם רצון ד' הוא. ובסוף השמ"ע אומרים יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ד' וכו'. כי בתחילת התפילה יכול להיות שרק הגיון לבו בסתר לבו היה לד'. כי באמרי פיו כיוון רק לצרכו. משא"כ בסוף תפלתו כשכבר גילה את מחשבתו ורצונו ונתאחדו ברצון ששניהם רצון אחד לא בהסתר לבו בלבד. א"כ גם מה שמתפלל לצרכי עצמו גם זה רצון ד'. ואמרי פי לעצמי ג"כ לפניך ד' הוא. ומתפללים יהיו לרצון אמרי פי וכו' שכל מה שהתפללתי גם מה שעל צרכי יהיה רצון ד'.

ואפשר בזה להבין מעט את הגמרא ברכות (דף ז') שח"א שיפה עשה משה שהסתיר פניו בסנה ובשכר זה זכה לותמונת ד' יביט, וח"א שלא יפה עשה. שלכן אמר לו ד'. לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי. כשרציתי לא רצית. עכשיו שאתה רוצה

איני רוצה. שלכאורה קשה להבין למ"ד שלא יפה עשה הלא מש"ר כיוון לכבוד שמים כי ירא מהביט אל האלקים ולמה יענש. ובטח יש איזו שייכות להסתרת פנים בסנה עם בקשתו הראני נא, שכיון שהסתיר פניו בסנה לכן וראית את אחורי ופני לא יראו. ולא בעניניו של מש"ר רצוננו להבין בזה רק במצבנו בעבודה. אבל חז"ל אמרו שלכן נתגלה ד' אז בסנה מפני שעמו אנכי בצרה (שמ"ר ב). והנה לפי הגירסא בגמרא (חגיגה ה'). בבתי בראי אין בכיה לפניו ית' כי גנאי הוא לאריה שיבכה בפני שועל. ובבתי גואי אין גנאי. ומש"ר הסתיר פניו שלא יהיה גנאי ואי כבוד בצרתו כביכול שסובל ומראה זאת בסנה.

והנה המהרש"א ז"ל אומר שבתי גואי היא בחי' בינה, ונודע שתפילין הם בחי' מוחין דאו"א. לכן ישראל שעלו במחשבה הם בתפילין דמארי עלמא. והגמרא אומרת (ברכות ז) וראית את אחורי קשר של תפילין הראה לו. ולפ"ז הכל ענין אחד. ד' הראה לו קשר של תפילין. א"כ מש"ר רצה לראות את התפילין שרצה שתתגלה האחדות האמיתית של רצון ד' וישראל. ואמר לו ד' על שהסתיר אז בראשית ההתגלות את פניו שגרם שההתגלות לא תהיה בחי' בתי גואי. בחי' בינה והתאחדות שלא היה שייך גנאי לזולתו. כי אין זולתו ורצון או צער ישראל רצון וצער כביכול הוא ולא נעשה אז האחדות הכי שלמה. (היינו לפי ערך מש"ר שראה באספקלריא המאירה. כי לפי מצבנו כ"א לפי עבודתו עושה כנ"ל) רק כשרציתי לא רצית ב' בחינות רצון. לכן ופני התפילין לא יראו. ושער הנ' דבינה לא נתגלה לו.

נחזור להנ"ל. ע"י התפילה נתגלה לכ"א כפי מצבו אחדות רצון ד' בחי' יל"ר אמרי פי וכו'. שגם צרכיו רצון ד' הוא. ובשמ"ע נעשה מכל התפלות ועבודות ימים הקדושים יחוד הקב"ה וישראל. בבחי' עצרת של קבה"ת, עד שבאם קשה לישראל לילך בחורף גם זה רצון ד' שלא ילכו. ונעשים גבורות גשמים שגם בדין ראוי לנו שפע מפני שכן הוא רצון ד'.

פרק ה

שמיני עצרת (תרצ"א)

איתא בזוה"ק צו (לב), על שמיני עצרת. מאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה. ונבין נא הענין עכ"פ מעט לפי מצבנו, וכן כל החג הוא זמן שמחתנו ולמה אנו עושים את עיקר השמחה בשמ"ע שהוא רגל בפני עצמו.

אמנם איתא במד"ר בראשית פ"ב פשט אחד על הא דבפסוק אחד כתיב נצב לריב ה'. ובפסוק אחד כתיב כי שם אשב לשפוט את כל הגוים. בשעה שהקב"ה דן את ישראל

דן אותם מעומד מקצר בדין ומפשר בדין. אבל כשהוא דן את העכו"ם דן מיושב מדקדק בדין ומאריך בדין עכ"ל המדרש. ואפשר זה הרמז ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, כי כשח"ו מתעורר דין על ישראל מוכרח הקב"ה לדון אותם מעומד ולקצר בדין. משא"כ בשיכון בחסד כסאך יוכל לדין גם אותם מיושב. וזה ויכון בחסד כסאך אז ותשב עליו באמת תוכל לשבת בדין לא מעומד דוקא.

ונבין נא מעט לפי מצבנו מה ענין עמידה וישיבה בדין אצלו ית'. אבל הפסוק אומר השמים כסאי והארץ הדום רגלי. עתה התגלות אלקותו ית' בעיקר היא בשמים. ובארץ ההתגלות היא בהסתרת פנים עד שמכנה רק הדום רגלי בחי' עקביים כביכול. כי אין הכסא בעוה"ז שלם. ולעתיד כשיהיה מלאה הארץ דעה. וגם בארץ תהיה התגלות כמו בשמים. יהיה הכסא שלם וגם הארץ תהיה כסא כבוד כמו שמים. וכלם יראו שמלא כל הארץ כבודו. ואפשר זה הרמז ויגע בכף ירכו, כי האבות היו מרכבה, והם לא היו הדום רגלו לבד רק מרכבה שלימה. וגם חלקם בארץ היה כסא כבוד שלם. וצורת יעקב נחקק בכסא כבוד בחי' לעתיד. ובמצב כזה לא היה יכול שרו של עשו לפגוע בו. וירא כי לא יכול לו. לו לעצמו, ויגע בכף ירכו בחי' רגלים. כשיהיו בניו בחי' הדום רגלי לבד. לא מרכבה וכסא שלם. ח"ו יוכל לפגוע בהם במעשי יצה"ר וזהו כל עבודתנו עתה נגד שרו של עשו.

נמצא שגם הארץ כסא כבוד הוא. ורק עתה אינו שלם. והנה ה' ית' לעילא מכל עלמין ואינו בגדר עלמין. וכל התגלותו והשגתנו הוא מסטרא דנחית לאמלכא על ברייַן. לכן ההתגלות בעולם הוא בחי' דין. וכנודע שמלכות היא דינא רפיא. ומתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין. כי מלכות נתגלה בראשונה כנודע מע"ח. פשוט מפני שהצמצום והגבול נתגלה, וגם כי המלאכים מתגלים בהתגלות ההשתלשלות והמלאכים הם בחי' כי לא ישא לפשעכם. והדין הוא על כל אחד מישראל אם גילה את מלכות שמים ע"ע. משא"כ כשמעלה ה' את איש הישראל לעצמותו ית'. למעלה מן הבחי' מסטרא דנחית לאמלכא על ברייַן. אז אין צמצום ולא מלאכים, רק הוא ית' שרב חסד הוא. לכן כשדן את העכו"ם דן אותם בישיבה. היינו ישיבה על הכסא כבוד. היינו מסטרא דנחית לאמלכא על ברייַן ונתגלה הצמצום והמקטרגים, משא"כ את ישראל דן בעמידה. שאינו מתגלה מעולם בכסא רק מעלה אותם לעצמו ואין דין וצמצום ולא מלאכים מקטרגים.

ומיושב בזה המדרש שמות באז ישיר (שמות רבה כג) נכון כסאך מאז אע"פ שמעולם אתה לא נתישבה כסאך ולא נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה. היינו אז ישיר וכו' מה יש כבוד וכו' אלא זה עומד וזה יושב וכו' כך אמרו ישראל וכו' אלא כביכול עומד

וכו' אבל וכו' ואמרנו שירה לפניך באז נתישבה מלכותך וכסאך וכו'. שמשמע שדוקא ע"י ישראל נעשה ישיבה וכאן אומר המדרש שבדין ישראל בעמידה ובעכו"ם בישיבה. ולהנ"ל באמת עיקר ההתגלות שתהיה בישיבה על הכסא כבוד. שהוא בחי' נתישבה כסאך ונודעת בעולמך, רק שבשעת הדין אם יש דין ח"ו אז ה' מעלה אותם לעצמו בחי' עמידה.

אבל גם זה תלוי בישראל ובעבודתו, האיש שקשור בעולם עד שאינו יכול לנתק א"ע ממנו קשה שיעורר עליה זו למעלה. עמידה למעלה מכל העולם. משא"כ האיש אף שאינו פרוש ומובדל לגמרי מן העולם אם יכול לפעמים להשליך א"ע על יום. על שעה מן העולם. ולאמר היום אעבוד את ה' כעבד נאמן מין הגבהה מן העולם הוא. וכן בכל פרט של עשיה אם יכול לאמר לא אעשה זאת. או להיפך אעשה זאת בלתי לה' לבדו מין הגבהה הוא. בכל מעשיו קשה שכל איש יהי' בלתי לה' לבדו. אבל עשיות פרטיות יכול להתגבר ולעשותן לשם ה'.

וזה ענין כורעים של ר"ה ויוה"כ. בכל השנה משתחוים בראשו בלבד עד שיראה איסר מכנגד לבו. ובר"ה ויוהכ"פ משליכים א"ע לגמרי לפני ה'. בכל השנה נשאר האיש על עמדו ורק מכניע א"ע לה'. ובר"ה ויוה"כ משליך א"ע ומבטל את כל עצמותו וחלק העולם שלו לה'. וגורם עי"ז עליה של עמידה למעלה מן העולם, וכל המקטריגים בטלין ואין דין. וזה נושא עון וכובש עון, כי הכובש את המדינה יכול להיות שכל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך ונשארים בקיומם כמו מקודם, מפני שהשלימו עמך. והכניעו א"ע לך. וכן הוא בכל השנה רק כובש עון שכבשו מפני שגם האיש ישראל רק כבשו. והוא בגופנותו ויצרו נשארו כמו שהיו ורק בראשו הכניע א"ע והשתחוה. משא"כ בר"ה ויוה"כ נעשה נושא עון שמגביה את האיש ישראל למעלה בבחי' ודן אותו בעמידה על עונותיו. מפני שגם האיש ישראל הי' נושא עון. שביטל א"ע למעלה לגמרי והשליך א"ע לגמרי.

ואפשר זה הרמז לך אמור להם שובו לכם לאוהליכם ואתה פה עמוד עמדי. כי אף מי שה' מעלהו לעמידה, לא שישאר כן תמיד הוא, כי אדרבה עיקר הבריאה היתה שתתגלה מלכותו ית'. ובכלל אם אין השתלשלות אין עולם ויוכל להתבטל לגמרי. רק שאחר שה' העלהו ונתבטלו כל המקטריגים אז יוכל לשוב ולגלות מלכותו ית' על העולם ועל עצמו. בחי' אז ישיר שנתישבה כסאו ונודע שמו ית' בעולם על ידו ועל ידי עבודתו. ובכלל לא איש מעוה"ז הוא. רק אור עליון שלמעלה מן העולם הוא שירד לגלות מלכותו ית'. ובקבה"ת שביטל ה' זוהמתן והעלם לבחי' עמידה למעלה מן העולם בחי' ויעמד

העם. אמר להם אחר קבה"ת שובו לכם לאהליכם. לא שישאר תמיד למעלה מכל העולם וההשתלשלות. רק שובו לכם לאהליכם ולמצביכם מפני שואתה פה עמוד עמדי. שמש"ר נשאר. עמוד עמדי בחי' עמידה. ומשה הוא ישראל וישראל הוא משה. לכן יוכלו לשוב לאוהליהם ולעולם ולגלות שם אלקותו בחי' כסא כבוד. מפני שגם עתה נאחזים בבחי' עמידה ע"י מש"ר, והם בעולם למעלה מן העולם. וגם בעולם יוכלו לעשות התגלות כבודו בחי' כסא כבוד.

וכן עתה אחרי הכורעים של ר"ה ויוה"כ שהיא עליה של בחי' עמידה. אמר ה' שובו לכם לאוהליכם. מתחילה לאוהל של מצוה וסוכה. ובשמע"צ כבר הגענו לזה שאפילו באוהל פשוט נוכל לגלות את מלכותו. ושמע"צ הסוף של הכורעים של ר"ה ויוה"כ הוא. אין בו מצוה פרטית ומיוחדת. רק העצירה בביתנו והאכילה מצוה היא. את ביתנו ואת כל העולם קדשנו. וחז"ל אמרו על יו"ט הזה שהיה צריך להיות אחר החג ז' שבועות כמו שבועות אחר הפסח. רק שאמר ה' ימי גשמים הוא וכו'. היינו שעתה יום הזה חול הוא ועשאו ה' יו"ט. כי זה עיקר היו"ט הזה לעשות מחול קודש ולהמליך אותו ית' גם על העולם. ישיבה שלאחר העמידה. את המקטריגים בטלנו בהכורעים. ואת כל העולם הפקרנו לה'. ועתה באנו לבחי' נתישבה כסאך והודענוך בעולם. מאן דיתיב עם מלכא בחי' ישיבה. ולא ישיבה כמו אצל אה"ע ח"ו, ונטיל ליה בלחודיו. בלא המקטריגים להבדיל. אז כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה.

וזהו החילוק בעבודת הנפש. כי איתא בפרדס בענין המראות אדום לבן וכו' שצריך המכוון כוונות להתלבש בהם. ואמר בקדשו שכיון שהוא מתפעל בגופו מאדום לדין גופו מעורר את נפשו. נפשו את נשמתו ונשמתו את החיה יחידה וכו' עד השורש למעלה. ופועל בשם הזה לדין וכן ברחמים. ולפי דבריו הקדושים שם. לאו דוקא באנשי עליה פועל הדבר רק גם בפשוטים. וזה ענין ההתעוררות שמתעורר האיש ומתלהב בתפלתו. אף אם מתחילה רק התעוררות גופנית היא כמו שמתעורר מאיזה דבר גופני, התעוררות זו ג"כ פועלת. שיתעורר מן הקדושה. מפני שעולה למעלה. גופו מעורר את נפשו. נפשו את נשמתו וכו'. לכן יש לפעמים שהאיש מתעורר ועושה מצוה או לומד ושבע ונח בזה כבר. ויש לפעמים שאינו שבע. הוא לומד ועושה מצוה ומשתוקק. אם רק גופו או נפשו מתעוררות אז המצות והתורה שלומד ועושה מוצאים אותה ונח. ואם כבר הגיעה ההתעוררות עד החי' יחידה שלו שלמעלה מגופו. אין עשיות גופו מוציאים אותה. ואינו שבע ותמיד משתוקק. וזה החילוק. מי שהתלהבותו באה ממטה למעלה. אז גם בעבודה

אף כשהוא למעלה. מ"מ רשימות גופו נראות בה למעלה, ואם הוא מין התלהבות שהוא בחי' שובו לכם לאהליכם שבאה מלמעלה למטה, מין התגלות עליונה היא וטהורה היא. ובר"ע שראה מש"ר שסורקין וכו' ושאל וכו'. אמר לו ה'. שתוק כך עלה במחשבה לפני. כי ר"ע לא בשביל עצמו נהרג. רק בשביל ריבוי חטאי העולם שנתקבצו אז. וכנודע שבאם לא נהרגו עשרה הרוגי מלכות היתה שבירה כמו בשבה"כ. ומש"ר שאל זו תורה. הא להעולם גם תורה היה ואיך שלט הדין בהם כ"כ. ואמר ה' כך עלה במחשבה לפני. כיון שהדור אשר ר"ע נענש עבורו תורתו היתה בחי' "עלה" ממטה למעלה, לכן שלט דין בהם. לכן בשמע"צ שאז החזרת הכסא ממעלה למטה לכן התעוררות השמחה טהורה מן מקטריגים. מין נבואה שבאה ממרום היא ונעשה רק שמחה.

זוה"ק צו. מאן דיתיב עם מלכא ונטיל לי' בלחודי'. כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה ע"ש. ונודע הקושיות מספרי אא"מ זצקללה"ה הכפל כל מאי דבעי שאיל, וכן מה ונטיל ליה בלחודי'.

אבל נודע שיש עבודה בחי' בן ובחי' עבד, כי לעולם אנחנו בנ"י בחי' בן, כי הבן אף גופו ואף צפרניו הם ממוחא דאבא, ובחי' עבד הוא דבר שאינו בא ממוחא דאבא רק שהוא ממשיל עליו כמו מלך שהוא מושל על עבדו שאינו בא ממנו. ואנחנו בנ"י חלק אלקות וישראל עלו במחשבה ואף גופנו ממנו ית', לכן אנו בחי' בן וכמו שאמר הפסוק כי אתה ד' אבינו אתה. וכי תשאלו הלא אנחנו החומר. אבל ואתה יוצתו ומעשה ידך כולנו שכל עצמותנו אתה עשית. לכן ואתה ד' אבינו אתה.

אבל מהו הדבר שיוכל לעשות אותנו בחי' עבד. הוא לבושנו הגוף. כי כנ"ל ומעשה ידך כולנו רק המרות הם לבושין עילאין. כמו שאיתא בפתח אליהו לבושין תקינת להון, והאדם עושה לבושין ללבושין. כי מדת חסד אהבה האדם מלביש בדבר. שאוהב למשל את זה הדבר. נמצא שאת אהבתו הלביש בזה הדבר. וכן יראה שירא מזה הדבר מרעם למשל. האהבה בעצמה היא כבר לבוש של לעילא שנמשך לו והאדם מוסיף לה לבושין. וכן יראה וכו'. וכמו השי"ת שאין הלבושים נעשים עצם הדבר רק וכד אנת תסתלק מנהון וכו' שמפשיטם. כן צריך האדם לעשות מלבושין וכלים שלו שלא יהיו עצם שלו רק שיוכל להפשיטם, הדבק במדותיו מה הוא רחום כמו שהוא רחום וכו' ואינם עצם רק מפשיטן כן אתה וכו'.

ויוכל להיות שזה מרמז הכתוב אצל יעקב ויוסף כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים. כי רש"י ז"ל על ויפשיטו את כתנתו את כתונת הפסים אשר עליו שזה מלבוש על הכתונת לבוש על הלבוש, כי יעקב אבינו ע"י דברי תורה שדבר ליוסף עשה הוא

לו הלבושין על הלבושין היינו הדבר אשר יתלבשו בו מדותיו. כי מה המה לבושין על הלבושין חלקי העולם מה שאהב וממה שירא הכל דברים שנמצאים בעולם, וכל העולם כלולה בהתורה. וכשדבר אליו יעקב אבינו דברי תורה בלי פגם, תורה טהורה, אז הלבושין דלבושין טהורים היו ונפשו התלבשה בעולם רק לעבודת ד' לאהוב את העולם למצוה, ולירא לעשות עשיה של עבירה וכו'. כי בן זקונים הוא לו פרש"י ז"ל שלמד עמו ובזה בעצמו עשה לו כתונת פסים, לבוש על הלבוש. ויוכל להיות שזה רמז רש"י ז"ל על כתונת פסים כלי מלת מלשון כי אין מלה בלשוני מלשון דבור, הכתונת פסים היה מדבורים דברי תורה. [והשבטים] אמרו שכאשר יפשיט את הכתונת פסים את הלבוש שהלבישו יעקב ויתרחק מתורתו לא יוכל לעמוד בנסיון ויוכל ח"ו להלבישה בתאוה רעה ומדה נפולה. אבל יוסף עמד בנסיון והכל ע"י תורת יעקב אבינו דמות דיוקנו של אביו נראה לו. אף שנתרחק מתורת יעקב, אבל אם שמע פעם דברי תורה של יעקב אבינו ולנ את הכתונת פסים היינו כלי מלת ודברי תורת יעקב אז יכל לו להשמר מחטא.

נחזור לענייננו שהאדם צריך שישארו לבושין שיוכל להפשיט. אבל אם נעשו עצם שלו זה דבר זולת מאבא והוא בחי' עבד. לכן כל איש ישראל צריך לנסות ולבחון זאת בעצמו אם הלבושין אינם עצם אצלו, למשל כשבא לו איזה מדה. אהבה לדבר או יראה מדבר יפשוט א"ע מהדבר, ותשאר אהבה או יראה סתם אשר יוכל להלבישה לד' שיחפוץ. ומעצמו יחפוץ להלבישה או בעבודת ד' לאהוב אותו וליראה ממנו. ואם אינו יכול להפשיט את עצמו. ובפרט במי שנעשה אצלו טבע. למשל שאוהב יין או ממון וכו' ואצלו נעשה דבר אחד שחלק אהבה שאוהב בה את היין והממון אינה סתמי רק נעשה עצם אחד עם היין והממון הנאהב, נמצא שאין זה לבוש לבד רק נעשה עצם שלו. וזה הדבר לא טוב זהו בחי' עבד, וממילא אינו יכול להשיג מאומה.

כי באמת ולא ישיגוהו משיגי הגוף. רק כמו שאיתא בזוה"ק נודע בשערים בעלה שהמדות נתן ד' בנו השתלשלות המדות עליונות וע"י נוכל להתקרב למלך עולמים, אבל אם הוא מעטף את המדות בשק והמה נעשים עצם שלו עד שאינו יכול להפשיטם אז נעדר ממנו האור, כמו מי שסותם את חלונותיו בדברים גושים וגסים שלא תעבור השמש שנעדר ממנו אור השמש. וכשאין בו הראיה פנימיית ראיה של הנשמה שממנה באה אמונה פשוטה אז בא לו חקירות כוזבות וספקות ששורשם דעת הקליפות ר"ל. כי מי שראה את המלך ומשרתיו אף שאינו רואה כולו רק ע"י חרך וסדק הדלת והכותל לא יסתפק עוד, ומי שיושב בחושך ולא יראה בגדלות המלך מסתפק מי המלך ומהו המלך ועבדיו. וכמו שאנו אומרים אם כבנים רחמנו כרחם וכו' ואם כעבדים שיש בנו עצם זר אז

עיננו לך, עינינו לראות אותך תלויות עד שתחננו וכו' ותכפר אותנו ותטהרנו מחלאותנו ונשאר בלי לבוש ונהיה שוב בן ואז נוכל שוב לראותך. לכן השי"ת נקרא מלך הגוים, לנו הוא אב, ולגוים הוא מלך כי עצם זר הם.

אמנם יש איש ישראלי שאף שהוא משיג את מדותיו ית' בלי לבוש דלבוש בחי' בן ומ"מ בא לו תשוקה רבה לה' שישיג אותו ית' בלא לבושין לגמרי, ומתפלל לד' שישיגנו כך בלא לבוש לגמרי. ולעומת תשוקתו הרבה אז אף הגבול היותר זך עצם זר נחשב, וזהו הוא בחי' אבינו מלכנו, שבאמת אבינו הוא כי אין בנו עצם זר בלתי מדותיו ית' ומ"מ מלכנו הוא שלעומת תשוקתו גם הלבושים בעצמם הגבלת המדות כמו זר נחשב לו ואמר הזוה"ק. מאן דיתיב עם מלכא, אבל לא שהוא בחי' עבד, לכן נקרא עם מלכא ונטל לי' בלחודי' כל מאי דבעי אינו חפץ כסף וזהב ושאר הדברי עולם רק כל תשוקתו ורצונו הוא שנטל אותו ית' בלחודי' בלא שום לבוש כלל. ידע כי שאל ויהיב ליה. מה ששואל ומבקש שיהיה נוטל לו בלחודי' זהו בעצמו ענין השגה, ויען שא"א להשיגו בלא לבושין לכן הוא השגה של אי השגה, השגה של תשוקה לראות וד"ל והבן.

שמחת תורה

פרק א

שמחת תורה (**תרפ**"ו)

שמחת תורה. באמת אנו שמחים בכל השנה עם התורה, פקודי ד' ישרים משמחי לב. אבל מה נחשבת שמחת האיש אשר כל ימיו כעס ומכאובים. ובכל שמחתו מהולה תוגה. אמנם. כמו שאנו ישראלים רק עם התורה. כן התורה היא תורה רק עם ישראל. והסוכה אם לא עשה אותה ישראל לשם סוכה אינה מצוה וכו'. כי זהו יחוד לעילא. אוריתא עם נשמת ישראל. לכן כמו שאנחנו שמחים כשמקבלים התורה כן התורה שמחה עם ישראל.

ואחרי ר"ה יוה"כ סוכות. כשכל איש ישראל נעשה לפי ערכו קודש. שמחה התורה שמקבלת את ישראלים האלו. והרקודים שאנו רוקדים עם ספר התורה. אף שבכל מצוה שאנו שמחים עמה אין אנו רוקדים עמה. רק לעצמינו אנו שמחים ורוקדים מן המצוה. אבל כאן לא אנחנו רוקדים עם התורה רק התורה רוקדת עמנו. עיקר הבעל שמחה היא התורה. והיא רוקדת עמנו ואנחנו מרגישים את שמחתה. והא ראיה כי לעיני כל ישראל בראשית. רש"י ז"ל אומר על לעיני כל ישראל. ששבר את הלוחות וזה נעוץ סופו בתחילתו, לעיני כל ישראל בראשית, ולמה. בראשית. בשביל ישראל שנקראו ראשית, כלומר ישראל שנקראו ראשית נבראו בשביל בראשית בשביל התורה. והתורה שנקראת

ראשית נאצלה בשביל ישראל שנקראו ראשית. וכשחטאו ישראל שבר הלוחות. וזה נעוץ סופו בתחילתו. לעיני כל ישראל בראשית. משא"כ עתה שכולנו נטהרנו. אז התורה שמחה שמחת־תורה. וכמו שאומרים שישו ושמחו בשמחת תורה. שאנחנו נשמח בשמחתה. וזהו החילוק. האדם הוא בעל גבול וזמן. כל חייו זמניו מעשיו ופעולותיו זמניים, דאגתו זמניי. עתה הוא בדאגה ולאחר זמן קטן הוא שמח. וכן שמחתו רק על זמן הוא. משא"כ התורה היא נצחית ולכן שמחתה היא נצחית. וכשאנו שמחים בשמחתה היום יעזור ד' שלא תפסק השמחה. רק יעזור לנו בישועתנו בכל הענינים שנוכל לשמוח בכל השנה מתוך כל טוב וישועת הכלל והפרט אמן.

פרק ב

שמחת תורה (**תר"צ**)

ולא קם עוד נביא בישראל כמשה אשר וכו' פנים אל פנים לכל האותות וכו' לעשות באמ"צ וכו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל.

דאיתא מהמגיד הגדול זצ"ל עה"פ יהי כבוד ד' לעולם ישמח ד' במעשיו. שכל כבוד ד' עולה מן עולם העשיה. פשוט הוא. מפני שבעוה"ז הוא עיקר העבודה בבחירה. אבל גם בעבודה עצמה יש מי שכל עבודתו הוא רק כשבא לתורה ותפלה. ואף שגם בעניני גופו אינו נמוך ח"ו. מ"מ עבודתו רק בחי' שמים. וישנם צדיקים שגם בעניני הגוף עובדים את ד', ומעלים את עניני גופם כ"כ עד שיהיו גם הם עבודה. וכמו שראינו במקדש שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים נט). וכ"כ היתה אכילת הכהנים צורך עבודה עד שלא היו רשאין למעט את זמן אכילת הקדשים, ואם ביוה"כ לא יכלו הכהנים לאכל מתודה גם כל הקרבת הקרבן לד' נאסרה אף בערב יוה"כ. ועליות עניני הגוף והאכילה לעבודה לא בכיוון כונות בלבד הדבר תלוי. כי לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול. וכמו שבאם יכוין האיש שהוא עתה בירושלים לא תועיל לו כונתו, כן בכיוון הכונות לבד לא יתעלה ולא יהיו עניני גופו עבודה. רק הצדיקים שתקנו ע"ע בזמן רב וכח גופם נבנה בקדושה מפני שזה איזה שנים שכל אכילתם שתיתם וכל עניני גופם הכל בצדקות, בקדושה וטהרה ולשם ד'. עד שכל גופם וכוחם נבנה בקדושה, ואז כשבאים לעשות שום דבר מעניני הגוף כגון אכילה וכו' הרי זה להוסיף קדושה ליחד יחודים ולעבוד עבודה. בבחי' כהנים אוכלים וכו'.

וזה אחד מעניני "שלחן" של החסידים. כי מי שאוכל רק כדי שבכח אכילתו יוכל לעבוד את ד'. אף שגם זה טוב מ"מ אין שייך לעשות מזה עבודה ולהנהיג את השלחן. כי אכילתו היא רק הכנה לעבודה. ונשארה במקומה בחוץ. כמו שגם הפרוזדור צורך הטרקלין הוא

כדי להתקין א"ע בפרוזדור ולא יטנף את הטרקלין ומ"מ נשאר הפרוזדור בחוץ, משא"כ מי שעושה מגופו ואכילתו עבודה אז השלחן יכול להיות אצלו בחי' הכהנים אוכלים וכו'. מין עבודה. עד שמנהיג השלחן והיושבים אצלו בשולחנו מרגישים אז מין חרדת קודש. שגם אהבה יראה שמחה והתקשרות יחד מרגישים בשלחן. יהי כבוד ד' לעולם ישמח ד' במעשיו. לא עבודה בשמים לבד. רק העבודה שהיא עם עולם העשיה

והנה בראשית התקדשות זו צריך האיש לדעת ולזכור תמיד הא דאיתא מהרבי ר' אלימלך זצוק"ל. שבאם רצה ד' היה יכול לבראו שלא יצטרך לאכל. ובראו שיצטרך לאכל לא מפני ההכרח ח"ו רק כי כן היה רצונו ית'. ואכילתו שהוא אוכל הוא רק למלא את רצון ד' ולתקן יחודים למעלה כפי רצונו ית'. א"כ כל אכילתו ושאר עניני גופו עבודה הם. ואף בשעה שמרגיש רעבון ידע שגם זהו מפני שרצון ד' שירגיש רעבון, לא להשביע את תאותו. רק לעשות עתה יחוד לעילא ברצון ד' ובהשמות אשר בהמאכל שיכנסו בקרבו ויתיחדו עם השמות אשר בקרבו כנודע. ורעבון זה שהוא מרגיש מין תביעה רוחנית היא להיחוד. וכשהדבר הזה שקוע תמיד בדעתו, אז כשבא לאכל או לעשות דבר אחר לצרכי גופו נרתע ומזדעזע מפני פחד העבודה. איך שעבודה גבוה כזו ירגיש הוא בתאוה. וכאשר מתרגל כך ואז כשרואה בספ"ק כונות שיש לכוין בכל דבר ולעשות יחודים. אז אכילתו מין עבודה היא ויחוד יחודים בחי' הכהנים אוכלים. ולאו דוקא בעבודה שהוא עובד רק גם הקדושה שמאירים לו מן השמים תלויה באופן עבודתו, אם היא רק בחי' השמים כנ"ל, ועניני גופו אצלו רק בכונת הכנה והיא נשארה בחוץ כנ"ל במשל הפרוזדור, אז הקדושה והאור שמאיר לו מן השמים נשארה ממעל לגופו ועניני גופו. כי רק הכנה היא, ובעצמה היא מבחוץ וגופו אינו מרגיש ממנה. משא"כ כשכל עניני גופו עבודה אז גם על גופו מאיר אור האלקי וגם גופו מרגישו.

לכן אף ששמחת תורה היתה צריכה להיות תיכף אחר ר"ה ויוה"כ שאז נתקרב הישראל לתורה וישמח בה, אבל שגם הגוף ישמח, וכ"כ ישמח עד שתגביה שמחתו אותו וירקד בפועל, צריכים מקודם לאכילה ושתיה של סוכות שגם הגוף יתקדש באכילה של מצוה. לא שאומרים אנו בזה שכ"א מישראל מתקדש בסוכות עד שנעשה צדיק מבני עליה וכל גופו ומעשי גופו מתקדשים והם בחי' הכהנים אוכלים וכו', כי א"כ למה אחר הסוכות שב למצבו. אבל כמו נהר שוטף שעוצרים אותו בקרש והקרש עוצר בעד שטיפתו, אבל לא שכוח מרוצת המים נאבד רק נתוסף על יד על יד, וכאשר מתאסף מים הרבה ובפרט כשנתוסף עוד מים וכח רב. אז שובר את הקרש ואת המעצור ושוטף את כל אשר מסביבו עמו. כן הנשמה משתוקקת תמיד לעבוד ולהתקדש והגוף עוצר

בעדה. אבל לא שהנשמה מאבדת את כל כוחה של הקדושה. רק כח מתאסף בקרבה על יד על יד. וכשבא יו"ט ונתוסף עליה עוד קדושה אז שוברת את כל המעצורים ואת כוחי הגוף ומתפרצת ושוטפת בזרם קדושתה, ואחרי קדושה כ"כ הרבה של אלול. ר"ה. עשי"ת, יוה"כ, ד' ימים שבין יוה"כ לסוכות. חוה"מ, שמ"ע. מתפרצת קדושת הישראל ובא לשמחת תורה שגם הגוף מתקדש לא בחי' הכנה לבד. רק גם הוא בעצמו מתקדש ומרקד. ומה הנה הרקודים בחי' רצוא ושוב. גם גופו רוצה להתעלות ולהתבטל כלו לד' ועולה גם בפועל למעלה ושב. כנודע ענין רצוא ושוב. וזאת היתה גדלות מש"ר. לא בלבד שהוא היה איש אלקים שגם האישיות שלו קידש בקדושה. אלא גם היה מקדש את ישראל בקדושתו. אשר ידעו ד' פא"פ לכל האותות וכו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל היה בחי' פא"פ שהשיג מש"ר. וכמו שאמר פנים בפנים דבר ד' עמכם.

פרק ג

שמחת תורה (**תרצ"א**)

שישו ושמחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה.

ונבין הא גם בכל השנה אומרים ונשמח בדברי תלמוד תורתך ומה השמחה ביום הזה דוקא בתורה. פשוט היא השמחה על שמסיימין את התורה. אבל למה מסיימין דוקא ביום זה ולא בשבת. נקרא גם את פרשת וזאת הברכה כמו שקוראים כל הפרשיות בשבת. ולמה קבעו יום הזה לשמחת התורה ולסיים התורה.

אמנם איתא במ"מ על הזוה"ק בראשית דף ב' ע"א שלפעמים ספירת מלכות מלוה את מ"נ מבינה ע"ש. ובענין עבודה אפשר כי מ"נ בעבודה פשוט הוא הרצון שיש לאיש מישראל לקבל קדושה, והתשוקין אלו מעוררים רצון עליון בהעילה שלמעלה ממנו להאיר לו. והנה בענין הרצון אמרו חז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים (קהלת רבה א), משמע שמי שיש לו נ' רוצה רק ק' ולמה זה רואים שגם עניים רוצים להתעשר בממון הרבה בהגורל (לאטרייע) אבל כבר דברנו שיש חילוק ביו רצון חזק שהאיש עובד עליו הרבה עד שמוסר את נפשו לפעמים עליו, לבין רצון שהוא רק ברכה, שרוצה שיהיה גם מלך, לכן ברצון חזק יכולים לרצות רק אם הדבר נמצא בתוכנו ופעל עלינו, כלומר אם יש לו מנה, אז המנה פעל עליו ונעשה בקרבו מין מ"נ שירצה ברצון חזק, עד שכל עצמותו משתעבד לרצון הזה. ויעבוד לבא אל מאה אחרים שבס"ה הם מאתים, ואם יש לו נ' שטעם רק טעמו של נ' וממספר הזה נתפעל. אף שרוצה לזכות במאה אלף אבל מ"נ ורצון חזק שיפעל בו אין לו רק לחמשים אחרים שבס"ה הם מאה.

ולפי זה האיש ישראל היה יכול לרצות רק כפי הקדושה שיש לו, היינו ברצון של מין ברכה היה יכול לרצות שיעשה גם מש"ר. אבל אין זה מ"נ שיעורר רצון עליון להשפיע, ולא רצון שיתפעל הוא כולו ממנו וישעבד את כל עצמו לעבודה זו, רק ברצון של מי שיש לו מנה. שנתפעל כולו מן הרצון הזה ועובד לבוא אליו, וגם רצון העליון לעורר היה יכול רק כערך הקדושה שיש לו כלומר קדושה שנשפע על האיש יש שהוא בחי' מה רבו מעשיך ה'. האיש מרגיש בקרבו איזה רוח טהרה ומעט התפעלות של קדושה. ולפעמים כשנתוספת בו קדושה מרגיש יותר רוח טהרה ויותר התרגשות והתפעלות, והרי זה רק בחי' מה רבו, שהגדלות שלו היא רק בקרבו, משל למי שלמד דף אחד גמרא והוסיף עוד עשרה דפים. לא שהרגיש שום טעם יותר. רק שנתעשר מזה שהיה לו. ויש בחי' מאוד עמקו מחשבותיך. שנמשכה לו קדושה יותר עליונה. כמו למשל מי שלמד גמרא בפשטות ועתה למד ביתר עמקות. שאור חדש שלמעלה מן האור הראשון בא בקרבו. כי כמו שיש בלימוד בשכל פשט רמז דרוש סוד. כל פעם יותר למעלה. וגם בכל אחת מהן יש פרד"ס כן הרגשת הקדושה שאיש הישראל מרגיש באור של מעלה צריך הוא להרגיש גם כן בכל פעם יותר עמוק, לא בחי' מה רבו לבד רק גם "עמקו" שהרגשות שמרגיש עתה אינן מאותו המין שהרגיש אשתקד. כי כ"א יודע שהבעש"ט ושאר צדיקים ומכש"כ הנביאים, השגתם לא היתה בתוספת ריבוי לבד רק גם עמוק וגדול למעלה עד אין חקר מן הרגשתנו.

לכן להוסיף אור קדושה של בחי' מה רבו יכול האיש להתעורר ברצון של אתעדל"ת, שיעורר את העילה, כיון שיש לו כבר אור כזה. והוא בחי' מי שיש לו מנה רוצה מאתים, אבל לבחי' עמקו איך יתעורר ברצון הזה כיון שאין לו, וזה שמלכות שהיא המקבלת מלוה מ"נ מבינה, כי בלימוד בדעת יכול האיש ישראל להעמיק בכל פעם יותר והנה לעולם בשכל לבד הוא רק ראיה מרחוק לבד. כי יכולים להבין גם מה שיש במערב אבל מ"מ מ"נ ויאתדל"ת כבר יכולים להשיג. פשוט כשלומד בענינים גבוהים עולמות עליונים מתפעל מתבטל וחושק. אבל חוץ מזה האיש ישראל שלומד לא בשכל בלבד. רק מפני שחשקה נפשו להכיר את מי שאמר והיה העולם. ויודע שבענינים אלו הוא מתגלה יותר רץ לזה, ואף שבשכלו רק את השכל ואת הלבושין רואה, מ"מ השכל רואה הלבושין. ונפשו שמשתוקקת ורצה נוגעת בזה בעצם הארת המלך לא ב"רבו" לבד רק גם ב"עמקו", נגיעה זו שיכול עכ"פ לרצות באתעדל"ת שתעורר אתעדל"ע.

ואפשר זה הרמז טוב טעם ודעת למדני וכו', כי איתא בשל"ה הקדוש, החילוק בין טוב (בחולם) לטוב בחיריק, שטוב בחיריק טוביה גניז בגויה בהעלם. וזה טוב טעם ודעת

למדני. הלמוד בדעת ושכל בגלוי הוא רק שכל, ויכול מי שהוא ללמוד ולא יתקרב למלך עי"ז, אבל כיון שבמצותיך האמנתי לכן אני לומד, לכן הטוב היינו הטוב שגנוז בהדעת ג"כ למדני.

לכן יש שאומרים ענין תורה ועבודה לפני אנשים וכמעט כולם חושבים שרק למענם אמרו. וכ"א יודע ומרגיש שיכול הוא להשתמש בענין הזה לעבודה, ויש לפעמים שרבים חושבים הלא זה למעלה ממצבנו. הענין הוא. אם אומרים להם עבודה שכבר עבד בה האומר, אז כיון שהיא עבודה שכבר היא בעוה"ז, כ"א רואה בה עבודה לעצמו, וכשאומרים להם דבר שלא עבד בה האומר. רק מין ראיה מרחוק. ראיה שע"י צריכים ויכולים לעלות, אז כיון שהוא דבר שלא עבד בה המדבר, רק ראיה שע"י יעבוד. לכן דומה להשומעים שאין זה למענם. משל למי שרואה כסא שלימה בחנות למכור, אף אם הוא צריך לאותה כסא או באופן אחרת. מ"מ כשרואה אותה נזכר גם בהכסא שלו. אפשר טובה כסא זו למעני או יותר טובה או פחותה מזו. הכסא זו מעוררת ומזכרת אותו שיקנה לו כסא החסרה לו. משא"כ אם רואה עצים פשוטים לעשות כסא לא יזכור ולא יתעורר בהכסא שלו הצריכה לו. כן הוא בהנ"ל. חוץ מן העצל שאינו רוצה לעשות מאומה, שגם אם אומרים לו שיכוין פירוש המלות בתפלה משיב שזה למעלה מן מצבו. ואפשר זה רמז הפסוקים אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. מה ענין ניקור העינים לכאן. ורש"י פי' אפי' אחה שולח לנקר את העינים אם לא נעלה וכו', למה דוקא לנקר את העינים ולא להרוג ולא לשבור את רגליהם. וכן נחלת שדה וכו' ולא שדה וכו', כי פשט תיבת נחלה הוא שהיא שלו ונחלתו, והלא כשיתן תהיה נחלתם והי' די אף לא וכו' ותתן לנו שדה וכרם וכו'. אבל כבר דברנו שכל בעלי המחלוקת טענו על מש"ר שדרכו למעלה הרבה ממצבם, כי זה משה האיש לא ידענו וכו'. וגם קרח טען כל העדה כלם קדושים, פשוט זה מתפלל וזה לומד. וכל איש טוב הוא, ודרכו של משה למעלה הרבה ומדוע תתנשאו, וכשאומר להם מש"ר דרכים עליונים נראה לכל אחד שאינו טוב. כי אינו עולה במעלות אלו שאומר מש"ר. כל העדה כלם קדושים. רק שעוד נתן טעם בדבר ואמר שהדרכים הגבוהים שאומר מש"ר גם אצלו בחי' ראיה מרחוק הוא ולא עבד בה ח"ו. לכן למעלה ממצבם היא. כי קרח אף שדיבר מן שדה וכרם כונתו היתה גם בעניני קדושה כמו שאמר כל העדה כלם קדושים, אף וכו' ותתן לנו נחלת שדה וכו', גם הדברים שאתה נותן לנו בעבודה, אמרו שח"ו גם אצלך אין זה עוד נחלה רק ראיה מרחוק לעלות ע"י,

העיני האנשים ההם תנקר כנודע שדבר שמצפים מרחוק נקרא כליון עינים, שמכלה את העינים מרוב צפיה מרחוק, לא נעלה עי"ז.

נחזור להנ"ל שיש מה רבו ויש מאוד עמקו. למה רבו יכול כל איש לעורר רצון של אתעדל"ת לעורר אתדל"ע. משא"כ למאד עמקו קשה לעורר מעצמו רק ע"י הלואה, אבל כעבור יו"ט נשאר ראיה של עמקו, והאיש מרגיש שבכלל היתה לו התפעלות של עמקו לא רבו בלבד. כי בכל השנה ע"פ רוב כל הרגשות אחת הן, התפעלות או של שמחה והתרחבות הנפש או שבירת הלב וכו', וכלם היו בחי' רבו יותר או פחות, ועתה היו עמקו, וכ"א הכיר הרגשה בפני עצמה, ולא אשר הרגיש בשופר ראה בדפני הסוכה והסכך. ולא אשר הרגיש בסוכה הרגיש בד' מינים ובשמחת תורה. מין ראיה מרחוק היה היו"ט על כל השנה.

וזה שישו ושמחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה, בכל השנה תורתנו היא, מה שמשכנו אותה אלינו ועבדנו בה, והיא האורח שלנו והשמחה שלנו עם התורה. ועתה מצב התורה עלאה זו עודה במקומה, רק אנו הגענו אליה בראיה ועליה מעטה. ואנו אורחי התורה והיא שמחה בנו. ואנו בשמחתה שמחים. שישו וכו' כי היא עתה לנו רק עוז ואורה מרחוק, ושמחתה היא, ומשמחה זו של התורה אנו צריכים להמשיך לנו. ויתהוה מזה ונשמח בדברי תורתך שנעבוד בה את ה'.

פרק ד
וזאת הברכה

יחי ראובן וגו' ויהי מתיו מספר. להבין הלא ברכת ישראל היא אשר לא יספר. והגם שהדרש הוא שיהיה נמנה בין אחיו. אבל פשוט קשה להבין.

אבל הנה נודע שד' ית' צימצם קדושתו בכ"ב אותיות התורה מן א' עד ת'. ורגל ה־ ת' נמשך לחוץ, שממנו נמשך אור לסט"א ג"כ. לא אליהם. רק לנשמה או חלק נשמת ישראל שנפלה ע"י החטא למקום הסט"א. וא"א לה לעלות ולשוב אל ד' אז ע"י רגל ה ת' נמשך לה אור שתוכל לשוב בית אביה. ויש בזה ב' אופנים. אם שהאדם בעצמו כשעובר את ד' מאיר חלקי נפשו ע"י רגל ה ת' ושבה אליו והוא שב בתשובה לד'. או שאיש צדיק אחר בעבודתו מאיר את חשכת המקומות הנמוכין ע"י רגל ה ת'. ומאיר נפשות הנדחים ומוסיף להם קדושה למען יוכלו לעלות. אבל חילוק יש. כי אם האיש מאיר בעצמו את חלק נפשו אז חלק נפשו נתוספת אליו. ולא נחסר מספר של ס' רבוא נשמות ישראל, וס' רבוא אותיות לתורה. כי נודע שזהו קומה שלימה. (ראשי תיבות של ישרא"ל י'ש ש'שים ר'בוא א'נשים ל"שראל, י'ש ש"ר א'ותיות ל'תורה). משא"כ אם אחר מאיר את

הנשמות הנדחים ונתוספו אליו ונתדבקו בנשמתו אז נתוסף לו נשמה גדולה, אבל מספר הנשמות של ש"ר חסרים. כי מה שהיה צריך להיות ב' נשמות נעשה נשמה אחת. וזה ענין גילגול. כי מי שנשמתו עודה בחשכה ח"ו ולא נתקנה עדיין ח"ו אין שייך גילגול, רק אחר שצדיק אחד העלה נשמתו ותיקנה רק שחסר ממספר קומת ישראל צריך שוב להוולד, למען ישיג ויפרשנה מהצדיק וישלים המספר. וזה הרמז מגלגלין זכות ע"י זכאי וכו'. מגלגלין איש בגילגול אם זכות ע"י זכאי וחובה וכו'. אם הזכות שלו והתיקון לא על ידו רק ע"י זכאי ואיש צדיק, והחובה נשאר על ידו על הידים של החייב אז ח"ו מגלגלין. . לכן מרגיש האיש לפעמים רצון ואור קדושה שבא בלבו וחושב שעתה יקיים המצות כמו צדיק גדול עם כ"כ הרגשת האור, ומ"מ מקיימה לא טוב הרבה מאשר מקודם, כי באמת נשמתו מאירה רק עוד לא נפרשה מאחר מהזכאי וחסר מספר קומת הנשמות ומספר אותיות התורה, ויען שחסר לו אות התורה שיש לו אחיזה בה. לכן קשה לו לקיים את התורה כאשר עם לבבו, כי בלבו מאירה נשמתו ע"י שבאמת מאירה כבר לעשות התורה קשה לו כנ"ל כי חסר לו אות של התורה ע"י שלא הופרשה מאחר. האיש הישראלי הזה צריך להתגבר ע"ע ללמוד ולעשות ולהרגיל א"ע בכל פעם יותר לעשותה טוב, ועי"ז תתפרש נשמתו או חלק נשמתו אשר אצל הזכאי ותשוב אליו עם אות תורתו.

ויוכל להיות שזה רמז הגמרא בגר שבא לפני שמאי וא"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כשאני עומד על רגל אחת וכו' אשר פליאת הגמרא נודע. אבל נשמת הגר שהתעורר פתאום להכנס לקדושה היא כנודע ע"י שאיש ישראלי עבד את ד' והעלה ניצוץ של קדושה וזה נשמת הגר שבא להתגייר, ולהנ"ל מעט הוא מה שהוא משיג קדושה מרגל ה ת' רק צריך להפרישה מהזכאי ואז תורתו שלמה. אבל הגר בקש גיירני על מנת שתלמדני כל התורה בלא חסר כשאני עומד עוד על רגל אחת. טרם שעשיתי בעצמי מאומה והפרשתי חלק נשמתי רק שחברי עוד עושה למעני. ודחפו שמאי באמת הבנין. שרמז לו כי הבנין של הס"ר נשמות ישראל ואותיות התורה חסרים ואיך ילמדנו כל התורה. אבל הלל למדו שיש דרכים וטועה הוא כי מי שאינו מרגיש אהבה מאומה לתורה ח"ו להיפך שמרגיש עוד התרחקות מהתורה אז גם ע"י החבר הזכאי לא יעשה מאומה. אם מרגיש כבר אהבה אז באמת כבר יש לו כל התורה. רק שהוא בהעלם אצל חבירו צריך להפרישה מחבירו כנ"ל. ואמר לו מאי דסני לך. מה ששנאוי לך גם לחברך לא תעבד. גם החבר שלך לא יעשה מאומה עבורך. רק שצריך שתאהב את התורה ומצות ד' וזהו כבר כל התורה. רק ואידך פירושא. להפרישה מחברך זיל גמור ולמד ועשה להפרישה מחברך. ויהיו לך ס"ר ואותיות כל התורה.

היוצא לנו מדברנו שע"י רגל של אות ת . מעלים נשמות ומחזירם בתשובה, רק צריכים להביאם למספר שיהיה מספר ישראל והתורה שלם. והנה ראובן התחיל תשובה והורה לבנ"י לעשות תשובה. וברכו משה רבינו ע"ה יחי ראובן וגו' ויהי מתיו. מאות ת מספר כנ"ל שחוץ מה שיתעורר בתשובה יפרישו את נשמותיהם ויהיה מספר בנ"י שלם. לכן בסוכה אנו מעלים כל נשמה הנדחת באיזה מקום שהוא ומקריבין שבעים פרים כנגד שבעים אומות. היינו שבאיזה מהן שנמצאה נשמה קדושה אנו מעלים אותה ברגל התי"ו של סוף תיבת סוכות. אבל שמיני רגל בפני עצמו. שפועל שהרגל יפריש לעצמו מה שפעל רגל התי"ו יפריש לעצמו ויהיה התי"ו מספר ס"ר נשמות אותיות התורה. ונוכל לעבדהו מעתה בלב שלם. אמן.

פרק ה
סמיכת התורה

סמיכת של לעיני כל ישראל עם בראשית כי התורה נעוץ סופו בתחלתו. אבל איתא בפרדס שער האותיות פרק י"ט שנודע שביסוד יש שני ענפים ימין ושמאל, מהימין יונק צד הקדושה ומהשמאל יונק צד הטומאה ר"ל, וזה נרמז באות ע שהוא ביסוד עם שני ענפים ימין ושמאל עכלה"ק. וכל עבודת איש ישראלי להגביר את ענף הראשון של ימין שרק הקדושה תקבל אור אלקי ולא הסט"א, וכשח"ו החטאים גוברים כמו עתה בגלות, ענף הב' של האות ע יונק העיקר וכל העמים שקטים ושלום ובהקדושה יש ח"ו הסתר שמקבל מעט. ויוכל להיות שזה הרמז בתורתו של רבי מאיר היה נכתב כתנות אור בא', אשר קשה להבין עפ"י פשוט. כי ממה נפשך או שתורתנו נכתבה שלא כדת ח"ו או תורה ר"מ, אבל להנ"ל היה נכתב ג"כ בע' רק ענף הא' היינו הראשונה היה שם העיקר והאחרונה הב' לא קיבל. וזה היה נכתב כתנות עור בא' ולא בב'. הראשונה לא האחרונה כי מן הקדושה קיבלה.

וזה הרמז אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית. שראשית העי"ן התגבר לא האחרונה. הא' לא הב' וכל האור והשפע הלכה רק לקדושה וק"ל.

חנוכה

פרק א
שבת חנוכה א' תרפ"ו

וישב יעקב בארץ מגורי אביו.

פרש"י ז"ל בקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה בעוה"ז וכו'. להבין האם הצדיקים שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז למענם הם

רוצים. הלא זאת ג"כ לשם ד' ולעבודתו. ולמה אמר ד' לא דיין וכו'. וכן ענין חנוכה נבין מעט.

אמנם איתא בהקדמת הזוה"ק א' ע"ב. על הפסוק הנצנים נראו בארץ. אבהן דעאלי במחשבה ועאלו בעלמא דאתי ואתגניזו תמן, ומתמן נפקו בגניזו ואטמרו גו נביאי קשוט וכו' וכדין נראו בארץ וכו' ומאן מקיים עלמא וגרם לאבהן דאיתגליא קול ינוקי דלעאין באוריתא וכו' ע"כ.

ואפשר תמיד הוא כן, כשאיש ישראל עובד את ד' בכל לבו ונפשו ועולה במחשבה בבחי' ישראל עלו במחשבה, אז כל איש ישראל הבא אח"כ לעבוד את ד' ולהתדבק בו ית' נתגלה בו הצדיק הקודם שעלה במחשבה, ונשמתו קבועה במקום שהוא אומר להתדבק עתה. וזה טובה גדולה להעובד. כי כל איש ישראל במחשבתו ורצונו חפץ לעבוד את ד', אבל נשאר רק ברצון ודעת בלבד וקשה לו להמשיך זאת לעשיה. ומי הוא האיש אשר לא יתאונן על עצמו, מה זאת עמי הלא רוצה אני בכל לבי ונפשי לעבוד את ד' ולמה קשה לי לעשות ככל אשר ברצוני, והטעם הוא פשוט כי איתא בספ"ק על הפעולות שהוצרכו הנביאים לעשות במופתיהם, למשל אלישע הוצרך ליקח קשת ולירא דרך החלון ויאמר ככה תשקע ארם ואילו היו לו יותר חצים כי אז היה יכול לאבד את ארם כולו וכדומה. ואומרים בקדשם כי לעולם ד' דברך נצב בשמים, דבר ד' קדוש א"א לו לרדת לעולם העשיה מפני נמיכות עוה"ז והוא נשאר בשמים, וע"י המעשה שהנביאים עושים הם ממשיכים את דבר ד' שאמר להושיע את ישראל לעולם העשיה כנודע. לכן גם בנידון זה המחשבות והרצון של האיש הישראלי שהם לעבודתו ית' קדושים הם יותר מכל עולם העשיה הזה ונשארים ממעל לעשיה ואינם נמשכים אליו, והישראלי נשאר ברצון ומחשבה טובה וא"א לו להמשיך זאת לעשיה שיעשה כזה, וכל עיקר עבודתנו היא להמשיך זאת לעשיה. וזהו ראשית קבה"ת וירד ד' על הר סיני שהתגלות הקדושה תהיה גם בעשיה, משמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה. לא די משמים בלבד רק לעשות התגלות אלקית גם בארץ. אבל אם היה העולם באותו המצב כמו שבראו ד' כי אז כמו שדבר ד' היה יכול לברוא את עולם העשיה כן היה יכול גם עתה לרדת אליו ולהכנס אליו, אבל כיון שירד העולם פלאים לכן דבר ד' חופף עליו וצריכים עבודה שתשרה שכינה במעשי ידינו, שגם בעשיה שלנו תשרה השכינה.

כן הוא עבודתנו את ד', היא אינה עבודה רק לעצמנו רק שייכת גם לכל העולם, ושלמות עבודתנו תלויה איך אנו עובדים את ד' עם העולם. ראשית העבודה שצוה ד' היתה

לאדה"ר לעבדה ולשמרה, ודרשו חז"ל לעבדה זו מצות עשה ולשמרה זו מצות לא תעשה, ולא כתוב לעבד ולשמר רק לעבדה ולשמרה, עם העולם הוא ע"י עבודתנו את ד'.
ודוד המלך ע"ה בקש מד' הוריני ד' דרכיך, וכן הורני ד' דרך חקיך, אשר לכאורה קשה הלא תורה ערוכה לנו מה שהוא דרך ד', ישנם הרבה ישראלים שרוצים לעבוד את ד' והם מתאוננים על עצמם על שאינם עובדים ועושים כתורה. אבל שיתאונן על שאינו יודע את דרך ד' אינו מתאונן מאומה כי תשובתו בצדו הלא הכל בכתב, ובפרט שהתירו לכתב גם תורה שבעל־פה ושאר ספ"ק. אמנם מי שאומר כן או אצלו ח"ו נתבטלה תורה שבעל־ פה כי הכל בכתב, ותחת שמאז היתה תורה שבכתב ותורה שבעל־פה נעשה עתה רק תורה שבכתב גדולה יותר ותורה שבעל־פה ח"ו נתבטלה, הס מלומר כן. אין כונתי עתה לבאר את ענין תורה שבעל־פה שישנה גם עתה, אבל זאת רואים שכאשר באו אנשים אפיקורסים ר"ל ללמוד תורה עקמו את הכתובים ודמו שרואים הם את רעיונותיהם המנוולים. וכן כמו שדברנו כבר שישנם אנשים שבלו כל ימיהם בחושבם שצדיקים הם ומ"מ את הכל תעו. ולהיפך. הצדיקים כל אחד ראה דרכו בקודש בתורה עד שאף שחלקו שמאי והלל מ"מ אלו ואלו דברי אלקים חיים. ולפי זה אנו רואים שאף שהתורה הקדושה כתובה מ"מ עיקר התורה בעל פה היא. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו. וכל אחד כפי עצמותו כן רואה בתורה. לכן בקש דוד המלך הורני ד' דרכך. אני יודע אשר מלבד התורה הכתובה מ"מ לדעת עיקר הדרך אליך תלוי בתורה שבעל פה, היינו כפי שאתה מגלה לכל נשמת ישראל לכל אחד כפי מצבו. לכן הורני ד' גם אני דרכיך. חפץ ומשתוקק אני מאד מאד ללכת עדיך אבל איני יודע הדרך אליך. יצייר האדם בעצמו כאלו תועה הוא במדבר במקום תוהו בין חיות וגזלנים רוצחים שודדים ואינו יודע אנא יפנה. ובכל צעד ופסיעה יכול הוא לתעות עוד יותר ולהתקרב יותר לסבכי החיות ולמערת פריצים. ועוד יכאב לבבו יותר בידעו כי אביו שיכול להושיעו מיד מכל לחציו אלו קרוב מאד אליו אבל אינו יודע את הדרך אליו. כמה יצעק האומלל התועה לאביו אבי אבי הורני דרכך. הורני ד' דרכך. אני חפץ ללכת אליך. לכן הורני אתה זאת.
והאיש הישראלי צריך לעשות לעצמו חשבון הנפש לא בלבד אם הוא הולך בדרך ד'. אלא אף יחשוב ויתבונן אם יודע הוא מהו דרך ד'. ואם ר' יוחנן בן זכאי כשהלך לעולם האמת בכה ואמר שיש לפניו ב' דרכים מה נענה אנחנו בתריה. ובעוה"ז כמה דרכים מתעים יש לפנינו וצריכים לבקש הורני ד' דרכך.

לכן ראשית צריכים אנו להדבק בעבודתו, כלומר מה שנחשב לפניו ית' עבודה ועשיה. ומה היתה ראשית עבודת ועשית ד'. בריאת העולם. היינו גילוי רצונו ית' רצון הפשוט רצון חפשי. וגילה ברצונו ית' זה את אלקותו. וזהו החילוק בין רצון הכרחי לחפשי. הכרחי הוא מה שהיה כבר. משא"כ רצון חפשי הוא לרצות את שלא היה. וברצון חפשי זה ברא יש מאין היינו מה שלא היה וגילה בבריאה זו ובהתגלות רצון זה את אלקותו ית'. וזהו שורש רצון החפשי שלנו.

כל העולם יש לו רק רצון הכרחי. הבהמה מוכרחת לרצות את שרצתה אתמול ואת שרצתה אמה. משא"כ אנחנו יש לנו רצון חפשי כי ד' נתן חלק מרצונו החפשי לנו וברצון חפשי זה של אדם ג"כ נבראים עולמות חדשים וצריך הוא לגלות בהם את אלוקותו. וכמש"כ בהקדמת הזוה"ק. לאמר לציון עמי אתה. אל תקרי עמי אלא עימי מה אני במלולא דידי עבדית שמים וארץ אף הכי את. ובאמת לוא היה רצון הקדום של הישראלי קשור בעשיה ג"כ כי אז הבריאות החדשות שהוא בורא ברצונו החפשי היו נבראים גם בעולם העשיה. וכמו אצל הנביאים ושאר צדיקים שיצא מסלע מים וממים יבשה ונפסק נהר גינאי ונתמלאה כל השדה קשואים וכו'. וכמו בשאר צדיקים שרצונם ברא בריות חדשות. מה אני במלולא דידי עבדית שמים וארץ וכו'. אבל כיון שכנ"ל רצונו נשאר רק למעלה ואינו יורד לעשיה. לכן אין רצונו ובריאתו ניכר רק למעלה מעשיה

והגמרא מרמזת. כל דיין שדן דין אמת לאמתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. כי הגמרא אומרת אינו חוזר ואומר אמת [היינו כשאומר ד' אלקיכם אמת רק מתחיל ויציב וכו'] כי כל אמת אמת תפסיה להאי. כנודע מגמרא ברכות פ"ב. ולפי הנ"ל כל עיקר אמת הוא שד' אמת. וכל השאר מרומה ומדומה הוא כי אין עוד מלבדו. שאין נמצא בעולם שום דבר רק אלקות. והישראלי צריך לאמת אותו ית' ולגלות אלקותו ית' ולוא היה אצל כל איש ישראל התגלות אלקות גם בעולם העשיה שלו והיה נברא ברצונו בריאות לקדשו כמו אצל מש"ר ושאר צדיקים כי אז היה יכול לאמר אמת אמת תרי זמני כי גילה שד' אלקיכם אמת בשמים ממעל ועל הארץ. אבל כיון שבארץ אינו עושה התגלות ואינו בורא ומשנה את הברואים לקדש את שמו ית' וכל ההתגלות הוא רק בעולם הרוחני, יכול לאמר ד' אלקיכם אמת רק פעם אחת, משא"כ הדיין שדן דין אמת לאמיתו, תרי זמני אמת. זה נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כי בורא ברואים חדשים גם בעולם הזה.

ומעתה צריך כל איש ישראל לדעת שרצוננו חפשי הוא והוא בורא עולמות כי היא המשכה מרצון אלקי. ואם קדושת האדם אינה נמשכת לעשיה ואדרבה רצוניות נמוכות

שולטות בו אז נבראות בריאות משונות בעוה"ז. כמה צרות ויסורים ר"ל נתחדשו ד' ישמור את כל ישראל מהם. והגמרא אומרת שגם העצם נשתנה כמו נטל טעם הבשר הגפן וכו' והיין ביוקר וכדומה. ועבודת הישראלי היא שימשיך את קדושת רצונו לעוה"ז ולא יהיה שום דרך הטבע רק הכל כפי התגלות אלקות שעושה, ועבודתו תהיה עם העולם. לעבדה ולשמרה, אמת לאמתו. ויעשה שותף להקב"ה במע"ב.

והאיש העובד את ד' בדרך זה שרצונו אינו נשאר ממעל לעשיה רק נתדבק בעשיה. אז הוא עולה לבחי' מחשבה ונתגלה בשאר ישראל שרוצים לעבוד את ד'. כנ"ל בשם הקדמת הזוה"ק על הפסוק הנצנים נראו בארץ. וזה העזר והסעד לכל איש ישראלי במה שנכנס בהם רצון קדוש שכבר נמשך לעשיה, ויקל לו להעובד שלא ישאר רצונו ממעל לעשיה רק ימשכהו לעשיה. שגם בעשיה שלו יעשה התגלות אלקית. צדיקים מוסיפין כח בפמליא של מעלה. כשהצדיקים נתעלו בפמליא של מעלה ואתגניזו תמן, מוסיפין הם כח לכל איש ישראל בעבודתו. כי יורדים ונכנסים הם לכל איש ישראל ועוזרים לו כנ"ל, וכל איש ישראל כפי שמתקשר בעבודה וכפי דרכי הצדיקים שהולך בעניני עבודה. צדיקים אלו נכנסים בקרבו והם עוזרים לו. בבחי' הנצנים נראו וכו'.

וד' אמר תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה וכו' כאילו עקדתם עצמכם לפני. לא בלבד בשביל יצחק אבינו מלפנים רק בשביל יצחק אבינו שנכנס בנו עתה, וזה כל ענין זכות אבות שאנו מזכירים, כי כשאנו מתפללים לא אנחנו בלבד מתפללים אשר כל מסטין ומקטרג יכול ח"ו לפגוע בה רק האבות והצדיקים אשר באורחותם אנו מתדבקים ונכנסו בנו הן הם שמתפללים עמנו יחד ותפלתם עולה לרצון לפני אדון כל. תקעו לפני וכו' כדי שאזכור לכם עקדת יצחק. היצחק אשר לכם שנכנס בכם אותו אזכור.

יכול להיות כי המשכת צדיקים אשר בנו כנ"ל פועל להמתיק הדינים ולהמשיך חסדים עלינו ועל כל ישראל. כי לפי הנ"ל בלעדיהם כל עבודתנו נשארת רק במחשבה בבחי' לעולם דברך ד' נצב בשמים. וכל מחשבה הוא דין בבחי' מתחילה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין ורק אח"כ במרת הרחמים, ובעשיה מתחילה החסד [להיות] שותפה למדת הרחמים כנודע הטעם מספ"ק כי קודם הצימצום א"א להמשיך שום המשכה למטה וח"ו הכל בלא אור ורק ע"י הצימצום נמשך החסד כנודע. נמצא שמי שכל עבודתו והתגלות אלקות נשאר אצלו רק במחשבה אז ממשיך רק דין. בבחי' מתחלה עלה במחשבה לברא וכו' במדת הדין. אבל ע"י המשכת הצדיקים שיכולים אנו לגלות את אלקותו ית' לעשיה נמתק הדין ונתגלה חסד לישראל.

ואפשר זהו רמז הגמרא ברכות, בר' עקיבא כשהוציאוהו להורגו זמן ק"ש היה והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו רבנו עד כאן. אמר להם כל ימי וכו' אשר דיוקי הגמרא נודעות. אבל חוץ מכל אלה קשה. מה עשה ר"ע שתלמידיו שאלו אותו עד כאן. כי לא כתיב רק שהיה מקבל עליו עול מלכות שמים וגם זה בזמן ק"ש. ומה השאלה. ואם שמסר נפשו לד' בטח לא על זה שאלו. ובפרט אז בזמן ההוא אשר כל ילד מישראל היה מוכן למסור נפשו לד' וגם עד עתה כ"א מוכן לזה. אמנם אח"כ אומרת הגמרא מה עשה ר"ע ברגע האחרונה שהרגוהו וע"ז שאלוהו רבינו עד כאן, הגמרא אומרת שהיה מאריך באחד. ר"ע היה מצטער מאד על צרות ישראל וידע שעיקר הסיבה היא על שכל עבודתם והתגלות אלקית היא בבחי' מחשבה ושורה הדין, ועיקר התיקון הוא שתימשך תמיד עבודתם לעשיה. וצריכים לזה עזר הצדיקים בחי' הנצנים נראו וכו' ואיך אפשר לו זאת אם לא ע"י מס"נ בפועל שאז נעלה הוא כולו בעשיה שלו במס"נ בפועל למדרגה הכי גבוהה. וממילא מקשר בחי' חסד אף לעילא מן המדות ויתוקן הדין והנה נודע מפתח אלי'. חד אריך וחד קציר וחד בינוני, שחסד נקרא אריך וכן חסד נקרא יד. דרועא ימינא. כמו שאומרים בפתח אליהו. ור"ע במס"נ היה מאריך באחד. בהאחד הידוע היה מאריך. עשה חד אריך שהיו מתיחדין לחסד. אמרו לו תלמידיו רבנו עד כאן אתה ממשיך החסד הלא כבר הגעת למעלה מן המדות, אמר להם וכו' הייתי מצטער וכו' שרצה למסור נפשו כי ע"י מס"נ נתעלים עם העשיה עד האחד. ורמז להם, אמרתי מתי יבא לידי, כי יד הוא ראשית החסד כנ"ל דרועא ימינא. מתי אייחד האחד עם ידי ואקיימנו. שיהיה כן קיים לעולם. ועכשיו שבא האחד לידי כנ"ל וכו'. וכששאל משה רבינו לד' על ר"ע זו תורה וכו', אמר לו ד' שתוק כך עלה במחשבה לפני כנ"ל שנתיחד במחשבה ועי"ז ארד לכל איש ישראל.

נחזור להנ"ל הנצנים נראו בארץ. האבות והצדיקים נכנסים לאיש העובד בעבודתו, וזהו גם חוזק וכח תפלתנו. ויעקב אבינו היה הראשון שאמר אפשר עברתי במקום שהתפל' אבותי ולא התפללתי. מפני שידע שכל חוזק וכח תפלתו היא מתפילות אבותיו וחזר אחריהם. וישב יעקב. ביקש יעקב לישב בשלוה בעוה"ז אף בעת שקפץ עליו רוגזו של יוסף. מפני שבטח במגורי אביו. ביראתו עבודתו ותפלתו אשר המשיך כל עבודתו גם לעשיה. כי כן דרך כל הצדיקים הם מבקשים לישב בשלוה בעוה"ז. ואומר הקב"ה לא דיין לצדיקים לא נדין מה שמתוקן להם לעוה"ב למעלה מעשייה כי לא בזה בלבד הם צדיקים, אלא נדין אותם מה שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז מה שמתוקן להם לעוה"ז וממשיכים הכל לעשיהו

ונר חנוכה אסור להשתמש לאורה. וכמו שאיתא מהאר"י ז"ל הטעם כדי שלא יאחזו החיצונים ע"י התשמיש של חול בהאור הזה שנמשך למטה. כי זה כל ענין חנוכה העבודות שעבדו הכהנים במקדש לא לעצמם בלבד עבדו רק לכל ישראל. באיזה אופן כנ"ל. ע"י שעלו במחשבה עם כל עבודתם. וזאת היתה פעולת המנורה שהדליקו בשמן שהיא חכמה נתעלו גם מחשבה וירד לכל איש ישראל. והיונים טמאו כל השמנים כדי שלא יוכל האור של צדיקים לירד לישראל, אבל בית חשמונאי גברו והדליקו שוב המנורה. לכן בחנוכה קל יותר להישראלי להמשיך האור לעשיה ולא ישאר במחשבה לבד.

לכן כנ"ל בשם האר"י ז"ל יען שהאור יורד למטה למקומות הנמוכין אסור להשתמש בו תשמיש של חול כי הכל צריך להיות בקדושה, והמ"ד כבתה זקוק לה מרמז עוד שלא ההדלקה וההתעוררות בלבד היא המצוה רק אף ההנחה. שיניח כאן למטה מעשרה מחשבה למצוה היינו שימשך האור לעשייה. לכן לפ"ז בשבת שהיא למעלה מעשייה והכל בחי' מחשבה היא. א"כ אף למי שסובר בחול כבתה זקוק לה מ"מ בשבת אין זקוק לה. כי שבת למעלה מעשייה בחי' מחשבה היא ואינו צריך דוקא כל השיעור. ובזה מתורץ קושית התוס' מנא ליה לרבא דסבר ר"ה וכו'. כי א"א לאמר טעם של שבת משום כבתה זקוק לה. כי בשבת אין זקוק לה וק"ל.

וגם ע"ד הפשוט יכול להיות מתורץ בזה. כי הפשט של כבתה זקוק לה אינה על כל הלילה רק על הזמן שהחוב עליו להדליק. ובזמן שאין חוב עליו להדליק בפעם הא' אין שייך שכשכבתה יהיה זקוק להדליק עוד פעם. והנה רש"י ז"ל אומר בברכות כ' א' ד"ה שב ואל תעשה שאני. שכהן שמטמא א"ע למת מצוה לא שמצוות קדושת כהן נדחה אז רק צווי התורה שאל יטמא לא על מת מצוה נכתב. כמו שטומאת קרובים לא נדחה רק שהלאו לא היה עליהם מעיקרה. ע"ש כל לשון רש"י ז"ל. נמצא שכאן כיון שתקנת חז"ל על חנוכה היתה אחר מצות התורה של שבת אין שייך לאמר שיש עליו החיוב בשבת שידליק את נ"ח רק שאינו יכול מפני ששבת הוא. אלא שלא תקנו חז"ל כלל ולא חייבוהו שידליק בליל שבת. כי החיוב הוא רק קודם שקידש היום. וכיון שבליל שבת אין עליו חיוב של הדלקה של פעם ראשון אין שייך לאמר שכשכבתה יהיה זקוק לה. נמצא שאף מי שסובר בחול כבתה זקוק לה מ"מ בשבת אין זקוק לה. ומתורץ קושית התוס'.

פרק ב
חנוכה

בימי מתתי' וכו' מסרת גבורים וכו' וטמאים ביד טהורים וכו'

קושית אא"מ זצוקללה"ה בשלמא הנם של גבורים ביד חלשים ניחא. אבל טמאים ביד צדיקים וטהורים למה מזכירין.
אמנם איתא מהמגיד הגדול זצ"ל על מלמד שחתר לו הקב"ה חתירה תחת כסא הכבוד כדי לקבלו בתשובה (סנהדרין קג). האמור במנשה. שזה תחת הכבוד לד' מה שמקבל את החוטא בתשובה עכ"ל הק'. ע"פ פשוט הוא כי מלא כל הארץ כבודו בזה שד' ברא ברואים רוחנים וגשמים וד' לא ברא דבר אחד לבטלה. אלא הכל לכבודו ברא שיתגלה על ידם מלכות שמים. וכל רגע מהזמן וכל נשימה היא לצורך זה שתתגלה אלקותו ית'. אבל כל התגלותם הוא ע"י האדם. כי האדם הוא המכיר את קדושתם אשר עליהם והוא עובד עמהם את ד', וכל עליות העולם לקדושה הכל ע"י האדם. לכן כשח האדם ח"ו אף אם שב אח"כ והחטא בעצמו נמחה אבל עכ"פ לא עשה מעשה ס ועבודה בעת שחטא, וחלק העולם, הזמן וחלקי העולם אשר כבודו ית' היה צריך יי להתגלות על ידם ע"י מעשה האיש חסרים, נמצא שבכסא הכבוד יש חתירה ח"ו. מלו שחתר לו הקב"ה חתירה תחת כסא הכבוד כדי לקבלו בתשובה, שזה תחת הכבוד (£ שד' מקבל בתשובה את החוטא כנ"ל כיון שחסר לו חלק מכבודו ית' אשר היה צו לגלות בעולם. לכן עיקר התשובה היא מה שנעשה מהחטא בעצמו דבר טוב. שמהזמן שחטא מג לו עתה טובה. עיקר תשובה זו היא מאהבה שנעשה מזדונות זכיות. אבל האם דבר .....הוא שלא תהיה כונתו לעצמו מאומה רק לאהבתו ית'. ומאין יגיע החוטא פתא למדרגה נשגבה כזו. לכן אף אם א"א לו לאדם לעשות מחטאיו זכיות עכ"פ ישתו שיגיע לו טובה לעבודתו ית' אף מחטאיו ששב עליהם. אם חטא או רק לא עשה המצ כהוגן צריך הוא להרגיש את אשר עבר בקרבו. על כל דבר שהוא היפך רצון ד' איך ה I נתון תיכף בכף הקלע ר"ל. כל העולמות וכל המציאות משועבדים לרצון ד'. וכמו שאג נהר גינאי לרפב"י (חולין ו') אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קו ומעולם לא שינתה שום כריה מן השמש ועד רמש הארץ מן מצות ד' אשר צוה עליה ורק האדם כיון שנתן לו בחירה חפשית מבעט הוא ח"ו. ואף אם אינו מבעט בעביו עכ"פ אינו מבטל רצונו לגמרי לרצון ומצות די. יחיד הוא האדם בכל המציאות זר הו בעוה"ז ובעוה"ב. העולמות אינם יכולים לסבול בריה משונה כזו והם שואלים אותו כ לך פה ומי לך פה ולמה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך בעולם זר. ומי ששומע את ק רחשי לבבי ואת נדנודי נפשו מרגיש הוא בכף הקלע הזה, איך שמשלבת אותו אנה ואנ ומאד יחרד וילפת האיש על יסורי נפשו אלו, כי גם ביראת העונש יש ב' דרכים, בחינה מי שמתירא בעבור שאיימו עליו שיענש לאחר איזה זמן אז קשה הוא שייראו מעונ העתיד ויגבר על הנאת היצה"ר שכבר נמצאת אצלו.

משא"כ מי שמרגיש ביסורי גיהו שכבר מתייסר הוא בהם עכשיו ובכף הקלע שהוא נדון בו כבר. הוא יכול להתגבר j פתויי היצה"ר ההוים ביסודי נפשו ההוים. לכן צריך האדם להסתכל ולהשגיח על נפשו מחשבותיו ורצונותיו פנימה. וירא וירגיש את נכרדותו בכל העולמות. מאין המה המחשבות זרות אש בו אף כשבא לעם את ד', אין כתתי ח"ו במחשבות מגונות אלא רק מחשבות של חול בעת התפלה והעבוד שג"כ עבירה הם. למה הוא פוסח אז מקודש אל החול ומחול אל הקודש, פתאום בא ' » מחשבת חוץ וכיון שמוזכר הוא שעומד בתפלה סולד הוא ממנה ושב אל הקדושה. אנ גם עתה אינו מתמיד בזה ושב למחשבת חוץ. וזה הכל מכף הקלע. שכיון שהתקו בתפלתו לעולמות הקדושים הם משליכים אותו משם מה לך פה בריה משונה אשר א דוגמתך בנו אשר יכולתך שלא לבטל רצונך לד' ולרצונו ית' ולהתרחק ח"ו ממק , החיים, ונפשו נופלת עי"ז לעוה"ז ומזה בא לו עתה בתפילתו מחשבת חוץ מעוה"ז, נפשו נשלכה עתה מן עולמות עליונים לעוה"ז. אבל גם עוה"ז אינו מקבלו, וגם הוא זורקו ממנו באמרו גם אני בכל נמיכיותי אני שש ושמח לעשות רצון קוני וגש הלאה בריה משונה כזו, ונתרחק האיש שוב מן מחשבת חול אל הקודש וחוזר חלילה. עד שלמדות רצון האדם בעצמו קשה לו להשאר על מצב אחד של קדושה בתפילתו. וחוץ מזה, האיש הזה כל ענין מצותיו יכולים להקרא רק פעולת ועשית המצות, לא עצם המצות. למשל כשמסיקין אש בתנור נעשה חם בכל הבית. לא שעצם האש נמצא עתה בכל הבית רק שפעולת האש בלבד נמצא. כן העוה"ז נקרא עולם העשיה מפני שאין עצם הקדושה בו רק פעולות ועשיה אלקית נמצא בו. וכמו שאמר ד' לפי מעשי אני נקרא. קריאתי שקוראים אותי בעוה"ז רק לפי מעשי, והתגלות עצם אלוקות בעולם זהו כבר עליה מעשי' לברי' וכדומה. לכן מי שעולם הקדושה דחתה אותו לחוץ אז אין עצמותו נמצא במצוה כי עולם הקדושה אינה סובלתו. ויותר יכול הוא להמצא בעוה"ז. וכל מצותיו הם רק עשיות ופעולות המצות. ואף בפשטות רואים אנו חילוק כזה. גם אדם לא טוב עושה לפעמים מעשה חסד עם זולתו ומ"מ לא יאמר שום איש עליו שהוא איש טוב. מפני שבאמת עצמותו לא טוב הוא רק שפעולתו ומעשיו עתה טובים הם. ומתי קוראים לאיש איש טוב־אם באמת כל עצמותו נשתנה לטוב. כן הוא החילוק בין מי שכל מצותיו הם רק פעולת המצות או עצם המצות. ומי שמתבונן מה שעשה איך חתר תחת כסא הכבוד ואיך הוא נדון בכף הקלע. אז תשובתו תשובה אמיתית, שמשיג מחטא אהבה ויראה, לא יראה על עונש העתיד לבא רק העונש שמרגיש כבר. אשר יוכל עי"ז להתגבר על יצרו יותר מיראה מעונש העתיד. וא"כ גם מעת החטא דבר טוב מגיע לו. ואין זה חתירה תחת כסא הכבוד

לקבלו בתשובה. וכמו שאמר ראובן הילד איננו ואני אנה אני בא במעשה בלהה. לא אמר מה אעשה במעשה בלהה רק ואנה אני בא, כי ראובן לא חטא ורק להורות תשובה כנודע מגמרא, ואיזה תשובה, אנה אני בא, וויא וועל איך אהין קומען. כל עולם ישליכני ממנו ולא יסבלני ואהיה נדון בכף הקלע גם בחיי. ונתוספה לו יראה ע"י שראה שהילד איננו, ולמה אינו בבור או חי או מת אם נשכוהו הנחשים, רק בטח כיון שהשבטים היה כל גופם גם נפש השליכתו כל עוה"ז ממנה ע"י שחטא בשבטים. וא"כ אנה אני בא מי יסבלני ואיפה יהי' מקומי. ואנו אומרים צדק ומשפט מכון כסאך וכו'. כי הגמרא דורשת על דוד המלך ע"ה שנאמר בו ויהי דוד עושה משפט וצדקה, שדן את הדין במשפט ואח"כ שלם מביתו (סנהדרין ו). לכן גם אצל הקב"ה שנאמר עליו צדק ומשפט, ג"כ הפשט הוא שדן במשפט, ואם ח"ו נתחייב מי מ"מ משלם מביתו ומוותר משלו. ואף שאמרו חז"ל כל האומר הקב"ה ותרן וכו' (ב"ק נ) אבל זהו החילוק. אם הולך האיש בשרירות לבו ואומר שלום יהיה לי כי הקב"ה ותרן אז ח"ו יותרו מעוהי, משא"כ מי שלבו נשבר בקרבו ומצטער על חטאו ועל חלק כסא כבוד שנחסר לו, אז ד' משלם משלו. וזה צדק ומשפט מכון כסאך. מי שאין תשובתו בחי' תחת כסא כבוד, רק שמגעת עד כסא הכבוד כי נחסר התגלות כבודו ית', אז צדק ומשפט שמשלם מביתו. משא"כ להיפך.

והנה בין האמצעים שד' מגלה על ידיהם את כבודו ית' יש עוד אמצעי והוא ישועת ישראל, היש עוד התגלות אלקית כאז כשד' מושיע את ישראל, למה בא יתרו להתגייר אם לא ע"י ששמע קריאת ים סוף ומלחמת עמלק. לכן כשד' אומר לגלות אלקותו ית' ע"י ישועת ישראל הישועה הזאת גורמת שיבואו בנ"י לתשובה זו שלא יחסר כבוד שמים. לא של חתירה תחת כסא הכבוד רק של התשובה שמגעת עד כסא הכבוד. מפני שכן רצונו ית' שיתגלה עתה כבודו ית'.

ואנו מתפללים הושענא למענך אלקינו הושענא, כי כשתושיענו למענך שיתג' כבוד שמים. אז תהיה הישועה בשלמות גם ברוחניות כנ"ל. וכזה היתה תשועת ישראל בחנוכה. מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. הכל יען שהיו טמאים ביד טהור ורשעים ביד צדיקים וכו' וכיון שעשית הישועה למענך. מה היתה תכליתה. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. שנעשה קידוש השם והתגלות אלקית וגם לעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן וכו' שנינו נושענו, הושענא למענך אלקינו הושענא וק"ל.

פרק ג

פ' מקץ שבת ב' דחנוכה תרצ"ג

ויהי מקץ. ואיתא במדרש קץ שם לחושך, שכ"ז שהיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם נעקר יצה"ר מן העולם וכו'. ונבין, מה מלמדנו בזה המדרש. וכן נבין ענין חנוכה ומותר ואסור להשתמש לאורה.

אמנם איתא בזוה"ק יתרו פ"ג עה"פ וידבר אלקים וכו' אנכי. שמפרש כל תיבה שבפסוק. האלה כל אינון טעמין כל אינון רזין כל אינון סתרין גזרין ועונשין, לאמור למהוי ירותא לכלא דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה וכו' דאי תימא לגלאה מה דלא אצטריך לגלאה לכל ב"נ. כתיב אנכי ד' אלקיך כמה דאנא טמירא וסתים כך יהיו דברים הללו טמירין וסתימין בלבך. עכ"ל הק'. כמו שהוא ית' טמיר ונעלם כך יהיו דברים הללו טמירין וסתימין, כי זאת היא תורה. להמשיך את האנכי. והא דכתיב לאמור. מפרש זוה"ק לא לאמר בפה רק שיהי' ירושה שהאיש ישראל ידע זאת מעצמו בירושה. תורה צוה וכו' מורשה.

המצוות ודיני' יכולים ללמוד. אבל התורה א"א ללמוד. מה היא התורה בעצמה א"א לבאר ולאמור. כי אף מה היא הנפש א"א לומר ורק מפעולתי' שממלא את כל הגוף וכו' כן היא בתורה. לכן קבלת התורה היא בב' דברים בנתינה וקבלה שנותנים לו ממרום ואח"כ הלימוד ללמוד מה נתנו לו ומה קיבל בעצמו. והרי זה כמו שכבר דברנו בהמאמרים בענין תלמידי הנביאים שלמדם הנביא איך לעבוד את ד' ולזכות להשראת הנבואה. למדם גם איך להוציא את ניצוץ הנביאות שבהם ולגלותו מפני שהי' בראשיתו קטן ובטורח סגי. רק זהו החילוק, את הנביאות הרגיש הנביא מקודם ושמע את קול ד'. כמו בשמואל הנביא ששמע בראשונה את קול ד' ואחייב. למד מעלי הכהן מה שמע, ובתורה כתיב מקודם ולמדה את בנ"י שימה בפיהם מקודם לימוד ואח"כ שימה ונתינה. כלומר. איתא בזוה"ק בהרבה מקומות ששורש התורה למעלה מיניקת הנבואה כי התורה בת"ת ונבואה בנצח והוד, ונבין נא האם לימוד התורה של כל אחד גדול מנבואת הנביא שדבר ד' דיבר בו. אבל הגמרא אומרת שלכן למש"ר נאמר כי לא יראני האדם וישעי' אמר וארא את ד'. מפני שמש"ר ראה באספקלריא המאירה וישעי' שאינה מאירה. היינו שבראי' לא כ"כ ברורה ומאירה יכולים לראות אור משורש יותר גדול. וכיון שאמרנו שיש בחי' נתינה. היינו האור שנתנו לו ממרום, ולימוד שידע האיש מה נתנו לו. ולימוד של כל איש התורה לימודו פחות יותר לכן יכול להגיע לנתינה יותר גדולה. לתורה שהיא בחי' ת"ת. והנביא שלימודו וידיעתו שידע מה נתנו לו ושורש האור שמופיע בו היתה הרבה הרבה יותר גדולה מידיעת איש הפשוט שרק נביא הי' יכול לזכות לה. ולעומת ראיית וידיעת האיש היתה אספקלריא הרבה יותר מאירה, לכן רק

בנצח והוד ראה. ושניהם צדקו יחדיו, שורש התורה גדול יותר מנבואה, אבל ראיית הנביא הרבה הרבה יותר גדולה.

וזהו גם ענין חילוק הנ"ל בין תורה לנבואה. הנבואה היתה מקודם הנתינה ואח"כ הלימוד כמו בשמואל הנביא ובמש"ר מתחילת נבואתו ששמע קול ד' וחשב שזהו קולו של אביו, ובתורה מקודם ולמדה ואח"כ שימה בפיהם. כלומר גם בתורה מקודם היא הנתינה, רק כיון שנתינה גבוהה אצלו והידיעה והלימוד מעט לכן אינו מרגיש את הנתינה מקודם רק את הלימוד ואח"כ מתחיל להרגיש אף את הנתינה והמאור שבה, והנבואה שהלימוד והידיעה הרבה יותר עד שראה ממש אור ד' ושמע קול אלקים מדבר אליו, לכן הרגישה גם מקודם.

וגם התורה ראשיתה בנתינה וקבלה, משה קיבל תורה, וגם כל אחד מקבל בשבועות התורה. כי עיקר התורה היא לקבל את הבחי' אנכי וזה א"א בלימוד רק בנתינה וקבלה. רק שאינו מרגישה מקודם רק בלימוד. ולמדה ואח"כ שימה בפיהם. והלאמר הנ"ל בקבה"ת מפרש זוה"ק שג"כ נתינה וירושה היא ומ"מ כתיב על הנתינה וירושה של בחי' אנכי הלשון לאמור. כנ"ל מפני שהאיש רק אחר ה"ולמדה" מרגישה. ומי שרוצה להרגישה מקודם לא ילמוד ולא יעשה רק מקודם ללמוד ומעט מעט ירגישה. כי זאת עיקרה של תורה האנכי. וכל קנאת המלאכים ע"ז היתה על שאמר ד' לקבל התורה. לא ללמוד רק לקבל וכמו שאמרו חמדה גנוזה וכו' לתנה וכו'. בנתינה.

ומה שאומר הזוה"ק שהתורה היא בירושה. אף שהמשנה אומרת והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך. אלא זהו החילוק ללמוד תורה שאינה ירושה, הלימוד שנדע מה נתן ד' בלבנו אינו בירושה. אבל הנתינה בעצמה והבחי' אנכי בירושה, תורה וכו' מורשה, אדרבה א"א לדברה רק בירושה. ואנו מתפללים אבינו אב הרחמן רחם נא עלינו ותן בלבנו וכו', ולמה צריכים לעורר כ"כ רחמים ע"ז אדרבה הלא זהו עיקר רצונו ית' שרוצה ודורש מאתנו. אלא. תמיד הוא ית' נותן הארת האנכי בנו בתורה רק זהו החילוק. אם הנתינה בבחי' השוכן אתם בתוך טמאתם שגם אז שוכן אתם. היא בהסתר שאין האהבה מתגלה בבחי' תפארת של התורה. הנתינה בנו מתגלה. ולא כל הו"ק. ואין האיש מרגיש מה יש בקרבו, משא"כ כשהיא באהבה שהיא בחי' התגלות המדות בבחי' תפארת שבו אז מרגיש הוא יותר מהנתינה שבו. לכן מתפללים אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבנו וכו' תמיד אתה נותן בנו תורה של ירושה אבל הלא אנו רוצים שגם אנו נדע מזה וחלק תורה הב'. הלימוד שנרגיש את הנתינה, תועיל לנו יותר. רחם נא

עלינו וכו' באהבה ואז ותן בלבנו בינה להבין וכו' ללמוד, ע"י שתהי' ברחמים ואהבה נבין ונדע ונלמוד יותר לדעת מה בקרבנו.

וזהו גם ענין היסורים ששולחים ח"ו לאיש הישראלי. חוץ מזה שממרקין ק"ו משן ועין כמו שאומרת הגמרא. עוד פועלת בזה שכאשר נתעורר האיש אף בתחילתו כשרק מתחיל להרגיש את כאבו ר"ל עוד טרם מתחיל לשוב. אז הרגשת הכאב בעצמו והרחמנות על עצמו ומכש"כ מי שמרחם על ישראל זולתו. הרחמנות פועלת לעורר רחמים בחלק האנכי בחי' תפארת שבקרבו, ונעשה התגלות המדות עד שהוא מרג' יותר את חלק הנתינה דקדושה בקרבו ומתעורר לשוב. והתעוררות התשובה לא ממנו בלבד באה. רק גם מהתעוררות שנתעורר חלק הקדושה אשר בקרבו באהבה ורחמים אליו. אף שהתחיל עוד בהתרגשותו הפשוטה על כאבו. ומכש"כ אח"כ כשמתעורר לשוב התעוררות דקדושה שמעורר בחי' אהבת ד' אליו יותר.

והאיש ישראל בהתפללו על ההסתר אף הגופני צריך להתפלל גם ע"ז. שמן ההסתר נעשה הסתר בכל דברים. עד שאינו יודע ומרגיש מהקדושה אשר בקרבו. וזהו הענין שאיתא בספ"ק שכ"א צריך לעורר רחמנות על נפשו איך נפלה מאיגרא רמה ממקור מחצבתה לבירא עמיקתא. ואיך בכלל הוא בנמיכיות. היינו חוץ שמתעורר סתם לשוב צריך גם לעורר ברחמנות ע"ע. והתעוררות הרחמנות מעוררת רחמנות בחלק האנכי דקדושה בחלק התורה של בחי' נתינה שבו ולא יהיה עוד הסתר רק התגלות המדות שבבחי' תפארת שבו, וידע יותר וירגישה.

נחזור להנ"ל. החילוק בין תורה לנבואה. אף שאומר זוה"ק שהתורה למע' מנבואה, רק שורש התורה ובחי' הנתינה שבה, אבל הידיעה ולימוד האיש נמוכה הרבה יותר. לכן מתחילה לימוד ואח"כ שימה בפיהם אף שבאמת מתחילה היא שימה. וכל עבודתנו היא שעכ"פ בהלימוד ועבודה נדע מעט את הקדושה אשר בקרבנו. וזהו ענין לימוד הקבלה והחסידות. כי המדרש אומר שז' הצדיקים המשיכו השכינה לארץ וז' הרשעים להיפך. העלוה עד לרקיע הז', היינו שעבודת הצדיקים היא להמשיך השכינה לארץ. והרשב"י ושאר המקובלים והבעש"ט עם תלמידיו ז"ל שבכל דור המשיכו הקדושה יותר לארץ, ואת האיש קדשו יותר בעבודה, עד שיכולת יותר ביד האיש ישראל לדעת מחלק תורה הנתינה שבקרבו. כי כנ"ל זהו הדבר שאינו מרגישה ויודעה מפני ששורשה יותר עליון לא נצח והוד בלבד רק ת"ת, וגם שהאיש לא נתקדש כנביא וכשממשיכים יותר את שורש הקדושה והאיש נתקדש יותר, יותר יכול לדעת גם מחללו הנתינה שבו.

ואפשר זהו ענין פלוגתת ת"ק ור' שמעון ב"י בבכורות דף ל', הבא לקבל דברי חברות, אז אם ראינוהו שגם ע"ע נהג בצנעה כן, אז מקבלין אותו ואח"כ לומדין אותו, ואם לאו אומר הת"ק מלמדין אותו ואח"כ מקבלין אותו. ורשב"י אומר בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא לומד כדרכו והולך. שענין לקבל דברי חברות הוא בחי' נתינה וקבלה לחלק הקדושה יותר גבוה, לכן אם נהג כן מעצמו אז סימן הוא שהוא מרגיש כבר חלק הקדושה שבו, אז מקבלין אותו גם קודם הלימוד, כעין בחי' נבואה. ואם לאו, מקודם מלמדין ואח"כ מקבלין אותו, מתחילה ולמדה ואח"כ שימה בפיהם. ורשב"י מחבר הזוה"ק שהוריד את הקדושה יותר לארץ עד שיקל יותר גם לאיש פשוט לדעת להכיר את הקדושה שבו. אומר שגם בזה מקבלין אותו והוא לומד כדרכו והולך. כיון שלא אחר הלימוד דוקא רק גם מתחילתו יתחיל להרגיש מחלק הנתינה וקבלה שבו.

ובזה אפשר להבין מעט לענין עבודה הא שאיתא בס"י, ובפרט בפ"ד, שהז' מידות הם מאותיות בג"ד כפר"ת שיש בהם דגש ורפה קשה ורך. וכנודע שז' אותיות אלו אף כשהם לעצמן באה בהם גם דגש. כי ענין הדגש שהיא קשה אינה כהקשה שבדיבור. שנאמר שדגוש ג"כ בחי' דיבר האיש וכו' אתנו קשות, כי גם באמירה שהיא רפה יכולה לבוא הדגש בהאותיות. וגם בהדיבור שהיא קשה יכולה להיות רפה באותיות. זהו קשה בהדיבור היינו בהתוכן בהדעת ורוח המדבר שהוא בכעס, שמדבר דברים קשים כגידין. או אפילו כשהדבורים כשלעצמם אינם כ"כ קשים רוח המדבר וסגנונו קשה היא. משא"כ הדגש וקשה שבאותיות אינו מורה על תוכנו ורוחו רק על ברור הדברים שמבררו ומוציאו יותר בדיבורו. ורש"י ז"ל אומר שהדגש היא כאות כפולה. ומובן בזה יותר. הא נודע שריבוי הצמצום הוא הסתר ודין, והלא כל הבריאה היתה בצמצום ואלמלא הצמצום לא היה כל הבריאה, וכאשר נחרב איזה עיר או מקום ח"ו אומרים ששרה שם דין וצמצום ואדרבה היה צ"ל שנסתלק משם הדין וצמצום ולכן לא נתקיים המקום יותר. אבל כנ"ל ב' בחינות בצמצום. צמצום באור המידות היא דין. וצמצום בכלים שהיא בחינת דגש וקשה בהאותיות אדרבה היא ברור יותר. למשל אילו ברא ד' סתם עולם. לא היה פרטיות העולם וגדלות ד' כ"כ נתגלה. וכשנפרטים לבריות פרטיות כ"כ נתגלה ונתברר יותר דברי ד' בבריאת העולם. מלכות היא ג"כ דין אלא שהיא דינא רפיא. ואדרבה כל המלצתנו היא במלכות. משא"כ בחי' גבורה היא דין קשה, להנ"ל ב' בחינות הן. קשה וצמצום הקודם שהיא בהדיבור שנוגע גם ברוח ואור המידות דין קשה היא. משא"כ דין וצמצום שלמטה רק באותיות, דינא רפיא היא ואדרבה עוד מברר המדות ומגלותן. ומלכות נקראת מראה שכל חיזון בה מתחזין.

ויכולים להבין בזה איזה רמז ברש"י ז"ל מתחילה עלה במחשבה וכו' (בראשית א') שע"פ פשט למה עלה לברא בכ"כ דין עד שלא יתקיים. וכן הא אי' במד' על השם ש'ד'י שאמר לעולמו די כי אלמלא אמר די היו נמתחים והולכין. משמע שמעצמן היו נמתחין והא מעצמן לא היו יכולים להתקיים, ואם אחר ששיתף מדה"ר היו נמתחין א"כ למה שיתף כ"כ רחמים יותר מהצורך עד שיהיו נמתחין ויצטרך הוא ית' לומר די. אבל כמו אותיות בכתב התגלות פרטיות הדיבור. כך המחשבה התגלות פרטיות החכמה לציורים היינו כשמדברים מן מחשבה להגבילה מן החכמה, אז הכוונה על התגלות פרטיותה עם ציוריה וגווניה. ולפי הנ"ל ב' הבחינות ישנם בבריאת די, התגלות הבריאה מן אין ליש והתגלות לפרטיות. מין שכלול העולם שאיתא הרבה במדרש בראשית. והיא צמצום שבכלים, ובזה ד' מחדש בכי"ת מעשי בראשית. כשבורא דבר. למשל בוסר של פרי. אז מתחיל אח"כ השכלול התגלות הפרטיות בחינת צמצום מלכות. וכשנגמר השכלול נגמר זמן שהיותן בארץ. כי מעשי ד' נצחיים ותמיד בורא מחדש. לא שברא מכבר ותו לא ושוב בורא ד'. וגם כל עת היות הפרי זו בעצמה על הארץ מחדשה מחדש. וזהו מפני שצמצום הב' של השכלול והפרטיות ג"כ בגבול. משא"כ אילו הי' זה בלא גבול לא היה השכלול נפסק והי' נתגלה ליותר פרטיות (ויותר) ולא הי' הבריאה התמידית שד' מחדש בכי"ת.

וזה מתחילה עלה במחשבה לברא את העולם במדה"ד. מחשבה היא אותיות הדעת כנ"ל. א"כ הדין שבמחשבה היא בחינת דגש באותיות שהיא הבירור יותר. ראה שאין העולם מתקיים היינו העולם שעלה ברצונו שיברא אותו תמיד. מתחילה וכו' לברא שיברא תמיד. וזאת לא יתקיים לכן שיתפה למדה"ר והיו רק עולמות אלו נמתחין והולכין ליותר ויותר פרטיות והתגלות, שיתפה למדה"ר לבחי' רחמים שבאותיות ונגמר מתיחותן וד' מחדש בכי"ת מע"ב.

וזהו שהדגש ורפה בג"ד כפר"ת הם בחי' המדות. והדגש הקשה מדות הרעות אינם רעות בהחלט רק כהקשה שבאותיות ואם מדגישה ומוציאה להתגלות יותר אדרבה מזה יכול לעורר התגלות קדושה שבו, והרפה אף שהוא יותר טוב כשאינו מתעורר למדות רעות. מ"מ לגדלות קשה שיבא. ומובן בזה הא שהפי' מר"ס גאון ז"ל על הס"י אומר דגוש קשות שמהם הדברים החזקים כגון חיים שלוה עושר וכו' כנ"ל שאין זה קשה כדיבור קשה ודין רק התגלות יותר. למשל החסידים שותים י"ש. אף שרק את רתיחת הדמים מעורר. אבל הרפוי' ובלא התעוררות לגמרי אין דבר טוב יוצא ממנה וההתעוררות אף שמתחלת

מן הגופנית יכולים לעורר בזה את נפש הקדושה לעבודה וכנ"ל ביסורים. ומי שנופל ח"ו בדכאות רוח זה לא טוב. וע"ז צריכים התחזקות וכן בכל המדות.
והמדרש אומר שכ"ז שהיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם. זהו עיקר היצה"ר האופל. עיקר מצות הדלקת המנורה מתחלת בהעלותך ופרש"י ע"ש שהלהב עולה. זהו העיקר ז' קני המנורה ז' המדות שהלהב יעלה. והיונים שרצו להביא את ישראל לידי דמיי' ונפילה. בצרות ודעות כוזבות, אמרו כתבו וכו' שאין לכם חלק וכו' לכם דייקא של כ"א בקרבו שלא ירגישה לכן טמאו כל השמנים. ונעשה נס. ונר חנוכה מלהיב שוב את לבות ישראל. אפילו אם הוא למטה מעשרה שהיא הגבול שלא ירדה השכינה לשם למטה מעשרה. מ"מ מן להב והתרגשות גופנית יכולים לבא להתרגשות דקדושה. ובלבד שיהי' אסור להשתמש לאורה. כי אם חושב שהלהב הגופני לבד די לו ורק לצרכו ח"ו לא טוב, כנ"ל מי שמשתכר בהי"ש וכן התעוררות שאר המדות לעצמו בלבד. רק לבחי' ישראל מאירין למי שאמר והי' העולם.
וענין הזה שיזכור האיש שהתעוררות והתלהבות מדות הוא רק למצוה וזהו בחי' אסור להשתמש לאורה יכול להיות גם ענין הפלוגתא בין ר"ה לרב (שבת כ"א.) אם מותר או אסור להשתמש לאורה. כי צריכים לעיין הא שפרש"י בגמרא על אסור להשתמש לאורה שיהי' ניכר שהוא נר מצוה, הא גם בלא זה ניכר בזה שמקומו בחוץ או בחלון. אבל חוץ מזה מקשה הפנ"י למה אמר רש"י שיהי' ניכר ולא משום הקדש דומיא דמנורה. ומתרץ כיון שכבתה אין זקוק לה לכן רואים שאינו דומה למנורה לגמרי. ויש לשאול הלא תוס' ד"ה שבנר ושבקערה דף מ"ד ע"א מקשים מן הברייתא בנר ושמן של חנוכה אחר חנוכה עושה לה מדורה לעצמה, ולמה נוי סוכה מותרין ביו"ט האחרון של חג, ומתרץ הר"י ז"ל כיון שהיא לפרסומי ניסא משום חביבותא דנם מקצה אותו לגמרי עי"ש. ופשוט שלא משום מוקצה דשבת נגעה בה. כי בחול לא שייך מוקצה וו, ורק כמין הקדש הוא שהוקצהו להקדש דמצוה ובשביל זה אסור גם אחר החנוכה. וא"כ ליאסר גם להשתמש לאורה בשביל זה. וא"ל הא קול מראה וריח אין בו משום מעילה. כי כתבו התוס' בסוף סוכה שרק שאינו מועל אבל איסור יש בדבר. והא דאמרה הגמרא אשה בוררת חטים לאור שמחת בית השואבה. רק שהיא יכולה ולא בוררת כי אסור להנות מאור הזה. א"כ גם בנ"ח יאסר להשתמש לאורה כמו שאסור אחר חנוכה משום הקצה למצוה. וא"ל שלרש"י טעם אחר על הברייתא שמביאים התוס'. לא של הר"י. וביותר קשה לתוס' איך אמר ר"ה שמותר להשתמש לאורה. לכן ע"כ צריכים לומר כיון שמעצמו לא היו החכמים אוסרים אחר החנוכה ורק משום שהאיש מקצה מדעתו. אז רק לזה היינו שיקחהו אח"כ

לתשמישו מקצהו אבל לאסור להשתמש גם לאורה בשעה שמדליקו למצוה אינו מקצה ולכן מותר לר"ה.

ואפשר פלוגתתם במדרשים המביאים התוס' בדף כ"ב ב' ד"ה וכי לאורה. אם קאי על הכהנים או על הקב"ה. ע"ש. כי לעולם בסיום הברייתא אין פלוגתא שעדות היא וכו' שהשכינה שורה בישראל. והפלוגתא היא בהס"ד אם סוברים העולם שהמנורה צרכי הכהנים ובאה התורה למנוע מטעות הזה ולאמור שלא לאהרן רק עדות וכו'. או שגם העולם יודעים שלא לאהרן אלא לד' ורק קשה וכי לאורה וכו', ומתרץ עדות היא וכו'. לכן רב סבר כהמדרשים שהס"ד שקאי על הכהנים. היינו שהעולם סבר שהמנורה לכהנים והמצוה להאיר לכהנים. א"כ אף שמצוה ומקצהו לנר חנוכה מ"מ לאורה אינו מקצהו לאסור כיון שכל מצוותו זכר לנס המנורה וגם המנורה לאור בני האדם היינו הכהנים היתה. כן הוא סברת העולם. וכמו במנורה שהוציאה התורה מטעות הזה בתיבות עדות כדי לדעת שרק לד' היא ולא לאור בני אדם גם כאן אסרו החכמים להשתמש לאורה. וכשאסרו וכבר מקצה מדעתו באמת אסור, וזה שיהי' ניכר שהיא נר מצוה ולא לאור האדם. ובזה בעצמו שעומד על מקום אחר רק שהיא מצוה ניכר שלא כדי להאיר לכהנים צוה ד' המצוה, כצדקה שהיא מצוה כדי להנאות העניים. ור"ה סבר כהמדרשים שהס"ד שלא יעלה על דעת בנ"א שהיא לאדם, ואין צריכים להוציא זאת מדעתם. לכן כיון שגם כשסוברים שהוא נר כולו מצוה ומ"מ אין מקצים האורה אין צריכים לאסרה. ומותר להשתמש לאורה. ובזה אפשר לתרץ קושית המהרש"א למה אמר ר"ה בין בחול וכו' להורות שמותר להשתמש לאורה הא גם מעצמנו היו יודעין כמו שאמרו התוס' ששום איש לא יחמיר. וכנ"ל רק על רב אמרו התוס' כן מפני שסבר כהמדרשים שהס"ד היא לכהנים ולא יחמיר לאסור להשתמש לאורה. אבל לר"ה שסבר כהמדרשים שהס"ד היא ג"כ על ד' מן הסברא היו יכולים לאסור ואשמעינן ר"ה שאע"פ שסוברים שהוא לד' מ"מ לאורה אין מקצים.

פרק ד

פר' מקץ שבת חנוכה תרצ"א

איתא בבראשית רבה ל"ט. עה"פ אם חומה היא נבנה עלי' טירת כסף ואם דלת היא וכו'. אם מעמיד דברים כחומה נבנה עלי' טירת כסף. ואם דלת היא וכו' אם דל הוא במצוות ומע"ט נצור עלי' לוח ארז. מה הצורה הזו [שעל הלוח ארז] אינו אלא לשעה [כי נטשטש מהר] כך אין אני מתקיים עליו אלא לשעה עכ"ל הק'.

המדרש מתחיל אם מעמיד דברים כחומה היינו שיהי' חזק בכל דבר כחומה. ואת ההיפך מזה אומר המדרש ואם דל הוא במצוות, ולא אמר ואם קל הוא ומתרופף. כי המדרש מלמדנו בזה שדלות ישראל במצוות לא מפני שאינם רוצים לעשות ח"ו. רוצה הוא רק שאינו חזק כחומה ומתרופף מפני כל מניעה.

וזה הוא עיקר הכל אם מעמיד דברים כחומה ואומר לעצמו בכל דבר שבקדושה כך מוכרח להיות וכן מוכרח אני לעשות בלא שום תרון, ובכלל אם להיסוג אחור מכל מניעה א"א להיות יהודי אף יום אחד ח"ו. אם רע לו ח"ו יש לו נסיון עוני, ואם טוב לו נסיון עושר שעוד קשה הוא מן נסיון העוני כמו שאיתא באלשיך הק'. ובתוך כך ימיו ושנותיו עוברים בהבל וריק אף שמלא הוא רצונות טובים. ולא עוד אלא שמי שעובד באמת את ד' רואה א"ע תמיד כחייב. ומי שאינו עובד ומבלה את ימיו בתרוצים של מניעות אינו עושה מאומה ועוד צדיק הוא בעיניו תמיד. הטעם הוא פשוט העובד מעמיד דברים כחומה ויודע שצריך שלא להשגיח על כל מניעה, לכן גם על שאר הדברים שצריך האיש ישראל לעשות דברים עוד יותר גדולים יש לו תרעומת ע"ע ולמה לא עשיתי אותם. כי בכל תרוץ ובכל מניעה לא יצדיק א"ע לכן תמיד הוא בעיניו כחייב, משא"כ מי שאינו עובד שסיבת התרשלותו היא מן המניעות והחרוצים אשר יעמיד היצה"ר נגדו והוא יחת מפני כל עלה נדף, תמיד צדיק הוא בעיניו, ומה הי' לו לעשות בזה היתה לו מניעה זו ובזה זו וכו'. וכל זה הוא מפני שאינו מעמיד דברים כחומה.

כלומר הדבר שחמור בעיני האדם וחוב גדול עליו, כמו הדברים שחיות האדם תלוי' בהם. פרנסתו למשל. אז לא יחת מכל מניעה קלה, ורק הדברים שאינם כ"כ חמורים בעיניו ואינם כ"כ לחוב עליו אז אם אפשר לו עושה אותם ואם יש לו איזה מניעה מונע א"ע. אם יודע האיש במוחו לבו ודמו שמוכרח הוא לעשות את התורה ומצוות כי הם חיינו. אז לא יחת מכל מניעה, משא"כ מי שהן ולאו ורפיא בידי', אם הי' אפשר לו הי' עושה ואם לאו לאו אז כל מניעה קלה תפריעהו, והיצה"ר עושה את שלו ומעמיד לו מניעות דמיוניות שאין להם יסוד ולא אמיתיות והוא מבלה את שנותיו בהבל וריק ועודו צדיק בעיניו כנ"ל. והגמ' (קדושין מ') אומרת עבר ושנה נעשה לו כהיתר, כי כנ"ל היצה"ר מפתה לאיש לאמר שלא שלבו רע ח"ו לעבור עבירה או למנוע ממצוה. אלא רק מפני סיבה ומניעה זו וזו. אבל אחר שעבר את העבירה או לא עשה את המצוה ח"ו וגם רשעים מלאים חרטות רואה הוא כבר שכל זה מעשה יצה"ר ולא הי' צריך למנוע מפני מניעה קלה זו, א"כ למה שונה בחטאו שוב מפני איזה סיבה ומניעה כיון שכבר יודע הוא שהמניעה שוא ושקר היא. ואז רואה גם בעצמו שגם בפעם הראשונה שנמנע

לא מפני הסיבה רק מפני שנעשה לו כהיתר ואין הדבר חוב חמור בעיניו שלא יחת מפני כל. ואיש הישראל צריך לקבוע מחשבה כגון זו במוחו ולבו, ויחשוב כפעם בפעם. הנה ד' ית' אין סוף ואין תכלית לעילא מכל שמהן וגם מלאכי מעלה שואלים עליו אי' מקום כבודו אוהב אותי כמו שאה"כ אהבתי אתכם אמר ה', ומגודל אהבתו ית' אלינו השתוקק ליתן לנו את תורתו כדי שאנחנו ישראל נתגדל ונתקדש כמו שאמר המדרש קהלת התורה בשביל ישראל, וכמה צריך אני להתקשר בתורה וכמה צריך אני לקבוע את התורה בלבי ואת לבי בתורה כיתד שלא תמוט עד שכל מניעה לא תפריעני. ובאמת אם היתה זאת מניעה באמת לא היתה באה לנגדי כי ה' ית' סיבת כל סבה והי' מסבב למנוע סיבה זו ממני כי אין ה' ית' שולח יצה"ר ולא מניעה יותר מכח האדם. כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו מפני שיכול ללחום גם נגד יצר גדול, והקטן ממנו יצרו ג"כ קטן. כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. ואיך אתרץ א"ע לאמר סיבה ומניעה זו ימנעני, סימן הוא שנעשה לי כהיתר. ואיך אקל כ"כ את ראשי ח"ו נגד רצון ה' ודבר קדשו.

כל התרוצים והערמות של המניעות ישנן ביותר באדם שעובד מיראת העונש. מי שירא מן המלך רק שלא יענשהו אז מבקש לו תרוץ לתרץ א"ע ולהפטר מעונשו. וכ"כ מתרגל בבקשות התרוצים עד שיותר דורש ומבקש אותם מאשר לבקש מצוות ואיך לקיים באמת רצון המלך. משא"כ מי שעומד לפני המלך ורק אימת המלך כבודו וגדלו מפילים עליו יראה ופחד לבו רחוק מכל תרוץ ומכל ערמה לרמות א"ע ואת זולתו. מתפחד ומשתוקק הוא לעבדו. אדרבה לפעמים אף כשבאה לו מניעה אשר מונעתו באמת כגון מחלה וכדומה ח"ו ג"כ לא ירגע בה. יצטער ויאמר בלבו הן אמת שגם את המשוגע אין להעניש על מעשי תעתועיו כי לו התירוץ והמניעה האמיתית שמשוגע הוא ר"ל, אבל האם טוב לו בזה, האם אין זאת המרירות היותר גרוע על שיש לו המניעה הזאת שמשוגע הוא.

ואפשר זה רמז הפסוקים בפ' נצבים. פן יש בכם איש וכו' והי' בשמעו את דברי האלה וכו' שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה וכו' לא יאבה וכו'. אשר ע"פ פשוט קשה להבין. למה כתוב את דברי האלה, ולא את האלה בלבד. וכן והי' בשמעו וכו' שמשמע מפני שישמע לכן יאמר בלבו אדרבה כיון שישמע צריך שלא יתברך בלבבו, ואם לא ירא מן האלה מה יוסיפו דברי האלה שאח"כ לא יאבה ה' סלוח לו וכו' הא גם מקודם שמע ומ"מ התברך בלבבו וכו'. ומהו למען ספות הרוה וכו'. אבל כבר דברנו ואפשר ראיתי באיזה ספר שהא שאמרה הגמ' (יומא פה:) אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין וכו' שלפעמים היצה"ר מפתה לאדם לאמר שכיון שאת היצ"ט מרגיש בקרבו רק מעט ואת היצה"ר מרגיש הרבה, לכן יחטא ואחר החטא שכבר עזבוהו התאוה

כי מלא אותה גם הרשעים מלאים חרטות, ואז ירגיש יותר את היצ"ט בחרטתו ויתגבר יותר, וזה אחטא כדי ואשוב. ואומרת הגמ' שאין מספיקין בידו לעשות תשובה כי זה ממעשה היצה"ר. וכנ"ל רק מי שיראתו מפני העונש בלבד הוא יכול לאמר כן ולא ירא לעבור העבירה כי חושב שלא יענשוהו מפני שיש לו תרוץ שכוונתו לבא לתשובה, אבל מי שיראתו מפני המלך בעצמו. ואין דעתו שקוע בבקשת תרוצים ירתע ויפחד לאמר ואיך ארים יד במלך ח"ו לחטא נגדו. וזה פן יש בכם וכו' והי' בשמעו את דברי האלה הזאת דייק דברי האלה שמדבר לא מן התרחקות מה' בלבד רק דברי האלה בעונשים, ואז והתברך וכו' שלום וכו' כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה וכו'. א"כ שרק בעונשים מיראים אותו שלום יהי' לו. כי יש לו תרוץ שמה שהולך בשרירות לבו הוא רק למען ספות הרוה את הצמאה שלא יהי' צמא ומתאוה רק שבע ואז יתחרט כנ"ל. אבל לא יאבה ה' סלוח לו. רק תרוץ היצה"ר הוא וה' לא יקבלו וגם מעונש לא ימנע ר"ל.

נחזור להנ"ל, המדרש אומר אם כחומה אם מעמיד דברים כחומה אז גם ה' ישרה עליו תמיד, ואם קל ומתרופף הוא שעי"ז בא להיות דל במצות או כלוח ארז וכו' כך אין אני מתקיים עליו אלא לשעה. ואפשר שזהו החילוק בין התגלות אלקות אשר בדברים גופנים להתגלות אשר בדברי קדושה בתורה מצות ובמוח ולב איש הישראלי, שאף שגם בדברים גופנים וגם באבן נמצא ניצוץ כח אלקי מ"מ שונה הוא מהכח אלקי אשר בדברים קדושים, שנראה רק לכח ולא לקדושה גרידה כמו בדברים קדושים וכמו המחשבות והרצונות לה' שבלב ומוח הישראל. פשוט הוא מפני שבדברים גופנים בהסתר הוא ורק ניצוץ קטן. ובקדושה ביותר התגלות הוא. אבל לפ"ז הי' צריך להיות שגם בדברים גופניים ככל אשר יגדל כן תתגדל התגלות קדושתו. אם אין כחו מן הסט"א והשלש קליפות הטמאות לגמרי כמו בהמות טמאות, ולמה זה כח השור ג"כ רק כח גופני הוא ואין קדושתו ניכרת יותר מאשר בשה הלא חלק כח אלקי יותר נמצא בו מאשר בשה והגם שכח בהמה טהורה מקליפת נוגה היא אבל הלא קליפת נוגה ממוצעת ורשות היא וירדה מן הקדושה רק באשר שיותר רחוקה ויותר מצומצמת קדושתה היא, והשה שכחו פחות מהשור הי' צריך להיות יותר גופני והשור שכחו וחלק אלקותו בו יותר הי' צריך להכיר בו קדושה יותר ולא כח גופני לבד, הגם שכבר דברנו מענין זה אבל לפי המדרש הנ"ל אפשר להבין הענין מעט.

אבל כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו. וכל דבר שנמצא בעולם חלק הכבוד־ שמים שצריך להתגלות ממנו זה הוא עצמות חיותו, כי לזה בראו ה' ורצונו שיתקיים. לכן המלאכים בעולם הנשמות שרק הנשמה ועצם של הדבר נראה. איתא במדרש שהקב"ה

ברא כת מלאכים ואומרים שירה ואח"כ מתבטלים. המלאכים הם וגופם מעולם אחד. ומהו עצמותם השירה שיאמרו, לכן טרם שאומרים שירה ואח"כ אינם נראים. הנשמה . והגוף נראים וקיימים בשעה שעצמותם קיים ומה עצמותם כבוד שמים שיאמרו שירה ואח"כ שוב מתבטלים. ואין מלאך אחד עושה ב' שליחויות. כי לכבודו בראו ה' שיעשה שליחות זו וזאת היא חיותו וקיומו ואין לו חיות לשליחות אחרת. ואפשר זה ענין המדרש , וישלח (ע"ח). ויאמר שלחני כי עלה השחר זה מיכאל וגבריאל שהן שרים של מעלה דכולא מתחלפין ואינון לא מתחלפין. שהמדרש בא לתרץ על שרו של עשו שאמר שלחני וכו' ולא מתבטל בנהר דינור ככל המלאכים כנ"ל. ומסיים זה מיכאל וגבריאל. ועיין במפרשי המדרש שכל השרים אף שרו של עשו אינן מתחלפין. ולמה אין השרים מתחלפין. ולהנ"ל כיון שהאומה שעלי' ברא ה' את המלאך קיימת. אז גם המלאך הזה קיים. כי ה' בראו לכבודו אשר יגיע לו ע"י שישגיח על אומה זו וכל עוד שקיימת האומה וצריכים להשגיח עלי' וזהו כבודו ית' לא נגמר עוד חיות המלאך וקיים.

וזה שאמר המדרש ששמות החדשים ושמות המלאכים עלו עמהן מבבל (ב"ר פ' מ"ח). ולמה לא קראו גם מקודם להם שמות. אשר לפי שכל הפשוט אז בא"י בבית ראשון שהי' להם נביאים ואורים ותומים יותר היו צריכים שמות המלאכים להתגלות להם. כי איתא בבית־אהרן שככל שהאור ממדרגה יותר גדולה. יותר יכול להאיר למדרגות היותר נמוכין ע"ש. ומספ"ק נראה עוד שלפעמים האור היותר גדול דוקא במקומות היותר נמוכין מתגלה יותר. מפני שלמעלה שאין כ"כ התלבשות א"א שיתגלה וירד האור כ"כ לשם ומאיר הארה בלבד מרחוק. משא"כ למטה שהוא בהתלבשות יותר גדולה יכול האור לרדת יותר מפני שמתלבש יותר. ובמצוה גופנית של צמר בציצית ועור של בהמה בתפילין מתלבש אור שאין האדם אף המלאך יכול להשיגו. ולמש"ר אמר ה' כי לא יראני האדם, וישעי' ויחזקאל אמרו וארא את ה', (יבמות מט:) מפני שמש"ר ראה באספקלריא המאירה בלא התלבשות וישעי' ויחזקאל ראו באספקלריא שאינה מאירה וביותר התלבשות ונמשך גם אור העצם להם. ואפשר זה רמז הגמ' (נדרים לח) נ' שערי בינה נבראו בעולם וכלם נתנו למשה חוץ מאחד. שכיון שכלן נתנו למשה והי' במדרגה גדולה וראה בלא התלבשות ובלא חידות לכן לא ניתן לו האחד. היינו ותחסרהו מעט כנראה חסר כאן המשך הענין מאלקים, משא"כ אילו היי רק במדרגות שאר הנביאים שלא ניתנו לו כלן והיה רואה בהתלבשות הי' רואה גם האחד.

והנה הי"ב חדשים י"ב צרופי הוי' הם. שמתחילים בניסן בצירוף ישר יהו"ה. ובכל חודש צרוף אחר כנודע. היינו שכולם רק צימצום של הוי' בצירוף ישר הם, שמאיר בכלם, והם

כלים להוי' בצירוף ישר. לכן קודם שגלו והיו במדרגה יותר גדולה לא הי' נמשך כ"כ שם הוי' לכל חדש עד שיתלבש בו ויהי' נמצא לעצמו רק החודש הא' הוי' ביושר היה מאיר מרחוק לכל החדשים, וכולם היו נקראים ע"ש הראשון, השני השלישי ממה הוא שני שלישי מן חודש הראשון. רק הוא [החודש הראשון] יש, ואין דבר אחר ולא חדש אחר לעצמו שיקרא בשם. וגם חודש הא' שהוא עיקר מציאת החודש לא הי' שייך לקרא בשם כיון שאין אחר לו. כמו שכבר דברנו שאדה"ר לא הי' צריך להקרא בשם פרטי רק אדם. מפני שלא הי' אחר בעולם. רק כשנבראו עוד אנשים והי' צריכים להבחין בין זה לזה נקראו חוה קין הבל וכו'. משא"כ בבבל שירדו ליותר התלבשות ירד החודש הא' הוי' ביושר יותר להכלים עד שבכל אחד יש מציאות שהוי' מתלבש בו, וכיון שכ"א לעצמו שייך לקרוא שם לכ"א.

וכן הוא בענין המלאכים. כי כנ"ל כל המלאכים מתחלפין חוץ מן השרים מפני שקיום המלאך ג"כ רק כבוד ה' הוא, וכבודו ית' הוא השירה אשר יאמר או השליחות וכשגמר בטל שוב, חוץ מן השרים שכיון שרצון ה' להושיע אומה זו אז כל זמן שרצונו ית' להושיעם עוד לא נגמר כבוד שמים וקיום המלאך. אבל בעיקר רצון ה' להושיעם קיים והוא מתלבש במלאך ובישועה פרטיית וזה נשמתו וקיומו של המלאך. לא ברצון ה' כשהוא לעצמו מדברים עתה. כי רצונו ית' אין סוף הוא ואין לדבר ממנו ולקראותו בשם, רק הרצון שכבר נתגלה ומתצמצם לישועה לאומה זו זה קיים תמיד. לכן קודם שגלו, רק רצון הזה ראו שהאיר ונתגלה בכל פעם במלאך פרטי, ולא הי' שייך לקרוא את מלאך הפרטי בשם וכמו שענה המלאך שר של עשו אף שאינו מתחלף. למה זה תשאל לשמי. כנ"ל שאין הוא עצמותו אשר בשם לעצמו יקרא. רק הארה מרצון ה' להושיע את עשו והאומה אדום. משא"כ אח"כ שירדו. ובאו להתלבשות יותר אז רצון ה' לישועה נתלבש יותר בהמלאך עד שנקרא בשם לעצמו. וכמו שמות החדשים כן גם שמות המלאכים עלו מבבל.

היוצא לנו מדברינו, שכל דבר שבעולם הכבוד שמים שצריך להתגלות בו זהו חיותו, ובמלאכים שאין סדר [טבעי] אצלם ורק העצם נראה אצלם. נבראו באותו יום שצריך כבוד ה' להתגלות על ידם ואח"כ מתחלפין, משא"כ דבר מדברי עוה"ז עולם הגופים עולם של סדר הטבע. גוף הדבר נראה אף טרם שכבוד ה' נראה. אבל רק בכח נראה ולא בפועל. למשל האיש רואה טיט כח ה' רק של בחי' גוף וכח נראה בו, ואח"כ עושים מזה לבנים ושוב רק כח הוא, ואח"כ עושים מזה בית המדרש אשר כלם רואים שרק קדושת ה' נראה בה עד שאף בכתלים קדושה נמצאת. משל לגרעין של פרי שיש בו הפרי אבל

רק בכח ולא בפועל, ומי שאינו יודע שואל למה זה מר ולמה אין התפוח נראה בו. ומי שיודע שהפרי נמצא בו אבל רק בכח ואח"כ תתראה גם בפועל לתפוח יפה ומתוק. הטיט והלבנה מציאות רק בכח הם לכן אין הקדושה נראית עדיין בה רק כח גופני של הסתר הוא ואח"כ תתגלה בפועל בקדושה. באם הי' זאת בעולם המלאכים שאין סדר טבעי ולא גופני כי אז לא היה טיט ולבנה רק בית המדרש הי' נברא בשעה שהיו צריכים אותו. אבל בעוה"ז בריאה בכח נראה מקודם. העור של בהמה רק מציאות בכח הוא וכן כל דבר שבעולם רק גרעין הוא שצריכים לגלות ממנו קדושה.

והאיש ישראל כיון שהבחירה בו בעצמו אם יבחר לעשות עתה מצוה או לא. לכן לא רק בשעה שהדבר בפועל ועושה מצוה ולומד תורה הקדושה נראית בו אלא גם בגופו ובעניני גופו. שבכל העולם רק מציאות שבכח נראה בהם כמו בגרעין. בו בהאיש ישראל יכולה קדושה להראות בו. בכל העולם התכלית היינו חלק של הכבוד שמים שיתגלה בו הוא חוץ ממנו ואינו תלוי בבחירתו. לכן רק בבא הסדר והשעה שיתגלה מתגלה בו. ומקודם רק בכח היא שאין הקדושה בפועל נראה בו. משא"כ האיש ישראל שבחירתו בו. ובו תלוי חלק הכבוד שמים שיתגלה בשעה שיבחר. א"כ לא סר חלק הכבוד שמים ממנו. וגם בדברים שבכל העולם נראה רק מציאות של כח גופני לבד. בו יכול להראות בפועל ובקדושה. וכיון שזהו ע"י הבחירה שבו לכן תלוי עד כמה הוא מגלה את בחירתו בקרבו. ואף בזמן שלא באה מצוה לידו הבחירה תהי' גלוי'. אם מעמיד דברים כחומה אז ה' מתקיים עליו תמיד, ואם לאו רק לשעה.

זהו כל החילוק. גם בכל העולם ד' נראה אבל נראה רק לשעה בעת שכבוד שמים נראה בו, לכן תמיד רק בכח היא ורק גופני והסתר כמו גרעין מר נראה בו. והאיש ישראל צריך שד' יראה בו תמיד ואז התגלות של קדושה היא. והכל תלוי אם מעמיד דברים כחומה ואינו מתרופף. הוא צריך להחליט בדעתו אני יהודי ועבד ד' וכל בחירתי אשר בי שאני עומד עתה לבחור אם לעבוד את ד'. בי זה כבר מוחלט. וחוץ שאני יהודי מן דורי דורות ומן האבות הקדושים גם אני בעצמי מסרתי ואני מוסר בכל יום את נפשי וגופי לד' וכל בחירתי היא רק איך ובאיזה אופן אתקרב אליו. איך אכבוש את יצרי ואתדבק בתורה ומצות. איך אוסיף תורה אתפלל ואעבוד כראוי. ובמחשבות כאלו הולך תמיד. וזה הוא התגלות הבחירה תמיד. ואין בחירתו ח"ו אם לעשות או שלא לעשות. אשר ברגע זו כבר ההסתר אצלו וגם ד' הי' מתקיים עליו רק לשעה ורק גופניות נראה בו. אך מעמיד דברים כחומה ותמיד הוא עבד ד' אף בשעה שאינו עושה. ובחירתו רק אם להוסיף ואיך להוסיף מצות תורה ועבודה. ואז גם גופו וגופניותו קודש. כי האם גם בהמה פשוטה לא

נתחלפה לקודש בקדושת הגוף בקרבן והאם הכהן שאכלה לא היתה אכילתה קדושה לד'. והכל נעשה מן האיש הפשוט הראובן והשמעון ולפעמים אף איש חוטא שגילה את בחירתו ואומר אני רוצה לשוב לד' והפריש חטאת. או אני רוצה להתקרב לד' והפריש שלמים ונעשה הבהמה קודש וגם הכהן האוכלו לא אכילה גופנית רק קדושה נעשית. היוצא לנו מדברינו. שההשראה שהיא רק לשעה נראית כגופנית טרם שנתגלה והיא בחי' גרעין. וההשראה שהיא תמידית נראית בקדושתה. ושתראה באיש ישראל בקדושתה אף בדברים גופנים צריך האיש להיות בחי' אם מעמיד דברים כחומה בהחלט ותמיד, וראשית הכל היא שידע האיש ישראל שאינו יכול לפטור א"ע בעשי' בלבד שיעשה את המצות, רק שיעשה ויתקן א"ע. כי מי שחושב שדי לו מה שיעשה את המצות, אז אינו צריך לבחור תמיד רק בעת שבאה מצוה לידו. ואם אין עתה מצוה לפניו הכל נשתתק בו. וגם בשעה שעושה מצוה יש לפעמים שאף שעושה אותם מ"מ אינו בוחר עתה כגון המצוות שמורגל בהם. וכמו שאמרו חז"ל שצריכים להכיר טובה להראש שכורע במודים מעצמו. וכיון שחושב שרק לעשות אותם צריך ותו לא אין שייך לבחור להניח תפילין וכו' כיון שכבר עושה מעצמו. משא"כ מי שיודע שהפסוק אומר והתקדשתם והייתם קדושים. וכמו שאיתא במדרש קהלת שהתורה בשביל ישראל. וכמו שאיתא בהרמב"ם ז"ל שתכלית התורה היא לבא לובו תדבקון, הה העיקר אצלו לעשות את עצמו. ואז אף אם אין מצוה לפניו אבל הוא בעצמו נמצא לפניו. ועם עצמו צריך הוא לעשות תמיד ואין לו רגע שיהי' לו מנוחה מעבודת עצמו. ותמיד צריך הוא לבחור וה' שורה בו תמיד לא לשעה ובכח לבד. והרמז הוא. מצוה רק בעידנא דעסיק בה מגינא ומצלי מן היצה"ר. ותורה בין בעידנא דעסיק בין בעידנא דלא עסיק בה וכו'. כי כבר דברנו שנקרא קבה"ת ולא קבלת המצוות אף שעיקר התורה מלאה מצוות ופירושן. מפני שהמצוות מי שיודע אותם כבר אינו צריך לקבלן וכשלמד את הקיצור ש"ע כבר יודע הוא איך לקיימן. משא"כ בתיבת תורה הרמז הוא כמו שאיתא בזוה"ק ששמה תורה שמורה את דרך ה', ומי שיודע שאת עצמו צריך הוא לעשות ולקדש אז יודע שתמיד צריך הוא למורה הדרך ותמיד הוא מקבל את התורה. לכן מצוה מי שכל עסקו בה היא רק לקיים את המצוה רק בעידנא דעסיק בה מגינא ומצלי מיצה"ר כי היא רק לשעה ובשעה שאינו מגלה את הקדושה היא אצלו רק בכח וגופניות. ותורה מי שמבקש מורה הדרך כי רוצה הוא לתקן א"ע ותמיד גם בשעה שאין מצוה לפניו עובד עם עצמו ובוחר. אם חומה הוא. אז גם בעידנא דלא עסיק בה מצלי כי גם או אין אצלו בכח רק בפועל והכל קדושה אצלו גם הגופניות.

ואפשר זה הענין בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. כי הגמ' אומרת שתבלין ב' וג' מינים מצטרפין הן לשיעור הוצאת שבת והן לאסור את הקדרה. ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו שראוין למתק את הקדרה. והנה מצוה אחת מהתורה אם יעשה אותה בלבד ולא את השאר ח"ו לא יועילו לו נגד היצה"ר רק כולן יחד מצטרפות להיות תורה לעמוד נגד יצרו וזה בראתי לו תורה תבלין כמו תבלין באם ראוים למתק מצטרפין. וכן אם תורתו ומצותיו לא עשיות גרידא הן רק למתק ולתקן א"ע הן אז מצטרפות להצילו מן היצה"ר. היוצא לנו מדברינו אם חומה היא אז ההשראה תמידית והיא השראת קדושה. ואם הוא מתרופף ח"ו אז ההשראה רק לשעה והיא השראה של כח לבד, כמו כל דברי העולם שהוא בהסתר. ויהי מקץ. ובא המדרש לפרש את הלשון מקץ קץ שם לחושך. מה הוא החושך היצה"ר שכל זמן שהיצה"ר בעולם אופל וצלמות וכו' נעקר היצה"ר וכו'. מזה בא החושך והיצה"ר מן הקץ והזמן. ההשראה שהיא תמידית בהתגלות קדושה היא ואין חושך ולא יצה"ר, אך ההשראה שהיא בזמן וקץ שאז בזמן הזה קצו כשיעשה מן הטיט לבנה ובהמ"ד בנתיים שורה החושך מקום הפנוי והיצה"ר. וזה הי' ענין של יוסף שאמר בעוד שלושת ימים וכו'. כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך וכו', ולא התפלל וקוה לה' שתיכף עתה ברגע זו יושיעהו רק בעוד ג' ימים ע"י שר המשקים לכן שלט החושך וההסתר והדין בנתיים שישב עוד שנתים ימים.

וזה ענין כבתה זקוק לה. המנורה במקדש פעלה לקדש ולהאיר את לבות ישראל. וכן הנר חנוכה כנודע. לכן אמר ר"ה כבתה זקוק לה, לא שתהי' ההארה רק לשעה רק כל הזמן יאיר. ואם כבתה יתקנה וידליקנה שוב. ורב אומר לא די בזה לבד רק צריכים לעשות שלא תכבה. כלומר אנו מדברים ברמז הנר חנוכה ונודע שהדינים שאמרו חז"ל בפשט התורה הי' מפני שראו כך ברמז וסוד הענין, ולפי מצבנו בעבודה אמר רב אסור להשתמש לאורה, כי כנ"ל עיקר התיקון שלא יהי' אור רק לשעה כמו כל דברים הגופניים אלא שידע האיש שלא די לו בעשי' לבד רק שיעשה ויקדש א"ע, ואסור להשתמש בנר חנוכה תשמיש של חול רק כל מקום שאור חנוכה מגיע יהפך לתשמיש דקדושה, וכשיהפך א"ע ותשמישיו לקדושה לא יכבה האור קדושה הבא מנ"ח.

אבל ר' חסדא רואים שאמר אין זקוק לה ומ"מ אומר מותר להשתמש לאורה. ואפשר ע"ד הדרוש, כי איתא בגיטין ל"ו א', שר"ח לא חתם את כל שמו רק סמך בלבד. ונבין נא למה סמך, בטח בכל האמוראים ענין יש בציור חתימתם שאמרה שם הגמרא ואנו שבר"ח קאים נבין נא למה סמך. ואם כי בשמו יש ס' היה צריך לחתום ח' שהוא ראש שמו. אבל הגמ' אומרת על אות ס' התורה נקנית בסימנים (שבת ק"ד ע"א), ואפשר רמז

לנו ר"ח איך לעשות סימנים כי אפשר לשכוח גם את הסימן, אבל משל לאחד שנסע לא"י והי' בהרבה עיירות ואצל הרבה אנשים ורצה לזכור את איש אחד ואת ביתו שידע לספר בחז"ל כאשר ישוב, וראה בבית הזה מגדנות ועשה לו סימן מגדנות, אבל מה יועיל לו הסימן הזה כי יכל לשכוח. משא"כ אם אוכל מן המגדנות ונהנה מהם ועושה לו בהם סימן יזכר, כי לא מן המגדנות שנמצאו שם עושה לו סימן רק מן הרושם שנעשה ונשאר בו. וכן הראה ר"ח שאות ס' שהיא סימנים לתורה צריכים לעשות בשמו ובעצמו הרושם והפעולה שעשתה התורה בו מזה צריכים לעשות סימנים, והסימנים שנזכרו בגמ' כגון יע"ל קג"ם וכדומה הכל עניני הפעולות שתקנו העניינים בהאמוראים היא. וכיון שר"ח כבר הי' כן שעשה סימן בשמו והתורה פעלה עליו לא הי' צריך לאמר לעצמו אסור להשתמש לאורה. כי כבר תיקן א"ע בה, אבל לעולם והיינו בשביל העולם] אם כבתה אין זקוק אז צריכים לומר אסור להשתמש לאורה, ואם זקוק לה אין צריכים לאסור להשתמש לאורה. ומובנת בזה קושית התוס' מנא לי' לרבא וכו' כי אם כבתה זקוק לה בטח גם מותר להשתמש. ואנו פוסקים אסור להשתמש לאורה שצריכים לפעול בנ"ח לקדש א"ע.

פרק ה

שבת חנוכה ויהי מקץ

נודע המדרש, השנתיים שניתוספו ליוסף הצדיק על שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני וגו' ולשון המדרש אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר וכו' כי המצרים נקראו רהב.

והקושיא נודעת הלא בטח יוסף הצדיק לא בטח בשר המשקים רק בד', ושר המשקים היה רק כעין סיבה כמו מי שהולך לסחור שמאמין בד' שירווח לו ע"י המסחר, ואם כן למה נענש. וכן כל ענין מחלוקת יוסף עם אחיו שבטי י־ה, רש"י ז"ל פירש על דבתם רעה שאכלו אבר מן החי וכו' וח"ו לומר כן על השבטי י־ה. והנה בספרים איתא שלא נזהרו לעשות הרחקות שעשו חז"ל על כל דבר אסור וגם זה קשה על השבטים לומר ככה. וכן הלשון ויבא יוסף את דבתם וגו' שפירש רש"י מלשון דובב וכו' אמירה שהוא דיבר עליהם רע. היה צריך לומר דבתו כי לפי הפשט לא מה שאמרו הם רק הוא. וכן נבין נא ענין חנוכה וקושית הב"י למה אנו עושים ח' ימים חנוכה אשר הנס היה רק בז' ימים כנודע.

אמנם איתא בהגהות וביאורים לע"ח מביא בספר דברי שלום על הא שנודע שהשם הוי' ב"ה הוא אותיות היה הוה ויהיה. ומקשה בשלמא אותיות היה הוה יש. אבל יהיה

איך נמצא כי חסרה אות יו"ד ושניה]. ואמר כי לעתיד יהיה השם י"ק י"ק כי זו"נ יהיה במדרגות או"א ויהיה יהי"ה עכלה"ק. ונבין נא בשם זה הויה לא נרמז יהיה ג"כ, כי גם עתה השי"ת היה הוה ויהיה, אבל באמת קשה להבין למה אנו מכניס לו ית' היה הוה ויהיה שהוא עבר עתיד הוה, שהוא התחלקות הזמן הלא השי"ת הוא לעילא מן הזמן והחילוק של עבר עתיד הוה הוא רק למי שהוא בזמן.

אבל לדרכנו בענין העבודה יוכל להיות שכל זה לנו איך אנחנו נמליך אותו ית', וכל איש ישראל צריך בראשית לתקן את ההיה שגם בעבר ימליך השי"ת עליו ואם לא עבד את ד' בעבר ישוב אליו. וכל זה הוא רק אם שב מאהבה שנעשה זכויות (כי אז יען ששב למענו ית' והוא עושה דבר מדברי השי"ת והוא לעילא מן הזמן. לכך אך שמעשה הטוב היינו התשובה הוא עתה בהוה והעבירה היא בעבר מ"מ מתקן בזה העבר ההי"ה. כי הוא עושה עתה דבר למענו ית' שהוא לעילא מן הזמן), אבל אם שב מיראת העונש נמצא שמעשה הטוב הוא בהוה והעבר ההי"ה נשאר בלא עשיה טובה ופגם בשם הויה ב"ה. וזה מרמז הפסוק שובה ישראל עד הויה אלקיך שתעשה תשובה כזו שתתקן הויה שלך שלא ישאר פגום ח"ו כנ"ל.

אבל בעיקר קשה לתקן עתה את היהיה העתיד. כי כשמקבל על עצמו לעבדהו בעתיד הוא רק בכח לא בפועל, וכשעושה אח"כ את מעשה הטוב אז הוא הוה ולא יהיה. אך נודע מספרי אא"מ זצ"ל בשם הרוזינער זצ"ל שבנקודה שבאות ב' שבבראשית נכללת כל התורה. כי התורה היא אור בלי פירוד. ורק יען שהאדם הוא בעשיה לכן אין אנו יכולים להשיגו בלתי אם ע"י עשיית מצות מעשיות. בכל מצוה חלק אור. ובבחי' שהאדם נכנס לפנימיות האור משיג במצוה אחת ובתיבה אחת מהתורת את כל התורה. וזהו בחי' יהיה כשעוסק במצוה זו עוסק גם במצוה אחרת שיעשה אחר איזה ימים ושנים. אבל לא לבד לבני עליה אלו שהם מעטים ניתנה התורה רק לכל איש ישראל. ואף מי שאינו נכנס תיכף אל הקודש פנימה לפנימיות התורה יכול לעבדהו ביהיה ג"כ ואין השם ח"ו חסר אצלו. כי באמת מדוע אינו עובד עתה את העבודה של לעתיד. כלומר מי מחלק בינו ובין עבודתו העתידה. המחשבות גשמיות מחלקות. כי למשל מי שמתחיל לעסוק בסוכה כמו ההולך לתוכה ופותח אותה ליכנם בה האם אין זה מצוה. ומי שהולך לכרות עצים לסוכה אשר בלעדם לא יהיה לו סוכה האם אין זה מצוה, ובמקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמין לעשות איזמל בשבת כי במכשירי מצוה ג"כ מצוה שידחו שבת, ומי שהולך להרוויח ממון ליתן לצדקה או לת"ת לבניו אשר בלעדי זה לא יוכל האם אין זה מצוה. נמצא שמי שעושה כן אזי עבודתו גם בחי' יהיה. כי כשעוסק

במסחר כבר עוסק בצדקה שיקיים עם המעות מחר וכו'. ומי שמרגיל עצמו שידע (ולא שידע בדעתו לבד רק כן יהיה קבוע בגופו רוחו ונשמתו) שעיקרו היא העבודה ובכל חלק עשיה שד' ברא והזמין לו הכל צורך עבודה היא אז כל היום עוסק במצוה. והכל מצות בחי' יהיה כי כולם הם ראשית המצוות. ורק המחשבת גשמיות מה שאינו זוכר את העבודה העתידה לו שהיא תהיה תכליתו רק יש לו תכלית גשמית. או אפילו מי שאין לו תכלית גשמית רק שמחשב מחשבות גשמיות סתם לצורכו. ומפסיק בזה בין יום אתמול ובין המצוה שיעשה היום, וממילא חסר לו עבודה של יהיה כי קודם העבודה לא עבדה. אבל לעתיד שזו"נ יתעלו למחשבה. ולדרכנו שלא תהיה עשיה גופניות העיקר רק המחשבה אז תהיה עבודת יהי"ה נשלמת. ועתה שיש עוד יצה"ר שעושה את הגופני לעיקר אין השם שלם. כי חסר יהי"ה.

והפסוק מרמז על יעקב אבינו וידו אוחזת בעקב עשו. אשר בטח לא לספר לנו המעשה איך אחז התינוק שנולד אתידו. רק כנ"ל כי מהו עקב וסוף אותיות עשו האות ו'. ויעקב לוחם עם עשו שהוא חפץ להעמיד האות י' במקום הו' כי יעקב הוא תפארת שנמשך מהויה וידו היו"ד שלו [ידו אותיות יוד] אוחזת בעקב עשו. היינו בהוא"ו שעשו מעמיד ללחום עמו ולגרשה ולהעמיד י' במקומה.

ובאמת מי שאינו עובד ביהי"ה. גם עבודת ההוה חלושה אצלו ח"ו, כי התורה היא שלמה תורת ד' תמימה ולא חלקים. ומי שאומר שיש לו כל התורה חוץ מדבר אחד אפילו דבר אחד אין לו כדאיתא בכתובות. לכן כשעושה מצוה אחת צריך לעסוק עתה בכל התורה. אף שאינם עוד עתה בידו רק יעשה לאחר זמן. ואם לאו אז מחלק את התורה לחלקים, זאת עושה עתה והשאר לא. והוא בחי' ונפש אשר תעשה אחת מכל מצות ד' וגו' שעושה רק אחת. וזה הכל אם עושה מהו' י' שיזכר בכל עשיותיו בעבודת ד' שעליו לעשות, ולא שיאמר בפיו בלבד רק יכוון באמת בכל פרטי עשיה שלו שעשיה זו היא התחלת עבודה. למשל כשהולך לישון לא ילך לישון רק ללמוד או לעשות איזה מצוה. וארגיש בעצמו החוב שצריך עתה לעשות המצוה. אבל כיון שעייף הוא עתה לכן הוא שוכב לנוח עתה למען יוכל לקום ולעשות מצותיו, וממילא עבודתו ביהי"ה ג"כ והשם שלם.

לעתיד אמרנו יהי השם רק יהי"ה, והוא"ו של הוה לא יהיה בה, יען כי אז ישיג כל איש ישראלי האור של כל מצוה. וממילא בכל מצוה תתגבר אצלו התשוקה להשיג יות ויראה בכל פעם יותר איך שאינו משיג עוד מאומה, ותהיה העבודה רק בחי' יהיה שמעתה יעבוד, ומעתה יחזה בנועם ד', כי עבודתו של ההוה לא תהיה נחשבת אצלו לעבודה. כי אינו משיג מה (שיראה) שצריכים להשיג. לכן האיש ישראלי שמשיג גם עתה אור

המצות וממילא עבודת ההוה אצלו אינה נחשבת למאומה והוא רק בחי' יהיה, וחסר אצלו הוה כי עתה השם הויה הוה ג"כ, לכן צריך ללמוד עם אחרים מבנ"י ולזכותם כי עבודת חבירו נחשבת אצלו. וזהו עבודתו ההוה מה שמלמד ומזכה את אחרים ואחרי עובדים את ד'. כי עבודת שאר בנ"י אינו מבטל ח"ו, ועי"ז השם של עתה שלם אצל נמצא שמה שמלמד את אחרים לא טובתם לבד הוא רק טובתו בעצמו. שעי"ז השם של עתה עם הוא"ו אצלו שלם. ויוכל להיות שזהו מרמזים הפסוקים, מה שאמר ד' למשה רבינו לכה ואשלחך וגו' אשר הדקדוקים נודעים. ולהנ"ל כששאל מש"ר מי אנכי כי אלך מי אני בעצמי מה השגתי עתה, אמר לו ד' כי אהיה עמך. אשר נודע שבלשון הקוד' כשאנו מדברים בעד אחר אומרים יל"ך, והאיש בעצמו שדברנו בעדו יאמר אל"ך, לכן כשאנו אומרים יהיה אז ד' אומר אהיה. שד' אמר למש"ר כי אהי"ה עמך, עמך כבר עבודה של לעתיד י"ק י"ק. ואם כן חסר לך האות ו'. הה לך האות. ו' זה לך האות. האו ו' לך ע"י כי אנכי שלחתיך ובהוציאך וגו' תעבדון וגו' שתלמד עם ו' מזה יהיה לך השם של עתה שלם. אבל מש"ר שהיה עניו מכל וגו' שאל לד' ומה יהיה אם הם גדולים ממנו וכשאני אבוא אליהם ללמד להם את ידיעת והשגת שמו ית' אז ידעו יותר ממני וילמדו הם אותי, וא"כ יחסר האות ו', הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרו לי מה שמו. הם יאמרו לי לא בדרך שאלה, רק הם יאמרו לי וילמדוני מה שמו ית' ואיך עובדים אותו מה אומר אליהם. אז אם [אומר להם] ג"כ השם הויה של בחי' גלות או לא, ויאמר ד' אם יהיו בנ"י במדרגה גדולה זו אז תהיה הגאולה האמיתית תיקון הגמור. ואז אהיה אשר אהיה אליך ואל בנ"י ג"כ. אם כה יהיו. אז תאמר אל בנ"י ג"כ אהיה וכו'. אבל כיון שלא היו בנ"י במדרגה זו לכן נשאר למש"ר בעצמו י"ק י"ק, וע"י שילמד עם בנ"י יהיה לו האות ו' (ז שמי לעלם. לעלם כתיב כנודע היינו השם י"ק י"ק. וזה זכרי וגו' השם הוי').

היוצא לנו מדברנו שכל איש ישראל צריך לתקן את השם הויה ב"ה בחי' היה הוה ויהיה, ואף שתיבת יהיה לא נרמז עתה רק בשם של לעתיד יהיה נרמז. מ"מ יש לזה ב' דרכים א' מי שהוא מבני עליה שנכנס לאור התורה ולאחדותה. וממילא במצוה אחת ישנם גם המצות שיעשם אח"כ. ואם אינו עוד במדרגה זו של בני עליה עכ"פ יעשה בדרך הב'. שזוכר תמיד את עבודת ד' ואינו נפסק במחשבת גשמיות, וממילא כל ימיו בעבודה והמצוה שיעשה אח"כ עושה עתה ג"כ כנ"ל. וע"י שעוסק תמיד בעבודה זו יבוא לבחי' עבודה הראשונה לפנימיות ואחדות התורה.

אבל הדרך איך יכולים לבא לעבודה הראשונה ליכנס לאחדות התורה, הוא ע"י שאומרים דברי קדושה, כי נודע שמקור אור האותיות גדול ממקור אור השכל, כי

אור השכל היה יכול להתצמצם ולהתפרד לשכל גשמי אשר משיג אף אחר הפירוד והצימצום ממקור האחדות. משא"כ האותיות כי מקורם גדול לא יוכלו להתצמצם ולהתפרד למטה לשכל אנושי ונשארו חקים. לכן באמירת הדברי תורה ותפילה בקדושה וכשמתדבקים עם האותיות בקדושה, מתחברים אל פנימיות אור האחדות לעילא מן הפירוד. ובמצוה אחת עושה הכל בחי' יהיה, ולזה צוו חז"ל קודם כל מצוה לומר לשם יחוד כדי להתחבר עם אותיות של המצוה. ונזכה לאחדות המצוה ובמצוה זו יהיו כולם. ויוכל להיות שלכן אמרו חז"ל אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר וכו' אשר לכאורה למה כל האמירה, לא יאמר אי אפשי ולא אפשי. ואם על כונת ורצון הלב ירמזו חז"ל למה אמרו אל יאמר, והיה צ"ל אל תחשוב. אך לפי הנ"ל כוונו חז"ל שכשנפרוש מאיסור בבא דבר איסור לידו נאמר ג"כ לשם יחוד. לכן למדנו חז"ל שלא נאמר שאנו פורשין א"ע מפני שאנו קצים בהאיסורים, רק לשם ד' לשם יחוד קב"ה. ועי"ז אנו מתדבקים באותיות של המצוה כנ"ל.

ויוכל להיות שב' אופני תיקון הויה בחי' יהיה. הא' ע"י התאחדות עם האותיות והתחברות לאחדות התורה קודם הפירוד. והב' ע"י שנזכר תמיד את עבודת ד' ועשיותיו הגופניות תהיה ראשית לעבודה העתידה. הם בחי' הויה ואלקים. כלומר כי אלקים היא היכל וכלי הויה. לכן האופן הא' שבא להתאחדות האור הוא תיקון הויה בלא הכלי, והב' שעם עבודת הגשמיות שלו הוא מתקן את הוי' זה בחי' תיקון הויה כשנתלבש בהיכל היינו באלקים.

ויוכל להיות שזה ענין יוסף עם אחיו. כי איתא בספ"ק שמה שאמרו חז"ל אל יאמר אדם א"א וכו' רק אפשי ומה אעשה וכו'. הוא הכל באיש שלא חטא עדיין בזה הדבר. משא"כ מי שעבר ר"ל יש לו צד קלות והיתר לזה כי כשעבר ושנה נעשה לו כהיתר. ובפעם א' יש לו צד קלות. ואם יאמר אפשי שיתקרב לזה ברצונו יוכל להכשל ח"ו, לכן צריך למאס הדבר בתכלית המיאוס ויאמר אי אפשר. והנה השבטי י"ה בבואם לדבר עבירה. וכן לצד הרחקה בחי' משמרת למשמרת כמו שנ"ל שבענין הרחקה היתה מחלוקתם, אמרו הלשם יחוד הנ"ל אפשי ואני פורש לשם ד' שגזר עלי. ואמרו זאת כנ"ל לתקן השם ועבודה של יהיה לתקן הויה בלא היכל אלקים, ויוסף חשב שיען שעדיין הם קודם קבלת התורה והאם יש לך נעשה לו כהיתר כזה לכן אסור להם לומר אפשי רק אי אפשי. ויבא יוסף א ת דבתם רעה אל אביהם. פרש"י ז"ל שאוכלים וכו', מה שהם מדברים אודות הרחקות העבירות הללו אפשי כנ"ל זה רע, אל יעקב אביהם שעבודתו בחי' וידו אוחזת בעקב עשו לתקן הויה בבחי' לעתיד, כי אדרבה הם מדברים דברי איסור ומוסיפים פירוד

ח"ו. ובדעת יוסף היה שקודם מתן תורה מפני שאינם יכולים להתדבק בכל האותיות רק תיקון הוי' באלקים יכולים לתקן.

והנה נודע שיש רפ"ח ניצוצות להעלות בחי' ורוח אלקים מרחפ"ת מת רפ"ח, ובמצרים מפני שלא העלו רק ר"ב לכן לא היה התיקון השלם. ויוסף הצדיק כשהרגיש שנשלח למצרים לעשות דרך לישראל, לתיקון והעלאות הניצוצות, ובגודל ענותנותו חשב שהוא ועבודתו אינם נחשבים למאומה חפץ ג"כ ללמד לאחרים וזאת תהיה עבודתו בתיקון הדרך כנ"ל, ומפני שלא היה לו את מי ללמד ולזכות חפץ לזכות את שר המשקים ובאיזה אופן ובאיזה עבודה ירגילהו בתיקון הוי' באלקים, כי כן היה דעת יוסף כנ"ל. ואך ע"י שיזכר תמיד את העבודה שצריך לעבוד אח"כ, ואמר לו כי אם זכרתני אתך, שתמיד תזכור שכאשר יטב לך ועשית עמדי חסד. שאתה חפץ לעשות בי מצוה. כי גנוב גונבתי וגו', ואף קודם שיטב לך תזכר שכאשר יטב וגו'. ואמר המדרש אשרי הגבר וכו' זה יוסף, כי באמת שם ד' מבטחו רק ולא פנה וכו' כי איך חשב בענותנותו שהמצרי יתקן את השם, וכמו שהיה באמת ולא זכר שר המשקים מקודם שהוטב לו וכן אח"כ וישכחהו. ויוכל להיות שהפסוק מרמז בזה עוד כי באמת קשה מדוע כתיב אל רהבים לשון רבים. והא רק לשר המשקים יחיד פנה. אבל כשמצרפים אותיות א"ל עם אותיות רהבי"ם נעשה הצירוף אלקי"ם ר"ב, שיוסף חפץ בזה לתקן השם אלקים ולהוציא את הר"ב ניצוצות ממצרים וזה ולא פנה א"ל רהבי"ם. ויוסף פנה לכן לא נעשה התיקון הגמור. כי אם לא תיקן עם השם אלקים רק כאחיו עם הויה היה התיקון הגמור.

לכן היונים בקליפתם רצו להשכיחם תורתיך. לא לבד שלא יעשו התיקון של הויה בלא הכלי, רק אף מי שחפץ לעשות התיקון הוי' בהיכל קדשו אלקים ע"י הזכירה תמיד ג"כ לא יוכלו ח"ו, להשכיחם ח"ו. וכשטמאו כל השמנים שהוא בחי' הויה גם את כליהם טמאו כנודע מהמפורשים, וממילא אף אם היה להם שמן טהור לא היה להם במה ליתנו. אבל בדקו ולא מצאו אלא פח אחד של שמן הדיוק בגמרא ש"ל שמן לא עם שמן או פח שמן. רק מצאו פח ריק של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא טמאו את הכלי שהיה מונח בקרקע בחותם, ולא היה בו תמיד שמן רק שיעור אחד בלבד כי היה פח קטן ונעשה נס ונתמלא הפח עם שמן והדליקו ממנו ח' ימים. כי אם היה פח גדול שמחזיק שמן של שמונה ימים ונתמלא בפעם אחת, אז היה הנס רק בפעם אחת ביום הא', אבל כיון שלא היה יכול להחזיק רק על יום אחד והדליקו ממנו ח' ימים. אז היה הנס בכל לילה ולילה ח' לילות. ומתורץ קושית הב"י ז"ל.

ולהנ"ל ירמז במציאת הכלי שאף מי שאי אפשר לו להמשיך האור ולתקן את בחי' הוי' בלא הכלי, .עכ"פ ימשיך אור בחי' כלי של אלקים. לתקן את העבודה של יהיה שתהיה בזמן הגאולה בב"א.

פרק ו
שבת חנוכה

[ויהי מקץ, במדרש קץ שם לחשך, גם עניני חנוכה]

אבל המשנה אומרת עבוד מאהבה עבוד מיראה. כי לפעמים כאשר ירא האיש מאד מא"ס וא"ת מקור קודש הקדשים אשר גם במלאכיו ישים תהלה ושמים לא זכו בעיניו, אז ירא מלעשות מצוה ג"כ. באמרו האם ראוי אני לעבוד ולגשת אליו ית', והאם אין אני מנאץ במצוותי, והגם שהמצוות שמתחייב בהם אינו מבטל, כמו תפילין וכדומה מפני שמתחייב בהם. אבל שיצבור מצוות ויוסף בהם. מזה בטל. וזה הכל אם יש בו רק יראה בלבד. אבל מי שיש בו אהבה ומגודל תשוקתו לד' א"א לו להתאפק מלעשות מה לפניו ית', יהיה איך שהוא מ"מ מוכרח אני מגודל האהבה לעשות מצוה.

בירושלמי איתא. על באהבתה תשגה תמיד, על לשון שוגה ושוגג בתורה לענין אחר. ולהנ"ל יכול להיות. באהבתה תשגה תמיד. מגודל אהבה לד' תהיה מוכרח לעשות שגגה, אף שיהיה בדעתך שאתה עושה שגגה במצותיך מ"מ מגודל אהבה תהיה מוכרח לעשות השגגות הללו תמיד. היינו המצוות כפי יכלתך. וזהו כל עמידתנו בעבודה, כי האם אפשר לו לאדם לעשות מצוה כפי שצריכים לעשותה כשד' צוה אותם, ואם ימתין על יכולת זו יעברו ימים ולא יקיים מאומה. וא"א לו להמתין ולהתאפק והוא מוכרח לעשות. נעשה ונשמע אמרו כאחד. לשמוע לד' ואח"כ לעשות כפי ששמענו מד' זה א"א לע"ע. רק לעשות. ואח"כ נשמע ונתקן את מעשינו יותר כפי ששמענו מד'. אבל שלא לעשות רק לחכות עד שכפי ששמענו נעשה. זה א"א לנו. באהבתה תשגה תמיד. לכן מי שיש בו יראה בלבד. וירא מלעשות מצוה כנ"ל וחושב. הלא איני ראוי ואיני מברך אלא מנאין, אז היראה שלו היא מבחי' מפחד בלילות. מפחד הגיהנם שדומה ללילה. אשר על ידו מתרחק עוד ח"ו מהקדושה. כי גם בעולם העליון כן הוא. מי שהיה לו יראד זו בלבד בעוה"ז. אז אף שם כששומע ששם יש ג"ע ומקום קדושה הוא ירא לגשת. איך אתקרב שמה הלא חוטא ופושע אני. האם ראוי אני לגשת ולהתקרב למקום קדוש כזה. ונשאר תמיד ח"ו בחושך וצלמות. אבל החסיד אומר. הן אמת שאיני ראוי. אבל הלא שם יש מקום קדושה ושם נמצא מלכי וקדושי ואיך אתאפק שלא אתקרב אליו. לכן אף

שצריך הוא עוד להזדכך מזככים אותו ומקרבים אותו לקדושה. מפני שגם בעולם הזה עשה כן, ובאהבתו קיבץ חבילות מצוות כנ"ל.

ואף בענין יסורין של עוה"ז ח"ו כן הוא, מי שיש בו יראה גרידא כנ"ל, כאשר מתייסר נופל בעצמו הלא חוטא אני, והאם אפשר שתשובתי תפעל, האם ראוי אני לתשובה באמו ומי יודע מה יבוא עוד עליו ח"ו. כי במה נכפר לד' אם גם עבודתנו ותשובתנו מלאים פגמים הם. משא"כ מי שעבודתו גם באהבה ושמחה. מסתכל ואומר, וועי שמייסט מיך מיין טאטע. אז בטוח אני שיותר ממה שמלקה אותי ייטיב לי, ועוד זאת. למה מיסרני מפני שאוהב אותי, ואת זאת את האהבה, גם אני מבקש ודורש, כי גם אני עובד מאהבה. ואז ע"י כך הוא ממשיך את האהבה והחסד אף למקום חשוך. למקום הדין והיסורים. וזהו המתקת הדינים. וכמו שאומרים בימי מתתיהו וכו'. ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. אף בעת צרתם עמדת ברחמיך, ועל שהכירו זאת לכן רבת את ריבם והושעת אותם.

והנה היסורים היותר קשים הישראלי מרגיש בהנמיכיות אשר נפשו חתולה בהן. כאשר מסתכל בעצם נפשו כי קדושה וטהורה היא. ואח"כ הוא רואה כמה נמיכיות רציחות ורוע המדות הרגשות ונטיות רעות נמצאות בעולם, וכמה הן פועלות עליו עד שעקבות כל אלה נראות גם בו, אז מקרב לבו יצעק אל ד', רבש"ע למה שיקעת אותי ברפש וטיט כזה, והן המה יסורי הנפש היותר גדולים. אבל אנחנו מקוים לד' שיטהר את העולם. לתקן עולם במלכות שד"י. וכל הרשעה כולה כעשן תכלה. ותלוי בעבודתנו אם אחישנה ואם לאו ח"ו עד הקץ. ולא דוקא כאשר יבער ד' את כל רוח הטומאה ואת היצה"ר הוא הקץ, אלא בכל עת שהיצה"ר מתעורר שולחו ד' על זמן מוגבל. ואם יתאפק האיש ולא ישמע לו יפסק היצה"ר מעצמו. משא"כ אם שומע לו אז קשור בו ככלב אף שכבר עבר זמנו.

לכן האיש שבאה אליו מרירות כזו. והוא מרגיש את נכריותו גשם נמוך כזה ובהרגשות מגונים כאלו. ונפשו אליו ית' תערוג, ותצעק איפה אני. אז ידע שזה יסורים של אהבה, שד' שלח בו היסורים הללו כדי שמכל זה יתחזק ויוסיף קדושה ויוסיף אהבה לד'. והישראלי שמרגיש את הצער הזה, מרגיש גם בירורים של עוה"ז, ששליחי היצה"ר המה לעכבהו בעבודתו, והוא מצטער עליהם על שאינו יכול לעבוד את ד'. וכמו שמרמז המדרש לנו, שזה היה צער של יוסף שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני וגו' כי גנב גנבתי מארץ העברים, וזה כל צערי על שנתרחקתי מארץ הקדושה, וגם פה לא עשיתי מאומה בעבודת ד' אשר עלי לעשות. כי שמו אותי בבור ובמקום רחוק מקדושה כזה.

וכיון שכל ענין יוסף היה נסיון והוא הצטער רק על רוחניות, וכפי הנ"ל לכל שליחות היצה"ר עשה ד' עת וקץ. לכן גם לבריותיו בא הקץ.
והמדרש מרמז קץ שם לחושך. זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה. ומ"ט וכו' שכ"ז שיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם. נעקר יצה"ר מן העולם אין אופל וכו'. ד"א זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה וכו'. גם אפילה של יוסף אופל היצה"ר. ויוסף הצטער על שגם פה לא עשיתי מאומה, לכן בא הקץ לצרותיו ויצא מבית האסורים למלך כנ"ל.

פורים

פרשת תצוה פורים (תר"צ)

ואתה תצוה וכו'.
ונבין נא. למה לא כתיב צוה את בנ"י רק תצוה שהוא גם לשון עתיד. וכן הלשון ואתה וכו'. וכן נבין נא ענין שמחת פורים. הלא תמיד צריכים לעבוד את ד' בשמחה. וכן הגמ' (שבת פח.) מכאן מודעה רבה לאורייתא. והדור קבלוה בימי אחשורוש. הלא הקדמת נעשה לנשמע היתה בלא כפיה.
אמנם איתא בזוה"ק פ' פנחס (ריט ב') פתח ר"א שירו לד' שיר חדש. כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דחדוא דלהון ותושבחתא דלהון לאו איהו אלא לשתפא לקב"ה ושכינתיה בהו וכו'. ששמחת ישראל צריכה להיות רק לשם ד'. ואז גורמת שמחה למעלה ויחוד בין הקב"ה ושכינתיה. ומסיים הזוה"ק שבאם שמחים שמחה לא לשם ד' (השמחה) לא טובה, ואם שמחים בשמחה לשם ד' אז אם בא השטן לקטרג הקב"ה משתתף בצרתם ומושיע אותם. כי כל ההשתדלות שהאדם משתדל בעולם, צריכה להיות לשם ד'. אבל אם נכשל ומשתדל סתם בלא כונה לשם ד', אף שכבר פגם הוא, כי כיון שאינו מכוין לשם ד' הרי לעצמו משתדל, מ"מ כיון שהאדם כל זמן שהוא חי מוכרח להשתדל לעצמו, רק שכחה היא ששכח לכוון לשם ד', ולא נאמר שלאיש ישראל זה תכליתו ועיקרו היא רק לעצמו. משא"כ השמחה ששמח האדם בעולם משמע שנוח לו ותכליתו ועיקרו דברי העולם המה, וכבר עושה ח"ו עיקר ותכלית אחר בעולם שלא לד'. שוש אשיש בד'. כל השמחה שלו בד' היא. אם הדבר ששמח בו יכול לעבוד באותו הדבר עצמו לקדושה ועבודה, למשל שהשיג מעות ויכול לישב על התורה ועבודה אז שמחתו פשוטה בד'. ואף אם אינו יכול לעבוד בדבר הזה בעצמו את ד'. נוחה לו השמחה. מפני שיוכל לעבוד את ד' בשמחה, עבדו את ד' בשמחה.
אבל הזוה"ק אומר עוד, ששמחתו תהיה לאשתתפא לקב"ה ושכינתיה, כי כל יחוד עליון יכול להיות רק בשמחה, ושמחת ישראל מעוררת את זווג העליון של קב"ה ושכינתיה.

פשוט לפי מצבנו הוא. כי באדם מעוררת החיות את השמחה, והשמחה מעוררת את החיות, ולא את החיות אשר לצורך האדם בלבד, אלא החיות אשר היא יותר מצרכו. הילד הוא בשמחה מפני שיש בו חיות יותר מכפי צורך קיומו, והזקן שחיותו מצומצמת רק כפי צרכיו חסרה לו שמחת הילד. ורש"י ז"ל פירש על הפ' וישא יעקב את רגליו, שכיון שנתבשר בשורה טובה נעשה קל ברגליו, כי הגוף שגדל ממעט החיות שבו, מכביד את הנפש ומכבידה גם בדאגות הגופניות. אבל כשנתוסף לו בשמחתו חיות יתירה על גופו, מעלה הנפש את הגוף ואינו יכול להכבידה ולמשול עליה בדאגותיו, עד שגם בפועל נעשה קל ברגליו. וכן כל השמח רוקד למעלה. כי הגוף אינו מושל ומכביד עתה רק שהנפש מושלת ומעלה אותו. לכן כדי לשמח א"ע בשמחה אמיתית. צריכים להגביר ולהוסיף חיותו.

וזהו החילוק בין שמחה אמיתית של קדושה לשמחה של הוללות. ההוללות והתאוות בכלל רק דמיון הן כנודע. ולכן גם השמחה הבאה מהן ג"כ רק מין דמיון הוא שנדמה לו ששמח הוא כמו החולם שחלם לו שאוכל ומתענג בדמיונו. ולכן אחרי שמחה של הוללות תוגה. כמו אחר חלום טוב בשעה שמקיץ מחלומו ודמיונו ורואה שאין כלום ואין עונג ושמחה. משא"כ השמחה האמיתית שהיא התגברות החיות באמת. גם השמחה אמיתית היא, ואף אחריה אף שאינו במצב של שמחה בפועל כמו שהיה אז, לא די שאינו בעצבות. אלא גם טעם השמחה נשארת לו. לכן איש ששמח בשמחה של מצוה מעורר שמחה גם בחבריו שסובבים אותו, כי כיון שנתעוררה בו עתה חיות יתירה על גופו, אין גופו יכול להפריד בינו לבין חביריו ונפשו היתירה על גופו מתחברת עם נפשות חבריו ומשמחת גם אותן.

ואפשר זה ענין ברכת יצחק ליעקב, שאמר מי הוא הצד ציד וכו' גם ברוך יהיה. שע"פ פשוט קשה להבין שבתמיהתו שתמה בפחדו ושאל מי הוא סיים תיכף גם ברוך יהיה. והמדרש אומר שביקש לקללו ויצא ב"ק ואמרה לעצמך אתה מקלל כיון שאמרת אוררך ארור. ונבין ע"פ פשוט אם כ"כ חרה לו ליצחק עד שביקש לקללו, הלא גם אם שמע פתאום שלעצמו יקלל עכ"פ ישתוק לא יקלל ולא יברך. ואם נאמר שרצה לברך לעצמו מפני שאמר מקודם ומברכיך ברוך וכשמברכו גם הוא יבורך האיך נוכל לומר ח"ו שיצחק רק טובת עצמו כיוון ח"ו בזה. וכן למה לא בירך גם את עשיו, האם א"א שיהיה ליעקב מטל השמים משמני הארץ בארץ־ישראל ולעשו בארצו ארץ אדום. ורש"י ז"ל פירש, כיון שאמר ליעקב הוי גביר לאחיך וכל מה שקנה עבד קנה רבו. נבין נא ע"פ

פשוט למה באמת כשבירך אחד מבניו את אחיו השני הכריע לפניו, ולמה לא בירך שיושפע לזה כ"ט בארץ הזאת ולהשני באחרת.
אמנם יצחק אבינו לא בא לברך את בנו בגשמיות לבד, רק להאציל לו הרבה קדושה מעצמותו, קדושה יתירה על גופו, עד שתתפשט חיות הקדושה שלו גם חוץ מגופו על דברי העולם, וכשגם דברי העולם יתמלאו בחיות הקדושה ממנו אז כל העולם יכנע לפניו וממילא יהיה לו כ"ט, כמו לעתיד שכל העולם יכנע לפני ישראל. וכנ"ל הנה התרבות החיות יתירה היא שמחה. לכן ויבא לו יין וישת ואיתא בזוה"ק שזה היה לשמחהו שיוכל לשמח גם את בנו בחיות יתירה. כנ"ל שבשמחה אין פירוד ויכולים לפעול בה גם לחבירו. וכשיתן כל חיותו היתירה שלו לבנו עד שימשול על העולם ויכנעו לפניו אז כולם גם אחיו הנמצא בעולם מוכרח להכנע לפניו. אבל בשעה שבירך את יעקב הרגיש יצחק עוד זאת שהשמחה שהשפיעה ליעקב לא תהיה לזמן מועט לבד כנ"ל, שבעשו היא רק דמיון שאחריה תוגה מפני שאינו יכול לעורר בו חיות אמיתית, וביעקב תהיה תמידית עד שיצא מפיו ויתן לך אלקים וכו' ופרש"י יתן ויחזור ויתן בתמידות. לכן שאל מי הוא הצד ציד וכו' גם ברוך יהיה, הכל שאלה אחת היא, מי הוא שברכתיהו ולא תהיה הברכה לזמן רק גם תמיד ברוך יהיה, שמחתו קדושתו וברכתו תמידיות תהיינה. והנה כל יחוד עליון שהוא התייחדות עילה ועלול ע"י התעוררות העלול בסוד מ"נ. עד שמעורר העילה להשפיע להעלול, יכול להיות רק כשנתוסף אור להעילה יותר מכפי צרכו לעצמו. וכנודע שזיווג זו"נ היא רק כשנתוספים מוחין דאו"א לזעיר, היינו שנתוסף מוחין יותר מצרכיו, כי כפי צרכיו גם קודם הזיווג היה לו כי היה נמצא גם מקודם. לכן כדי לאשתתפא קב"ה ושכינתיה שהוא זו"נ צריכים שמחה כנ"ל שהשמחה היא תוספת חיות יותר מכפי הצורך, וע"י השמחה אין הכלים מפרידים כי נתוסף חיות יותר מן הכלים כנ"ל, ויכולים להתייחד ולהאיר בנשמה יתירה. וצריכים ישראל לעורר את השמחה למעלה. כי איתא בזוה"ק בראשית (נ"ז) עה"פ וינחם ד' וכו' ויתעצב אל לבו. וכו' וכד בעי למעבד בהו דינא כביכול עציב והא כתיב הוד והדר לפניו וכו' אר"י ויתעצב אל לבו כתיב. אל לבו עציב ולא לאתר אחרא. והגם שרשמנו שזה יכול לכוון להגמ' (חגיגה ה) בענין בתי גוואי ובראי וכפי פי' מהרש"א שם. אבל במ"מ איתא אל לבו עציב מלכות ולא לאתר אחרא זעיר עכ"ל. לכן צריכים אנו לעורר השמחה במלכות. ולא במלכות לבד צריכים לעורר שמחה רק גם בזעיר. וזהו החילוק. במלכות כיון שלית לה מגרמה כלום לכן בעת ההעדר השמחה והעדר החיות נשארה בחי' נאלמתי דומיה. דום י"ה. כנודע שנעדר האור ממנה לגמרי. משא"כ בתפארת בחי' הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו.

לפניו ובמקומו. לעצמו תמיד הוא השמחה והאור, כיון שיש לו אור לעצמו. אבל לעורר חיות להתייחד ולהשפיע לבחי' מלכות צריכים ישראל לעורר בשמחתם כנודע דע מה למעלה ממך שלמעלה נעשה ממך, וכמו שרואים באדם שיש ב' מיני שמחה שמחה לעצמו שהיא שמחה מוסתרת ושמחה נגלה.

כי יש ב' מיני התגלות באיש ישראל, נשנה התגלות בפעם אחת ויש שהיא בהדרגה מעט מעט, למשל הנביא בשעה שדיבר אתו אלקים היה במדרגה הגדולה שלו בנבואה. ובשעה שלא דיבר אתו שלפי ערכו היתה זאת קטנות מ"מ גם אז היה נביא, ואיש כמונו לוא זכינו להיות עכ"פ פעם אחת במדרגה זו שהיה הנביא בשעה שלא דיבר אתו אלקים שהיא הקטנות שלו. כי אז היתה לנו מדרגה גדולה בנבואה, ומי יודע אם יכולנו לסבול מדרגה גדולה בנבואה כזו.

ואפשר זה רמז הפסוק שאמר ד' לאהרון ומרים, אם יהיה נביאכם ד' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, שנודעת הקושיא שפתח ד' בלשון נוכח נביאכם, ומסיק בלשון נסתר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. ולהנ"ל אמר להם ד' שמצב הנבואה הגדולה שלהם היא הקטנה של מש"ר. אם יהיה נביאכם. זאת היא במש"ר רק מראה וחלום, במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו.

נחזור להנ"ל. גם הקטנות של הנבואה מדרגה גדולה היא לנו. כי הנבואה והקדושה שבאה לאדם במדה שלמעלה מגופו וכליו. נתפעל ממנה ומתלהב בשמחה שהיא האורה שיתירה מגופו וצרכיו, ואילו הקדושה והאור שהשיג בקרבו ע"י שעבד והעלה את עצמו גופו וכליו ולא היתה הקדושה והאור גדולים מעצמותו. לא היה מרגיש כ"כ התלהבות ושמחה כיון שלא היה בבחי' נשמה יתירה וגדולה ממנו.

וזהו הענין בצדיקים שלפעמים מתנצלים ומקטינים א"ע, אע"פ שהיו גדולים קדושים וצדיקים, רק שבשעה שבא להם אור ממרום (שלמעלה מכליהם) התלהבו בשמחה, וכשלא בא, והיתה להם קדושה שיכלו כליהם להכיל אותה, לא הרגישו בשמחה והיתה להם שבירת הלב עד שהקטינו א"ע. כלומר גם אז היתה להם קדושה ושמחה רק שהיתה מסותרת, מסותרת בכליהם, וכשנתרבה הקדושה היתה להם שמחה נגלית. והוא כעין ב' בחינות השמחה הנ"ל הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, לפניו ובמקומו דייקא. ולגרום שמחה נגלית שתתגלה גם לזולתו צריכים לעוררה. וגם אצל כל איש ישראל יש לפעמים שלבו נשבר בקרבו ואינו מרגיש אור וקדושה ונדמה לו שלבו אטום. ובאמת גם עתה מלא קדושה הוא. רק יש לו קדושה שעלה אליה וקיבלה בקרבו, וקדושה יתירה אין לו. לכן אינו מרגיש באור ושמחה המסותרת בו, בחי' ריקנים שבך מלאים מצוות

כרמון (ברכות נז) ולכן מרגישים הם א "ע לריקנים מפני שרק מלאים מצוות ולא יותר מן המלא.

והנה התגלות פתאומית שד' מגלה לאיש ישראל לפעמים יותר מכפי כליו. הוא כדי שיעבוד אח"כ ויעלה א"ע למצב הזה ויקבלה בקרבו, וכשבא למצב כזה שהתגלות זו אינה בחי' נשמה יתירה על כליו, אז ד' מגלה לו אור יותר גדול הגדול ממצבו זה וכשעובד ובא גם לזה ומקבלו וכו'. וכמו שהיו בנ"י ביציאת מצרים שקיבלו אור שלא בהדרגה פתאום וכשעברו עד לקבה"ת ובאו אל אור הזה. גילה ד' להם בקבה"ת אור יותר עד שאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה וכו'. וזהו החילוק בין הקדמת נעשה לנשמע, לקבלה הקדמת נעשה משמע שהאור נתגלה להם והם רק צריכים לעשות, וקבלה משמע לקבל בקרבם כמו שאיש מקבל בידיו ואבריו מה שנותנים לו. לכן גם אחר שהקדימו ישראל נעשה לנשמע כפה עליהם וכו' אם אתם מקבלים את התורה מוטב (שבת פח) שלא די בהתגלות פתאומית רק שתקבלו זאת בקרבכם עד שלא תהיה זאת למעלה מן הכלים שלכם.

נמצא שיש ב' בחי', בחי' התגלות שלמעלה מגופו וכליו ואז היא שמחה נגלית וקבלה בקרבו ואינו מרגישה לשמחה נגלית. רק שבירת הלב שהיא שמחה מסותרת ושניהם ישנם בפורים. שמחה שהיא התגלות פתאומית למעלה מן הכלים. וגם קיימו וקבלו. לקבלה בקרבנו עד שתהיה הקדושה והשמחה תמידית בנו. ואף שהקדמת נל"נ היתה שלא בכפיה מ"מ כיון שהקבלה שאחריה היתה בכפיה הוצרכו לתקן זאת בפורים הדר קבלוה בימי אחשורוש, והאור והשמחה ישארו לנו תמיד כנ"ל, גם ברוך יהיה תמיד שושנת יעקב צהלה ושמחה. שהיא ישועה ואור פתאומי. שמחה המורגשת, וגם תשועתם היה אז לא לפעם אחת רק לנצח.

והנה נודעת קושית הרמב"ן ז"ל על המדרש. שאמר ד' לאהרן (כשחלשה דעתו שלא היה בחנוכת הנשיאים) שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. שלהם הוא רק לשעה ושלך קיימת תמיד. ומקשה הלא גם המנורה לא לתמיד היתה כי כשנחרב הבית בטלה. ומתרץ שחנוכה במקום המנורה. ואפשר כי נודע מהאר"י ז"ל שנר חנוכה ממשיך את האור גם למקומות הנמוכין. ולהנ"ל האור הפתאומי שנתגלה לישראל ימשך גם לגופו בחי' קבלה. ולכן אינו לשעה בלבד רק נשאר לתמיד בו.

ומש"ר היה הדעת של ישראל והוא גילה להם את כל הקדושה. ואמר ד' לו ואתה תצוה את בנ"י וכו'. האור שנתגלה על ידך לישראל. משכן ע"י המנורה גם למקומות הנמוכין

לגופיהם שיהיה תמיד. תצוה לשון עתיד. שגם תמיד כל האור שמכניסים בקרבנו אורו של מש"ר.הוא בחי' משה שפיר קאמרת (שבת קא).

פסח

פרק א

פסח וימים אחרונים של פסח תרפ"ז

ושאינו יודע לשאול את פתח לו. כי כתיב בתהילים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וכד, אבל ל"ו בוא"ו אנו רק קוראים, והכתיב הוא ל"א באלף ח"ו, פשוט הוא שנהיה אנחנו ל"ו ית' לד' זה אינו דבר הבא ממילא רק תלוי בנו, אנחנו צריכים לעשות שנהי' ל"ו ואם אין עושים אזי ח"ו נשאר לא באל"ף.

ואף שענין השמות הוי' אדנ' ב"ה וענין הקריא והכתיב נכתב בהוי' ונקרא באדנ' הם סודות גבוהים. מ"מ גם בדרך פשוט לכל איש ישראל למען ידע את הדרך ילך בו. בעבודת ישראל מהמגיד הק' זצ"ל איתא איך שגם האפיקורסים הקדמונים האמינו בד' ושהוא ברא את הכל, רק שאמרו שעזב ד' את הארץ ומסרם למזלות וממילא אין חילוק איך יתנהג האיש, אבל אנחנו בני ישראל ממליכים אותו ית' גם בארץ ומאמינים שגם עתה מלכותו בכל משלה, והשגחתו היא בפרטות על כל דבר ומודיעים לכל שהוא אדון עולם, וכמו שאמר אברהם אבינו ע"ה עד עתה היה רק אלוקי השמים ועתה הוא גם אלוקי הארץ שהרגלתי שמו בפי הבריות כדברי רש"י ז"ל, וזה שהגמרא אומרת עד אברהם לא היה איש שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם אבינו וקראו אדון. ועבודת אברהם לא פסקה אלא גם אנחנו זרע אברהם אוהבו, במדה שהישראלי מתנהג את עצמו כישראל בכל פרטיות הילוכו הוא עושה ית' לאדון עליו, וח"ו להיפך ד' מצוה ורוצה זאת והוא עושה להיפך נעשה אצלו רק אלוה השמים ואין אדנותו ית' ניכר עליו. לכן השם נכתב כהויה אבל שיעשה גם אדון לנו ולכל העולם זה תלוי בנו ואנחנו עושים זאת וכל עוד שיש יצה"ר שכל עיקר מבוקשו ועבודתו שידמה הישראלי שיכול להיות ישראל רק בלבו בלבד. בלא עשיה במחשבה דיבור ומעשה קדושה אסור לנו לאמר הוי' ככתבו, רק בכל פעם שאנו זוכרים שמו ית' צריכים לאמר אדנ' שהוא אדון לנו ולכל העולם ומקבלים עלינו את מלכותו ית'.

מה שאין כן הכהן הגדול ביום הכפורים כשהיה בקדשי הקדשים שהיה אז התגלות אלוקית עין בעין ולא היה שום מקום לדברי היצה"ר וראו בעליל את מלכותו גם למטה וכו' היה אומר את השם המפורש. אבל כיון שיצא הקול חוץ לקדשי הקדשים והכהנים והעם שהיו שומעים את השם חוץ לקה"ק הוצרכו תיכף לכרוע היינו לקבל על עצמם את

מלכותו ית' גם למטה ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו שם המלכות היינו אדנ' כנודע. וזה הוא עשנו ולו אנחנו עמו, שנהיה לו ית' לא בא בעצמו רק אנחנו עושים, כמו הקרי שבאם אינם קוראים נשאר שוב הכתיב לבד ח"ו.

וחוץ מזה מה שבכלל צריכים לעבדו צריך כל איש בפרטיות להשתדל שיהיה קרוב לד' וד' אליו, והכל רק בהשתדלות ובעבודה, ואפילו בפסח שד' מאיר את לבות ישראל יותר מכפי מצבם ולפי שראוים, אבל זה הכל בדרך שאילה, ושאילה אם אינה בבעלים חייב על נזקה. וצריכים להשתדל שיהיה שאילה בבעלים. שיהיה גם בעליו עמו, כי כמו שרואים שיש איש שזכה לחכמה מד' מ"מ הוא נשאר איש נמוך, ועוד בחכמתו הוא בבחינת חכמים המה להרע כן הוא בכל דבר, רואים לפעמים איש מישראל מתפלל טוב בהתפעלות דחילו ורחימו ולומד טוב מ"מ הוא שוכב בנמיכיותו כמו שהיה. וזהו יעץ שכל אלה רק בשאלה היו לו שד' השאילו. וכיון שלא הגביה את עצמו ולא נתרומם בחי' ולו אנחנו וד' לנו שיהיה שאילה בבעלים, רק נשאר רחוק מד' כמו הכתיב ח"ו ולא אנחנו. בכל דבר קל מן היצה"ר נופל ח"ו וחייב בנזקו.

וזה שאומרים להאב על הבן ושאינו יודע לשאול. באיזה אופן צריכים לשאול מלשון שאלה, את פתח ל"ו, תפתח ותראהו שאף שכתיב לא באל"ף צריכים לעשות בוא"ו ולו אנחנו, צריכה להיות שאילה בבעלים כנ"ל שנאמר והגדת לבנך וכו' בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים, שזאת נתגלה להם במצרים שד' לי. ד' לי בצאתי ממצרים וק"ל.

פרק ב

ליל ב' פסח (תר"צ)

מצה זו שאנו אוכלים ע"ש מה, ע"ש שלא הספיק וכו'.

ונודעת קושית ספה"ק הא ניחא למצה של כל ימי הפסח, ולמה עוד קודם יציאתם נצטוו לאכול מצה עם הקרבן פסח. וכן נבין בכלל, ע"ש שהבצק לא נחמץ צריכים לאכול מצה עד שגם כל היו"ט נקרא חג המצות, והאם מי שיושב בבית האסורים ויצא בחפזון עד שבהחפזו ישבר כלי יעשה זכר לשבירת הכלי עד שכל שמחתו יקרא ע"ש שבירת הכלי. וכן הלשון מצה זו ולא סתם מצה שאנו אוכלין וכו', כי בשלמא במרור שכל ימי הפסח אם רוצה מי לאכול מרור אינו מצוה, שואלים מרור זה שעל זה לבד שאלתנו. אבל מצה שכל ימי החג מצוה שבעת ימים תאכל מצות. למה שואלין דוקא על מצה זו ולא על מצה של כל שאר ימי החג.

אבל כבר דברנו שחילוק יש בין מי שמקיים מצוה בלא קבלה מקודם למי שמקיימה אחר קבלה, כי אם מקיים מצוה בלא קבלה אז עתה יפה המצוה הזאת בעיניו וקיימה,

ויכול להיות שיבא למצוה אחרת ולא תיטב בעיניו ולא יקיימה ח"ו. משא"כ המקבל ע"ע את דבר ה', לא דבר מצוה זו או זו קיבל, רק את ממשלת ה' עליו קיבל, שלא הוא בעצמו ימשול ע"ע, ולא כרצון שלו יעשה, רק ה' ימשול עליו, וכפי רצון וממשלת ה' עליו יעשה. היינו לא מצוה פרטיות קיבל, רק את עצם המצוה. את ה' ית' קיבל, כל אשר דבר ה' נעשה. לא כבני עשו וישמעאל ששאלו מה כתיב בה, ואף מה שרצו לקיים רק מצות פרטיות אשר ייטיבו בעיניהם, אלא את ה' ית' בעצמו קבלו, וכל אשר דיבר נעשה, לא אנו שולטים ע"ע רק ה' מושל. לכן קודם כל מצוה אומרים ותרי"ג מצות התלוים בה, כי א"א לקיים מצוה אחת פרטית, כיון שכונתו לא במצוה זו או זו רק בעצם המצוה, ולמעלה אין פירוד בין מצוה זו או זו וכל התורה כלולה בו ית'. ובמשל גופני, אבר האדם כשהוא נפרד ח"ו רק אבר לעצמו הוא משא"כ כשדבוק בכל הגוף יש בו חיות כל הגוף ונקרא ע"ש כל הגוף, כן המצות נקראות אברי דמלכא כנודע וכשמקיימין אותן כונתנו לקבל בהם, להשיג בהם את מלכא עלאה.

וזה הכל ע"י קבלת התורה, שלא דבר זה וזה . רק כביכול את עצם המצוה מקבלים ומבטלים את עצמינו אליו ית'. לכן אף המצות ששמענו קודם קבה"ת נשנו ונאמרו בקבה"ת, כמו שבת שבמרה נצטוו ונאמרו בעשרת הדברות. וגם זה שקודם קבה"ת נצטוו עלי' היא. מפני שאצלו יח' עבר עתיד הוה שוה, הקדים ולקח מצוה זו מן קבה"ת שיקבלו מצוה זו מן המצות, ולולי שבחרו אח"כ וקבלו את התורה גם מצוה זו שנצטוו מקודם לא נשארה לנו ח"ו, זולת האבות שהיו מרכבה וקדושת ה' שכן עליהם גם קודם קבה"ת, יכלו לקיים את התורה גם מקודם, כי גם אז לא המצות לבדן קבלו רק אותו ית'. לכן כמו שהתורה אף מי שיודע אותה מ"מ חייב לחזור עליה וללמדה תמיד, כן גם הקבלה שהיא ענין לעצמו צריכים לחזור אחריה. ובכל יום ובפרט בשעת ק"ש של שחרית צריך האיש הישראלי לכוון. אני בא עתה לקבל עלי עול מ"ש, רבש"ע מכניע ומבטל אני את כל עצמי גופי ונשמתי אליך, ואז יאמר שמע ישראל וכו' ה' אחד ואין רשות אחר זולתו. כי ביטל את עצמו לה' ואינו אחר ח"ו. וזה ענין מארי דקבלה שנאחזים בגופא דמלכא כמו שאיתא בזוה"ק. כי לא בלימוד הקבלה בלבדה יכולים להיות ממארי דקבלה. רק כנ"ל שיקבל ע"ע אותו ית'. וכיון שנאחז בגופא דמלכא וכל עצמותו נכנס ביותר פנימיות. אז אף בשכלו לא די לו לבוש התורה רק צריך להכנס גם בשכלו ביותר פנימיות, לראות בצרופי השמות ובשיעור קומה של מעלה.

היוצא לנו מדברינו שעיקר התורה היא בקבלה הקודמת, וראשית הקבלה היתה בקבלת התורה בסיני. וגם המצוות שנתן ה' לנו קודם קבה"ת זהו מפני שצפה ה' שיקבלו את

התורה בהר סיני, והקדים ולקח מצוה זו ממצוותיהם. וזאת היא השאלה בשלמא מצה של כל ימי החג כתוב בתורה ע"ש שלא הספיק וכו'. אבל מצה זו שאוכלים בלילה זו כמו שאכלו בנ"י קודם צאתם וקודם שלא הספיק , ע"ש מה, והתירוץ הוא ג"כ ע"ש שלא הספיק וכו' כיון שכל המצות שצוה ה' קודם קבה"ת ג"כ מקבה"ת הן, ובקבה"ת שהיתה אחר יצ"מ צוה ה' לאכול מצה ע"ש שלא הספיק וכו' בשעת היציאה. לכן הקדים קודם יצ"מ ונתן להם מצוה של קבה"ת. וגם מצה זו ע"ש שלא הספיק כנ"ל.

אדרבה בספ"ק מקשים הלא הבצק שהוציאו ממצרים אפו בסוכות. ושהה זמן רב איך לא נחמץ, ואומרים שעמלו בה בכל הזמן, וחוץ מדבריהם ז"ל אפשר אדרבה זה היה מעשה נס שעשה ה' שלא יחמץ. ולא תאמר שכל מצות מצה רק מקרה היא שהבצק לא נחמץ, רק רצון ה' הוא כמו כל המצוות. וכמו שאיתא בזוה"ק ומהאר"י ז"ל סודות המצה. ורצה ליתן מצוה זו בין המצוות ויקבלו הם אותה. וכיון שלא היה אפשר להם לקיים שמירת המצות כהלכתה מפני יציאתם, לכן עשה ה' נס שלא יחמץ, נס שלא כדרך הטבע. וזה מצה זו וכו' כנ"ל. והתירוץ הוא. ע"ז בעצמו על שם הנס שלא הספיק וכו' ורואים שלא בלבד בכל ימי הפסח צריכים לאכול מצה מפני הדבר שאירע שלא נחמץ, כיון שגם זה מעשה נס היתה. והנס היה מפני שזה מצוה ורצון ה' ככל התורה ומצוות. וא"כ אי חילוק בין אחר יציאתם לקודם יציאתם. וגם עתה צריכים לאכול מצה ולקיים המצוה העתידה בקבה"ת.

עוד אפשר. כי ע"פ פשוט למה אומרים בנתינת הטעם גם את סוף הפסוק וגם צדה לא עשו להם, שאין זה שייך לטעם על אכילת מצה. אבל רש"י ז"ל פי' בפסוק על וגם צדה לא עשו להם. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו וכו'. נמצא כיון שע"פ פשוט רק מפני שיצאו בחפזון לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ. ובאם הכינו להם צדה כי אז החמיץ, כי היו עושים את הבצק זמן רב קודם יציאתם. ורק כיון שהאמינו ולא הכינו צדה. אז הבצק שהיה להם לא הספי' להחמיץ, וכל זה שלא הספיק בצקם וכו' הי' מפני אמונת ישראל. ורואים בזה דבר חדש כל המצות נמשכו מלמעלה למטה, וכאן ממטה למעלה, מאמונת ישראל נעשה מצוה ועלה למעלה ונקבע בתורה וברצון ה'. ולא עוד אלא שחז"ל אמרו שהקב"ה מקיים או התורה (ירושלמי ר"ה ז) היינו באופן רוחני. ומאמונת ישראל נעשה מצוה שה' מקיים אותה, כביכול אנו נתננו לו מצוה. ואין זה דומה לכל הפסח שנעשה מגאולת ישראל. כי הגאולה ג"כ לא אנחנו עשינו רק ה' גאל אותנו ואנחנו רק יצאנו. אבל את המצוה לעשות יום טוב ביום זה לא אנחנו עשינו רק ה' נתן. משא"כ במצה אנחנו האמנו בה'.

ואמונתנו זו נקבע למצוה. מה גדול כח ישראל שאמונתו לעבודתו עולה ונקבע בתורה וברצון ה' למצוה. וזה שקבע בעל ההגדה לאמר וגם צדה לא עשו להם בנתינת טעם על מצה זו וכו' ע"ש מה, כי זה הוא עיקר יסוד המצוה. מאמונת ישראל נעשה מצוה.

וזהו רמז שאלת החכם מה העדות וכו' אשר צוה ה' אלקינו אתכם. אשר לכאורה קשה מה שאלתו, אם רק שואל בכלל מה היום מיומים מה חכמתו, ולמה אינו שוא' כהתם מה זאת, ואם יודע שה' צוה רק ששואל למה צוה ה', הלא גם את כל התורה אנו מקיימין רק מפני שכן רצה ה' וחוקה חקקתי גזירה גזרתי. אבל כנ"ל גם הרשע הרגיש איך שכל המצוה זו מאתנו עלתה, ושואל מה העבודה הזאת לכם, כי על החודש הזה לכם דרשו חז"ל מסורה לכם, וכאן ששואל מה וכו' לכם, מסורה בידכם (ירושלמי שם) שאתם יכולים לעשות מצוה, אבל חוץ מחטאו שאמר לכם ולא לו, עוד אינו מרגיש גם הלאה שאמונת ישראל עלתה גם למעלה, רק טועה לאמר שישראל בעצמם עשו להם מנהג לאכול מצה לזכר על הנס ועל אמונתם. משא"כ החכם שואל מה וכו' אשר צוה ה' אלוקינו אתכם, על כל המצות אינו שואל, כי כך רצה ה', אבל על מצוה זו שמן אמונת ישראל הוא שואל איך עוד עלתה אמונתכם לרצון לה' שה' יצוה אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח. לא טעם ותשובה של שכל. רק תמה אתה על גדלות ישראל זו. כך הוא הדבר. וגם אחר הפסח אסור לאכול דבר כדי שטעם הבשר ישאר בפיו. ואף שזה רק בשר ורק טעם אכילה בפיו. מ"מ אכילת ישראל זו שנקלו לשם ה' נעשה עצם קודש עד שכאשר נשאר בפה, עצם קדוש נשאר בפה.

ואפשר שלכן ע"פ רוב אומרים על ה' נותן התורה. וכשאומרים הערב נא בברכת התורה אומרים המלמד תורה וכו' כי נודע שלכן חטאה חוה בהוסיפה נגיעה. ובכל מקום אומרים עשו משמרת למשמרתי. יען כי אף המשמרת למשמרת שמוסיף הישראל אינו מנהג ועשי' ריקנית רק נעשה ג"כ מצוה. לכן אם מרגיש איש הישראל בקרבו התעוררות קדושה ומגודל התעוררותו יראתו מהירותו מוסיף משמרת למשמרת. אז ההוספה שלו מצוה עם חיות קדושה היא, והיא מצוה שלימה, משא"כ חוה שלא מפני הרגשתה הוסיפה. רק מפני פיתוי הנחש, והיתה מצוה ריקנית בלא נפש ובלא חיות שלט הסט"א עליה. והנה החילוק בין נותן למלמד הוא. הנותן אין מגיע לו מאומה. ולהמלמד מגיע גם לו תועלת כי ומתלמידי יותר מכלם (תענית ז), לכן מאחר שאומרים הערב נא שנרגיש ערבות והתעוררות בתורה ומצוה, ועי"ז נוכל להוסיף תורה ומצות, כי יהיה בהן קדושה וחיות הנפש, והתוספות שנוסיף יעשו מצות ויקבעו גם למעלה ברצון ה' ותורה, אז

יהי' הקב"ה בחי' מלמד תורה. שנוסיף כח בפמליא של מעלה כביכול. בחי' ומתלמידי וכו'. והבן.

פרק ג

פסח יום ב' (תר"צ)

דבר נא וכו' וישאלו וכו',

ואומרת הגמ' שאמר הקב"ה כדי שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם וכו' ואחרי כן וכו' לא קיים בהם (ברכות ט). ונודעת קושית כ"ק אא"מ זצלל"ה, האם לא בשביל א"א לא הי' צריך ה' לקיים את הבטחתו.

אבל הקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו (בראשית רבה סח). כי המקום שנמצא בו דבר. המקום גדול מן הדבר שנמצא בו. והקב"ה אף ששכינתו נמצאת גם בעולם בבחי' ממלא כל עלמין, עיקר מציאותו הוא בחי' סובב ומקיף כל עלמין הרבה גדול מן העולם לאין קץ ותכלית לכן ה' מקומו של עולם. העולם נמצא בו והוא מקיפו וסובבו ולא להיפך ח"ו, לכן קוראים אותו ית' לשון נוכח ונסתר כמו, "אתה" "הוא". ברוך אתה וכו' נוכח, אשר קדשנו נסתר ולא אומרים קדשתנו בלשון נוכח, לשון נוכח אומרים לבחי' האלקית שנמשך לעולם לבחי' ממכ"ע, ונסתר לקדושתו ית' שחוץ לעולם ומקיף שהוא נסתר. וכל קיומו של הישראל הוא שיכול לאמר אתה הוא אלקינו שקדושה גם מבחי' מקיף נמשך אליו, כי אילו לא היה נמשך לנו אור גם מאור מקיף רק מזה שנתצמצם לנו, כי אז כשח"ו איש נכשל ויורד מאלקותו ית' ונסתר ממנו, לא היה לו תקומה כי היה נשאר בלא אלקות כיון שח"ו אין אלקות (כביכול) עתה בקרבו, אבל כיון שגם מאור מקיף מאור שחוץ מהעולם, גם מאור הנסתר נמשך, אז למי שנסתרה הקדושה ממנו מאיר לו מאור מקיף, וגם מרחוק ה' נראה לו. וזהו החילוק אור של ממכ"ע כשנתגלה, אז כיון שנתלבש ונתצמצם גם לעולם, אז נתגלה גם בישועה גופנית, כי נתלבש גם בדברי העולם, משא"כ מי שנתרחק ח"ו. רק מרחוק אור של מקיף "הוא" בלבד מאיר לו, וכיון שאור הזה למעלה מהעולם הוא ורק הארה מחוץ לעולם מאיר לו, אינו מתלבש בלבוש גופני לישועה גופנית.

ואפשר זה רמז הפסוקים וארא וכו' ושמי ה' לא נודעתי להם. ונודעת הקושיא הא גם אצל האבות כתיב שם הויה ושאר הדקדוקים שאיתא בספ"ק. אבל נודע מפרקי דר"א שקודם כריה"ע לא היה אלא הוא ושמו בלבד. ונודעת הקושיא הוא שמו והאותיות מחודשים הם ואיך היו קודם בריה"ע, ומתרצים שיש הויה שנמשך לאותיות שאנו קוראים ויש העצם שנתלבש להאותיות, למשל כשקוראים ראובן אז יש השם ראובן ויש

עצם האדם שקוראים אותו ראובן. לכן קודם בריה"ע לא היה אלא הוא העצם שנקרא בשם הויה. היינו שאחר התגלות האותיות קוראים הויה ב"ה, נמצא שהויה סתם הוא מה שנמשך לאותיות דוקא. והויה של ה' ושמו הוא העצם קודם בריאת העולם ולמעלה וגדול מהעולם. וזהו וגם עתה בחי' ממכ"ע גם כן יכול לקראות הויה. וסובב ומקיף שגדול מהעולם היא בחי' ושמו הויה של הקב"ה. לכן על שאלת פרעה מי ה'. כי ידע שישראל נסתרים היו מה' והיו שקועים במצרים ובטומאתם ר"ל. ענה מש"ר אלקי העברים נקרא עלינו. לא אמר לנו רק עלינו. האור שלמעלה מאתנו ולמעלה מהעולם. שמאיר רק לישראל נתגלה עלינו. וע"ז אמר פרעה למה וכו' תפריעו העם ממעשיו כי לעשי' וישועה גופנית אין אור הזה נתלבש.

וזאת טען מש"ר לה' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, בשם שלך בחי' מקיף. הרע וכו', ואמר ה' עתה תראה הגם שלפרעה ולישועה גופנית לא ימשך. אבל כיון שצריכים שאתה וישראל תראו ותשיגו קדושה ואמונת ה'. יעשה ה' נס זה ויתגלה גם בישועה גופנית. כיון שישועה גופנית ג"כ צורך ותוספת קדושה היא. וארא אל אברהם וכו' בא־ל ש'. היינו בשם הצימצום. כי גם מהאלקות שנתלבש בהעולם לא נתרחקו. וגם בשמי הויה, שם הויה שלי לא נודעתי להם. היינו בשם הויה שלא נודעתי. שאינו נתלבש בידיעה. בשניהם נתגליתי להם, לכן וגם הקמותי וכו' והיה להם שניהם ישועה גופנית ורוחנית, וגם אני שמעתי וכו' לכן אמור לבנ"י אני הויה. אף ששמי השם "אתה" בחי' ממכ"ע לא זכו. מ"מ יתגלה להם בחי' אני הויה העצם שלו. בחי' הוא ושמו כנ"ל, והוצאתי וכו' וידעתם כי אני ה'. ואגאל אתכם בישועה גופנית. כיון שהכל הוא כדי שתוסיפו ידיעת ואמונת ה' כנ"ל והכל צורך קדושה.

נחזור להנ"ל להאבות נתגלה אור מב' בחי'. השם של ממכ"ע ושל הוא נסתר. של לא נודעתי, כי לא למי שנתרחק לבד נמשך אור של הו"א של מקיף, רק בכלל נמשך לישראל אור גם מרחוק מהנסתר. לכן כל תשוקות ישראל היא לעלות, מפני שתמיד באיזה מצב שהוא אפילו במצב הכי גדול תמיד אור שמחוצה לו מאיר בו, והוא נמשך אליו בתשוקתו. וזה שמלאכים שואלים איה מקום כבודו להקדישו, כי ענין קדושה שמקדשים שמו ית' ענין עליה שמתעלים ומשיגים אור קדושתו ית' אור יותר עליו מאשר משיגים עתה, ומקבלין וכו' ואומרים קדוש, מקבלים אור קדושה והיא בחי' להקדישו. וכיון שהם משיגים רק אור של בחי' אתה של ממכ"ע האור שנמשך להם, ואור של "הוא" של מקום כנ"ל בחי' הוא מקומו של עולם אינם משיגים, קשה להם לעלות ולקדשו, לכן שואלים איה מקו"ם על בחי' מקום בחי' "הוא" להקדישו (אור. שלמעלה ומקיף).

משא"כ ישראל שמאיר להם בחי' מקום, מקדשים אותו יוד. והמלאכים בקדושת ישראל שממשיכים אור של בחי' "הוא" גם הם משיגים ומקדשים.
וזהו בכלל בחירת ישראל, המלאכים שיש להם רק הקדושה שנצטמצמה להם, אז הם בקביעות למצבם ואין להם בחירה. משא"כ ישראל שגם אור של "הוא" של חוץ מהעולם נמשך להם. אז אינם נקבעים בקביעות למצבם. ותמיד הם כמו מי שנמצא בדרך הילוכו שאינו נקבע למקום שנמצא. ואף מי שח"ו בוחר בדרך רע, יסוד בחירתו ג"כ מפני שהוא מרגיש העדר קביעתו. מפני שהוא מרגיש בחי' אור של "הוא". משל למי שהוא בדרך הילוכו ואינו נקבע למקום שנמצא. יכול ח"ו לתעות לדרך לא טוב, לא כן מי שנמצא קבוע למקום. שיושב שאינו הולך ואינו יכול לתעות. וזה הדבר גם מי שהולך בדרך אם יודע ג"כ איפה ילך ולשם תשוקתו, אז קשה שיתפתה ויתעה לדרך לא טוב שאינו תכליתו, משא"כ מי שמרגיש רק העדר קביעתו ושהוא הולך ואינו יודע איפה ותכליתו אז יכול לתעות ג"כ. לכן היצה"ר בא קודם בהאיש. כי העדר הקביעות כרגיש תחילה והיצה"ר מפתהו לתעות. וכשמתחיל לעבוד ומרגיש בקרבו גם איפה. גם לאן לבו נמשך אינו תועה כ"כ וגם יצה"ט בא. והאיש ישראל כשמרגיש איזה בחירה ורצון לא טוב. צריך להתחזק ולעשות מצוה או ללמוד ואז מהבחירה לא טובה תעשה טובה כנ"ל. נמצא שמאור מקיף אינו נמשך לישועה גופנית זולת ביצ"מ שהיתה לטובת קדושת ישראל. והנה בכל יו"ט נתגלה שוב האור של אז. משא"כ ישועה הגופנית לא היתה צריכה להתעורר עתה בפסח, כיון שגם אז לא היה מתגלה לישועה גופנית רק לעורר אמונה בישראל שהיו כ"כ רחוקים מה', משא"כ עתה איך יתהוה מן אור של למעלה מן העולם אור מקיף ישועה גופנית. לכן אומרים בהגדה ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא. שה' שומר אותה הישועה מאז גם עתה לנו. ולכן צריכה שמירה מפני שברוך הו"א והישועה היתה אז מבחי' הו"א. לכן אף שה' הבטיח לאברהם אבינו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. לא היה צריך ה' לקיים. מפני שלהאבות הי' התגלות גם של א־ל ש' ממכ"ע. שנתגלה גם בישועה גופנית. משא"כ עתה שהגאולה היתה בחי' ברוך הו"א. אני הויה לבד שאינו מתלבש בישועה גופנית. אז הגאולה בעצמה כיון שהיה לצורך אמונה וידיעתם נושעו, משא"כ לביזת מצרים איזה שייכות להם. רק כדי שלא יאמר אברהם וכו' כי בין כך ובין כך ועבדום וכו' קיים בהם.
ואגב נבין נא את הגמ' סוטה י"ג חכם לב יקח מצות זה משה שכל ישראל עסקו בביזה והוא עסק בעצמות יוסף. ונודעת הקושיא האם גם הביזה לא היתה מצוה כשאמר ה' דבר נא. ועוד בלשון בקשה דיבר. ומה ענין החכמה בזה שדרשוהו מן הפסוק חכם לב

יקח מצות. אבל בספ"ק איתא, טעם אחד על קושי שיעבוד מפני מכירת יוסף. ומביאים ראיה מתוס' שבת י' ע"ב, ונבין נא אם ביוסף תלה הדבר למה לא מחל להם קודם מותו ולמה יתענו ישראל כ"כ על ידו. ואפשר כי יוסף ירא שלא יקבר במצרים מפני מכירתו, לכן לא רצה למחול עד שישיבוהו לא"י. בחי' והשיב את הגזילה. ומחל להם על תנאי, וזה הרמז פקד יפקוד וכו' רק אם והעליתם את עצמותי וכו', כי אם יעלוהו לא"י וימחל להם, ישאר קושי השיעבוד להשלים את הזמן של ת' שנים כנודע שקושי שיעבוד השלים ויצאו. ואם לאו לא ישלים קושי השיעבוד כי על חטא מכירתו יהיה הקושי שיעבוד. ויצטרכו להיות שם כל הזמן וח"ו ישקעו. והנה ה' אמר דבר נא כדי שלא יאמר אותו צדיק אברהם וכו' וקשה הלא ה' אמר רק ואחרי כן יצאו ברכוש גדול אחר שיהיו כל הת' שנים, משא"כ כשלא היה רק רד"ו לא הבטיח ה'. אבל כנ"ל קושי השעבוד השלים, והי' כל הזמן, והגם שקושי השעבוד הי' על חטא מכירת יוסף אבל יוסף מחל להם כיון שהעלו את עצמותיו נמצא באם לא העלו עצמותיו אף אם יצאו קודם הזמן מ"מ להביזה לא יזכו. וכיון שמש"ר לקח עצמות יוסף, זכות המצוה של דבר נא וכו' של כל ישראל תלה בו. וזה חכם לב יקח מצות, לא מצוה אחת רק מצוות של כל ישראל. כי מה שכל ישראל עסקו בביזה היה מפני שמשה עסק בעצמות יוסף.

פרק ד

חג הפסח על ההגדה

חכם מהו אומר מה וכו' אתכם וכו'

איתא בגמרא ברכות נ"ח הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו חכמי אוה"ע אומר שנתן מחכמתו לבו"ד, וכן במלכי ישראל אומר שחלק מכבודו ובאוה"ע שנתן מכבודו, ע"ש. החילוק בין חלק לנתן אפשר כי בפ' ואתחנן עה"פ ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח וכו' אשר חלק ד' אלקיך אותם לכל העמים. פרש"י אשר חלק להאיר להם ד"א וכו' החליקם וכו' לטרדם מן העולם וכו' החליק אליו בעיניו. היינו שהשמש והירח במרום הם ולכל העולם בראם ד' ואין שייך לאמר ע"ז שנתנם ד' להעמיס. רק לשון חלק שייך. שרק חלק ולא הכל נתן ד' להם, חלק להאיר להם. ועוד פרש"י מלשון החליק שיפלו. שאף שהם במרום מ"מ יכולים ע"י לטעות ג"כ. וזהו הענין, חכמי ישראל החכמה לא שלהם היא רק במרום חכמה עילאה ורק הארה ממרום מאיר במוחם ולבם, שחלק מחכמתו ליראיו וכן שחלק מכבודו וכו' ולא שאין להם בחירה כיון שחכמתו במרום. כי יכול לעשות מזה גם החליק אליו בעיניו ח"ו. והיא עבודת ישראל. משא"כ בחכמי אוה"ע אומרים שנתן מכבודו, שאינה ממרום רק

מרוחקת, ואותה חכמה נתן להם עד שחכמים הם להרע ולהיטיב בל ידעו בחכמתם וזה החילוק בין תורה לחכמה. החכמה בישראל רק בחי' חלק ולא נתן, כמו שאומרת הגמרא הנ"ל. ובתורה אומרים גם נותן התורה. כמו שאומרים אשר נתן לנו תורת אמת. שניהם יש בתורה. בחי' חלק, כי המלמד תורה לעמו ישראל כמו הרב שעיקר התורה בו, ומתורתו מאיר חלק להתלמיד, ויש בחי' נותן התורה, כי על ויתן אל משה ככלותו פרש"י בשם המדרש שלא היה משה יכול ללמוד בזמן קצר או שהיה לומד ושוכח עד שנתנה לו במתנה, היינו מתחילה למדה וד' למד עמו ואח"כ נתנו לו, מתחילה מאיר ואח"כ נותן. וכמו שאמרו חז"ל ע"ז י"ט. עה"פ בריש תהלים בתורת ד' חפצו ובתורתו, מתחילה תורת ד' היא ואח"כ נעשה תורתו, כנ"ל מתחילה מלמד חלק ואח"כ גם מסר. כי הוא יתי גם מסר התורה לישראל ואתם אפילו שוגגין ואתם אפילו מזידין בקידוש החודש וקביעת המועדים (ר"ה כה). וכן התורה שבעל פה. עד שר' יהושע ענה כנגד הב"ק ממרום לא בשמים היא וקבע הלכה כנגד הב"ק (ב"מ נט).

אבל זהו מפני שחכמת איש הישראלי לא לעצמו בנתינה היא רק בחי' חלק, גם עתה חכמת אלקים היא. וכשנתן לו התורה לא לזולתו נתנה רק גם עתה שלו ית' היא. ובמדרש תהילים מזמור קי"ט איתא עה"פ חלקי ד' אמרתי לשמור דבריך, הוא אומר לכם חלקי אתם. ואתם אומרים לו חלקי ד', והקב"ה אומר להם חלקי אתם ושלי אתם ומה אני מבקש מכם דברים שנאמר והיו הדברים האלו וכו'. הוא ית' אומר לנו חלקי אתם ואף חכמתנו חכמת אלקים שמאיר לנו ממרום היא. ואנו אומרים לד' חלקי ד' כי כביכול גם אנו מאירים למעלה. ישראל מאירים למי שאמר והיה העולם ומוסיפים כח בפמליא של מעלה. ומה הוא מבקש מאתנו דברים, בין אם האיש יודע, בין אם אינו יודע, אף הפשוט מישראל כשעושה בתמימות וקבלת עומ"ש וזוכר שהוא ית' אלקיו והוא עבדו, פשוט הוא החוטב עצים של הקב"ה, אז בעשיותיו המצוות ולימודו התורה מקבל הארה מחכמתו ית' אשר חלק עד שנותן לו התורה וגם הוא מאיר למרום. ד' אמר אתם חלקי וישראל אומרים אתה חלקי, כי מאין הוא אור העליון והשמחה בימים קדושים אלו בין המלאכים אף נשמות הצדיקים, הלא הם למעלה מהזמן ולמה דוקא בזמן הזה בפסח או בשאר יו"ט אורה ושמחה ותוספת קדושה במרום, הכל מישראל ומכל ישראל יחד אף מן ההדיוטים, אותם ישראל הנרדפים הם מאירים את כל עולמות העליונים.

חכם מהו אומר וכו' אתכם. בחכמי ישראל אומרים אשר חלק מחכמתו כי חכמתם לא שלהם רק חכמה אלקית המאירה להם. כפרש"י במאורות השמים, ויש להם בחירה שיכול להעשות מזה ח"ו החליק אליו. לכן שואל החכם בחכמה עלאה מה העדות וכו'

אשר צוה ד' אלקינו אתכם, אתכם משמע לזולתו, עד בחירה שיכול להעשות החליק אליו, והלא מרגישים שכל חכמתו הוא של מרום, ולנו רק הארה ממרום, ולמה עשה ד' בחירה ואתכם ואף אתה וכו' אין מפטירין וכו' אפיקומן, כדי שישאר טעם הפסח בפה ותשאר קדושה בפה האדם. ומאין ישנה קדושה להשה שהיא בהמה. מפני שהאיש קדשה, זאת אומרת, שאף שכל קדושת השה מן הישראל היא מ"מ מוספת קדושה בהאיש. וזהו כמו שאיתא במדרש בא על החודש הזה לכם, שאמר ד' אני קדוש ולעצמי אני מקדש, אלא אני מקדש את ישראל והם מקדשים אותי (שמות רבה טו). חכמת ישראל רק חלק והארה ממנו ית' ומ"מ צוה אתכם , והם מאירים למי שאמר והיה העולם. וזה שאומרת הגמרא בברכות למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עומ"ש ואח"כ יקבל עליו עול מצות. וזה החילוק בין עומ"ש לעול מצות הלא לכאורה עומ"ש היא רק לקיים את המצוות, אבל עומ"ש היא בחי' מלכות יראה כנודע חכמה תתאה, חכמה דלית לה מגרמה כלום רק ההארה ממרום כנסת ישראל וחכמה של חכמי ישראל כנ"ל שהיא חלק הארה ממרום, ואח"כ יקבל עליו עול מצות שעיקר עשייתן כאן כי דוקא ישראל עושין המצות ובזה הם מאירים למעלה. התורה היא גם במרום שגם שם יש ישיבה של מעלה, אבל קיום המצות היא רק כאן בישראל והם מאירים למרום. ד' אמר אתם חלקי וישראל אומרים אתה חלקי והאיש צריך להרגיש עומ"ש גם לעצמו, אף אם לא באה מצוה לידו, עומ"ש שאינו הפקר רק עול ד' עליו ואז גם חכמתו לא לעצמה רק הארת חכמה עלאה.

וזה ענין סיפור יציאת מצרים שנצטוינו ממרום, והוא בחי' המלמד תורה ההארה ממרום. והמרבה לספר שזהו שהוא מוסיף בזה הוא כבר מאיר למרום בחי' חלקי ד', שממנו מתחיל ועולה למעלה. וכל המרבה וכו' הרי זה הוא בעצמו משובח. מעשה וכו' הגיע זמן ק"ש שש"ח. אתם מרבים לספר שלא תהיו בחי' הארה ממרום בלבד רק גם מאירים למרום. וכיון שהגיע זמן ק"ש כבר יש בה עומ"ש ועול מצות שניהם כנ"ל.

ברוך שומר הבטחתו לישראל וכו' כנגד ארבעה בנים דברה תורה.

ונבין נא הלא התורה נצחית ותמיד צריכים להשיב לכל בן כפי מצבו כנגד ארבעה בנים וכו' ועתה שקבעו את כל השאלות במה נשתנה ולומדים אותם עם כל הנערים. א"כ לכולם משיבים תשובה אחת. ואיך היא מצות ד' בארבעה בנים.

ואפשר כי בשירים ותשבחות של ליל פסח נמצא שירים ותשבחות גם על שאר דברים חוץ מיצ"מ. כמו בנשמת שנמצא תשבחות על רפואות פרנסה וכו'. וכן בהלל כל גוים סבבוני בשם ד' כי אמילם וכו' ומה שייכות להם לליל פסח. אבל האיש שד' מושיע

אותו באיזה ישועה, לא על ישועתו לבד שמח ואומר שירה, רק מרגיש יותר את ישועת ד' של יצ"מ. ואת הבכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים. שקשה להרגיש כ"כ בגלות ושפלות. ואפשר זה הרמז של שאלת הד' בנים. ארבעה דוקא. מפני שד' צריכים להודות. ובזה גם עתה חילוק יש בין שאלת הבנים והוא החילוק בין שאלת החכם לרשע, שהחכם אף שאומר ג"כ אתכם ששואל על השמחה מישועה הפרטיית שלהם. מ"מ רואה שלא מישועתם בלבד שמחים רק גם מיצ"מ ומעבודת הפסח. מה העדות וכו' אתכם. האתכם והעדות אחת היא. והתשובה היא אין מפטירין וכו' שטעם אכילת השה נעשה קודש, שבישראל אין העצמיות נבדל מקדושת ד'. ומן ישועתכם אתכם באים לשמוח יותר מיצ"מ. והרשע שואל לכם בלבד, שאינו רואה שע"י היסורים שעברו עליו והושיעו ד' בא גם לשמחת יצ"מ. ואף אתה הקהה את שניו, חוץ מן הפשוט מרמז גם להגמרא (ברכות ה) יסורים ממרקין עונותיו של אדם ק"ו משן ועין וכו', הקהה את שניו הלא משן נלמד שיסורין ממרקין ונזדכך עד שאין הבדל בו בין ישועתו של עצמו לישועת ד' וכלל ישראל ביצ"מ

מאמרים נוספים בסוף הספר

פרק ה

שבת חוה"מ

ויאמר משה וכו' ואחה לא הודעתני את אשר תשלח עמי.

ופרש"י והמלאך שאמרת לי איני חפץ בו. ואיתא בספרי כ"ק אא"מ מרן אדמו"ר זצוקללה"ה, ולמה לא אמר מקודם שאינו חפץ בו, רק אחר החטא. וכן נבין למה קוראין זאת בשבת חוה"מ.

אמנם איתא בזוה"ק פ' וירא קי"ב ע"ב, ובו תדבק וכו' בגין כך אתדבק אברהם במהימנותא כד נחית למצרים וכד אזיל לארעא דפלשתים לב"נ דבעא לנחתא גו גובא עמיקא דחיל דלא יכיל לסלקא מגו גובא, מה עביד קשר חד קשרא דחבל לעילא מן גובא, אמר הואיל דקשירנא קשרא דא מכאן והלאה אעיל תמן, כך אברהם בשעתא דבעא לנחתא למצרים עד לא ייחות תמן קשר קשרא דמהימנותא בקדמיתא לאתתקפא בה ולבתר נחית עכלה"ק. המהימנותא הוא הקשר שמקשר את ישראל למעלה ויכולים להתקשר בו בחוזק גם לימי הרע ואברהם אבינו התקשר כה גם לימים אשר ירד לגובא, למצרים מקום הנמוך, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, כשהוא בבחי' בוקר מוחין דגדלות יכול גם להגיד לשיר שירות ותשבחות בהתלהבות והתפעלות, וכן להתבונן בגדלות ד' ולהגיד גם לאחרים מה גדלו מעשיך ד' ואיך מתקשרים בו ית',

משא"כ כשהוא בלילות בקטנות, אז הוא בחי' ואמונתך קשור באמונה בלבד שנתקשר בה בבוקר בלהגיד, ותלוי עד כמה התקשר בבוקר בלהגיד וכמה חוזק החבל ובכמה קשרים אתקשר.

כי כמו שאהבת האב והבן טבעית היא מפני שעצם הבן מעצמות האב הוא ונשמתו משורש נשמת האב, ומ"מ יש שמוסיפים במעשיהם אהבה על אהבתם עד שיש אב שאוהב בן מבניו יותר. ויש גם שמגרעים במעשיהם את אהבתם, כן גם אהבת ישראל וגם אמונתם בו ית' טבעית היא מפני שאורייתא ישראל וקב"ה חד. מ"מ יש שמוסיפים אהבה ואמונה ויש ח"ו להיפך. וזה שאומר הרמב"ם ז"ל שתכלית התורה היא לבוא אל ובו תדבק. ההתדבקות טבעית היא מפני שהם חד רק צריכים להוסיף אהבה והתקשרות. ובתורה יכולים להוסיף מפני שהיא אחת עם ד' ועם ישראל. והנה יש לנו התורה שבכתב שנתנה ד' שעליה אין להוסיף ולא לגרוע. ויש גם שבע"פ שאף שגם היא ניתנה למשה מסיני ואף שתלמיד ותיק עתיד לחדש וכו' (ויקרא רבה כב) מ"מ התלמיד מחדש. מפני שזהו גם בהתקשרות ישראל עם ד'. הוא ית' מתקשר לנו וגם אנו מתקשרים לו ית'. עד שכל דבר טוב שהאיש ישראל מקבל ע"ע לעבוד בו את ד' היא חלק תורה שבע"פ שלו שהוא חד והוא מתקשר והוא מוסיף אמונה על אמונתו. והיא עיקר נשמתו וחלק התקשרות שבא בגללה לעוה"ז.

ומובן בזה שרשב"י שאמר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' התורה מה תהא עליה (ברכות לה), וגם כשראה בנ"א חורשין אמר מניחין חיי עולם וכו' (שבת לג) אמר שבק"ש שחרית וערבית יצא והגית בו יומם ולילה (מנחות צ"ט). אבל רשב"י פעל ועבד הרבה לתקן את הבחי' מלכות כנסת ישראל עד שכל התקוני זוה"ק היא לתקן אותה, כנודע מהאר"י ז"ל. ובזוה"ק אחרי נ"ט ע"ב ובעוד מקומות כשנשק רפב"י את רשב"י אמר זכינא לנשקא שכינתא, שהיא כנס"י, לכן כשסבר שבק"ש שחרית וערבית יצא, א"כ כל מה שלומד בכל היום תוספת היא שמוסיף מעצמו והוא תורה שבע"פ מלכות כנס"י והתקשרותה בדודה, ובשביל זה החמיר יותר בתלמוד תורה ואמר אפשר אדם חורש וכו' מפני שהיא בחי' תורה שהאיש מוסיף, וחמורים דברי סופרים יותר מיינה של תורה (ע"ז לה). ומובן בזה מעט למה אח"כ כשראה לאחד שנושא ב' בדי הדס וראה איך ישראל מחבבין את המצות נתפייס. ואפשר גם הוא חורש בשעת חרישה וכו' ומה הועיל בב' בדי הדס. אבל כנ"ל העיקר היה אצלו שאיש הישראל יוסיף מעצמו תיקון מלכות והתקשרות שאיש הישראלי מוסיף, וראה איך כולם מוסיפים זה בתורתו זה

בתפילתו וזה בבדי הדס מוסיפים. כי נשמת ישראל נכספה לד' ואינה מוצאת מרגוע בלתי שתוסיף מה.

ומאוד צריך האיש הישראלי להזהר בזה, הגמרא אומרת מאן דסייר נכסיה בכל יומי משכח אסחרי (חולין קה). וכמה צריכים לסייר א"ע בכל עת ובכל שעה לראות מה אני עושה לשם ד' בורא שמים וארץ מקור הקדושה ואדון נשמתי, הן מתפעל ועושה מצות אני, אבל אם אני איני קם ברצון אהבה וכו' וגם לעשות מעצמי מגודל אהבה ורצון אז האנכיות שלי אין. ודומה אני בזה להר סיני שגם עליו שרתה הקדושה אבל רק ממרום. והוא עצמו רק עפר היה ועפר נשאר, ובמשוך היובל המה יעלו בהר. ולא עבודה וקדושה כזאת ד' דורש מאתנו. עבודה קדושה שגם אנו נוסיף ורק כזאת נקראת התקשרות. התורה מתחלקת לכמה ניצוצות. אפשר שגם זאת רמז ד' בכפית ההר. ולא בכפיות אחרות ובפרט באש שכ"כ יראו ממנה. הוא ית' רמז הם כופין אתכם. אבל אם רק בכפיה תשארו ורק מה שנצטויתם בלבד תעשו ולא יותר אז רק כמו ההר תשארו.

כל הג"ע וכל השארת הנפש של האיש בזה תלוי, כי אם הוא אינו קם ורק ממרום ממשיכים עליו קדושה. איזה נפש תשאר ומי הוא אשר יכנס לג"ע, אם אין איש ולא עצמות רק השראה ממרום כבהר סיני. וזהו ענין הנ"ל שחמורים ד"ס מד"ת. וז"ל הגמרא עירובין כ"א ע"ב. בני הזהר בד"ס יותר מבדברי תורה, שד"ת יש בהן עשה ול"ת. וד"ס כל העובר על ד"ס חייב מיתה. ולמה באמת כך, אבל כנ"ל ה־ובו תדבק בתורה, ב' בחינות בו. תורה שבכתב ושבע"פ. שבכתב התדבקותו ית'. שהוא מתדבק בנו. ושבע"פ שאנו מתדבקים בו ית'. והוא ית' לעילא מכל שמהן ורק ע"י התורה נמשך בנו ומחוץ לתורה אם צדקת מה תתן לו. לכן גם הפגם שפוגמים לפי ערך התורה הוא. היינו לפי ערך ההמשכה שנמשך בתורה, בעשה ול"ת או ח"ו של עונש מיתה הכל לפי השתלשלות בתורה ולא יותר, משא"כ דברי סופרים שהוא התקשרות עצמית כ"א מישראל לד', שאין זה צמצום והעלמה. אז כל פגם בעצמותו וחיותו פוגע וח"ו חייב מיתה. וזו המעשה שמביאה הגמרא בר"ע שהיה חבוש בבה"א ורצה למסור נפשו מבלי לאכול בלא נט"י, ואמר מוטב שאמות מיתת עצמי (עירובין כא) ולא אעבור על דברי חברייי, והתוס' אומרים שבבית האסורים במקום סכנה היה פטור מנט"י כמו ביוצא למלחמה רק מחמיר על עצמו היה. ורואין עד היכן הדברים מגיעים בזה, לא על ד"ס בלבד רצה למסור נפשו רק גם על החומרא שהחמיר על עצמו רצה למסור נפשו. ולכאורה תמיה גדולה הוא, ומה שאלו תלמידיו כשהוציאוהו להריגה והאריך באחד, רבינו עד כאן, אם כבר ראו שאפילו על נט"י ורק על החומרא שהוסיף הוא בעצמו לו רצה למסור נפשו, הן לפי דברי המהרש"א

ז"ל שאלוהו על תלמוד תורה, כי נתפס על שהקהיל קהילות לתלמוד בשעת הגזרה, ושאלוהו למה מסר נפשו ללמד תורה, אבל גם זו מצוה דאורייתא. וראו כבר שגם על חומרת עצמו וכו'. אבל כנ"ל חמורים ד"ס וכו' ואף חומרא שהאיש מקבל ע"ע זו היא חיותו, וחשבו שרק ע"ז מסר נפשו שלא ישאר בלא חיות הקדושה והתקשרות, משא"כ על דברי תורה רק על אותם שמחויבים למסור מוסרים ולא יותר, והשיב ר"ע כל ימי וכו' גם בזה במסירת נפש יש לי תורה שבע"פ שאני מקבל מעצמי, וכל ימי וכו' אמרתי מתי וכו' תשוקה שלו היתה וגם זאת חיותו.

נחזור להנ"ל קודם שירד א"א למצרים התקשר יותר באמונה ומשל וכו' ומש"ר אמר אל ד' וכו' ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי. קודם החטא היה יכולה להיות הנהגה גם במלאך. משא"כ עתה היה צריך להתקשרות יתירה, וע"י הבקשה בעצמה זכה ללוחות שניות. כי בקשה זו כבר בחי' התקשרות ישראל תשוקת בחי' מלכות כנסת ישראל, ולוחות השניות היו בצניעות אין לך יפה מן הצניעות בחי' תפלת שמונה עשרה בלחש מפני שהיא בחי' היחוד. יו"ט היא קדושה. וחוה"מ שניהם בו. חול ומועד שמתקשר בהם גם על ימי החול, ויו"ט ישראל מקדשין. ויש בהם יו"ט שני של גליות שלנו, רק חומרא שלנו היא, ושבת קביעא וקיימא שהיא התקשרות של ד' לישראל, ובשבת חוה"מ נעשה יחוד הזה גם על ימי החול וקוראין פרשה זו עם קבלת לוחות השניות.

בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך.

ונודע הדיוק בס"ק למה אמר מתחילה מצה ואח"כ מרור, כי מרור מרמז על השעבוד ע"ש שמררו, ומצה על הגאולה. ואפשר כי איתא בגמרא פסחים ל"ט ואמר שמואל ב"נ אר"י למה נמשלו מצרים לחזרת ומרור, לומר לך מה חזרת זו תחילתו רך וסופו קשה, אף מצרים תחילתן רכה וסופן קשה. ונבין נא מה נפ"מ אם תחילתן היתה רכה, הלא רק את עניינו אנו רוצים בזה להזכיר ולהגיד ואם גם מתחילתן היה קשה היה יותר קשה לנו.

ואפשר כי נודע הקושיא ממדרשים על שלא השלימו את זמן הגלות במצרים, וחוץ מתרוציהם הקדושים אפשר, הגמרא אומרת מפני מה החמירה התורה בגנב יותר מבגזלן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה (ב"ק מ"ט), היינו כיון שלא ירא מד' כמו מאיש הקנס הוא שחטאו כפל וכשגנב דבר אחד הוא כגזלן שגזל ב' דברים, ומשלם ב'. נמצא כשפרעה רימה את ישראל בפה רך ותלה מלבן בצוארו כמו שאיתא במדרש (שמות רבה א), ומפני ד' לא ירא גם חטאו כפל וכפי שאיתא בפרקי דר"א בפ"ח שישראל היו רט"ו שנים במצרים, מחצית מן ת"ל שנה שאיתא בפסוק. ולהנ"ל הרט"ו נחשבו

כפל, וזה פי' הגמרא למה נמשלו המצרים בחזרת ומרור וכו' תחילתן רכה וסופן קשה, כי זהו הועיל לגאולתן. מצה ומרור שגם המרור סימן הגאולה היא.
וע"פ רוב כל הגזרות רעות שגוזרים ח"ו שונאי ישראל על ישראל תחילתן רכה ומיפים את הדבר, אם ע"י שתולים מלבן בצוארו של פרעה ואומרים שאין כוונתם להרע לישראל רק שכלם יעבדו ולא ירפו, או שרוצים לאסור את השחיטה מטעם רך הלבב של צער בעלי חיים וכדומה, הענין אפשר, שאיתא מהבעש"ט זצ"ל שכשאיש רוצה ח"ו לעבור עבירה ובא מורא בלבבו אפשר רואהו אדם, וסותם החלונות, אפשר מביט אדם בחור המפתח וסותמו, הוא בחי' מציץ מן החרכים שד' מביט עליו מבין החרכים ונפשו יראה, אבל יראתו זו מתלבשת ביראת האדם שלא יראהו.
והגמרא אומרת הלואי שתהיה מורא שמים כמורא לפני בו"ד תדע וכו' שלא יראני אדם (ברכות כח), כי מקשים בספ"ק איך שייך לצוות על דבר שבלב כאהבה או יראה. בשלמא על עשיה שייך לצוות עשה כך וכך, משא"כ על יראה ואהבה דבר שבלב, ומה יעשה אם אין בו ח"ו אהו"י. אבל כנ"ל באמת יש בכל איש אהו"י לד' רק שמתלבשת באו"י מגושמת יראה מאדם ואהבה לדברים נמוכים, ויכולים לצוותו שיפשוט את מלבושיהן ויוציאן לד', שתהא יר"ש עליכם כמורא לפני בו"ד, כי יראה לפני בו"ד יש לכם א"כ יכולים לצוות אתכם על יראת ד'. והנה הפסוק אומר מי לא יראך מלך הגוים. שגם אוה"ע יראים את ד', רק כנ"ל שהיראה נתלבשה ביראה נמוכה, לכן כשח"ו באין לגזור על ישראל וניצוץ יראת ד' והבושה מלפניו ית' שבהם מעורר אותם, אבל כיון שמלובש הניצוץ בלבוש גשמיי נדמה להם שלפני אנשים לא יאה הדבר ומכסים את זדון לבם במטפחת של גנבה מצוירת בציורים של ערמה, ולא יזכרו שד' רואה אם לעקל או לעקלקלות.
ובפסח צריך להיות יציאת מצרים בכל דבר. שיוציא האיש את חלקי נפשו ממלבושים הגשמיים ויהיו כלם לד'. כי לי בנ"י עבדים ולא עבדים לעבדים. וזה שפרש"י על העבד שנרצע באזנו אוזן ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב וכו', ולפ"ז למה גם בשאר העבירות לא ירצעו אוזן ששמעה לא תגזול לא תאכל טריפה וכו'. אבל התורה נצחית ולא לדור דעה בלבד נתנה התורה והמצוה של ורצע ומ"מ אומרים אוזן ששמעה, מפני שבפנימיות הנפש שומעת ויכול להיות שהאיש לבו אטום ואינו שומע בקרבו את הקול מהר סיני, משא"כ מי שהלך לגנוב ויש לו יראה בפני בעל הבית, והיא יראת ד' כנ"ל רק שנתלבשה בו יראה לפני האיש, ולמה אינו מפשיט את יראת ד' מלבושו. וזה אוזן ששמעה וכו', כי גנב ולא גזל שזה החילוק בין גנב לגזלן וכו' ומ"מ הלך וגנב תרצע.
ובפסח הכרוז יוצא כי לי בנ"י עבדים וכו' לצאת משעבוד פרעה, ומן הסט"א שלו של

פה רך שתהא היראה מתלבשת ביראת איש. וקל יותר להאיש בפסח להוציא את נפשו מהתלבשות בדברים גשמיים. לי בנ"י עבדים ולד' יעבדו בנפשותם. ולא עבדים לעבדים לדברים גשמיים. וזה רמז המדרש על הפ' כי תשא את ראש בנ"י וכו' חייבים לי ישראל. ולא פירש מה חייבים ולהנ"ל לי חייבים. כל מדות קדושות יש להם רק שנתלבשו לדברים אחרים. וחייבים שהכל יהיה לי. בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים. בצאתי ממצרים יכולים לתקן הלי, כי לי בנ"י עבדים.

פרק ו

שביעי של פסח

ויושע ד' ביום ההוא וכו' אז ישיר וכו',

כי איתא במדרש תנחומא תצוה עה"פ ויעבור ד' על פניו ויקרא. למד משה היאך ילמד סנגוריא על ישראל. א"ל אמרת זכות אבות זכור לאברהם וכו' ואילו לא היה להם זכות אבות הייתי מאבדן. אלא מכאן ולהבא הוי אומר ד' ד' קל רחום וחנון וכו' עכ"ל הק'. וצ"ל מה אילו לא היה זכות אבות שבשביל זה יאמר הי"ג מדות, הא יש להם זכות אבות. ואפשר החילוק הוא לדורות הבאים, כי איתא בגמ' שבת נ"ה שישנן דעות שתמה זכות אבות מימות הושע בן בארי או מימי חזאל, לכן אמר לו ד' שיאמר הי"ג מדות שפועלים תמיד. והנה מרש"י ז"ל שם נראה שאף למ"ד תמה זכות אבות מ"מ ע"י תפלות וצעקות מזכירים זכות אבות, והתוס' מחלקים בין זכות לברית אבות. שאף למ"ד תמה זכות אבות מ"מ ברית אבות קיימת. וצ"ל החילוק בין זכות לברית, ואף שבפסוקים נאמר זכות וברית לענין אחד. מ"מ ע"כ לפי שיטת התוספות חילוק יש ביניהם. ואפשר שברית נאמר לענין שלא יכלה לגמרי ח"ו. וכמו שפרש"י בפ' נח על והקמותי את בריתי. ברית היה צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו ולא יהרגוהו רשעים שבדור. והלשון זכות על תוספת טובה. כמו זכין לאדם שלא בפניו, וכמו הזכות יש לה קרן ויש לה פירות, קדושין מ'.

ומעתה אפשר שרש"י ותוס' לא פליגי. כי ברית שלא יכלה את ישראל ח"ו לא תמה. רק זכות על תוספת טובה תמה. וגם זה מעוררין ע"י צעקות ותפלות כפרש"י. ותלוי איך מתפללים. כי גם הירושה שיש בקרבנו מהאבות ישנה בבחי' ברית וזכות. בחי' ברית הוא באיש שאהבתו לד' טמונה ורק כשח"ו רוצים לכפותו לכפור בד' היינו לכלות ממנו לגמרי את חלקם אז נתעורר למסור נפשו והיא בחי' ברית, ויש באיש שאהבתו גלויה בתוספת אהבה ויראה והיא זכות אבות בו, לכן מי שתפלתו רק בבחי' ברית אהבה

טמונה, אז מעורר רק ברית אבות, משא"כ מי שתפלתו באהבה גלויה והתלהבות זכות אבות, מעורר גם במרום בחי' זכות אבות.

אבל אנו מחפללין בסליחות זכור ברית אברהם וכו' והשב שבות אהלי יעקב והושיענו למען שמך. שאומרים רק ברית, ומתחילים בברית אבות ומסיימים למען שמך. כי לכאורה הגאולה צריכה להיות רק בזכות אבות שהיא תוספת, כי בברית לבד יכולים ח"ו להיות בגלות רק שלא יכלו אותנו ח"ו. אבל האם כל קיומינו הוא רק שנהיה אנשים, שישנם הרבה אנשים בעולם גם בלעדנו, ובאמת העיקר הוא שנהיה עם ד' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכו' א"כ גם בברית צריכים להגאל. כי להשאר בגלות בהסתר ובחילול כבוד שמים אין זה קיום ח"ו. וזה זכור ברית אבות, אף שלא הגענו לזכות אבות ומ"מ והשב שבות אהלי יעקב גם בברית כי והושיענו למען שמך, שכבודך לא יתחלל ונהיה עם ד' וזהו הקיום הפשוט שלנו, לכן גם בברית צריכים להגאל.

עוד אפשר מרמז המדרש, שאמר ד' אלא מכאן ולהבא הוי אומר ד' ד' וכו'. כי ד' אמר כך, ומ"מ גם זכות אבות אנו מזכירים. כי הוא ית' לעילא מכל שמהן ומכל העולמות ואף המלאכים שואלים איה מקום כבודו. והשייכות שיש לנו ישראל אליו ית' ועוד לאמר לפניו בחי' אתה, הוא ע"י שהשתלשל את כבודו לנו, וההשתלשלות היתה ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריהם, והשתלשל אור קדושתו ית' בהמדות חסד גו"ת שגילו האבות ועבדו בהן את ד', לכן כל שייכות שלנו אלין ית' היא ע"י האבות, ואנו אומרים אלקינו, ומה שייכותנו אליו ית', אלקי אבותינו אלקי אברהם וכו'. אבל ההשתלשלות היא רק במצב שלנו שאנו בצימצום ואין לנו התקרבות אליו ית' בלתי בהשתלשלות של חסד גבורה תפארת, משא"כ הוא ית' שגם חושך לא יחשיך ממך, ואתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם שאין צמצום ולא חילוק בין למעלה מהעולם לבין העולם, אז גם לולא זכות והשתלשלות האבות קרוב הוא אצלינו אף שאנו בצמצום, כי אין צמצום לפניו.

ובזה יכולים להבין מעט, זה שאמר ד' לא"א יכול יהא חותמין בכלן ת"ל והיה ברכה בך חותמין וכו', מה תוספת המעלה של חותמין מכפי שאומרים מקודם אלקי אברהם וכו'. אבל מקודם אומרים אלקינו היינו מצדנו, ושפיר צריכים לאמר אלקי אברהם וכו' יצחק וכו' יעקב, אבל מצדו ית' אין שייך זאת כנ"ל. משא"כ בברכה שאומרים ברוך אתה ד' ולא אומרים אלקינו, שהוא מצדו ית' ומ"מ אומרים מגן אברהם, זאת גדלות אברהם יותר והוא בחי' בך חותמין בחי' שימני כחותם על לבך וכו' שהחותם נראה גם במרום על לבך ועל זרועך כביכול. בך חותמין ולא בהם. כי מצדו ית' אין שייך השתלשלות,

ורק בחי' אברהם לא של מדת וספירת חסד, רק של בחי' ראשית ההתעוררות להתגלות שכבר יש בה אהבה ומטבע הטוב להטיב כנודע שהוא טעם של בריאת העולם. שיהיא אהבה טרם שנתגלה במדת חסד ואהבה. בחי' אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אותיות אברהם. לא התגלות במדה ולא מסטרא דילן. רק בחי' ברוך אתה, אתה דייקא מגן אברהם, יודעים שיש שם אהבה, ואין יודעים איך ולא מדה וציור כלל. וזה שד' אמר מצדו ית' שאף בלא זכות אבות יכולים להזכיר י"ג מדות, ואנחנו מצדנו מזכירים גם את זכות אבות וגם לזכות לי"ג מדות צריכים זכות אבות, שהיא כל שייכותנו אליו ית'.

והנה בספרי כ"ק אא"מ זצוקללה"ה איתא, למה הוצרכו לקרי"ס והלא היה יכול הוא ית' לעשות שילכו במים ולא יטבעו. ולהנ"ל באם היתה הישועה מסטרא דיליה ית' לבד. שאין עולם ולא הסתר וטבע מחלקים. כי אז היתה הישועה באופן זה. אבל כיון שאמר ד' למש"ר מה תצעק אלי מסטרא דיליה ומהתקרבותי להם כי כדאי זכות אבות ואמונה. והאבות הוא בחי' סטרא דילן בחי' השתלשלות, לכן היה בחי' קי"ס שלא יהיה מים. והנה אילו היה בחי' למעלה מההשתלשלות כי אז לא היה בזמן ולא נתעורר בכל שנה ביום הזה, אבל ויושע ד' ביום ההוא. דייקא ביום. שנמשך ביום וזמן. לכן אז ישיר וכו' לשון עתיד שתהיה הישועה תמיד לישראל.

פרק ז

שביעי של פסח

אז ישיר משה וכו' לד' ויאמרו לאמר וכו',

כי איתא בזוה"ק סוף פ' נח, אמר ר' חייא אשתמע דכלא במילא דפומא תלייא דהא כיון דאתבלבל מיד ויפץ ד' אותם משם, אבל בזמנא דאתי מה כתיב כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ד' וכו' עכ"ל הק'. היינו שגם בעמים אלו הכל תלוי בדבור. ורק אחר שבלבל את לשונם ויפץ, ולעתיד כדי שיקרא כלם בשם ד' גם כל השפה שלהם צריכה להיות ברורה. ומכש"כ ישראל שבדיבורי תורה ותפילה שלהם את כל העולמות ממלאים בקדושה שצריך כל דבוריהם להיות בקדושה.

כי בפתח אליהו אומרים מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה. שורש הדיבור באדם בבחי' מלכות היא כנסת ישראל. וקיום איש הישראלי הוא ודברת בם. עד שגם אוה"ע הרגישו ואמרו על מש"ר שאין כחו אלא בפה. ולא הדיבור שמדבר לד' בלבד. רק כששני חברים מדברים ביניהם דברים טובים או דברי חסידות דבורים הללו כבר ממלאים קדושה את העולמות. והגמרא אומרת ב' ת"ח המקשיבים זל"ז בהלכה הקב"ה שומע לקולם (שבת סג). הדיבור של ישראל נשמת ישראל הוא. וכמו שחיות הקדושה מתפשטת בכל העולם

גם בגשמיי עד שגם הסט"א מקבלת חיות מניצוץ הקדושה בבחי' ומלכותו בכל משלה. כן גם הדיבור בחי' מלכות גם בדבורי רשות מתפשט. ומי שדבורי רשות שלו נשמרים, ראשית שלא יחטא בהם בפועל שקר לה"ר חנופה לצנות וכו' וגם שלא ידבר דברים בטלים. אינו פוגם את הבחי' מלכות וכשבא לתורה ותפילה דבוריו דבורי קודש הם. דברי אלקים חיים הם ופועל ומייחד יחודים בהם.

ובגמרא ריש פסחים איתא בב' תלמידים שישבו קמי הלל וכו' חד אמר מפני מה אין מוסקין בטהרה וח"א מפני מה מוסקין בטומאה. ואמר הלל על זה שדיבר רק מטהרה מובטחני בזה שמורה הוראות בישראל (פסחים ג), שלפי שכל אנושי להיות מורה הוראות בישראל צריכים שכל חריף ולמה הבטיח שמורה הוראות יהיה רק בגלל דיבורו. אף שיכול להיות שחברו שכלו יותר חריף מאשר לו. אבל בידיד נפש אומרים. הדור נאה זיו העולם וכו' בהראות לה נועם זיוך וכו'. צריכים לראות גם בעולם את נועם ד', את ההדור נאה זיו העולם. צדיקים גדולים ראו ממש בעיני הבשר שלהם את אור ד' בעולם. אבל גם כל איש ישראלי צריך עכ"פ בדעתו לראות כן. וזו היא התחלה לראיה עליונה ג"כ, מי שחושב שהעולם עולם לעצמו והוא איש לעצמו. וכשלומד בשכלו ודיבורו לומד. מחיצה של ברזל עומדת בינו לבין אלקיו. צריך הוא לדעת, ולא בידיעה לבד. רק שיתמיד במחשבתו זו להגות בה לדמותה ולפשטה במוחו ולבו, שהוא ית' הנמצא היחידי ומלכותו מתפשטת בכל העולם, רק שלבושים גסים מלבישים ומכסים את קדושתו ית' עד שיש שהאיש חושב שהעולם ח"ו עולם לעצמו והוא איש לעצמו, ובאמת הכל הארת אלקותו ית' וכן הוא בלהודות הוראות בישראל, לא האיש יכול להורות, בין באיסור והיתר בין בלהודות להם דרכי ד' בחסידות וכו'. אף המלמד תינוקות רק ע"י שכינה המדברת מתוך גרונו יכול ללמד. אם שאינו בכ"כ התגלות כמו במש"ר ולא כמו בנביאים אף לא כהצדיקים אשר מלפנים, מ"מ ניצוץ דבר ד' בו. הכל התפשטות הארת ד' ית' היא בעולם. גם הלימוד הוא ית' לומד ומתלבש בדיבורו של האיש שהוא בחי' מלכות שמתפשט בו. לכן התלמיד ששמר את דיבורו שלא יפגמו". ד' מלמד על ידו והיה מובטח הלל בו שיהיה מורה הוראה. משא"כ מי שאינו שומר את לשונו. ולא ילמד ד' על ידו אף אם חכם הוא איך יוכל לבדו להורות תורת ד' לעם ד'. ולא המלמד לזולתו לבד. רק הרי כל איש ישראל צריך לעבוד את ד' בדברי פיו בתורה ותפילה. וצריך לקדש את פיו בכל דבוריו של כל היום כדי שניצוץ בחי' מלכות פה עילאה יתפשט בו וזה שאמר הגה"ק הנ"ל שאף העמים לעתיד כדי שיקראו כלם בשם ד' אהפוך אל העמים שפה ברורה ובדור הפלגה אחר שבלבל לשונם מיד ויפץ ד' אותם. כי הכל במילא דפומא תליא.

וזהו הענין בתורה שבכתב ושבע"פ. בזוה"ק ויקהל דף ר"י איתא שלכן תורה שבעל פה נקראת על פה ובכתב לא נקראת על כתב רק בכתב. מפני שכתב היא בינה. ותורה חכמה מתגלה בהכתב בעצמו. משא"כ תורה שבע"פ מתגלה על רתיכין תתאין שמלכות שוכנת עליהן שהן למטה ממלכות לכן נקראת על פה לא בפה. ע"ש. לא בענין הקבלה שלמעלה מהשגתינו רוצים אנו לדבר בזה. רק לענין עבודה לפי הנ"ל. אופן התגלות תורה שבכתב היא התגלות יותר תתאה וגמורה, לא בחי' על בלבד, שהדבר שנתגלה למטה ממנה והיא עליה, רק בתוך הדבר ממש. לכן הגם שבדבר שנתגלה התגלות ממש הוא. מ"מ רק בדבר הזה בהאותיות לא למטה מהן. ושבע"פ התגלותה יותר ערומה לא התגלות ממש. עד שהיא התגלות של בחי' על. ולא שהדבר שנתגלה בי יתהפך לעצם קדושה, לכן יכולה להתגלות גם על רתיכין תתאין שלמטה מבחי' מלכות בבחי' ומשם יפרד, והיא עליהן למעלה מתגלה. וכמו שגם האיש רואה החילוק. שבכתב הדיו והקלף במקום הזה ממש נעשים אות קדושה משא"כ בדיבור, וחוץ מזה שתורה שבכתב ושבע"פ זו צריכה לזו. וזל"ז, מפני שהתורה שבע"פ מפרשת ומגלה את התורה שבכתב. גם ב' אופני התגלותן הללו צריכות זל"ז.

בפ' משפטים בקבה"ת איתא ויכתב משה וכו' ספר הברית וכו' ופרש"י מבראשית עד קבה"ת, ונבין נא למה הצדיקים מן אברהם אבינו עד קבה"ת לא כתבו זאת, ובפרט הענינים והמצות שקיימו אותם כמילה וגיד הנשה, גם מש"ר למה המתין בזה עד קבה"ת אבל מקודם אופן ההתגלות היה בעל פה. בדבר ד' שמים נעשו. ואף שכל דברי העולם בחי' המשכה מאותיות התורה. כי באורייתא ברא קב"ה עלמא. מ"מ כיון שבדיבור היה היינו על פה ההתגלות היתה שהם נראין גשמים, ועליהם תגלו אותיות התורה. וגם במצות שקודם קבלת התורה. למשל בזוה"ק איתא שיעקב אבינו כיון סוד התפילין במקלות. והאם מי שיעשה גם עתה או אפילו מלפנים בזמן יעקב אבינו אם זולתו עשה כזאת יצא ידי חובת תפילין. האם עכ"פ לאיזה מעשה טובה תחשב עשיתו זו, מפני שאז ההתגלות היתה בחי' על, המקלות היו מקלות פשוטות ורק עליהם מלמעלה נתגלה המצוה ורק יעקב אבינו שהיה למעלה קיים בזה תפילין, וכל איש שהוא למטה כשיעשה זאת ישאר במקלות לבד. משא"כ התורה כשנתגלה אח"כ בכתב נעשה התגלות גמורה. לא על רק בכתב עד שהרצועות של עור שכשהן לעצמן אינן יותר טובות מן המקלות. מ"מ הן בעצמן נתהפכו להיות קדושות וכל איש אפילו הנמוך מקיים בהן המצוה. ורק בקבה"ת בהתגלות האופן של התורה שבכתב אז מבראשית עד קבה"ת שהיתה ע"ע רק בע"פ כתב מש"ר ונעשה כל העולם קדושה נגלית, ג"כ בשביל זה לכ"א כפי מצבו. קודם

שחטאו וגם עתה מי שנתעלה מהחטא רואה על כל דברי העולם את ההדור נאה זיו העולם, וכל איש ישראל רואה עכ"פ בזה שדברים פשוטים מן העולם יכולים להעשות מצוה קדושה בפועל.

והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות וכו' שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת. כנראה שדוקא מפני שהמכתב מכתב אלקים הוא. את שניהם צריכים, את המכתב וגם את התלמוד תורה. שאין לך ב"ח אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. ואז יכול להיות חרות מיצה"ר חירות ממה"מ. לא אתכפיא בלבד רק גם חירות. ע"י הלימוד בפה נמשך האור גם למקומות הנמוכים וע"י המכתב נעשה התגלות לא בחי' על בלבד והוא ישאר אתכפיא רק שגם הוא יתהפך לקדושה ויהיה חירות. והוא תכלית עבודת איש הישראלי שצריכים לבוא לה. אין כונתינו שכ"א יבא לבחי' מאן מנכון דמהפכין מחשוכא לנהורא וכו' (א. ד) להפוך הרע לטוב. שזהו רק בצדיקים גמורים, אבל עכ"פ כ"א צריך לעבוד שחלק הטוב שבו לא יהיה אתכפיא וטמון בקרבו. עד שיצטרך לכפותו בע"כ לעשות הטוב, רק מעצמו יתעורר הטוב שבו למצוה כמו שחלק הרע שבו מתעורר לגשם ותאות של היתר. הן גם הנפש של קדושה כשרוצה להתגלות ולהתעורר צריכה לכחות הגוף שעליהם תתגלה, כי בלעדם אין לה במה לגלות בעוה"ז. וכחות הגוף מגושמות, מ"מ ע"י ב' בחי' התגלות התורות. ע"י על פה ואז גם על כחות שלמטה שורה הקדושה, והכתב מועיל שגם הם יתקדשו לא על בלבד. עד שגם בכחות הגוף ישתוקק לקדושת ד' ולעבודה.

ובאמת נמצא רצון הזה לאיש הישראלי, ואף אם אינו מרגיש תשוקה לתפילין ושאר מצות, מ"מ כאשר ח"ו ע"י אונס יעבור על אחת מהן כמה יכאב לבו עליהן כאב ממש. ובאמת גמרא היא בפרק הרואה, שחביבה תורה לישראל כיום שנתנה תדע וכו' וערב אחד לא קרא דומה לו כמו שלא קרא מעולם. היינו שהראיה שחביבה תורה מביאה הגמרא מן הפעם שלא קרא, כנ"ל אף שאינו מרגיש כ"כ תשוקה וחביבות לקרות עכ"פ כאב מרגיש מן החוסר. הענין הוא אפשר ג"כ כנ"ל, שבקרבו פעל רק בחי' קודם קבה"ת שהמשיך על עצמו וכחותיו אור התורה והמצות. ולכן אף שכואב לו על חוסר מצוה גם כאב הלב הגשמיי, כיון שגם על כחותיו רובץ אור התורה ומצוות ומרגיש עליהן את החוסר. מ"מ שעם כחות אלו ישתוקק ועמהן ירגיש טעם. צריכים גם בחי' מכתב אלקים שגם הם יתהפכו לקדושה ואת זאת עוד לא תיקן. וצריך האיש בשתיהן לעבוד, להפשיט את קדושת התורה גם על דברים פשוטים, והוא בדבורי קדושה בפה, וכנ"ל לא בדבורי קדושה לבד רק גם בכל דבוריו שיהיו קודש, והוא התפשטות בחי' מלכות, וגם בחי'

כתיבה ומכתב, מכתב אלקים חרות חירות, והיא עבודה בפועל ובכה כמו החילוק בין דיבור לעשיה שהיא עבודה ומעשה בפועל, אבל רק עבודה ככתיבת הלוחות בחי' אנכי אנא נפשאי כתבית יהבית (שבת קה). עבודה שאת נפשו מוציא בה.
היוצא לנו מזה שבדבור פועלים המשכה גם למטה, וזה בשירה פעלו. ראתה שפחה וכו'. אף שאח"כ נשארה שפחה כמו מקודם, מפני שהיתה אמירה בלא כתיבה. בקבה"ת פעלו לפסקה זוהמתן (שבת קמו). והשירה היא ראשית לקבה"ת עד שלא את דברי הקדושה בלבד קדשו בזה רק גם כל הדיבורים של איש הישראלי. אז ישיר וכו' לד' ויאמרו לאמר אשירה לד' כל שיאמרו ישראל לאמר תהיה זאת אמירה ושירה לד'.

פרק ח

שביעי של פסח (**תר"צ**)

וירא ישראל את היד וכו' ויאמינו וכו',
ונבין נא קושית אא"מ זצלל"ה, אמה אמונה שייכת עתה כיון שכבר ראו בעיניהם, וכן נבין את הוירא ישראל. רק פשוט על מכת מצרים קאי, האם דבר חדש ראו עתה. וכי כל המכות של פרעה במצרים קטנות היו עד שיראו בהם את ה ויאמינו בו, ומה ענין שירה בים דוקא ולא אמרו תיכף שירה בצאתם ממצרים.
אמנם איתא בזוה"ק ואתחנן החילוק בין מש"ר שכתוב בו כי טוב. ותרא אותו כי טוב. לדוד. המלך שכתוב בו טוב ראי. טוב ראי דא דאיהו חיזי לאסתכלא הכי הוה דוד וכו' טוב דאיהו חזי. משה כתוב טוב דאיהו ממש וכו' סליק למיה' גופא איש עכ"ל הק' ע"פ פשוט יכול להיות כמו שנודע ששאר הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה וראו ע"י דמיונם, לא דמיון פשוט רק דמיון הנביאים בחי' וביד הנביאים אדמה, לכן היה בה חידות, ומש"ר ראה בעצם הנבואה בחי' תמונת ה במראה ולא בחידות, והנה לא בענין הנביאים אנו מדברים שאין לנו השגה ודי לנו שנהי' יהודים פשוטים, רק כיון שכל ישראל אע"פ שאינם נביאים בני נביאים הם. וכפי שדברנו כל ענין עבודה אמיתית ובפרט החסידות נצוץ של בני נביאים אשר בנו היא, לכן צריכים לדעת את נצוץ הנבואה הזה אשר בנו.
הנה לכאורה נראה שהראיה הפשוטה האנושית רק בעינים היא. מ"מ רואים שאף שגם לבהמה ג"כ עינים, אין ראיתה דומה לשל אדם. כי הבהמה כשרואה למשל בית, חצר ובאר. רואה את כל אחד לדבר בפני עצמו, והאדם רואה מכל אלו תמונה אחת עד שכאשר יחסר אחד מהם לא תהיה תמונה זו שקלט מזה שלמה, והתמונה האחת הזאת שרואה מכל הדברים הבודדים אלו לא מבחוץ באה לו שהביאו לו עיניו, רק מן עצמו

היא, כיון שהוא יודע שלדידה צריכים כל אלה, וכל הדברים הפרטיים חלקים מדבר אחד הם, לכן מכל הדברים הפרטיים רואה תמונה אחת. בעיניו רואה דברים בודדים. ובמוחו רואה תמונה אחת דירה, כי כשהעינים רואות גם באדם זולתו רק אברים אברים, ובאמת רואה תמונה אחת אדם. וכן בכל עניני הראיה עיקר ראיתו בקרבו היא ומן עצמותו. לכן מי ששקוע תמיד בדברי העולם אז בכל דבר רואה תמונה אחת עצמית מדברי העולם שנקבעו בו, והעובד ה' כפי ששקוע בדברי העבודה והקדושה תמונה כזו רואה אף מכל דבר שמביאים לו עיניו. לא בלבד שרואה ענינים גופניים ומזכיר א"ע מהקדושה, רק התמונה שמצטיירת במוחו של כל רואה, תמונה קדושה היא אצלו.

האיש הגופני למשל, רואה ביו"ט תמונה אחת של מנוחה אכילה ושתיה, ורק שמזכיר א"ע שלכן צוה ה' לנוח לאכול ולשתות מפני דבר זה וזה, בפסח מיצ"מ, בסוכות ע"ש בסוכות הושבתי וכו'. התם שואל מה זאת, שאינו רואה תמונה אחת רק כבהמה דברים בודדים, והרשע שרואה תמונה אחת רק תמונה של "לכם" רואה וצריך לדעת ולהזכיר אל מה ירמוז, שואל וכו' לכם, אל מה תרמוז התמונה של הלכם שביו"ט. משא"כ החכם שראשית חכמה יראת ה' שואל מה וכו' אשר צוה ה' וכו' הוא רואה מיד תמונה של מצוה וקדושה, רק שואל מה המצוה ופרטי עניני הקדושה. וכן הוא הדבר בענין קדושה שבאה אל האיש ממרום, כי מה ענין באה או לא באה, הלא תמיד הקדושה חופפת על האיש הישראלי, רק ענין באה היא שתתגלה ותראה בקרבו היא. לכן לפי עצמותו נתגלה לו ורואה. כי כל מעט התרוממות וכל נצוץ טוב שמרגיש האיש הישראלי לפעמים בקרבו. מין התגלות נצוץ אור עליון שנראית בקרבו היא. ואף כשאינו יודע מה הוא מרגיש מין ראיה היא. ראיה של אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי. והתגלות ראיה זו היא ע"י האדם מדותיו דעתו ומחשבותיו ששקוע הוא בהם.

כמו למשל כשזורעים חטה צומחת חטה, שאף שכח אלקי שבצמיחה של חטה שוה לכח הצמיחה שבשאר צמחים ודשאים. מ"מ מתגלה הכח כפי הכלי וצורתו. ואפילו השכל שרואה האיש ומחדש בתורה, בכולם נמצא מין התגלות כפי עצמותו, ואף שנדמה לו לאיש שמתחיל בשכל לעיין ועובד בו וע"י שכלו גילה השכל והחדוש שבתורה, עיקר היא התגלות נצוץ אור התורה ע"י עצמותו וע"י רעיונותיו ששקוע בהם והשכל רק עוזר לו אם בעצמו קשה לו לראות, כמו אם רואהיאיש מרחוק. אז אם רחוק הוא הרבה ממנו עד שא"א לו להכירו מיד, מתחיל להעזר בשכלו לפי גודלו ולפי תנועותיו נראה שזה הוא. ואז גם עיניו מכירות כבר שכן הוא. ואלמלא ראהו מקודם כי אז לא התחיל להתחכך בשכלו. לכן כשמביטים בספר של צדיק. אין צריכים להשאר בשכל

בלבד שאומר, רק כיון שזהו נצוץ קדושה שנתגלה לצדיק בתמונה זו, לכן ישתדל לבא עד התמונה של התגלות ואז ירגיש איזה פעולה בקרבו, ואם אינו מרגיש מאומה. סימן הוא שרק את השכל הבין ואת התמונה שהיא צורת קדושה שנתגלתה ע"י הצדיק לא ראה. והפסוק מרמז ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וכו' מלאך ה' צבאות הוא, מה שאתה שומע דעת וחכמה מן הרב זהו רק בשפתיו ושפתי וכו' דעת, ואין זאת כל תורתו בלבד. וצריכים לבקש ולדרוש תורה האמיתית שבפנימיות דברי הדעת שבשפתיו, כי בדברי דעת אלו נתגלה נצוץ התורה כנ"ל. מפני שכל התגלות מתגלה בעוה"ז ע"י לבוש ואף המלאך מתלבש בלבוש עוה"ז. וכיון שהיא שקועה תמיד בתורה מתגלה התורה ע"י תמונה זו של רעיונותיו, ובעניני רעיונותיו. אם בדיני איסור והיתר. דיני ממונות. או בדברי קבלה וכו'. והגמרא אומרת אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, כי ביהושע כתוב שבא מלאך, ואמר אני שר צבא ה' עתה באתי. ודרשו חז"ל שהוכיחו על בטול תורה. מיד וילן יהושע בעמק. שלן בעומקה של הלכה. ויש להבין איך אפשר לומר שיהושע בטל מהתורה. הלא גם בק"ש יוצאים. אבל מתשובת יהושע רואים על מה הוכיחו מלאך ה' צבאות. שלן בעומקה של הלכה. לבוא אל עמקה לאור שנמצא בה, ע"י שלן בה ותמיד נמצא בה אז האור שבעומקה נתגלה. ושפתי כהן וכו' כנ"ל הדעת הוא רק בשפתים ויבקשו תורה מפיהו, אם הרב דומה למלאך ה' שדורש לא רק לפטור א"ע בתורה רק להיות לן בעמקה ושקוע הוא בה. עד שאור נצוץ התורה יכל להתגלות ע"י וע"י מחשבותיו אז "יבקשו" תורה מפיהו כנ"ל.

וזהו בכלל הרצון שיש לאיש הישראלי לתורה. ואם מבין משתוקק להעמיק יותר מפני שכבר התחילה התמונה להתגלות. ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי. רק שהוא אינו רואה עוד אתה ורוצה להעזר בשכלו ללידה זו. תורה היא וללמוד אני צריך. כיון שאני מרגיש שאני צריך ללמוד. אז בטח תורה היא. חלק תורה נמצא בה, וזהו רצוני והצורך שאני מרגיש.

היוצא לנו מדברינו שכל מין הרגשה טובה אף שאינו יודע בראיה והסתכלות ממשית מה הוא רואה מין ראיה היא, ראיה של אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, ופחד נפל עליו. היינו שמרגיש בראיית נפשו אף שאינו מכיר היטב את הראיה. כמו שיש לפעמים, באיש כשאומר מזמור לדוד גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. ובכונה ומחשבה חזקה רואה את דאגותיו ודאגות כלל ישראל מסביב בכל מקום. ומתחזק ואומר גם וכו' בגיא צלמות לא אירא רע כי "אתה" עמדי ומעמיק הרבה באתה עמדי. אז מרגיש את האתה עמדי שוכן בקרב לבו ועל לבו במוחו ועל מוחו. ולא תמיד יכול להרגיש

כן בהרגשה ממשית אף אם רוצה להרגיש תמיד, רק לפעמים מוכשר הוא לזה, וכן הרגשות אחרות, כלם ראיות הן כנ"ל. וזה ענין אהבה יראה ושאר ענין עבודה התלויה בלב הישראלי. כלן צריכות לאיזה ראיה פנימית על איזה תמונה קדושה שתתגלה בו. כדי שתוכל היראה והאהבה להאחז בה לפי מצבו, למי ירא ואוהב. בחי' זה אלי ואנוהו. בכל ענין פאר שמפארים אותו בעבודה ביראה ואהבה וכו' צריכים שנוכל לאמר זה אלי. לא שיראוהו וישיגוהו כי ולא ישיגוהו משיגי הגוף, רק ראיה של התגלות נצוץ לאיזה מראה בקרבו כנ"ל.

וכמו שיכול להיות שני בנ"א ששומעים שכל אחד. ואחד מבינו והשני אינו מבינו. וסבת הדבר הוא שלאחד יש במוחו כל דברים הפרטיים, ויכול לקבץ דברים וידיעות פרטיים שצריכים, עד כדי שתוכל תמונה וצורת השכל הזאת להתגלות עליהם. והשני אף אם הוא חכם, כשאין לו כל אותן הידיעות, או שאינו יכול לקבצם ולגדלם עתה במוחו. לעשות מהם עיסה אחת, שתוכל צורה ותמונה זו של שכל להצטייר עליה, אינו יודע. למשל מי שלומד מהרש"א צריך לדעת הדין בתורה ודעות הגמרא מה שזה אמר וזה אמר, בכל הענין הזה, ודעת רש"י וכל השקלא וטריא של התוספות, ואז מתגלה לו צורה אחת של שכל המהרש"א, ומי שאינו יודע כל אלה, או שיודע פרטים רק שאינו יכול לגבלם שיעשו עיסה אחת, לא תתגלה לו צורת דעת וסברת המהרש"א. כן אהבה יראה וכו' אמיתית שצריכה להתגלות איזה נצוץ קדושה, בחינת זה אלי ואנוהו כנ"ל, צריכים לדברים פרטיים. ולקבץ את הדברים הפרטיים לדבר אחד, שיוכל אותו הנצוץ להתגלות בו ואז יבא ליראה ואהבה.

וזה שאומרים ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך. צריכים מקודם ליחוד הלב. ראשית היחוד הוא שלא יהיה אחר בכל היום, ואחר בשעת התורה ותפלה, הן במחשבה הן בדבור ומעשה. וכן בכלל צריך הוא לעבוד תמיד לתכלית אחת. ואף בעת עבודתו לא תהיה סתם עשיה רק לתכלית אחת. למשל יקח לו מקודם מדה זו או זו לתקנה ולקדשה בקרבו. ואח"כ זו ואח"כ עבודה זו, לא שאומרים שלא יעסוק בטוב העולם, כי לא כל אחד יכול לעשות כן והרבה עשו כרשב"י וכו'. רק שבכולם תהיה תכלית ומחשבה אחת לעבודה.

והנה הפזור והעדר התכלית האחת בכל עניניו הוא פשוט, כמו כל הסבה מה שהיצה"ר בכלל מתגבר יותר. מפני שבא בראשונה ומקנן בלב האיש. לכן מי שאינו עושה לעצמו שעורים שיעמיק ויקבע במחשבתו שצריך הוא לקבוע תכלית בכ"ע, ותכלית זה וזה בעבודה, ורק כשבא לעשות איזה מעשה גופני רוצה לחשוב בו שעושה ,לשם עבודה.

קשה שיפעל מה. כי עתה יש לו תכלית לשם גופו, ומחשבה טובה הוא רוצה רק להטיל עליה והיא מן יתרת, זרות. משא"כ כשעושה שעורים כנ"ל, ותכלית הקדושה נקבעת במוחו, אז כשבא לדבר מדברי העולם תכלית הקדושה קבועה בו, והמחשבה רעה היא עתה היתרת הזרות, ואף אם נכשל וכמתו באיזה דבר לשם גופו, מרגיש בקרבו מן חטא וחוב לעצמו, כיון שבאמת תכלית אחת דקדושה בו, ובכל עצמותו. וכשיש לו תכלית אמת דקדושה, ובכל עניניו אף מה שלא דברנו כאן, הכל מקובץ בו לתכלית אחת, והוא בכלל איש אחד לא מפוזר ומפורד, או יכול נצוץ מנצוצי הקדושה להתגלות בו לאיזה תמונה וראיה פנימית. אם בהתגלות בנפשו, או בבחינת אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי. ואז יכול להשיג אהבה ויראה וכו' אמיתית.

וזה רמז הר"מ בזוה"ק ואתחנן לענין עבודה בענין יחוד שמע ישראל, מאן דמיחד שמי' דקב"ה ושוי לבי ורעותיה בההיא יחודא דקאמרו, ויחבר כל שייפוי בההיא יחודא בההיא רעותא, למיהוי כלהו אחד וכו'. האיש צריך ליחד א"ע אבריו וגופו ברצון אחד של עבודה, עד שכל מעשיו תהיינה אברים לנשמה אחת ותכלית אחת אשר בהם. ואז חלק נצוץ אחדות ה' תתגלה בו, וע"י ראיה זו של בחי' זה אלי ואנוהו, יכול לבא אח"כ גם לאהבת וכו'.

וזהו ענין אמונה ג"כ. כי לכאורה אמונה היא בלא הרגשה שמאמין לבד, דבר שאינו מתגלה בגוף רק מאמין לבד. ובאמת האמונה היא ראשית אהבה יראה וכל עניני עבודה שמתגלה בגוף. כי באמונה אוחז האיש גם באור שלמעלה מן העולמות וההתלבשות. כי הוא מאמין באין סוף מה שלמעלה מכל עלמין, וכשמתחזק באמונתו למעלה, אז יכול אח"כ להמשיך חלקים מנצוצות שאחז בהם באמונתו, ולגלותם אח"כ במראת הנפש, וראיה פנימית, ואז מתגלה בו אהבה יראה וכו'. ואם לא נתחזק באמונתו ולא התדבק באורות שלמעלה ממנו. אין לו מה לגלות בקרבו. ולא אהבה יראה וכו' אמיתית, ואם האמין ולא גילה אח"כ בקרבו ע"י יראה ואהבה וכו' נשארה אמונתו למעלה ממנו. וגופו רחוק מהם, עד שיכול גופו ח"ו לעשות לרצות וכו' דברים שהם היפך אמונתו. ואיך יגלה את אמונתו בקרבו ע"י אחדות עצמותו כנ"ל. ויחוד אבריו ברצון הזה כנ"ל ברעיא מהימנא. זהו שלימות אמונה אהבה ויראה למיהוי כולהו חד.

היוצא לנו מזה שכל נצוץ התגלות הוא ע"י עצם האיש. כפי הדברים ששקוע בהם. וכפי אחדות עצמותו, וגם בנביא שההתגלות שלו היתה הרבה יותר מכפי השגתנו, שאין לנו בכלל השגה בנביא ובנבואתו, מ"מ כדי שתתגלה המראה אליו שהוא יראה אותה בחי' במראה אליו אתודע. דייקא אליו, שהוא יראה, היתה התגלות בהתלבשות עצמו בחי'

ביד הנביאים אדמה. בחי' נבואה אחת עולה לכמה נביאים. ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. עצמות הנביא שבו מתגלה הנבואה, להראות אליו במראה. זהו החילוק בין נביא לנביא. וזהו בשאר הנביאים והאספקלריא שאינה מאירה, כיון שהראיה היתה אליו. וזהו בחי' טוב ראי שהוא יראה, משא"כ במש"ר שסליק לגופא היינו גופא דמלכא. והתבטלות עצמותו עד שלא היתה אתודע אליו. על ידי עצמו רק לתמונת ה' יביט. כמו שהוא למעלה היתה. ולא בחידות ולבושים. ולא בטוב ראי. נמצא שגם לכל איש ישראל צריכה האמונה להתגלות בבחי' טוב ראי, האמונה שהיא התאחזות באור שלמעלה, ההתלבשות תתגלה בו למראה של נפש ע"י התלבשות עצמותו, ואז יכול להתעורר בו אהבה ויראה וכו'.

ואפשר זה רמז הפסוקים שאמר מש"ר והם לא יאמינו לי וכו' כי יאמרו לא נראה אליך ה'. לא שהרעיא מהימנא ח"ו קטרג על ישראל ואמר שלא יאמינו. רק כיון שמש"ר הוא למעלה מטוב ראי, התגלות שאינה מתגלית לראיה עצמית, למעלה מן במראה אליו אתודע, לא יוכל להמשיך להם אמונה שתתגלה אליהם במראה וראיה עצמית. כי יאמרו לא נראה אליך ה'. כיון שלך אין התגלות במראה. ויאמר ה' מה זה בידך וכו' לא לבד לראות הנפש, רק גם לראיה בפועל לעיני בשר תמשיך התגלותם ואמונתם. וכל הדין ודברים שהיה בין ישראל למש"ר היה, שחשבו שגדול הוא מהם הרבה. כיון שאינו בחי' טוב ראי, ואם המשיך להם לראיה ממשית הוא דבר שיוצא מדרכו, לכן כשמצאו א"ע בצרה חשבו שזאת היא הסבה. כיון שדבר שיוצא מן הדרך אינו תמידיות, לכן נשארים רחוקים בגופם ובעצמותם מה', לכן גם עתה שבאו לים אמר להם מש"ר התיצבו וראו את ישועת ה' וכו' שגם עתה לצורך ישראל תמשך אור האמונה לראיה. ויתקרבו עד שיזכו לישועה. וירא ישראל את וכו' ויאמינו וכו'. אמונתם נמשכה להם עתה למראה וראי' בשלמות יותר ממצרים. בבחי' ראתה שפחה וכו' אמונה של ראיה. ואז זכו לשירה לגלות גם בשירה ראיית נפשם שנתגלה מאור עליון שלמעלה מן ההתלבשות והראיה.

פרק ט

אחרון של פסח (**תר"צ**)

ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לד' אלקיך.

להבין למה בפ' אמור כתיב עצרת לד' אלקיך ובפ' פנחס מקרא קודש יהיה לכם. ולמה בשמע"צ כתיב עצרת תהיה לכם. וכן וירא ישראל את היד הגדולה וכו' האם רק עתה ראו ידו הגדולה ולא במצרים.

אמנם הגמרא אומרת במס' שבת בר"פ כלל גדול (ס"ח ע"א) היכא דאית בהו אבות ותולדות תנא כלל גדול. הנה הישועות והקדושות שד' מאיר לישראל יש בהן אבות ותולדות כי לא בשעת התגלות הקדושה והישועה בלבד היתה, רק מן אז מתגלה האור והישועה לנו וגם לדורי דורות תהיה. אבל בענין בריאת העולם רואים שבשעת הבריאה ברא ד' הכל בעצמו. לא ע"י אמצעי. ומן אז אף שג"כ ד' בורא ומחדש בכל יום תמיד מע"ב הבריאה היא ע"י הנבראים. ואמר לאדם פרו ורבו שמעתה הבריאה תהיה ע"י האדם. וכן כשאר דברי העולם עץ עושה פרי אשר זרעו בו וכו'.

לכן בשאר יו"ט כמו בשבועות וכדומה, שישראל קבלו בקרבם את האור ע"י עבודתם שבאו אליו ע"י הספירה וכו' ניחה שהאור מאז עושה תולדות. כי בנ"י מאז עשו לבניהם עד עתה. משא"כ בפסח שנודע מהאר"י זצ"ל שאור חלק מהם איך עושה תולדות גם לנו, ואיך נתגלה לנו בפסח בשבועות בעבודתם אבל היה צריך להתגלות האור רק עתה בפסח היא בריאה מחדש ולא תולדות ואין אנו רואים התעלמות האור ונשאר איזה בחי' אור שהוא כח ואור שנשאר להם מין כח להתגלות קדושה שהיא פסוח ודילוג. כלומר לפי שורת הדין כל איש היה צריך להמצא רק במקומו ולא יוכל להתעלות. ואף אם יתעלה תהיה עליתו רק מעט מעט ובפסח ניתן להם כח הזה ששמו דילוג ופיסוח, שיוכל האיש באיזה מצב שהוא לקפוץ הרבה למעלה ממצבו. ואף שאינו נשאר במעלה העליונה מ"מ כיון שנקלט בקדושה עלאה לשעה, כבר מתחיל מעתה לעבוד את ד' ולעלות במדה מרובה. וכח האור הזה ששמו דלוג ופסוח עושה תולדות, וגם עתה יכול האיש לפסוח ולקפוץ ממעל לעצמו הרבה ויכול אח"כ לעבוד ע"י דילוג הזה. אף שאינו נשאר אצלו. וכל היו"ט הזה נקרא פסח. ע"ש הדילוג ופסוח.

בתרגום יהונתן איתא. שבליל יציאתם ממצרים קבלם הענן ממצרים והביאם לירושלים ואכלו שם פסחיהם. והשיבם מצרימה. כך הוא כל ענינו של פסח שיוכל. (היתר חסר וחבל על דאבדין).

פרק י

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

ד' אמר לאדם הראשון איכה, כי תיכף אחרי השנוי הגדול הזה ואחרי הנפילה האיומה מן גן עדן לשאול תחתית ר"ל, ולהשעבוד לתאות ר"ל, נאבד ונעדר כל עיקר האדם עד ששאלהו ד' איכה. כל אדם כשבא לו דבר של עגמת נפש דואג וקשה לו לשמוח אז. וכשבא לו דבר של שמחה הוא שמח וקשה לו לדאג עתה. ואם כן האיש כזה הוא רק אכסניא למחשבות העולם אשר הם עוברים ושבים באים ויוצאים ממנו, ועצם שלו של

האדם אין, יצבור נא האדם מחשבות מן המעת לעת ויסתכל בהם ויראה אם לא רק מאורעות הזמן והעולם הן, וכפי שהזמן והעולם משתנים גם הם משתנים, עתה עפ"י רוב מחשבות של דאגה בקרב האיש וכשיעזור ד' והזמן יטיב אז מחשבות שמחות יבואו אליו, גם הקודמות וגם אלו לא עצם שלו הם רק אכסנאים אורחים הם בו, מתחילה היו אורחים רעים ועתה טובים כפי העולם והיום. ואיכה, איה אתה בעצמך, אם האיש נמצא בביתו ובעצמותו. אז צריך ששמחה לא תטרף את דעתו וגם דאגה לא תכריעהו כל כך. אבל שימצא האדם אצל עצמו ולא יהיה כאסקופה הנדרסת למאורעות ורעיונות העולם שבאים אל קרבו. צריך הישראלי לעורר בעצמותו התלהבות והתפעלות דקדושה, ידוע לכל שענין התלהבות והתפעלות אי אפשר להבין בשכל בלתי אם הישראלי מדגישם בעצמו. אבל כדי שלא יאמרו אם כן מה דורש ממני ה' דבר שאינו אומר לי מהו ואין לי הבנה בהם כלל, לכן כדי לקרב מעט אל השכל ענין התפעלות יכול להיות. כי נודע שבעת השרפה ח"ו יש כח באדם לעשות הרבה יותר מאשר שלא בשעת השריפה. ובשעת שלום כמה שינסה ויחפוץ להתחזק לא יוכל כמו בשעת השריפה, ומאין לו הכח הזה שלא היה לו מקודם.

אבל עולם הזה הוא בחי' מלכות של העולמות עליונים ולית לה מגרמה כלום רק שכל חיזון בה מתחזין כנודע. אבל ד, אחד ברא עולם אחד, ולא חומרים ישיים נפרדים. רק את הצורות (שהם רוחני' נגד החומר) עשה ד' שיתגלו לנו בקטנות שיכולים אנו לראותו. וכמו שהשמש אם מצמצמים את אורה כדי שנוכל לראותה אחדות השמש ואורה נשאר, כן העולם אחד הוא וד' עשה הצורות. מהו צורה בדבר שנראת ומורגשת אם ע"י העינים או שמיעה והרגשה. וכל צורה יש בכחה רק ללקט ולאסוף מן כל העולם האחד כחות אשר נחוצים אלי, ובהם הוא מתגלה. מה הוא הגרעין אשר אין בה לא עץ ולא עלים וכו' ומ"מ נתגדל ממנו הכל. ולמה אי אפשר לצמוח ממנו רק אם נטמן בקרקע ובאדר ומים כראוי לו. מפני שבהגרעץ שורה רק צורה וביכלתו לאסוף כחות הבלתי נראים מן העולם האחד ולגלותם בצורתן. האדם קטן כשנולד ואם לא יאסוף אליו כחות מן העולם על ידי אכילה ושתיה ונשימה וכו' לא יתגדל וכדומה. נמצא שכל דבר שאנו רואים בעולם אין זה עצם חומרי לעצמו רק צורה נגלית מן כל העולם ואחדותה, והצורה זו יש לה יכולת לאסוף כחות מן אחדות העולם אשר נתגלה בצורה זו.

אבל האדם כיון שאחד מתוכני צורתו היא הבחירה החפשית, לכן גם כוחותיו אינם נקצבים ומוגבלים, ואם בדעתו שצריך עתה לכח יותר גדול אז אוספת צורתו מן העולם כח יותר, כגון בשריפה כנ"ל, וכל איש אינו יכול למוד את דעתו וכוחותיו, כי אינם

מוגבלים כמו שאין דעתו מוגבלת רק בבחירה חפשית, איני אומר שכל איש יכול להיות גבור כשמשון, אבל האיש הישראלי מורכב מבהמיות עם דעת ורצון, ועיקר הבחירה היא בדעת ורצון, לכן בדעת ורצון יכול לאסוף ככל צרכיו, יכול להתחכם יותר מן החכמה שנקצבה לו, אף שחכם או טפש מכריז המלאך קודם לידתו מ"מ רואים שע"י עבודה יכול הטפש לקנות חכמה וכן מדות טובות, והכל ע"י שמרגיש שצריך לו כמו בשעת השרפה שמרגיש כאב וצורך גדול בשריפת הונו. ויוסף דעת יוסיף מכאוב, להוסיף דעת יכולים רק ע"י שיוסיף מכאוב מן העדר הדעת.

וזה הכל בדעת ורצון שלו שבהם הבחירה, משא"כ בעניני גופו קשה להם להוסיף מעצמם יותר מן הקצוב, רק באיש שדעתו ורצונו מושלים על גופו אז כיון שדעתו ורצונו חפשים בלי קצבה והם מתוכן צורת האדם לכן יכולים להוסיף לו כח יותר מן הקצוב לו, כמו בשעת השרפה שכיון שדעתו ורצונו מושלים בכל עח על גופו, גם גופו מוסיף כח מן החח, לכן רואים אצל הצדיקים שאף אם חלשים הם מ"מ לצורך עבודה יש להם כוח אשר אף הגבור לא היה יכול לחקות מעשיהם, ובכלל אין הישראלי יכול למוד את כוחותיו לעבודה, ואף בפשוט האדם רואה אם יחפוץ לעשות באמצע השנה העבודה שעושה איזה ימים קודם פסח לצורך פסח לא יוכל בשום אופן, לא יהיה לו כח ולא פנאי לעשות את הכל, מפני שהכרח ורצון עבודה שבדעתו ורצונו שולטים עתה על גופו, והם בבחירתם החפשית מוסיפים לו כח יותר ממה שיש לו.

ובכל ענין עבודה כן הוא, אם רצונו ודעתו מסורים אליה שבדבר זה כמעט אין בחירה אצלו, כי בחר בהטוב שבו והם שולטים עליו, אזי יהיה לו פנאי וכח לעבוד, משא"כ מי שתמיד הוא בבחירה היינו בספק או לעשות לעבוד וכו' ולא בחר והחליט, ואף אם רוצה בעבודה מ"מ אין הדעת והרצון שולטים על גופו. אז תמיד אין לו פנאי וכח לעבודה. ואפשר שב' השאלות קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה שאומרת הגמרא אחת היא, כי איתא בספ"ק שקבעת עתים היינו למי שהוא טרוד בעסקיו שואלים אם גזלת עתים לתורה מלשון וקבע את קובעיהם וכו' ולהנ"ל שואלים למי שהוא טרוד קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה שירבה ויפרה לך הזמן והכח יותר מן הקצוב לך.

נחזור להנ"ל שהעולם הפרוד שנראה לנו היא בחי' מלכות דלית לה מגרמה כלום ומקבלת מאחדות העולם כפי הצורות שלה, והאיש הישראלי כיון שאחד מתוכני צורתו היא הדעת והרצון החפשי, לכן יכול לאסוף גם כן חפשי בלי קצבה. לכן הישראלי שמתבונן בינו לבין עצמו. הנה נמצא אין סוף ומקור של קדושה וטהרה שהוא גדול מכל עלמין, אור אמת לעילא מן הגבול וחיים אמתיים ולמה אני רחוק מכל זה, למה אני כלי

ריק, כלי חרם יבש ונמאס, ונתעורר בו עד תוך תוכיותו תשוקה לקדושה, ותשוקה זו שולטת על כל גופו. אז כנ"ל כיון שהדעת ורצון עצם צורתו הוא שיש בכחה לאסוף יותר מן הקצוב לה, אז מאסף קדושה ממקור הקדושה אליו אפילו מבחי' מקיף לא ממכ"ע בלבד, ובבוא בו כל כך רבד קדושה מן בחי' לעילא מן כל עלמין, נרתע כל גופו ורובץ ומתבטל תחת כובד הקדושה ששופעת עליו, עד שממש אינו אותו האיש שהיה מקודם. הוא מרגיש את אשר לא הרגיש מקודם, ורוצה את אשר לא רצה, עד שיכול לזכות גם לרוח הקודש מעט מעט, אין כונתי שדוקא יעשה מעשים משתים בגופו וכל רמ"ח אברים של התפעלות, הן אמת שמי שמתלהב אי אפשר לו לפעמים להתאפק מבלי שיוציא צעקה או הכאה ביד וברגל וכו' אבל עיקר התפעלות והתלהבות דקדושה היא בקרב האיש כנ"ל שהתפרץ בו כ"כ קדושה עד שכל עצמותו נתבטל ועומד הוא כלו להתפוצץ ח"ו מגודל האור. וזהו מעט ענין התלהבות והתפעלות לפי שכל האדם.

וזהו החילוק בין הישראלי שיש לו התפעלות שהמשיך בבחירתו, וכן מי שאינו ממשיך מאומה בבחירתו רק כפי צורתו הקצובה, וצורה זו לא נראה עוד צורת ישראל, כי גם צורת הבהמה והצומח מאספים מחלקי העולם, רק כין שיש באדם אשר יש מקום גם לרעיונות ורצוניות העולם לכנס גם הם נכנסים. צורת ישראל היא מה שמצייר את ישראל ומגבילו בעצם תוכנו שהוא חלוק משאר הברואים, ומהו צורתו זו מה שאוסף לא בהכרח רק בבחירה, וכל זמן שאין לו צורה זו אז אין האיש עוד בביתו ועצמותו, אבל כבר דברנו שלעורר בנו תשוקה צריכים מקודם לדעת שחסרה לנו זאת, ולעומת הא"ם שמקיף אותנו רקנים אנחנו מן הקדושה וא"ס, וכשד' שאל לאדם הראשון איכה הלא כלך חסר, ענה את קולך וכו, ואירא כי ערום אנוכי, ראיתי בעצמי שאני ערום חכם ויש בי יראה כי אם אין יראה אין חכמה, וכיון שדמיתי שלא חסר לי מאומה רק ערום אנכי, לכן ואחבא ונחסרתי כלו, ולא אספתי קדושה של התפעלות רק נשארתי אכסניא לעולם כנ"ל. לכן קשה להשיג התפעלות והתלהבות קדושה מפני שצריך לאסוף קדושה מבחי' מקיף היינו שחק לעולם, לכן אם איש ישראל משיג התלהבות והתפעלות, אז קל גם לאיש אחר להשיג מפני שהראשון כבר המשיך המקיף לפנימי למלא כ"ע. וגם זה ענין שחסידות התלהבות והתפעלות של הרבי צריכים להכיר בהחסידים, ולא די מה שהרבי צריך למצוא לעצמו ולא להיות בחי' איכה כנ"ל, אלא גם בהם צריך הוא לדור על ידי שהוא המשיך ההתלהבות לעולם וקל גם להם להמשיך, ואם הרבי אינו ניכר בהחסידים סימן הוא או שהוא חלש בעבודתו או שהם אינם עובדים את אשר יקל להם לעבוד. וזה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו, לא בעצמותו לבד צריך לראות את

עצמו ולא יהיה בחי' איכה שאינו נמצא, אלא אף בהדור צריך לראות ולמצוא את עצמו, כאילו הוא יצא ממצרים, כמו שבמצרים הי' בחינת וישאלו איש מאת רעהו ועבודת האחד היה ניכר בחבריו עד שראתה שפחה וכו', לכן צריך הוא להיות בחי' לראות את עצמו בהדור וק"ל.

פרק יא

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

בכל מקום הפשט של כל המרבה הוא שמרבה מעצמו יותר מכפי שנצטוה, ואם כן מה אנו מרבים יותר על דברי הגדה שנצטווינו. אמנם איתא בזוה"ק ויגש תא חזי בשעתא דטוב איתער דאיהו ימינא, כל חידו וכל טיבו וכל ברכאן משתכחין, וכלא בחשאי איהו כמה דאוקמאה דאמרן בשכמל"ו בחשאי עכ"ל הק ולדרכנו אפשר מרמז בזה הזוה"ק. כי נודע שיש קול ודבור תפארת ומלכות, גם עפ"י פשוט רואים שהקול יוצא מפנימיות האיש לא מהלב והריאה בלבד, אלא מתוך תוכיות נפשו, שמחתו וצערו של איש נכרים יותר בצעקה יותר מאשר ניכר מן דבורו. וכמו שכבר דברנו משה רבינו ויהושע נשאו ונתנו אם קול ענות גבורה או קול ענות חלושה, ולמה לא המתינו עד שיבואו למחנה ויראו. אבל אף שמש"ר ויהושע הכירו בפני כל ישראל עד היכן נגע הפגם בו. אבל למדו לנו בזה שבהקול יש יותר להכיר עד היכן מגיע הפגם בפנימיות הנפש, משא"כ הדבור לעצמו כשנפרד מן הקול הוא אותיות שהפה והלשון מחלקים ומוציאים אותם, היינו חצונות הגוף בלבד, אינו אומר על הדבור בקול כי הוא התגלות המחשבה רק על אותיות הפה בלבד.

ודבר ד' שיתהוה ממנו דבור אפילו בעולם הזה היא הכל ע"י ישראל ששורשם במחשבה. וגם עבודתם בפה ודבור למוד תורה ותפלה בפה, לכן אותיות דבורם גרם אותיות הדבור למעלה שיתהוו עשרה מאמרות ושאר דברי ד' לעולם הזה. וכעין זה שאיתא מהמגיד הגדול זצ"ל על בגלל אבות שעשו רצונך. שכיון שכשנברא העולם יעבדו הם את ד' לכן עשו בזה רצון לבריאת העולם. וישראל נוטריקון יש ששים ריבוא אותיות לתורה. יש ששים ריבוא אנשים לישראל. כי הם עושין את האותיות, וכל איש ישראל דיבורו עושה יחוד שמים ואח הוי, את, קול ודבור כי נותן אותיות לקול עליון ונתגלה הדבור, וכל מה שדבורו של הישראל יותר קדוש יותר כל הבריאה קדושה כי ד' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. במה בעשרה מאמדות, ובמה נעשה הדבור, בדבור ישראל.

נמצא שקדושת העולם תלד בדבור ישראל, וכן כל הידווד הזה של קול ודיבור בעשה בק"ש מודע ששמע ישראל הוא הוי' וברוך שם כבוד מלכותו וכו' אדנ' דבור, לכן אם

נאמר זאת בקול הרי כבר נתיחד ואנו צריכים לעשות היחוד עתה בקול ודבור, לכן צריכים להאריך בשמע בחי"ת ודל"ת כדי שיהיה התגלות הקול בלא דבור, ובברוך שם צריך לומר בלא קול רק באותיות הדיבור, ומיחדים לאחד בשמע וכו' לברוך שם וכו' יחודא עילאה ותתאה. והזוה"ק אומר שבשעתא דטוב אתער ג"כ בחשאי הוא. כי אם יהיה בקול לא ימשך הברכה למטה לאותיות לישראל ולעשיה לבחי' מלכות כי ישאר בקול טוב רק ברוחניות, כשד' רוצה להמשיך לישראל גם בעיניני עשי' צריך להיות בלא קול אותיות הדבור לחוד בלחש.

אבל בני ישראל בעצמם קודם רדתם למצויים ג"כ היו למעלה מן עולם הזה והדבור, והאבות היו מרכבה וקבלו התורה עד שלא ניתנה למעלה מן הדבור וכשירדו למצרים נתקשרו לעולם לאחדות הדבור ונצטוו ואמרתם זבח פסח ומצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. אבל לא ההגדה בלבדה צריכה להיות הדבור הקדוש שהשגנו במצרים ליחד בזה קול ודבור הוי' אדני, רק וכל המרבה לספר כל מה שמרבה לספר בעניני עולם אם הכל היא ביציאת מצרים דבור כזה הרי זה משובח וק"ל.

שבועות

פרק א

שבועות ליל א' (**תרפ"ה**)

להבין ענין הספירה. ומנחת העומר ושתי הלחם. והלשון וספרתם לכם. אשר בכל מקום דרשו חז"ל לכם משלכם שאין לזה שייכות לכאן. וכן ענין קבה"ת והקדמת נעשה לנשמע.

אמנם איתא במנחות סוף פרק המנחות והנסכים (דף קי"ד) אמר הקב"ה עשה לי ה' מיני טיגון כדי שאהנה ממך פרש"י ז"ל שתקובל לפני בהן, עי"ש. היינו שזאת גופא היא הנאת ה' מה שאנו נתקבל לפניו, ובאם לא היה הישראל מתקבל לפניו לא היתה הנאה ושמחה לפניו, כי מהיחוד ישראל עם ה' ית' נולדת השמחה וההנאה, ויכול להיות שההנאה ושמחה זו אנו מראים אצלו ית' אף עצמותינו עם הצמצום וגבול שלנו. כי באמת לפניו ית' כחשכה כאורה וכל הצמצום הוא רק נגדנו, ואף עצם הצמצום ממה הוא, מאלוקות, וגם אותנו דהיינו את הצמצום רואה ה' ית' לאלוקות, וכשה' ית' רואה אותנו רק עצם קדושה אנו נראים לפניו בלי הסתר. אכן כשנולדת כביכול בו ית' השמחה וההנאה, ממה נולדת, מזה שנתייחדנו, אשר לו לא היה בנו שום פירוד וגבול רק עצם קדושה פשוטה כי אז לא היתה הנאה ושמחה. נמצא שע"י ההנאה והשמחה גם הגבול וצמצום שלנו נראה לפניו ית'.

ולכן בכל דבר מצוה צריכים אנו להרגיש עונג ושמחה. כי נתקבלנו עתה לפניו ית'. וכביכול ממנו ית' ומאתנו נולדו העונג והשמחה, וצריכים אנו להרגיש את השמחה והעונג של מעלה שנולדו מאתנו ג"כ. והגמרא מרמזת לנו. אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה (ברכות לא). כי כל צרכי הגשמיות קשה שיתראו לפניו ית' מעצמם, כי לפניו ית' אין הסתר כנ"ל. משא"כ ע"י שנולדה השמחה. גם הצמצום והגוף נראה למעלה ותפלתנו על צרכי הגוף מתקבלת ומשתלמת. ואימתי יודעים אנו שנולדה השמחה כשגם אנו מרגישים אותה. לכן מתוך שמחה של מצוה כשמרגישים שמחה ממצוה, עומדים להתפלל, ותפילתו תתקבל.

ובאמת כל עונג והנאה שנמצאים בעולם מאיזה מין שהם, כולם רק שמחה ועונג ה' הם. כי כנ"ל העונג הוא מהיחוד של ישראל עם ה' ית', רק יען שהצמצום והפירוד ביניהם, נמצא שהפירוד גופו גרם את העונג, כי אם לא היה פירוד והיה רק עצם אלקות הפשוט לא היה יחוד ועונג ממנו. לכן יש בפירוד ניצוצות של העונג העליון. ומתי מתגלים ניצוצות של העונג אשר בפירוד, אחרי היחוד ואחרי התבטלות הפירוד. משא"כ מי שנשאר בפירוד ובהסתר יכול לעשות מניצוצות הנאה של מעלה שנמצאים בפירוד, הנאה ותאוה לא טובה ח"ו.

לכן לפי"ז, אף הנאה של תאוה עונג של קדושה היא, ולא של קדושת האדם בלבד רק של הנאת ה' ית'. ויען שלא נתקרב האדם אליו ית' ולא נעשה מההסתר יחוד ועונג עליון, לכן נעשה מהנאה זו תאוה. וזאת יזכור האדם תמיד בכל תאוה שעולה ח"ו על לבו, שהוא מן ה"כדי שאהנה ממך" שאמר ה'. ואך הוא מהפכה לתאוה ר"ל. וזה הוא ענין אותם הצדיקים שנשבעו בה' בהתגבר עליהם יצרם כיוסף ובועז וכו' כמו שאיתא בחז"ל. שנזכרו שתאוה זו הנאת ה' היא וכשנתייחדו בה' ונעשה היחוד ונתגלתה הנאתו ית', אזי הרגישו גם הם בהנאת עליון.

לכן מי שאינו נשאר עומד בהנאת עוה"ז ואינו מוציאם לתאוות אז בבואו למצוה מרגיש הוא את הנאת ה' במצוה, כדי שאהנה ממך ע"י שתקובל לפני בהן כנ"ל, משא"כ מי שנשאר עומד ואת חלקי הנאת ה' שמפוזרים בכל העולם הפך לתאוות, אז בבואו למצוה חסרים לו חלקי הנאת ה' ואינו מרגיש מאומה מהנאת ה' שהיא בחי' ג"ע, בחי' ונהנים מזיו השכינה, כי אוצר של ניצוצי הנאת ה' שנמצאו בעולם התרוקן והפכם לתאוות ר"ל. ולאו דוקא בעת מצוה חסרים לו הנאתה' אלא אף בג"ע חסר לו עונג הג"ע. אדם הראשון אף במאכליו השיג טעם ג"ע והנאת עליון. כי באמת חלקי הנאת ה' בהם. ולמה הרגיש אותם אדה"ר. מפני שהיה דבוק בה' השיג את עונג העליון החלקים של כדי שאהנה

ממך המפוזרים בכל העולם. וכשעשה מזה תאוה. וכי תאוה היא לעינים. אפס הג"ע ממנו כי חסרו לו חלקי הנאה מפני שהוציאם לתאוה.

לכאורה יאמר האדם שקשה לו שלא יהנה מן העוה"ז. אבל כל קושי הדבר הוא מפני שמשוקע האדם בו. כמו שקשה למגואל שינקה א"ע מפני שכבר מורגל בזה. ויתבונן נא האדם. מדוע מי שעומד לדין קשה חסר לו לגמרי חוש כל תאוה. וכן אף מי שטרוד מאד במסחרו ישכח לאכול. לא שהתאוות הן בעצם והעדר הדעת שולל אותם. רק אדרבה. בעצם אין האדם מתאוה ומתענג מתאוות. כי אין התאוות שלו רק עונג עליון הם כנ"ל. אך אם האדם מתחבר עליהם ומקשר עליהם את דעתו אז הוא עושה אותם ליש ולדבר נפרד בפני עצמו והם מתגלים להנאות ותאוות בפני עצמן. ולכן אם דעתו משוקעת עתה בענין אחר ואינה מקשרת א"ע לניצוץ הנאה ועונג עליון שבגבול ודבר נפרד, אז אין לו תאוה. לא שבטלה, רק שלא עשה אותה כי בעצם אין תאוה. וזה שאמרו חז"ל אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג). לכאורה מה זה רוח שטות, הן אמת שהשוטה הוא עצם לעצמו. כי אדם הוא. משא"כ השטות הלא רק העדר הדעת היא כמו שאה"כ נבער מדעת, ומי שיותר חסר לו הדעת יותר שוטה מתקרייא. ומי שאין בו כ"כ העדר הדעת אינו שוטה כמוהו. אמנם השוטה שהשטות שלו אינה עצם לעצמה רק העדר הדעת, אין עוד רע כ"כ. אבל גרוע ממנו השוטה שהשטות שלו עצם נמצא לעצמה היא. אדרבה. יש בו דעת רק דעתו מקולקלת ומסובכת בדברים לא טובים. ואין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, שיש בו עצם ורוח שטות, והתחברה דעתו להגביל ושלל את עונג עליון. הנאת ה'. ועשה ממנה תאוה ר"ל. לכן הישראלי החפץ להשתיק תא ותו צריך למשול על דעתו שלא תהיה משוקעת בחלקי הנאת עליון שמפוזרים בעולם, ולא יעשם לדבר נפרד.

אמנם זאת היא רק ההתחלה שצריך האדם לעשות, ומי שעובד את ה' תמיד בדעה קדושה אז נעשה כולו איש אחר, מין איש שא"א לו עתה לצייר בדעתו, ואשר התקרבותו לה' תגרום באמת הנאה לפניו ית'. וגם זה אינו רחוק מן השכל. כי באמת האדם צריך להתגלות, ונחוץ לזה דברים שיגלו אותו, ואם אין לו דברים המגלים אותו נעלמים חלקי האדם ממנו. אף בגשמיות אם חפץ האדם שכח ראייתו תתגלה בו הריהו מוכרח לראות בפועל, ואם יסגור את עיניו יחדל כח ראייתו. נמצא שהדברים הנראים מגלים בתוכו את כח הראיה. וכן בכל כוחות הגוף. ומכש"כ בכח הרוח שלו. האיש מתחכם למשל בשמעו דברי חכמה, ולא שדברי חכמה אלו בלבד ששמע נתוספו לו, רק שבעצם נעשה יותר חכם שמבין יותר מדעתו וכו'. ומי גילה את חכמתו הדבר חכמה ששמע. וכן אם

עושה האיש חסד, נתגלה בו מדת החסד. ולא יצויר שהחכם והגבור יהיו בעולם אם לא היו הדברי חכמה ודברי גבורה נמצאים שיגלו את עצמותו. ואף בדברים פשוטים הנראים והנשמעים לולא היו, כי אז לא היה בעולם לא גבור ולא חכם לא שומע ולא רואה, היינו עצם האדם הזה שהנהו עתה חכם גבור וכו' היה נשאר נעלם, נמצא שעצם האדם הוא עצם מופשט בלתי נראה. והדברים הנוגעים והסובבים אותו מגלים ממנו בדמותם. החכמה מגלה בו חכמה. החסד מגלה בו רחמנות וכו'. וה' אמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. עצם מופשט. וירדו בדגת הים וכו' וירד וימשך למטה בדגת וכו' כצל העולם כפי שימשכו הם ממנו. ומי יודע כמה דברים יכולים עוד להתגלות באדם שאינם ממין זה שיש בו עתה, רק כיון שאין דברים אחרים בעולם ממין אחר לכן א"א שיתגלו בו, כי האדם הזה הוא רק צל בדברי העולם ואם היה בג"ע היה מתגלה בו אדם ממין אחר. כי דברי הג"ע היו מוציאים ממנו מהות אחרת.

ובזה יכולים להבין איך הרב זקוק לתלמידים. כדי שיגלו בו את עצמו כפי בחינותיהם. ואיך התרשלותם פוגמת בו. אין כוונתנו עתה ברוח ונשמה שמתגלים לאדם אח"כ. בבחי' זכה יתיר (ב. צד), רק על כל האדם. ואף נפש הבהמית איתא בהרמב"ם (כמדומני בח' פרקים) שאין נפש הבהמית שבאדם כמו של הבהמה. ומתלמידי הרר"ב ז"ל איתא שגם נפש הבהמית של ישראל שורשה בקדושה. מפני שור שבמרכבה. רק שנתלבשה בלבוש לא טוב, ולפי הנ"ל שבעולם דמותה הוציאה כפי דמותו אבל היכולת לגלות גם ממנה אור גדול.

ומי שחושב שהאדם אינו מוכשר לחשוב ולהבין דברים רוחניים בלא שום לבוש. אינו אלא טועה. כי האם אתה מכיר את האדם, ואף את עצמך האם הנך מכיר, הלא את עצמך שאתה מכיר רק את צל העולם אתה מכיר. אותם חלקי האדם שחלקי העולם גרמו להם שיתגלו מקרב האדם הנעלם. רק זאת יכולים לומר. שחלקי האדם שנתגלו ע"י חלקי העולם הגשמי א"א להם לראות ברוחני. אבל מי שכל סביבותיו ומעשיו רק בקדושה. היינו שיודע איך להתנהג בהם. אזי חלקי הקדושה מוציאים ממנו מין מהות אחרת. ושוב אין זה נגד השכל אשר האדם הזה תהא לו רוח הקודש ורוח נבואה, לראות ולשמוע אחרת מכפי שאר בני האדם.

וזה רמזו ישראל בהקדמתם נעשה לנשמע. כי אם היו מקדימים נשמע, מי ישמע, האני, איזה אני, האדם בהכרה שלו שגילו בו לפני כן העולם ומלואה, וא"כ יכול להכיר ולשמוע רק כפי חושיו הגשמיים. ובזה לא רצו ישראל. רק אמרו בראשית נעשה. את מה נעשה. את עצמנו. התורה תוליד את עצם האדם הנסתר. ובזה נשמע.

אבל בעצמם לא יכלו זאת, כי סוף כל סוף כל נגיעתם בתורה היא רק ע"י עצמם אשר כבר נתגלה בגרם העולם, ורק משה רבינו קיבל את התורה ונהג בה טובת עין להיטיב עינינו שנראה גם אנו את התורה, לא אותה שכבר נמשכה לעולם שחושינו רואים ומבינים אותה, אלא 'את התורה שחושב ויודע האדם ממין אחר, אותה נראה ונקבל.

כי הנה צריכים להתבונן עוד בהנ"ל. אמרנו שחלקי העולם גורמים באדם להוציא את מהותו וזה כל אדם רואה, ועיקר האדם שממנו מתגלים חלקי האדם נעלם הוא. ומאין אני יודע שכל איש עיקרו נעלם, זהו יען כי אינני רואה בי עצם אחר, ובמה אני חפץ לראות בי עצם אחר, בכח הכרתי שהמציאו וגילו בי העולם ומלואה, לכן מעתה איך ברור לי שבכולם עצם האדם ומקורו (שאין דוגמתו בעולם שיוציאו ממנו) באמת נעלם, הלא אפשר שישנם רק שאין לי במה לראות כי לא נתגלה בי כח הכרה אחרת רק כפי שהוציאה העולם.

ובאמת כן הוא. טעות הוא לומר שבכולם עיקר ועצם האדם נעלם, כי הצדיק שהמציא מעצמו מהות וכחות אף מה שלא הוציאו ממנו חלקי העולם. אזי במהות הזו יכול הוא לראות את הנעלם מן האדם, את עצם האדם שממנו כל ההתגלות. ומעתה מי שיש לו שייכות עם הצדיק הזה שאת עצמותו גילה גם לו נתגלה עצמותו לא כדוגמת וגרם העולם. כי מדוע נתגלו בו מקודם רק כוחות ומהות אלו ולא אחרות. מפני שרק דברים האלו המגלים נמצאו בעולם ולא זולתם. משא"כ אם יש לו נגיעה באיש אשר את עצמו הנעלם גילה אז יש לו דבר למעלה מן העולם שתגלה גם לו את עצמותו שלמעלה מן העולם.

וזאת פעל מש"ר לגלות בישראל, לגלות את עצם מקורם הנעלם, ובזה יקבלו את התורה. ולכן הוסיף יום אחד מדעתו (שבת פז.) אשר כנראה לכאורה עשה בזה ב' דברים מדעתו. א' שה' אמר ב' ימים פרישה והוא עשה ג'. ב' שה' אמר ליתן את התורה ביום ר ולפי דברינו ניתנה התורה בשבת. וכשמש"ר חפץ להמציא בנו את עצמנו הנסתר ושנשיג את הנסתר מהתורה אז גילה לנו בהכנת וביום קבה"ת כי שמענו בחושנו פרישה ג' ימים וקבה"ת ביום ו' ומש"ר הודיענו והמשיך לנו את התורה בנעלם מאתנו כדי לגלות לנו את הנעלם בדבר ה'. וזהו מקור כל יכולתנו שהתורה תעשה את עצמנו ושלא נקבל את התורה בחלק האדם שגילו העולם ומלואו לבד. ושידעו חז"ל כי אף שלחושינו נראה שה' אמר ארבעים יכנו, הפשט הוא ל"ט. וכמו כן ממחרת השבת של הספירה, וכל שאר עצם התורה הנעלמת. נמצא לפי"ז שע"י שהתורה ניתנה ביום שקבע מש"ר, פעל בזה שלא נשאר במהותנו שגרמו העולם ומלואו להוציא, אלא בבחי' הקדמת נעשה, שהתורה עושה אותנו. לכן אמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא, רק

כמה שהמציא השוק ושאר העולם, כמות ואיכות כזו של יוסף נמצא, אך ע"י היום הזה יש יוסף יותר. יוסף הנעלם שנתגלה.

לכן כדי לקרב אותנו לקבה"ת ציוה ה' להקריב עומר שעורים ושתי לחם מחטים, מאכל בהמה ומאכל אדם, ולקדש את הזמן בספירת העומר. כלומר, כיון שתמיד עוד קודם קבה"ת העולם ומלואה מגלים אותנו, צריכים לקדש את העולם כדי שאף מה שהיא ממציאה בנו ג"כ רק מהות קדושה תוציא ותגלה בנו, ואז נהיה מוכשרים בקבה"ת שהתורה תברא אותנו. וזה וספרתם לכם, לכם היא הספירה, כדי שעצם קדוש יתגלה בכס כנ"ל.

פרק ב

שבועות ליל ב' (**תרפ"ה**)

להבין מעט ענין קבה"ת וכפית ההר.

אמנם נודע מהבעש"ט ז"ל. שלעתיד יקח ד' את האות מ' מן הס"ם. וישאר סא"ל, שהוא בגמטריא הוי' אדני' עכלה"ק. אבל נודע שלביאת המשיח. צריכים להכין א"ע ע"י עבודתנו. לכן מעתה אנחנו צריכים להתחיל בעבודה זו, ואיך עושים התהפכות מן הקצה אל הקצה. לא לבד לבטל את הס"ם, אלא לגלות בו אלקות הוי' אדני'.

אמנם בענין העבודה יכול להיות ע"פ דרכנו. כי מהו יצה"ר. כלומר למה נקרא יצה"ר, מפני שפיתויו הם היפך רצון ד'. ובאם לא היה ד' מצוה שזה אסור. אז לא היה האדם מתרגש בעת שהיצה"ר מפתהו. ובזה כבר נתגלה בו חלק אלקות. לא מבעי במי שמנצח את יצרו בהרגשה זו, אלא אף טרם שניסה ללחום נגד יצרו בבא בקרבו מחשבת יצרו, מתרגש הלא עבירה היא זאת והיצה"ר מפתני, לא בידיעה לבד, רק הרגשה שלבו מתפעם הלא עבירה היא, זאת היא כבר חלק אלקות אשר גילתה ופלטה הנשמה מקרבה. ואף שלולי פיתוי היצה"ר, חלק אלקות זה טמון ומוסתר, אבל כיון שהלה מפתה, ולמה מפתהו לעשות כן. מפני שהוא היפך מרצון ד', לכן פגע עי"ז בהאלקות אשר טמון, ומתגלה להתקומם נגדו.

ובאמת לו יתרגש האדם, וחלק אלקות יתגלה בו טרם שנצחו יצרו. כי אז היה הוא מנצח ליצרו באלקות זו שנפשו פלטה. אבל כיון שהתגלות זו באה רק אחרי מעשי יצה"ר בעת שכבר כלה מלאכתו, לכן קשה לו להתגבר נגדו. כי העובר עבירה ר"ל יש לו מקודם מחשבה שיעשה עבירה, ואח"כ ח"ו עושה בפועל, לכן ההרגשה שבאה לו מקודם, שחושב איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים, לא הרגשה ויראה נגד מעשה עבירה הוא רק נגד ההרהור ומחשבת העבירה שבאה בקרבו היא, ולכן היא הרגשה קלה

מפני שרק נגד הרהור עבירה באה. וניצוץ קטן נתגלה בקרבו. וקשה שיתגבר בו נגד יצרו שמפתהו אח"כ על עבירה בפועל. ואילו באה ההרגשה והתגלות אלקית נגד ההסתה של פעולת עבירה קודם עשיתו המזימתה בפועל. כי אז היה יכול לו. כי גם ההתגלות גדול הוא נגד גדלות היצה"ר, אבל גם היא באה אחר החטא, בהרגשת החרטה, בעת שכבר עבר ר"ל.

אמנם החילוק הזה, בין הרהור עבירה לעבירה בפועל, לא באו מצד היצה"ר. כי הלא הוא מפתהו בפעם אחת שיעשה העבירה, רק האדם הנפרד בבוא במחשבתו דברי היצה"ר שיעשה, לא גמר מעשהו עוד עד אשר יעשה בפועל. לכן אם היה הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה. כי אז היה לנו הרוח, שתיכף מן הרהור היה מתגלה חלק גדול של קדושה נגד עבירה גדולה. כי ההרהור כמעשה. והיה יכול האדם להתגבר בזה נגד יצרו. אבל איזה רוח היה אם סוף כל סוף כבר עברנו על העבירה ח"ו. כי מחשבה רעה הקב"ה מצרף למעשה. ויצא שכרנו נגד הפסדנו ח"ו. לכן צריכים לקחת רק את הטוב מזה. הקב"ה אין מצרפה למעשה אבל אנחנו נצרפה למעשה, והאיש ישראלי כשבאה ח"ו בקרבו שום נדנוד של מחשבת און יהיה בעיניו כאלו כבר עשה את החטא בפועל ח"ו. וממילא יתגלה מנשמתו קדושה רבה נגד חטא בפועל. טרם עשותו בפועל. ויוכל להתגבר נגד יצרו.

לכן הפסוק אשר ממנו לומדת הגמרא שאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה הוא הפסוק און אם ראיתי בלבי לא ישמע ד' (תהלים ס"ו). לפי הנ"ל ירמז, אם בלבי כבר ראיתי את כל האון כאילו כבר עשיתיו בפועל ח"ו. אז לא ישמע ד' ולא יצרפה למעשה. משא"כ אם אין האיש רואה ההרהור למעשה. ולא גילה חלק אלקות רק כנגד החטא בפועל, ישמע ד' ח"ו. כי הרי זה מחשבה שעושה פירות כי נכשל ח"ו ע"י שאין לו כ"כ קדושה ללחום נגד יצרו כזה של עבירה בפועל.

כל ענין עבירה שאנו אומרים כאן. לאו דוקא בעבירה חמורה. אלא אף אם אינו עושה מצוה כהוגן ואינו מתפלל כראוי עבירה היא. ולאו דוקא כשבא כבר בלבו הרהור עבירה. כי מי שמדותיו קשורים בדעתו יראה ואהבה שלו מתפעלים לד'. אז כשמקבל עליו את העול תורה, אז נפשו מרגישה ביראה שלא יעבור העבירה, ונפשו מגלית מקרבה את חלק האלקות ללחום נגד יצרו.

ויכול להיות שזה הענין לא תעשון שהרבתה התורה, אף שישנם מצות שהיה די בעשה. למשל אנכי ולא יהיה לך, אם כתיב אנכי ד' אלקיך כבר נדע שאסור לעבוד ח"ו לזולתו. ולמה להתורה להזכיר את צד החטא שבה. והרבה יש שאמרו חז"ל לעבור

עליו בעשה ולא תעשה, עד שרבים הם מספר הל"ת מהעשין. ולהנ"ל הזכירה תורה צד העבירות,שתיכף בשמענו ובקבלנו אותם, נרגיש, ויתגלה חלק האלוקות שנסתר בנשמתנו כנ"ל.

וזהו ראשית קבלת התורה, כי כל קבלה הוא דבר שלא היה לנו, ובנ"י בעת קבלת התורה הוצרכו לפסוע מחושך בלי תורה לתורה, וכן אף עתה אם אין האיש מקבל על עצמו תורה יותר מאשתקד נמצא שבאותן שנים אינו מקבל ח"ו את התורה. כי הלא תגנב ולא תרצח הזה כבר קיבל בהיותו עוד בן י"ג שנים או מקודם, וצריך כל איש ישראלי לקבל בכל שנה ע"ע יותר. וא"כ צריך לפסוע בענין הזה מן ההעדר לתורה. אשר זהו א"א בפעם אחת, בלתי אם מן ההעדר יעשה ג"כ תורה ומן היצה"ר יעשה אלקות. ומן הס"ם בחי' הוי' אדני'. ד' ית' כשעשה את עוה"ז, עולם ההסתר, עשה השתלשלות אחר השתלשלות מכמה עילות ועלולים עד שעשה את עוה"ז. והיה כמה בחי' אמצעיות בין אלקות לעולם הזה, ועתה כשאתה אומר לצאת מן ההעדר ולהכנס לאלקות רוצה אתה לפסוע בפעם אחת, לא זאת א"א. רק אם שגם מן ההסתר תגלה אלקות, ומן היצה"ר בחי' אדנ"י כנ"ל. לכן הבחינה הוו והמצב הזה, ראשית המצב בקבלת התורה. רק האמצעי וההכנה על לעתיד, האמצעי בין עוה"ז לקדושה. כי איך הוא בחי' לעתיד מה שאמרנו בשם הבעש"ט ז"ל. שישאר הוי' אדני'. הלא לעתיד יהיה השם ככתבו וגם מהוי'ה יהיה י'ק י'ק כנודע. אבל כנ"ל הבחי' זו היא בחי' אמצעי, כתר של עבודת הגלות ומלכות של עבודת התיקון. כי לפי הנ"ל. ע"י היצה"ר או המורא של היצה"ר הבאה מן הקבלה. נתגלה האלקות אשר טמונה היא, ומי מסתירה היצה"ר. נמצא שאין האיש נמצא באור רק בצל האור, כי היצה"ר מכסהו עוד והוא רק רואה את האור, ותכלית העבודה היא, ולא יכנף עוד מוריך. שימצא כולו באור כולו, תחת זיו שכינתו ית' , בחי' לעתיד.

ומש"ר שאמר לבצלאל שיעשה תחילה כלים ואח"כ המשכן. ואין לפחוד איפה להכניסם ואיך להכניסם. כי גם בחוץ יכולים לעמוד, מפני שלפי בחי' מש"ר כבר מקווים לתקן עולם במלכות שד־י ונמצא כולו באור, וכל העולם קדוש כמו לעתיד. אבל בצלאל ראה שלא ראוים עוד בנ"י לבחי' זו ואסור להעמידם בחוץ, רק במשכן מקום קדוש, ואמר לו משה, בצלאל בצל־אל היית, לא באור רק בצל אור. ואתה מסתכל באור כנ"ל הכנה על לעתיד.

וזאת היתה צעקת המלאכים, חמדה גנוזה וכו' אתה מבקש ליתנה לבו"ד. עד עתה היתה גנוזה בלבות בני אדם, והאם זאת היא תכלית התורה וקבלתה שגם עתה תנתן רק בבחי' גנוזה וטמונה, רק בחי' צל אל ולא באור, והיה משה מתירא עד שפירש ד' מזיו שכינתו

וענינו עליו שיהיה כולו באור, תכלית התורה, לא בחי' התחלה לבד של חמדה גנוזה. כי מי הוא המסתיר, היצה"ר, אבל לא יצרו של אדם כי אדרבה נגד יצרו של אדם נשמת האדם נמצא בעולם הזה והעולם מקיף את נפשו רוחו ונשמתו ומסתרת אורן, וכאן עשה ד' שפירש מזיו שכינתו עליו שתהיה הקדושה מקפתו ולא העולם, וקבלת התורה לא תהיה בבחי' גנוזה בצל אל רק כולו באור, והכלים יכולים לעמוד גם בחח, כי העולם המקפת אותם ג"כ קדושה היא. ולא משה רבינו לבדו זכה לזה. אלא אף כל ישראל כל אחד לפי מדרגתו זכה לבחי' כפה עליהם ההר כגיגית. כי אנו אומרים אלו קרבנו לפני הר סיני וכו'. שהר סיני בעצמו היה בו קדושה במי שיהיה לכל העולם לעתיד. וישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן לכן כפה עליהם את ההר כגיגית. לא נאמר הגביה עליהם, רק כפה עליהם כגיגית שהקיפם בההר שלא תהיה עולם הזה מקיפתם ותורה תהיה בחי' חמדה גנוזה לבד. רק שכולם יהיו באור לכן כל איש ישראל אף שבראשית קבלתו יכול להיות בחי' בצלאל. שמן היצה"ר יתגלה בקרבו את האלקות המסתתר בו. מ"מ אח"כ צריך להמשיך על עצמו בחי' כפיית ההר שימצא כולו בקדושה ותמיד יתלהב לבו לד'. ואף אם קשה לו שיהיה תמיד כן עכ"פ יקבע לו זמנים שיתגלה ד' בקרבו, בבחי' לבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. בלא החטא רק כולו קודש וק"ל.

פרק ג

חג השבועות ליל א' (**תרפ"ט**)

ויאמר ה' וכו' הנה אנכי בא אליך וכו', וגם בך יאמינו לעולם. ויגד משה וכו'. ורש"י ז"ל מפרש שאמרו רצוננו לראות מלכנו.

כי איתא מתלמידי הבעש"ט זצ"ל עה"פ יערוף כמטר לקחי וכו', שהתורה היא כמטר שמצמיח אותן הזרעים שנזרעו, אם בא המטר על גרעיני חטים מצמיח חטים, ואם על שעורים שעורים. ואם על קוצים קוצים. כן את הפנימיות שנמצא בקרב האיש הלומד תורה, התורה מצמחת ומגדלת, אם יש בו עצם טוב נתגדל העצם הטוב ומתקדש, ואם ח"ו בו שורש לא טוב ג"כ מתגדל ומתפרסם קלונו ר"ל עכ"ל. פנימיות האיש מתגדלת בתורה, לכן ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני פירש"י בתשובה, כי ברפידים אמרו היש ה' בקרבנו אם אין, ואם לא ירגישו קדושה בפנימיותם מה תועיל להם תורתם, לכן קודם שבאו למדבר סיני לקבל את התורה, שבו בתשובה שלימה ותקנו וקדשו את פנימיותם, כדי שהתורה תעלה ותגדל את קדושתם. וה' אמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב וכו', דייקא אתם . כי לא כל מי שבא לקבל תורה תקדשהו התורה, רק אתם כמו שהנכם עתה בקבה"ת אחר תשובתכם.

וכן בכל שנה ושנה. יש פסח. ספירה, ימי הגבלה ופרישה, ועד הרגע של קבה"ת צריכים לשוב כדי שנוכל לקבל את התורה בפנימיות של קדושה, כמו שאיתא בזוה"ק ומאן דמטי טהור להאי יומא וכו' שליום הזה צריכים לבא כבר בטהרה, ומי הוא איש הישראלי שלא תהיה פנימיותו קדושה אם רק בא לקבל את התורה. בני עשו וישמעאל שאלו מה כתיב בה, מפני שפנימיותם שורש רע, זה של רציחה וזה עכירות אחרת, לכן עוד נתרבה עכירתם והודיעו בפירוש מרעתם שא"א להם לפרוש מהן ולבטל את רעתם לתורה. משא"כ איש הישראל שאומר לא שתרד התורה אלי ורק כפי רצוני תצוני התורה, רק שאעלה אני לתורה ואת כל עצמי אבטל לתורה. וכל אשר דבר ה' נעשה. דייקא כל אשר דבר, ואפי' בכל לבבך ובכל נפשך שאפילו נוטל את נפשך את נפשך האם יש תשובה גדולה מזו. וכלנו ראויים לתורה.

התורה מגדלת את פנימיות האדם ותלוי מה פנימיותו, כי הבריאה בכלל היא התפשטות אלקית, כמו שאמר המדרש שאלמלא אמר די היו נמתחין והולכין (בראשית רבה ה), נמתחין ומתפשטין. וההתפשטות היא ע"י השתלשלות והתלבשות מעילה לעלול וכ' אצילות לבריאה. מבריאה ליצירה ולעשיה, ובעשיה מכתר שבה עד חכמה שבעשיה וכו' עד מלכות שבעשיה. ובעשיה בעצמה יש אצילות שבעשיה וכו' עד עשי' שבעשיה. וישראל עלו במחשבה (זוהר ב, ק"ט) הגם שגם כל העולם ברא ה' במחשבה, ובראשית מתרגמינן בחכמה ברא ה' שמים וארץ. כי ברצון פשוט ומחשבה ברא ה' את העולם, אבל התגלות העולם רק ההשתלשלות שבו נתגלה, והמחשבה נשארה נעלמה למעלה עד שיכול להיות נראה עולם גשמי. משא"כ בישראל לא השתלשלות והתפשטות של מדרגות התחתונות בלבד נתגלו, רק גם עצם המחשבה נתגלה בהם, עד שיכול להיות באיש ישראל מחשבות קדושות ודעת התורה שהן מחשבה עלאה, ומזה נעשה ישות ובחירה בו. כי גם ענפי האילן ועליו אחד הם עם שורשו אשר בארץ, רק שנתפשטו מן המקור והשורש. משא"כ אם יקחו חלק שורש האילן ויוציאוהו למקום העלים והענפים בלא השתלשלות והתפשטות. כי אז נתרחק חלק שורש הזה לדבר בפני עצמו, כיון שלא נתפשט ונשתלשל בהדרגה.

גם בבחי' מלכות יש בחי' ספירת חכמה וגם הבחי' שלמעלה מהם כי וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו וכו' כגופא בלא נשמתא (סוף הקדמת תיקוני זוהר). אבל רק השתלשלות נראה ונתגלה, והחכמה וכו' נשארה במרום נעלמה, משא"כ באם הוריד ה' ניצוץ חכמה כמו שהיא למטה. בלא השתלשלות מעילה לעלול. כי אז היתה מתרחקת מן בחי' חכמה עלאה. כן העולם רק השתלשלותה נתגלה והמחשבה נשארה במרום מוסתרת מן

העולם. וא"כ אין העולם דבר יש לעצמו. רק סוף ההשתלשלות מן עולם העליון ומן הבחי' מחשבה עלאה. משא"כ הישראל שהוא בעולם הזה, הוא שעלה במחשבה. ואיש ישראל חלק בחי' מחשבה שירד למטה הוא, נמצא שחלק מחשבה נתרחק לבחי' מחשבה בפני עצמו, והיא הבחירה שבו לעצמו. כלומר בשעה שיש לו רצון לעצמו, שאינו בטל לרצון ה'. חלק מחשבה עלאה שנתרחק מן מחשבה עלאה בו. וכיון שלא היתה הכונה בהתגלות מחשבה לעצמה שתשאר לעצמה נפרדת רק שתשוב אל שורשה. ושורשה היא מחשבה עלאה. לכן הוצרכו לתורה שהיא רצון ומחשבת ה'. שבה יעסקו ובדרכי' ילכו. נמצא שהתורה תכליתה היא להשיב אותנו גם כשאנו בעוה"ז למחשבה עלאה. לכן מי שהחלק מחשבה עלאה שבו קדושה. אז בקרבתו לתורה נתיחדה ונתגלה עצם המחשבה ביחוד עליון בקדושה. משא"כ מי שפגמה ח"ו או שהוציאה בקרבו והכניס בו שורש פורה ראש ולענה ר"ל. אז בהתקרבותו לתורה עוד מוסיף לפגום את מחשבה עלאה שבתורה. משל למי שהולך בבגדים צואים בביתו וברחוב. שאין כ"כ רעתו ניכרת כמו אילו הולך בהם לחצר והיכל המלך שמנבל את היכל המלך. יערוף כמטר לקחי. וכפי השורש שבו כן נתגדל ע"י התורה, כנ"ל, וא"א לקבל את התורה בלא תשובה מקודם.

נחזור להנ"ל. התורה תכליתה להשיבנו גם בעוה"ז אל הבחי' מחשבה עלאה, כי האיש ישראל התגלותו בעוה"ז היא לא בהתפשטות והשתלשלות רק חלק מחשבה עלאה ממרום נתגלה, ולא את עצמינו לבד צריכים לקשר במחשבה עלאה ע"י התורה. רק גם את כל העולם שמעצמה רק השתלשלות היא, צריכים לקשר במחשבה עלאה ע"י עשיותנו המצות עם דברי העולם. ומלאה הארץ דעה אתה', גם הארץ תמלא דעת עליון ומחשבה עלאה. ועיקר גדלות המצות הן כשהן עם התורה, וגדלות התורה שנראה לכאורה רק דיני המצות, עיקר גדלותה היא כשמשתוקק איש הישראל להתחבר על ידה למחשבה עלאה, בחי' דע את אלקי אביך ועבדהו, שמן העבודה נבוא עד בחי' דעת אלקי אביך. וכמו בנ"י בהר סיני שקבלו את התורה באימה וביראה ברתת ובזיע מפני אלקי ישראל שראו אז. כן צריכים להיות בכל עת למוד תורתינו כמו שאמרה הגמ' (ברכות כ"ב), מפני שגם עתה בכל שעת הלימוד אנו עולים ומתיחדים עם בחי' מחשבה עלאה, וצריכים להתרחק אז מכל מחשבת פסול ח"ו ומכל רצון לא טוב שלא נפגם ח"ו מקום עליון כזה. וזהו כל התשוקה הפנימית שבקרב הישראלי לתורה.

והמדרש אומר אפי' מה שהתלמיד שואל לרב אמר הקב"ה למשה (שמות רבה מז). אשר לכאורה התלמיד שואל מה שאינו יודע ומה מקום לאמר זאת למש"ר. אבל מה סיבת שאלתו ולמה רוצה להחליש את מוחו לדעת. מפני שהמחשבה שבו חלק מחשבה

עלאה היא ושואף להתחבר לשורשו עד שתתגלה בו ידיעת התורה, וזהו עיקר התורה, כי אלמלא היתה מחשבתו מתיחדת במחשבה עלאה קודם שנתפרדה, כי אז לא היה משתוקק עתה לדעת ולהתחבר. נמצא שרצון הזה התגלות האחדות קודם הפירוד הוא האחדות נתגלה וא"א לה להיות נפרדת. וע"י התגלות האחדות שקודם לפרוד שנתגלה בו בהרגשת הרצון, יכול לזכות לתורה ולדעת עליון ולקיים המצות כי יסוד הבחירה והרצון לעצמו, היא הפירוד וההתפשטות שלא בדרך ההשתלשלות, וכיון שברצונו זה נתגלה ההתאחדות שקודם הפירוד בטל ישותו לתורה. וזאת היא האמונה. הוא מאמין במה שלמעלה ממחשבתו אף למעלה מכל העולם. ואף שרואה עולם נפרד ומגושם מאמין באחדות ה' שמע ישראל ה' וכו' אחד. למה הוא מאמין מפני שיש בו חלק האחד. וזאת היא אמונה עם הרגשה. כי לכאורה נראה שאהבה יראה וכו' הן בהרגשה שמרגיש האדם יראה ואהבה לה'. משא"כ אמונה היא רק להאמין ולא להרגיש, וא"כ נשארה האמונה למעלה מן האדם. אבל גם האמונה מוכרחת להכנס להאדם ולהתלבש בתוך הרגשתו. ברצון היא מתלבשת. לרצות ולהשתוקק לה' ולתורתו, ומי שאינו מרגיש רצון לדעת התורה אמונתו קלושה היא. ועוד נשארה מחוצה לו. ה' אמר הנה אנכי בא אליך וכו' וגם בך יאמינו לעולם, ובנ"י השיבו ע"ז רצוננו לראות מלכנו. לא שמאנו בדברי ה'. רק כיון שיש אמונה חלושה בלא רצון ויש אמונה ברצון, ענו הם שהאמונה שה' רוצה ליתן להם אמונה אמיתית רוצים. ואמונה אמיתית כבר יש בהם מפני שכבר הם מרגישים ברצון זה רצוננו לראות מלכנו. ואז אמר ה' וקדשתם וגו', כי א"א להם לקדש א"ע בלתי בהרגשה ובאמונה ורצון שהן למעלה מן האחדות של מעלה על הבחירה, אבל כיון שיש להם אמונה ורצון אז וקדשתם, תוכל לקדשם.

אבל לא רק רצון לדעת טרם ידע בלבד, כמו שרוצה האדם לדעת גם דברים אחרים, אלא גם אף אחר שיודע משתוקק ורוצה. זהו סימן לרצון אמיתי. רצון שלמעלה מן הדעת, רצון שמגלה את האחדות שלמעלה מן הפרוד והבחירה. שאינו תלוי בידיעת השכל שכל אנושי לבד, רק שהיא תשוקה פנימית להתיחד, תשוקה שבאה ממקום גבוה מן אחדות עליון ללב הישראלי שאינה חודלת בידיעת השכל לבד. ובנ"י הקדימו נעשה לנשמע, כלומר שגם אף אחר שנעשה וכבר אין אנו צריכים לשמוע, מפני שכבר יודעים אנו את דיני המצות, מ"מ יש לנו רצון לשמוע כי רצון עליון בנו. לכן הרצון החזק שהיה לישראל קודם קבה"ת, רצון שא"א לציירו בדעת אנושי, כי יצאו ממצרים ערום ועריה לתכלית קבה"ת, ובים ראו מה שלא ראה יחזקאל ושוב נפלו אח"כ ממדרגתם, וכבר ספרו השעות שיבואו להר סיני ובאו ושמעו מה' והייתם לי סגולה ואתם תהיו

לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, והכל ע"י התורה, אם שמוע תשמעו בקולי, והאם פלא הוא על שעל כל דיבור יצאה נשמותיהם מגודל התשוקה והרצון. כן גם עתה כשבאים לקבה"ת אף שכ"א מישראל אינו רחוק מן התורה כבר, ואפי' הריקנים שבך יש בהם ריח תורה עכ"פ ומלא מצות. מ"מ צריכים להתעורר ברצון כזה, כי אין זה רצון לשמוע מה ששכל האנושי בלבד מבין רק יחוד העליון שנתיחד עם נפשנו אליו ית'. נעשה ונשמע, גם אחר העשיה נשמע. לכן כשאמרו ישראל גם אחר קבה"ת ושמענו, אמר ה' מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי וכו' כל הימים. שגם תמיד, גם אחר שכבר יהיו מלאים בתורה ישתוקקו לשמוע כמו אז בקבה"ת, כי בהתעוררות רצון זה סוד כל היחוד וכל היכולת לקיים את התורה.

פרק ד

שבועות יום א' (**תרפ"ט**)

וספרתם לכם וכו' תמימות תהיינה וכו',

ונבין מה וספרתם לכם כי בכ"מ שכתוב לכם דרשו חז"ל משלכם. ומה משלכם שייך הכא, וכן תמימות תהיינה, ולא די וספרתם וכו' שבע שבתות תמימות בלבד, וכן כל ענין ספירה וקבה"ת וענינו בעבודה.

אמנם איתא בזוה"ק יתרו ע"ט ב' זכאה חולקי' דההוא ב"נ דקב"ה אתרעי ביה וקריב ליה למשרי בגוי היכלא קדישא, דכל מאן דאיהו אתרעי ביה לפלחניה רשים הוא מרשומין דלעילא, למנדע דהא הוא אתברר מקמיה דמלכא קדישא עלאה למשרי במדורוי. וכל מאן דאשתכח ביה ההוא רשומא, אעבר בכל תרעין דלעילא ולית דימחי בידו עכ"ל הק'.

כי חילוק יש בין מי שזוכה שהקדושה עלאה תמשך אליו, לבין מי שזוכה למשרי בגוי היכלא קדישא למשרי במדורוי. שיעלה הוא להיכלות עליונים. בישראל כתיב וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני, ובמש"ר ומשה עלה אל האלקים. הקדושה שנמשכת להאיש מתצמצמת ומתלבשת בכמה לבושין כפי מצב האיש, ומי שזוכה לעלות להיכלות קדושות, רואה את הקדושה כמו שהוא בהיכל העליון ובלבוש של היכל עליון, הקדושה שיורדת להאדם בבחי' וירד וכו' לעיני כל העם, יכולה להיות בכתיבה בחי' אנא נפשאי כתבית יהבית (שבת קה), והעליה להיכלות קדושות יכולה להיות רק ברשימא, כי הכתיבה כוללת בתוכה את כל הענין, והרשימא אינה כוללת את כל הענין בפרטיות רק ברשימא והעלם.

אבל מה לנו לדבר בענינים גבוהים ומדרגות מש"ר, די לנו שנזכה להיות עבדים פשוטים לה', להיות כעבד ולאמר אין לי ידיעה ברצון ודעת אדוני, אני סומך על דעתו ורצונו, ואני

מוציאם לפועל במעשה כפי שהוא רוצה ויודע, וזאת כל זכותנו שאנו נהיה המוציאים והמשלימים את רצונו ודעתו ית'. כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, לאו דוקא במעשה בראשית של בריאת שמים וארץ, רק בכל דבר יש ראש וסוף, ובכל מצוה שעושה האדם לעצמו או פוסק את הדין לאחר. כך וכך צוה ה'. אין לנו ידיעה בראשיתה (ובמחשבה ורצון למה צוה ה' כך) רק בסופה כך אנו צריכים לעשות, אבל כשאנו עושים את המצוה שהוא סופה, אין אנו נשארים בסופה לבד רק משתתפים עי"ז בהראש ובראשיתה שהוא מחשבת ורצון ה', (כל דיין וכו' נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ראשית המצוה).

אבל גם בענין עבודה יש שתי בחינות אלו. בחי' וירד ובחי' ומשה עלה. יש איש שהוא איש עשיה בכל דבריו. וגם את הקדושה הוא מרגיש רק במקומו בעשייתו, כשבא למשל ללבוש טלית שחייב בציצית, מרגיש את חובתו לציצית, ולא במצוה לבד רק גם ברשות כשבא לאכול, יודע הוא ומרגיש שלא יאכל כבהמה בתאוה, ובכלל את קדושת המצוות הוא מרגיש בעשיה דוקא, בשעה שאוכל את המצה מרגיש לפי מצבו את קדושת המצוה, אבל הכל בעשיה, ומחוצה לה אינו מרגיש מאומה, ואחר המצוה והתפלה איש פשוט הוא בלא הרגשה ובלא התרוממות מפני שהוא איש בעשיה וכל קדושתו יכול הוא להרגיש רק כפי שנתצמצם לעשיה. וכל תשוקתו ורצונו ג"כ נתצמצם לעשות מצוה, שיעשה המצוה ולא יותר, כי א"א לו להשתוקק לאור וקדושה שלא טעם אותה, הוא טועם אור וקדושה בעשיית מצוה בלבד ומשתוקק לעשות מצוות, וזה בחי' וירד ה' לעיני כל העם כפי בחינתם לעשיה.

ויש איש ישראל שיש לו זמנים שפתאום מרגיש שהונף והורם מעל לעולם אל היכלי עליון. ושוש ישיש בה' תגל נפשו באלקיו, ובפסוק אחד של שיר השירים למשל הוא מרגיש כ"כ תענוג עליון וזוהרא עלאה עד שרואה א"ע כולו נמצא באור וקדושה, העולם נתרחק ממנו וכל מחשבות ודרכי העולם, לא שהוא צריך להתגבר עליהם רק נטשטשו ונמחקו לגמרי מנגד עיניו, עד שאין רישומן ניכר כלל לפניו, ואין לו תכלית ורצון אחר בלתי לפאר ולשבח את שמו ית', אם בשירה וזמרה או בתורה ותפלה. כי כל דברי שיר ושבח. וכל פאר גדלות קדושתו ית' שהוא עוסק בהן. אינן לפניו ענין עמוק וחקירה לעיין ולחקור בהן. רק הוא חוטף בזה ואוכל אחת מני אלף מן אור וקדושה עליונה שנפשו מוקפת בהם. ומוציאם ומלביש בדברי פאר וגדלות ה', וכשהוא אומר כי לך טוב להודות ולשמך נאה לזמר. מרגיש שבאמת אין טוב לו כשעה זו שזוכה לפאר אותו ית'. עד שמשתאה ומשתומם הוא על כל העולם למה הם עומדים דום ואינם מתפעלים כמוהו

מקדושתו וגדלותו ית', ואמר לכל העולם לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו. ולא לאנשים בלבד הוא אומר כן ומעוררם להסתכל בגדלות וקדושת ה'. רק גם לכל העולם. כי כיון שנפשו נתעלה מעל לעולם הגופני. והוא רואה את נשמות כל העולם. הוא מזרז ומצוה לכל הנשמות אלו ואומר להם הללו את ה' מן השמים הללוהו שמש וירח וכו' הללו את ה' מן הארץ וכו'. וזאת היא בחי' עליה להיכלא עלאה אשר בעבודה. הוא שומר כל מצוה בכל פרט ודקדוק, אבל גם בשעה שאין מצוה באה לידו, הוא מתפעל מגדלות ה'. ומן אור העליון אשר רואה נפשו בהיכל עלאה, והנה על הנשמה כשהוא בלא גוף ובעולם העליון אין פלא ורבותא אם היא מלאה כ"כ אור וקדושה. רק הפלא הוא על האיש שהוא בגוף ובעולם הזה. איך יכול לזכות לעליה כזו. איך גופו וגם עוה"ז שהם בחי' צימצום אינם מונעים אותו מאור דקדושה כזו. ואיך זוכים לזה שגם בעודו בגופו יראה אור כזה וגם הוא לא ימנעהו. זהו בחי' הרשימא.

כי בבחי' הרשימא של מש"ר אין לנו השגה. אבל כנ"ל רק בענין עבודה קאמרינן. כי נודע מספ"ק שכאשר עשה ה' הטהירו שסילק את האור וגילה מקום פנוי לעמידת העולמות, נשארה רשימה מן האור שהי' מקודם במקום הזה, בסוד לא זזה שכינה עד שעשתה רושם, נמצא שנשאר בעולם רושם מן בחי' אלקות שלמעלה מן הבריאה. אבל מה הוא החילוק בין הרושם שלמעלה מן הבריאה. להרושם וצורות העולמות שלאחר הבריאה. הלא גם רושם וצורה זו ה' עשה. וכנודע העולם רושם התורה והתורה רושם אלקית. אבל הפירוד והריבוי עושה את העולם ואת הרושם שלו לרושם יש בפני עצמו. כי מתחלה היה רק רושם אחד ופשוט שהוא רושם אלקות. משא"כ עתה שיש רושם וצורה זו, ויש רושם וצורה אחרת, א"כ אין כ"א מהם רושם וצורת אלקות, רק רושם וצורה של עצמו, כי אם היה דבר זה למשל רושם וצורת אלקות, למה בא רושם וצורה אחר ומכחישו ואומר לא רושם וצורה זו רק זו. אמנם ברשימות אותיות הדיבור רואים אף שכל אות צורתה אחרת, ועושה תנועות אחרות כשמוציא כ"א מהן, מ"מ כולן רק רשימה אחת הן, האדם אחד הוא ומחשבתו אחת, ואת רשימה האחת היא המחשבה אשר במוחו, הוא רושם ע"י הרשימות שונות אשר מוציא בדיבורו ובכתב ידו. נמצא שכל אלו הרשימות אין כ"א רשימה לעצמה, רק חלקים של רשימה אחת אשר במוחו, ומתי הם נעשות לרשימות נפרדות לעצמן כשאחדות הרשימה נעלמה מהן, כשכותב אותיות שאינן מצטרפות יחד. או שאין בהן שום מחשבה ורעיון. או מדבר דיבורים כאלו בלא מחשבה. אז נעשה כל תיבה ואות לרשימה בפני עצמה, וכל עוד שאחדות הרשימה שבמוחו ניכרת בהם. כלן רק רשימה אחת היא, חלקים מרשימה האחת ולא ישיות בפני עצמן.

וכעין משל זה הוא עם העולם. כל הרשימות וכל צורות העולם כולם, רק התגלות הרשימה האחת של קודם הבריאה היא. והאיש שמגלה הרשימה הנ"ל. גם כל צורות פרטיות של העולם רשימה אחת של אלקות הוא, ורק כשנעלמה הרשימה. נעשו לרשימות רבות נפרדות וישיות בפני עצמן. וזה ענין הרשימה שנזכה לעלות ע"י להיכלא קדישא שגם העולם והגוף לא יבטלו אותנו. מפני שמגלה בהם את הרשימה של קודם בריאת העולם. ואינם ישיים נפרדים לעצמן שיפריעו את הקדושה ואת ראיית אור עליון. אבל איך זוכים לגלות הרשימה האחת, ואיך נייחד את כל פירוד הרשימות ודברי העולם. עד שהרשימה של קודם בריאת העולם תתגלה בעולם. דהנה נודע בזוה"ק ותקונים בהרבה מקומות איך שצריכים ליחד את כל הבחינות ומדרגות לה' אחד. אבל מה אנו שנדבר מן מדרגות וספירות עליונים ויחודיהן. אנחנו צריכים ליחד את עצמינו בעבודה. ראשית כל צריכים שלא נהיה אחר ברחוב ואחר בבהמ"ד. שבבהמ"ד נעבוד את ה'. וברחוב ח"ו להיות הפקר. רק הכל אחדות אחת ועבודה אחת. רק שבבהמ"ד העבודה ההיא של מדרגה יותר גדולה. וברחוב נמוכה ממנה. אבל הכל עבודה אחת היא לה' אחד שמלא כל הארץ כבודו. ונמצא גם בבהמ"ד וגם ברחוב. וגם בעבודה עצמה לא יהיה איש ריק ואך המצוה שבאה לידו עושה, רק ייחד את עבודתו, למשל יעבוד ויתקן א"ע במדה זו או זו. ובכל מעשיו ומחשבותיו יהיה שקוע בתכלית זה לתקן א"ע במדה זו, אם מדה רעה לו תהי' כל עבודתו ופרטיות מעשיו שקועים לתכלית זה לתקן את מדתו, ואפילו אם אינה רעה. להטיבה ולקדשה יותר ויותר. וכשתיקן מדה זו יקח לו מדה אחרת לתקן והיא תהיה תכליתו. וכשמתחיל לעבוד את ה' במדרגה יותר גדולה, יקח לו דרך שכל תיקוני מדותיו תורתו תפלתו ומצותיו כלם יהיו מכוונים לדרך אחד. כמו דרך הבעש"ט ז"ל, דרך הרבי ר"א זצ"ל וכו'. כלם עבדו את ה' ומ"מ כל אחד היה לו דרך ומטרה אחת לעצמו בעבודתו.

ה' אחד. וכל האצילות ממנו ית' אחדות יש בה, וכל הדרכים, המצוות שבאים להאדם הם דברים הרבה לגלות קדושה האחת. וחלק האחדות שעליו לגלות. ואף דברי העולם שבאים לפניו דברים שונים ונפרדים דרך אחד וניצוץ עבודה אחת צריך הוא לגלות מהם. וכל צדיק שאומר דברי תורה ודרכים מדרכי העבודה. לא רק מתפלפל הוא בשכלו אפשר באופן זה או זה נעשה ונתנהג: רק הוא צריך לעבוד מתחילה את עבודתו. וכיון שבעבודתו מתגלה לו דרכו המיוחד, הוא מספר זאת בדברי תורתו, ויען שדרכו בעבודתו לא בפעם אחת עלתה לו רק בתחבולות שונות ובירידות ועליות שונות. וכל ימי חייו הוא עוסק בהליכה זו. לכן כשמגלה ומספר מן עצמו ודרכיו. נעשה מין פילפול

שכליות ודרכים. אבל על כלם ניכר אחדות אחת ודרך אחד, היינו דרכו של האומר וצורתו. רק שהוא אומרם כפי שהוא עלה וירד בהם במצב יותר גדול. והשומע יכול ללכת ולהשתמש בהם כפי מצבו אף שהוא נמוך הרבה יותר, וכן דרכיהם של צדיקים שונים אף שלכל אחד דרכו המיוחד. מ"מ על גביהן אחדות אחת ניכרת בהם.

ובכלל גם ע"פ פשוט. האחדות זו שמתאחד האיש ישראל בכל דרכיו ועניניו בדרך אחד. שמירה גדולה היא לו להשמר מן מכשול שלא יפעל העולם עליו בהבליו ושטותיו. כי למשל מי שהולך בדרך בלא שום תכלית אנה ולאיזה תכלית ילך ורק מטייל הוא, אז עומד בכל דבר שרואה ופוגע בדרכו. ויכול להמשך לצד ימין או שמאל אם רק יהיה דבר אשר יפתנו. משא"כ מי שיש לפניו תכלית. ללכת למקום פלוני ולצורך הזה, אז לא יעמוד על כל פגע ולא יטה הצידה רק לדרכו יחפז. לכן מי שהוא ריק אין לו תכלית ולא דרך. רק המצוה שבאה לידו עושה. ואם אין מצוה באה לידו אינו עושה, הוא יכול להכשל ולנטות הצידה ח"ו על כל פגע ועל כל פיתוי מפיתויי העולם. משא"כ מי שיש לפניו תכלית ודרך אחד בכל עניניו, (שהוא רוצה לבא אליו ולגלותו). אז לא יטה הצידה ולא ימשך אחר דברי העולם כ"כ. וחוץ מזה הוא כנ"ל. כיון שהוא מתייחד בשוק ובבהמ"ד, וגם בכל דרכיו ועבודתו מתיחד עד שנעשים כלם עבודה ודרך אחד. אז כלם וגם דברי העולם שבאים לפניו נעשים רק כאותיות מחשבה אחת, והרשימה האחת של קודם בריאת העולם נתגלה בהם, לא רשימות נפרדות לעצמן הן, רק מיץ אותיות הדיבור והכתב שכולן רק חלקים של רשימה אחת, של מחשבה אחת הן, וכיון שנתבטל פרידתן וישותן אף בעודן נפרדות. כי אין אנו אומרים שאינן רשימות צורות רבים לעצמן, רק שאף שהן צורות רבות שונות מ"מ רק רשימה אחת נתגלה בהן כמו אותיות הכתב כנ"ל. לכן גם עם הגוף כשעורו גוף. וגם בעולם כשעורו עולם יכול הוא לעלות אל היכלי עלאה. ואין הם מונעים אותו כפי מצבו מלהגיע אל אור וקדושה עלאה. והיא ענין רשימה הנ"ל בעבודתנו אנו.

והנה הדרך המיוחד שיגלה האדם לו לעבודה כפי שאמרנו כמו דרך הבעש"ט ז"ל וכו'. לא שאומרים שכ"א יהי' כהבעש"ט ושאר צדיקי עולם זי"ע ויגלה דרך חדש לעולם בעבודה, רק שימצא לעצמו בקרבו דרך שכל עבודתו. ופרטיות מעשיו תהיינה מכוונות לתכלית דרך מיוחד אשר יגלה בקרבו, כי בכל איש ישראל מתגלה חלק אחדות ניצוץ אלקות, אשר כל עבודתו ופרטי מעשיו כלם הם לגלות את הניצוץ הזה. למשל מי שמרגיש בעצמו נטיה להתפלל תפלה מעולה בכונה רצויה ובהתרגשות יתירה. מתפעל מכל תיבה ופסוק עד שכמעט נמס לבו בקרבו. סימן שהניצוץ מתגלה בו בתפלה עלאה.

אבל לא די תפלה בלבד, כי התגלותו בתפלה צריכה למדה זו של תורה. ותורה באופן כזה, אם בעיון או בלימוד הרבה תורה. ואם בעיון באיזה דרך ואופן תהיה עיונו. בעשיות כך וכך מצות. ועשיותיו תהיה באופן כזה. ואם תחסר אחת ממדותיו תחסר תפלתו. כל הדברים בנין אחד הם שעליהם ניצוץ האחדות שלו מתגלה בתפלתו. ויכול להיות איש אחר שג"כ מתגלה הניצוץ שלו בתפלתו, ומ"מ צורה אחרת לתפלתו. כיון שהניצוץ אחר הוא. לכן צריך ניצוצו למדה אחרת מתורה ומצות ואופן אחר בהם. וכן אם מרגיש האיש נטיה לתורה לשמה יותר. שירד לעמקי התורה בעיון ודעת וכו' והכל לשמה, אז לא די לו תורתו לבדה, רק צריך הוא להתפלל כראוי במדה זו, ולעשות מצות במדה זו, ומבין כלם מתגלה ניצוץ האחדות שלו בתורה. ותורתו כל הבנין גם התפלה גם המצות במדה כזו ניכרות בה, עד שתורתו אפי' השכל שבה מין השראה היא, ואם יחסר מה מתפילתו ומצותיו ועבודתו, גם בשאר הדברים תחסר ההתגלות שבה ותהי' ריקנית וקרירה ח"ו. עד שכאשר מביטים בסקירה אחת על האיש, על כל דרכי עבודתו יכולים להכיר בו איזה אחדות נתגלה בכל דרכיו, ואם זה היא תפלה איזה אופן ובנין של תפלה, ואם זה תורה איזה אופן ובנין של תורה, אף שגם הוא מתפלל כראוי וכו' כנ"ל. וכל איש צריך להסתכל בעצמו למצוא את הנטיה שלו, שהיא הדבר שכל עבודתו מתאחדת בזה כנ"ל, ויגלה את הדבר ואת האחדות שעליו לתקן.

היוצא לנו מדברינו שצריך כל איש ישראל לגלות בקרבו חלק רשימה של אחדות, ואז גם הגוף והעולם אינם מונעים אותו, ואם אינו עושה רק כפי המצות שבאה לידו, אז עוד הפירוד בו בלא אחדות והגוף מונעהו, וזה ענין קבה"ת. המצות רבות הן אבל הקבלה אחת, היא התגלות הרשימה האחת. המצות הן חוץ ממנו, והקבלה והרשימה שהוא היסוד והעיקר בקרב האיש הוא. שהוא צריך לקבלה בקרבו שתהיה בו לרשימה אחת, ולדרך אחד שיתגלו בכל מעשי מצותיו ועבודתו. והמלאכים שאלו מה לילוד אשה בינינו. כי המצות הן בעולם העשיה ולמה עלה הוא למעלה ולא נשאר בעולם העשיה, ואמר להם ה' לקבל התורה בא. להקבלה שהיא אחדות הרשימה שלמעלה מן העולם היה צריך לבא אלינו, והראה להם מש"ר איך שהמצות שנראות שהן בעולם ג"כ נעשו לצורך האדם ונמשכו לדברים נמוכים, מפני שהוא צריך להם, וכ"כ למה מפני שעיקר רשימת התורה באדם נמצאה, ואת אחדות רשימתו היא מגלה, לכן הוצרכו להימשך לצרכו. וזה ענין הספירה. כי באמת המספר שאדם מונה, רק האדם עושה אותן למספר אחד בדעתו. ובאמת לעצמו נשאר מפורד. למשל אם מונה האדם שיש ברחוב זה עשרה בתים, האם נתיחדו הבתים לאחדות אחת, גם עתה נשארו נפרדים, רק בדעת האדם

נתיחדו למספר אחד. אבל התורה אומרת תמימות תהיינה. שבאמת תהיינה לתמימות ואחדות אחת. ע"י וספרתם לכם משלכם, כיון שיש בכם אחדות רשימה אחת, אתם יכולים לאחדותם במצותכם שאתם סופרים אותם. ורק אז כשתעשו אחדות הפסח ושבועות, ואחדותכם ימשך גם לעולם. שגם בעולם תגלו אחדות הרשימה. תוכלו לקבל התורה שגם העולם והגוף לא יפריעו אתכם מתורה ומעליה למעלה. והנה שבת קבוע וקיימא, משא"כ יו"ט ישראל מקדשים. וכיון שכל ענין המספר הוא לאחד את קדושת הפסח ושבועות עם האחדות שבקרבנו. וספרתם לכם. לבא לאחדות שגם העולם לא יפריע מלקיים את התורה, ומעלותנו להיכלי עלאה, לכן וספרתם ממחרת הפסח שעשו בנ"י, כי בלא ישראל א"א שתהיינה תמימות בפני עצמן בחי' תמימות תהיינה, משא"כ הצדוקים שאינם מרגישים ברשימה האחת שבקרבנו, ואינם יודעים שעיקר המספר יוצא מישראל, לכן אומרים לספור ממחרת השבת שקבוע וקיימא לא בישראל. כי זה עיקר עבודתנו בקבלת התורה, והספירה, לבא אל היכלי עלאה, לקבל התורה בא למעלה.

פרק ה

שבועות יום ב' (**תרפ"ט**)

כי מי כל בשר אשר שמע קול אלקים מדבר מתוך האש כמונו ויחי.

תיבת כמונו ע"פ פשוט קאי על מי כל בשר, מי כל בשר כמונו אשר שמע קול אלקים וכו' וא"כ היה צריך תיבת כמונו ליכתב אחר מי כל בשר, וכן למה במשנה תורה דוקא נאמר פסוק הזה ולא ביתרו, והגם שהרבה פסוקים נאמרו בזה במשנה תורה שלא נאמרו ביתרו, בטח גם בהם יש טעם. וכיון שאנו בפסוק הזה עומדים נבין את זה. וכן כל ענין קבה"ת שבכל שנה.

אמנם איתא מהבעש"ט ז"ל עה"פ וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלישתים וימלאום עפר, שכ"א מן האבות עשה התגלות התורה גם ביסוד העפר ומדרגות התחתונות ע"י תיקון מדתו של כ"א, אברהם בחסד יצחק בגבורה יעקב בתפארת, למצא שם (גם ביסוד העפר) מים חיים של קדושה, ואחר הסתלקות אברהם סתמום הפלישתים שהם הסט"א את מקור הקדושה זה. ביסוד העפר. ושב יצחק וחפרן כמשה"כ וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו, עכ"ל הק'.

כי נודע שהד' יסודות הם מד' אותיות שבשם הוי' ב"ה, ויסוד העפר היא מן ה' תתאה. וג' אותיות הראשונות משפיעים לה, אבל לא די מה שג' האותיות משפיעים להה' רק צריכים לחפור ולגלות גם בה אור בחי' מ"נ, ואז ע"י שמתחברים עם המ"ד שיורדים לה

מתקיימים ועבדין פירין, וכמו שאמרה הגמ' אין טפה יורדת מלמעלה עד שטפיים עולות מלמטה (תענית כה), ורק או מצמיח ומגדל פירות וזרעים. ואיש הישראל שהוא כלי לקבל אור עליון בחי' ה' תתאה מלכות כנסת ישראל, גם בו יש מקור מים קדושים, רק שיסוד העפר מכסהו. וצריך הוא לחפור בקרבו עד שימצא את המקור אשר בקרבו, ואז הקדושה שמקבל מלמעלה תתקיים אצלו תצמיח ותעביד פירין. כי העיקר הוא להצמיח בהקדושה ולעביד פירין. וכמו שמגרעין אחד אינו נצמח גרעין אחד בלבד רק הרבה וגם עץ ועפים, והאדם מתפלא איך אפשר שיוליד יותר ממנו. ועוד עץ קשה שלא דומה לו בדמותו וצלמו, רק שה' עשה שיוכל להברא מגרעין מין בריאה חדשה. כן הוא ברוחניות וקדושה, העיקר הוא בחי' שירה חדשה ויגדיל תורה, שצריך הישראל להוליד קדושה ואור שלא היו עוד. וכיון שלמעלה האור הוא בחי' אין סוף. וכמו שהיה קודם בריאת העולם שלא היה מקום פנוי לעמידת העולמות. ואין מקום לתולדות חדשות בקדושה. לכן עשה ה' את האדם בארץ מקום ההסתר, שכאן יוכל להוליד קדושה יתירה. לא שהאדם לבדו הוא המוליד את תולדות החדשות וקדושה היתירה, רק ע"י הזווג קב"ה ושכינתיה הקב"ה עם ישראל, הקדושה חדשה ושירה חדשה נולדה, וע"י תולדות אלו היא עיקר התקשרות ישראל בה' יחי, וכמו שאמר רש"י על והיו לבשר אחד מפני שהולד נוצר משניהם ושם נעשה בשרם אחד, בקדושה יתירה וחדשה זו שנולד מאור של מעלה עם אור ישראל. מתאחדים ישראל בו ית'

ולפי מצבנו מרמז הפסוק ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וכו', כי הנביא ראה עתה הקדושה שגם ישראל שותפים בבריאתה וגם צורת ישראל בה, והבן. אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כנודע (זוהר ב, קג). משא"כ ישראל צריכים לעשות פירין בקדושתם. ותולדות קדושה חדשה שישראל מולידים בעוה"ז עולם ההסתר. עולה למרום בסוד ישראל מוסיפים כח בפמליא של מעלה. וכמו שאמר הקב"ה למש"ר היה לך לעזרני ואמר משה ועתה יגדל נא כח ה' וכו' (שבת פח). יגדל ויתחדש. וכנודע שמזווג חכמה ובינה נעשה אור רק לקיום העולמות, ומזווג זו"נ שהיא תפארת וכנסת ישראל נולדות נשמות חדשות, היינו אור וקדושה חדשה שלא היה עוד. והישראל הוא בחי' שותף להקב"ה במע"ב מפני שאיש הישראל גורם שלא בלבד בעוה"ז יהי' ה' מחדש מע"ב רק גם במרום, כי נשמות חדשות ואור חדש נברא.

ואפשר שלכן ישנם צדיקים מישראל שהם בחי' ואייו שבשם הויה תפארת, אף שמקור נשמות ישראל היא במלכות ה' תתאה כנ"ל, כי נודע שבאותיות של שם הויה ישנם אותיות של היה הוה ויהיה, על היה אין צריכים את האות ו', רק מפני הבחי' הוה שבו,

והו' מורה שלא בלבד היה בעבר שברא אז את העולם. רק גם עתה הוה מחדש ובורא. וכמו שנרמז באדון עולם, היה הוה ויהיה בתפארה. בבחי' תפארת שהיא וא"ו מורה שהוא היה הוה ויהיה, לא בעבר בלבד, וכיון שכדי שיהיה הוא ית' מחדש בכי"ת מע"ב בכל העולמות גם במרום גם הישראל גורמים, לכן נאחזים גם בוא"ו של השם שהיא בחי' הוה תפארת ישראל. והאפיקורסים הקדמונים אמרו עזב ה' את הארץ כנודע מספרי המגיד מקאזניץ זצ"ל, מפני שאמרו שאין כבודו שינהג עולם כזה וממילא כפרו שה' גם בורא עתה את העולם בחי' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי באם הודו שמחדשה, א"כ רואים שגם זה כבודו להתערב בעולם שפל כזה. אבל זהו הדבר, אנחנו מרגישים שגם אנו שותפים במע"ב ועמנו ה' מחדש בכי"ת מע"ב, ובריאתו שברא בעבר לא נפסק רק נצחית היא. וגם עתה בורא ומחדש, משא"כ הם שאינם שותפים, ואינם מרגישים שבריאתו שבורא הוא ית' תמידית היא. (וחושבים שבריאתו ופעולתו היתה רק בעבר לא נצחית) לכן עלה בהם דעה נפסדה שגם להנהיג את העולם אינה לפי כבודו. ובכלל שטות גדול הוא זה. כי בין כך ובין כך מודים שה' היה וברא את העולם בעבר ולא היה פחיתות לו לברוא עולם כזה, ואפשר שטעותם היא שחשבו שכיון שה' ית' נצחי, לכן גם מה שפעל וברא מוכרח להיות נצחי, ופחיתות היא שנאמר שהעולם שברא הנצחי יהיה עובר ובטל ויצטרך לבריאה בכל פעם מחדש. וטעותם בצידם, כהם אומרים שמה שנברא ממנו מוכרח להיות נצחי, ולפ"ז הם מזניחים דבר עיקרי גדול, כי אנו אומרים אדרבה שכיון שהוא ית' בעצמו נצחי ופועל נצחי, פעולותיו שפעל אין בהם שינוי רק תמיד הוא פועל, וכשם שברא אז את העולם כן בורא תמיד ומחדש בכי"ת מע"ב. וכיון שכן א"א שיהי' העולם נצחי. כי אם נצחי הוא העולם, א"כ אין פעולותיו נצחיות, וח"ו אינו פועל ובורא אותם מחדש. אבל באמת הי' יכול להיות העולם שברא ממנו נצחי, וגם הוא ית' פועל נצחי, רק שיברא ויוסיף עוד עולמות עליהם, ועל זה מרמז המדרש על השם שדי שאמר לעולמו די שאלמלא אמר די היו נמתחין והולכין (בראשית רבה ה), אשר ע"פ פשוט קשה להבין איך היו נמתחין והולכין אם לא בראם. כי כל בריאתם היתה רק מזה שה' בראם. ואם לא בראם לא היו נמתחין והולכין ולמה לאמר להם די. אבל כנ"ל כיון שה' נצחי ופעולותיו נצחיות וה' בורא תמיד. היה נתוסף עליהם בכל פעם יותר עולמות. וכין שרצון ה' היה שלא יתוספו עוד עולמות לכן אמר די. כלומר להעולמות שברא אמר כבר די לכם מציאותכם וקיומכם ויחזרו אל האפס. וה' מחדשם ובוראם מחדש. ואז מתקיימים רק עולמות אלו לא יותר וגם לא פחות. אף שאמר להם די שיחזרו אל האפס מפני שבורא אותם מחדש. נמצא לפ"ז שהשם ש"ד"י" נתגלה רק

מפני ששם הויה נתגלה, היינו כיון שאינו היה עבר בלבד רק גם הוד. וגם עתה מחדש בכי"ת מע"ב, לכן הוצרך לאמר די כנ"ל.

ואפשר זה רמז הפסוקים וארא אל אברהם וכו' בא־ל ש'ד'י ושמי הויה לא נודעתי להם. ונודעת הקושיא הא גם באבות כתיב הויה הרבה פעמים. כי כנודע מספרי המגיד זצ"ל שגם המצרים לא האמינו שה' מנהיג ומשגיח בעוה"ז. לכן לא האמינו שרצונו שישראל יצאו לחירות. כי אמרו עזב ה' את הארץ ואין לו עסק אם יצאו או לא יצאו ישראל. ולפי דברינו הנ"ל את שם הויה בני ישראל משיגים בעצמם עם עצמם, כי הם שותפים בזה שהוא ית' הוה, משא"כ את השם ש'ד'י צריך ה' לגלות לישראל, כי אדרבה זה השם מורה שיחזור העולם לאפס, והנה הדבר שה' מגלה, אף שמגלה לישראל מ"מ מתפשט ניצוץ ודיעה מעט גם לכל העולם (כיון שדבר ה' נתגלה בעולם) וכמו שאמר המדרש שגם בקבה"ת שמעו העכו"ם ובאו לשאול לבלעם אם ה' בא לאבד את העולם (זבחים קטז). משא"כ מה שישראל משיגים בעצמם אין להם חלק בזה. כי רק ישראל משיגים בעצמם. לכן על שם הויה שישראל משיגים אמר פרעה לא ידעתי (ידיעה שלי שבאה מעצמי) את הויה (שהוא בורא ומשגיח גם עתה בעולם). לכן ואת ישראל לא אשלח. ואמר ה' למש"ר וארא וכו' בא־ל ש'ד'י. זה השם גליתי אני להם. ושמי הויה לא נודעתי להם. שלא גליתי אני להם רק (ישראל משיגים) כעצמם. לכן וגם אני שמעתי את נאקת בנ"י אשר מצרים מעבידים אותם. כי אינם מאמינים כהויה שגם הוה ומשגיח בעולם גם עתה, לכן אמור לישראל אני הויה שאני מודיע להם את שם הויה, וכיון שאני מודיע להם גם המצרים יודעו ממנו מעט ויראו שה' גם הוה כנ"ל.

נחזור להנ"ל. העיקר הוא להעמיק בעצמו ולמצוא גם בעצמו את הקדושה, ואז במ"נ שבנו יכולים להזדווג עם אור העליון ולברוא קדושה חדשה, משא"כ מי שאינו מוציא מקרבו קדושה ומ"נ, א"א שיברא ע"י אור חדש ויהי' זווגו עם אור של קעלה שלם. אין כונתינו עתה לומר שיתעורר האיש באתעדל"ת מקודם. הן אמת שיותר טוב שיתעורר האיש באדל"ת מקודם. אבל גם אם ישפיעו עליו רוח ממרום באדל"ע עוד אינו בטוח שנעשה ממנו זווג בחי' קב"ה ושכינתי וגם עתה צריך הוא לחפור ולמצוא בקרבו את האור שיוכל לזדווג באור עליון ויעבד תולדין. כי למשל בארץ כשמביטים בה רואים רק גוש עפר מאוס בלא טעם וריח, וכשמטמינים בה גרעין מתחבר יסוד הצמיחה אל הגרעין ועולה מהם עץ ופרי נחמד למראה וטוב למאכל, ומה נמצא באדמה, ומה הוסיפה אל הגרעין. רק כח סתם שמוכשר להצמיח, וכח הזה נעלם ואין רואים אותו. ונתגלה רק ע"י הזדווגו עם הגרעין, ואם לא יזדווג עם הגרעין ישאר גוש אדמה מאום, או אדרבה יעלו בה

שורש פורה ראש ולענה. כן באיש ישראל נמצא כח הצמיחה שנעלם ונסתר בו, ומתגלה רק כשמתחבר עם אור עליון כששורה בו, ואם לא יתחבר אז יראה לנו רק גוש מאוס וגשמיות (כלומר גם הגשמיות של ישראל לא חומריות נמיכיות היא, רק כח הצמיחה שלא נזרע עליו עוד). ולפעמים עוד יעלו בו נמיכיות ומדות נפולות ר"ל, ואדרבה מי שיש לו כח רב של צמיחה. עלול הוא או להתקדש יותר כשיתחבר עם אור עליון. או ח"ו ליפול יותר ולחסרונות יתירים ח"ו כאשר לא יזדווג, וכשרואים איש בעל עבירה ר"ל. ולמשל אם היתה בו עצלות ועזובה, לא הי' מחדש כ"כ בעבירות, רק מפני שנמצא בו כח הרבה לא כח פרטי זה או זה רק כח להצמיח ולגדל. לכן מתגרה ומתגבר לחדש מה. וכיון שלא נזרע בו אור עליון. או שנזרע רק לא קלטו ולא התחבר עמו, לכן צומח בו שורש פורה וכו' ואם מזדווג לקדושה עלאה ששופע בו קדושה חדשה, בחי' הכא רבי קרא לי' והכא רבי קרא לי' (ב"מ פד), האיש הזה ראוי או להיות גדול בתורה וקדושה. או ח"ו להיות גדול בסט"א ר"ל.

והרצון שצריך הישראל להרגיש בקרבו לעבודה, לא רצון בלבד, כמו מי שרוצה להתעשר או לדבר אחר. רק כמו שאמר הפסוק ישיש כגבור לרון אורח. ולמה ישיש האם כבר בטוח הוא בנצחונו ואולי יש במחנה שונאו גבור יותר ממנו, רק כיון שרוח גבורה עצור בקרבו. גבורה זו מבקשת תפקידה ודוחפתו לפעול ולהתגלות, וכשירוץ אורח ישיש וירגיש נחת רוח של רוח גבורתו אשר יוצא פועל ומתגלה. וכן צריך הישראל להרגיש בקרבו מין דחיפה מן הכח שבקרבו לגדל לצמוח ולברא קדושה חדשה, לא שנמצא בו רצון בלבד. רק כח רב עצור בקרבו. שמתגלה בו ברצון ובדחיפה לעלות אל על ולפעול גדולות, ואם מזווג את כח הזה אל אור ניצוץ הקדושה ששופע בו נברא אור חדש. וזה ענין החפירה שצריך איש הישראל לחפור בקרבו וביסוד העפר שבו. עד שימצא גם בו את מים הקדושים ואז יעביד פירין, כי אין זה עפר ולא עכירות רק כח צמיחה נסתר כנ"ל, לכן ישנם אנשים שמרגישים הרבה פעמים רוח ממרום של התעוררות ורוח קדושה, ובעצמם הם נשארים שפלים ונמוכים כמו שהיו, זהו מפני שלא חפרו למצא את כח הצמיחה שבהם. ולא חברוהו לאור הקדושה שבא עליהם ממרום. וניצוץ הקדושה שהתעורר בהם לעומת שבא כן הלך. צריך האיש גם קודם התפלה ועבודה. טרם שבא אליו התעוררות עליון. גם בכל היום להעמיק בדעתו למה אני כ"כ שפל וחשוך. למה לדברי העולם מרגיש אני דחיפה. אם לדבר זה או לזה. ולגדולת הקדושה אינני מרגיש שום דחיפה לבא אל מצב הגדול ממני, ובאמת כל דחיפתי שאני מרגיש לדברי העולם. גם זה דחיפה קדושה וכח הצמיחה היא, רק שהיא בבחי' ויקו לעשות ענבים ויעש

באושים. וככל אשר יעמיק כך במחשבתו יתפשט הלבוש הנמוך מן דחיפתו זו, ויתגלה בו דחיפה סתמית לקדושה, ואז כאשר יערה ה' עליו רוח ממרום יתקשר עם דחיפתו זו שהיא כח הצמיחה ויעביד תולדין וקדושה חדשה.

וזאת פעלו לנו האבות הקדושים, אברהם בחסד. יצחק בגבורה, יעקב בתפארת. שחפרו לנו גם במדות האנושיות שבנו שנראות לנמוכות וגסות, שגם בהם נמצא את מים הקדושים, אבל הפלישתים שהם הסט"א מכסים את הקדושה וימלאום עפר, וצריכים לשוב ולחפור. ואיש הישראלי צריך להתחזק שלא יתן את הפלישתים למלאות עפר ולא יצטרך לשוב ולחפור מה שכבר חפר וגילה, רק יחפור הלאה למצא בו יותר כח הצמיחה ויותר אור, ולא בלבד שיחפור יותר ממה שחפר הוא בעצמו, ורק יותר גם ממה שחפרו בנ"י הקודמים לו, כי כל ישראל מן אברהם אבינו עד האחרון שבישראל שיהי' בביאת הגואל ב"ב הם חטיבה אחת, וצריך כ"א להתחיל את העבודה ממקום שפסק הקודמו ולהשלים הלאה. וכמו שאמר המדרש בוזאת הברכה. באבות ונביאים, שלא היה אחד מתחיל אלא ממקום שפסק חבירו. לא שאומרים אנו שיהיה איש כמונו גדול מן האבות והנביאים ויעלה עליהם. אדרבה גדולתו תהיה בזה שירד ויחפור יותר עמוק מהם, כי מה שעשה ה' שכל דור יהיה יותר שפל מן הדור הקודמו, עד שעתה כבר הגענו לבחי' עקבתא דמשיחא בחי' עקביים, לא ח"ו ירידה היא. רק שגם ביותר עמוק ויותר שפלות ג"כ יגלו את כח הצמיחה של הישראל, לזווגו באור העליון להצמיח ולגדל קדושה חדשה. וכפי הנ"ל שבמרום שהקדושה אין סופיית, והוא בחי' קודם בריאת העולם שלא היה מקום לעמידת העולמות אין מקום להתגלות קדושה חדשה, משא"כ בעוה"ז שסלק ה' את האור ועשה מקום פנוי לעמידת העולמות, יכול להצמיח קדושה חדשה שעולה למרום מן עוה"ז, לכן כל מה שיורדים הדורות ומתרחקים יותר יכולה קדושה החדשה להתפשט ולהתגדל יותר, ומתחילה נתן ה' לנו תורה שבכתב, ואח"כ כשירדו עוד נתן לנו נביאים וכתובים, ואח"כ גם תורה שבע"פ, ועתה בזמן הרחוק ביותר הוא הזמן של עשות ספרים הרבה אין קץ.

והמדרש אומר אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני (ויקרא רבה כב) ומשמע שהתלמיד ותיק מחדשה כמו שאמר עתיד לחדש. והרי זה כמו שאיתא ע"ז במדרש תשא, כללים נתנו למשה (שמות רבה מא), היינו כנ"ל גם בהגרעין נמצא כל העץ והענפים, מ"מ צריך הוא לקרקע וכח הצמיחה שבה, כדי שיתפשט יציץ יתחדש ויוליד תולדות ופירות אלו, הכל נתן למשה, רק כיון שהיה הדור דור דעה קרוב לה', לכן היו צריכים להמתין עד שירדו הדורות ויצמח ויתגלה מן הגרעין ויולדו פירות חדשים

שהיו נכללים בהגרעין, לכן כל איש ישראל שנתגלה על ידו חידוש תורה הוא בחי' מש"ר, משה שפיר קאמרת (שבת קא), כי חלק תורה זה ניתן ונולד על ידו, ולא חידוש בלבד רק כל רצון ועבודה חדשה שנתגלה באיש ישראל הוא המוליד אותו (ע"י זווג קב"ה ושכינתי'), וממנו עלה למרום.

וקבלת התורה אז במעמד הר סיני לא היתה לשעה. רק אדרבה בכל דור ובכל שנה הלאה הקבלה היא יותר חדשה. ויותר מתפשטת ומתגדלת. תולדות חדשות נולדו וקדושה חדשה נתפשטה, את זה אנו מוסיפים לקבל בכל שנה. וה' רמז להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב אף שכבר הקדימו נעשה לנשמע כמו שמקשה התוס'. אבל כנ"ל רמז ה' להם שהקבלה אינה פוסקת, ואף אחר שקבלו צריכים לקבל וגם אחר שענו נעשה ונשמע צריכים לקבל, ובקבלת התורה אז קבלנו רק מה שדיבר ה' בבחי' בתורת ה' חפצו, ועתה כל מה שישראל מזדווגים יותר כ"א לפי מצבו, ונולדה קדושה ואור תורה חדש, אנו מקבלים התורה שאנו שותפים בה, תורה שהיא כדמותינו וצלמנו. גם תורה שבע"פ תורה היא, וכשעולה למרום עולה בדמות אמר אביי ואמר רבא וכו', עד שהקב"ה אומר הלכה מפומא דכולא רבנן (חגיגה ט"ו), מפני שא"א לאמר אותה הלכה בלא זה המ"נ שהולידה והיה שותף בחלק תורה זו. ומשייר כשחזר במשנה תורה את קבלת התורה לא חזר בלבד, והאם אנו כשקוראים בתורה ועושים את חג השבועות רק חזרה בלבד היא, קבלה מחדש היא, קבלה לפי מצבנו עתה, ומש"ר כששנה את משנה תורה שוב קבה"ת היתה, קבלה לפי מדרגת ישראל בעת שקרא אותה, ואמר להם מש"ר כי היא חכמתכם ובינתכם, תורה שלכם היא מאחר שכבר נזדווגתם והולדתם חלק חדושי תורה ואור חדש, פנים בפנים דיבר ה' עמכם. על מש"ר שאמר הכתוב אשר ידעו ה' פנים אל פנים פרש"י שהי' לבו גס בו ומדבר בכל עת שירצה, וגם כאן הפי' פנים בפנים דיבר ה' עמכם, בכל עת שאתם רוצים ה' מדבר עמכם, אבל רצון כנ"ל שהוא התגלות כח הקדושה שבישראל שנתגלה ברצון חזק ודוחפתו. מתחילה היה רק זווג ועתה נעשה אחדות, זווג היא שעודם שני דברים נפרדים ונזדווגו, משא"כ אחדות הוא שמשניהם נעשה אחד ממש, לכן על והיו לבשר אחד לא פירש רש"י על זוגם יחד, רק על שבהולד נעשו אחד ממש, וע"י התורה שנולד מאתנו ע"י זווגנו בהקב"ה נעשים אחד ממש עד שהתורה שעולה למרום ה' אומרה בשם אומרה אליעזר בני אומר וכו' (במדבר רבה יט), כי אור הזה בדמותם עלה כי מהם נברא, בחי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

ובדברות האחרונות, במשנה תורה, שהיו כבר דור באי הארץ, שנתרחקו מעט מכפי דור דעה, וכבר נזדווגו ע"י התורה וכבר הולידו אור חדש. אמרו ישראל כי מי כל בשר אשר שמע קול אלקים חיים מדבר מתוך האש שהדיבור יהיה כמונו כדמותנו וצלמנו, את זה ראו עתה בקבה"ת של משנה תורה, אחר שגם מהם נולד אור ותורה. ומשייר סומך פרשה של שמע ישראל וכו' ה' אחד, לא מתחבר מזדווג אתה עם ה' רק מתאחד באחדות ע"י התורה ואור חדש שנולד ע"י שנינו.

פרק ו

שבועות ליל ב' (**תרפ"ט**)

כי לבעבור וכו' ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ').

ומשמע שבקבה"ת צריכים לקבל יראה שהוא יסוד לשמירת התורה, ומה היא היראה זו שרק בקבה"ת מקבלים אותה, ומי הוא האיש שלא ירא גם בכל השנה וכמו שאיתא בספרי כ"ק אא"מ וצ"ל הלא גם הבהמה וחיה יראים לנפשם. וכן הא כבר קבלו ישראל יראה בים. ויראו העם את ה', וכן הלשון ולמען תהיה יראתו משמע שהיראה היא דבר לעצמה, שאמר למען תהיה, ולא למען תיראו לפני ה'.

אמנם איתא במד"ר פ' יתרו עה"פ משא דבר ה' וכו' ביד מלאכי, בימי מלאכי לא נאמר רק ביד מלאכי. שכבר היתה הנבואה בידו מהר סיני. ועד אותה שעה לא ניתנה לו רשות להתנבאות. עכ"ל המדרש. והנה כל ענין התורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות שיכול איש הישראל, היא הכל מפני הנביאות שבו, אם אינן נביאים בני נביאים הם כמו שאמר הלל לבני בתירא. וגם השכליות שאמרו חז"ל בגמ' בפסקם את הדינים לא בשכל לבד פסקו, כי רואים שהסנהדרין יכלו לטהר את השרץ בק"נ טעמים ודוקא טעמים שא"א לסתרם כי ר"מ שאמר אני אדון ואטהרנו לא סתרו לי' בגמ'. רק כמו במעשה הנ"ל דבני בתירא שאחר שראה את ידיעת ישראל שראו בחלק הנביאות שבהם את עצם הדין אז נזכר את ההלכה והעצה השכליית לתחוב לו בין קרניו. וטרם שהסתכלו ישראל בחלק הנביאות, גם הלל לא ידע את השכל ואת העצה השכליית לתחוב לו בין קרניו. כן כל פרטי הדינים שפסקו חז"ל באופן זה היו, בחלק הנביאות שבהם שהיה גדול הרבה מחלק נביאות של איש ישראל פשוט, ראו את הדין. רק במשה רבינו התגלה הנבואה כמו שהיא בלא דמיון וחידה, ובנביאים שאחריו התגלה במראה וראיה, ואצל חז"ל הסתתרה יותר הנבואה עד שהתגלה בשכל. עד שיכול מי שהוא לחשוב שזהו שכל לבד, אבל באמת ג"כ התגלות נבואית היא. רק שהסתתרה הנביאות יותר. והשכל שבתורה שבע"פ הוא כמו המראה ודמיון של הנביאים. ובפרט בענין למוד סתרי תורה קבלה

וחסידות בשכל לבד יכולים רק לדעת את סדר ההשתלשלות ועמידות העולמות. שגבורה אחר חסד ותפארת בין חו"ג היא, אבל לדעת מהו חסד ומה גבורה וכו' יכולים רק בחלק הנביאות שבישראל שלבו מסתכל ומתנוצץ באור של מעלה, כ"א לפי מדרגתו והכשרתו בזמנים שונים. היוצא לנו מדברינו שהשבועות מתפשט בכל השנה. וגם האיש בעצמו אינו יודע מכל אשר קיבל ביום הזה, כי נבואה סגורה קיבל ותתגלה לו בכל עת ובכל שעה שיבוא ללמוד תורה ולקיים מצות. ובנ"י אף שראו דבר ה' עמהם ולא מתו. חשבו שרק כיון שה' מדבר אליהם עתה נבואה, ותורה נעלמה ומסותרת מן עצמם לכן עוד יכלו לסבול ולהתקיים. משא"כ כאשר יתחילו הם לדבר וללמוד את התורה שאז תתגלה התורה בנביאות מגולה, אם גם אז ידבר עמהם ה' לא יוכלו לסבול כבר. ואמרו אל משה דבר אתה עמנו. כלומר עמנו יחד. כאשר אנחנו נדבר ונלמד את התורה דבר אתה עמנו, ואל ידבר עמנו אלקים יחד פן נמות, ומש"ר אמר להם אל תיראו כי לבעבור נסות וכו', להרים אתכם, וכאשר תתעלו גם בשעה שתדברו אתם ידבר ה' עמכם ולא תמותו, וכמו שאמר המדרש עה"פ ככלותו לדבר אתו בחי' אני ואתה, וכמו שאיתא בתדב"א כל היושב ושונה הקב"ה שונה כנגדו.

לכן העיקר הוא שלא לעשות הפסק בין השבועות לכל השנה. מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את מצותי כל הימים, דייקא בלבבם זה ובנבואה שקבלו , בלבבם עתה ישמרו את מצותי כל הימים. ואיך אין מפסיקים. ראשית כל אל ימשך ח"ו לדבר עבירה ולא בדברים המביאים לעבירה ח"ו, ואל ישעה בכל נמיכות ושטותים אף שאינם עבירה, אבל גם זה לא די לו, כמו שלא נאמר שדי לו לאיש שישמר א"ע מלאכול דברים המזיקים ואינו צריך כבר לאכול דברים המבריאים ומזינים, ובפרט להיות תמיד במצב כזה שנבואה סגורה תהי' בקרבו. צריך איש הישראל לדעת ולזכור תמיד שהוא איש מרומם. יש לפעמים שגם הנבזה שכל עבודתו ברפש וטיט מגהץ ורוחץ א"ע. אבל זה לו למעלה ועלוי. הוא תמיד שפל ונבזה והסחי ומאוס הם לו בעצם רק עתה רוצה להתיפות. והנקיון אצלו רק במקרה. משא"כ איש אציל בן מלך, הנקיון אצלו בעצם. ואם נתלכלך. הלכלוך אצלו במקרה. והוא מנקה א"ע לא מפני שרוצה לעלות למעלה גדולה ממנו ולהתיפות רק מפני שהוא באמת תמיד בנקיון וטהרה. כן בענין עבודה. כי איתא ב"בית אהרן" שהיצה"ר הכי גדול הוא כששוכח האיש ישראל שהוא בן מלך. כנ"ל לא שירגיש א"ע לאיש נמוך ושפל ונבזה שורש פורה ראש ולענה מקור רע, רק אדרבה הוא עצם קדוש למעלה מן עוה"ז שנשתלשל לעוה"ז, והוא צריך להשמר לא מן עבירה בלבד רק גם מכל הנמוכיות, לא כדי שייפה א"ע לתפארת רק מפני שהוא באמת עצם זך לא

בגדר הכלב והעכבר. ואף אם מרגיש לפעמים נמוכיות בקרבו אל יפול בקרבו לאמר עצם רע הוא. רק כנ"ל אני עצם זך בן מלך מלכו של עולם של מי שהוא טהור ומשרתיו . טהורים. אך נתלכלכתי עתה בעולם שאני שרוי בו.

והפסוק מרמז. אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. כי ללוט אמרו המלאכים אל תביט אחריך ופרש"י אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול אינך כדאי לראות בפורענותם. ובמצרים היה הקטרוג הללו והללו. ומ"מ ראו ישראל בפורענות מצרים. מפני שהנמוכיות של ישראל לא היתה בעצם רק במקרה ובעצם הם מרוממים. אתם ראיתם וכו' יכולתם לראות בפורענותם, מפני שאשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ואם תופס ומרגיש האיש ישראל א"ע תמיד לאיש במצב מרומם אין בחי' הנביאות שלו מן קבה"ת ושבועות נפסקת ממנו. כי לא ירד ולא נתרחק מרום מעלתו.

ומעתה א"א לו לאדם לאמר די לי איך יעבור עלי השבועות, כי בין כך ובין כך אין הקבלה בעצמה דיה, ואני צריך לקיים את המצות וללמוד את התורה והי' כשאבא אל המצות אקיימן. כשאבא לתורה אלמדנה בכל השנה. כי כנ"ל בקבה"ת של שבועות תלוי כל קיום התורה ומצות של כל השנה. ואם לא יקבל את התורה עתה בבחי' נבואה סגורה לא תהי' לו ידיעה אמיתית גם בשכל התורה, כלומר לא תתגלה לו הנביאות במראה של שכל, ואת המצות יקיים רק בבחי' מה טעם יש בה.

והדבר הוא הפשוט גם לשכל אנושי, כי הנביא שראה דבר זה או זה בנביאות. הי' בזה ב' דברים, א' רוח הנביאות שהוא למעלה מן העולם והזמן, ואת רוח הנבואה הזה היה צריך להמשיך לעולם וזמן. לראות בו דבר נבואה זה שכך וכך יעשה ה' בעולם. לכן היה הוא צריך להיות הסולם המגיע בראשו למעלה מן העולם ולקחת משם את רוח הנביאות ולהמשיכו לעולם. והיה צריך לקבל את רוח הנבואה כשהוא לעצמו. נבואה סתמית בלא מעשה וטרם נתלבשה בלבוש עשיית העולם, ולהמשיכה אח"כ לעולם ומעשה העולם. וכן התורה ומצות כדי לקיימן עם רוח נביאות צריכים לקבל מקודם את רוח הנביאות של התורה ומצות, רוח נביאות כשהוא לעצמו טרם נתלבש בעשיית המצות של העולם, ואח"כ להמשיכו לעשיה לעשות את המצות. ואת רוח הנביאות כשהוא לעצמו מקבלים בקבה"ת בשבועות קודם שבאים למצות ואז יכולים להמשיכו לעשיות המצות וללמוד התורה בעשיה של שור שנגח את הפרה וכדומה, ואם מתרשל עצמו בקבה"ת וממתין עד בואו למצות ולעשיה. א"א לו להגיע לרוח הנביאות שהוא למעלה מן העשיה.

ואפשר זה רמז המדרש שהש"ר סוף פ' ג', ביום חתונתו זה סיני כחתנים היו וביום שמחת לבו אלו דברי תורה עכ"ל, הלא גם בסיני הי' דברי תורה ולמה מחלק ביום חתונתו זה סיני וביום שמחת לבו אלו דברי תורה, ומה הרמז בזה כחתנים היו אם מרמז הפסוק על דברי תורה לעצמו. אבל שמעתי מכ"ק חותני הה"ק זצלל"ה שאמר משם איזה צדיק על הגמרא כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו (ברכות ו). שלכן מתעורר בכי להחתן עד שצריכים לשמחו מפני הנשמות אשר בו שעומדים להבראות ע"י. ונוח שלא נברא (עירובין י"ג) לכן הוא מרגיש דאגתן ובוכה, עכ"ל הק'. כי הנשמה שצריכה לבא לעולם הזה ירידה היא אצלה ונוח לה שלא נברא עד שדואגת והחתן מרגיש דאגתה. וכפי הנ"ל שבשבועות בקבה"ת שבאים עד לעצם רוח הנביאות טרם נתלבש בעשיה, ועל ידו יתלבש רוח עצם נביאות זה בעשיה. צימצום והשפלה היא לרוח הנביאות, בחי' מתחילה עלה במחשבה לברא את העולם במדה"ד. למה נתעורר דין בראשית הבריאה. מפני שחלק האלקות שבו נברא העולם צימצום והשפלה היא לחלק הזה עד שעוד הי' יכול להתהות ממנו דין גם בעולם. לכן קבה"ת היתה באימה ביראה ברתת ובזיע (ברכות כב). לא יראה אנושית היתה רק יראה ואימה עלאה, הדין והצמצום שנעשה אז לגבי עצם רוח הנבואה שהי' צריך להצטמצם ולרדת למעשי המצות ולדברי תורה של עשיה היו מרגישים עד שנתמלאו באימה ביראה ברתת ובזיע. והשמחה מתחלת כשכבר נתלבש רוח הנבואה הזה לתורה ומצות בחי' את והב בסופה. בסוף, כשכבר יש דברי תורה ומצות. בע"כ אתה נולד כי נוח כנ"ל ואינו רוצה להצטמצם. וכיון שנולד כבר שמח עם החיים עד שבע"כ אתה מת. ביום חתונתו זה סיני, כחתנים היו, בחי' חתן שמתעורר בבכיה מן דאגת הנשמות שצריכות להצטמצם על ידו, וביום שמחת לבו אלו דברי תורה, כשכבר נמשכו לדברי תורה ומצות אז יש לו שמחה.

וזאת היא יראה אמיתית שיכולים להשיג רק בקבה"ת עד שאמר להם מש"ר ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ומשמע שבלא היראה של קבה"ת א"א להשמר מן החטא, כי להשמר מן החטא צריכים גם במחשבה דיבור ורצון. כי חוץ מזה שחטא במחשבה ורצון ג"כ חטא הוא, עוד הם מביאים לחטוא במעשה ח"ו. וביראה פשוטה קשה שירחק האדם את כל שורש החטא מקרבו, כי בין שיראתו מעונש או מאהבה מ"מ ירא שלא יעבור על עבירה או שמא לא יעשה המצוה בתקונה, ואלמלא היה מין פגם בעולם לא היה מתעורר ביראה, נמצא שהפגם מעורר יראתו, וכיון שיסוד היראה היא החסרון לכן קשה שתגרום היראה שיתפרש האיש מן החטא לגמרי ולא ישאר לו מין רצון או מחשבה, משא"כ יראה זו של בחי' כחתנים היו, היא יראה טהורה שיש בה

רק מצות בלבד. אך כיון שרוח הנביאות צריך להתלבש על ידו בצימצום העשיה, הוא מרגיש מין דאגה עלאה ודין עליון עד שמתעורר באימה ביראה ברתת ובזיע.
ובבא חג השבועות מרגיש איש הישראל בקרבו מין יראה שלא היה רגיל בה בכל השנה. בכל השנה הי' רגיל לירא ביראה מפני איזה פגם שלא יעשה. ועתה סתם אימה ופחד מן ה'. מספירת יראה עלאה שאין שייך אצלה פגם רק סתם פחד מפני ה' בלא שום טעב וסבה, וע"י יראה עלאה טהורה זו יכול להתפרש מן החטא לגמרי. ובעבור תהי' יראתו ע"פ. כי היראה שהפגם מעוררה אין היא הוה מעצמה. כי דבר זולתה מהוה וגורם אותה, משא"כ יראה זו היא תהי' מעצמה בלא שום פגם אשר יגרם לה, ובעבור תהי' יראתו מעצמה ע"פ ואז תגרם היראה לבלתי תחטאו כי טהורה היא מחטא כנ"ל. ובאימה יראה רתת וזיע סתמית שהאיש ישראל משיג מקרבו בשבועות צריך להרחיב אותה בקרבו ולהתרגש יותר ויותר ממנה, וכ"כ יתמלא ביראה זו עד שממנה יוכל ליקח יראה טהורה על כל השנה. מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור מצותי כל הימים.

פרק ז

שבועות (**יום א**)

קרב אתה ושמע וכו' ושמענו ועשינו (דברים ה).
למה הוסיפו בזה תיבות ושמענו ועשינו. הלא לא היתה המבוכה אם יעשו וישמעו שכבר אמרו זה, רק כל המבוכה היתה ע"פ פשוט שמש"ר ישמע ולא הם בעצמם מד'. והיה די קרב וכו', וכן כל ענין קבה"ת מהו.
אמנם איתא בספרים הקדושים. שכמו שיש בכל איש ישראל שורש מאדה"ר מפני שהיה ראש וראשית לכל הנשמות, כן יש בכל אחד ניצוץ של נשמת משיח, מפני שהוא תכלית הכל. כנודע. כי למה אצל ד' את נשמת ישראל, אם לא כדי שיבואו לתכלית השלימות ויתגלה המשיח. וכל הרשעה מקרב איש ישראל ומן העולם כעשן תכלה, ותהיה אז שלימות העבודה והתגלות אור גדול כזה בדמות המשיח.
נמצא שבכל נשמה ישראלית יש מחשבה ותכלית המשיח, כי כן היתה מחשבתו ית' ותכליתו כשאצל אותה. וחלק זה היא היא גופא ומדותיה של הנשמה של אדה"ר, מפני שהראשית שממנה נבנתה מחשבתו של המשיח היא. כי כל המחשבה והתכלית על המשיח היה. לכן אצל כל איש ישראל אף שבגופו ומדותיו עדיין אינו עובד את ד' ועוד לא טיהר פגם אדה"ר. מ"מ מחשבתו לד' ובעצם כבר נמצא בו ניצוץ המשיח. מפני שכן היתה תכליתו כשנאצל, וא"כ בזמן שהאדם ממשיך את התכלית וכל מעשיו לשם תכלית (איני אומר שבכל מעשיו תהא תכליתו דוקא למשיח. אשר לא כל אחד עודנו

במדרגה זו. אבל עכ"פ יהיה תכליתו לטוב. להיטיב א"ע ואת כל העולם) מתגלה בו ניצוץ המשיח משא"כ מי שתכלית הטוב אין בקרבו, גם תכלית ד' נעלמה מנשמתו וממילא גם עצם המשיח נחסר ממנו.

והדבר הוא פשוט. כי מהו תכלית, כל תכלית הוא רצון ונרצה שנמצאים במוח האדם. במשל גשמי. אם יש במחשבתי בית, מה יש במחשבתי, הלא רק צל ודמות הבית. אבל עדיין אין במוחי עצם ונשמת הבית עם תענוגיו היוצאים ממנו. משא"כ אם מצרף אני לזה רצון. אני רוצה בבית. ואני מתחיל לפעול כדי למלא את רצוני. אזי הרצון המשיך תיכף את עצם ונשמת הנרצה במוחי. ואני מרגיש תיכף את ההנאה שיאציל עלי הבית ואת יופיו אשר אתענג בו. בעבודת ד' נדמה לכל איש ישראלי שהנרצה. העבודה והקדושה. שרויים תמיד במוחו. אבל טועה הוא. רק צל הנרצה ודמותו בו. מחשבה לבד בו. משא"כ אם רצון כביר נתלקד בו לעבוד את ד' אזי הרצון הזה המשיך את עצם הנרצה בו והקדושה כבר נמצאת בו. ואז יכולים לאמור שתכליתו של האיש הזה היא העבודה. מפני שהרצון והנרצה נמצאים בפועל בקרבו. וזהו משמעותו של תכלית. שהנרצה נמצא בפועל בו ע"י הרצון שהמציאו. והתורה מרמזת ע"ז אם יש בכם וכו' שורש פורה וכו' והתברך בלבבו לאמר שלום וכו' (דברים כ"ט) אם מתברך רק בלבבו ויש בו רצון רע. אז כבר יש בכם פורה וכו'. הנרצה הרע כבר בכם.

איתא בספה"ק על הפסוק צדיק ד' בכל דרכיו (תהלים קמ"ה) שאצל הצדיק ד' נמצא בכל דרכיו ואצל החסיד ד' בכל מעשיו. לפי הנ"ל כן הוא הפשט. פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. ואז צדיק ד' בכל דרכיו. משא"כ מי שאין בו רצון אז אין ד' בכל דרכיו. רק דמות. וכמו שאדם רואה במחשבתו דבר אשר ראה אתמול. שאין עצם הדבר נמצא עתה בו, רק צל והארה שהשאיר לו אתמול העצם. לכן מי שתכליתו לד' כלומר שנמצא בו רצון עצם הנרצה. אז באמת כל עבודתו לד' מפני שעצם הקדושה אשר בו מושלת עליו. משא"כ מי שאין בו הרצון. וממילא אף אם יודע שצריכים לעבוד אותו ית' אבל מכיון שאין עצם הנרצה בו עלולים מעשיו להיות היפך מידיעתו. והוא עלול לעשות שטויות והבלים. מפני שאין עצם הנרצה בו שימשול בו.

וזה ששאלו בנ"י היש ד' בקרבנו אם אין, אשר לכאורה איזו שאלה היא זאת האם אין כל אדם מרגיש אם ד' בקרבו. אבל כנ"ל אפשר שיחשוב האדם בד' וח"ו אין ד' אלקים בקרבו רק בחי' מראה. חטא ישראל היה על נסותם את ד שלא הכירו שהחסרון הוא בהם, רק היו להם טענות ע"ז לד'. מי שמכיר את החסרון בעצמו צריך לשאול את עצמו תמיד, הן אמנם אני מהלך במחשבות טובות, אבל היש ד' בקרבנו אם אין. והסימן לזה

הוא ויבא עמלק. אם העמלק והיצה"ר יכולים לבוא אין ד' בקרבו ח"ו, ואם ד' בקרבו א"א שיבוא עמלק.

נמצא לפ"ז תכלית המשיח שהיתה במחשבתו ית'. היינו רצון ועצם הנרצה ועצם המשיח נתגלו אז בו. וכאשר אצל ד' את נשמות ישראל בתכלית זו. אז לא מחשבת ישראל בלבד נמצאת בכל נשמה. רק עצם של הנרצה עצם של משיח נמצא. אבל זאת רק אם האדם מעורר את רצונו לתיקון ולהטבה. משא"כ אם הרצון נסתר ממנו אז גם הנרצה היינו המשיח לא נראית עצמותו אלא רק הארה וצל ממנו לבד כנ"ל.

לכן צריך הישראלי לקבוע לעצמו שיעורים לזה. לעורר את רצונו שהוא וכל העולם לא ישארו במצבם הנמוך. רק לתקן. והישראלי כשעושה חשבון הנפש מה עשיתי ובאיזה מצב אני היום. אל יסתפק אם מוצא א"ע שאינו גרוע מיום אתמול, כי א"כ מה פעלתי, כי אז הרי עבר עלי היום הזה בבטלה. רק תמיד יסתכל בעצמו במה היטבתי היום ובמה עליתי מכפי שהייתי, וזה בחי' תיקון ע"פ פשוט, שתמיד בקרבו התיקון לתקן עולם במלכות שדי, ואז יתגלה בו ניצוץ המשיח.

ולא לעצמו לבדו פועל בזה. רק באמת מקרב הוא בזה את ביאת המשיח בפועל. כי באמת כבר היו נשמות גדולות כמשה רבינו. ר"ע וכו'. רק שהעולם והזמן לא היו בבחי' משיח לכן לא נתגלה אז המשיח. וכמו שהג"ע מוכרח להיות במקום מקודש, לא בעוה"ז. ויש חילוק בין ג"ע התחתון לעליון, מפני שהקדושה א"א לה להתגלות בכל מקום בשוה אם אין קדושת מקומם שוה, כן צריך העולם ג"כ להיות מוכשר למשיח, חוץ ממה שצריכים כל ישראל להיות מוכשרים לזה. ואנו אומרים לתקן עולם במלכות שדי העולם צריך להיות מתוקן, וכן ימות המשיח שגם הימים צריכים להיות בחי' משיח. ולכן שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו מפני שהם גילו בעצמם אור גדול של משיח והעולם. ואף הזמן נתקדש מאור המשיח שנתגלה בהם וקירבו עי"ז את הגאולה ובנין בית אלקינו. לכן כל איש ישראלי צריך בכל יום לחזר אחר אורו של משיח אשר בו, האם כבר מצאתי וגיליתי היום את אור המשיח אשר בי. כי המשכן רק נגנז, כלומר המשכן אשר ד' אמר ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד לא נתבטל רק נגנז. וצריכים לגלות את האור הגנוז. הגנוז בקרבו, ומי שאינו מגלה אותו אל יכעוס על טיטוס שהחריב את בית המקדש כי גם הוא מוסיף בחורבנו. ור"י כשהלך בדרך בין חורבות ירושלים (ברכות ג') לא בחורבות שהיו לפנים רק באותם שעודנה עתה שכ"א מחריב את חלק המשיח שבו כנ"ל. אמר לו אליהו שהקב"ה אומר אוי לו לאב וכו' ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. לא אמר שגלו משלחן וכו' רק מעל שלחן אביהם, כזאת לא נשמע, יש בן שהוא בגולה

בעת שאינו אצל אביו, אבל לשבת אצל אביו ולהיות בגולה לא יצויר, ואתם הנה חלק המשיח והגאולה בקרבכם ואתם עוד בגולה, ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם, שגם עתה כשאתם על שלחנו הנכם בגולה. וע"ז באמת יש להתאונן.

כל איש ישראל צריך להרגיש בקרבו את קול ד' שאומר התנערו מעפר וגלו את אורו של משיח אשר נגנז בקרבכם. וסימן לא טוב הוא אם אינו מרגיש את קול ד' ולא חסר לו מה שנגנז ממנו. אחז"ל גנזו לצדיקים לעתיד לבא (בראשית רבה יא). הצדיקים יודעים שנגנז מהם ולכן משתדלים לגלותו. אבל אנשים גרועי ערך אינם יודעים שנגנז מהם. כי להם חסר רק לחם ותפוחי אדמה לבד ולא יותר.

נחזור לענייננו. שכל איש ישראל צריך לגלות בקרבו את עצם אורו של משיח. שהיא הנרצה של ד' אשר את נשמתו האציל לזה. ואיך מגלים זאת. ע"י הרצון כנ"ל. אבל זה גופא שיהיה לנו רצון שנוכל בו לגלות את הנרצה לד'. צריך גם הרצון להיות לא רצון אדם רק רצון אין סופי. וכדי להשיג את הרצון האין סופי רצון אלקי ע"י נשמתנו. צריכים להכין א"ע מקודם לזה ע"י תיקון נפשנו הבהמית. כי נודע שנפש האלקית שורה על הנפש הבהמית אשר בנו, וכנודע מזוה"ק כד אתייליד ב"נ יהבין ליה נשמתא מס' דבעירא דכיא (ב, צד), וצריכים לתקן אותה ואת רצונה שנתהפך לתאוה לא טובה להחזיר לרצון טוב, ואז רצון ה' שבנשמה נמשכת בה. וכבר דיברנו בשם תלמידי המגיד הגדול זצק"ל שגם נפש הבהמית יסודתה בקדושה מפני שור שבמרכבה. וגם התאוה יכולה להיות רצון למצוה. אם ברצון זה רוצה מצוה הרי זו מצוה. ואם רוצה בה דבר לא טוב לא טוב הרי זו תאוה. כנודע.

ונבין נא לפי דרכנו. למה באמת נתעורר בו הרצון לתאוה. למה הרגיש תיכף את רצונו שהוא מפני שור שבמרכבה, לתאוה. ומה יעשה האיש שחפץ שבאמת ירגיש את רצונו כמו שהוא, ולא לתאוה. אכן האיש שחפץ למשול על תאוותיו וממתין עד התגלות רצונו ואז חפץ לשברו, הרי זה דומה למי שאינו משמר את ביתו מן הדליקה אלא ממתין עד שתבער האש, ואז יחפוץ לכבותה. שבודאי לא תמיד יצליח בזה. ד' ברא את כל העולם לעבודתו, נמצא שבענין העבודה כל העולם היא בריה אחת מד' אחד והאדם הוא בחי' הראש שבה. וכל העבודה היא בחי' ומקבלין דין מן דין, שהמדריגה הנמוכה מקבלת מהעליונה, והאברים מקבלים מן הראש והלב. לכן העולם מקבל מן האדם אור וקדושת עבודה ע"י התעסקו עם העולם ומלואו. וזהו רצון האדם לעולם רק לעבודה. מפני שנפשו שם ומשתוקק לנפשו אשר שם. וזה הכל אם האדם אינו תופס את עצמו ליש ודבר נפרד רק לחלק ואבר מאברי העבודה, ואז רצונו לעולם רצון טוב לעבודה

הוא. לעשות מצוות עם העולם וכו'. משא"כ מי שמפריד א"ע מן העולם והוא בבחי' בריה בפני עצמו, אז עבודת העולם נקצצת ונפרדת מפני שחסר לה בחי' ראש. וכמו בשבירת הכלים שכאשר נפרד מובחר האור למעלה שאר האור נפגם ונעשה סט"א ר"ל, וכנודע זהו ענין אדם דבליעל בסוד וימות וימלוך האמור בשבירה, כיון שבא למלוך לכן וימות. וכיון שבהתעסקו עם העולם נותן בו את נפשו. נמצא שבדבר נפגם נתן את נפשו. וכשמשתוקק אח"כ אל העולם. היינו לנפשו. נעשית מתשוקה זו תאוה. כי לנפש פגומה שלו משתוקק. ויכול להיות איש שיש לו צער, על שנתעוררה בו עתה תארה רעה, ומ"מ עולות התאוות על לבו מפני הנ"ל.

וחז"ל אמרו כל מי שלהוט אחרי בולמוס של עריות לסוף מאכילין אותו מבשרו (בראשית רבה נא). לא על עריות בלבד. רק על כל תאוה אמרו חז"ל, כי כל תאוה זרה היא בחי' עריות ר"ל, וכמו שאמרו חז"ל אף על מקבל שררה בשביל ליהנות ממנה שהיא בחי' עריות ר"ל. כל הלהוט אחרי תאוה, אבל לסוף אין זו תאוה שבאה מזולתו, רק שמאכילין אותו מבשרו. שמעצמותו שהוא נפגם באה לו התאוה ר"ל. ובענין האופנה (ה"מאדעס") אנו רואים בעליל איך שכל תאוות האדם לנפשו הוא מתאוה. וכפי פגמי נפשו כן תאוותיו. מתחילה הם מחליטים שזה נאה, ונתעוררה בהם תאוה לזה, וכשמבטלים את זה גם תאוותם בטלה. נמצא שגם מקודם לעצמם ולהחלטותיהם התאוו, ותלוי באיזה אופן פגמו ואיזה קלקול נפשם השיגה, תאוה כזו הם משיגים.

היוצא לנו מזה שבזמן שאין האדם נפרד משאר העבודה ואינו יש ודבר נפרד, אז רצון נפשו הבהמית ג"כ קדוש הוא. משא"כ כשנפרד נעשית מזה תאוה. וזה שאמר הפסוק לתאוה יבקש נפרד, הנפרד מבוקשו תאוה, והשלם מבוקשו רצון טוב. ולא זו בלבד שמפריד בין העבודה אלא בעצמו ג"כ עושה פירוד וקיצוץ, כי אם הוא יש ודבר נפרד אז חלקי נפשו שנכנסו בעולם לדבר נפרד ממנו נכנסו.

לכן כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שקושר כתרים לאותיות (שבת פ"ט] כי כתר היא בחי' רצון, נמצא שד' קושר שהרצון יהיה רק לתורה, ואמר לו ד' אין שלום בעירך, רק כשעלית למרום מצאת התקשרות זו ולא בעולם התחתון. ובטח נפשך שמסטרא דבעירא דכיא הנפש הבהמית אינה שלמה אלא פרודה ולכן יש שם תאוה ולא לאותיות התורה. לא שנאמר דבר זה למש"ר ח"ו, כי משה רבנו היה רק נפש של קדושה. אך כל האמור במתן־תורה נאמר לכל ישראל. אשר בשליחותם עלה משה. וענה מש"ר כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, פי' כי שלימות של העבד של מטה א"א שתהיה כמו במרום. וגם התקשרות רצונו דלמטה לתורה אינה כמו למעלה. לכן זאת רק למעלה מצא. ואמר

לו ד' היה לך לעזרני, כנ"ל שע"י התקשרות והזדככות הרצון של הנפש הבהמית נמשך רצון ד' שבנשמה.

נחזור להנ"ל שהאדם צריך לדעת שאינו יש ודבר נפרד, רק חלק מעצם העבודה, וממילא אינו נפרד מכל הד' עולמות, מעליונים ומתחתונים, כי כולם עובדים את ד' יחד. רק שהוא בחי' הראש. וזה ענין קבלת התורה. לא שהנו יש ועצם לחוד, והוא מקבל את התורה, שהיא ג"כ עצם לחוד, אלא שהוא כולו נעשה עצם התורה והעבודה יחד עם כל העולמות. וזה שאמרו בנ"י אל מש"ר אחרי שד' דיבר עמהם בעשרת הדברות בלשון יחיד, קרב אתה ושמע. הלשון אתה ושמע שאמר ד' לנו שנראה כאילו עדיין לא הגענו לקבלה אמיתית של התורה שלא נהיה יש לעצמנו. ואת תדבר אלינו ושמענו ועשינו. לשון רבים. כי חלק מעבודה וקדושה של כל העולם אנו. וד' אמר מי יתן והיה לבבם זה להם כל הימים. כי זה עיקר קבלת התורה. כנ"ל.

פרק ח

יום ב' דשבועות תרצ"ד.

נשלח ע" י כ" ק מרן אדמו"ר הקדוש זצללה"ה הי"ד מוורשא לארץ ישראל לידי החסיד המופלג הר' ראובן גשייד ז"ל. נמסר ע"י בנו הרה"ח ר' נחמן גשייד ז"ל. קרב אתה ושמע וכו', ושמענו ועשינו. ונודעת הקושיא. למה קודם קבלת התורה הקדימו נעשה לנשמע ועתה שמיעה לעשיה. היטיבו כל אשר דברו מה הפשט בזה היטיבו וכו'. מי יתן וכו'. למען יטב להם. נודע הדיוק למען יטב. הא אמרו אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס.

אמנם איתא ברעיא מהימנא פ' תצא דף רפ"א. ולא למגנא אמר קב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור. מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין העכו"ם וכו', וגמ"ח הא אוקמוה דהא אין חסיד אלא המתחסד עם קונו. דכל פקודין דעביד למפרק בהו שכינתיה. ובהא עביד חסד עם קב"ה וכו'. בגין דכד חבו ישראל וקב"ה הוה בעי ליסרא לון. אמא הות רביעא עלייהו עד דנפקו לתרבות רעה. קב"ה מה עביד תריך בני מלכא ומטרוניתא. ואיהו אומי דלא יהדר לאתריה עד המטרוניתא אתהדרת לאתרהא, ומאן דהדר בתשובה וגמיל חסד בשכינתא וכו', דא עביד חסד עם קונו וכאילו פריק ליה ולשכינתיה ולבנוי עכלה"ק.

הנה ענין אמא ואשר חופפת על ישראל כדי שלא יענשו, ותריך בני מלכא ומטרוניתא, היא מסודות העליונים, אבל לדבר בזה בפשוט היא בחי' רחל אמנו שהיא אמא עילאה מקור נשמת ישראל במרום, ובכל עת צרה שלא תבוא היא סוככת על ישראל וגם היא

בגולה עמנו בסוד גלות השכינה, ונשבע הקב"ה שלא יכנס במקומו בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל והשכינה למקומם. ובמה הדבר תלוי בתשובה, לכן האיש ישראל כששב, לא לעצמו לגופו ולנשמתו בלבד מטיב, רק גם עושה חסד עם קונו ועם השכינה, כי כאילו פריק ליה ולשכינתיה ולבנוי, כאילו פדאני לי ולבני מבין העכו"ם. ומי הוא האיש אשר לא ירחם עליו ית', הן לא כל אחד שומע את בקשת השכינה כשמבקשת מכל אחד מישראל שיגאלנה, אבל הגמרא אומרת בר' יוסי שנכנס לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל ושמע בת קול מנהמת כיונה. אוי להם לבנים וכו' מה לו לאב וכו' ואליהו אמר לו שגם כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. הקב"ה אומר כן. מי שלבו בריא לו כאולם שאין חסר לו מאומה אינו שומע. אבל כשלבו חרב מחורבת ישראל ודואג בצרתן ומתחזק ומתפלל, לומד ועובד את ד', שומע בקרבו את קול השכינה שמנהמת כיונה ומבקשתו, פדאני. מתחילה רואה את גלות המר, צרות ישראל בגופנית הקשות מנשוא כמעט ח"ו, ועוד יותר צרות הנפש, הסתר וירידה עד שאול תחתית ח"ו. ואז רוחו נשבר ומתפלל בפיו ובלבו רבש"ע עד מתי לא תרחם, כבר אין לנו כח, הלא אין לנו מלך גואל ומושיע אלא אתה. ולמה עזבתני אלי. אבל אז נפשו מזדעזעת, ובמי הדבר תלוי אם לא בי שאשוב. ואז מרגיש בהבת קול ובקשת ד'. אדרבה הוא כביכול והשכינה בגלות בשבילנו. אני הגורם ח"ו ואיך זה לא ארחם עליו ית'. לשוב לעבוד את ד' ולפדותם. הן מורגל בפי העולם שלא כל אחד מוכשר לדאוג על גלות השכינה זולת על דאגותיו. אבל טעות הוא בידם. כי גם הפחות מישראל, רק איך לקרבו קשה הוא, אבל כשמקרבים אותו מתעלה ומרגיש. וכמו שאין להפליא על ישראל. אם איש שיבה. אם בחור שלא הניח תפילין ר"ל, ואחר איזה ימים מתפלל בכונה ונזהר אף במצוה קלה, כך אין להפליא כשאיש פשוט דואג על צרת השכינה וישראל. ואיך לא יהמו מעי הבן אל כשאביו אומר הבן יקיר לי וכו' כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו, הכל היא הטרדה וההתרחקות וכשמתקרב אדרבה דואג לפעמים יותר על גלות השכינה וצער הכלל ישראל ושפלותם, מאשר על דאגותיו הפרטיות.

והאיש ישראל כשמתבונן ומרגיש לפעמים דאגה זו, ונפשו פנימה מקשבת מעט את קול קריאת השכינה לשוב בתשובה ולגאלה. צריך להתחזק ולהתאמץ, ולומר, משליך אני את הכל. ואשוב ואעבוד את ד' בכל כחי ומוחי. על כל מניעה אתחזק ובזה אהיה שקוע. אקבע לי שעורים לתורה ואף בשעה שאעסוק במסחר. במלאכה. לא אהיה ח"ו איש בער והפקר רק עבד ד'. אקיים את המצוות ואהיה נזהר מעבירה אף את פי אשמור לבלתי דבר לשון הרע, רכילות, שקר וכו'. ולא אשגיח על אנשים אחרים פורקי עול ל"ע זולתי.

כי זאת היא אחת מעיקרי הסיבות שבחורי ישראל נשחתים, בהיותם יחד עם פורקי עול במסחר. מלאכה בבית וברחוב. עד שנדמה להם שלא יפה להם מבלתי היות כהפושעים וכטפשים וכו'. אם לא ילכו בעקבותיהם. אבל כמה טפשאי הני אינשי בראותם כבר על איזה ירידה בא העולם ופורקי עול של רציחה וכל התועבות נעשה להם כהיתר. בערות והפקרות יותר גרועה מהבהמה הן כל תכליתם, אשר כל אחד אשר נצוץ שכל. מוח ולב לו, היה צריך להזדעזע מהם וכל המונם. ועוד ירצו להתדמות להם ח"ו. ורש"י ז"ל פירש בפרשת קדושים על הפסוק, אל תפנו אל האובות ואל הידעונים אני ד' אלקיכם, דעו את מי אתם מחליפים במי. לא בלבד על ההולך אל האובות ואל הידעונים נאמר רק בכלל צריך האיש להתבונן. הנה מעבר מזה עומדים בני העולם בתהלוכותיהם המגונות וההולך אחריהם יורד ח"ו אל כל התועבות הרעות, טומאה וזוהמה ר"ל, ולהבדיל מעבר מזה עומד הוא ית' והתורה טהרה וקדושה עילאה. אורה וזוהר עליון, ואת מי אתם מחליפים במי. ואיך יאמר האיש שח"ו יעזוב את מקור קדושתו ית' ללכת בדרכי העולם וליפול בפרשם ר"ל. ולא בלבד לנפול בשאול תחתית כמוהם אין צריכים להתלמד מהם, רק גם מי שנתעורר בו רוח קדושה, ללמוד יותר, להתפלל יותר בכונה. להיות זהיר יותר במצוה. לא יאמר למה פלוני אלמוני אינו נזהר כ"כ, ומה לי לדקדק, כי מה לך להביט על איש זולתך, הוי קשור בד' ובתורה ובדרכך תלך. הוי עז כנמר וגבור כארי, לבלתי הימשך אחר בני העולם ושטותיהם. בדרך ד' התחזק ועבוד. ואף בלעם נתפעל מזה ואמר. מה טובו אהליך יעקב וכו' ופירש"י. ראה שאין פתחיהם מכוונין זה מול זה. לפי הנ"ל שאין פתחיהם מכוונין שיביט כל אחד על חבירו לאמר. אראה איך חברי נוהג א"ע ואתנהג ג"כ אני. נישט צו יענעם אריינקוקען אוץ נישט אויף יענעם זיך צו פערקוקען, רק כל אחד איתן וחזק יש ללכת בדרכי ד'. ועל זה אמר בלעם, ראוים הללו שתשרה עליהם השכינה,

והנה כבר דקדקנו על הא שמתפללים באהבה רבה ותן בלבנו וכו' ללמוד וללמד לשמור ולעשות, שאומרים מקודם ללמד לאחרים טרם שאומרים לשמור ולעשות, שנעשה אנו, ואיך אפשר זאת כי בראשונה צריך האיש לקיים א ת התורה בעצמו ואז יכול גם ללמד לזולתו.

אבל בספרי כ"ק אא"מ הרה"צ הק' זצקלה"ה איתא על הגמרא. הירא מעבירות שבידו חוזר מעורכי המלחמה. שמי שאינו ירא מעבירות חבירו רק של בידו, שלו. סימן הוא שאינו מכוון למען שמו ית' רק לעצמו ואז חוזר מעורכי המלחמה. ואם קשה לו לכ"א שיכוון בלתי לד' לבדו. עכ"פ ברחמנות יתעורר עליו ית' ועל השכינה הקדושה לגאלם.

ואז גם עבירות שאר ישראל תהיינה נוגעות לו. כי גם עבירות שאר ישראל גורמות את גלות השכינה. לכן הללמד על הכל קאי. כשבא ללמוד רוצה שגם אחר ילמוד והוא רוצה גם ללמד לאחרים, כשבא לעשות רוצה שגם אחרים יעשו מפני שנתעוררה בו רחמנות על גלות השכינה וישראל.

ללמוד וללמד לשמור ולעשות, שגם הם ילמדו וגם הם יעשו, מחויב לדאוג על זה ששאר ישראלים אינם הולכים בדרך ד' ח"ו. האב צריך כמעט למסור נפשו ע"ז בנוגע לבניו ולבנותיו, לא בהכאות ינהג את בניו ובנותיו הגדולים, רק בכל שאר האמצעים שיכול בטוב וברוגז, והעיקר שיראו איך הדבר נוגע לו, כי האב שדבר הזה קל בעיניו ואין הדבר נוגע לו הרבה אף שלעצמו שומר הוא את התורה. משחית הוא את ביתו, קלות דעתו בזה מקרר אותם יותר. ואיך זה ישכח האב שבניו, בני ד' המה. שמסר לו ד' להדריכם בידו. ומה יענה ליום הדין. גם הבחור בבית אביו ואמו צריך הוא להשתדל הרבה להיטיב את אחיו ואחיותיו, כי איך אפשר שבביתו ולפני עיניו יהיו שונאי ד', והוא ישתוק ויסתפק רק באנחה לאמר, מה אעשה. ולא זו אף זו שגם באנשים שאינם בביתו, מי שיראת ד' נגעה לו ומצב השכינה וישראל השפל כ"כ נוגע לו. צריך להשתדל בכל מכיריו ויודעיו, לא לריב ולא להתקוטט רק לדבר דברים היוצאים מלבו, לא אחת ולא שתים וכו', ולא לבד כשזכה וקירב נפשות מישראל שכרו הרבה מאוד. רק גם בשעה שח"ו אינו פועל, שכרו ג"כ גדול. כי הוא עבד ד' והוא את שלו עשה, וגם בכל המצוות אמרו חז"ל נאנס ולא עשה מצוה נוטל שכר כאילו עשה מצוה. ולא יבחין לומר, מזה לא יעשה מאומה ולזה אין לדבר. כי אי אפשר לדעת מראש, ישנם הרבה שמקוים שיעלו בניקל למעלה וקשה לפעול אצלם וישנם בחורים ואנשים שמייאשים אותם מתחילה ולבסוף בניקל עולים. כל אחד מישראל צריך להשתדל לעבוד את ד' בכל לבו ונפשו וגם להשפיע על זולתו.

ומתורץ בזה דיוק המדרש שמואל מובא בתוי"ט על המשנה והעמידו תלמידים הרבה, מה הלשון והעמידו, אבל מן המעשה דר"ג ור' יהושע בענין תפילת ערבית במס' ברכות כ"ח רואים ב' דברים. א'. שצריכים להרבות בתלמידים אף במי שאין תוכו כברו. כי נתוספו ד' מאות ספסלים, ועל חלומו של ר"ג חצבי חיווירי דמלי קיטמא היינו שאין התלמידים שוים. אומרת הגמרא שרק ליתובי דעתיה דר"ג אחזו ליה הכי והב רואים שכאשר העמידו את התלמיד. היה זה לעונש לו שדננו העם על שעמד ר' יהושע. וזה שמרמזת המשנה, אל תברור בתלמידים לאמר, זה תלמיד טוב וזה לא טוב. רק תלמידים הרבה יהיה לך. ואם לא יהיה טוב העמידהו ותענשהו, כלומר אם אינך מרבה בתלמידים.

אז הלא טובים נשארים בקלקלתם. לכן העמידו תלמידים הרבה אף תלמידים שתצטרכו לענשם וליסרם. תיסרו אותם והעמידו תלמידים הרבה.

ועיקר התקרבות היא בתורה. והמאור שבה מחזירו למוטב, זהו בהאיש לעצמו. וגם כשרוצה לקרב לזולתו. ולא ללמוד את אשר כבר יודע הוא או לבחור דברים קלים בלבד. רק דוקא לעיין ולהתייגע בתורה, והפסוק אומר מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה. לא די שאינה מתקבלת רק עוד תועבה היא ח"ו, כי נודע הא דאיתא בתקוני זוהר ל אותן הנוכחים ככלבא. הב לן חיי. הב לן מזוני. וכמה תפלות נתקנו על החיים ועל הפרנסה, אבל מי שחייו כחיי הכלב והעכבר, נמוכים בתאוות ולא יותר, אז צעקתו על חייו בחי' נבחין ככלבין, הב לן חיי, הב לן מזוני, משא"כ מי שחייו חיי ישראל בקדושה ע"פ התורה, אף אם הוא סוחר או בעל מלאכה, אז צעקתו הב לן חיי ומזוני מין שירה היא, כי האם בים לא שרו ישראל והודו לשמו גם על שהחיה אותם, ואותם ארבעה שצריכים להודות האם לא על שהחיה אותם ד', מפני שהיותם קודש לד' היא, ניצוץ חיות אלקית בעוה"ז.

נמצא שמי שמתייגע בתורה ומתיש כחו בה ובעבודת ה'. אז מבטל א"ע לד' וניצוץ הקדושה היא עיקר חיותו, וגם תפלתו על חייו ומזונו קדושה. אבל מסיר אזנו משמוע תורה. דייקא משמוע, שאינו רוצה לשמוע חדשות בתורה, בין מזולתו, בין לשמוע מעצמו ביגיעה, מפני שחיות גופו יותר יקרה לו ואינו רוצה לבטלה וליגעה בתורה, אז תפלתו תועבה ח"ו בחי' צווחין וכו', וזה שהיצה"ר מתקשה בלימוד התורה יותר מעל קיום המצוות. וכמה אנשים מקיימין במצות ואינם מתאמצין ללמוד תורה, כ"א כפי מצבו. אם אינו יכול בעצמו יקח לו רב או חבר. ואם יכול בעצמו אף אם טרוד הוא יגזול לו עת וזמן ללמוד, אבל ע"ז היצה"ר מתקשה יותר מפני שלימוד התורה היא עיקר יסוד התקשרות ישראל לד'. והיצה"ר רוצה את עמוד ויסוד הזה ח"ו לעקור.

ואפשר שזהו ענין הגמרא ברכות דף י"ב, שבקשו לקבוע עשרת הדברות בק"ש. ולא קבעו מפני תרעומת המינין. ופרש"י שלא יאמרו שאין שאר התורה אמת זולת מה שאמר ד'. וצ"ל הא גם כל התורה אמר ד'. ואם שלא שמעו ישראל רק מפי משה, הא עשרת הדברות פרטיות הדברים רק אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, ולהנ"ל אפשר, כי המינין אינם מודים בתורה שבעל פה, א"כ מה שענו נשמע לא כתיב בתורה קודם עשרת הדברות ואחריהם רק אחר אלה המשפטים שהיא שאר התורה, ורק חז"ל אמרו שזה היה קודם עשה"ד, לכן הם חושבים שעל עשרת הדברות לא ענו נשמע רק נעשה, לכן המינים בק"ש שהיא קבלת עול מלכות שמים, רוצים רק בעשה"ד לא בשאר התורה, כי

אינם רוצים בשמיעה ולימוד התורה בידעם שבלא השמיעה והלימוד גם העשיה תיעזב, אבל אנחנו בב"י מאמינים בני מאמינים מקבלים התורה עלינו ועל בנינו, ואת כל איש ישראל רצוננו לקרב לד' ועיקר התקרבות לד' היא בשמיעה ולימוד.

לכן אף שבשבועות בקבלת התורה אנו בטלים לגמרי לד' עד שדומה לנו שברגע אחת נעשה את כל התורה והקדמנו נעשה לנשמע, מ"מ כשבאים לקיים בפועל רואים שצריכים להיטיב אותנו כדי שנזכה לקיימה. לכן אחר קבלת התורה, אמרו למשה דבר אתה עמנו ושמענו ועשינו, ושמענו ונלמוד כדי ועשינו. וד' אמר למש"ר היטיבו כל אשר דברו, מי יתן וכו' למען יטב להם וכו', בזה שאמרו עתה ושמענו מקודם לא חזרו ח"ו מהקדמת נעשה לנשמע, רק זה הכל כדי שיטיבו א"ע, לכן גם אתה היטיבם עזור להם שיטיבו ע"ע. מי יתן וכו' שיטיבו א"ע ויהיו קשורים בד' מתוך כל טוב.

שיחות, מאמרים ומכתבים

דרשת שבת תשובה

דרשת שבת־תשובה מאדמו"ר זצוקללה"ה בבהמ"ד בפיסעצנא

ב"ה. מה שאמרתי בבהמ"ד בשבת שובה

המדרש אומר בפרשה זו וילך עה"פ הן קרבו ימיך למות שאמר ה' למש"ר, למה נגזר עליו מיתה בלשון הן. רבנן אמרו למה הדבר דומה, לאחד שכיבד את המלך והביא לו דורן חרב חדה. אמר המלך התיזו את ראשו בה. א"ל אותו האיש, אדוני המלך במה שכבדתיך בה אתה מתיז ראשי, כך אמר משה. רבש"ע בהן קלסתיך הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים וכו'. ובהן אתה גוזר עלי מיתה, א"ל הקב"ה אי אתה זכור בשעה ששלחתיך גאול אותם ממצרים, ואמרת הן לא יאמינו לי, הוי הן קרבו ימיך וכו' עכ"ל המדרש.

מה מאד מתפעל ומתרגש האיש הישראלי מזה. משה רבינו, הביא דורן לקב"ה ושבח ורומם לה' בלשון הן, והיה הדין נותן שבו בלשון יתעלה מש"ר. אבל כיון שדבר בלשון הזה על ישראל. אמר הקב"ה כל תהילותך וכל הדורן שהבאת לי לא יועילו מפני שדברת על ישראל אהובי בני רחומי, ובשביל זה בו בלשון הן, נגזר עליו מיתה, הן קרבו ימיך, ואיזה דבור רע דבר משה רבינו על ישראל, לא שגנבו ולא שרצחו, רק שלא יאמינו ח"ו, הן לא יאמינו לי, וזהו הרע מכל, כי האם יש עוד דבר רע ושפל מזה שלא להאמין בה', כשהוא ית' אוהב אותנו כ"כ ומעלה אותנו על תהלותיו כביכול.

האמונה היא בלא טעם וסברה רק אמונה פשוטה היא. והרי זה כבן האוהב את אביו. קשור בו וכרוך אחריו, בלא טעם ושכל. בני אדם אוהבים את זולתם בגלל איזה סברה

וטעם, או בגלל איזה טובה, או ברוב הימים נכרתת ברית אהבה ביניהם. ואת האב. הבן אוהב בלא סברה וסבה רק מפני שקשור הוא בו, בגופו ובנפשו, התקשרות פנימית. ואם ישאלוהו, למה אתה אוהב אותו כ"כ וכרוך אחריו, בעצמו לא ידע מה לענות, רק אבי הוא ואני קשור בו. וזהו כל ענין קיום התורה ומצות של ישראל. אם נקח כפרי ונכריחהו שיתנהג בכל דבריו כבן מלך באכילתו דבורו וכו', אז אף אם נפרט לו כזאת וכזאת תעשה, וכזאת וכזאת לא תעשה, לא יוכל להתנהג ככה. כ"כ הרבה ציווים וכ"כ אזהרות קשות יצעק, איך אפשר לקיים, ואיך אפשר בכלל לזכור בכל רגע ורגע. כשלוקח אני את הכף לאכול. שלא לחטוף ושלא לפתוח את הפה יותר מדי, בדבור, בהלוך וכו' איך אפשר לזכור הכל, ובן המלך אינו מרגיש שום עבודה בכל אלה, האם אפשר להתנהג אחרת. אדרבה אם יאלצוהו להתנהג ככפרי עונש קשה הוא לו, מפני שנפש זכה, נפש אביו המלך בו, והכפרי שנפש גסה ומגושמה לו, בעיניו כל אלה צווים קשים ומרים הם, כן מי שהוא באמת ישראל לא כחיה ובהמה, רק נפש ישראלית בו והוא קשור בה', מרגיש א"ע לאיש זך וא"א לו להתנהג אם לא בדרך התורה. ולמשל כל. היהודים הנמצאים עתה פה, באם יאנסו ח"ו לאכול דבר אחר. או חמץ בפסח. כמה צער ויסורים מרים יסבל מזה ולמה הוא מצטער ע"ז כ"כ האם באמת מרים הם כ"כ. אבל נפש קדושה בו נפש אלקית היא. וא"א לה להתנהג רק כפי התורה ובהנהגת הכפרי מצטערת היא, וכן הוא בכל המצוות במדה שהאיש הישראלי מתקרב יותר אל ה', אף אם הוא סוחר בעל מלאכה, אבל שידע שהוא איש ישראל אשר התורה כתבה עליו בנים אתם לה' אלקיכם, ואינו אומר נהיה ככל הגויים, במרה זו אין המצוות קשות עליו לעשות ולא רבות הן בעיניו, אבל מי שחושב א"ע ככל הגויים ח"ו גם המצוות קשות עליו.

האמונה היא עילאה (געהויבענקייט) וגדלות, שמרגיש האיש שקרוב הוא לה', והוא בן מלך, וקשור ומאמין הוא בה בלא טעם ושכל רק כבן באביו, וחסרון האמונה היא נפילה וגסות. ואמונה ואהבת ה' יסוד לאהבת ישראל היא, איש המעלה הזך שרואה א"ע כאיש ממרום. גם על ישראל יביט כך. גם הוא איש ממרום נשמה טהורה בעולם הזה, וגם את ישראל חבירו אוהב מכבד ומוקיר, ואם אמונתו בד' ח"ו נפגמה וכאיש גם מרגיש א"ע, כמו כל חיתו ארץ, אז חברו גם חיה בעיניו, ורק לנשך רוצים אלו את אלו, וחז"ל אמרו ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, וביותר צריכים להזהיר זאת בעירנו. ששתיהן ירדו כ"כ עשר מעלות אחורנית. שמירת התורה ואהבת ישראל. וכ"כ נתגברה שנאת איש לרעהו. עד שכ"א אינו יודע אחרת רק איך לעקור את זולתו, ואם ישאלו את כל אחד על מעשיו יענה שאתו הצדק ורק חברו בעוכרו, אבל גם עם חברך כאשר ידברו גם

הוא כן יענה. כלם צודקים וכלם שונאים זה את זה. והנה היום שבת תשובה מעבר מזה הי' לנו ר"ה, ומזה יוה"כ מתקרב ובא. ואנו בתוך. ומי יתפאר לאמר שהוא צדיק, עכ"פ נהי' כבינונים שהם תלויים ועומדים עד יוה"כ. ומחכים בשמים. מה נעשה עד יוה"כ, אם נשוב ונטהר את עצמנו או ח"ו לא. והנה באם רק יעשה האיש חשבון הנפש מה המה ימים אלו, ומה הוא משפט עליון עליו, כבר הי' זה די לו לעורר אותו משפלותו של כל השנה, כי מי הוא האיש אשר לא יחוס על נפשו כמו שאיתא בספרי כ"ק אא"מ זצלל"ה. הלא גם הבהמה יראה לנפשה, ובידעו שבימים אלו דנים מי יחיה ומי ח"ו לא. מי יתפרנס ומי ח"ו לא. למי יהי' נחת ושלוה בביתו. וביתו של מי יהי' ח"ו מקום של דאגה ואנחה, כבר יקום לשוב, אבל האיש כבר מורגל. גם ביום הדין. מורגל הוא כבר שבימי הסליחות לוקחים הסליחה. בר"ה את המחזור של ר"ה. ביוה"כ של יו"כ. יו"ט הוא. ואוכלים מוציא עם דבש וזה הכל אצלו ולא יותר. ואינו נותן לב שהיום יום הדין. שגם המלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, ואינו שואל א"ע האם אני ראוי להקרא בשם ישראל, ה' אמר לישראל כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. והאם קדוש אני, במה אני מובדל משאר בני אדם הנמוכים שכל שנותיהם מבלים באכילה ושתיה כבהמה, ובקרוב קיצם מביטים ע"ע מה פעלתי ומה עשיתי בעוה"ז, ולמה אינו שב ולמה אינו מעלה א"ע להיות ישראל, כל זה נשכח מלבו. ויתכן שזהו הרמז באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט וצדקנו וכו', אשר פשוט קשה להבין, באם אין מליץ יושר צדקנו, ומהו תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. אבל באם איש ישראל שב בתשובה כבר יש לו מליצים ישרים, וכל החסרון הוא שאין שמים לב כנ"ל, לכן מבקשים באין מליץ וכו' וכל זה הוא מפני שאין שמים לב שהיום יום המשפט, אז תגיד ליעקב וכו' אמור להם שהיום יום המשפט תן בלבם יראה. וכן תן פחדך, ואז ישובו, וצדקנו במשפט.

והנה לעורר ולהטיף מוסר עתה על כל פרט ופרט שצריכים לשוב ולתקן. הן על דברים שבין אדם למקום, והן על דברים שבין אדם לחבית. שכ"א שונא את חברו. ודומה הוא בזה לאיש שראה והנה ידו צבה, והניח עלי' סמרטוט ואח"כ ראה שגם רגלו צבה והניח גם עלי' סמרטוט. וגם רגלו השניה, וגם פניו וכו', עד שכסה את כל גופו בסמרטוטים. ואח"כ בא אליו איש מבין, ויאמר לו הלא בטח יש יסוד למחלתך אם מן הכליות באה הנפיחות או ממחלת הלב ר"ל דרוש את עיקר סיבתה ורפא אותה ואם לאו. לא תועיל ברבוי סמרטוטיך. כן כל החסרונות הן בדברים שבין אדם למקום הן בדברים שבין אדם לחברו יסוד יש למחלות אלו, והוא חסרון האמונה, ההתרחקות והנפילה וגסות ושפלות, נפילה מבן מלך שמרגיש התקרבות קדושת המלך, לגסות של שור וסוס, וכשכן המלך

נעשה כפרי גם הוא שואל, איך יכול הוא לעשות כ"כ הרבה מצוות כנ"ל. וכשהרגיש שהוא בן מלך זך בקדושה המצוות אינן קשות לו, אדרבה לא ידע איך אפשר להתנהג אחרת, בדברים שבין אדם למקום, ואיך יתכן שלא לאהוב את ישראל.

ויתכן זהו רמז הגמרא מעשה בגר שבא לפני שמאי. וא"ל גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כשאני עומד על רגל אחת וכו'. בא לפני הלל אמר לו, דעלך סני לחברך לא תעביד. ופרש"י רעך זה הקב"ה, ועל פי פשוט. למה דוקא כשאני עומד על רגל אחת, ואם כונתו שילמדנו במהירות, הי' לו לומר למדני ברבע שעה. ומה הסימן דוקא. כשאני עומד על רגל אחת. ולמה מהר את עצמו כ"כ. וכן תשובת הלל דעלך סני לחברך וכו', דבר מאהבת ישראל. וכיון לאהבת ה', כפרש"י, ולמה לא אמר לו פשוט מקרא מלא, ואהבת את ה' אלקיך.

אבל הנה נודע משמונה־עשרה, שבשמ"ע צריכים לחבר את ב' הרגלים יחד, שיראו כאחת, והטעם שנראה כמלאכים שכתוב בהם ורגליהם רגל ישרה שהיא אחת, וגם בזה צריכים להבין. למה דוקא, ברגלים צריכים להדמות למלאכים. והאם כיון שיש כנפים למלאכים. גם בזה צריכים להדמות להם. אבל נודע שכל דבר טוב ודרך הישר נקרא ימין, והרע נקרא שמאל, לב חכם לימינו. ולב כסיל משמאלו, וגם רגלי האדם, יש בו רגל ימין ושמאל. מי שהולך בדרך הישר זהו בחי' ימינו. ומי שהוא בחי' רגליהם לרע ירוצו זהו שמאלו. ולא בהילוך בפועל ממש ברגליו, ני גם מי שעומד על מקום אחד וח"ו עושה עבירות ג"כ נקרא שמאל. ורגליהם לרע ירוצו. והנה תמיד יש לישראל מלחמה זו, הרגל המנית מושכתו ללכת בדרך הישר, והרגל השמאלית לרע, והמלאכים שאין להם יצה"ר אין להם רק רגל ישרה בלא שמאל, לכן כשבא האיש לשמ"ע, אמרו חז"ל, עתה כשאתה עומד לפני ה' בתפלה, השלך את השמאל והריצה לדרך הרע ממך, והדמה למלאכים שאין להם רק רגל ישרה. והגר שהי' גוי והרגיש שנמשך דוקא לשמאל ולדרך הרע ככפרי הנ"ל. ובקש למדני כה"ת כשאני עומד על רגל אחת כשמ"ע, ורק דרך ישר יהי' לפני, והשיב לו הלל לשון שמשמע לתרי אפי, אהבת ה' וישראל, אם תתעלה ותתקרב להיות בן מלך אמונה אהבה בה' ולישראל, אז נפשך מעצמה רק את המצוות תחפץ.

אבל איך באים לזה. בן המלך שגורש מעל אביו ונתגשם ונעשה כפרי איך ישוב ויתעלה וידע שאינו כפרי, או כחיה ובהמה. שדרכה רק לאכול לשתות ולנשך את זולתה, רק ירגיש בקרבו התרוממות וקדושה עד שיאמין בה' ויאהבו בלא שום שכל רק כבן את אביו. ע"ז אמרה תורה שמע ישראל וכו' ה' אחד, שהיא אמונה ואהבת ה' וכו'. ואיך תבא לזה והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך וכו' שתעשה ותקיים את התורה

ומצוות ותהיה קשור בהם. עשית המצוות פועלת על ישראל להעלותו מרפשו, ולקרבו למי שהוא טהור ומשרתיו טהורים באמונה ואהבה, ומי שרחוק מהתורה ומצוות ח"ו. ואינו מקיימן בפועל, נתרחק מה' נתגשם ויורד לבחי' בהמה. איש ישראל שאינו מקיים את התורה ומצוות, לא זו בלבד שחוטא נגד ה', רק גם נגד עצמו חוטא, שאת איש ישראל זהם וגשם. וישעיה הנביא מיסר את ישראל, עזבו את ה' נאצו את קדוש ישראל נזורו אחור, אשר לכאורה רק תיבות כפולים רואים כאן, עזבו את ה' חטא נגד ה', נאצו את קדוש. ישראל. שוב חטא נגד ה', ונזורו אחור שוב הנ"ל. אבל להנ"ל אמר הפסוק, עזבו את ה' וחטאו נגדו. ולא נגדו בלבד חטאו אלא גם נאצו את קדוש ישראל. ישראל ממש. קדושת ישראל עצמם נאצו בזה שנזורו אחור ונתרחקו מה' ומקור הקדושה. והנביא אומר הלאה חודש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה. ולמה החדש שהוא הימים טובים התלוים בחדש, והשבת. און ועצרה. אבל על וביום השמיני עצרת תהיה לכם. פרש"י עצורים מעשית מלאכה. זהו האון והכשלון מה שחושבים את היו"ט ואת השבת שנתן ה' רק לטובתם ותענוגם בלבד, ליום שביתה ממלאכה, וליום מנוחה, וכיון שע"פ טעותם רק יום מנוחה לעצמם הוא, אז רק בהם תלוי הדבר ואם אחד מתענג ממשחק התיאטרון בשבת זאת מנוחתו, ואם צריך הוא להרויח מעות כש"כ שמותר לו שלא לסגור את חנותו קודם הדלקת נרות או בכל השבת ח"ו. חדש ושבת וכו' און, זהו האון מפני "ועצרה" שהשבת היא לכם רק ליום מנוחתכם ממלאכה. אכל איני מבין איך בני אדם כ"כ מתטפשים לחשוב שטות כזו, הלא התורה אמרה מחלליה מות יומת על שבת. ואיך יתכן לאמר לאיש את טובתך אני מבקש שתאכל מגדנות ואם לא תאכל אהרוג אתך. כמה יקר נפש ישראל בתורה, כדי להציל נפש ישראל ממות מותר לבטל את הכל כמעט, ומזה רואים את גדלות השבת שכל המחלל שבת אמרה התורה מות ימות עליה. השבת אינה בשביל זה וזה. שהוא ישבות והוא ינוח, רק מצוה וגזרה שגזר ה' ככל המצוות היא. ולא ככל המצוות בלבד רק שקולה שבת ככל התורה, וכל המחלל שבת בפרהסיה הרי הוא כעכו"ם לכל דבר, פתו פת עכו"ם, ויינו יין נסך. כך עלתה בימינו. שבעירנו שהיתה תמיד עיר חרדית נצטרך לדרוש בדבר חלול שבת, ונצטרך לבקש יהודים אל תשמדו את עצמכם ח"ו. אבל כנ"ל אין האדם מחלל את השבת בלתי אם רואה את השבת ליום מנוחה שלו. טעות היצה"ר הוא, שהיצה"ר מטעהו. בכל העולמות הוא השבת, אף הנשמות בעולם העליון שומדות את השבת, מפני שגם ה' שמר ושומר את השבת, לכן לפנים לא הוצרכו לדבר ולעורר בדבר שמירת השבת, מפני שכל איש ישראל ראה את השבת ליום של ה', יום של עוה"ב של טהרה וקדושה. האיש הישראלי

פנה א"ע מכל העולם ושפלותו, אין מסחר ולא מלאכה, אין ערמה ולא תחרות אף לא דאגה על אכילת היום, וממרום אור של הג"ע, שבת של הנשמות מופיע עליו. ובביתו אור ושמחה ובלבו טהרה.

וכן היה בעירנו תמיד. מי שרצה להסתכל על יהודים ועל בתי ישראל בערב שבת עם דמדומי חמה, ראה והנה ענן ה' יורד ומתפשט עליהם. כ"א רץ למקוה לטהר את נפשו מכל חלי וכתם. כי כך אמרה התורה שמקוה מטהרת. ושב לביתו והדליקו את נרות השבת. לא נרות פשוטים היו. המדרש אומר בדבר המנורה, ישראל מאירים למי שאמר והיה העולם, בכח ישראל להאיר אור עליון, נר תמיד של קדושת ישראל שבכל השבוע כהה הדליקו והאירו אז, והאיש הרגיש א"ע בפעם אחת והנה אחר הוא, לא האיש השפל של כל השבוע. של החנות והסוס, איש מרומם הוא, ממש כאילו יכלו לכנות שיש ב' מיני יהודים, יהודי של חול ויהודי של שבת. וכשיצאתי לפני שנים בלילות השבת בעיר, ושמעתי קולות שונים מחלוני ישראל, מזה נשמע קידוש, ומזה נגינה של זמירות, מזה העברת הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, ומזה שבחן איש את בנו בחומש או בגמרא שלמד בחדר, ונדמה שכל אלו הקולות והנגינות הקדושות כשנשמעות יחד בשמים נגינה ושיר אחד נשמע מהם. כך דרך המקהלה המנגנים כ"א מנגן תנועה אחרת, ומכלן שירה אחת נשמעת. מכל בתי ישראל נשמע עתה שירה אחת לה'. מעין שירת הלוים בבהמ"ק. הפסוק אומר ושמרו בנ"י את השבת וכו' ביני ובין בנ"י אות היא לעולם. אין השבת דבר פשוט רק לנוח אלא טעם והרגשה עלאה יש בה. שרק בינו ובין בנ"י סוד הוא. וא"א לפרשה ולא להודיעה לאחר. ואף במאכלי שבת אמרה הגמרא שאנטונינוס מלך עכו"ם שאל את רבינו הקדוש, למה מאכלי שבת יש להן טעם טוב לעצמן ולא של חול, אמר לו תבלין יש לי ושבת שמה. ומזה טעם המאכל של שבת, א"ל תנהו לי, א"ל רבי, כל ששומר שבת טועם אותה. ושאינו שומר שבת אינו טועם. גם בהם יש דבר שא"א לפרש וליתן לאחר. ורק השומר שבת מרגישה. כל השבת הוא ענין התרוממות קדושה והרגשה עילאה. שרק ביני ובין בנ"י אות היא לעולם וא"א לפרשה לאחר, ולא שבשבת לבד מרגיש האיש שנתעלה שוב מכפרי לבן מלך, מגסות ובערות, להתרוממות טהרה וקדושה, אלא גם בכל השבוע רשימה של קדושה זו נשארת לו, ואף כששב למסחרו ולמלאכתו מרגיש הוא, שהוא קרוב לה', בה' מאמין, ואת ישראל חברו אוהב, וכל מעשיו הם כמצות התורה. אבל עתה שירד השבת גם אצל שומרי השבת, שבת רק יום של מנוחה היא. ולשתות שכר. כל האיש הישראלי ירד, ויש בוגדים שגם מנסים לחלל את

השבת ח"ו. כי חושבים שרק להם לבדם נמסר השבת כנ"ל. אם רוצה מי לשתות שכר ישקהו. אבל הכל כישראל בן המלך.

למה תעבור השבת לריק עשו לכם חבורות ללמוד בהם, אותם שיכולים ילמדו יחד בעצמם, ושאינם יכולים יקחו להם רבי והוא ילמד עמהם, חומש משניות מדרש עין־יעקב וכו' גם הבחורים לא יתביישו לעשות חבורות כאלה, בושה היא ללכת בטל ולדבר כל השבת דברים בטלים, ולהיות כסוס וכשור שאינו יודע יותר רק לעבוד ולאכול, וללמוד ולדעת מה דיבר ה' ולזכך בהם את הגוף והנשמה אין זו בושה, ואם יש בכם חברים אשר ישחקו לכם, לא תפלו בעיניכם עי"ז, כי מי הוא שיתבייש משוטה ומשוגע ומן השחוק שלו, כל יהודי פיאסצנא צריכים להתחבר לחבורות ללמוד בשבת, בין הזקנים בין הבחורים איפה אתם בחורים, אתם הייתם תמיד עדי עם ישראל המרגליות שבצואר העם.

וכמה פעמים מצינו שהתורה מתפארת בבחורים גן נעול וכו' אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. ועתה ישנם בחורים שכ"כ התרחקו מעם ישראל ותורתו שאינם יודעים מאומה מן התורה. ומה ה' מדבר אליהם אין נוגע להם. ראו נא בווארשא ישנם חברות בחורים בעלי מלאכה. חברה אחת נקראה "תפארת־בחורים", והיא באמת תפארת ויופי. סוחרים שכירי יום. וכשדברתי עמהם ראיתי והם בני תורה. ושאלתי את אחד מתי אתה לומד, והשיב לי בשעה שהאחר הולך בטל ומדבר דברים בטלים. וחוץ מזה שילמדו, בכלל הלמוד בחברה נעים מאשר הלומד יחידי, וכמו שאמר רש"י ז"ל אין דומין מועטין העושין את המצוה, למרובין העושין. ומובן בזה המדרש. אמרה שבת לפני הקב"ה לכולם נתת בן זוג כי יום א' וב' זוג, ג' וד' זוג. ה' וו' זוג ולי לא נתת בן זוג. אמר לה הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך. ונבין נא מה ענין הזוג של יום א' וב' וכו' עד שיחסר לשבת הזוג. ולמה כנסת־ישראל תהי' בן זוגך, ולא ישראל. אבל איתא בתנאים שלוו מן הימים ושלמו, היינו באם לא יכלו ביום הזה ללמוד ככל אשר קבלו עליהם, השלימו זאת ביום אחר, וכמו שכל ישראל עושה בעצמו, כשאינו יכול ללמוד ביום א' כל שעוריו, מקדים לקום ביום ב' ומשלים, והנה הלמוד של ימות החול יכול האיש להשלים ביום של חול חברו, כי הטעם של הלמוד אשר ביום הזה לזה. אבל הטעם שאיש ישראל מרגיש בתפלת שבת, בהעברת הסדרה ובכל דבר שלומד בו. אינו יכול להרגיש כשילמד בחול. וזאת טענה השבת, לכלם נתת בן זוג ואשר יחסר לו ביום זה משלים ביום השני. אבל לי לא נתת בן זוג, וא"א להשלים את יום השבת ביום אחר. ואיך אפשר שילמד ויעשה האיש הישראלי ביום אחד של שבת, ככל אשר עליו לעשות וככל תשוקתו לעשות, וע"ז

ענה ה' כנסת ישראל שיתכנסו ויתאספו ויעשו חבורות ללמוד זה בן זוגתך, ומה שלא יעלה ביד היחיד תעלה ביד החברה לגמור וללמוד.

אבל כאמור שמירת השבת ירדה פה הרבה לדאבוננו, לא שמירת השבת בלבד רק גם שמירת המצוות, ויש אבות אשר רואים בניהם מחללים שבת או עוברים שאר עבירות ר"ל ושותקים, ואם לפעמים מזכירים עצמם שיש בורא עולם, ולא לעולם יחיו וסוף אדם למות, ומה יענו לאחר מאה שנים ליום הדין על שרואים בניהם או בנותיהם יוצאים ח"ו לתרבות רעה ושותקים ואינם מוחים, נאנחים הם ואומרים ומה נעשה, כך הוא העולם הזה מוכרחים לשתוק ולסבול, אבל אתם אבות ואמהות מתי נעשיתם שתקנים וסבלנים כ"כ. לו נגעו בקצה דבר מצרכיכם, כי אז לא שתקתם ולא סבלתם. לו שרף אחד מבניכם את חנותו של אביו או כלי מלאכתו, אז צעקתכם היתה נשמעת בכל העיר. האב הסבלן היה צועק רוצח, מה אתה רוצה ממני ומחיינו, והאם השתקנית היתה מתפלשת בעפר וצועקת למה לי חיים, ורק כשהם מחריבים את עיקר קדושת ישראל ועושים עברות ובכלל גדלים ללא תורה וללא מצוות נעשיתם שתקנים וסבלנים, ולבית יעקב אלו הנשים צריכים לאמר, הרבה הרבה ירדתן ממעלתכן. אם אז לא רציתן לתת את הנזמים, לברכה נכתב לכם עד עולם, עתה החלק הגדול מירידת התורה עליכן. רואות אתן איך בניכן גדלים בלא ניצוץ ישראל. וכאילו לא נגע הדבר בכן, מגדלות אתן את בניכן בביה"ס הנכרי. ואין אתן עוזרות להקים או לקיים את ביה"ס היהודי. ומה יהי' הסוף מזה. שום אדם אינו חי לעולם. ומה תשאירו אחריכן. דורות של הפקר, דורות ודורי דורות של מחללי שבת ועוברי עבירה ח"ו. והכל יהי' נמשך מהתרשלותכן, שלא רציתם לעמוד בפרץ. ולגדל את בניכם ובנותיכם לתורה ומצוות. הדבר הגיע לידי כך, עד שאני כאשר התחלתי פה לעסוק בעניני תקוני שבת. שלחו לי שילשינו עלי בעניני משרד הרבנות שלי, אבל בערים שוטים, בזה הם רוצים להפחידני. שאחדל מלעשות תקונים למצוות ה'. האם רק את משרת הרבנות בלבד מוכן אני להפקיר בעד ה'. הלא גם את צוארי מוכן אני להפקיר, האם אין אתם יודעים שאיש ישראל, כשאומר שמע ישראל וכו' ה' אחד, מוכן להדקר להשחט להתלות ולהשרף בעד ה'. אבל מבקש אני שלא תדברו מהדבר הזה, ולא ירצה שום איש לתבוע את עלבוני בדבר הזה. רק דואג אני רק ע"ז שישנם אנשים שחושבים שאת התקונים בדבר השבת שעושים כונתנו רק נגד זה או זה. אבל התיקונים גם העונשים שעונשים בדבר שמירת שבת הם כמו התוכחה בתורה, האם רוצה התורה לענוש זה או זה, הן אמת שהעובר על התורה ח"ו יענש, אבל כונת התורה לקרב את ישראל שלא יעברו ולא יענשו, אף אלה שעברו עד עתה כונתנו לקרבם שמעתה ישובו.

הן אמת שכאשר רואה אני בעיר אחרת מחלל שבת, שונא אני אותו יותר מעכו"ם, כי אפילו אחים בני אב ואם אחד שאוהבים א"ע מאד. כאשר יראו שאחד מהאחים לוקח סכין ודוקר את אמו עד ללבה. דמה זורם והיא נופלת. האם גם אז יאהבוהו ויאמרו לו אחינו אתה. האם לא ישנאוהו עד מות. ובכלל רואים במחללי שבת את צעקת הנביא ההמיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלא יועיל, אוה"ע שיום השביתה שלהם הוא רק יום מנוחה כ"כ משתדלים לשמור אותו. עד שאפילו ליהודי אינם נותנים לחללו. מפני שיודעים, שהגוי כשיחלל את יום השביתה שלהם את כל עמם שובר ומחלל הוא. ואנו ישראל שיום השבת שלנו יום קדושה הוא. ימצאו יהודים שהם בעצמם יחללוהו. ההמיר גוי וכו'. הלא גם אוה"ע אינם עושים כן. ואם רואה אני בוגדים כאלה שהם שונאי ה' ושונאי ישראל, האם יתכן שלא לשנוא אותם. אבל פה בעירנו בתורת רב, כשרואה אני כזאת. לא שנאה מתעוררת בקרבי. רק רחמנות על הבן הזה ששורף את נפשו באש, ולא רחמנות בלבד רק גם בקשה, בקשת המלכה האומללה.

מעשה במלכה עשירה מאד שהיו לה ערים ומדינות, היו לה בירנות ומבצרים וצבא רב. וכרוב עשרה כן רבו שונאיה ומלחמותיה, אבל בכל פעם כאשר ראתה את עצמה בסכנה מפני השונאים הסתירה א"ע באחד ממבצריה, שהיה מיוחד בחזקתו ונצלה, ויהי היום ובמלחמה איבדה את כל עשרה עריה ומדינותיה בירנותיה ומבצריה עם צבאה, מלבד המבצר הזה שברחה שמה עם בניה, אבל שונאיה לא הסתפקו על כל אבדותי' שאבדה כבר, ושפכו סוללה גם על המבצר החזק הזה, וירו עליו באבני בלסטיראות חזקות ולא יכלו לו. ויהי בינם בן אחד סכל, וחשב שכל שנאת השונאים היא על שיש להם מבצר. וכשלא יהיה להם מבצר יתקבלו בין שונאיהם לאוהבים, ויקם בבוקר בשעה שכלם ישנו והתחיל לשרוף את המבצר, המלכה קמה וראתה והנה אחד מבניה מדליק תבערה לשרוף את המבצר הזה שמסתיר אותם זה כמה, וצעקה בקול מרי. בני קומו ראו נא, כלנו אבדנו ח"ו, כל זמן שהמבצר הזה היה קיים היתה לנו מחיה, ועתה שגם המבצר נשרף ונפלנו ביד שונאינו ויטרפו אותנו כחיות טורפות. בני יקירי בקשו את אחיכם זה, מה הוא רוצה מאתנו. כל השונאים מבחוץ לא יוכלו לסתור את המבצר ויש עוד לנו תקוה, אבל בני זה מבפנים בקלות יוכל לו. הוי בני רחם נא עליך עלי ועל בני אחיך. אל תסתור את המבצר האחרון שמסתיר אותנו.

הנמשל מובן מאליו. כנסת ישראל בחינת ספירת מלכות היתה מלכה עשירה. לה א"י. לה בהמ"ק, לה נביאים כהנים לווים וצבא רב של ישראלים וכלם הגנו על ישראל שלא יאבדו בין האומות, אבל בין המבצרים האלה היתה השבת המבצר החזק, ועוד במצרים

בחר מש"ר בשבת, וקודם קבלת התורה לא יכלו בנ"י להמתין עם השבת עד שיקבלו את כל התורה, והקדים ונתן להם את השבת במרה. וגם השונאים ידעו שזהו המבצר החזק, וכשרצו לגזור שמד על ישראל ח"ו. ולא יכלו, התחכם אנטיוכוס מלך יון בימי מתתיהו כהן גדול, לגזור עליהם שיבטלו חודש, שהוא ימים טובים שבת ומילה. וידע שבאם השבת תשבר ח"ו יתבוללו (אויסגעמישט) לגמרי בין העכו"ם, אבל אז עמדו מתתיהו ובניו ומסרו נפשם והצילו את המבצר הזה, השבת. וכשהמבצר קיים כלנו קיימים. אבל עתה אשר לא שערנו נעשה. אחדים מבניה של המלכה קמו להם, בעצמם אמרו לשרוף את המבצר הזה, ולחלל את השבת, ומלכות שהיא כנסת ישראל צועקת חוסו רחמו מה אתם עושים, כ"ז שמבצר זה קיים לא יכלו לכם. ועתה אבדנו. כלנו אבדנו ח"ו, כ"ז שרק השונאים מבחוץ ירו על המבצר לא יכלו לו, אבל כשהבנים מבפנים אמרו להרוס את מבצרינו האחרון שמסתיר אותנו זה אלפי שנים, בקלות יהרסו, והיינו ח"ו טרף בשיני אריות מבחוץ. עם ה' חזקו ונתחזקה בעד ה' ובעד קיום עמו ותורתו, זה הרבה שבשרנו היה מאכל לשונאנו ודמנו יין לאויבי נפשינו, את בשרנו אכלו, ואת דמנו שתו, ואנחנו לא נסוגנו אחור, את ה' לא עזבנו ואת תורתו לא הזנחנו, והאם עתה נניח שמעם ישראל ותורתו לא ישאר שריד ופליט. הם שורפים את מבצרנו ואנחנו נשפוך מים ונכבה, ואם ימעט ולא נכבהו, אז את עצמינו נשליך בתוך להבות האש ונכבה...

ובכלל רציתי לאמר שאת החברה שומרי שבת לא תראו בעיניכם "כזונדריס" אשר ח"ו את רעתכם מבקשים ולא תתקוטטו עמהם, כבמתנגדיכם. דעו נא שבשעת השרפה ח"ו ובפרט שרפה כזו שגם הגופות וגם הנפשות בלהבי אש ח"ו. כל העיר מחויבת לעמוד ולבכות, והאם ימצא אז איש אשר עוד יתקוטט עם החברה מכבי האש. על שקבלו ע"ע עבודה קשה ונחוצה כזו. אדרבה בכל דבר יעזר להם, וכעל מלאכי עליון להציל יביטו כלם עליהם.

חזקו ונתחזקה ואז נבטח שה' יגמור חתימתנו לטובה.

מסירת מודעה

מסירת מודעה שכתב רבינו זצ"ל כהקדמה לרשימות הזוהר פי' על ספר הזוהר הקדוש שנאבד מאתנו בשואה. ונשאר רק מאמר אחד המובא להלן

עזרא הסופר. כאשר שב לד' והתודה בשם כל ישראל על בגידתם אשר בגדו. אמר: ועתה מה נאמר אלקינו אחרי זאת כי עזבנו מצותיך (עזרא ט' י'). יש קצת לדקדק על לשון עזיבה שמשמעותה שאין פוגמים בידים את הנעזב בעת שעוזבים אותו. רק אח"כ נתקל ע"י דבר אחר, כמו שנאמר במצריים. ואשר לא שם לבו וכו' ועזב את מקנהו בשדה,

שהעוזב לא הרג את מקנהו רק אח"כ הכה אותם הברד וכדומה. משא"כ המצות כשאין מקיימין אותן לא עזיבה גרידה. רק בטול הוא כמו מי שמבטל מצות סוכה. האם רק עזב את מצות סוכה לנפשה, הלא בטלה, ופרט שם בעזרא שעשו עבירה בפועל ממש ר"ל, בנשים נכריות שעליה התודה מדוע אמר לשון עזיבה.

אמנם כאשר הסתכל עזרא אז בכל התנהגות ישראל, ובסקירה אחת סקר את כל שלשלת מעלליהם מאז ועד עתה. אמר: כי מימי אבותינו אנחנו באשמה גדולה עד היום הזה (שם פסוק ז'). רק יחידים הם צדיקים, ולא שאר ההמון והצר לו מאד ע"ז. כי את התורה נתן ד' לכל בית ישראל מפני שכולם יחד הם קומה שלמה וגוף אחד, ולא יפטר הכלל באחדים הפרטיים שבהם אחד בעיר ושנים במשפחה, וביקש עצה ותחבולה איך לרפא את שבר עמו ואת פצעי התורה אשר חלו עובריה בה. וישא את עיניו וירא והנה התורה עצמה ורוחה עומדת מחוץ לישראל, כל תחנוניה לא הועילו וגם אחרי כל קריאתה פתחי לי אחותי וכו'. בתוך לבם לא הכניסוה ובסתר נפשם לא הסתירוה. ויגש למצא את הדרך ואת המבוי אשר מובילים אל מעמקי האיש ואשר בהם יכניס את התורה. וירא והנה ההרגשה והשכל הן המה דרכי האיש אשר על ידיהם כל דברי העולם עם כל שטותיה נכנסות. דעות נפסדות, מחשבות, תאוות ודמיונות שוא. מצא כשהם זורמים אל קרבו ממלאים את רוחו ומפגלים אותו. ועל ידיהם כל מעשה האיש ותחבולותיו נחרתות. והתורה שהיא היתה צריכה להיות חיינו נשמתנו וגבורת לבבנו. עומדת בעלבונה בחוץ ורק אם תרשה השפחה שירשה את מקום גבירתה, לתת איזה נדבה ומצוה קלה לתורה ברתא דמלכא שעומדת בנזיפתה בחוץ. עושה האדם.

והאם כך היא דרכה של תורה, והאם מי שאין כל עצמותו וחייו משועבדים לד' ותורתו, יאמר אשר בשם ישראל יכונה

אבל איך אפשר להכניס את התורה נשמתה ורוחה, שארוכה מארץ מידה. דרך פתח לב האדם אם אין פתחו כפתחו של אולם. כאשר בבני עליה. שהם מועטים וע"ז התפלל והתמרמר, כי מימי אבותינו אנחנו באשמה גדולה עד היום הזה, כי עזבנו מצותיך. כי אפילו המצוה שעשינו לפעמים, היתה רק בתורת נדבה לעצם התורה שעזבנוה מחוצה לנו. ויורהו ד' והעיר רוח הקודש בו ובשאר הצדיקים שעמו, שיגלו את התורה שבע"פ, אבל לא בדינים קצרים ובמסקנות בלבד. רק מהתורה יגלו שכל והרגשה מתאימים לשכל והרגשת האדם, למען יוכלו לעבור דרך שערי האדם לדור בקרבו ולהתאחד עמו. לכן במשנה שהתחילה מעזרא ואנשי כנה"ג (אבות א' א') [ועוד שם איתא משנה, מן שמעון הצדיק שהיה משיירי אנשי כנסת הגדולה שיסד עזרא], לא אמרו את מסקנת הדינים

בלבד רק גם פלפול שקלא וטריא. אשר כל איש לפי מצבו יוכל מעט להבינו ולהכניסו במוחו. (עיין אבות ה' וסוכה פ"ב דף כ"ח) בר' יוחנן בן זכאי דבר קטן הויות דאביי ורבא. שהיה להם בזמן המשנה גמרא ופלפול. ובזה אפשר להבין למה לא נשארה לנו הגמרא של זמן המשנה. מפני שעיקר כוונתם ז"ל בנתינתם לנו את הגמרא היתה לתת לנו שכל התורה, למען נוכל להאחז בה. וכיון שנתגלה לנו פלפול הגמרא של האמוראים ז"ל נגנזה זו של התנאים ז"ל. והיה כאשר יעמיק האיש בשכל התורה שזהו דעת ורצון אלקים, כי כן רצה מדד והבין הוא ית' שזו מצוה וכו' כבר נכנסת התורה במוחו, וד' אלקי ישראל שוכן בקרבו כנודע.

אבל אם בגמרא דברו חז"ל אל שכל האדם, ודרך בו הכניסו בקרבו את התורה. דברו במדרש ובאגדה, אל הרגשת לבו. כמו שאמרו בגמרא שמושכת את לבו של האדם כאגדה, דוקא לבו. כלומר חז"ל צמצמו בדברים אלו דברי המדרש, את אשר הרגישו והתפעלו הם בכל מצוה ומצוה, ודבר מדברי התורה, למען יוכל כל איש לפי מצבו ג"כ להתפעל ולהתרגש ולהתלהב כאשר ילמד וידבר בפיו את דבריהם דברי המדרש. וזהו ההבדל בין דור לדור. בדברי התורה. הנביאים. והכתובים. יש בו די בער ודי עולה. להעלות נפש כל איש ישראל באש של מעלה בהתלהבות והתפעלות עד שיתמוגג וימס הלב ויתבטל מגודל התרגשותו והשתוקקותו לד'. וחוץ מהאור שמאירים כתבי הקדש בלב כל איש ישראל. והקדושה שכל אות זורקת בו בלי ידיעתו. כמה מתרחב ומתלהב לב הישראלי באומרו. כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כד' אלקינו בכל קראינו אליו. וכדומה מן הפסוקים. אבל כתבי הקודש שנתגלו בדורות הקודמים בזמן שישראל היו קרובים יותר אל האחדות פשטות. וכללות עם אחד ישב יחד בארץ אחת תחת עיני ד' אחד. ועוד לא נעץ הצמצום את צפתי הפרוד בהם, להפריד בין איש לחברו שיהיה כל איש מתגאה לעצמו. ואף באיש עצמו שיהיה כל כח וכל אבר יש בפני עצמו נפרד מאחדות הלב והנשמה. אז לא היו צריכים להלהיב כל כח וכל אבר שבו. מכל מצוה שעליו לעשות. ולהשכין ולהרכיב את כל נשמת מצוה ופסוק באברו ובכחו של האדם בפרטיות. והיה די לעוררם בכלל לקשר את אחדותם בד' אחד. ואם לא יבינו את ד' בשכלם ירגישוהו, וניצוץ גדולתו ית' עליהם יתגלה, ומן האור ההוא אשר עלה על כל גדות לבם יתלהבו ויתאחדו בו נפש בנפש. וכל שאר אבריהם וכוחותיהם יתבטלו ויכללו במצות ורצון לד' שהתקשרה ונתאחדה נפשם בהם. לא כן היה אח"כ בימי עזרא. דורות אחרונים שירדו יותר להפירוד ועיקבות פזור הגלות, פזור ופרוד הנפש נכרו ונחרתו בהם. עד שיכול להיות איש ישראל קרוב מאד בלבו ומוחו לד' ואבריו וכוחותיו הכל

יש בהם, עושה מתאוה וחושב אחרת. הוצרכו עזרא ואנשי כנה"ג, התנאים והאמוראים בזמן ההוא וכו' לקשר כל מצוה וניצוץ תורה בישראל, ולהכניסם באישיות, פרטיות כוחם, ודעתם, ע"י רוח הקודש אשר בדברי המדרש.

לכן בתנ"ך הדינים נאמרים בקיצור ובצו וזירוז. וכשבא לקרב ולהלהיב את לב האדם בידיעתו, היינו בדעתו ומחשבות לבו. חוץ מן הקדושה שכל אות מוספת בו, הם מלהיבים רק בדרך כלל. מד' ית', בריאתו וממשלתו על העולם. כמו אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלקים וכו' אין עוד מלבדו. שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו', כי אראה שמיך וגו' וכדומה. וכן מהתקרבות ד' לישראל וישראל לד'. ומן התורה בכלל, ודרכיה דרכי נועם שאשר ד' בהם את ישראל. כמו מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו. ואשר לו חקים ומשפטים צדיקים וכו' דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. וכן מרככת התורה שבכתב את הגוף והלב לב האבן של האדם, ומוציאה את נפשו ומלמדת אותה להשתוקק לד' ולהשתפך בחי' אביה בשירה ובזמרה ומקרב לבה אומרת למשל, טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. וכאשר איש ישראל סוגר עיניו ומסב עיניו אל הקיר. ובפרט בערבי שבתות בתפלתו ואומר טוב להודות לד' וגו'. ונראה נא אל מי הוא מדבר עתה. דרכו של איש שאינו מדבר לעצמו רק לזולתו, וזה עומד ומדבר אל הקיר. אבל הניחו לו לישראל עתה. שיח לו עם הקב"ה ונפשו ממעמקיו שרה לה' ואומרת טוב להודות לד' ולזמר לשמך עליון, אבל רבש"ע כ"כ גדול רצוני לדבר אליך וכ"כ רבה תשוקתי להודות לך עד שאין די במו פי רק עלי עשור ועלי נבל, בכל מיני תוף וכנור וכו'. ולפעמים משתאה האיש מעצמו. מה זאת נעשה עמי. מי אני שאקרב כ"כ, ולדבר עם האין סוף ואין תכלית כמעט ברעות, ולאמר לפניו לזמר לשמך עליון. וממש מרגיש הוא איך שלקחוהו עתה בציצית ראשו, והעלוהו מחול אל עולם טהור, בין מי שהוא טהור ומשרתיו טהורים, ונפשו תשיר בשירה ובזמרה לחי עלמין. ומנצוצי נפשו פנינים יקרים, אשר מקרבה נתזים ובאהבתה שוטפים תעשה עטרות לעטר בהן את דודה ומלכה. וכאמור כבר היה די בזה ובכיוצא בזה לקשר את העם האחוז באחדות מופשטת ובאחדות נפשו בד' אחד, וכל אבריו כוחותיו ועשתונותיו היו בטלים לאחדותו, לעשות ולרצות רק את רצונו יוד. אבל אח"כ כאשר נתפרדו ונתפוררו, הוצרכו להלהיב ולקשר חוט בחוט נימה בנימה, כל כח במצוה וכל רחש מרחשי נפשו בפרטי כל פסוק מפסוקי התורה. ע"י הנימים וחוטי רוה"ק שגילו חז"ל והסתעפו מגוף דברי התנ"ך.

לכן גם הפשט אשר בדברי המדרש ואגדה, אינם דברים אשר יתפלפל בהם ויחקרו בשכל. רק דברי הלב המה והרגשותיו אבל לא בהרגשות והתפעלות אנושיות, אשר

בלבו של האדם נולדה, בדמותו כצלמו כרצונו ומחשבתו שמתרגש בהם תמיד כדרכו בהתפעלויותיו הגופניים, אף מאהבה נפולה ומכל מדות נפולות. רק ארון הקודש, שבו כל קדושת ישראל וקדושת אלקי ישראל צבור. היא התורה פותחת את שעריו, כל תיבה ואות פותחת את פתחו, ורוח הקודש יוצא וקורא מקרא, ולהוציא את רוחו של ישראל מנרתיקו. ובתרועת שמחה והתלהבות זה בזה מתעטף, וזה אל זה מזדווג. ומעתה מי שמתעקש ללמוד את המדרש רק בשכלו. יתקשה על כל דבר, ורק מי שיודע שזוהי מלאכת הלב שהלב צריך לקלוט את המדרש אל קרבו. אז לפי מצבו יבין ובאורו יסע ילך. למה הדבר דומה. למי שרואה את חבירו צועק ובוכה בתפילתו. ורואה הוא שאין זאת בכיה של צער ולא צעקה מתוך כאב. ומשתאה עליו מה צעקתו ומה בכיותיו ורוצה הוא להבין בשכלו מעשה חבירו זה. אבל רק אם לב ישראל לך. וגם אתה תתפעל מהתפעלויותיו ותשתוקק מהשתוקקותו לבך יבין לו ובשכלך לא תחקור מאומה. לכן אגדה זו. למשל בגמרא שבת דף ל"א שאיל שאילתא לעילא מר"ת וכו' וסיים נשמתו של אדם קרויה נר. והנר קרוי נר. מוטב שיכבה נרו של בו"ד ולא יכבה נרו של הקב"ה. ופרש"י הגם שמן הפסוק וחי בהם דרשו על פקוח נפש שדוחה שבת, אך כיון שבאו נשים וע"ה לשמוע את הדרשה הטעימן באגדה המושכת את הלב. אבל דברים הללו רק לנשים וע"ה נאמרו ובן תורה שלומד את הגמרא הזו ידלג את הדרש הזה אפילו כלנו חכמים וכו' כלנו יודעים את התורה מצוה עלינו ללמוד את הדברים הללו, ורש"י ז"ל אך מתרץ למה עזב את עיקר הדרש של וחי בהם ואמר להם את האגדה בלבד, מפני נשים וע"ה כדי שהם יבינו, אבל גם זאת תורה. אגדה שמושכת את הלב היא, כיון שמן הלב יצאה כנ"ל, מלבו של ר' תנחום, והרגשתו שהתרגש משאלתו הוציא באגדה זו. כי כיון ששאלוהו אם לכבות נר בשבת עבור איש ישראל חולה שיש בו סכנה נבהל להציל את איש ישראל ונתפעל מנועם צדקת המצוה שצותה וחי בהם לחלל שבת בשביל להציל את איש ישראל. ותהי עליו רוח ד' וראה את אור העולם נשמת ישראל שהאיר ד' במקום זה ובחשכה זו. ואמר כל מה שיש לעשות בשבילה יעשה. כי כל העולם כולו כדאי הוא לה, מוטב שתכבה נרו של בשר ודם ולא תכבה נרו של הקב"ה. לא אגרה בשביל נשים וע"ה בלבד אנו רואים בזה, רק נפשו של ר"ת מזדעזעת ומפרכסת להציל את נר ד' אור העולם מכליה לפנינו.

וכן הגמרא למשל (תענית ה' ע"ב) אר"י יעקב אבינו לא מת, א"ל וכי בכדי ספדי ספדנייא וחנטי חנטייא וכו', א"ל מקרא אני דורש וכו' מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. כמה פשטים שנרצה לומר בשכל על הגמרא הזו תשאר פליאה, וכיון שהוא

דורש את הפסוק אזלא לה הקושיא וכי בכדי וכו'... ורש"י ז"ל פי' שנדמה להחנטייא שמת. עכ"פ קשה להבין הא תינח הסופדים יאבל החונטים הלא מעשה עשו, ואם גם להם נדמה למה לו לאמר מקרא אני דורש עיקר תירוצו חסר, ישיב בקצרה שנדמה להם שמת ובאמת לא מת. ושמעתי מתרצים שכיון שזרעו בחיים הבחי' יעקב קיימת, כי עם ישראל נקרא יעקב כנודע. אבל לפי זה כל עצם פשטו של הדבר שאמר בראשונה יעקב אבינו לא מת חלפה לה, כי לא על יעקב אמר, רק על העם יעקב. ולמה לא השיבו בקיצור שכונתו על העם יעקב כנ"ל.

אבל כאשר מדברים מיעקב, לא בתור אדם מדברים, רק בתור אחד מן האבות ובחיר האבות מדברים. האבות העמידו את עם ישראל, והבדילו קבוצת אנשים זו, משאר אנשי העולם. בזה שהשקיעו רוח קדושתם. וכל צורות עבודתם בהם. כל אחד כדיוקנו ומהותו. אברהם הנחיל בנו חסד ואהבה לד' ולישראל. יצחק גבורה ויראה. ויעקב רחמים, שהוא מן עבודה והתקשרות, שכלול בה שניהם אהבה ויראה. זאת אומרת שאין צורות אלו צורת ותוכן קדושת הנפשות והעבודות שנתגלו מלפנים בצורות ודיוקין אנשי קודש הללו. ועתה בנו בני ישראל מדברים עתה. וכמו הנביא ששרה עליו רוח ד'. ונתעלה אל עולם הנשמות, שלא הביט בחומריות כל דבר, רק בנשמתם גם בנפש חומריותם הסתכל איך הן משתלשלות ומתרקמות בצורות עוה"ז. בנבואה זו ראה מקל שקד, ובאחרת מנורת זהב. לא שהנביא נתן סימן לבד במקל שקד או במנורת הזהב, רק באמת ראה, מפני שבעיניו הפקוחות עיני ד' אשר בו ראה את העצם המופשט עצם השקידה ועצם העונש שד' מלקה בה כשהוא מתלבש בגוף מקל שקד. כן התנא או האמורא שדרש, רוח ד' פעם בו. התפעל והתלהב בשעה שדרש. ואת זרעו של יעקב לא ראה בתור אנשים, רק את קדושתם ועבודתם אשר שקועה בהם בדמם ונפשם. לא בשכלו לבד התבונן. כמו שיכול זאת כל איש, רק ראיה ממש, ראית נביאות שראה את ישראל סבא. צורתו ונפשו פורש על עם ישראל ומתפשט בלבם וכל אבריהם ממש, עד שכל ישראל הם אברים ליעקב אחד שנראה בהם, כמו שראה הנביא מנורת זהב וכו'. וע"ז השיב מקרא אני דורש. וכיון שאני במצב של דורש ורוח ד' בי אני רואה ממש את זרעו, ליעקב חי.

ובדרך זה מפרש המדרש כל פסוק וכל מצוה לעצמה, עד שכל אבר וכוח נתלהב ונאחז במצוות שעליו לעשות. ובדרך זה המשלים הנזכרים במדרש, שיש שאיזה תנאים אמרו כ"א משל אחר על דבר אחד, ובדרך השכל קשה למצא חילוק בולט בין משל אחד לחבירו. כמו במדרש שה"ש א' ח'. וכדומה. אבל כנ"ל בהתפעלם התפעלויות אשר רוח

נבואה בה, ראה כ"א דמות אחרת. ורבה ור"ת מסדרי המדרשים כתבו את כל ראיותיהם של התנאים ושלהם.

אבל אם אנו קרוצי חומר לרוח נבואה לא הגענו. ודרכם דרך הדורש מאתנו נסתם אל נא נתיאש מלזכות עכ"פ לנובל שבנובלות. ולאבק שבאבק. ניצוץ־התלהבות והסתכלות של הדורש.

וגם ע"פ שכל פשוט אפשר להבין מעט. כי חכמת אדם תאיר פניו. וכל אחד מכיר בין רב למעט בצורת זולתו, אם חכם או טפש הוא. אם מגושם או בעל נפש הוא. היינו אף שמביטים בפניו של בשר ועצמות, מ"מ גם רוחו נראית בו, רק כיון שחוש הראיה שלנו מוכשר לתפוס רק דברים גופניים, לכן א"א לנו לראות רוחו של איש מפשטת לבדה מגופו, ורואים אותה רק דרך אגב, ובעיקר הבשר ועצמות רואין. אבל מאין נבדלת איכות כל חוש הראיה בצורתו, שמהדברים הנראים יבחר לראות את זה בעיקר, והשני היינו רוחו ג"כ דבר הנראה לו כנ"ל חכמת אדם וכו' רק דרך אגב. ולמה זה תחדל ראיתו של האיש כאשר יסגור את עיניו ולא יביט עליהם זמן מרובה. אבל דברי העולם דברים הנראים מוציאים את חוש הראיה ומרגילים אותה לראות רק בדמותם דמות העולם ובצורה ואיכות זו מגבילים אותה. וכשסוגר את עיניו. ולא יתן לדברי העולם שיוציאוה ויחזרו ויוציאו ממנו את ראיתו. תעלם שוב ראיתו באחדות נפשו. כמו שדברנו כבר מזה באריכות בענין הראיה ובשאר החושים. ולפ"ז מי שמרבה לעורר ולהלהיב א"ע ולהוציא את נפשו ממאסריה, ומתמיד בהתלהבותו וברוחו אשר גבר להתפרץ על גדות גופו, מרבה להסתכל בעצם רוחו של כל דבר, וחדר בתוך כל דבר לפגוש שם את צורת נפשו ורוחו של הנראה, שמזה לא יבצר ממנו לגלות בקרבו ניצוץ ראיה עילאה לראות צורת דיוקין הנפש של כל דבר. לא שיראה האדם א"ע בדמיונות שוא, וידמה לו מגדל הפורח באויר צורות דמויות, רק כשמסתכל על האדם וכדומה יראה באמת את צורת רוחו וחכמתו של הנראה בעיקר, ואת גופו דרך אגב. עד שיזכה להסתכל בנפש כשהיא לעצמה כפי הצורה ולבוש שתשתלשל ותתרקם בו.

נחזור לנ"ל. בדברי המדרש אמרו חז"ל להכניס את התורה עם אדונה, אדון עולם בקרב איש ישראל ע"י מפתחי לבם והרגשותיהם, בזה שאת התלהבות רוח קדשם מכל פסוק ומצוה צמצמו בדברת בני האדם ועשו אזנים להתלהבותיהם ולמראות הקודש שראו הם. מה שיכול הלב לשמוע. אבל אם בדברי המדרש צמצמו חז"ל עוד את מראות דרשתם ושפע קדושתם בלבוש אנושי, עד שיהיה עוד הלבוש הולמתו, האוזן תוכל לשמוע והלב להבין. העמידו בזוה"ק את התלהבות רוח קדשם כמעט ערומה כמות שהיא אם מפני

שאת הזוה"ק למדו במדבריות ומערות הרחק מישוב בני אדם, והתעלו ע"י השגותיהם ומחשבותיהם עד שרשב"י כשיצא מן המערה בפעם הא' לא הבין למה זה קוצר וזה זורע. או פשוט כיון שרוב דברי המדרש דרשו לעם שבאו לשמוע כמו שפרש"י ז"ל בשאלת ר"ת שהשיב נר קרוי נר והנשמה קרויה נר וכו', לכן צמצמו את רוח התלהבות קדשם בדברים אלו, שגם העם יוכלו להבין לכאורה מעט לפי מצבם. משא"כ את הזוה"ק שלמדו התנאים רק זה עם זה, שלא הוצרכו לכווץ ולצמצם את דבריהם צמצום אחר צמצום בדברת בני אדם, והיה די להם ברמז אשר הם בעצמם יבינו זה את זה. לכן חוץ מן הקבלה, גם הדרוש אשר בזוה"ק שונה הוא בזה משל הדרש והאגדה שבגמרא. שיוצא הוא מעל גדות השגת האדם, והתלהבות רוח הקודש אשר בו בוער באש ערומה. ואין שכל והשגת האדם מקפת ומגבלת אותו. אבל לא רק הדרוש שבו הוא מהדברים שבלב, רק גם איזה שכל שאנו מבינים לפעמים בזוה"ק אם בקבלה שבו או באופן אחר, ג"כ דברי הלב והנפש הוא. השכל הוא רק שכל לנו. ולהם היה גם זה רק מין רוה"ק ואש של מעלה שנתגלה להם. ולמה הדבר דומה, למי שמתרגש משמחתו ומספר את שמחתו לחבירו, והנה כל עוד שהתרגשות לבו משמחתו מצומצמת יכול הוא לספר אותה בדבורים, משא"כ כאשר מתגברת התפעלותו ביתר שאת עד שמתפרצת מעל גדותיה וחושיו מתבטלים ומאבדים ממנו, אז אינו יכול כבר להוציא את התפעלותו בדבורו, רק מתחיל לרקוד ולצעוק בקול תרועת השמחה, באין אומר ואין דברים וכו'. והרואה אותו בכך, רק אם בעל שכל הוא יכול הוא להבין מעט בשכלו, מרמיזותיו ותנועותיו את שמחתו וסיבת שמחתו וכו'. והאם יען שהרואה צריך לשמש בשכלו להבינו. ודברי שכל לפניו, האם בשביל זה גם לשמח ולרקוד בעצמו רק דבר שכל הוא. שמחתו. פשוט הוא. שאצלו רעידת והתפרצות כל אברי הנפש היא, ולא פעולת המוח בלבד. כן הם גם השכליים אשר אנו מבינים בזוה"ק. ובקבלה שבו.

התנאים ז"ל בעלי הזוה"ק התרחקו מכל העולם. לא שהתרחקו בלבד. אלא אף הועלו מכל העולם. והגיעו אל מקום אשר כל השגותיהם ומושגיהם של בני אדם, תשוקותיהם ומטרת תשוקותיהם אינם מגיעים, וכל צורת העולם שנתנו לבני אדם שם חדלה. והגיעו אל מקום הטהרה והנקיון אחדות ופשטות. ואת אין סופיותו של הא"ס ראו. ואת אין תכליתו של הבלתי ב"ת השיגו. כי לא יסתפק האדם לאמר אין סוף רק במו פיו, ולא יפטר את עבודת מחשבתו והשגתו בטמטום לבו ועכירת מוחו לאמר, ולא ישיגוהו משיגי הגוף בלבד. כי גם לדעת שאין סוף הוא, הכרה היא. וכאן שזיו כבודו ית' עליהם התפשט ובאורו עלו הלך ועלה. הלך והתקרב. עוד צעד ועוד פסיעה, וכבר נתבטלו

מכל וכל, ושום רשות ופרטים מהם לא נשאר. וכאור השמש בשמש. וכנר בפני אבוקה נתכללו ונתבטלו. אבל גם שם. במקום להבת שלהבת, את גדולתו ית' אינם משיגים ואת מדותיו אינם רואים. ויחד עם מלאכי מעלה תוהים ושואלים איה מקום כבודו, התשוקה רבה והצמאון כבר לחך את לשד גום, ועצמותיו כמוקד נחרו וכאיל תערוג וכו' נפשם תערוג גלה כבוד מלכותך עלינו. אבל גדול אדונינו ואין חקר לתבונתו, ורק שם ממרחק דוקא מתחת, במקום אנשים, ראו אור גדול היא התורה, אשר האיר ד' עיניהם לראות איך שבתורה זו דעשיה דוקא. גלה ד' את גדלותו ואת השתלשלות התגלותו. הספירות והכסאות. הכתות והגלגלים. העולמות הבחינות. "האלף ביתים" וכו', כולם נמצאו בתורה. ויהי כאשר גילו בעלי הזוה"ק את גדלות אלקותו ית' בתורה. ואת כל העולמות העליונים עם גילוי האור כמו שהוא למעלה מהעולמות הביאו אותם לעשיה. וכל אות שנכתב ע"ג עור בהמה. ובכל מצוה מעשית ראו את פני מלכם שוכן, לא יכלו להקיף ולצמצם את כל חשקם בדבורים תיבות אף אותיות, ונשארה כל תורתם ערומה בלי לבוש. כעין המשל מהתגברות שמחתו של האיש (אבל רק כעין המשל מפני שאינו דומה לנמשל). רק אנו בני אדם כשבאים לרדות מעט דבש מקצה המטה. מטה אלקים אשר בידם, ולהבין מעט את בחינות סודותיהם, ולהבין מרמיזתם ומתנועות אותיותיהם, את מראות קדשם, ואת הרוח האלוקית המרחפת בלבם, יכולים רק אם יש לנו שכל להבינו. אבל להם לא היה זה דבר מצומצם בשכל לבד, רק התגלות תורת האצילות בתוך עולם העשיה. וג"ע העליון בתוך עולם השפל. ומי שחושב להבין בשכל בלבד בזוה"ק והקבלה, הרי זה דומה לחרש משוגע שדי לו הקריצות והרמיזות לבד, ללא תוכן וללא מחשבה.

ומעתה הזוה"ק בכללו. הקבלה והמדרש שבו, אינו שכל ללמוד בלבד, רק עצם אוצר התורה והחכמה שהורידוהו רשב"י וחבריו ז"ל לעוה"ז כמו שהוא במרום טרם התלבש והתרקם באיזה צורה ומאמר. לכן כמו כל דברי נבואה אשר נשמתם גדלה מגופם היינו מגוף דבורם ורוח קדשם גדולה מתיבותיהם, נראים בהרבה גופים, ומובנים בהרבה פשטים. ואפילו דברי המוסר אשר במשלי וקהלת יכול כל איש למצוא בהם את דרכי חייו. עד שהרבה פעמים כשעומד אדם על חסרונו בהליכותיו הן בין אדם למקום, הן בין אדם לחבירו, נופל לו פסוק בקהלת או משלי בפיו, ודומה לו שרק בעבורו אמרו שלמה המלך להורות לו דרכי חייו, ורואה הוא בזה פירוש חדש בפסוק אשר לא נמצא בשום ביאור. וכל זה הוא מפני שהמופשט אשר בהם גדל על המלובש, והנשמה יתירה על גוף המאמר תיבות וצורות פשטיהם, עד שהמופשט העודף מתלבש במעשיו של הדורש

אותם ונראה בהליכותיו של הסר לראות. כן אוצר התורה והחכמה הערטילאה שנקרא זוהר יכול האדם למצוא בו כל מחשבות הלב והמוח, וכל דרך טוב שהוא לעבודה בין שהיא עבודה למקום ובין במוסר לעצמו, איך לזכך ולכבס כל הגוף רוח ונפש שלו. בכולם מופשט הזוה"ק מתגלה.

היוצא לנו מכל זה אשר בכלל לאמרי פשט בדברי הזוה"ק שזאת כונתו. וצורת הפשט הזה בו מצויר, יכול רק צדיק מבני עליה שקרוב הוא למצבם של הרשב"י וחבריו ז"ל ובעליותם עלה, ולא אנו קרוצי חומר. כי הפשט אתה מבין בשכלך, שכל כזה אשר החכמה שבו אסורה בבית הכלא של בינתך. ומצומצמת בדמיונך אף ברצונך ובסבותיך שסבבו את עליות רצונך, עד שצורת כל שכלך ופשטיך שאתה מחדש הוא שביב נשמה כשהיא מהולה בערבוביה של חמדות, רצונות מחשבות, ודמיונות של דורך ודורות הקודמים לך אשר מורכבים בדעתך. ואיך תתפוש בכלי זה את הנשמות הערטילאות שבזוה"ק ותפרש בה את הכוח מה שבחכמה שהוא בעצם טהרתו ונקיותו. ולמה זה תעפיל על הזוה"ק לדחוק ולהכניס בו את פשטיך וצורת דעתך.

איש ישראל כשבא ללמוד זוהר יכין את לבו ויתבונן בדעתו איך שצריך הוא עתה לעזוב על שעה עכ"פ את העולם והמונו, ובפסיעה אחת עליו עתה לפסוע מתחתית העשיה עד ריש האצילות. כל חכמתו ושכלו שרחש לו בעוה"ז לא יועילו לו שם בעולם האמת ובמשכן זוה"ק. וכל השתדלותו צריכה להיות שידור עם נפשו. לפני ולפנים מן הפרגוד. ויבוא עד מקום שהסנה בוער באש וניצוצות דינור יכנסו בקרבו. ויאירו את רוחו ויזכה לתפוס משהו מן האור הזה של נפשו. לשלשלו לחכמתו ולציידו בתבונתו. כי נודע מזוה"ק שה"ש מובא בפרדס שעיקר הטעמים בגין דאמת אוירא דכיא דלא אתפס כלל. ומה שאיתפס בשכלו ובינתו יתראה לפניו בצורת פשט מפשטי הזוה"ק, כי זה הוא אור מאורות נפשו שהאיר בו הזוה"ק. ובא לידי גילוי בחכמה ובינה שלו. אבל רק אור נפשו הוא. ואור עצם הזוה"ק נשאר טמיר וגנוז מחכמתו וציורו תבונתו כמו שהיה, הארה דהארה היא. בחי' בני בנים של זוה"ק הוא.

לכן אני מוסר מודעה זו. בריש קונטרסי הדל, שאני רושם בו רק רשימות הזוה"ק היינו הרשימות אשר יעזור ד' יתי' וירשם בי זוה"ק, ואשר יעלה בידי בעזה"י לתפוס מה מהם ולציירם בחכמה ובינה העניות שלי. ובגלל זה גם ציורי החכמה בינה שבהם אני רוצה בעזרת החונן דלים לצייר ולדבר, ג"כ רק איך הם באיש הישראלי, ואיך צריך האיש לזכך בהם את נפשו וחייו לעבודת ד'. וגם זאת לא לפרש את כל הענין האמור בזוה"ק. והיה אם אזכה שיגלגלו דברי ליד איש ישראל וישמש מי שהוא מזה להבין משל ומליצה, בבחי'

מבשרי אחזה וכו', וכמו שנודע. בבחי' דע מה למעלה ממך, אם תרצה לדעת למעלה תדע זאת ממך. אז אודה מעתה לד' על הטוב שגמלנו, ועל החסד ורחמים שיחוננו. ובנמיכת רוח וכפיפת קומה אני שופך את לבי בתפלה לפני אב הרחמן המרחם גם על בניו הנדחים להשיבם ולקרבם, ובגודל חמלתו שלח את הרשב"י וכל צדיקיו בעלי הקבלה והחסידות ז"ל להוריד את נרו ואורו לכל המדרגות הנמוכות אשר ירדו בניו ובאש של מעלה אשר בידם את כל העולם ידליקו. עד שכל איש ישראל כשמסתכל על העולם לא יראה עולם מת, עולם מזוהם, רק מנורת זהר ונר אלקים אשר רשפי שלהבת י ה ממנה מתנוצצים ואת כל מקום חושך, ואת כל לב כהה מאירים. שירחם גם עלי ויאיר גם את עיני ולבי ע"י תורתו, וכל מקום כהה ושכל אנושי אשר בי יזכה להתהפך לחלוקי דרבנן שיתלבשו ויראהו בהם אור התורה ודברי הזוה"ק כדי שיזכו גם גופי רוחי ונשמתי וכו' להכלל בתורה ואור החיים אמן.

רשימות הזוהר

המאמר היחידי שנשאר מספר רשימות הזוהר. רשימות הזהר

ענין יחוד בחי' האחד והד' בשמע. שהיא יחוד מלכות בו"ק, יחודא עילאה, ואח"כ יחוד שלה בו"ק דילה שהוא יחודא תתאה. כפי שאיתא בסידור הרב ז"ל קודם ק"ש. על דברי זוה"ק פינחס רל"ו, כיון דהיא אתייחדת לעילא כדקא יאות. נחתת לתתא לאתאחדא באוכלסהא. שפירש הוא ז"ל אוכלסהא על העולמות שלמטה ממנה בריאה יצירה עשיה, שלא בו"ק דילה בלבד רק גם בהם מתאחדת ביחודא תתאה דבשכמל"ו. אפשר כי לכאורה יש לשאול. איך אפשר שהאיש ישראל יגרום יחודא עלאה קודם יחודא תתאה. הלא שורש נשמת ישראל היא במלכות כנסת ישראל, וכשמקדש עצמו לד' שיוכל מה לגרום למעלה, כבר הבחי' מלכות מתיחדת בעצמה, כלומר הן לפי סדר העולמות ז"א קודם למלכות, אבל הלא ביחוד שישראל מיחדים באמירתן. והם רק יחודא תתאה מקודם מיחדים, ולהיפך ג"כ קשה להבין. איך אפשר בכלל להאיש ישראל שיתעורר לתקן עצמו באדל"ת וליחד את עצמו כי יחוד מלכות היא ממוחין דאו"א הנמשכין בז"א ובמלכות. וכיון שעוד את עצמו לא תיקן, ולא עשה יחוד במלכות ומכש"כ בזעיר, איך ימשך מוחין לזעיר ותתא בהיחוד שהישראל גורם. אבל איתא בע"ח שבמחשבה נתגלה הבחי' מלכות מקודם כי היא היתה תכלית הבריאה ובמעשה נתגלה לבסוף. כי סוף מעשה במחשבה תחילה. לכן כשאיש ישראל מתעורר במחשבתו לעבודה. טרם עובד ומקדש עצמו בפועל, אז מתעורר הבחי' מלכות כנס"י שבמחשבה. כי גם הוא רק במחשבתו נתעורר, וכשמוסיף להעמיק ולחזק את מחשבתו מד' ומעבודתו עד

שמתעורר באהבה ויראה. ממשיך בזה מוחין לו"ק דזעיר. כיון שגם במדותיו התחיל להתעורר. והכל במלכות דמחשבה. [כי מלכות ממש] טרם עוד נתתקנה ונתיחדה, וזה ד' דאחד שהיא בחי' מלכות הכלולה בו"ק, כי עוד לא נתגלו מדותיו הגופניות, אשר נפגמו מן הנחש הכרוך בהן. [וטרם] נתקנה ונתיחדה. רק מעוררת המוחין דאו"א, ויחוד ו"ק דזעיר שהן התעוררות מדות הקדושות אשר בו מנפש דקדושה הישראלית, ואח"כ מעורר גם הגופנית ומדות הגופנית שבו, ואח"כ מתקן את מדותיו עד שכל גופו מתתקן, והיא יחוד מלכות בבחי' יחודא תתאה. לכן ביחודא עלאה אומר זוה"ק ולכוונא רעותא לעילא בהדייהו. ברצון ומחשבה, וביחודא תתאה למעבד פירין ואיבין וכו' היינו בפועל, ואף בעולמות למטה ממנה מאירה כי זהו בחי' יחודא תתאה כנ"ל. ואין קושיא שבמאמר הג' בקונטרס חוה"ת אמרנו, שכל עבודת ישראל אף כשמשעבד א"ע במחשבה תיקון מלכות היא, כי שם דברנו מהעבודה באיש בעצמו, ועתה מהפעולות שמעורר גם למעלה.

מאמר שנשאר מספר חובת האברכים

מאמר יחידי שנשאר מספרו הגדול חובת האברכים. מה הוא דרך העיון המיוחד של ישראל ותורתו

איתא בבראשית רבה פ' כ"ו וז"ל לפי שבעוה"ז הרוח היא נבזקת באחד מאבריו [במפרשי המדרש, היינו בשכל לבד] אבל לע"ל היא נבזקת בכל הגוף הה"ד ואת רוחי אתן בקרבכם. [יחזקאל ל"ו] עכ"ל המדרש. זהו עיקר ענין הנבואה שיהי' רוח ד' בנו בכל גופנו.

מי הוא האיש אשר לא ישתוקק אליו ית' ואף אם האיש בעצמו אינו משתוקק קול דודי דופק... למה זה ד' יתחמק כבודך ממני אחר שתדפק על לבי, הן התמהמהתי עד שקמתי. הן מאנתי תחילה באמתלאות שונות. אבל הלא יצר בי. הלא מן עפר בראתני... האם אל מלאכי קודש תדמני ואל שרפי א־ל תשוני אשר מועף ביעף וכבר הוא לפני כסא כבודך. הלא חומר אנו ובחומר ישיבתנו. וכמה עבודה לנו... והאם אין העבודה טיסה אליך ד'... יש אשר היאוש יאחזני ואל אחד הבורות יפילני מי יודע אם אוכל להתקרב אליך ד'... ואם לא אתה ד' מי יחזקני, ואם עוד בין כה ובין כה תתחמק מי יעמוד. ועוד יתחזק היאוש... אנה ד' אני רוצה לעבוד אותך ואתה בקדושת רחמיך רחם עלי והורני דרכך.

צדיקנו בעלי קבלה הראשונים דרכם לכנות את הקבלה בשם חכמת האמת. לענ"ד לא בלבד מפני שכל הנאמר בה אמת. ושאר החכמות גם את אשר כבר יסכימו חכמי' שאמת היא, רק לדור ההוא נראה שאמת הוא משא"כ הדור אשר יקום אחריו [או ב' דורות] יכחיש ויראה כי טעה הדור אשר מלפניו. כמו שנהרסו כל מבצרי חכמות בני קדם יון

רומי אף מדורות הקרובים אשר לפנינו, והקבלה אמיתתה אמת לעולם ועד. כנצחות התורה, מפני שממרום ברוח הקודש נתנה. לא בשביל זה בלבד רק גם מפני שאת שם חכמה רק לעיון באופן כזה יש לקרא, ושאר החכמות רק בהשאלה כנו אותן חכמה. כמו שמכנים רגל השלחן רגל שלא באמת רק בהשאלה. ולזה צריכים מקודם לדעת ב' דברים. מה היא חכמה ומה פעולת האיש בה.

כנודע פעולת החכמה באיש מתחלת בהחושים, ובהם האדם והבהמה שוים. ועליהם ומהם מתחיל דעת האנושי המותר מן הבהמה להפשיט אותם ולעשותם מושגים. ישנה הפשטה שנשארה מושג לבד. למשל האיש רואה אישיות פרטיים של בהמה שדומים אחד לחבירו, וישנם שאינם דומים. ומפשיט את פרטיות האישים ועלה בו מושג שיש מין, מין בהמה זה וזה. ושוב רואה שגם במינים ישנם הדומים ושאינם דומים ומפשיטם ועולה בו מושג של סוג. סוג בעל חי סוג צומח וכו', והוא בדבר בלתי פועל, שמפשיט ועולה בו מושג. וישנה הפשטה בדברים פועליים שמפשיט ועולה בו כלל. ואחר שעולה בו איזה כללים. מקיש ומסבך כלל בכלל עד שעולים בו ידיעות יותר רחבות. למשל בחוש הראי, ראה שסיר מים עומד על האש ואד יוצא מהם. ובראיה זו הוא דומה לבהמה שג"כ ראתה. ומוסיף דעת האנושי להפשיט כלל מן הפרט הזה לאמר לא עתה בלבד כך הוא רק כלל הוא שכל מים העומדים על האש יוצא ממנו אד, ושוב מביא חוש הראי' לו ידיעה שהאד אם אין לו דרך לצאת דוחה את הדבר אשר יעצור את דרכו, וגם בזה הבהמה שוה לו, כי גם היא ראתה כך, אבל אצלה נשארה ידיעה חושית בלבד, ושכל האנושי עושה כלל ונשארה לידיעה קבועה במוחו שכל אד דוחה הוא. ושוב באה ידיעה להאדם ולבהמה לא מהראיה רק מהשמיעה, קול שריקה, לבהמה נשארה ידיעה חושית בלבד, ודעת האנושי פועל לחבר את ב' ידיעות החושיות הבאות יחד של הראיה ושל השמיעה, הנה אד דוחק ויוצא וקול נשמע בטח זה את זה מסבב, דחיקת ודחיפת האד משמיעה קול שריקה. וכלל חדש זה נקבע במוחו, ומוסיף שכל האנושי לסבך הידיעות והכללים זה בזה, א"כ אפשר לקחת סיר מים גדול ולבשלו ולהוביל את האד למנועי גלגלים, גם אל חליל אשר יוכל לשרוק ויהי למכונת מסילת ברזל אשר תסע וגם תשרוק להודיע את העומדים שם לפנות לה דרך. גם שכל האנושי אשר ישכיל לדעת ולהשיג בלבד לא לפעל בפועל, על ידיעות עביות חושיות נבנה, והיא חכמת התכונה שעיניו רואות שהלבנה מסבכת לכך וכך ימים ושעות ונעשה לו לחק קבוע וכוכב זה לכך וכך ימים ושעות, ואז מסבך ידיעה בידיעה עד שעולה לו שבשעה זו תהיה לקוי חמה או לבנה.

זאת אומרת שאף שפעולת שכל האנושי בלתי חושית ולמעלה מחושית היא, והיא מותר האדם מן הבהמה, מ"מ בנינה על ידיעות חושיות היא ובלעדיהן אי אפשר לשום פעולות אף התגלות שכל אנושית. וכמו שכח הגוף אשר יוסיף ממאכל ומשתה, לא את הלחם ואת המים צורתם נשארים בגוף להחיותו רק היסודות, גם הכח אשר יוציאו כלי העיכול מהם ויפשיטו את מראיתם, אף את כל עצם צורתם והוא מזון הגוף וכחו. וגם השכל אוכל את ידיעות החושיות ומהם ועליהם בונה את בניניו, אבל הבדל גדול ביניהם תחת שצורת מאכלי הגוף נמסים ונאבדים לגמרי בגוף מבלי ראות ומבלי הכר אפילו את זכרם, ורק כחו של אדם וצורתו נראות שמן המאכל נתוספו בשרו עצמותיו וגידיו וכו' בשכל האדם כשמבינים בכלל בדבר השכל אז בשכלנו מבינים אנו את השכל, משא"כ כשרוצים לפרוט ולציין איזה הוא זישכל, מה ואיפה הוא, אז שוב רק ידיעות חושיות רואים ולא השכל, לא מפני שאין שכל בו כלל, רק מפני ששאלתנו שאנו שואלים, בדעה גופנית אנו שואלים, ובו אנו רוצים לקבל תשובה וידיעה, ובדעה וראיה גופנית א"א לציין את השכל שלמעלה מגופניות וידיעות החושיות. כשמביטים בפרטות רואים רק ידיעות החושיות שמהם ועליהם נבנה השכל, הידיעה שהאש מרתיח המים, והכלל שהמים הרותחין אד יוצא מהם והאדים דוחה ושורק, אבל בשכלנו שלמעלה מידיעות החושיות משיגים את השכל ששורה על כללות ידיעות החושיות וצרופיהן גם יחד. ואם לא הי' לנו ידיעות החושיות הבהמיות, כי אז גם ההפשטה האנושית והשכל שעל גביהן לא ידענו ולא השגנו, ומעתה איך ישתטה האיש לחקור בדברים שאינם תלוים בידיעות חושיות, pn מזה שהאיש בשכלו אינו מוכשר בכלל להשיג דברים רוחניים, הלא אפילו בידיעות גופניות כמוהן ג"כ א"א לו לדעת אם אין לו ידיעות חושיות מקודם, אף בדברים רוחניים שאין להם שום ערך ודמיון לידיעות החושיות להשגותיהן. ישנם אנשים שטועים בחקירתם לאמר שכל חקירתם תהי' כעין וכדומה. לא שהעולם הרוחניי הוא כעוה"ז בידיעותיו. רק כיון שבידיעות עוה"ז החקות כך וכך ואופן ידיעתם בדרכים אלו. לכן כעין זה יכולים לשער גם חקירות וידיעות דברים הרוחניים. אבל לא את העולם הרוחניי לגמרי לבד א"א לדמות לעולם הגבול שבעוה"ז. רק גם בעוה"ז דבר היותר רוחניי שבו כגון המחשבה א"א לדמות להגשם יותר שבו. והרי זה דומה למי שיאמר הן המחשבה והדמיון אינם בעלי גבול כשטח קרקע, ולדמות שטח של פרסה אין צריכים שהמוח אשר ידמה אותה יהיה גדול פרסה. אבל מ"מ התדמות של כעין בטח יש. ויחקור כמה שטח יהיה אפילו קטן צריכים במוח לדמות בדמיון שטח של פרסה. וכמה גובה מוח צריכים לראות בדמיון הר גבוה מיל. או האם יאמר איש הן אמת שכל דבר גופני

ממש מוכרח להמצא בזמן מדויק. כמה שנים וימים יש לו, עשר מאה שנים וכו' ואת החשבון אין לדייק בזמן מדויק. מ"מ בערך כמה אלפים שנה מתקיים שב' פעמים ב' הוא ד'.

כך נראות הידיעות בהתדמות. והאמת היא שכל שכל אנושי הוא הפעולה על ידיעות החושיות להפשיטן לעשות מהן מושגים להקישן ולהרכיבן זו בזו ולהוציא מהן מסקנות, לכן דברים שהן למעלה מידיעות החושיות אין ידיעת האדם יכולה אפילו לאחו בהן, לא לדעת בלבד א"א לו רק גם לעיין א"א לו. ולא בדברים שלמעלה מהגבול לגמרי ונבדלות מידיעות החושיות לגמרי בלבד כדברים הרוחניים שלמעלה מהטבע לגמרי. אך גם ידיעות טבע העוה"ז רק אחר שנבראו אפשר מעט לעיין את פעולותיהם לעצמם וכל אחד בחבירו. אבל להבין למה ברא ד' אותם באופן זה דוקא מטעם זה וזה, איש שאינו משוגע לגמרי א"א לו שירצה לדעת ולהבין. למשל לכאורה נראה פשוט כ"כ לאמר שלכן ברא ד' שירד מטר על פני הארץ מפני שא"א שיצמיח בלי מים, ולכן את אופן ירידת המטר ברא ד' שאד יעלה מן הארץ, וכמו שאמר רשב"ל בב"ר י"ג שגם עתה עננים עולים מלמטה. מפני שדרך האד שהוא קל לעלות למרום, אבל גם את השכל הפשוט הזה רק אחר שברא ד' את חקות הטבע שלא יצמח בלתי מים. ושהאדים יהיו קלים ויעלו על האויר. יש לך לאמר שכל זה ולא לאמר בזה גם טעם על הבריאה, שלכן ברא ד' באופן זה מפני שכל זה, כי בכלל האם כל האיש ודעתו אמיתיים לעצמם. הלא רק לדעת את החקות אשר חקק ד' יש בכחם. ורק עליהם נסמכים. והשכל הפשוט לעשות מכונה ע"י לחץ האדים אשר יעלו מבישול המים ג"כ רק בחקות אלקים תלויות. ואילו לא הי' דרך האש לפשט את המים לטפות הכי דקות ולהעלותם כמו אד רק לכווץ ולא הי' אד עולה, או לא היה דרך האדים לדחוף רק להתכווץ יותר. ובכלל היו חקי העולם אחרות מעתה כי אז כל שכל האדם לעשות מכונה לא היה קם. או היו כל השכליות אחרות והפכיות מעתה. ומעתה איך אפשר לומר שזה הטעם והוא השכל שברא ד' את העולם באופן זה וזה. ומפני השכל שא"א לצמוח בלא מים וטבע האדים לעלות ממטה למעלה והמים יורדים מעלה למטה, לכן ברא ד' המטר, הלא על העת אשר ברא ד' וקבע את חקות העולם אנו דנים עתה. ויש לשאל למה לא ברא ד' את העולם בחקות אחרות, והיו שכליות אחרות, אם ברא ד' את האדם והבהמה שיצטרכו לשאוף רוח אז ישנם דברים שכליים איך פעולת הנשימה באדם בריאה בלב ובקיבה בעור ובכלו. וכלם מבינים שלא בלבד שא"א להם לחיות בלעדו רק גם אויר מושחת מזיק להם. וכשברא דגים וכל בהמות אף האדם במים כלם מבינים בשבלים שרק במים אפשר להם לחיות ולא ביבשה.

היוצא מזה ששונה הרבה השכל ופעולותיו מהשכל אשר בפעולות ד'. האדם ע"י שכלו פועל. ע"י שכלו יודע. ובפעולות ד' לא בשביל השכל פעל ד' רק מפני שכן רצה, כיון שפעל ועשה חקות השמים והארץ ברצונו ית' באופנים אלו דוקא לכן יצא גם שכל. לא שהשכל שבהם הוא הטעם והסבה לעשותם באופנים אלו. עד שנוכל לומר שהשכל אשר בהם רק אחד מתוארי התגלותו ית' הוא. אחד מתוארי האתרוג הוא שריחו יפה, היינו שמתחילה נמצא היש והפרי ואז גם התואר. ריח יפה נמצא בו. וזה הבדל הרחוק אשר בין חכמה באמת לבין החכמה אשר באדם. החכמה באמת היא דבר יש חיות ומציאות וקדושה אשר גם חכמה אחד מתואריה והתגלותיה, ולכן בספ"ק מדברים מחכמה וחיות כמדבר אחד, וחכמת האדם היא דבר ריק בלא מציאות ולא חיות, החכמה רק סבה היא שע"י יוכל לעשות להרכיב כח בדבר שאין בו כח שיניעה כמו שקושרין סוס במרכבה שיניע את המרכבה, והאם נאמר שכח נמצא בדעת האיש שהניע את המרכבה רק הסיבה היא שהסב את התנועה ומי הוא המנענע הכח אשר בסוס, ומה המה ההשערות והשכליות שיודע ומשער בגרמי השמים וחושב מחשבות מתי יהיה לקוי או פלא אחר רק בתואר החכמה אשר מתגלה מכח ובריאה אשר ברא ד' הוא משער. אבל אין לו לא עצם , ולא כח. השמש והלבנה אפשר תסבב ידיעתו אשר יוכל לשמש בהם ובכחם. אבל רק סבה היא. והחכמה בעצמה של האיש דבר ריק בלא חיות ובלא מציאות.

ומעתה בין תבין למה בסדר הספירות שהיא השתלשלות התגלות הבריאה אשר ברא ד' ראשית ההתגלות היא כתר ואח"כ חכמה, והכתר אינה נמנה בין הספירות לדרי מטה כמו שאיתא בפרדס הק' מפני גודל העלמו, ועוד איתא בספ"ק שכתר הוא גם לשון רצון. שראשית התגלות הויה הרצון הפשוט. ולהנ"ל באיש הראשית היא החכמה וע"י בא לעשות, והיא רקנית, ולהבדיל בהתגלות במרום החכמה אינה לעצמה ולא דבר ריק וחושך רק יוצא מעצם חי נמצא, ואם נשאל מה הוא העצם, אז נשיב מה לנו מה העצם במרום, והאם מה הוא העצם בכל דברי הבריאה למטה נדע, אך את תוארו האחרון אנו רואים. אם ישאל מי איך נראה אתרוג מה צורתו ותואריו, נשיב, ריחו יפה טעמו מר [או מתוק כשיגמר] צבעו ירוק וכו'. ואם ירצה מי להתחכם יותר יוסיף עוד שכך וכך יסודות בו, אבל מה העצם שינק אל קרבו דוקא מספר יסודות אלו וצורה זו לו, א"א לנו לדעת מפני שעצם כל דבר הוא השתלשלות וניצוץ בחי' כתר שבו שא"א לדעת, ורק תואריו יודעין, ומה לנו לשאל לבחי' כתר ועצם של מעלה. לכן אין הכתר נמנה לנו מפני שאין אנו משיגים אותו רק מחכמה שהיא מתוארי הכתר, וא"א לנו לאמר שבשביל החכמה

והשכל שבכל דבר ברא ד' כך. רק מרצונו הטוב וכתר הוא גם רצון. וכיון שעלה כך ברצונו הפשוט וקבע חקים אלו נעשה שכליות וחכמה.

היוצא לנו מזה שהחכמה שלנו רק בשם המושאל מתארים בשם חכמה כרגל החי הנמצא שמו רגל. ושל השלחן בלא חיות רק משום צורתו והשתוותו נקרא ג"כ רגל. חכמת האיש ריקנית בלא חיות ומציאות, וחכמה אמיתית במרום היא דבר יש חיות ועצם. לכן כשהודיע ד' לישראל חכמה ודעת רק בחכמת אמת הודיע, הנבואה היא שדיבר ד' אף הראה את הדבר אשר יעשה, לא בחכמות ומושכליות ריקניות ח"ו הודיע רק במציאות וישות, דיבור ד' הוא ישות וחיות שבא בנביא עד שרחפו עצמותיו ויהי בו כאש אשר לא יוכל הכיל [ירמיהו כ']. אף המעשה אשר יעשה ד' כבר ראה בפועל כי ידיעתו מציאות וישות היתה. האיש יודע לצייר צפור שאין בו לא עצם לא ישות וחיות. ובמרום אין רמי' וחושך זה נמצא, רק ד' ברא צפור חי ונמצא. וגם חוץ הנבואה כל התקשרות ישראל בד' וידיעתם את שם קדשו הכל בישות חיות ומציאות. כי רק האדם המציא את הריקנית החושך והציור בלא מציאות, ציור איזה דבר בלא אותו הדבר וחכמה בלי ישות וחיות, ובמרום יש רק חיות וישות.

האמונה מי שמאמין רק מפני שיודע בדעתו שמחויב להאמין שוב דבר ריק הוא בדעתו בלבד, אף אנשים פשוטים רואים שאמונתם בד' בתורה אף אמונת חכמים אצלם לא מפני שיודעים בדעתם שמחויב כל איש ישראל להאמין בלבד, רק כל עצמם מלא בידיעה זו וודאות זאת שד' ית' ברא ומנהיג את העולם בכל פרט ופרט. וכל המתרחש אצלם הכל הוא ית' פועל, והאמונה אצלם ידיעה היא אך לא בשכל לבד כידיעה אנושית רק ידיעה אמיתית עם מציאות וישות כדעת עליון. וזה הדבר אשר הקבלה נקראה חכמת האמת, חוץ מזה שכל הנאמר בה אמת, רק גם האיש לא בחכמת האיש שאינה חכמת אמת ילמדה, רק בחכמת אמת, בחכמה של ישות וחיות, לא הידיעה לבד העיקר הוא בקבלה רק העבודה עמה לכוון ענייניה בתפלה ובמצוות, אם לא בפרטיות עכ"פ [כללות] הענינים בה, כמו שכבר הבאנו את דברי המכתב הק' בסידור הרב זצוקללה"ה... ולא בכוונה במוח בלבד רק גם בכל גופו, גם במלבושיו אם להתלבש לבנים להמשיך חסד ואם שחורים וכו', וכבר אמרנו בההקדמה איך שהקבלה וביותר החסידות, לא לימוד לבד הן רק המשכה והשתלשלות.

החכמה בה היא בחי' הארת מחכמת אלקים שהעיקר בה הוא העצם, וכיון שנמשך בו העצם גם החכמה נתגלה בו, הוא לומד ובין מה שמבין בשכלו ובין לא, דברים הקדושים נכנסים אל קרבו וממלאים אותו והם ודאים וברורים לו, וישנם דברים שגם לשכלו מגיע

ומשיג ורואה שכן הוא וישנם שאין משיג בשכל, אבל גם כשמבין בשכל אין ידיעתו מפני שכלו, רק בידיעה ופשטות יותר ברורה וחזקה עד שידיעת השכל אצלו רק הארה מן ידיעתו אשר בקרבו. לכן גם בשעה שאינו מבין בשכלו אין ידיעתו נפגמה, כל למודו אמונתו ועבודתו בפשטות וידיעה ברורה יותר מאשר בהירות היום. ובפרט כשמתפלל ממש עומד הוא לפני ד' משבחהו ומתפעל מן עמידתו לפני כסא כבודו אף מבקש לו על צרכיותיו.

ומה היא הידיעה אם אינה זו של שכל האדם. אבל הלא כבר אמרנו שגם בדבר גופני א"א לנו לאמר אף לדעת מהו מהותו וישותו מפני שהיא הארת בחי' הכתר שבדבר, ורק תואריו וציוריו יכולים לתפוס, ומכש"כ ביש רוחני ומציאות וחיות קדושה אשר הוא מתמלא, שא"א לדעת מה היא, רק את הפעולות והתוארים ממנה יודעים, כל פעולות בעבודה תראים מהיש ומציאות הקדושה אשר התמלא בו הן, וזהו הסימן מי שחכמתו שמשיג בו איזה דבר קדושה רק שכל אנושי הוא, אז רק הבנה בו ולא פעולת קדושה אחרת. למשל אהבה חסרה לו ואם מתעורר רק אהבה לו ולא דעת ולא יראה מפני שרק ציור הדבר ולא העצם בו ובציור רק מה שמצייר מצייר ולא השאר, אם צייר ראש הצפור רק ראש הצפוד מצייר ולא יותר, משא"כ כשיחד עם חכמתו גם אהבה וגם יראה מתעוררת בו סימן הוא שגם עצם וישות בו לכן כל הפעולות והתוארים בו נתגלו. וזהו שאומר המדרש הנ"ל לפי שבעוה"ז וכו', זהו רוחי אתן בקרבכם רוח הנבואה של לעתיד. שלא בשכל לבד יבין רק גם בכל הגוף מפני שלא שכל לבד רק יש ועצם יהי' בנו וכל התוארים בכל גופנו יתגלו.

זהו ראשית דעת שלא ידמה האיש את ידיעת הארת ד' וקדושה לידיעת העולם וחכמותי', כלומר שגם באדם וידיעותיו שיודע בהם אינם שוות, הידיעות נבדלים הם כרחוק מזרח ממערב..., ידיעת הקדושה היא בישות וחיות, ולא בשכל לבד רק גם בכל הגוף, והוא רוח הנבואה שבכל איש רוחי אתן בקרבכם. והשכל אשר באיש שכל האנושי הריק אשר בו בתחילה צריך לשמש בו רק איך ליישר א"ע ולהכין לו לידיעה אמיתית. ואת כל עצמותו צריך להכין כי זה הוא ... וזה כוונתנו בחיבורנו הזה בסיעתא דשמיא ... לכן לא יהי' מרחק לנו בדיבורנו בין חכמה למדות האיש, בין הדברים אשר יבין לבין אשר יתרגש אף יעשה, כי העיקר בנו ישות הדעת אשר החכמה ההתרגשות אף העשי' תואריה ופעולותיה

מאמר יסוד לספר חובת התלמידים

מאמר מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה שהיוה היסוד לספרו חובת התלמידים

א) מינטער אין פריילך זייא מיין קינד, דיא ביסט דער גליקליכער אין מוצלח'דיגער, דיא האסט דיא זכי, דיא תורה צי לערנען, די תורה וראם השי"ת האט זיא פ"ן הימעל פיר דיר געגעבין

ב) ווילסט דיא טאקי וויסען מיין קיבד וואם השיי'ת זאגט, ווילסט טאקי הערין דיא ווערטער וואם דער באשעפער פין דיא וועלט רעדט צי דיר, הער-זשע גיט אוים וואם דיין רבי רעדט צי דיר, הער דיך נאר גיט צי וויא אין זיינע ווערטער שאלט אין קלינגט דאם קול ד כמו שאמרו חז"ל, והאלקים יעננו בקול, בקולו של משה.

ג) שטייא אויף פריא, זייא נזהר בנטילת ידים שחרית כדין, אין אייל דיך צי צים לערנען, דען דארט אין דיא ישיבה ווארט שויץ השי"ת אויף דיר, מיט דיר זיין הילויג תורה צי לערנען.

ד) איך ווייס, אז דיא מיין קינד, ווילסט אבער צי השי"ת אויך רעדין, דיא ווילסט עהם בעהטען, דיא האסט אסאך וואם צי בעטען, פיר דיר, פיר דיינע עלטערען, פיר אללע יודען, זייא-זשע נזהר בתפילה, זאג יעדעם ווארט גיט אתים, האב אין זינען פירוש המילות.

ה) די ווילסט מיין קינד דיא תורה הקדושה לערנען, דיין הארץ גליסט אז השי"ת זאל זיך צי דיר בעוויזען, אין זיינע סודות התורה מיט דיר לערנען, זעה-זשע, עס זאל נישט זיין קיץ חילול-השם, אין קיין בושה, אז דיא ביסט השי"ת תלמיד. פייהר דיך אויף אין דער היים, אין גאם, אין ישיבה, וויא עם געהער פ"ר השי"ת אתלמיד, זאללען אללע זעהען וויא די תורה האט דיך געמאכט פאר אגעלאסען לאטיש איידיל קינד, אפילו בדברים שבץ אדם לחבירו, זאללץ טאקי אללע זעהען וויא דיא הייבסט אהן צי וועלען מזוכך אין מקודש, כמאמר הכתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

ו) חבר דיך נישט מיט קיין שלעכטע חברים, אפילו מיט א חבר פיץ ישיבה אויב עהר פ"הרט זיך נישט גיט, חבר דיך נישט מיט איהם, ביז עהר וועט בעסער וועלען.

ז) קים אין ישיבה אין דיא באשטימטע צייט.

ח) האסט ח"ו פאר שפעטיגט. ווייס ביא דיר אז דיא האסט געטאין א חטא, גייא-זשע נישט גלייך אדיין אין ישיבה, נאד בעהט דעם רבץ, עהד זאל דיר דאם מאעל מוחל זיץ, אין ישיבה אדיין לאזען.

ט) ביסט דוא אין ישיבה, דדייא זיך גישט ארים, נאר זעץ דיך אנידער באימה ובדרך-אפ פאר השי"ת, וואם געפמט זיך דא.

י) ברוכיסט דיך אויף הייבען, נעם רשות ביים רבץ דערויף.

יא) אז די פרשטייסט נישט עפים אין לערנען, פרעג דעם רבץ איבער.
יב) אז דיא גייסט פץ ישיבה אהיים, זאלסטו פיהלען אין הע א בענקשאפט צי דיא ישיבה. האב אין זינעץ א אך וויא גיט איז מיד געווען וועו איך בץ אין ישיבה געווען. מיט השי"ת געווען. זיין תורה געהערט, לכן לייג דיך שלאפץ אז די זאלסט דיך אויס ריהען. ווידער צי די תורה אויף צי שטעהן
יג) ווילסט דיא טאקי אז דער שלאף זאלל דיך צי דיא תורה אויף פרישען, אין אז דיין נשמה זאל דיר אפרישען אגעזינדעץ דעת. אין רצון פץ גן־עדץ ברענגען, זעה־זשע אז דאם שלאפען זאל אויך זיין בקדושה ובטהרה. ליין קי"ש ערנסט. שטעל דיר נעגעל וואסער. טיא אכטונג אז דאס קאפיל זאל דיר אין שלאף נישט ארופ פאללען, רעד נישט פארץ שלאף קיץ דברים בטלים. האב אין זינען עפם א דבר שבקדושה פארן שלאף.

סיום הש"ס

כל השונה הלכות וכו' מובטח לו שהוא בן עוה"ב וכו' להבין הלא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. אבל כבר דברנו שהתורה מושכל שלנו אשר דלתנו נתלבש בו. ומהו המושכל שכל אלקי. שכל אלקי נעשה מושכל שלנו. שאנחנו בשכלנו נכנס בו. נמצא הלומד תורה לאו דוקא שעתיד הוא להיות לו עוה"ב לאחר חיותו. אלא יש לו תיכף בעת למודו. וזה החילוק כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שיהיה לו, משא"כ כל השונה וכו' מובטח לו שהוא עתה בן עוה"ב.
וזה נעוץ סופו בתחילתו, סוף הש"ס להתחלתו, מאמתי וכו' משעה וכו' לאכול בתרומתן, ומקשה בגמרא לתני מצאת הכוכבים, ומתרץ מילתא אגב אורחיה קא משמע לן וכו' וכפרה אינה מעכבת עכ"ל. אבל מ"מ צ"ע עוד, למה מודיענו דוקא בק"ש. הלא יש כמה מצוות שבתות וי"ט וכו' שמתחילים מצאת הכוכבים. ויודיענו שם. אך המשנה מרמזת איך צריכים ללמוד את התורה בקדושה ובטהרת הגוף והנפש, והרמז הוא. אתה יודע מתי מותר לך לאמר ק"ש וללמוד כשמותר לכהנים לאכול תרומה, אימתי כשמטהרים את עצמם מטמאתם. ואם תקשה, ולמה צריכים כ"כ טהרה כשלומדים שמודה במקצת ישבע, ושור שנגח את הפרה כך וכך, אבל דע לך שכל השונה הלכות וכו' מובטח לו שהוא בן עוה"ב. שתיכף יכנם בג"ע, לכן צריכים מקודם טהרה והבן.

מכתבים

פרק א

מכתבים קלונימוס קלמיש שפירא בה"צ מוהר"א זצלל"ה אב"ד בפיאסצנא

ב"ה יום ד' תבא תרצ"ז.

חיים ושלום וברכה לכבוד ידידי יקירי החסיד המופלג כ"ש ר' אלימלך נ"י.
מכתבך מיום א' דר"ח אלול קבלתי. כמוצק עופרת אני נדהם ולא אוכל ולא אדע מה לכתוב ומה לענותך, הגמרא אומרת על כל אשת נעורים כי תקרע מעל אשה ל"ע שהוא כחורבן בהמ"ק. הצרה הכי גדולה לישראל אשר את נפשם מסרו עליה, ואף על הצדקת הזאת שכ"כ פתאום נקרעה מאתנו בדמי ימיה. מאוד שמחה אחר החתונה של בתנו היקרה שתליט"א כי כבר הוצאנו את צאצאינו ב"ה ואת החתן בעל בתנו היקרה שליט"א אהבה מאד, ולא נתן ה' לה לשמוח. וקרע את האם מעל הבנים האהובים ואת האשה מן בעלה. אבל הנני רק לקיים בזה את הפסוק אשת חיל מי ימצא יבא בעלה ויהללה. ואספר לך מעט מן מעלותיה אפס קצתן תראה וכולן לא תראה, זה י"א שנים מעת עזבת אתה אותנו. ואף שגם אז היתה צדקת עדינה וטובה מצוינה מ"מ מן אז ועד עתה הרבה עלתה בכל הענינים, כמעט שלא עבר עליה יום שלא תלמד תורה, בשעה 6 בבוקר קמה ועד שעה 10 למדה והתפללה, ולשמה למדה כדי להתקשר בתורה וקדושה. ואם מפני איזה סיבה יוצאת מן הכלל נאנסה ולא למדה איזה יום נצטערה כל היום והתאוננה שיום חשוך לה היום. למודיה היו בתנ"ך מדרש זוהר ספרי קבלה וחסידות והיתה לה ידיעה רחבה בקבלה וחסידות, והרבה פעמים נשתוממתי על ידיעתה ורוחב דעתה בענינים אלו. ולא "לבד שלמדה רק גם עבדה עבודה שבלב גוף ומוח. ופעם התאוננה לפני שהיריד נפש בבוקר פלעגט איהר בעסער צי גראטן, בטח אח"כ שוב עלה לה כי את הטוב שבעבודתה לא ספרה. תמיד התגברה ע"ע שלא לכעוס. מדה טובה ממש אין להעריך. וכיון שידעה שמן כספי הבית א"א לה להשתיק את רצונה הגדול בצדקה וגמ"ח, לכן לותה גם על רבית והיתר עיסקא, והוסיפה על צדקותיה אשר נתנה מכספי הבית, עד שנשארתי עתה בעל חוב על איזה אלפים זהובים מזה. התקשרותה לישראל בכלל ולהידידים בפרט אין לשער, וכשהייתי בוויען עמה ונאנחה מגודל יסוריה אמרה כ'זאלל כאטש וויסען אז כ'קום אב פאר אלע יודען. זי'א שנחמה בזה א"ע שתכפר בשביל ישראל, ולא לחנם זעקו בכו וצעקו האברכים שלנו אחר מטתה. מאמע, דיא מאמע פן די חסידים איז אועק וכו'. בכלל היתה אשה מרוממה אשר הבריקה לכל עבר ופינה, מעבר מזה החסידים וכל ווארשא אומרים שהיתה מצוינה בין הצדקניות. ומעבר מזה גם המלומדים החפשים נתבטלו לפניה. הפרופסור בוויען התפלא על חכמתה וטוב טעמה. ובווארשא שאלנו ד"ר אמה חברה של צדקה היתה יותר קרובה לרוחה, כי רוצה הוא לנדב חמש מאות זהובים לטובת נשמתה לאיזה חברה של צדקה. התפל שבתפלים היתה היא עצמה בעיניה, תמיד דאגה לזה ולזה ולא לעצמה, ואם חייה נחלה

מי מן החסידים ממש חלתה א"ע עליו ברוב התפילות וההשתדלות. דרכה היה לעמוד בהפרוזדור בכל ליל שבי'ק עד בוש ולשמוע את הח"ת שלנו. ועוד בחג שבועות הזה שביום א' הקודם לזה, כבר היתה קאנסאליע ע"ד מחלתה. פעלתי אצלה רק שבליל החג לא תעמוד וביום עמדה בב' הימים לשמוע דברי תורה. מן מחלתה ובפרט מימים האחרונים היו צריכים לכתוב הרבה אבל לא אוכל, רק זאת אספר לאבירם שב"ק יום פטירתה אמרה כהאב מורא כזאלל ענק נישט מאכין היינט קין פ'ערשטערטען שבת. איזה ימים מקודם תמכו אותה רק בזריקות עד שעלה כסף הזריקות למאה זהובים, כ"כ חלושה היתה. בשעה שתיים וחצי בשב"ק בצהרים, כמעט יצאה נשמתה וכבר היתה צעקה מכולם ועשו לה הידרי"ם שוב זריקות בלי מספר ושבה נפשה רק על רבע שעה בערך. תוכל לשער איזה חיים ופנים היה לה ברבע שעה זו והקשב ושמע, וברבע שעה זו אמרה געהט עסין סאיז שבת, כבה נרי ונרמס כל עצמי. ר, יוחנן בטח ראה את הנשמות גם אחר יציאתן מהגוף ומ"מ בכה על האי שופרא דבלי בעפרא. ומה אומר אני הן מר לי מר אבל לא מרירותי לבדה היא שמעיקה ולוחצת את לבי כ"כ רק היא איפוא העדינה ואיה הצדקת הטובה. צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. רצוני שילמדו גם בא"י אחריה משניות. כי אין תורה כתורת א"י. ואם תהיה בימים אלו במקומות הקדושים הזכר אותה שיסתירה בעל הרחמים בסתר כנפיו לעולמים וכו', הודיע זאת גם לידידנו החסיד המופלג ר' אבנר נ"י שילמוד משניות. גיסתי מרת חוהטשע שתליט"א מבקשת שנכתוב לה פרטים, אבל קשה לי לכן העתק לה מכתבי זה ושלח לה. ועתה הנני מברכך שתכתב ותחתם עם ב"ב בספר של צדיקים לאלתר לחיים טובים בישועה ברוחניות וגופניות. כ"ד ידידך הדד"ש קלונימוס קלמיש בהה"צ מוהר"א זצוק"ל.

פרק ב

ג' קרח תרח"ץ

חיים שלום וברכה לכבוד ידידי הרבני החסיד ר' נחמן נ"י את מכתבך קבלתי, ב"ה שהחיים והשלום אתך ואת אנ"ש היקרים שליט"א ואת כל אנשי הכפר שיחיו, ירחם ד' עליכם עלינו ועל כל ישראל בישועה וגאולה שלימה במהרה, פלא שלא הודעתני אם קבלתם את הדברי תורה ששלחנו לכם בשלהי דחורף, שמחתי כי תתפללו בהשטיבל יעזור ד' ותעבדוהו באמת בשמחה וכ"ט, כ"ד ידידך הדו"ש ואקצר כעת. קלונימוס קלמיש בהה"צ מוהר"א זציק"ל

כן הנני מברך את ידידנו החסיד ר' ראובן נ"י ור' אלימלך נ"י שכתבת אודותם, ד' יושיעם בכ"ט לפרנסה ושמחה של מצוה ונשמע ב"ט. הנ"ל

פלא שר' ראובן נ"י לא כתב מאומה ובפרט את מכתביו המלאים נפש, זה כחצי שנה. הנ"ל

נא להודיעני בפרטיות מצב אנ"ש, גם לשלוח צעטיל עם שמות אמותיהם של המתפללים בהשטיבל.

פרק ג

יום ה' דעשרת ימי תשובה פה פיאסצנא

חיים ושלום לכבוד ידידי האברך החסיד המפואר ...

מכתבך מיום ה' נצבים קבלתי ב"ה ששמעתי מטוב שלומכם, יוסף ד' לך אך טוב וחסד. בדבר תרעומתך על שלא עניתי לך על שני מכתביך אני זוכר רק מכתב אחד כי על אחד השבתי. ועל השני שלא כתבתי ג"כ לא כטענתך היא הסיבה היינו סבת התרחקות ח"ו, הגם שיודע אני מיעוט ערכי שאיני כדאי שיכתוב איש ישראל שרוצה להתקשר בי כי מה אני ומה חיי. מ"מ מי שמושיט לי יד (קשה לקרוא שתי מילים) אולי אבנה אני ממנו ובפרט אותך, אבל פשוט טרדותי רבים. ונוסף לי עוד שימיני נחלשה לי איזה חדשים וקשה לי הכתיבה, וגם לאלימלך פייטשער עבר זמן רב שלא כתבתי. וגם הלאה אי"ה אל תעצר כשלא אענה לך על כל מכתב, עשה זאת איפוא בני כאלימלך שהוא אינו מסתכל על זה רק הוא כותב כפעם בפעם.

מה נשמע אצלך בפרטות ברוחניות וגופניות.

אגב ארשום לך איזה דבר מה שרשמתי בפנקס בין מאמרים הקצרים תמחול להעתיקו לאלימלך. בטח שמעת או ראית בספרים ראיות על מציאות אלקות, שאלתם [בעניני] אמונה, ועיקר ראיותיהם הם מן העולם בראותם חכמתו ויכולתו, והאם גם אתה צריך לראיות [מן] העולם, הוי ואבוי האם אין אתה שומע ורואה איך נפשך בראותה את ד' ומדברת אליו בלשון נוכח אתה ה', הן בתפלתה והן בתשוקתה מפני שבאמת רואה היא אותו ית' לנגד עיניה, וכשצועקת ממכאוביה לא אירא רע כי אתה עמדי דומה לה שבבירור אוחזת היא בהקב"ה ושב ורפא לה, וכשכוספת ומשתפכת לפניו אומרת אנא ד' קרבני אליך ובטל את כל עצמי ומהותי בך כי תשוקתי אליך גדול מנשוא, ומעתה למה לך ראיות מחוץ לעצמך על מציאותו, אם נפשך כל כך בטוחה בראותה אותו ית'. ושלמה המלך מכריז ואומר חכמות בחוץ תרונה וכו' מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו, מי שצריך לחכמות בחוץ להביא ראיות מחוץ לעצמו מן העולם וכו' פתי וחסר לב הוא. כי אם היה לו לב את הכל מלבו ראה וידע ולא היה צריך לחכמות מחוץ ללבו. ויברכך ה' בכל טוב וגמח"ט.

ידידך עוז הדוש"ט כל הימים קלונימוס קלמיש בהרה"צ מהר"א זצלה"ה

שיחה עם תלמידי הישיבה

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [זצללה"ה הי"ד] מפיאסצנה עם תלמידי הישיבה בשביעי של פסח שנת תרפ"א לפ"ק

וז"ל הק'. פעם התנצל איש לפני שהזמן המרומם שיש לו בעת תפילתו היא רק לשעה קלה לבד ואינו יכול להתמיד בזה. אבל ידוע וצריך גם לזכור שבמצב מרומם אי אפשר להיות תמיד ומוכרח להיות עליות ונפילות. ומי שחושב בדעתו שאינו נופל ממדרגתו, סימן הוא שמעולם לא עלה למצב התרוממות. ואפילו שעות ורגעים שזוכים לפעמים להתעורר ולהתרומם צריך לקבלם בשמחה. ומי שמתעצב בלבו על שאין תפילתו בקביעות מעולה על זה אמרה הגמרא (ברכות לב:) המעיין בתפילתו סופו בא לידי כאב לב ופרש"י המעיין בתפילתו שסובר שמתקבל תפילתו. ואדרבה אפשר לבוא ח"ו לידי יאוש עי"ז שרואה שנה שנתים וכו' שעובד ואינו יכול להשאר כן תמיד. מייאש את עצמו ותגרום ח"ו לנפילה אמיתית. אבל בכל זאת צריך להזהר שגם בעת הנפילה ממדריגתו הרמה לא יפול לגמרי מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. אלא אף בשעה שאינו מתעורר כ"כ ואינו מתענג מכל דבר מצוה ותפילה ואינו מתרגש כאילו הוא נמצא בהיכל המלך וזכה להיות מרואי פני המלך. אף על פי כן אל יפול רוחו בקרבו. ועבודתו תהיה אז כחייל פשוט שגם כן עובד את המלך ואינו מתענג כ"כ מעבודתו מפני שהוא הרחק מן המלך, ומ"מ מתפלל ולומד הוא אלא שאז אין עבודתו כ"כ בהתרוממות ומתגעגע להתקרב אל היכל המלך ולראותו עכ"פ דרך חורין וסדקין.

בקונטרס בני מחשבה טובה נזכר מאנשים שחוקרים בדעתם את כל התעוררות והתרגשות שבאה לידם אם הם אמיתיים או רק מרומים. ומי שיש לו פניות בכל דבר מצוה והדבר מגיע לידי כך עד שלפעמים רוצה להפסיק מעשיית המצוה בשביל הפניות האלו. הרי כבר נרשם בקונטרס צו־וזירוז מענין זה שאם הפניה קדמה לעשיית המצוה ונמצא עיקר יסוד התעוררותו באה ע"י הפניה הזאת ואם תתבטל הפניה תתבטל גם עשיית המצוה. אף עפי"כ לא יפסיק מהעבודה הזאת ויעשה עם הפניה (כמאמר חז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה) אלא שיחשוב בדעתו, הלא סוף כל סוף הנני עובד את ד' למה לי לעבוד לריק לשם פניה פרטית, הלא יכולני כבר לעבוד באמת לשם ד'. וממילא מעט מעט תתבטל פנייתו. ואם עשיית המצוה קודמת להפניה כי אז על אחת כמה וכמה שלא יפסיק מעבודתו, כי אם יחוש להפניה שבאה אליו להפסיק מעבודתו בשביל זה. אזי בכל דבר מצוה היצה"ר יבלבלו בפניות כדי שיפסיק מעבודתו ולא יעשה שום דבר

מצוה. ובכלל טבעי הדבר שכל דבר שיראים ממנו באה לו תמיד במחשבתו. ואם תמיד יהיו הפניות ברעיונו לדחותם. לא יוכל להנצל מהם לעולם. כי בכל דבר תעוררו היראה מהם, והעיקר הוא שלא לחוש כלל להפניות שבאות במחשבתו בעת עבודתו ורק יעבוד, וגם לא יכוין אפילו לדחותם כלל ואז ממילא יתבטלו כשלא יחשוב מהם כלל.

וכן בענין מחשבות זרות שבאות לו במחשבתו בעת תפילתו, העיקר הוא שלא לחשוב כלל מהם לדחותם, כי כל מה שירצה לדחותם הם יתחזקו בו. אלא העיקר הוא להתפלל ואם בא לו מחשבה אחרת לא יעיין בהם כלל. וכבר כתב הרמב"ם ז"ל שאין מחשבות באות אלא לאיש בטל במוח בטל.

וכבר נרשם בקונטרס צו־זירוז שאם בא לאדם פניה בעת עבודתו. יחליט בדעתו לעשות אח"כ דבר כולו בפניה לבד ויניחו לעשות דבר הזה בלא פניה. ,כי מוטב לעשות דבר אחד כולו בפניה לבד ויעשה גם דבר אחד כולו כהוגן. לשם ה'. אבל בטוחני שאחר שיעשה דבר אחד כהוגן. לא ירצה אח"כ לעשות דבר אחר בפניה לבד. עכלה"ק.

ענין השקטה

ענין השקטה מכ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה הי"ד

בשנת תרצ"ו או צ"ז בעת שהייתי בחברותא אחת עם ידידי האברך היקר כמר ישכר נחמן זאב הי"ד זכינו בעשי"ת להקרא אל הקודש פנימה בזכותו של האברך הנ"ל כי כנראה היה אדמו"ר מאוד מסכים לחברותנו. ובעת שהיה קורא אותו גם אני נקראתי. בפעם הראשונה שמעתי אז את הענין השקטה. אבל חבל על דאבדין שאיני זוכר כל הענין רק מה שאזכור הנני כותב למזכרת.

אדמו"ר זצללה"ה התחיל אז בהמאמר חז"ל (ברכות נז:) חלום אחד מששים בנבואה. כנודע דרכו של אדמו"ר בספריו כי הישות של האדם הוא המתנגד להשראה ממרום. ואם דעתו ומחשבותיו ערים או קשה שתשרה עליו השראה ממרום, ובעת שהאדם ישן ודעתו ומחשבותיו שוקטים אז דוקא כיון שאין לו אז דעת לעצמו אפשר שתשרה עליו השראה ממרום, וזה הענין חלום אחד וכו'. כנודע גם מאמרו של אדמו"ר על מה שיותר מתעוררים בתפלה מאשר בתורה כי בתורה משתמשים יותר עם האנוכיות היינו איך לעדין, איך קלער, אבל בתפלה להיפך העיקר הוא הביטול בה. אבל בעת שהאיש ישן אז אי אפשר לו לרצות דבר מה כי הלא ישן הוא, ובכן העיקר לבוא בהקיץ בעת שאפשר לו לרצות למצב של שינה, היינו בהשקטת מחשבותיו ורצונותיו השוטפים באדם לבלי קץ כי כך דרכה של המחשבה שמסתבכת זו בזו וקשה לו להאדם לפרוש מהן (כמו שזכיתי פעם לשמוע מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [זצ"ל] שבאם יסתכל איש על

מחשבותיו הנובעות אף של יום אחד אז יראה שכמעט אין חילוק בינו לבין משוגע רק בזה שהמשוגע עושה ומביא מחשבותיו לפועל אבל מחשבותיו לעצמו הם אצלו ממש כמו אצל משוגע) ונתן בזה עצות ממשיות איך להשקיט מחשבותיו.

ודיבר אז שיתחיל האיש להביט על מחשבותיו שעה קלה לערך איזה רגעים היינו מה אני חושב, אז ירגיש לאט לאט שראשו מתרוקן ומחשבותיו עמדו משטפן הרגיל, ואז יתחיל לאמר פסוק אחד כגון ד' אלקים אמת כדי לקשר עכשיו ראשו החלל משאר מחשבות למחשבה אחת של קדושה. ואחר כך כבר יכול הוא לבקש צרכיו באיזה מדה שהוא צריך להתתקן בחיזוק אמונה או אהבה ויראה, וזכיתי לשמוע אז ממנו אופן השקטה בחיזוק אמונה. ואמר בלשונו הק' איך בין מאמין באמונה שלימה אז דאר אייבערשטער איז דער אייניציגער נמצא אויף דער וועלט, אין אז עס איז נישט דא קיין שום מציאות חוץ דער אייבערשטין אין די גאנצע וועלט, אין אלץ וואס עס איז דא אין איר, אין נאר הארת ד', (אני מאמין באמונה שלימה שהבורא הוא הנמצא היחידי בעולם ואין שום מציאות זולתו, וכל העולם וכל אשר בו, הם רק הארת אור ד'), וכך שינן איזה פעמים אבל לא שיאמר זאת בחזקה כי כל הענין הוא רק להשקיט מחשבותיו ובאמירת בתוקף יכול הוא רק לעורר את האנוכיות שלו רק אדרבה באופן קל מאוד. גם זכיתי לשמוע בענין אהבה וזה היה לשונו הק' איך וואלט געוואלט זיין אזוי נאהנט צום ייליגען באשעפער, איך וואלט גוואלט פילען התקרבות צום גרויסען באשעפער (רציתי מאוד להיות קרוב להשם יתברך, הייתי מאוד רוצה להרגיש התקרבות להבורא הגדול). ואמר אז שיכולים זאת ההשקטה לשמש לכל תיקוני המדות גרועות אבל לא באופן שלילי רק באופן חיובי באופן היפך המדה רעה, כגון מי שנלקה במדת העצלות לא ידבר בענין הרחקת העצלות רק בענין קניית הזריזות. והסביר זאת בזה שרואים בחוש אצל תינוק שבאם בוכה ואומרים לו שלא יבכה כל מה שמוסיפים לדבר לו הוא יותר בוכה, גם אפשר להשתמש להשקטה בהבטה על שעון על המחוג הקטן שכמעט אינו זז משך איזה זמן. כי גם זה משקיט רצוניו ומחשבותיו, לאחר השקטה שזה צריך להביא לאיזה מין השראה ממרום צוה לאמר הפסוק הורני ד' דרכיך בניגונו המיוחד של אדמו"ר. כמה נעים ונורא ביחד היה אז המחזה אשר זכיתי לראות ולשמוע בזכות חברי ידידי הנ"ל. ומאוד הפליג אדמו"ר אז בענין הזה ואמר כי בטוח לו שיועיל הרבה, ודיבר כגון לענין אמונה לאחר ההשתמשות איזה שבועות בהשקטה אז כשיאמר זה א־לי ואנוהו יהי' בחינת מראין באצבע כמו שאיתא כל זה במדרש. בפעם הראשונה לא זכינו לעמוד על

תחילת דעתו של אדמו"ר זצללה"ה ואחר איזה משך זמן זיכנו השם שנית לשמוע מפי קדשו הדברים בתוספת ביאור ומאוד הזהיר לנו לעשות זה הענין.

מכתב לפני הימים הנוראים

מכתב מאדמו"ר זצוקללה"ה שכתב לאנ"ש לפני הימים הנוראים

ב"ה פיאסעצנא, יום ג' דסליחות תרצ"ב.

חיים שלום וברכה וכל טוב. לכבוד ידידנו האהובים חסידים נגידים וכו', ד' עליהם יחי' אהובים ידידים, חזקו ונתחזקו, בעד אלקינו ובעד עמינו, עם ד' שנשקע בכ"כ תלאות רבות וצרות ר"ל. אל יהיו הימים הקדושים הבעל"ט, ימי הדין, הרחמים והרצון, לכם רק כקבע והרגל בלבד, ותרבו בתפלה בבכי ובדברי תשובה, רק מפני שהורגלתם כך מימים ימימה. רק קרעו לבבכם עד שכל שבעה הרקיעים יקרעו, אל תתנו דמי לכם, ואל תתנו דמי לו ית', עד ישקף ויראה בענינו ובמצוקותינו בגוף ונפש. ויחיש בעל הרחמים לרחם עלינו כל עוד רוח חיים בקרבנו ונשמת ד' במוחנו. ימי הרצון וההתקרבות באו, היו מרצים לו ומתקרבים אליו ית' אל תרמו את עצמכם ואל תעלימו עין, מכל שמץ אשר בקרב מחשבותיכם דיבורכם ומעשיכם, להשתדל לתקנם כפי יכולתכם ויותר מיכולתכם. נפייס את תורתנו הק' נרצה ונתקרב לד' ותעלה היא למרום לבקש רחמים עלינו. תורה הקדושה התחנני בבקשה על ישראל הנדחים ומדוכאים בשבילך. כ"א מאתנו יקבל ע"ע לקיים ולעסוק בתורה בכל יום, ולתמוך את לומדי־ה כפי יכולתו.

תלמידי הישיבה המקריבים את חלבם ודמם, את גופם ונפשם באש תורת ד' אל תפקירו אותם ח"ו. נשתתף גם אנו עמהם. נתמוך אותם ויעלה קרבנם לריח נחוח לאדון כל לרחם עלינו ולהושיענו.

ובכן הנני מבקש אתכם שמעתה כל משפחה תפרש לא פחות מח"י גדולים לשבוע לישיבה הקדושה. חוץ ממה שנותן מעות חדש. וחי החיים יתן לנו חיים בריאות הנפש והגוף פרנסה וגאולה שלימה במהרה אמן.

כ"ד ידידכם הדו"ש וטובתכם מצפה לישועתכם בקרוב ומברך אתכם בכתיבה וחתימה טובה. ככלל כל ישראל.

מכתב לפני חג הפסח

מכתב מאדמו"ר זצוקללה"ה שכתב לאנ"ש לפני חג הפסח

בעזה"י יום א' שמיני תרצ"ט

חיים שלום וברכה לכבוד אנ"ש.... ד' עליהם יחיו. אחדשה"ט

אליכם אישים אקרא ואל נשמותיכם אדבר, ימי הפסח הקדושים באים, בקדושתם, אותנו מבית ומבחוץ יקדישו. ובאורם אותנו ימלאו אף יקיפו, אבל הפסוק אומר אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה האור והשמחה של מעלה בחי' זריעה היא שצריכה השתדלות והרבה התעסקות בתחילה, כגון החרישה, השידוד וכו' וגם אחרי־ה כגון נכוש ועדור וכו' ובלעדם לא יעלה ולא יצמח, כן גם אנו צריכים להכין א"ע קודם החג, אף לא להסיח דעתנו מעצמנו, ומקדושת החג אשר בנו גם אחריו. והעיקר הוא בחג עצמו ובפרט בפסח שניתן לנו רק להודות ולהלל לשמו הגדול שזהו תכלית כל הבריאה ושלימות דרי מעלה עם דרי מטה. ותיכף כשמגיעה תפילת הערב בלילה, ישמח האיש בגודל זכותו, ויחשב מה מאושר אני שזכיתי אל השלימות ועליתי אל העולם העליון, הן אמת שיש לי דאגות גופניות ורוחניות, אבל עתה את הכל השלכתי ממני, גם את כל העולם אף את עצמי פשטתי ממני, ואין לי עתה רק לעמוד בתוך המחנה הגדול של מלאכים אופנים וחיות הקודש, לברך ולהלל לשמו הגדול, לגלות ולהאיר את אור אין סופו ית' גם בארץ וגם בקרב נשמתי וגופי, וכ"כ תרב שמחתו וכ"כ תגדל התלהבותו עד שרק בקושי יעצור את גופו מבלי רקד מן הארץ עד לרקיע, ומבלי התפרק והתפקע כמעט. ואח"כ כשבא אל הסדר יצייר לו עתה שהוא בג"ע והסעודה מעין הסעודה של סעודה לעתיד לבא היא. הכל מתערב לקדושה אחת אכילת מצה ומרור אמירת הגדה, שתיית יין של הד' כוסות הארת יין המשומר, ושוב הלל ושוב שירות ותשבחות לד' המשובח והמפואר, מלאכי מעלה עומדים צפופים להקשיב לרנתנו ואבינו מלכנו עומד ושמח ומתענג לקבל את שירתנו ותהלתנו, כנודע מזוה"ק. וכל תיבה שאומר האיש הישראלי על הסדר מרגיש בעצמו את קדושתה, אהובה וענוגה לו, שמח ומתקדש בה עד שממש חבל לו על שכבר נשמטה ממנו, רוצה הוא לכופלה עד אלף פעמים, ולא להנתק ממנה, בטל הוא כולו אלי־ה וכורע לפני מתיקת הדבורים חתיכות יריעות ספר התורה של הקב"ה אשר בפניו, וכאמור צריכים להשאיר קדושה זו על כל השנה, ובאורה נסע תמיד ונלך, תתיחדו יחד יותר ויותר באהבת חברים שהוא כלל הכל, כלל קדושת ישראל וכלל התקדשות בקדוש ישראל, תעשו לכם שעורים ללמד יחד ולדבר מעניני העבודה אף מעניני צרכיכם, זהו הסוף תוך וראש ובריח התיכון המחבר אותנו יחד לאחד המיוחד, ולהושע מאדון הטוב בכל מילי דמיטב כחפץ אוהבכם הדו"ש וטובתכם כל הימים ומברך אתכם בחג כשר ושמח.

מאמר חינוכי שנכתב לתלמידי הישיבה

מאמר חינוכי שנכתב לתלמידי הישיבה תלמיד ותיק

ב"ה

שוש תשיש בד' תגל נפשך בתורתו, את גודל אשרך זכור והצלחתך הרבה לא תמיש מנגד עיניך, את תורת ד' אתה לומד, וברצון ודעת אלקים אתה הוגה, פקח נא עיניך, וראה את להקות המלאכים אשר יסובבון, ובשברון לב יקנאוך לאמור, הביטו נא בעלם הקרוץ מחומר שזכה לתורה אשר מאתנו גזלוה, ומן כסא הכבוד למענו הורידוה.

תלמיד ותיק

דע כי לב הישראלי הוא המקום אשר בחר ד' להשכין בו שכינת עזו, כמאמר הכתוב ושכנתי בתוכם, והמקום אשר אמר ד' בו לשכון צריך הוא טהרה וקדוש בתחילה. התדמה שבך ישכון בלא טהרה ובלא קדוש מקודם, ואיך תעלה תורתך לרצון אם אין בקרבך קדוש ומלכך רחוק ממך.

אבל ידעתי בני ידעתי, כי גם נפשך תערוג שתזכה לקבל בקרבך את האורח האין סופי, ולבך צמא עד בלי די שראשך לבך וכל אבריך יהיו מוכנים אל השראת הקדושה אשר בהם ישכון כבוד ד' ית', רק שאין אתה יודע את האמצעים המביאים לזה. ולו ידעת איפוא לקנות אמצעי זה, אז גם את כל אשר לך נתת בעד הטוב האמיתי הזה, שתעשה אתה מרכבה לשכינת עזו.

אמנם תלמיד ותיק

הט אזנך ותן לבך ואאלפך בינה איך להגיע אל המטרה היקרה הזאת. דע שתוכל להגיע לזאת, אך לא בכסף ולא במחיר, רק בעבודה תמה ונקי־ה. עבודה תמידית אשר תעבוד כל ימי חייך, ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות.

הבורא ית' צוה שנעבדהו עבודה נאמנה ולידע אותו ידיעה אמיתית כמאמר הכתוב דע את אלקי אביך ועבדהו, והנה האדם לפי ערכו הנמוך והשפל אין באפשרותו להגיע לזאת, כי מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו להסתכל במראות אלקים בעיני שכלו, אשר עקום ושפל הוא, רק ד' בחמלתו הגדיל לנו חסדו ושערי שמים פתח עבורנו, והנחיל לנו מדותיו הקדושים והטהורים, אשר על ידם היכולת לעלות הרמתה ולהנות מזיו השכינה. תקע בנו אהבה־קדושה לאהוב את ד' בכל לבבנו ובכל נפשנו ולהתקשר אליו ית' בקשר אמיץ קשר של קיימא. נטע בלבנו יראתו לירא את השם הנכבד והנורא. לא יראת העונש בלבד, כי במה נחשב הוא, הלא גם הבהמה יראה ממי שתקיף ממנה, רק יראה עילאה מזו, אשר מחמת גודל אהבתנו אליו ית' נירא ונפחד שלא נמרד בו ח"ו, ועל עצמנו עם יצרנו נרגז ונכעס אם נמצא בנו שמץ דופי.

אבל בן יקיר

מאד יש להתאונן על כלי־קודש אלו שנשחתו. וחבל על המדות הללו שנחבלו. כי באותה אהבה שהמשיך ד' לנו ממעון קדשו שנאהבהו, אנו מרגישים אהבה לשטויות וביראה שנירא מפני אדון־כל אנו מרגישים יראה לא טובה וכעס על זולתנו.

בן יקיר

בטח תתמה, איך יוכל אדם להפוך מדות קדושות כאלו אשר ממקום קדוש יהלכון, לרע ח"ו, אל תתמה בכל אלה הלא גם מים זכים אם ינתנו בצלוחית מגואלת יראו מבחוץ מאוסים ומגואלים אף כי בצלוחית פנימה, המים עודם זכים וטהורים, בכל זאת לעיני כל המה עכורים. כן הוא גורל המדות הקדושות אשר נטע הש"י בנו, עם בני ישראל. אמת הוא שממקום קדוש יהלכון וקדושות וטהורות המה ורק לעבוד בהם את ד' נתנו בנו, בכל זאת כאשר מקום משכנם בתוך הגוף העכור והגשמי והחומר החשוך יסובבם, לכן ידמו בעיני האדם לעבודות ומגואלות, והוא אוהב את אשר ישנא ד' וכועס על זולתו ולא על עצמו. ומה ימתקו בזה דברי החכם שלמה המלך ע"ה באמרו: כעס בחיק כסילים ינוח, פירוש אל תדמה בנפשך שמדת הכעס הנמצאת בך כן היא גם בשורשה ופנימיותה לא כן, באמת מדה טהורה וקדושה היא, רק כאשר בחיק כסילים תנוח הוא הגוף אשר למלך זקן וכסיל נעבד, בתוך חיקו נתהפכה מטוב לרע ונעשה ממנה כעס.

לכן בן יקיר

אם בעל נפש אתה וחם אתה על כבוד קונך ותיקר נפשך בעיניך, רחם נא על כל המקדש אשר בקרבך. המה המדות הטובות אשר נתנו בך ואל תשחית אותן יחד עם נשמתך. אל תבהל ברוחך להוציא מדה אשר נתן ד' לך לעבדו, לשטויות. במדת אהבה תאהב רק את ד'. וגם את הדברים אשר יועילו לך לגופך לעבודתו ית־שמו, כגון אכילה שתי־ה שנה תעסוק בהם רק כפי הצורך, לבריאות גופך לעבודתו יתברך ואל תאהב מותרות ושאר דברים אשר להבל דמו. במדת היראה אשר בך, תירא את ד' ואת רכך וכל תלמידי חכמים ואת הוריך. כי כן צוה ד' אשר אתה ירא מפניו שהקיש כבודם לכבודו יתברך. שמור נפשך מאד שלא תהפך את היראה־הקדושה הזו לכעס על זולתך ולריב עמו, כי אף אם חברך חטא נגדך, מדוע על ד' יזעף לבך, לקחת כלי הקודש שלו - היא היראה ותחבל ותנבל אותה.

בן יקיר

אם חפץ אתה למשול בך ולטהר את מדותיך, עשה לך שעורים לחשבון הנפש. לא רק בעת אשר מדותיך תתעוררנה ולרע ירוצו ח"ו, אלא אף גם בעת אשר ישקוטו. וכה תדבר עם נפשך, נפשי נפשי: איך אעשה רעה גדולה כזאת לאלקים, הלא טיטוס הרשע ימח"ש

מה עשה חבל והרס את כלי המקדש, ותהי זאת לו לחרפה ולדראון עולם. והאם טוב אהי־ה ממנו אם ח"ו את כלי הקודש אחלל והמדות הקדושות אשר בי אחריב.
אם תתמיד להגות ככה. וכיתד שלא ימוט תקבע בלבך לטהר את מדותיך כנ"ל אז אף אם יחפוץ יצרך ויתאזר כח להתגבר עליך. לעורר את מדותיך לרע ח"ו לא תירא ממנו. כי יכל תוכל לו. וגם אז תכבש אותם ותהפכם לטוב לעבודת קונך ובוראך.
כי שאל נא מדוע זה הצמא ימשול ברוחו ולא יתאוה לשתות מי־רעל, יען שבמוחו ולבו הוחלט שסם המות הוא זה. לכן גם בזה כשתקבע בלבך ובמוחך את טהרת המדות, ולהפך תחליט בקרבך את הרעל אשר במדות רעות, אז שום רצון ונדנוד מרה רעה לא תתעורר בך.
תלמיד ותיק
עד עתה קראת את דברי אשר דברתי אל לבך ואל נשמתך אבל אל תדמה, שבקריאה זו בלבד כבר יצאת ידי חובתך וכבר נתגדלת תתקדשת בזה. לא, ואף אם כל היום תהגה בזה לא יועילוך אם העיקר יחסר מן הספר. ומהו העיקר הוא הרצון ולא רצון קלוש רק שלבך יחמוד וישתוקק לראות את פני השכינה... יודע אני שיש זמנים אשר לבך לד' יהמה, ואתה חושב מי יתן ויצמחו לי שש כנפים ככנפי המלאך. ואז אעוף השמימה נוכח פני אדון יוצר.
אבל טעית בן יקיר, הלא אתה רואה שאף המלאכים אשר בשמים ממעל, ישאלו אי־ה מקום כבודו. מבלי ראות אותו ית' ולהפך נביאנו אשר בינינו דרי מטה נמצאו. אמרו וארא את ד' אתה רואה איפה בעליל שמציאותך בצוה"ז לא יפריעוך, וכנפי המלאך לא יועילוך, לראות את פני השכינה. ואם תשאלני א"כ במה הדבר תלוי ומה יועיל לו, אבל כבר אמרתי לך שהתשוקה וההשתוקקות הן המה כנפי השחר שתוכל על ידם לעלות אל על, ולהתקרב אל ד' וכמו שאמרתי לך. לא רצון מעט אשר יש בטבע בכל לב ישראלי, רק שככה יתלהב רצונך וכ"כ תתלקד חשקת נפשך רוחך ונשמתך להתפרץ אל ד' עד שמגודל התשוקין והכסופין האלו העולין על גדותיהן תשתפך נפשך בשיח אל ד' וכה תאמר:
אכן ד' אל מסתתר אתה כל מעשיך מפליאין הם, אשר תקצר דעת האדם מלהבינם אבל הפלא הגדול אשר משתאה ומשתוממת אני עלי־ה ביותר הוא, העלמך והסתרך אשר אתה מסתתר מפני יושבי חלד. הלא השמים והארץ אתה מלא. בכל דומם צומח וחי כבודך שוכן. ואף את החומר מאין בראת ומאלוקות גלית לכן כל המציאות רק הארת מציאותך היא וגם אני כמתי כמוהם, בלתך לא נמצאתי. וזולתך אין ואפס אני.

אתה מקיף וממלא אותנו, חנם כל זה סתומים עינינו מלראותך וכעוורים אנו מגששים ושואלים אי־ה מקום כבודך אשר לית אתר דפנוי מנך ואין פנה וזוית שלא נמצאת בו.
ואם כה תחשוב וכה תתמיד להתבונן, אז נשמתך תתלהב ותתפעל בתשוקין וכסופין לאלקים ולהתדבק בכבודו, ומגודל הצמאון והתשוקה אשר לך לד' תתפרץ תפלה זו מקרב לבך, אנא ד' אין סוף ואין תכלית לעילא מכל שמהן וכנוין, עשית מלבוש לכבודך וקראת את שמו עולם. עולם אצילות בריאה יצירה עשי־ה, ובו נתלבשת ונתכסת וכה גדול ההסתר עד שיש אנשים אשר לא ידעוך. ורבים מהם אשר ישכחו איך הם שקועים תמיד באלוקותך אף בשכבם ובקומם. ולא ידעו שאף בלכתם בבית ובחוץ בתוך אלוקות הממלא את כל העולם ומלואה הם הולכים.
אנא ד' פוקח עורים פקח נא את עיניהם ולבם ויראו כי אין עוד זולתך. לא בלבד שאין אלקים זולתך, רק שאין שום מציאות כי אם מציאותך. וכל מעשיהם בעולם הן במעשה הן בדבור והן במחשבה הכל ענין עבודה אלקית היא ואל ישעו בדברי שקר... ואם עוד לא זכו להיות מרואי פני המלך, אז אתה ברחמיך הבינם עד שידעו עכ"פ בדעתם שכל ההסתר הוא רק מצדם.
אתה נגלית בהדר כבודך על כל העולם ורק הם המוכים בסנורים, רואים את ההארה האלקית לעולם חומרי. וכמו שאמרת לנאמן ביתך, כי לא יראני האדם החסרון הוא רק באדם שהוא אינו רואה את האמת ואת העולם הרוחני ואת ההארה האלקית, רק חומריו. חקוק זאת על לוח לבם ויבושו ממך לעשות אף דברים נמוכים. לא לבד עבירות: וכמו שאמר מש"ר לישראל אחר קבלת התורה. ובהגלותך לעיני כל ישראל ולבעבור תהי־ה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, לא רק מעבירות תתרחקו, אלא לבלתי תחטאו אף מדברים נמוכים שאין חטאם מפורש בתורה תשמרו ע"י הבושה ממלך עולמים.
וגם לי עבדך פב"פ. תכלל בישועת ישראל וגם עלי יזרח אורך וקדושתך שאתה מאיר לישראל בניך, ואזכה למצוא את אבי שהתחבא ממני, וכן תעורר בטובך את נפשי רוחי ונשמתי, שיתלהבו ויתפעלו תמיד בתשוקין וכסופין נגלים לך ד כי זהו היסוד והעיקר להעביר עיני מראות שוא, ויקוים בי והיו עיניך רואות את מוריך אמן.
והנה בן יקיר, בטוח אני בד' שכאשר תתרגל לקרא את דברי אלה תתעורר נפשך לשוב אל אביך ולהשתפך בשיח לפניו ית', ואף זאת כי לא תסתפק בשיח אחד ולא יהי־ה די לך שעה אחת בעליות נשמה זו, רק תתמיד לקבוע עיתים עת דודים אלו, אל הרינה ואל התפילה, ובפרט בשבתות וי"ט ובעת שלש־סעודות בשב"ק, אשר אמרו תלמידי בעש"ט ז"ל שעל שעה זו נאמר יפה שעה אחת בתשובה וכו'

אבל כל זה איננו שוה לי אם את כל התפילות לא תתפלל בבחי' התדבקות רוחא ברוחא באופן הנ"ל. ואף בהגיעך לתפילה אשר פשטותה בצרכי הגוף, היא כפרנסה וכדומה, גם אל תאמר מה לנפש אל התפילה של צרכי הגוף, די לי אם אתפללה מקוצר רוח בלי שום התלהבות, רק כעבד שמבקש פרס מרבו, לא כן הוא. כי כונת אנשכה"ג גם בתפלה זו אשר תקנו היתה לקשרך על ידה לד' ושתגרם עי"ז יחוד קב"ה ושכינתי והנה הגם שקשה לי עתה להבינך ענין יחוד קב"ה ושכינתי, שאנו גורמים במצותנו ותפלתנו, ובפרט שהמאמרים הללו נכתבים בעיקר בשביל הבחורים לומדי ישיבתנו, אבל מפני שבטוח אני בד, שגם בחורים אלה לא יתמידו במצבם זה, רק עלה יעלו בהר ד" ואני תפלה לד' שיזכנו בדברי אלה ובשאר דברים לעזר להם ולהעלותם ולאמר "חזו במאי ברא דאתינא לגבך". לכן אעירך מעט בדרך משל ומליצה אבל בתנאי שקודם למעשה אל תתפאר לאמר שזה כבר כל ענין יחוד קב"ה ושכינתי" הם מלהזכיר. כי גם מי שיודע את מפת הארץ לא יטעה לאמר שהוא מכיר כבר את כל הארץ ומלואה על כל שאונה והמונה, מפני שהוא רק קוים ונקודות מכיר, ועצם הארץ נעלמה ממנו כבראשונה. רק זאת נאמר שיש לו איזה ידיעה אשר תקל עליו מעט להתקרב אל הארץ ולהכנס אל תוכה. כן גם אתה כשתעבד את ד, תקל לך מעט מעתה להתקרב אל היכלא דמלכא.

ודאי ידוע לך שיש דומם צומח חי מדבר, אבל כשאתה רוצה לדעת אל נכון את תוכן הדברים, אז אל תדון במה שעיניך רואות את אישיות הפרטים הצומח, כגון הבצלים והקשואים וכו' וכן הפרטים על החיות, בהמות ועופות למיניהם ולפרטי אישיותיהם. רק סגור עיניך ושמע שיש דבר רוחני אחד ששמו צומח, או נפש הצומחת, וד' צוה שהעצם הזאת ששמה צומחת תתגלה בעולם ע"י המין, כל הזרעים והנטיעות שנמצאו עתה בעולם, ויכול אתה לצייר רק ברעיונך העצם המופשט הזה ששמו צומח שנעלם מאתנו, רובץ על אלפי אלפים רבבות דשאים זרעים ירקות ונטיעות וכו' שנמצאו בכל העולם, ועל ידי כל אלו היא הנפש הצומחת הזו מתגלה בעולם. וכן בסוג חי ומדבר העצם מופשט ששמו חי, או נפש החיונה, מתגלה ע"י מין החיות בהמות וכו' ונפש המשכלת מתגלה ע"י אנשים הפרטים.

לכן כשאנו אומרים צומח חי מדבר, אין אנו כוללים אותם לאמר, צמחים חיים מדברים. לשון רבים, מפני שאין אנו מדברים עתה כלל במינים פרטיים ואף לא באישיותם הפרטית בצל זה וזה תפוח זה וזה וכו', רק אנחנו עוזבים עתה את כל אלו שעינינו רואות, ואנחנו מדברים מן עצם הצומח, שהיא נפש אחת, אשר כל מין הזרעים והנטיעות עובדים כלם בתכלית אחת לקיים את דבר ד'. להוציא ולגלות את נפש צומחת זו. וכן

בחי אשר צוה ד' תוצא הארץ נפש חי־ה וכו', שכל אישיות פרטיות אשר נמצאו בעולם, תוציא את נפש החי־ה. לכן מי הוא המבדיל בין הצומח לחי וכו', נפשותיהם נפש הצומח ונפש החי וכן המדבר. ואף אם ימצא צמח בדמות צפור לא יצא בשביל זה ממין צמח לסרג חי, מפני שאין עצם החי מתגלה על ידו רק עצם הצומח וכו'

לכן מעתה כשאנו מדברים על ישראל, אז אין כונתנו האנשים הפרטיים, ראובן שמעון וכו' רק על עצם ישראל אשר מבדיל אותנו משאר בני אדם. כי יש עצם אחד ששמו ישראל או "כנסת ישראל", ונשמה זו מתגלת בעדה קדושה זו כלומר כל האנשים מישראל הם מרכבה אשר עליהם רובצת הנשמה האחת ששמה ישראל, ועל ידיהם היא מתגלה. לכן בשביל נשמה זו שמתגלה בנו אנחנו מובדלים משאר בגי אדם, ומי שאין כנסת ישראל מתגלת בו אז אינו באמת ישראל, רק אדם כשאר בני אדם, ובשביל זה גם מצותיו שעושה כאין ואפס המה, וסרר תורה שכתבה מין ישרף עם האזכרות שבה, ואף שכתב בה ככל התורה המצוי־ה עתה בידנו, אבל כיון שבו אין עצם הישראל מתגלה אז אינו ישראל, ומה תועיל עבודת ומעשה האדם בלבד, וכמו שאמר הפסוק ואם צדקת מה תפעל לו. כי באמת רק כנסת־ישראל עובדת ד' למעלה וכיון שהיא מתגלה וקשורה בנו, לכן אם לא יעשו גם גופנו אמה מעשה קדושה מעין עבודתה אז נפריע ונבטל את כל עבודתה.

ואל תתפלא על כל אלה כי הלא עיניך רואות, אם יכעס האיש לא ישקוט רוחו עד שיעשה גופו איזה מעשה של כעס, שיכה באגרוף וכדומה. ואם ישמח ירקוד, ואף שאין הגוף כועס ולא שמח, רק רוחו הוא המתפעל ומתרגש בכעס ושמחה, מ"מ כיון שכוחו מקושר לגופו, אז אם לא יעשה גם הוא הגוף עשי־ה ופעולה מעין פעולת רוחו עתה, אז לא תתפשט פעולת הנפש, ואדרבה עוד תרגיש פגם בפעולותי־ה. לכן כאשר הנשמה האחת הפשוטה ששמה "כנסת ישראל" עובדת את עיקר עבודתה את ד', עבודה שהיא למעלה מן העולם הזה, אז מוכרחים גם אנחנו לעשות איזה פעולה מותאמת ומתיחדת לפעולת ולעבודת "כנסת ישראל" מפני שהיא מקושרת בנו ומתגלת על ידינו, וד' הוא היודע גזר עלינו את המעשים המתאימים ומקושרים בעבודת "כנסת ישראל" את ד' כאן נקח צמר לעשות מהם ציציות, וכאן נקח פרי ששמו אתרוג וכו' ומעתה מה לשטן ואוה"ע למנות את ישראל על עבודתנו את ד' לאמר, מה מצוה זו ומה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לו ית' שאין עבודתכם ומעשיכם בדברים חומריים פועלת מאומה למעלה, הלא אתם השטן ואוה"ע לכו לגוף הרוקד, ושאלו אותו מה מעשיך שאתה קופץ למעלה, ונופל למטה, ושוב אתה שונה קופץ למעלה ונופל למטה עד מאה פעמים. והוא הגוף יענה

שגם ממנו נשגב זאת, רק רוחו אשר קשור בו שהוא שמח עתה. הוא היודע והוא המצוה אותו עשה כך וכך, כדי שלא תפריע את שמחת לבי רק תעזור לי בה. ואף שאין שום טעם ושכל למצות רוחי. מוכרח אני לקיים ואני מרגיש מנוחה שלימה מנוחת הרוח והנפש באותו מעשה של ריקוד. כן גם בענין המצוות המעשיות. עיקר העובדת את ד' היא כנסת ישראל. ואנחנו רק מסייעים אותה ע"י מעשים אלו שהם מעין עבודתה אשר צונו ד' לסייע אותה בהם.

לכן, מעתה בין והבן את הפגם שאנו גורמים בביטול המצות או ח"ו בעבירה כנ"ל, אנו גורמים ביטול העבודה אשר "כנסת־ישראל" עובדת את ד' א"כ לא לעצמנו בלבד נעשתה המזימתה רק "לכנסת־ישראל" וכל איש ישראל אשר כנסת ישראל מתגלת בהם נפגם עי"ז ח"ו.

נחזור לענייננו, במה אנחנו נבדלים משאר בני אדם מפני שנשמת ישראל או "כנסת־ישראל" מתגלה בנו ומה היא הבחי' כנסת־ישראל, לא הארה אלקית בלבד, רק חלק עצם הוי־ה, והיא בחי' שכינה ששוכנת בנו וכמאמר הכתוב "ושכנתי בתוכם" בבחי' ומתעטרת לתתא בעמא קדישא.

לכן כשאנו מדברים מאחד בתור איש פרטי, אז שמו אדם לבד, כי רק חיותו הפרטית בו. משא"כ כשאומרים עליו את השם ישראל, כונתנו שפרטות היש שלו נעלם עתה, והנשמה האחת בחי' כנסת־ישראל ושכינה מתגלה עתה בו ואז הוא נכלל באחדות הפשוטה והאחדות הפשוטה בו. וזוהי סיבת ההתפעלות שהאיש הישראלי מתרגש ומתפעל אז, כי גופו ונפשו הפרטית נעשת צרה מהביל את נשמת הכנסת־ישראל שמתגלה בו עתה, וגבולו הפרטי והיש שלו עומדים להתפוצץ ולהתבטל, ואחדות הנשמה הפשוטה של כנסת ישראל שנמצאה עתה בו, מתרחבת וכגלי הים עולה ומתפרצת על כל גדותי־ה להכלל כלו באחד...

וזה לך האות, אם לב הישראלי קר ואינו מתלהב בעבודתו את ד' סימן הוא שאיש פרטי הוא ובחינת ישראל לא נתגלתה בו אף עתה בעת העבודה. והוא לבדו הוא העובד. משא"כ אם מתלהב לבו עתה בתשוקין וכסופין ובאהבה נגלה לד', אז תדע שכנסת ישראל נתגלתה בו עתה והיא מתרחבת על כל גבולותייה הפרטיים שלו והבחי' שכינה שמתעטרת לתתא בעמא קדישא נכללת עתה באחד ומתיחדת בקב"ה בחי' יחוד קב"ה ושכינתי־ה, אבל בטח זכור תזכור את אשר התניתי עמך שלא תחשוב שזה כבר כל ענין היחוד כנ"ל...

תלמיד ותיק

נתתי לך כאן רק ראשי ורמזי דברים. כבטחון שמעתה תתחיל ללמוד בהתמדה בתוה"ק וגם תעיין כפעם בפעם בספרי חסידות כי הם מאירים את הנפש, הרוח והנשמה אשר בקרבנו. ואם תשאלני ומה לנו אצל ספרי חסידות הלא די לנו התורה הנגלית לנו ולבנינו עד עולם דע כי לא מחכמה שאלת זאת.

עלם רך

שים נא אל לבך שזה כל האדם, אם יחלש האדם ח"ו ותבא עליו איזה מחלה, ראשית כל כאשר יבואו הרופאים, ימציאו ויספיקו לו סמי מרפא, ולא יספיקו לו הלחם אשר בו יחיה האדם. ואם ח"ו יתגבר עליו חליו אז ירבו יותר סמי מרפא. כן מתנהג עמנו הרופא כל בשר, בה במדה זו שירדו הדורות אחורנית וקדושתם נתמעטה, במרה זו הוסיף לשלוח לנו את עבדיו הרופאים הקדושים שיוסיפו לנו תרופות לנשמתנו הרופפת. התנאים ז"ל גלו לנו את המשנה ואחריהם הגמרא רש"י ז"ל ותוספות הקבלה וכתבי האר"י ז"ל.

וכעת כאשר הגענו לעקבתא דמשיחא, שההסתר התגבר מאד, צרות הגוף והנפש השתרגו ועלו עד למעלה ראש, וכמעט עבר על נפשנו המים הזדונים, וכל קדושת נפשנו כמעט נטבע ביק מצולה ח"ו. אז אמר שנמר ישראל אל יאבד ישראל, ואמר שומר יהי אור, ויהי אור, ושלח לנו את אור ישראל וקדושו, את האיש האלקי הר"ד ישראל בעש"ט ז"ל, והוא הוריד לנו מרגליות מכסא הכבוד, היא דרך החסידות, אשר עמוק עמוק הוא מי ימצאנו, וכל חולי הגוף והנפש שמסתכל בה מיד נתרפא, חאת כל תקומתנו שנוכל להתקומם ולקרב ביאת גואלנו אשר אליו נחכה שיבא בב"א. וכמו שאמר הבעש"ט ז"ל שהמשיח יתגלה כשיתפשט דרכי חסידותו בכל ישראל.

בכל עת אשר לב הנער ירגיש בנפשו איזו תשוקה לד' אזי יעיין במאמרים אלו הנכתבים עברית וגם [אידיש], עכ"פ לא פחות מפעם אחת בשבוע. מאמר זה הודפס לראשונה ע"י הרה"ח ר' נחמן גשייד ז"ל במהדורת ארץ ישראל של חובת התלמידים נמסר לדפוס בספר זה באדיבות בני המנוח ז"ל

דרוש על האסיפה הגדולה

דרוש, על האסיפה הגדולה של "ועד העזרה להצלת הישיבות בפולין וליטא" אשר היתה בפה ובארשא בהשתתפות האדמורי"ם ורבנים מפולין וליטא, נשא מרן אדמו"ר הרה"צ שליט"א נשיא ישיבתינו הגדולה, מאמר אשר עשה רושם חזק על השומעים מחשיבתו הגדולה.

כאשר שאל משה רבינו את ד' מי אנכי כי אלך וכו' שח"ו אין אפשרות שהוא יגאל את ישראל מגלותם וצרותיהם, ענה ד' לו, כי אהי' עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלקים על ההר הזה, היינו שתקבלו את התורה, הנה האות הי' על מעשה ד', היינו ע"ז שהוא הוצרך להיות בטוח על שד' יהי' עמו וד' שלחו, ולמה לא אמר לו ד' את האות ג"כ ממעשה ד' וזה לך האות שאתן לכם התורה, רק על מעשה ד' נתן לו אות בפעולת ישראל מה שהם יעשו, אתם תעבדון, ותקבלו את התורה.

אבל התורה היא נצחית, ועל תמיד נתן לו האות הזה, כשיהיו ישראל ח"ו בצרה וידמה להם שח"ו רחקם ד' לגמרי מעל פניו ומקירות לבם צועקים אלי אלי למה עזבתני רחוק ממני ישועתי, סימן הזה יהי' בידכם אם אתם מתעוררים לתורה אז ד' עמכם, וההתעוררות אשר בלבבכם קול השכינה היא שמנהמת כיונה בנפשכם, ואומרת, ועתה גם עתה אם שמוע תשמעו בקולי, והייתם לי סגלה, כי אהי' עמכם תמיד וזה לך האות וכו' תעבדון את אלקים, דומה לכם שאין אתם שומעים את קול ד' אבל כאשר תעבדון את אלקים זה לך האות כי אהי' עמך ואנכי שלחתיך.

רבותיי עת צרה היא ליעקב, רבות הן הצרות עוד יותר מאשר אנו מרגישים אותם, אין אנו מרגישים אותם כ"כ כמו שהן מפני שכבר נתרגלנו בהם, כמו שאומרת הגמרא אין בשר המת שבחי מרגיש באזמל, פרש"י בשר שעלה מחמת מכה, למה אין מרגיש מפני שבמכה נצמח ובמכה הרגיל, ובלב קרוע ומורתח אנו קוראים אלי אלי למה עזבתני, אבל כאשר רואים את ההתעוררות של ועד הישיבות ואת התעמולה הגדולה שהתחיל ועד הישיבות לשם התורה ולומדי', זה לנו האות שד' אתנו וישועתנו קרובה לבוא, כי לא שהם קוראים ומדברים עתה, רק ד' יתברך קורא על ידיהם.

והנה באסיפה הנכבדה זו שנמצאים בה אדומורי"ם רבנים גבאים ועסקנים שהם מנהיגי ישראל וקברנטי הספינה, כדאי היא לשום לב ולעשות איזה חשבון הנפש מכל מצב העגום של ישראל עתה, אם האיש הפשוט די לו שיפשפש במעשים שלו בלבד, אבל בקברנטי הספינה נאמר ביונה, ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדע בשל מי הרעה הזאת. המלחים צריכים להסתכל גם בכל האנשים הנוסעים הנמצאים אתם ובמעשיהם ולמצא את האיש אשר מלפני ד' בורח והוא הגורם לרעה הזאת, אבל אנו עתה לדאבוננו אין צריכים כ"כ חפישה ובדיקה ע"ז. כי כאשר באים אל בתי המדרשים והשטיבלעך מקומות שקול התורה לא פסק מהם ועתה נחרבו, וכמעט אין בחור ואברך לומד בהם. וכשבאים בשבת אל הרחוב וחנויות יהודים פתוחים, כשבאים אל בתי

ישראל איך נחרבו. טהרות וצניעות בנות ישראל נשחת. ובכלל כשמביטים על דור החדש איך בניו ובנותיו התרחקו מהתורה ואת אלקי ישראל עזבו ד"ל ואת כל איש ישראל העובד ד' עוד שנאו. כבר רואים בשל מי הרעה הזאת.

אבל האם בהם לבדם הפגם והקילקול ואנו נקיים. כל איש פרטי וכל דור פרטי טבעת הוא בשלשלת הזהב של ישראל, התורה נקראת פקודי ד'. כי ד' הפקידה אצלינו, זה אלפי שנה כל דור מקבלה מן הדור שקודמו ומוסר אותה להדור שלאחריו. והם שלשה החובות אשר על כל דור. לקבל לשמור ולמסור הלאה, והאם אנו נקיים אם אין אנו מוסרים אותה גם הלאה. האם אין גם בנו הפגם שאין אנו ממלאים את כל השלשה חובות שעלינו, האם ח"ו נפסקה בימינו השלשלת שנמשכת מן האבות ועד המשיח ח"ו, ואנו נקיים. כל אחד מצטדק לאמור ומה אעשה אני רוצה למוסרה רק שהם אינם רוצים לקבלה, אבל חקות העולם א"א למחוק ולכזב, חוק הוא שהחינוך מועיל, ואם אינו מועיל לגמרי, מועיל הרבה. אפילו נער גרוע כשמחנכים אותו לטוב מיטיב. ולהיפך. וכו' ואיך נצטדק אנו אם עזבנו את החינוך כי אם לא עזבנוהו ולא זנחנוהו ובלב ונפש השתדלנו בו, לא הי' הדור החדש במצב הגדוע הזה. אם רצוננו למסור באמת, הרבה מהם היו מקבלים.

אבל חושב אני שרק שגיאה יש בנו בני דור הזה, שגיאה שלא עמדנו תיכף על השינוי שנעשה בהחינוך שלנו. עד המלחמה היינו מורגלים בחינוך קל. הבתי מדרשים והשטיבלעך היו מלאים לומדי תורה. וכל נער שיצא מהחדר לא הי' אביו צריך כ"כ לדאוג עליו, כי מעצמו נכנס אל הביהמ"ד והשטיבל ובין שאר לומדי תורה למד. ובין עובדי ד' התרגל. ואחר איזה שנים ראה האב לפניו בחור מופלג בתורה ויר"ש. לא כן עתה שבתי התורה רקנים. והאב שרוצה לחזק את בנו לתורה צריך עבודה קשה עבודה שכמעט גדולה מכחותיו. נשארו בניהם בלא תורה וריח יראת שמים ולעומת זה מנגדינו ומסטיננו פתחו בתי ספר חפשים חברות (פעראיינען) שדורשים לפניהם דברי נאוץ וגידוף. והאם חידוש הוא שרוח הכפירה ר"ל חיבל כ"כ את דור החדש ר"ל. לכן ישועת ישראל הן ברוחניות והן בגופניות תלוי בהישיבה, הישיבה תקבל את בניכם. ולאחר איזה שנים תשיבו אותם לכם מלאים בתורה ויר"ש.

כמה שהיו צריכים מלפנים להשתדל שגם הנערים שיוצאים מן החדר עוד ילמדו תורה, צריכים עתה יותר להתאמץ בזה, כי מלפנים הוצרכו שילמדו גם הלאה, כדי שיהי' בני תורה ולומדים ועתה נחוצים לזה כדי שיהיו יהודים, כי רואים שרובם ככלם שאינם לומדי תורה גם הלאה, יוצאים חוץ לשיטה ר"ל, גלוחי זקן מחללי שבת ר"ל וכו', לא

שטועה אני לאמר שרק תלמידי הישיבה ישארו יהודים ולא יותר ובהם נסתפק, כי האם נאמר שדי כאשר בכל עיר רק הרב והשוחטים עם המשמש יהיו ישראלים וכל השאר לא, חשבו זאת, י' אלפים תלמידים שישנם כעת על בערך מליונים ישראל בלי ע"ה שבפולין וליטא אם רק הם ישארו ישראלים נאמנים אם ישפיקו יותר רק לרבנים ושוחטים שבכל עיר, את הכלל ישראל, את הקומה שלימה של ישראל אנו צריכים, כלם יהיו נאמנים לד' ולתורתו, אבל מקוים אנו שהתלמידים הם יקדישו גם את כל הדור. הם יחזקו אותם לתורה ועבודה, עובדא היא שהמשפחה אשר נשטפו בני' ח"ו בהכפירה, אם יצא אחד מהם לתורה הוא יציל את כל הבית, ואם את האחים הגדולים ממנו א"א לו להשיב עכ"פ הקטנים ממנו אינם סתם מד', חתן אחד בן תורה כאשר בא אל הבית יציל את כל הבית, שטיבל שיש בה עשרה בחורים בני תורה יצילו את שאר הבחורים בה, תלמידי הישיבות הם יצילו את כל הדור ואת כל ישראל, אבל דא עקא שרק י' אלפים תלמידים יש לנו, ודא עקא שגם מוספר המועט הזה לא התחזק כלו ממעות אנשי פולין רק עם המעות שבא מאמריקה, ועתה שנדבת אמריקה פסקה עומדות הישיבות להסגר ח"ו, וכל היהדות בפולין עומדת ח"ו בסכנה, והם יסוד ועמידת כל בית ישראל, ואיך אנו מתיחסים לאותו יסוד היהדות, לאותם בחורים חיל ישראל ששומרים את כל בית ישראל מאפיסה וכליון, כמה מעתים וסחופים הם, כמדומני אין עם אף האכזרים ביותר שאף המעונים בהם יתענו כ"כ כמו שומרי ישראל אלו, אין להם לאכל ולא לישן, לא מלביש ולא מנוח, אותו עם ישראל רחמנים בני רחמנים יתן לאותם גדולי ישראל שבעתיד להתענות כ"כ, כאשר רואה אני אותם בחורים מובחר ישראל ותפארתו כשהם מתיסרים כ"כ תמה אני למה אין קוראים אותם קדושים, כי הגמרא אומרת אלמלי נגדוהו וכו' הוה פולחין לצלמא מפני שהיסורים אשר בהוה התמידי עוד קשים יותר מן מסירת נפש בפעם אחת והמה התלמידים עומדים כ"כ בנסיון תמידי, והאין אלה קדושי ישראל לכן אין זאת אסיפה לבד רק כי המשפט לאלקים הוא, כל התורה וכל קדושת ישראל מחכים על המשפט שלכם אם כלכם תתנדבו לעבודה, אז מוצלים הם מן הכלי', ואם לאו הם בסכנה ח"ו.

לכן ממקום הזה אנו מדברים אל כל ישראל אשר במדינת פולין, מי לד' אלינו, חזקו ותמכו את ועד הישיבות בעבודתו עבודת הקודש, תנו, לא את נדבתכם בלבד רק גם את חובתכם לד' ולישראל, ולא בלבד שכ"א מכם יתן רק גם בעצמו אל חביריו ומכיריו יצעק, יהודים! מי אשר מאמין בד' יבנה ולא יהרס את בית ד'. כל היהדות עומדת באש, מהרו להצילו בעוד מועד, וד' יחיש לנו הישועה אמן.